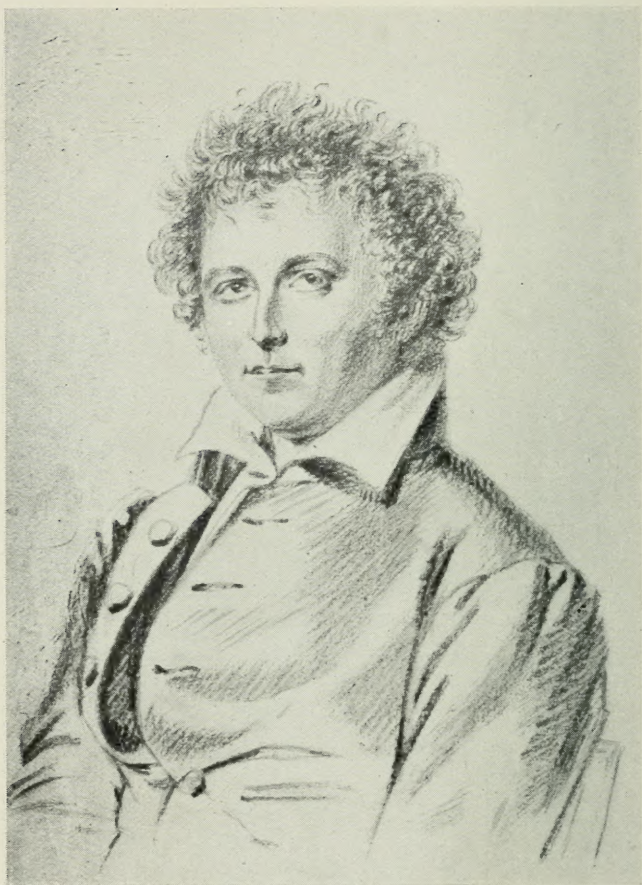

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01509034 3

ESAIAS TEGNÉR
SAMLADE SKRIFTER

Esaias Tegnér

Teckning af Maria Röhl 1829.

ESAIAS TEGNÉR
SAMLADE SKRIFTER

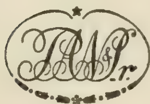
NY KRITISK UPPLAGA

KRONOLOGISKT
ORDNAD

UTGIFVEN AF

EWERT WRANGEL OCH FREDRIK BÖÖK

SJÄTTE DELEN
1827—1830

STOCKHOLM

P. A. NORSTEDT & SÖNERS
FÖRLAG

STOCKHOLM 1922
KUNGL. HOFBOKTR. IDUNS TRYCKERI-A.-B.
211876

DIKTER

Fridsröster.

När de mäktige på jorden
trampa en föraktad ätt,
och i södern och i norden
styrkan öfverallt har rätt:
när den svagare förtryckte
svekets dolk i gördeln bär,
i din egen barm du flykte
och slut frid med verlden der.

Stiger dagen på det höga,
blickar glad och fridsäll ner,
hata ej: hans rena öga
djupet af ditt hjerta ser.
Kommer qvällen med sin stjerna,
qvällen är med friden slägt:
stäng ditt bröst för hat så gerna
som din dörr för nattens flägt.

Döm ej strax den vilseförda,
stolte broder, med förakt.
Icke vägde du den börda
ödet på hans skullra lagt.

Icke talde du de strider
som han stridde för sin dygd,
icke vet du hvad han lider
af sin ånger, af sin blygd.

Du som hämd och hat förkunnar
i din egen himmels namn,
ser du icke, himlen unnar
rum åt alla i sin famn.
Om den slutna evighetens
dolda rådslag hvad vet du?
Hvem har mätt Barmhärtighetens
bottenlösa djup ännu?

Ack, hvad gör det hur vi kalla
denna far som dock är vår?
Hvad tillfälligt är må falla,
det väsendtliga består.
Månn den vise med sin lära
än så djup, så konstigt byggd,
kommer verldens Gud mer nära
än den vilde med sin dygd?

Hör mig, hör mig, gode fader,
väsen bakom verlden gömdt!
Ibland jordens myriader
lys de många som dig glömt.
Tyd för dem instiktningsorden
till hvad ädlast jorden såg:
Gudi ära, frid på jorden,
menskorna en helig håg!

Menska, någon himmelsk flamma
lefver i dig, vårda den;
frid och kärlek måste stamma
från den faderliga vän.
Vet du på din lefnads gåta
något tröstligare svar
än att älska och förlåta
sönerna af samma far?

Är du lycklig, väl så gläd dig
åt din lycka med en hvar,
och ju mer du delar med dig
desto mera har du qvar.
Räck oss handen, vägra ingen,
låt hvar glädje som du njöt
flyga genom brödraringen,
liksom en elektrisk stöt.

Om du lider, om du faller
misskänd, utan tröst och hopp,
genom lifvets fängselgaller
se i öppna himlen opp,
der hvar hatfull själ, hvar bitter
svartnar som en slocknad brand,
och Försonligheten sitter
på den Högstes högra hand.

Yngling, du hvars stjerna rullar
öfver lifvets paradis,
sola dig på dina kullar,
hata ej, var glad och vis.

Medan än bekymret tiger
drick ur kärlekens pokal,
drick dig varm förr än du stiger
ner i årens kalla dal.

Du som ren med fulla händer
uppå lifvets höjder står,
gör det goda förrn du vänder
åter med förblekta hår.
Bygg med svettig flit din boning,
bygg den uti fridens land,
bjud hvar ovän till försoning
och hvar vän till stöd din hand.

Du som släpar sista stenen
opp till lifvets pyramid,
vill du från dess höjd se scenen
utan fasa, så äg frid.
Ack, du vet ej hvar du landar
ifrån dödens stilla haf,
derför mana goda andar,
endast goda, till din graf.

Innan än din plats är öde
bland de lefvande, gör godt;
dö, och hoppas bland de döde
ingen hämd, försoning blott.
Ingen ånger, ingen vrede,
till din sotsäng tränge sig!
Stilla saligheter brede
sina vingar öfver dig!

Krigssång.

1808.

Hvi pröfvas ej huggande
klingor ännu?
Hvi klyfvas ej skuggande
hjelmar i tu?
Förlorad är tiden
i kojornas skygd.
Till striden, till striden
för fädernebygd!

Trygge suto vi och hörde
åskorna derute gå.
Dunderguden hur han körde
kunde dock ej Norden nå.

Ifrån vester, ifrån öster
hvarje budskap friden svär.
Plötsligt ropa tusen röster:
fienden är här, är här.

Mordbrand är hans krigsförklaring,
falskhet är hans riddarsköld,
och till menskoblods besparing
tar han Ehrensvärds graf — med stöld.

Vi draga det rostade
svärdet med mod,
det svärdet som kostade
tusendes blod.
Snart vilja vi pröfva
om eggen är god,
om jetten kan döfva
båd klinga och mod.

Låt den snåle kronor samla
hvar han kan en krona få.
Sveas kronor tre, de gamla,
låter han väl bli ändå.

Här bland Odens ätteläggar
trifves han ej länge just,
och hans stridshäst sällan gnäggar
mer än en gång på vår kust.

Derför bor från fordomtida
sjelfbestånd bland bergen än,
derför Sveas stjernor skrida
ännu öfver frie män.

Så länge gullskenade
Carlvagnen går,
så länge hvitmenade
fjällryggen står,
och jern bor i grufva,
och männer å strand,
så länge de kufva
ej Svithiods land.

Inga nya rön vi tarfva,
möta faran utan sorg:
Ryssen kommer — men från Narva,
Dansken — men från Helsingborg.

Hvarför mäter icke hjelten
sjelf sin kraft med Svenske män?
Obetvunget inom Belten
hvilar Götha lejon än.

Men den kloke vill ej draga
sjelf åstad, och det med fog:
det är farligt till att jaga
i den djupa lejonskog.

Ty skogskungen vakar på
jägarens ban,
han ryter, han skakar på
gnistrande man.
Han lyss ej till böner,
han räds ej för hot,
de osälles söner
dess kula gå mot.

Stor är deras här att nämna,
tallös såsom hafvets sand,
och det enda val de lemna:
döden, eller slafvars band.

Derför är det lätt att välja
för en hvar som föddes fri.
Ej de stridande vi tälja
blott de slagne tälja vi.

Så mötom de sökande
härar med mod,
så släckom de rökande
åskor i blod.
Ej vilja vi bida
ty bloden är ung,
och skönt är att strida
för land och för kung.

Hur herrligt att draga de
trotsiga ned!
Hur lustigt att jaga de
glesnade led.
På sträckande kampar
de flykta, farväl!
Förskräckelsen trampar
de flyendes häl. —

Solen sjunker, och med solen
sjunker äfven stridens gny,
men ett präktigt sken kring polen
purpurfärgar haf och sky.

Och med böjda knän vi prisa
härars Gud, som allt förmår,
våra söners söner visa
stridens fält om tusen år.

Den fallne skall hvila i
fädernas jord,
hans rykte skall ila i
sjelfständig Nord.

De åldrige komma
på vacklande staf
och lägga en blomma
på ynglingens graf.

En flicka med sväfvande
lockar skall gå
och fälla en bäfvande
tår deruppå.
Och skalderna sjunga
med hjertat i brand
den slumrande unga
som föll för sitt land.

Snart stormen tiger
och solen ler,
och friden stiger
från himlen ner.
Kring bygden skallar
blott fröjd och ro,
och under tallar
de frie bo.

Och dagen firas
med dans och lek,
vår panna siras
med krans af ek.
Den fyllda kannan
kring laget går,
och ingen annan
är skåln än vår.

Lögn och Sanning.

Till Christofer T. med ett exemplar af Frithiof.

Bågen uti molnen har en randning
Väl af dunster, men af ljus också.
Ljuset varar, dunsterna förgå,
Så är Dikten både lögn och sanning.

Till Grefvinnan Hedda Wrangel.

Febr. 1827.

När hans öga faller på profilen —
konstnärn den, blott den studera vill—
ropar glad: det är antika stilen,
dragen höra Grekland till.

När hon sjunger, ack, då andas ingen,
sjelfva sqvallrets tunga ligger still;
först vid slutet hviskas det i ringen:
rösten hör Italien till.

När hon talar, det är svårt att svara,
höra är det enda som man vill.
Sådan liflighet, tror man, hör bara
Seinens glada sinnen till.

Har då Nordens dotter, frågar mången,
allt från Södern, intet fosterländskt?
Jo, med stolthet svarar svenska sången,
hennes hjerta är dock svenskt.

Till Julius Günther, såsom nioårig gosse.

1827.

Julius, sjung,
sjung som barn och sjung som ung!
När de ljusa lockar gråna,
hjertat kallnar, sinnen tråna:
ack, då tager sången slut,
derför, Julius, sjung förut!

— — —

*Till en sörjande fader.**

»Säg ett ord till tröst för fadren, nedböjd af det hårda slag,
och till tröst för mig derjemte» — skrifver mig min son i dag.

Solon (så förtäljer Greken) gret en son, sitt hjerta kär,
och från slägt och vänner hördes tröstens gamla formulär:

»Hvartill hjelper att du gråter? Hvad ej ändras kan, fördrag.» —
»Just derför att det ej hjelper (sad' den vise) gråter jag.»

Ack, en sådan tröst är ingen, är ett gäckeri till slut,
och den första tröst härnere är dock att få gråta ut.

Men du vet det ges en bättre, kommen ifrån högre rum:
»*pilten är ej död, han sofver*, säger Evangelium.

Pilten är ej död, har dragit till ett annat land åstad,
till ett högre lärosäte, och fullbordar der sin grad.

Lärare med englavingar undervisa honom der,
af det ljus han der förnimmer solen här blott skuggan är.

---

* Härads-Prosten C. E. von Schantz, som vid Lunds Akademi förlorade en hoppfull son, nära förbunden med Författarens.

Toner får han der att höra, han som jordens sång fann skön,
rena som Gud Faders tankar, rörande som Sonens bön.

Der är honom godt att vara: i en evig morgonvind
lättare hans hjerta klappar, rosigare är hans kind.

En gång faller han med glädje åter till ditt fadersbröst. —
Ingen högre lära vet jag, känner ingen högre tröst.

*Jakob Faxe.**

Vännerna klaga från Lund, ty döden är lös bland dem alla,
vandrar från hus och till hus, plockar det käraste ut.
Fader lägges på bår vid qvidande tvillingars vagga,
fästman ryckes från brud, sonen från gråtande mor.
Darrande öppnar min hand hvart bref, hvart bref är en Jobspost,
gömmer blott tårar och sorg under det svarta signet.
Redlige Jakob, du ock! Din Jakobsstege till himlen
steg du för tidigt uppå, kunde väl stannat hos oss.
Tidens vexlande spel mot det eviga allvar deruppe,
jordens oroliga hopp gaf du för himmelens lugn.
Bytet är godt, vi veta det väl, men äfven härnere
borde i glädje du trifts, kär som du var för en hvar.
Säkrare, sade vi oss, graviterar ej jorden till solen
än till andarnas sol, än till det rätta hans själ.
Alla vi älskade ju den blyge som gömde sitt värde,
som i förseglade hvalf konungar gömma sitt guld.
Flärden, så sade vi oss, predikar sin vishet på torget,
den som det djupare vill tänker och tiger och hör.
Dock — ej teg du alltjemt: när det gällde att säga hvad rätt var,
eller fördömma en lögn, eller försvara en vän,
herrligt du lågade opp och, som Zacharias i Skriften,
fick du din stämma igen, talte profetiska ord.

* Adjunkt vid Lunds Akademi. Död 1827.

Mins du (du minnes det visst, ty de salige kunna ej glömma)
hur i ditt fädernehus — ack! det var länge ock mitt —
glädtig förtrolighet satt och språkade qvällen igenom,
knäppande uret allen visste hvad aftonen led.
Själ meddelte sig själ, och de vingade orden, som fjärlar,
sommarens brokiga barn, svärmade fria omkring.
Då i vår vänliga krets satt du, lik lugnet i solsken,
yngling till åren, men man både till hjerta och själ.
Allas förtrogne var du, men föräldrarne var du på en gång
hjertlig och vördande son, hjertlig och tänkande vän.
Lyckliga dagar var det, tryggt stod det älskade huset,
fylldes af glädje och hopp, nu är det öde och tomt.
Antipodernas land, de kopparfärgades, håller
dottren hos sig, hon har natt när det är dager hos oss.
Henne och suckande far verldshafvet ligger emellan,
ack! men ett djupare haf skiljer dock honom och dig.
Trösten för åldriga dar, förhoppningens krona i slägten,
nu är hon fallen till jord, löfvas ej mera igen.

Se, det stundar till påsk och lärkorna taga i skyar
upp uppståndelsens psalm, helsa den kommande vår.
Upp står lifvet på nytt, det blir grönt på Helgonabacken,
knoppar på gungande gren svälla som ynglingens hopp.
Backen är herrlig att se, det är hatten som slätternas Flora
sätter på flygande hår, smyckar med blommor och löf.
Backen är herrlig att se, han är full med minnen och dikter,
Absalon, Saxo, och Finn skymta bland skuggorna der.
Fader, vill du ej gå på dess höjd och skåda hur solen
sjunker i vågorna ner, helsar till främmande land?
Moder, vill du ej se hur död förgätmigej öppnar
ögonen åter, de blå, blickar ur mullen igen?
Hvarför dröjen I så? I afton kommer ej Jakob,
fordom han följde er dit, nu är han gången förut.

Vandren likväl, I enslige två, det är skönt till att vandra
mellan de stammar man satt, som bland de glada man gör.
Qvällen med vingar af guld har lagt sig och hvilar på Sundet,
som ett odödeligt hopp hvilar på grafven ännu.
Stjernorna tändas i rad till aftonsången i himlen,
tänken att sonen som gått blickar ur någon af dem.
Tänken han ser på er sorg i parken, men skönare parker,
Helgonabackar hos Gud hålla den vingade qvar.
Vandren så gråtande hem, och slumren i väntan att drömmen,
hälften en tröstande dikt, hälften en sanning ur skyn,
ställer den saknade fram för er säng: han lefver, han talar,
kysser på hand och på kind, vänligt och stilla som förr.
Dock, när den nattliga syn, den kära, blir ute för alltid,
detta är tecknet för er, glädjens, ty dager är när.

Till Minne af Baron Nils Trolle.

Sof i ro, ty det är orons stunder,
endast orons, som *på* jorden bo,
hvilans stunder börja först *inunder;*
sof i ro:

der som menskohjertat glömt att önska,
glädje glömt att vissna, hopp att gro:
under täcket, väfdt af sommargrönska,
sof i ro!

Sof och dröm, ty drömmen var för detta
andeverldens härold öfverallt,
och i grafven sitter visst hans lätta
luftgestalt.

Dröm om allt du hade att besörja,
rådig, verksam, helst för andras skull.
O hur mången hjelplöshet skall börja
på din mull!

Ty allt trassladt du i ordning ställde,
der blef hjelp, blef reda hvar du kom,
och ditt råd, likt guldmynt, gick och gällde
landet om.

Dröm om allt det goda som du velat,
om den ban dig tycktes förestå.
Hur du fyllt den, om din fot ej felat
midt derpå!

Men nu är din lefnad lik den store
konstnärns Torso, kraftig, skön som den,
ack! men stympad; dröm som om han vore
hel igen.

Och hur här vi gladdes med den glade,
hur förtrolig du dig finna lät,
huru kär vi alla här dig hade,
dröm om det!

Sköna drömmar! Der som nu du bäddas,
bäddas de, de stanna gerna qvar,
de se vänligt på dig med din Heddas
ögonpar.

Sof, Nils Trolle, Man med fria sinnet,
Man med tankens ljus, med hjertats tro!
Dröm är menskans framtid, dröm är minnet,
dröm i ro!

---

*Friherrinnan H. C. Åkerhjelm.**

Som en engels stämma klingar,
som han kännes på sin blick,
fast han gömmer sina vingar,
så hon genom lifvet gick;
tills en gång, när dagen grydde,
hon såg ömt uppå sin vän,
lyfte vingarna och flydde
till de himmelska igen.

Och de himmelska, de rena
trängas att den komna se,
tysta, undrande allena
att hon redan är som de.
»Är det jorden som oss bringar
hvad blott himlen hittills gaf?
Ingen fläck på Psyches vingar,
knappt ett stoft att skaka af!

O hur snöhvit! Har hon lögat
sig alltren i ljusets elf?
Hvilken kärlek som, lik ögat,
ser blott andra, ej sig sjelf!

* Död 1828.

Hur hon gömmer i sitt minne
allt hvad godt hon rönt, hvad rätt!
Men der syns ej spår derinne
af en liden oförrätt.

Lida och dock aldrig klaga,
älska, äfven obelönt,
trösta, öfverse, fördraga
svaghet, som man sjelf ej rönt:
är ej detta lifvets ära,
kronan af hvad skapadt är?
Hon har litet till att lära,
litet att fullkomna här.

För det rätta, för det sanna
se hur fin dess känsla är.
För det sköna — låt oss stanna
vid den dom hon fäller der.
Är det bild, han sig förklarar
i dess öga: är det ton,
som det trogna eko svarar
på en flöjt, så svarar hon.

Var välkommen, ropa alla,
sköna, systerliga själ!
Till vårt hjerta skall du falla,
ty der trifs det ädla väl.
Det förtroende du andra
fordom ingaf, ger du än.
Låt oss kyssas, låt oss vandra
mellan blomstren med vår vän.»

Och så förs hon, vänligt fången,
genom himlens parker hän.
Hur han klingar, stjernesången,
hur de susa, Edens trän!
Men hvar gång sig vägen kröker
mellan palmerna, ändå
hennes öga jorden söker
och de kära deruppå.

Du som med oändlig smärta
efter den försvunna ser,
gråt, ty aldrig slår ditt hjerta
mot ett sådant hjerta mer.
Ifrån södern och till norden
må du med din lykta gå,
ingen finner du på jorden,
ingen som dig älskar så.

Skrinlägg alla dina minnen,
räkna allt hvad skönt hon gaf.
Ack! hvad hafva ädla sinnen
annat till att lefva af?
Hoppet blir dock aldrig moget,
stunden står dock aldrig still,
det förflutna blott är troget,
och hur skönt är ditt dertill!

Det är hemskt i dina salar,
det är sorgligt rundtomkring;
alla sucka, ingen talar
i din brutna aftonring.

Dock när qvällen släckt ut ljuset
och du känner dig som mest
ensam i det öde huset,
kommer der en älskad gäst.

Samma väsen, som i Eger
fordom vid din sjuksäng satt,
sitter ännu vid ditt läger
osedd, mången månskensnatt;
nu din Genius, förr din maka.
Ack, hon älskar än, hon mins,
hon har stulit sig tillbaka
från en verld der du ej fins.

Öfverallt är hon dig nära,
hennes tyngdpunkt är blott du,
ännu gläds hon åt din ära,
sörjer vid din sorg ännu.
Derför gif åt hennes minne
nya värf, bygg fullt ditt namn,
och när hvilans stund är inne
tag din lön i hennes famn.

I Grefvinnan Björnstjernas album.

Helsa Albions barn, men säg dem icke
att hvad gladast, lifligast ännu
Norden skådat vi med dig dem skicke,
säg att alla äro såsom du;

som du var — jag menar häromdagen:
nu, sen Engeln blifvit från oss skild
skuggar saknaden de ljusa dragen
som ett sorgflor på en Glädjens bild.

Floret lossnar, marmorn glädes åter,
sorg och kärlek öfverlefva sig.
Kom då hem och trösta den som gråter
lär oss glömma allting — utom dig.

Ebba Maria Lagerbring,

född d. 24 December 1747.
Gift med Friherre   Schwerin, död d. 22 April 1828.

Den store Häfdatecknarns bästa Saga
göms här oläslig uti grafvens natt
och hennes vänner minnas än och klaga;
men Englarne i handen henne taga,
på hvilkas språk hon nu är öfversatt.

———

I Jakob Berggrens stambok.

Resan, hur lycklig hon var, är skönast ändå när hon slutar,
godt må det främmande land synas, men hemmet är bäst.
Oskyld ofta har rikare hand, men fattiga modrens
skärf, som hon ger när hon kan, bringar välsignelsen med.

Stockholm den 12 Maj 1828.

Es. Tegnér.

Disa Tegnér.

Vid hennes confirmation.

Min dotter, göm den dagen i ditt sinne,
mins hvad du lofvade, mins hur du bad.
Men vill den dagen falla ur ditt minne
läs då hans innehåll på dessa blad.

Om menskohjertat är det gudasagan;
fast du, som jag, ej henne fullt förstår
kan hon dock trösta sorgen, döfva klagan
och adla glädjen innan han förgår.

Gud är en fader. Ack, hvar faders smärta,
hvar faders glädje måste likna sig.
Så stoft jag är, jag anar dock hans hjerta,
han älskar verlden som jag älskar dig.

Till Göthilda Tegnér.

Med Nya testamentet, öfversändt från Stockholm.

En fars välsignelse jag ville gifva
till julklapp dig, med posten sänd åstad.
Men jag behöfver icke att den skrifva,
du har den tryckt på dessa helga blad.

Välsignelsen af Fadren i det höga,
hvars dotter menskligheten känner sig.
Ack, öfver alla vakar ju hans öga,
hvarföre skulle han förgäta dig?

Hans testamente är för rena hjertan,
för oskuldsfulla. Så behåll det då.
Med åren växa sorgerna och smärtan.
Behåll det, ty det är för dem också.

———

Skål i Göthiska förbundet,

den 18 Jan. 1829.

När Oden med Asar från solens land
drog segrande in öfver Sundet
och spridde ett slägte kring Mälarens strand
med ljuset i tanke och svärdet i hand —
då stiftades Götha Förbundet.

De ättgode män som sin kungsstol ställt
kring bordet i höga Valhalla,
och hjelten som blödde på Lützens fält,
och han som drog djerft öfver fruset Belt,
de voro Förbundsbröder alla.

Linæi system som för oss tyder ut
hvar dalens, hvar ängarnas runa,
och Polhelms kalkyler och Wasas beslut,
och Kellgrens evärdliga sånger till slut
de äro Förbundets Iduna.

Hvad storsint är handladt i farans stund,
hvad skönt som är bildadt i Norden,
hvad ädelt som blomstrar på jernmängd grund
det kommer dock allt från det gamla Förbund
församladt på toppen af jorden.

Så länge der fins af den fria ätt
blott två, mellan fjellen och sundet,
som låga för sanning och våga för rätt,
så länge bryts icke Förbundet så lätt:
en skål för det fasta Förbundet!

Födelsedagen.

Till Fröken Louise Ridderstolpe.

Dagen gläder sig, men sedan
vill han icke stadna qvar.
Lik en fästman, resklädd redan,
trycker han din hand, och far.

När härnäst han kommer åter
ack, då fruktar jag, vid Gud!
han är skamlös nog och låter
hela Skeppsbron se en brud.

Hur hon blickar, som när solen
ur ett vårregn blickar matt!
Hur hon rodnar, som kring polen
himlen i en sommarnatt!

Stackars Fröken! Sådan fara
ej så lätt dig förestod
om du endast täcktes vara
mindre skön och mindre god.

3—211876. *Tegnér, Saml. skrifter. 6.*

Oppositions-Talare.

På Riddarhuset här om dan
uppfördes stort spektakel.
Opposition, som den är van,
den gjorde der mirakel.
Det var också, som ryktet lopp,
en vigtig sak å bane.
Vältaligheten svällde opp
som kam på retad hane.

Herr *Geijerstam* steg först på bänk:
»Jag är en vän af ljuset,
men räds att man gjort narr, betänk,
af sjelfva Riddarhuset.
Vårt majestät går då i qvaf,
och folket man förvillar.
Det är herr Geijerstam, Herr af,
han sjelf, som slikt ej gillar.»

Bort, bort med *solens portar* skrek
en *Uggla* helt naturligt;
jag tål ej ljuset och dess lek
det är mig för figurligt.

Det fins ej allvar nog uti
den skrift, sad *Fredrik Boije*.
Ett värdigt språk det fordra vi
hur vildt vi sjelfva skoje.

Nu reste sig med makt herr *Bråk-*
enhjelm, en man att rosa.
Är det, sad han, ett Utskottsspråk?
Är det en Riksdagsprosa?
Hvad bocksprång! Jag är född i Småln,
har lärt dess melodier:
Gif akt, jag vill ha fläsk i kåln
och rim i Poesier.

Jag har fyllt opp och med princip
vakanserna i hjernan;
ett måladt skal ger Sekter Grip
men ser Ni, jag ger kärnan.
Allt hvad jag ej förstår, var viss
att jag det remitterar,
och därför är remiss, remiss
alltjemt hvad jag voterar.

Steg sedan opp Herr *von Troil*,
den Talaren jag lofvar;
han höll ett tal som höll en mil
om Kejsare och Påfvar.
Han talte som en höglärd man
om Texter och Sanct Peder:
han började i söder, han,
och slöt i nordanväder.

Till slut *Gref David* ordet tog
(till slut det bästa spar man)
den David icke Goliat slog,
men lång som Goliat var han:
Han hade Riksdagsyrket valt
för slägga eller spade;
nu hostade han liberalt,
och stammade och sade:

»Oslipad kom jag, det är sant,
att ifra mot Despoter,
nu har jag slipat af hvar kant,
Gud vet hvad snart står åter.
Jag förde mycket fåfängt prat,
som protokollen visa,
nu är jag klar och moderat
som jag skall strax bevisa.

Constitution i ljusets dar,
Statsmakter, frihetsanda,
Försvarsverk utan allt försvar
och Dagligt Allehanda —
min åsigt är — jag vet ej hvad —
Patriotism och hafra —
Nationens väl och Tidningsblad
och sist — Abrakadabra.

Häraf är klart att Tryckfrihet
är grund till landets lycka
i thy att jag, som hvar man vet,
har ingenting att trycka.

Men märk nu tecknet hvaruppå
min moderation kan kännas:
Författaren må ohängd gå,
men hvad han skref bör *brännas.*» —

Han slöt. Hvad loford af och till
som bin kring kupan surra!
Hvar enda Trampmaskin stod still
och Grefvar ropte hurra.
Votering, ja och nej i mängd,
dess utgång är ej okänd,
Författarn blef väl icke hängd,
men ack! hans skrift blef obränd.

Skål i Prestståndet.

Den 1 maj 1829.

Den store Anden går sin gång derute,
Förklarar himlen och gör böljan fri.
Men äfven här, i kretsen som vi slute,
En fläkt utaf hans vingar känne vi.

Hvad lif han gjuter i hvart hjerta neder,
Klär hvar förhoppning grön, som snart hvar stam!
Välkommen du vår Nyårsdag, som leder
Den sena våren öfver Norden fram!

Skin gladt på stadens torn, på sjö och lunder,
Krön Riddarholmens spiror med din glans,
Ty Sverges ära sofver derinunder,
Och ingen glömme hvad här fordom fans!

Och när på Mälarvågen aftonljuset,
En hectisk rodnad likt, har slocknat ut,
Då se vi opp till mörkblå Riddarhuset,
Det stjernbeströdda, der all split tar slut.

Dit bedje vi till Kungars Kung att styra
Så rådslag som beslut till landets väl,
Och till den frihet, som ej heter yra,
Och till den lydnad, som ej heter träl.

En Majskål, Bröder, för det kära Norden,
För Kung och Kungahus och Tvillingsthron!
För himlens grundlagsfrågor här på jorden:
Förädlad Mensklighet och Religion!

Nattvardsbarnet.

Med frid, med oskuld, med hvar himmelsk gåfva,
du står vid korsets fot och blickar opp.
Hvad hopp, hvad känslor i ditt hjerta sofva
som våren sofver i en rosenknopp!

Men knoppen öppnas, solens strålar pensla
hvart hjertblad snart med guld och purpur skönt.
Hur rosenröd upplågar då hvar känsla,
hur friskt är hoppet då, hur sommargrönt!

Ack, hvarje ros vill blekna bort och sörja,
och hvarje hopp vill vissna och förgå.
Med himmelsk kärlek måste hjertat börja,
om någon jordisk kärlek skall bestå.

Ett Nattvardsbarn är kärleken, den rätta,
med knäppta händer, med oskyldig min,
och vill du rätt hans mening öfversätta
så gå till himlens ordbok, till Wallin.

Vid Magister-promotionen i Lund

d. 23 Junii 1829.

Tre gånger tre Midsommarens sol har stigit ur vågen
tidigt på morgonen upp och vakat tills länge på qvällen,
sedan jag talade här, med en krans af ynglingar kring mig.
Tre gånger tre af de vexlande år förändra oss alla,
plöja i pannan, och snöga i håret, och snöga i hjertat.
Köld är den åldrandes vinst: men jag prisar evärdlige Fadren,
att han bevarat mitt inre för frost, att jag älskar som fordom
tankens allvarliga ärf och diktens olympiska lekar.
Derför jag glädes som förr af Staden, helgad åt begge,
der jag förlefvat min gladaste tid, der löfviga kronor
känna igen mig ännu och helsa bekant, och en hågkomst
står i hvart fönster och nickar mig till med förklarade ögon.
Dock — när kronorna dödt, och de hjertan, som mindes mig, brustit,
se, då står det ännu det mäktiga Templet, det fasta,
under hvars tusenåriga hvalf Parnassen har ställt sig.
Hemma jag räknar mig der, ty han är befolkad af minnen
fjerran från skönare dar, och af Er, I Fäder och Vise!
Ingen jag skådar bland Er som ej vän eller lärare var mig:
mången jag saknar likväl, och *en** som sednast har bortgått
tog mig i faderlig vård, och lärde mig scalan till sången
när jag var ung och behöfde hans råd: och han harmades icke

* Professor A. Lidbeck.

om jag ej följde dem jemt, men försökte, som ynglingar pläga,
vingarnas par i rymder ej hans; det var ädelt af honom.
Ryktet må glömma hans namn, men jag tackar den glömde i grafven,
ack! i en främmande graf, ty han dog i befolkade öcknen;
enslig i lifvet han var och enslig förblef han i döden. —

Mannen må peka på graf och på natt, men för Eder, I unge,
falla dess varningar likt timvisarens skugga — i solsken.
Se, hur han strålar, den Deliske Gud, hur han kläder med lager
porten, som förer Er in i verlden, Er första triumfport!
Icke den sista blir det (så tänken I) vägen är fullsatt
framåt med likar till den, och strålande tempel på höjden,
fulla af Gud, blott vänta på Er, och Lärarestolar,
vishetens åldriga bon, förbida Er: domaresäten
bjuda Er hålla med kraft rättvisans osvikliga vågbalk.
Hela den blomstrande verld, den sköna som lefver inom Er,
ut må hon träda och pregla sig af i Stat och i Kyrka. —
Glänsande syner är det: jag har sett dem, jag ock, i min ungdom,
ack! men för litet af dem blef verkligt. Förtrollade öar
skimrade äfven för mig: min blick var på ledande stjernor,
handen på rodret alltjemt, och jag bredde hvart segel i vinden.
Men när jag nalkades bäst, då veko de öarna undan,
vika mig undan ännu allt längre och längre i vester,
stanna ej innan de nått nedgående solen, och der först
ankrar den simmande Arkipelag — han ankrar i grafven.
Dock — fast allt ej må nås är bemödandet skönt, ty i lifvet
sträfvandet sjelf är sitt mål, när det gäller hvad ädelt och stort är.

Derför förmanar jag Er, att I akten och minnens med kärlek,
äfven när hjessan är kal, de drömmar som bodde inunder
ynglingens krusiga hår, ty de komma från Gud, och att mannen
icke må tänka för smått bör ynglingen hoppas det stora.
Ack! men det stora är ej för en tid, förbildad som denna,
som af den gamla har gömt hvart lyte och tager förskottsvis
alla den nyares fel. Sen på hur den haltande vacklar
mellan idén och handlingens kraft, oduglig för begge,
hermafroditisk, ej qvinna, ej man, ej dikt och ej sanning,
obevingad för skyn, och vingelfotad för jorden.
Detta är lynnet alltjemt af en tid som ännu ej satt sig,
när han går öfver till form, månskifte i Häfderna är det,
vädret är vexlande då, och magnetnåln irrar kring skifvan.
Skall hon ej föra Er vill, så förstån missvisningens gradtal,
styren som stode hon fast, och det Rätta står fast och det Sanna,
hur man förtyder dem ock, och det Sköna som vexlar härnere
har dock i himlen sin eviga grund, sin stående urbild.
Hållen Er faste vid dem, vid de tre, hur tiden må vackla.
Ynglingar, hören en faderlig röst, — ty som söner jag anser
alla bland Eder i dag, och en son jag har ju ibland Er,
fostrad med Er, och bildad med Er, och som älskar och söker
samma det målet som I, jag välsignar i honom Er alla —
Rakt fram vare Er gång, men sen I till höger, till venster,
skefögd handlingen blir, för en tidsnyck vike ej mannen.
Tiggen ej dagens beröm, den som kryper opp till sitt rykte
hastigt han faller igen: förakten den surrande myggdans,
född i en slocknande sol, ty den krans som I söken betecknar
ännu det evigas grönskande ring, han är mer än för stunden.
Detta är summan af tidens behof, det är summan af festen.

Dock — jag förgäter mig här, jag fördröjer allenast Er högtid.
Mig hör dagen ej till, det är Du som skall tala och lära.
Derför, du vän från ungdomens dar, du purpurbeklädde,
innan din purpur går ner, i dess aftonrodnad bekransa
lockar som längta till lagren i dag; så har Oscar förordnat.

Innan du börjar likväl din lagerfördelning, så skänk mig
en, den är icke för mig, men i en vill jag adla dem alla.
Skaldernas Adam* är här, den Nordiske Sångarekungen,
Thronarfvingen i Diktningens verld, ty thronen är Göthes.
Visste blott Oscar derom, han gåfve sitt namn åt min handling:
nu är det icke i Hans och än mindre i mitt, men i sångens,
i den evärdliges namn, förnummen i Hakon och Helge,
som jag dig bjuder en krans, han är vuxen der Saxo har lefvat.
Söndringens tid är förbi, (och hon borde ej funnits i Andans
fria, oändliga verld) och beslägtade toner som klinga
Sundet utöfver förtjusa oss nu, och synnerligt dina.
Derföre Svea dig bjuder en krans, jag förer dess talan:
tag den af broderlig hand och bär den till minne af dagen.

---

* Adam Oehlenschläger.

Till Herr Biskopen m. m. Doctor Johan Jacob Hedrén,

d. 9 Aug. 1829; af Landsmän.

Till sina dalar, sina berg tillbaka
ditt folk dig kallar, till din faders graf.
Stor är den hjord för hvilken du skall vaka:
välsignad vare der din herdestaf!

Der stå ännu, som landets barn, så glade
rätt många tempel, månget fridens hem
der vi till Gud vårt första löfte sade:
de gamla, kära templen — helsa dem.

Och när derur på dödens stad du träder
der dess tornspiror, svarta jernkors, stå
ur jorden opp, der sofva våra fäder
i stilla kamrar — helsa dem också.

Du himlens Ombud bland en jordisk skara,
var du dess tankes ljus, dess hjertas bön.
Bygg flitigt opp hvad fallit har, der Clara
med kärlek famnar om Tingvallaön.

Och när du hvilar i ditt Eknäs lunder
och Hyn mot stranden slår med sakta sus,
då må *Johannes* skåda himlens under,
och salighet betäcke *Jacobs* hus.

För Byström.

Hvad störst och ädlast Minnet äger,
Hvad skönast som Naturen har,
Det dör och vissnar, men Du säger:
Träd fram i marmorn och blif qvar.
Då stanna Styrkan och Behagen,
Ett folk af Gudar i din sal.
Till evighet du adlar dagen
Och skönheten till ideal.

Hur lefva de i stenen alla,
Hvad former i olympisk glans!
Lyd, ty du hör *Kung Carl* befalla,
Och böj dig, det är *Segrens* krans!
Gå tyst, det är *Linné* som grundar
På blomsterverldens stilla gång.
Väck ej *Bacchanten* opp, som blundar,
Och stör ej *Bellman* i hans sång!

Förunderliga konst att skåda,
Som jorden fast, som himlen ren!
Du medlar bäst imellan båda,
Ty du försmälter dem till en.

Det är ej jordens låga söner
Som gå i Sergels sal igen:
Odödligheten pannan kröner,
Fast foten rör vid stoftet än.

Du Nordens son, hugg Nordens minnen,
Gif hjeltedrag och majestät
Åt tjuge seklers hjeltesinnen,
En väldig basrelief blir det.
Och när du ej har fler att skära
I yfverboren marmorhäll,
Som underskrift på Nordens ära
Din egen bild i randen ställ.

Vid Leopolds graf.

I andra toner är han öfvergången
och klingar i en högre hufvudstad,
men han är slutad här, den sista sången,
den skönaste af vår Gustaviad,
en Riddardikt der skämt och allvar blandas,
men underbart är allt, och hvarje tafla andas.

En präktig syn! Bland stilla Mälaröar
en diktens verld ur döda dvalan väckt!
Hvad Tornerspel emellan blåa sjöar,
hvad Riddersmänner i Burgundisk drägt!
Och blonda Gratier i förgyllda salar
fördela prisen tyst, men deras öga talar.

Och högt på thronen sitter i sin ära
en Apollonisk, evigt ung gestalt.
Hans blick är mild som en Försoningslära,
hans stora Ande sammanbinder allt.
Hans själ är harmonien uti Nationen,
och Skalder stå i ring med lyrorna kring thronen.

Det går en vårflägt genom Nordens sinnen,
och lättare dess tröga pulsar slå.
Hur bäcken sjunger om sin ungdoms minnen,
hur fjällen hviska gåtor i det blå!
Ny är den lifskraft som i allt sig sprider,
o Diktens jubelår! o Sångens riddartider.

Såg du den *Nya Skapelsen*, hvars under
stå evigt qvar uti odödlig glans?
Har du med kärlek skådat *Dagens Stunder*,
de mythiska, de lätta Timmars dans?
Och *Nordens Dithyramb* som trotsar åren?
Hans rus från himlen är, fast drufvor kröna håren.

Men klasvis drufvan gror i middagsflamman,
och stjernan hör till sin konstellation.
Så komma Sångens Genier mest tillsamman,
och throner ser du, sällan blott en thron.
Augusti guldår, Ludvigs, Gustafs tider
ej gett oss en Homer, men skilda Homerider.

En genius dock framför de andra svingar,
och gör bland stjernorna sin egen rund.
Hvad färgspel skiftar på hans purpurvingar,
hvad gudalöjen leka kring hans mund!
Det Skönas vän, men gunstling hos det Sanna,
med Diktens rosenkrans omkring den Vises panna.

Som flodens vågor genom ängen fara,
ett skiradt silfver, ej en skummig ström,
så flöt hans sång: han älskade det klara,
med öppna ögon drömde han sin dröm.
Sig sjelf han ägde midt i Skaldeyran
och gömde oförryckt sitt vattenpass i lyran.

Det bor ej någon Sångargud i stormen,
han bor i lugnet, lugnad sjelf, men fri:
han jemnar kanterna, han rundar formen,
om han skall lägga ner sin själ deri.
Han vet sitt mål, bland vägar har han valet,
ty ingen konst är blind och intet snille galet.

Hvad rent och ädelt Svenska Sången ärfver
af bild som pröfvarns stränga granskning tål,
och känslor, fina som en Engels nerfver,
och tankar, blixtrande som slipadt stål,
det är af honom, och till Konstens ära
vi något lärt deraf, men mer vi ha att lära.

Dock — form blir form; men när han lyfte vingen
till lyrisk flygt, hvem steg mer högt än han?
Hans druckna öga hang vid stjerneringen,
och Tänkarn pröfvade, men Skalden brann.
Som anderöster ifrån fordomtima
hans toner klingade, som Sferernas, sublima.

Helst tog han dock en bild ur menskolifvet,
för mängdens syn betydningslös och blek.
Hur den får färg, hur allt är återgifvet
med ärlig sanning i poetisk lek!
Och massan rörer sig, och lifvet spritter,
och tingens väsen sjelf för Skalden naket sitter.

Som i en lund, när sommarns dagar komma,
de gröna bladen skyla fruktens gull,
så i hans Dikt inunder hvarje blomma
en tanke satt, af kraft och kärna full,
Hesperisk frukt! och i dess fabelsommar
det friska knyter sig, det öfriga förblommar.

Men när i glädjens stunder eller hvilans,
hans Sångmö skämta ville, hvilket skämt!
En Gratie, skälmsk som Voltaires eller Wielands,
satt på hans fjäder gungande alltjemt,
och en Satir, som på Olympen dansat,
stack fram med hornets spets, men det var rosenkransadt.

Har Dikten höjder dit ej han sig lyfte?
Har Dikten djup dit icke han steg ner?
En fåfäng fråga! Hvad är konstens syfte
om blott en väg går dit, och icke fler?
Hvad i sin art är helgjordt och fulländadt,
det står på konstens höjd, det har sin bana ändat.

Låt andra makter styra Sångens rike,
och andra stjernor herrska i det blå:
Vår tid gjort mycket, men ej än hans like,
hans art må falla, men hans namn skall stå,
och Sanningen uppå hans urna skrifver:
sin egen sångartid han var, och han förblifver. —

Den tiden är förbi, ty Mästarn hängde
i förtid sjelf sin gyllne lyra hän,
och Tänkarns syner Skaldens undanträngde,
och tröttad var han utaf dagens skrän.
Han ville tingens dolda urgrund spana.
Ack, Gud är den som *vet*, men menskan kan blott *ana*.

Hvem är som andas öfver stjerneringen?
Hur är vår vilja bunden, och dock fri?
Hvad ligger gömdt på botten utaf tingen?
Hvad bor i mörkret? — »Du skall bo deri
(en stämma sade), skenet dig bedrager,
i natten sitt och tänk: när den är slut, blir dager.»

Och lugn den blinde satt, inom sig sluten,
hans yttre verld var slocknad, men en ann,
en skönare, i tusen färger bruten,
ännu alltjemt för inre ögat brann.
Det finnes mycket som blott natten biktat,
och Milton, om han sett, sitt Paradis ej diktat.

Hur skönt att höra uti aftonstunden,
när porten till hans helgedom sprang opp,
den vises röst, af ingen fördom bunden,
om hvad vi varit och om sångens hopp!
Ack, sångens hopp ha svikit eller svika,
men rättvis var hans dom, och klar och mild tillika.

Åt tidens ande må ock han ha skattat,
en annan tids, i smak och tänkesätt;
men nämn mig skönhet, som han icke fattat,
nämn mig en storhet, som han ej gjort rätt.
Han lefde med två skilda sångarätter,
och mindes allt af dem, så när som oförrätter.

Men när han talte om sin Gustafs snille,
och om hans mildhet, om hans stora själ,
och hur han aldrig något annat ville
än landets ära, som är landets väl,
då steg en tår uti hans släckta öga,
den var en Konung värd som lefde för det höga.

Så satt han vakande uti den sena,
den långa natten, tålig dock och blid.
Hans vänner gingo, han stod qvar allena,
en ärestod på grafven af sin tid.
Med blottadt hufvud stod ett yngre slägte,
och såg till stoden opp hvars fot det knappast räckte.

Då kom der tyst, kom oförtänkt Befriarn,
den stilla Guden, nattens äldste son.
Han rörde ögat på den blinde Siarn,
och fjällen föllo på en gång derfrån.
Hur klart är nu, hur ljust i fadershuset!
Farväl, du ljusets vän, och fröjda dig i ljuset!

Och helsa Kellgren; helsa Oxenstjerna,
bjud Bellman der, bjud Thorild sjelf din hand,
och kyss den handen, som du kysste gerna,
den kungliga, uti de dödas land.
Säg dem hvad dagen nu här nere lider,
säg dem om Nordens sång — men tig med våra strider.

*Den 6 December.**

Mannen med det fasta sinnet,
med sin Romar-viljas makt,
tillhör nu allenast minnet,
som vet mera, än det sagt.
I sitt lif han aldrig svigtat,
derför, död, han hvile tryggt
vid de böljor, sjelf han diktat,
på den strand, han sjelf har byggt.

---

* H. E. Hr Grefve v. Platens dödsdag. Grefve v. Platen har sjelf utsett sin hvilostad vid Motala.

Till en Mor.

Dottren ifrån Modren skiljes,
så är seden på vårt klot.
Man gör Brudgummen till viljes,
och gör Bruden ej emot.
Men jag delar ditt bekymmer
att Louise ej mer är din,
derför när hon huset rymmer
flyttar hennes bild derin.

Känner du de kära dragen,
de oskyldiga, igen?
De bli hos dig hela dagen
och stå qvar om natten än.
I den brutna syskonringen
på sin plats den trygga ställ
och den bruden dansar ingen
kronan af en vinterqväll. —

Älska konsten, ty hon tvingar
ögonblicket att stå still
klipper af dess lätta vingar

just som det förflyga vill.
Blott ett månsken, blott ett minne,
solens, åldrarnas chronik,
och hvar bild du ser derinne,
är den skön så är den lik.

Till Abraham Lejonhufvud.

Februari 1830.

Såg du Byströms grupp som harmar
de förlofvade med skäl?
Hymen som i plumpa armar
qväfver Kärleken ihjel?
Stackars Amor, om han lånar
allt sitt lif från sitt begär,
lefver endast när han trånar,
dör så snart han lycklig är!

Sköna död likväl att brinna
i sin egen låga opp,
lik en Fenix, och försvinna
med sitt väsens blomningsknopp!
Saligheter som förlängas
hålla endast Gudar ut:
menskohjertat skulle sprängas
om dess yrsel ej tog slut.

Låt bevingad Amor fara,
en som inga vingar har,
ingen bindel, ingen snara
stadnar i hans ställe qvar;

bygger löfviga Idyller
sköna som Elyseums dal
och med frid och glädje fyller
herdens tjäll och Friherrns sal.

Din Idyll må han fullkomna
i det stilla blomsterland
hvarest Wetterns vågor somna
trötta mot den gröna strand.
Der du lifvets sommar njute,
der du skörde lifvets höst,
och när vintern rår derute
värm dig vid Malvinas bröst!

Ädle vän, när då jag träder
i din sal som fordomdags,
och det gamla än mig gläder
och det nya är till lags:
när din lefnad, lik en Enka
som är nygift, blomstrar upp,
huru glad skall då jag tänka:
»blott en dikt var Byströms grupp.»

Verser till min son Lars Gustaf,

då han konfirmerades, vid hvilket tillfälle han erhöll en Bibel.

Utöfver djup, som tvenne verldar skilja,
dig lede stjernan och magnetens nål!
Förståndets klarhet och en säker vilja,
två goda styrmän till hvart jordiskt mål!

Men öfver djup, som ock två verldar dela,
två andra, en här nere, en i skyn,
tag här ett sjökort, som ej plägar fela,
fast storm och mörker sväfva för din syn.

Ett säkert sjökort, ritadt i de tider,
då jord och himmel nalkades hvarann,
studera det, och följ det, och omsider
löp trygg i hamnen det dig visat an.

Marie Röhl.

Dig Konstens Genius valt bland sina svurna
han valde dig ifrån din födsel ren,
den purpurbältade, den himlaburna
med tidens vagga och med tidens urna,
och allt hans väsende är Gudars återsken.

Han har ditt klosterlöfte, du är Nunna,
blott han, blott han får vistas för din syn.
Ej annan kärlek vill han jungfrun unna
än den som morgondrömmarna förkunna
en flygtig luftgestalt, en målad bild i skyn.

Och när ditt hjerta med oändlig trånad
den bildens like söker natt och dag,
tag dig till vara om du ser förvånad
att han från jorden dock till slut är lånad,
men ack! hur lycklig den som bär hans anletsdrag.

Söndags-Skolan.

En skola känner jag som trifs,
hur ock må bli de andras öden;
der vexelundervisning drifs,
men — mellan lifvet blott och döden.

En himlens Monitör är der,
hvars röst bland barnen ypperst gäller;
från Zion sångarskalan är,
och ifrån Sinai hans tabeller.

Hur skönt att stafva deruppå
och göra läraren till viljes,
och lägga hop hvad vi förmå,
tills det blir jullof och man skiljes.

Man går ej ur den skolan ut
i verlden, men i andra verlden,
ty lärarns varning tar ej slut
på denna sidan himmelsfärden.

Hans lära är för höst som vår,
och stundom varnar, stundom lockar,
han andas varmt på silfverhår,
och kyler dina gyllne lockar.

Det ges ej högre lära spord
inunder eller öfver solen.
Lyss derför till hans *Fadersord,*
du Söndagsbarn i Söndagsskolen.

PROSAISKA UPPSATSER

5—211876. *Tegnér, Saml. skrifter. 6.*

Strödda tankar.

Theologie är Metafysik använd på Religion: en dödskalle stjelpt över en lilja.

*

Theologia Dogmatica så som den vanligen föreställes är ifrån början till slut en fortsatt Blasphemi emot Gud, Christendomen och förnuftet. Till Bibeln står den i intet annat förhållande än ett parodiskt.

*

Försoning i lifvet är blott ett annat namn på bättring. Hennes borgen är döden. I begge afseenden är Christus dess högsta representant. Men en hvar som genom lära, lefverne, död föranleder dertill försonar i sin mån. »Vixere fortes ante Agamemnona». Att anse försoningen såsom något för längesedan afslutadt är orimligt. Den är tvertom någon ting oupphörligt fortgående, både i verldshistorien och för den enskilte. »Försoningen varar som tiden.» Tänkes den såsom en gång fulländad i hvarje menskligt bröst, då inträder Guds rike icke på jorden. — All annan försoning än den jag sjelf åstadkommer, är indirect, åtminstone här i lifvet. Detta är meningen af Baldersprestens ord i Frithiof:

De döde sonas vid Allfaders gudabarm,
den lefvandes försoning är i eget bröst.

*

Att neka theopneustie är att neka principen för allt som har något värde i menskligheten: men att inskränka den inom några få personer bland Judarna, är hädiskt vanvett.

*

Gud och menskighet förutsätta hvarandra liksom radius och periferi.

*

Allt hvad som har något värde, följakteligen äfven haft något bestånd i Philosophien, från Plato till Schelling, är ren Dikt, ett Didactiskt poëm öfver Natur och Ande.

*

Philosophien är det stagnerande, Poësien det rinnande lifvets vatten.

*

Mången Religion är en *omskuren*, all Metafysik är en *utskuren* poësie.

*

Dygd och skönhet ersätta hvarandra hos Fruntimren.

Af dessa blommor ho den ena fann
må systern ej uppå sin lott begära.

*

Den högsta njutning i lifvet är ömsesidig. Den rätta sällheten är en född tvilling.

*

Man prisar Hoppet och med rätta, emedan det förskönar framtiden. Men Hoppet har äfven en Broder som heter Fruktan, en hypokondrisk som allt jemnt spår ondt väder. Vägas de emot hvarandra så blir väl skillnaden ej stor.

*

Goethe är den universellaste af alla Poëter. Han sprider sig som ljuset åt alla möjliga håll. Men derföre saknar han också hvad man i egentlig mening kan kalla Individualitet. Homerus ger oss den yttre Naturens, Sophocles Hellenismens, men G. ger oss hela den mångfaldigt utbildade menskligbetens individualitet i stället för sin egen. Han är ett abstractum af Poësie. Schiller lägger hela *sitt* rika väsende in i hvarje äfven den obetydligaste Dikt; G. nöjer sig med att lägga dit poësiens eget allmänna väsende. Derföre trifs han också i alla poëtiska former, och mången gång kunde man väl säga att han endast experimenterar med dem. Det enda caracteristiska hos denna poëtiska Protens är väl hans kärlek för det afrundade, det smånätta, det gratiösa. Detta finner man i högsta grad i hans Divan. Vore ej das Buch Zuleika deri, vore jag frestad att förklara alltsammans för poëtiskt Nürnbergerkram. Visserligen är det vackert och smånätt; men stora krafter borde dock väl användas endast på det stora. När den store Magnus Stenbock satt fången i Köpenhamn svarfvade han i elfenben hästar och vagn så fina att de kunde rymmas i ett nötskal. Det är den store Goethes Divan.

*

Goethe har den allrahögsta klarhet, ja genomskinlighet i uttrycket. Jag känner ingen större stilist; men i totalidén är han ofta som de andra Tyskarna full af nebulism. Hvad är till exemp. den egenteliga meningen af Wilhelm Meister? Just att man disputerar derom, bevisar ju dess otydlighet. När hufvudidén af en Dikt ej genast klart framträder för läsaren, (den bildade neml:n) så är Dikten just derigenom misslyckad; ty poësien är, till sitt innersta väsende, en populär Konst.

*

Poësien är väl en populär Konst: dock icke i den mening att Vaktmästare och Tidningsskrifvare nödvändigt måste fatta den.

*

En rät och slät prosa, utan alla bilder och prydnader, är en herrlig sak. Jag önskade att flere af våra poëmer vore skrifna deri, hvarigenom meter och rim hade besparats.

*

Trivialiteten i poëtisk styl uppkommer i synnerhet genom bruket af förnötta bilder. Bilden är som mödomen: han duger blott en gång. Genom ett oftare bruk går bilden in i det allmänna prosaiska språket, som är fullt af förstenade bilder. Prosan är i detta afseende endast ett petrificeradt bilderspråk. Då poësie (ποίησις) egenteligen är Dikt så fordrar man att poëten äfven i stylen skall kunna uppfinna något nytt och träffande. Men visserligen kan det äfven gifvas den högsta poësie utan allt bildspråk, utan all nyhet. Känslan t. ex. åldras aldrig.

*

Tyskarna äro att jemföra med Caspiska hafvet, som upptar en mängd floder, men ej har något utlopp, utan allt dunstar bort i dimma.

*

Lord Byron nyttjar så till sägandes stående Caracterer. Child Harold, The Corsar, Lara, Manfred äro endast särskilta namn på samma sak. Äfven i uppfinnande af situationer är han fattig. Någon ting obetydligare i afseende på invention än Beppo och Parisina kan man ej lätt läsa. Men hans styrka ligger i framställningen och utmålningen som är verkel. poëtisk och full af energie.

*

Man klandrar Äreminnet öfver Linné för dess dogmatiska, vettenskapliga ton. Men en vettenskapsman som L. är sjelf blott en afhandling, en dogmatisk digression i Verldshistorien. Hans äreminne kan ej heller antaga någon annan ton.

*

Af alla Byrons Poëmer är väl intet svagare och obetydligare än hans Tragedi: The doge of Venice. Om jag undantar Falieris lyriska förbannelser öfver Venedig i sista acten, finnes der knappast någon scen som är öfver medelmåttan. B:s brist på uppfinning då frågan var om caracterer och situationer borde för alltid ha afhållit honom från det Dramatiska. Hans hela poëtiska kraft var *egoistisk* Lyrik. Hans poëtiska djup är ingen ting annat än den Volcaniska afgrunden af hans eget väsende, der djeflarna (efter hans åsigt det menskliga öfverhusets Lorder och Pairer) drifva sitt spel och debattera i de blå svafvellågorna. —

*

Don Juan (jag har blott sett de två första Sångerna är B:s mästerstycke. Helfveteshettan i den sinliga kärlekens missbruk är här stegrad till den varmaste och rikaste poësie. Det är ett dumt påstående att den sinnliga kärleken och den sinnliga njutningen i allmänhet ej skulle kunna behandlas poëtiskt. Poësie är idealiserad, förskönad natur, men alstringskraften upprätthåller. Naturen, är medelpunkten hvarifrån allt lif utgår och dit det sträfvar åter. De gamle icke blott poëtiserade utan förgudade

»Aeneadum genitrix, hominum divumque voluptas».

Vår sentimentalt nerf-svaga åsigt af kärleken må ha sin poëtiska sida, men den är ingalunda den enda, ännu mindre den kraftigaste. Huru blek och matt är ej, blott i poëtiskt hänseende betraktad, den mesta moderna Erotik med sina vattenfärger, mot de Gamles eviga Frescomålningar i denna väg?

Om nådår för änkebiskopinnan Mörner.

Till Hans Majest. Konungen.

Till E. K. M. har EnkeFru Biskopinnan Mörner, född Baumgarten, inkommit med underdånig ansökan att äfven under sina, nu snart tilländalupna 2:ne Extra Nådår få räkna sig till godo Förläningsspannemålen på behaglig tid vid Gårdsby och Hemmsjö PræbendePastorater, väsendteligen, som det tyckes, på den grund att nämde spannemål för dessa år, och i den mån den influtit, redan blifvit för hennes behof disponerade. Öfver denna underd. ansökan har E. M. infordrat KammarCollegii och StatsContorets utlåtande, hvilket tillika med sjelfva ansökningen blifvit Cons. meddeladt, som i detta ämne härmedelst får afgifva följande underd. yttrande.

Genom Kongl. Brefven af d. 15 Juli 1805 och d. 29 April 1812 stadgades att vid ledigheten af sådana Prestlägenheter der behaglig tids Förläningsspannemål finnes, ville Kongl. Majst, vid hvarje särskilt händelse, i nåder pröfva antingen förläningen under extra Nådår må tilldelas Sterbhuset eller ScholeBetjeningen. Denna sistnämde bestämmelse är likväl sedermera upphäfven genom Kongl. Majsts nådiga Bref af d. 22 April 1819 rörande Interimsstaten, hvilket före-

skrifver att alla de tillfälliga medel som genom Kongl. Författningar förut varit anslagna till den svagt lönade Scholebetjeningens understöd borde samlas till särskilta Cassor för Läroverkets behof, ställda dels under DomCapitlets, dels under Rectorernas vård. Denna föreskrift bestämmes närmare genom 1820 års ScholeOrdning 2 Sect. 3 Cap., der det i 4 § stadgas att, bland annat, *Vederlag under extra nådår* bör uppbäras af Cons. som, efter i underd. framställdt, samt af Kongl. Majst i nåder gilladt förslag, disponerar dessa medel till den af Läroverkets Cassor som finnes deraf i största behof. Här nämnes väl icke Förläningsspannemål under extra Nådår, troligtvis af den orsak att dispositionsrätten häröfver i hvarje särskilt fall är Kongl. Majst sjelf förbehållen. Emedlertid har dylik förläningsspannemål hittills alltid blifvit disponerad till samma ändamål som Vederlaget under extra Nådår, och allt sedan 1820 års Scholordning utkom lärer intet exempel finnas inom Wexiö Stift att Enka eller Sterbhus under extra nådår blifvit bibehållna dervid, utan har den alltid oafkortad blifvit anordnad till någon af Läroverkets ofvannämde Cassor. —

I det underd. utlåtande som KammarColleg. och Stats Cont. i nu ifrågavarande mål afgifvit åberopas deremot ett till nyssnämde Embetsverk ställdt Kungabref af d. 12 Januarii 1814, hvari E. M. i afseende på Förläningsspannemål i allmänhet, skall hafva förklarat, att der sådan varit af Pastor i lifstiden åtnjuten, den samma jemväl bör Nådårstagare till godo komma, och indragning icke äga rum för än Pastoratet af efterträdaren emottages. Finnes verkligen en dylik föreskrift, och är den utsträckt äfven till extra Nådårstagare, hvarom här är fråga, så kan Cons. icke förklara sig orsaken hvarföre förläningsspannemålen hittills alltjemt blifvit annorlunda disponerad, äfvensom det icke kan inse skälet hvarför särskilt underd. hemställan i hvarje

särskilt inträffande fall blifvit anbefalld i en sak som redan på förhand och i allmänhet vore afgjord. Men någon sådan nådig föreskrift har åtminstone icke kommit till Cons. kunskap. Åberopade Kungabref af d. 12 Januarii 1814 känner Cons. endast genom den underrättelse derom som KammarColleg. och StatsCont. meddelat, men som inskränker sig till bestämmande af de utgifter som böra afdragas vid beräkningen af Pastoratens behållna inkomst när fråga väckes huruvida Förläningsspannemål må få fortfara *för Efterträdaren*, eller bör indragas; men ingalunda stadgas deruti att den äfven bör fortfara för *Enkan* under extra Nådår, hvarföre Cons. ej heller kan anse det samma såsom på något sätt tillämpeligt till närvarande fall.

På dessa grunder, och då ingen lag, icke heller någon hittills vanlig praxis lär kunna anföras *för*, utan endast *emot* Fru Bisk. Mörners underd. ansökan, nödsakas Cons. hvars skyldighet det är att bevaka de till Läroverket anslagne Cassornas rätt, att i underdånigh. afstyrka en så oväntad begäran. Cons. kallar den med rätta oväntad från en EnkeFru som efter sin mans död uppburit 4 års Biskopslön, som dessutom är barnlös, lefver i allmänt kända goda omständigheter och således åtminstone ej behöft att, på Läroverkets bekostnad, söka en fördel den det verkeliga behofvet sällan vågat att hos E. M. begära.

Wexiö d. 28 Febr. 1827.

Förklaring öfver kyrkoherde Cederschiölds besvär.

Till H. M. Konungen.

Jemte återställande af de remitterade Handlingarna och vederbörandes förklaringar får Cons. härmedelst afgifva följande underd. utlåtande öfver Kyrkoherden Cederschjölds Besvär i anledning af förslaget till Unnaryds lediga Pastorat.

Öfver Kyrkoh. Ljungbergs förslagsrum har klaganden icke besvärat sig. Deremot yrkar han företräde framför Conr. Andrén först på den grund, att högre lärdom utan afseende på tjensteår i hans tanka väl gifver företrädesrätt till Pastorater af första, men icke äfven af andra Classen. Vore detta verkeligen Befordringslagarnas mening, skulle en, om än så obetydlig öfvervigt af tjenstår gälla mer än ett högre pastoralbetyg, så bestämdes förslagsrättigheten alldeles efter samma grund till andra som till tredje Classens Pastorater, och Classificationen sjelf vore, åtminstone i detta afseende, utan allt ändamål. Cons:ii pluralitet har varit af annan tanka på skäl som i OmröstningsProtocollet finnas upptagna. Då neml. Unnaryd icke blott hör till andra Classen utan äfven bland dessa räknas till de bättre eller den så kallade första afdelningen, följakteligen närmar sig första Classen i samma mån som det aflägsnar sig från den tredje: då dessutom Kyrkoh. Ceder-

schjölds tjenstårsberäkning icke med fulla två år öfverstiger Conr. Andréns, så har Cons. här trott sig ej blott kunna, utan äfven böra använda den jemkning mellan högre kunskaper och långvarigare tjenstgöring som 1786 års Rescript i 7 § föreskrifver. Fullt både tydlig och till frågan lämpelig syntes i synnerhet föreskriften i Kongl. Brefvet af d. 4 Jan. 1811 att *då frågan ej är om de minsta Pastoraterna, det åligger Cons. att ej ensamt fästa sig vid de Sökandes tjenstår, utan äfven göra ett billigt afseende på lärdom och insigter*, samt att *vidare framsteg uti studier finna sin uppmuntran och belöning uti rättigheten att vid Pastorater af andra Classen kunna sättas i jemvigt emot en längre tjenstetid.*

Men just den öfvervigt i Pastoralbetyg, hvarpå Cons. väsendtligen grundat Andréns förslagsrättighet framför klaganden har denne sistnämde äfven sökt att sätta i fråga. Väl är hans hufvudbetyg Approb. c. laude, Andréns deremot Laudatur: men han förmenar likväl, att det skulle vara jemförligt med Andréns i hvad som rör egenteliga Theologiska studier och anför särskilt att han i Hebräiskan har ett högre vitsord än den sistnämde. Härvid får Cons. först i underdånighet anmärka att jemförelse emellan specialbetyg för särskilta vettenskaper väl icke billigtvis kan äga rum utan i sådana fall der hufvudbetygen äro lika, hvilket här ej inträffar. Men om, för det andra, en sådan jemförelse, inskränkt till Theologiska kunskapsdelar, verkeligen medgifves, så utfaller den, icke till klagandens, utan till Andréns fördel. Ty Cederschjöld har i det Theologiska endast 3 Laudatur, neml. i Gamla och Nya Testamentets Litteratur samt Dogmatiken: Andrén deremot 4, neml. i Nya Testamentet, Exegetik, Dogmatik, PastoralTheologi och Kyrkohistoria. Hvad särskilt Hebräiskan angår så har Andrén deruti enligt bifogadt betyg Laudatur i sin Candidatexamen, ehuru han i Pastoralförhöret endast erhållit approb. c. laude för

G. Test:s Exegetik. — Då nu slutligen härtill kommer att Conrector Andrén som på 13:de året tjenstgör vid högre Lärdomsschola, till följe af ScholOrdn. 3 Sect. 4 Cap. 11 § har ostridig rätt att af Biskop och Cons. ihågkommas: så är, i Cons. underd. tanka, det företräde som blifvit honom framför Kyrkoh. Cederschjöld tillerkändt fullt grundadt i lag; och så länge den grundsats blir beståndande hvarpå Författningarnas både syfte och ordalydelse hänvisa, den nemligen att, heldst vid bättre Pastorater af andra Classen, högre kunskapsbetyg måste medföra högre förslagsrättighet, när skillnaden i tjensteår ej är betydlig och jemkning alltså billig: så länge måste Consist. anse klagandens skäl mot Conrect. Andrén såsom underhaltiga och kan ej ändra sin öfvertygelse att i detta afseende hafva förfarit efter lag. —

Emot Comminister Brandt anför klaganden väsendteligen, först att han sjelf tror sig hafva ett vida fördelaktigare Pastoralbetyg än denne, för det andra att Brandts Academiska Disputation de Paroecia Stenbrohult, ehuru den erhållit philos. Facultetens högsta vitsord, likväl icke bevisar någon theologisk lärdom. Hvad det första angår, så har Brandt i sin pastoralexamen betyg om *välgrundade* insigter med rättighet att söka pastorater af andra och tredje classen, Cederschjöld i sin, *approbatur cum laude.* De Svenska och Latinska termerna svara väl icke fullt emot hvarandra; men vanligtvis har Cons. vid jemförelser ansett dessa begge vitsord såsom jemgoda, hvaremot *godkända* anses som svarande mot approbatur, och *försvarliga* mot admittitur. Har nu detta sin riktighet, så förfaller derigenom klagandens första anmärkning af sig sjelf, och likaledes den andra. Ty det har naturligtvis ej varit Consistorii mening att af en Topografisk afhandling vilja hämta något bevis för Brandts theologiska kunskaper; utan då hans theologiska kunskaper ansågos *lika* vitsordade med klagandens och deras tjenst-

årsberäkning endast skilde sig med några månader, så har Cons. ansett Brandts Magistergrad och academiska afhandling böra gifva honom ett företräde till förslagsrättigheten. Emedlertid är i sanning ingenting svårare för en Embetsman som gerna vill det rätta, så vidt han kan utleta det, än att nödsakas slita tvisten mellan tvenne medsökande hvilkas skicklighet och förtjenst äro så nära inpå hvarandra som de begge nu ifrågavarandes; och undertecknad Ordförande erkänner uppriktigt att han länge tvekat innan han kunnat bestämma sig för endera; hvaremot han icke ett ögonblick varit villrådig i valet mellan klaganden och Conrect. Andrén, dels emedan författningarna här synts honom tydliga, dels emedan den grundsats att högre kunskaper, äfven med undervigt i tjenstår, böra berättiga till de *bättre* Pastoraten, synes honom både i sig sjelf riktig och äfven särskilt nödvändig för Wexiö Stift der första Classens Pastorater äro få, uppmuntringarna för PrestStåndet att beflita sig om någon högre kunskapsgrad än den oumbärligaste, i samma mån sällsynta. —

Slutligen åberopar klaganden Ers Majests nådiga Resolut. d. 2 Mars 1825 till följe hvaraf han vunnit rum på förslaget till Bringetofta Pastorat med uteslutande af Comminister Sandahl. Men detta Kungabref talar snarare *emot* än *för* honom. Ty ehuru Bringetofta hör till de svagare af andra Classens pastorater, hvaremot Unnaryd med skäl räknas bland de bättre i samma Class, så är det likväl väsendtligen på grund af bättre Pastoralbetyg som klaganden blifvit föredragen sin dåvarande medsökande; hvaremot han nu ej kan åberopa annat än antingen ett *underlägset* eller ett *lika* vitsord i Pastoralförhöret.

Framhärda etc.

I Jönköpings Skola.

Junii 1827.

Efter slutad examen bör jag börja med att lyckönska Skolan till sin nya Inspektor. Jag har vid hans utnämnande icke endast följt det vedertagna bruket, utan äfven öfvertygelsen om mannens drift och erfarenhet. Han har sjelf varit lärare vid detta undervisningsverk, känner dess behof och kan bidraga att afhjelpa dess brister. Han räknar endast vänner ibland Skolans embetsmän, som derföre så mycket villigare skola följa hans råd, och påminna sig att han företräder Eforens ställe. Han har dessutom tillfälle, hvilket jag hoppas han ofta begagnar, att med oafbruten uppmärksamhet följa undervisningens gång; ty det är blott några få steg mellan Templet och Skolan. Ett sådant grannskap är både vackert och betydningsfullt. Det är vackert att Skolhuset ligger på kyrkogården, att det unga slägtet undervisas på de hädangångnes stoft, att hoppet växer på minnet. Det är äfven betydningsfullt att ingen skiljemur söndrar plantskolorna för gudomlig och mensklig vishet. Det är också blott ensidighet och missförstånd som skiljer dem från hvarandra och motsätter hvad naturen förenat. Ty det är väl dock samma Gud som väcker, samma menniskoförstånd som fattar, samma menniskohjerta som lyftes af begge; ingendera trifves för sig sjelf, eller vinner på att vara enstaka. Det är en dylik söndring som stundom gjort bildningen ogudaktig och Religionsläraren obildad, tvert

emot begges bestämmelse; ty gudomlig sanning förutsätter dock mensklig och mensklig sanning har sin krona i den gudomliga. Sannerligen, ljuset är i sitt väsende blott ett och enahanda, Kyrkan är en Lärosal, och Lärosalen en Kyrka, den som går ur Templet in i Skolan, han har ännu ej öfverskridit det heliga området, han befinner sig ännu på vigd jord.

Härvarande läroverk, liksom alla andra elementarskolor i riket, sysselsätter sig väsendtligen med de gamla språken, och undervisningen häruti upptager mera än hälften af tiden. Man klandrar från flera håll våra läroverk i detta hänseende, och påstår i synnerhet att framstegen icke svara mot den tid som användes. Det klappar ett oroligt hjerta i denna tidens bröst, och former som utan anmärkning ägt bestånd i århundraden, dömmas och fördömmas nu af den förstkommande, stundom med, stundom utan skäl, men oftast utan det lugn som är sanningens vanliga följeslagare, liksom utan den erfarenhet som bör leda all pröfning. Några anmärkningar *om Språkstudier i Skolorna* torde derföre ej vara olämpliga hvarken för tillfället eller för tiden.

Hvad är Språk i afseende på menniskobildningen? Först och främst dess nödvändiga villkor, för det andra dess säkraste mätare. Först dess villkor; ty utan språkförmåga skulle menniskan vara djur, det gifves egentligen intet menskligt begrepp utan ord; språket är det uttalade förståndet. Grekerna nyttjade också samma uttryck för att beteckna ord och förstånd. Hvad man klart begriper kan man alltid uttrycka, och tvert om hänvisar allt mörker i uttrycket på en motsvarande dunkelhet i begreppet. Häraf följer att egenteligen all menniskobildning, så vida man dermed förstår utvickling af begrepp, är omöjlig utan språket. Men häraf följer tillika att hela ett folks bildning, vanligtvis äfven dess lynne, alla dess själs anletsdrag afpreglas i språ-

ket; och ehuru hvarje språk, åtminstone hvarje språkstam, har ett eget och ursprungligt skaplynne, så förändras dock detta småningom efter de olika förändringarne af dess framskridande eller tillbakagående odling. Härigenom är språket, i sitt hela betraktadt, den naturligaste och osvikligaste mätarn på folkets bildning, eller rättare, den är folkets lefvande bildningshistoria. Af dessa skäl måste väl också vara klart att elementarundervisningen hvarken kan eller bör inskränkas till blott så kallade Realkunskaper, utan att äfven språkstudier, och i synnerhet dessa, icke blott försvara, utan äfven fordra, sin plats i den förberedande bildning som lärdomsskolorna åsyfta.

Språkstudier äro bildande på två sätt: för barnet genom Grammatik, för ynglingen genom Litteratur. Grammatiken är utan tvifvel, såsom tankeöfning betraktad, ett af det väsendtligaste bildningsmedel i barndomen. Genom etymologiska analyser vänjer sig det unga sinnet att upplösa icke blott ord utan äfven med detsamma begrepp; och genom den syntaktiska sammansättningen öfvas det att hopbinda det söndrade och enskilta till ett logiskt helt. Man kan anse Grammatik för en slags Logik konstruerad i ord, liksom Geometrien för en Logik, konstruerad i linier: det är följakteligen en slags logisk kurs som genomgås under dessa studier, hvilkas afsigt således ingalunda ensamt är att öfva minnet, utan äfven omdömesgåfvan, eller att blott och bart inlära likgiltiga ordformer, utan äfven att skärpa tankekraften derigenom att hon uppfattar deras skiftande betydelser. Egenteligen har väl hvarje barn genomgått en sådan logisk kurs när det lärde modersmålet; men det skedde då utan klart medvetande af regeln. Grammatiken upplyser den trakt som blifvit genomvandrad i mörkret, och ordnar dess dunkla föremål i särskilta och bestämda grupper. Språkläran är, i detta afseende, en repeti-

tion, men en bildande, emedan hon reder begreppet och stärker så väl abstraktions- som kombinationsgåfvan. I denna mening innebära språkstudier sitt eget ändamål vid elementarundervisningen; äfven så för Filologen som gör språket sjelf till föremål för forskning. Men för öfrigt äro de medel och åsyfta Instrumentalkunskaper, nödvändiga för att fatta språkets litteratur. Den bildande kraften hos denna beror på dess halt, dess omfång, dess märkvärdighet. Är den t. ex., som den klassiska, utmärkt genom idéernas klarhet, genom framställningens osminkade skönhet, genom det lugn som är styrkans och säkerhetens vanliga följeslagare, genom en storartad enkelhet, utan flärd och grannlåt: förer den ynglingen in i en verld full af klarhet och kraft, bland mensklighetens herlige, bland Olympens arfvingar; skulle icke ett sådant umgänge vara bildande för det unga sinnet? Skulle intet af den klassiska forntidens frisinnade ande, af dess reda och bestämdhet, dess skönhetskänsla och sinnesstyrka, öfvergå på den beundrande lärjungen? De store Gamle voro dock för flere ibland oss vår ungdoms husgudar: hafva vi förgätit hvad vi äro dem skyldige? Vi lefva under andra förhållanden än de, tidens bildning har tagit en annan, i många fall en motsatt riktning: Religion, Statsförfattning, tänkesätt, seder äro förändrade: men så fast äro många af deras verk anlagde, så enkelt och lätt utförda, så skönt afrundade, att mensklighetens ännu efter årtusenden speglar i dem sin ädlaste och sannaste bild. Derföre verka de icke blott på ungdomen, utan mannen återvänder äfven vid mognare år med glädje till de store mästarne. Eller hvem är den som, om han kan, icke gerna lefver om igen en idyll med den gamle Homerus, eller ett hjeltelif med Plutarkus? Hvem lyssnar ej villigt för andra, kanske för tionde gången, till en Sermon af Diktens Öfverhofpredikant, af den visaste bland Skalder, den sokratiske

Horatius? Eller också stiga vi ner på djupet med Tacitus, och tänka de bottenlösa, de centnersvigtiga, de verldsomfattande Romaretankarne. Att *förbereda* möjligheten af detta och öppna tempelportarne till forntidens helgedomar, detta är i sanning ett värdigt mål för Skolläraren; och om det uppnås, då är hans möda icke förspilld för menskligheten.

Men tyvärr uppnås det nu mera sällan, eller ofullständigt. Man märker, påstås det, inga eller blott omogna frukter af de beprisade klassiska studierna. De fleste hemföra endast afsmaken derför från läroverken: sedan förhören häri vid högskolan äro slutade, öppnas sällan en Romersk eller Grekisk författare; och Embetsmannen, stundom till och med vettenskapsmannen sjelf, betrakta dessa studier som ett onyttigt gräl, och påminna sig dem endast som en öfverstånden barnsjukdom. Hvaraf kommer detta? Orsakerna kunna vara flerahanda. Undervisningsmethoden kan vara felaktig, för löslig och ogrammatikalisk, hvilket i allmänhet försinkar framstegen, i stället för att påskynda dem: eller också, genom en motsatt ytterlighet, för ensidigt grammatikalisk, med riktning till det kritiska i otid, hvaraf följden är den att ynglingen tappar interesset och förfelar det egentligen lifgifvande af de gamles anda, för att studera språkanatomi på deras lik. Grekiska och Romerska litteraturerna äro ej heller nu mera de enda klassiska. Kolonierna hafva i vissa hänseenden växt öfver moderlandet, liksom de i andra blifvit och förblifva efter. Emedlertid är deltagandet förspridt och derigenom försvagadt. Tidens syfte är dessutom mindre ideelt än fordom, vettenskapen sjelf har vändt sig utåt mot det reella. Alla dessa orsaker bidraga otvifvelaktigt, hvar och en i sin mån, att göra klassiska bildningen mera likgiltig och ofruktbar. Men hvad som säkerligen mest och väsendtligast bidrager dertill är den omständigheten, att de klassiska studierna afbrytas just på den punkt der

deras egentliga bildningskraft skulle börja att verka. Ty ingenting bildar som ej förut väckt lust och deltagande. Men huru skulle en författare väcka deltagande, som måste läsas med ordboken i hand, der språkets svårigheter upptaga hela uppmärksamheten, der man biter sig ömtänd på skalet innan man ännu hunnit till kärnan? Fördes åter klassiska språkstudierna derhän att ynglingen läste Sofokles med samma lätthet som han sedermera läser Schiller, Aristofanes som Moliere, Tacitus som Gibbon: då skulle det visa sig om icke äfven de gamla mästarne förmådde draga honom inom sin trollkrets, fästa honom der, och dymedelst bilda, det vill säga, utvickla, öfva, stärka hans ädlaste anlag. Men nu sår man med möda och omsorg; säden går opp och växer; men när midsommar kommer, då vill man afberga henne, och förundrar sig öfver att hon ger förvissnadt strå, i stället för korn och kärna.

Dock — för sådana förlängda språkstudier har vår brådskande ungdom icke tid. Allmänna tänkesättet är också att de snarare borde förkortas, eller till och med helt och hållit afskaffas. De gamla språken, säger man, äro döda, och nu mera att betrakta endast som antiqviteter. Den tid är längesen förbi då vettenskapen begagnade sig endast af dem; ett nytt, friskt, lefvande språkslägte har växt opp bredvid dem, har växt öfver dem, vettenskap och konst, hela den Europeiska bildningen talar öfverallt sitt eget modersmål. De rikhaltiga malmådrorna i forntidens grufvor äro längesen uttömda, de ädla metallerna långt för detta utmyntade, ompreglade och ingångna i den allmänna bildningens rörelsekapital: der, men icke i de förlagda skakten, måste vi hädanefter söka dem. Språkkunskaper äro visserligen nödvändiga för all lärd uppfostran, äfvenså nödvändiga som blommor för Botaniken; men man studerar den bäst på de lefvande ängarne, och endast i nödfall på

plancher och i herbarier. Vi lemna Klassikerna sin ära; vi neka ej att de talat skönt, men till sin tid, för sina förhållanden, efter sin bildning Om hvad som rör oss, om dagens kraf, kunna de icke tala; ty deras tungor äro stoft, och hvarje tid har sin egen angelägenhet. Derföre är det icke de gamla, utan de nya och lefvande språken, som företrädesvis böra drifvas vid Elementarskolorna. —

Så lyda dagens röster. Låtom oss se hvad de innebära.

Elementarläroverket är en förberedande anstalt för *allmän* bildning, derom äro alla ense. Det skiljer sig dergenom från Specialskolorna som omfatta det enskilta, vare sig i vettenskapligt eller blott praktiskt afseende. Dylika vettenskapliga Specialskolor äro Fakulteterna vid Universitetet, med undantag af den filosofiska, som är en fortsättning af Elementarläroverket i större skala. Praktiska Specialskolor äro de som åsyfta ett särskilt yrke eller färdighet t. ex. krigsyrket, merendels äfven de ytterst hvilande på vettenskapliga grunder. Till den allmänna bildning, som är Elementarläroverkets ändamål, hörer, som redan är visadt, äfven språkkunskap. Men skall bildningen blifva verkligen allmän och fullständig, så kan intet af de språk uteslutas hvari menniskoslägtet, fordom eller nu, till någon betydligare del nedlagt vettenskapens och konstens skatter. Gäller nu detta icke om Greklands eller Roms språk? Nekar man att de folkslagen stodo högt, i många fall högre än vi, i odling, att deras minnen utgöra verldshistoriens ena, kanske bättre, halfdel, att de äro äfven vår nu varande bildnings stamfäder? Den som är främmande i deras verld är åtminstone ofullständigt bildad, hans bildning är enögd: men främmande blir der hvar och en som ej känner deras språk, ej kan umgås med de store döde. Klassisk språkkunskap är derföre *en* väsendtlig faktor i den allmänna menniskobildning som Elementarläroverket åsyftar; men den är

nu mera icke den *enda*. Ty att moderna språken såsom bildningsmedel äfven måste läras, kan icke af någon fördomsfri man bestridas. Undervisning deri hör alltså till Elementarläroverket; men månne derföre till Elementarskolan? Jag tviflar. Att i barndomen sammanblanda flera språk, helst af så olika byggnad som de gamla och nya, medför vanligtvis den följd att intetdera läres med den grundlighet och besked som vederbör. Latin och Grekiska äro också ett vida fastare, och i många afseenden lämpligare underlag för språkundervisningen än Tyska eller Fransyska. Att uppskjuta Latin till tionde, eller äfven tolfte året, skulle otvifvelaktigt leda till ännu ytligare och ofullkomligare kunskaper häri än de nu vanliga. Deremot kan en yngling, som vanligtvis vid femton års ålder lemnar Skolan och inträder på Gymnasium, under de tre år han der tillbringar lätteligen inhämta elementerna af två eller tre moderna språk, synnerligast om undervisningen häruti något utvidgades. Kännedom af dessa språks litteratur hör icke till Gymnasium, utan till Akademien, der en lärostol derför borde finnas. Endast modersmålets grammatik hör till Skolan, såsom i synnerhet lämplig att derpå inlära den grammatikaliska terminologien; men den behöfver ingalunda att föredragas vidlyftigt, och bör ej upptaga mera än en eller två timmar i veckan, och detta endast i de lägsta klasserna.

Om således klassiska språken med rätta sitta i orubbadt bo inom skolan, så kan likväl fråga uppstå om ordningen för deras lärande. De som yrka att man borde begynna med Grekiskan ha i sanning flera talande skäl för sig. Öfvergången från Grekiska till Latin är vida naturligare än tvertom. Grekiska litteraturen är rikare och sjelfständigare, och förhåller sig i flere fall till den Romerska, som originalet till efterbildningen. Språket är böjligare, mera välljudande och för uttrycket af abstraktioner långt finare utbildadt än

Latin. Genom sin sammansättningsförmåga äger det tillgångar ojemförligt större än Romarens. Sjelfva dess språkbyggnad är, i grammatiskt hänseende, mera bestämd.*

---

* Jag vet att man plär yrka just motsatsen häraf, och anföra, såsom ett af hufvudskälen hvarföre Latin bör läras först, just dess större grammatikaliska bestämdhet, såsom företrädesvis tjenlig att stadga och regelbinda det unga sinnet. Men om ett språk måste anses bestämdt i samma mån som det genom en blott böjning af ordet kan uttrycka bestämningar och skiftningar af begreppet, hvartill i andra språk fordras en omskrifning; så inträffar detta med Grekiskan företrädesvis framför Latin, och är en stående karakter af hela dess språkbyggnad. Sålunda har väl Grekiskan endast samma böjningar för Nomina som Latin, men dessutom, liksom de flesta nuvarande Europeiska språk, äfven en särskilt bestämmande artikel. Den har vidare en egen Numerus för tvåtalet, både i Nomina och Verber, den Romarn ej ägde. Den har ett fullständigare och mera utbildadt Pronominalsystem. I afseende på Verberna är språket utbildadt till en mångfald, men tillika en bestämdhet, hvarmed Latin ej tål någon jemförelse. Det har deraf ett eget medelslag (Genus Medium) för att uttrycka en särskilt modifikation af handlingen, den reflexiva: det utmärker handlingens villkorlighet genom tvenne Modi, då Latin för detta behof blott har en enda: det har en mängd tempora öfverskjutande de Latinska, bland hvilka Aoristerna, såsom en rent historisk tidsbestämmelse, i intet mig bekant språk äga sin fulla motsvarighet. Syntaxen är visserligen invicklad, helst sådan som den bildade sig då språket stod på sin höjd, men svårligen mera obestämd än den Latinska under samma period; och man bedömmer ofta dess egenheter orätt derigenom att man betraktar dem som afvikelser från de Latinska. Ursprungligen var förhållandet annorlunda; och jag känner för min del i intet bildadt språk en mera naturlig, enkel, jag ville nästan säga patriarkalisk syntax än den Homeriska; hvarföre också sednare Filologer med rätta lagt den till grund och därur genetiskt härledt sednare ordfogningar. Äfven Grekens prosodi är mera bestämd än Romarens; ty bland sju vokaler hafva de fyra alltid en gifven qvantitet, då i Latin alla äro obestämda. Det är sant att dialekterna ge språket ett brokigare utseende än det mera enformiga Latin; men dessa höra icke till Elementarundervisningen. Det är äfven sant att Grekiskan har en vida större mängd anomaliska formationer, som försvåra dess lärande. Men frågan om ett språks lättfattlighet är dock en helt annan än frågan om dess bestämdhet. Ett ursprungligen hårdt och oböjligt språk, med en inskränkt och torftig organisation, är väl lättare att fatta, men af samma skäl äfven mera obestämdt än ett rikare, hvars näringssafter flyta ymnigare, och som följakteligen utvickla sig i en större organisk mångfald. Ty i hvad riktning som begreppet ock växer ut, bildar det sig alltid en egen och passande form för uttrycket, som just härigenom blir bestämdare. Det fattigare språket deremot, med inskränktare bildningskrafter,

Men på andra sidan ligger Latin oss historiskt närmare, det är bryggan som sammanbinder den antika och moderna bildningen, det är stamordet, icke blott till Europas skönaste språk, utan äfven i många afseenden till hela dess odling; det var en lång tid vettenskapernas, konstens, ja sjelfva politikens modersmål och det allmänna meddelningsmedlet inom lärda verlden. Sjelfva den fasta oböjligheten af dess språkformer kan sägas verka stärkande, som ett stålbad, på det unga sinnet. Jag skulle derföre tveka att lemna det blott andra rummet vid språkundervisningen i skolan. —

Se vi sluteligen på lärosättet vid språkundervisningen, så visa sig härvid tvenne alldeles motsatta methoder, som ej ha något annat gemensamt än oriktigheten. Den ena består deruti att barnet lär *ingen* grammatik, den andra att det ej lär annat än *isolerad* grammatik under de första skolåren. Den förstnämde methoden, som man i våra dagar prisar från flere håll, är endast naturlig och användbar vid språk som läras praktiskt i barndomen t. ex. modersmålet. Det ständiga behofvet att uttrycka sig, barnets minnesgodhet och språkförmåga, som minskas med åren, och framför allt den konstruktion af ordet som vinnes genom uppvisande af dess motsvarande föremål, och derigenom fäster uttrycket icke blott för örat, utan äfven, så till sägandes, för ögat: allt detta ger åt den praktiska språkundervisningen en helt annan både fart och riktning. En sådan Guvernantmethod kan dock icke användas i skolan, helst vid de klassiska språken: och äfven om den kunde, är det min tanka att den ej borde. Ty först och främst

---

måste inrymma flera modifikationer af samma begrepp inom samma språkform, och förlorar derigenom i bestämdhet. Jag tror mig härigenom hafva uttalat verkliga förhållandet mellan den yppigt svällande Grekiskan, och det kanske kraftigare och senfullare, men också magrare Romarespråket.

förlorades derigenom allt det formelt bildande, redande, ordnande som för barnet ligger i Grammatikalstudierna; och för det andra förlorades äfven, just hvad man söker vinna, nemligen tid. Bristen på fast grammatikalisk underbyggnad föranleder nödvändigt ett vacklande, en osäkerhet i språket, som sedermera endast med svårighet öfvervinnes; och af detta skäl blir hvar och en nödsakad att slutligen sjelf och på egen hand uppgöra sin språklära, med mer både möda och tidspillan än han annars behöft. — Den motsatta methoden åter förlägger Grammatiken helt och hållet afsöndrad framför språket. Den intages på förhand, och liksom förskottsvis. När Napoleon återställde Katholska ritualen i Frankrike sade han de rysliga orden: *det är Religionens vaccin:* och i samma mening skulle kunna sägas att nyssnämde method snarare blir ett preservatif mot språkets lärande än ett hjelpmedel dertill, och väcker afsky och tröghet, i stället för lust och ifver hos barnet. På detta sätt läste man fordomdags i skolorna en vidlyftig och illa redigerad språklära utantill, från början och till slut, liksom man ännu läser katekesen, merendels utan begrepp, och följakteligen äfven utan nytta. Hvad skulle man säga om en lärare som lät sina lärjungar läsa theoremer och bevis i Euklides utantill, det ena året, för att det andra bibringa dem konstruktionen på taflan? Men ungefär det samma gör man ju då man söndrar språklära från språktydning; ty reglen är för barnet den abstrakta satsen, theoremet; språket i sitt sammanhang är dess åskådliga konstruktion. Min mening härmed är ingalunda den, att genom en tidigare börjad tydning något skulle afprutas på strängheten och grundligheten af den grammatiska redovisningen. Det är tvertom min öfvertygelse att vid Elementarundervisningen, åtminstone i gamla språken, intet steg bör tagas framåt utan klart medvetande af dess riktighet, ingen ordform släppas

innan han är utredd, intet talesätt innan dess grund och regel är insedd. Att häruti visa eftergift, eller vilja bespara barnet den nödvändiga mödan att med säkerhet inlära elementerna, är en oförståndig klemmighet, som hämnar sig sjelf; ty derigenom hindras all framtida säkerhet i kunskap, och, hvad som är ännu vigtigare, det unga sinnet vänjes från början till slarf och halfhet, till oreda och håglöshet, minnet tappar sin hålltång, tanken sin spänstighet, och lynnet sjelf sin fasthet och kärna. Derföre böra form och regel icke blott inpreglas, utan de böra *tatueras* in i det unga sinnet, så att de sitta qvar för lifstiden. Men detta ändamål vinnes, i min tanka, bäst och säkrast derigenom, att man så tidigt som möjligt, och för att förtaga dess bitterhet, förenar grammatik med språktydning, så att den förstnämde icke utan all användning, med hela sin abstrakta tyngd, trycker hårdast på de spädaste åren. Så snart derföre gossen inlärt någon del af formläran t. ex. deklinationerna, borde han genast begynna att tyda ett stycke i den derefter inrättade läroboken, med sträng analys af hvarje form som han inlärt. På samma sätt genomginges i första lärokursen efter hand Grammatikens etymologiska del, nemligen det allmännaste och oumbärligaste deraf. Afvikelser och undantag fordrade en särskilt kurs, alltid med fortgående explikation. Efter samma grunder inlärdes sedan Syntaxen, först de allmänna reglorna, sedermera och i särskilt kurs de speciellare. Hufvudsaken härvid blefve, att lärokursen för explikation vore så inrättad att man deri funne, icke blott regelns bekräftelse och användande, utan äfven ej funne allt för mycket som ej deraf kunde förklaras. Sedan på detta sätt det tekniska med full säkerhet är inlärdt i de lägre klasserna, tydes i de högre en författare i sammanhang, hvarvid uppmärksamheten fästes icke blott på det grammatikaliska utan äfven och efterhand på ut-

tryckets klassiska renhet. Till högre afdelningarne hör äfven prosodi, så väl Grekisk som Latinsk, samt det allmännaste af metriken; icke för att skrifva Grekisk och Latinsk vers i skolan, men dels för att stadga accentuationen, dels äfven för att framdeles kunna fatta väsendet af en Episk period eller en Lyrisk strof. I allmänhet kan anmärkas att klassiska studier nu mera snarare åsyfta att fullständigt *fatta* de gamles skönheter, än att *eftergöra* dem i deras egna former. I vår tid författas föga på Latin, och nästan uteslutande vid Akademierna. Af denna anledning skulle det tyckas som klassiska studierna egenteligen borde riktas derhän att man lärde sig med säkerhet förstå de gamle. Detta är visserligen också hufvudsaken; ty klassikernas *väsendtliga* bildningskraft måste sökas i deras litteratur, fullständigt fattad. Men härtill fordras mera än man i allmänhet tyckes föreställa sig. Utan grundlig grammatikalisk, prosodisk, metrisk kunskap läser man dem ej med *säkerhet;* utan sinne för det klassiska i uttrycket läser man dem ej med *nöje*. De gamle voro ett poëtiskt slägte. Formen intar hos dem en vigtigare plats än hos oss. Derföre anser jag de vanliga Latinska stilöfningarna inom skolan för nödvändiga, och skulle önska att de, som fordomdags, äfven utsträcktes till Grekiskan. Deras ändamål är endast en praktisk öfning af de inlärda reglorna. På Gymnasium, och synnerligast vid Akademien, bör anspråket sträckas högre, icke blott till språkets renhet, utan äfven till det klara, enkla och storartade i sammansättningens anda, som utmärker de gamle mästarne. Man skrifver numera och talar Latin, icke derföre att det egenteligen behöfves, utan derföre att säkraste kontrollen på ett språks kännedom är förmågan att med säkerhet uttrycka sig deri. Det är egenteligen en garanti som åsyftas, mera än en färdighet. — Hvad som här blifvit anfördt om methoden är ingen nyhet. Tvertom har hvarje tänkande

skollärare redan länge sökt att närma sig den. Men skall den fullkomligt kunna införas, så fordras en ny följd af läroböcker för gamla språken, genetiskt utarbetade; ett svårt problem, och som fordrar mycken både tid och erfarenhet att lösa. Men lösas måste det, så framt vi ännu skola kunna upprätthålla klassiska språkstudierna i skolan, rättfärdiga dem i allmänna tänkesättet, och derigenom rädda forntiden undan den närvarande, som vill förtränga henne. Det nya verkar öfverallt med lefvande kraft och frodas af sig sjelf; men skall det gamla bestå, det vill säga, förtjenar det att bestå, så måste det omhägnas och vårdas med omsorg. — — —

Det är egenteligen till Eder, I skolans lärare, som jag ställt dessa anmärkningar. De kunna åtminstone tjena Er såsom en anledning att sjelfve tänka öfver ämnet; och detta anser jag för hufvudsakligt. Den store Goethe säger någorstädes till en konstnär:

> Du öfvar blick, du öfvar hand,
> så öfva äfven ditt förstånd ett grand.

Uppfostraren är också en konstnär, och en af de vigtigaste; men genom den enformighet som i synnerhet åtföljer Elementarundervisningen äfventyrar man lätt att stelna och mekaniseras i de antagna formerna. När mekanism inträder i ett sådant yrke, då växer dödkött i den lefvande organismen, och vettenskap och konst öfvergå till handtverk. På ingen ting måste jag derföre så ifrigt yrka som derpå, att läraren sjelf gör sig klar reda för undervisningens syfte och omfång, för methodens tjenlighet eller otjenlighet, jemförd med hans egen erfarenhet, och i allmänhet förvärfvar sig en röst vid den urtima Riksdag, som tidehvarfvet nu allestädes håller öfver uppfostringsangelägenheterna. Från

alla håll tränger tiden in på oss med ofta motsatta fordringar, omöjliga att förena; och hvarje tänkande lärare bör inse grunden hvarför det ena antages, när det andra afvises.

I unge, föräldrars och lärares hopp! Mitt hjerta röres då jag ser Er församlade, ifrån ynglingen, som redan börjar drömma om ära och bedrifter, ända ned till den tvåfotade primula veris, den sorglöse åttaåringen, som ej har något högre bekymmer än sin lexa. Ty när jag ser en samling af barn, då ser jag ju äfven med detsamma ett tillkommande tidehvarf som står beslöjadt framför mig; men när det en gång kastar tillbaka sin slöja, då äro vi icke mera till, våra hjertan äro stoft, och hvad vi tänkt och verkat, det är blott en skuggbild i minnet, blott ett eko ur det förflutna. I ären det slägte som skall aflösa oss, skall vittna för eller mot oss när vi gått till hvila. Hvem vet hvad krafter som slumra inom Er, hvad öden som förestå Er, hvad godt eller ondt I kommen att stifta i verlden? Emedlertid märken I att vi här öfverlägga om säkraste vägen att befordra Ert bästa; men alla våra öfverläggningar äro fåfänga om I ej sjelfva understödjen oss. Ert verkliga bästa är i Er egen hand: förspillen det icke, ty det återvänder ej mera. Befordren våra afsigter med Er, hvar och en som han kan, med olika förmåga, men med allvarlig vilja; ty hvad menniskan rätt allvarligt vill, det kan hon merendels. Viljan är menniskans högsta kraft; den kraften är sig sjelf nog, hon står fadder åt lyckan. Större delen af Er går bort för att snart återkomma. Välkomna åter, en hel sommar mognare än nu i kunskap. Sommardagarne äro långa i Norden, och den gamle Vishetsguden, Solen, går sent till sängs och stiger tidigt upp för att lysa de vettgiriga unga. Låten honom ej finna Er sofvande, utan skina, från morgon till qväll, på ett vaket, ett flitigt, ett sträfsamt slägte. Farväl.

Vid kyrkoherdeinstallation i Jönköping.

3 juni 1827.

Jag förmanar dig att du uppväcker Guds gåfva som i dig är; ty Gud hafver icke gifvit dig räddhågans anda utan kraftens. Med dessa ord tilltalade fordomdags Apostlen Paulus sin medhjelpare Timotheus: och jag lämpar dem nu på dig, du Broder, som i dag skall tillträda ditt apostoliska lärarekall. Tillfället är högtidligt, är vigtigt både för dig och för Församlingen. Du stiger i dag in öfver tröskeln af din framtida bestämmelse, du tillträder ett embete hvarifrån troligtvis endast döden skall kalla dig. Du är nyss nedstigen från *det* rum hvarest du hädanefter allt framgent skall förkunna eviga lifsens ord, du står inför *det* altare der du allt framgent skall välsigna och utdela de heliga håfvorna till åminnelse, till hopp, till förbättring. Men rundtomkring stå Embetsbröder, Herrans vigde tjenare, med händer lyfta till välsignelse, med böner i sina hjertan och med förmaningsspråk på läpparna. Du står midt i Templet, en minnesvård öfver fädernas tro från århundraden tillbaka, och inom hvars heliga murar många arbetat före dig, och många skola arbeta efter dig, sedan *du* gått till hvila. Och derutanföre står pingestdagen, klädd i grönt och himmelsblått, och ser in genom fönstren; just *den* dagen då andans gåfvor utgjötos öfver Apostlarne, öfver christendomens första förkunnare.

Du står midt i staden, midt i Domarenas stad, der Rättvisan, den himmelens dotter, alltjemt sitter till tings och skipar lag och rätt ibland folket. Du står midt i din församling, i *den* församling som från i dag är din, hvars alla invånare alltså du måste betrakta som dina andeliga barn, men du skall vara deras själars fader. De utgöra från i dag ditt hus. din slägt, dina närmaste: det är icke blodsbandet utan det är ett högre, det är ett himmelskt band som fäster dig, vid dem. Alla skall du undervisa, uppbygga, råda, trösta, förmana: många utaf dem skall du till äfventyrs begrafva. Sannerligen, min Broder, tillfället är vigtigt och betydningsfullt. Det är väl värdt att du lägger handen på ditt bröst, och gör Gud och dig sjelf ett heligt löfte att icke svika de eder, du i dag skall aflägga. Det är väl värdt att du i dag föresätter dig att samla tillhopa alla din själs förmögenheter och använda dem redliga för ett kall, som väl fordrar saktmodets, men icke derföre räddhågans, icke hårdhetens, utan kraftens anda. Derföre förmanar jag dig med Apostlen, *att du uppväcker Guds gåfva, som i dig är; ty Gud hafver icke gifvit dig räddhågans anda utan kraftens.* Orden läsas i Pauli andra Bref till Timotheus, 1. Cap. 6 & 7 versarna.

Uppväck Guds gåfva som i dig är; ty en sådan bär hvarje menniska inom sig sjelf. De stora gåfvorna må vara gifna åt få, och det är lyckligt att så är; ty de äro icke blott de ansvarsfullaste, utan äfven de som lättast missbrukas, och när de missbrukas, draga såsom irrande ledstjernor, folk och tidehvarf med sig i förvillelsen. Men ingen har dock kommit alldeles obegåfvad, alldeles lottlös ur den eviga, den rika Barmhärtighetens händer; och hvar helst du ser en menniska, der ser du tillika en begåfvad, en skapelsens herre, en himmelrikets arfving med odödeligt hopp i sitt hjerta, med ljusets och sanningens insegel på sin panna. Det gifves i sanning ingen som ej kan verka *något* godt i

sin krets, huru inskränkt den ock må vara, ingen som icke är utrustad med tillräckliga krafter för *den* plats hvartill Gud bestämt honom; och om han tränger sig fram till en annan, till en högre och ansvarigare, då är det hans eget fel, men icke den gode Gifvarens, från hvars mening och bestämmelse han afviker. Men väl gifves det mången som är för håglös för att utbilda och öfva de krafter han fått, mången som är för maklig för att använda dem som han kunde och borde, utan låter dem insomna, mången som, för att nyttja Apostlens ord, icke *uppväcker den Guds gåfva som i honom är.* Tillämpa vi detta till lärarekallet, så fordrar *det* visserligen högre gåfvor än många andra i det menskliga samhället, men ingalunda högre än dem, hvarmed du, min Broder, blifvit välsignad. De utomordentliga anlagen böra vi prisa och beundra i Läroembetet, som annorstädes; men de äro icke nödvändiga för att stifta nytta och utbreda välsignelse i Församlingen. Det Embetet fordrar visserligen ett klart hufvud och ett upplyst förstånd; men en hvar kan sjelf upplysa sig om han vill. Det fordrar visserligen ett fromt, ett rent hjerta; men en hvar kan sjelf rena det, om han åstundar. Det fordrar visserligen ett manligt, ett stadgadt sinne; men en hvar kan sjelf stadga det, om han allvarligen föresätter sig. Det fordrar visserligen ett varmt nit; men en hvar kan sjelf uppvärma det; ty en gnista till Herran Zebaoths nitälskan slumrar i hvart menskligt bröst. Du är icke heller, min Broder, någon fremling i församlingen, någon oerfaren yngling, någon nyläring i Embetet. Du har redan länge utöfvat det, du har redan vunnit många till salighet, du blomstrar i kraftig och mognad mandomsstyrka. Vi begära för dig inga nya gåfvor, utan endast att de gamla må bibehållas oafkortade, och verka på ett vidsträcktare omfång, på en talrikare menighet. *Bibehåll* derföre, *samla*, *uppväck* den Guds gåfva som uti dig är. *Bibehåll* henne,

7—211876. Tegnér, Saml. skrifter. 6.

att driften ej förslappas, att verksamheten ej dör ut i förtid, ej går till ro förr än du sjelf får hvila. *Samla* henne, att hon icke fördelas onyttigtvis, icke sprides åt obehöriga håll, utan verkar till *en* punkt, till det enda nödvändiga, till ditt embetes sköna och höga syfte. *Väck* henne, icke derföre att hon hittills slumrat, utan derföre att hon nu behöfver vara ännu mera vaken än någonsin, derföre att den plats du skall bevaka är vigtigare, den krets hvari du skall verka är vidsträcktare än fordom. Du skall här, liksom fordomdags Profeten Jonas, *stå upp och gå in och predika i den stora staden*, stor åtminstone i våra trakter, en stad full af bildade åhörare, men också af stegrade anspråk, svåra att tillfridsställa. *Men frukta dig intet*, utan träd gladt och frimodigt in i ditt nya kall och kämpa för det goda och vinn själar åt himlen, vinn segrar åt det rätta, det sanna, det gudomliga på jorden. *Frukta dig intet*, säger Profeten, *ty Gud är med dig: vik icke af, ty han stöder dig, han upprätthåller dig ock med sin rättfärdighets högra hand, och skall på sistone bekröna dig med äro. Frukta dig intet*, ty den som fruktar Gud han fruktar icke för någon annan; han är Guds ombud, hvad skulle menniskor göra honom? Det bör bo ett oförfäradt, ett säkert mod i hans bröst, liksom lejonet bor i sin kula, hans bana är bestämd, är trygg, som de andra himlakropparnas, som stjernornas och solens, han verkar Guds verk till ljus, till sanning, till frid, och *helfvetets portar skola icke varda det öfvermäktiga. Vik icke af;* ty den som viker till höger eller till venster, han vacklar utan mål och syfte, han drager icke sin sädesfåra rät, och utsädet faller bredevid och förkommer. Men går du rakt fram, som väderstrecken gå igenom himlen, eller som jordens axel går igenom jorden, då bestämmer du himlarymderna, då sammanhåller du jordlifvet, såsom det höfves en fast man och en himmelens fullmäktige, då skall Gud *på sistone bekröna dig med äro,* och

der skall vara frid och kärlek öfver ditt stoft, och ditt minne skall lefva i välsignelse. — —

Men jag vet, att du icke skall frukta dig; ty *Gud hafver icke gifvit dig räddhågans anda utan kraftens.* Utan kraft, min Broder, kan ingenting åstadkommas, hvarken *i* Församlingen eller *utom.* Men det fordras med rätta att *den* kraft som användes af en christelig lärare, af en fridens härold, är sjelf fredlig och saktmodig. Egenteligen är all kraft saktmodig och lugn i den mån hon är stark, men stojet och ropet äro svaghetens kännetecken. Den *rätta* kraftens ande brådskar ej fram med buller och bång, utan han går trygg och stilla, i känslan af sin öfverlägsenhet. Se på Göthas medelhaf, på Er sjö härutanföre: i årtusenden har han brusat och brusar ännu; men hans bölja är ännu lika ofruktbar som fordom, och ingenting annat än skum åstadkommer han med allt sitt buller och oro. Men på de lugna stränderna omkring honom, der växer gräset, der mognar kornet, och sjelfva bergen spänna opp sin gröna solskärm emot middagshettan; ty djupa, men stilla krafter verka tyst i jordens innersta, och genom dem näras menniskor och djur, och den trötte vandraren finner skugga och vederquickelse. Vare dig detta en bild af det menskliga verkningssättet, äfven i *ditt* kall. Med våldsam, med bullrande, med ovislig ifver, vinnes sällan annat än förargelse: men den saktmodige når målet småningom, när han endast fattar det skarpt och aldrig förlorar det ur sigte. Hvad åren ha bragt i olag, kan ej en dag återställa; det stormande förbättringsnitet skaffar oredan nya försvarare bland dem som annars kunnat vinnas med lämpa. Du torde väl finna kyrkans fogningar här och der lossnade: mura igen dem, men i tysthet och småningom. Du torde väl finna ordningsbanden här och der brustna: knyt dem åter tillsammans, men med lätta, med varsamma händer. Ett sådant visligt framgångssätt, en sådan sakt-

modig ande, den är dock något helt annat än räddhågans ande, som viker tillbaka för trotsigheten, eller skrämmes af anseende till personen och derigenom alltjemt nödgas att dagtinga med oskicket. Man talar i våra dagar mycket om Kyrkans förhållande till Staten. Tider hafva funnits, mörka, vilda, blodiga tider, då man ansåg henne för den härskande, den väsendtliga Makten, och betraktade Staten sjelf endast som ett utbygge till Kyrkan: och vi höra ju ännu dagligen omtalas huru man, i flere land af vår verldsdel, söker med list och våld att återställa dylika tider på den förmörkade jorden. Vi höra ju omtalas männer, som skända Apostlarnes vördnadsvärda namn derigenom att de sjelfve kalla sig apostoliska och oförsynt yrka, mindre kyrkans fordna helgd och rätt, än egna ensidiga, äresjuka, vinningslystna anspråk: mörkrets Apostlar, vidskepelsens talemän, lögnens ordförande på jorden, fräcka, hycklande, hädiska dårar, dem ljusets Gud skall fördömma, om äfven förvillade konungar beskydda dem. — Men det har äfven funnits och finnes ännu andra tider och ställen, der man med en motsatt öfverdrift snarare tyckes anse Kyrkan såsom ett bihang till Staten, en föråldrad inrättning, som man ännu tål, men endast under *det* villkor, att hon går i Statens tjenst, och som icke har någon annan eller högre betydelse än hvarje annat Embetsverk i samhället. Begge dessa åsigter äro otvifvelaktigt i sin grund lika falska, och hvila endast på motsatta förvillelser. Ty Kyrkan är på ena sidan en andelig stiftelse, och som sådan är hon högre än Staten, hon är det menskliga samhällets innersta lifskraft, och utom henne skulle det upplösas till ett djuriskt, hon föreställer det gudomliga i det menskliga och förenar dem begge, tornspetsarna hänga tillhopa med stjernorna. Men på andra sidan är äfven Kyrkan en verldslig inrättning, och som sådan måste hon vara underordnad Staten som skyddar och underhåller henne,

hon måste åtaga sig äfven några af *hans* timliga bestyr, och det tillkommer en rättskaffens Evangelisk lärare att sköta *dem*, med samma nit och trohet som sitt Embetes mera egenteliga, mera andeliga åligganden. I begge dessa fall, och synnerligast i det sistnämnda fordras, som i allt menskligt, bestämd ordning och klar reda. Bibehåll dem derföre der de förefinnas, återställ dem der de till äfventyrs saknas, utan prut, utan tvekan, utan räddhåga, men med kraftens, den visa, den saktmodiga, den christeliga kraftens anda.

Och med denna välmenta förklaring öfver Apostlens förmaningsord, bjuder jag dig, min Broder, vara välkommen i din Församling! Var välkommen till att förkunna försoningens, uppoffringens, kärlekens lära, den rika, den menskliga och just derföre gudomliga läran: *den* läran som tröstat våra fäder, som tröstar oss, och skall trösta våra söner både i lifvet och i döden. Var välkommen att tillrättavisa de vilsefarande, att styrka de svage, att näpsa de hårdnackade, att trösta de sörjande, att upplysa alla. Välkommen i din vingård, du Herrans vingårdsman; arbeta, plantera, vattna, att ogräset må förquäfvas, men de ädla, de purpurfärgade drufvorna hänga som morgonrodnader mellan löfven. Värdera ditt Embete, ty det är i sig sjelf det högsta, det skönaste, det ädlaste på jorden: värdera ditt Embete, så skola äfven andra icke blott värdera utan äfven välsigna dig. Vandra här som en patriark ibland ditt huses folk, som en Guds Ombudsman i den verldsliga, den yrande tiden. Och när din dag grånar liksom dina lockar, när du skall lägga ner din herdastaf, vare han då blomstrande såsom Arons staf, grönske det då ett paradis af tro och hopp och rättskaffenhet rundtomkring din stilla graf, och din efterverld tacke dig på ditt stoft, och himlens regn stige ner med välsignelse derutöfver!

Men innan jag vänder mig från dig, och nedfaller i

bön och åkallan, bör jag äfven säga ett ord till Eder, I invånare af dessa christeliga Församlingar. Jag ser en talrik samling framför mig och utmärker derbland främst dig, du Länets Höfding, du Styrelsens *Hjerta*, som genom ditt Embete har många *yttre* beröringspunkter med den nykomne Läraren: men jag vet att du med honom äfven har en *inre*, en vigtigare beröringspunkt, i nitet för ordning och skick, gemensamt för alla klara sinnen. Omhägna honom derföre med din ynnest, stöd honom med din makt, låt andeliga och verldsliga styrelsen, som två samhällige Bröder, verka till samma ändamål, verka *för* det goda, som är reda och bestämdhet och ljus, verka *mot* det onda, som är oordning och halfhet och mörker. Då skola förbättringarna komma sjelfmant, hvad som var skeft skall bli rät, hvad som var förfallet skall stå upp igen ur gruset, och ljusets och ordningens Gud skall stå på Templets tinnar och med välbehag se ut öfver staden.

Men i samlingen märker jag äfven många af Eder, I Domare i Israël, I lagens språkrör, I lefvande tungor på rättvisans dallrande vigtskålar! Och huru gläder det icke mitt hjerta att som den främste ibland Eder igenkänna den mannen som jag haft kär alltifrån hans barndom, mannen med det uråldriga namnet som sutit på Sverges thron och växt tillhopa med Sverges ära, mannen med det öppna, det frisinnade väsendet, hvars nit är som ungdomen med de lågande kinderna, hvars förstånd är som ålderdomen med de försilfrade lockarna. För honom och för Eder alla framställer jag i dag denne Embetsbroder såsom Er blifvande själasörjare och anbefaller honom till Er aktning, Er vänskap, Ert förtroende. I hören så mycket mindre vägra honom dessa som äfven *I* ären andans Män, emedan I sysselsätten Er med ett andeligt yrke. Ty andeligt är allt som hänger tillsammans med menniskans högre natur och

påminner om hennes himmelska ursprung. Men hvad är högre och mera himmelskt hos menniskan än känslan af rätt, bodde icke Rättvisan hos Gud innan hon steg ner på jorden, är mensklig lag i sig sjelf något annat än den gudomliga hvars Lagbok är samvetet, endast tillämpad till särskilta fall inom det menskliga Samhället? Derföre var äfven hos många af forntidens folkslag Domarekallet förenadt med prestembetet, och altaret stod tätt intill Domsätet. När I dömmen, kännen I då icke att Gud är när, kännen I icke att I förrätten en helig handling? Är icke domsalen äfven ett Tempel, är icke lagskipningen äfven en gudstjenst? Derföre bören I ej heller anse såsom främmande för Eder *den*, hvars yrke är den himmelska lagfarenheten, den hvars bestämmelse det är att rena och pröfva hjertat, under det I endast pröfven den yttre handlingen. På Ert anseende, på Ert efterdöme beror mycket i denna Församling. Sluten Er derföre med vänskap till mannen som både önskar och förtjenar den: understödjen honom i hans bemödanden för hvad rätt, hvad skickeligt, hvad ordenteligt är, och hållen sålunda *andans enhet genom fridens band*.

I Stadens Fäder, Borgmästare och Råd och Äldste, räcken Er hand åt den nyinvigde, och biståen honom ärligt; ty kyrkans bästa är äfven stadens bästa, liksom kroppens helsa är själens fröjd. I Borgersmän af Jönköping, och I öfrige Församlingarnas Invånare af alla åldrar, stånd och villkor! I sen nu inför altaret den Läraren som de fleste utaf Er kallat: Gud och Konungen hafva gifvit honom åt Eder. Han är icke heller någon fremling ibland Er, han har lefvat länge i Ert sällskap, han har ofta varit en välkommen gäst i edra boningar. Möten honom der, hädanefter som hittills, bibehållen för honom det gamla förtroendet, den gamla tillgifvenheten, på det han ibland Eder må *göra sin kallelse med fröjd och icke med suckan*. I gamle, betrakten honom såsom

en utskickad från den högre, den bättre verld, dit I snart skolen inträda, lyssnen till hvad han säger Eder om det obekanta landet, stödjen Eder vid honom då I stapplen fram till det sista målet, att han med gladt samvete må förkunna Eder förlossning och med saknad inviga Er till den yttersta hvilan! I medelåldrige, akten på hvad Er jemnårige lärer Eder, ty den läran är icke *hans*, utan den Högstes; det stormiga lifvet med sina mångfaldiga bestyr gör hon lugnare, och hon bäddar mjukare åt Er på sotesängen. I unge, lyssnen till hans vishets råd, liten på hans pröfvade erfarenhet, trängens omkring honom som barn omkring en undervisande fader, glädjen honom med Er lydaktighet, Er uppmärksamhet, Er förkofran! I samtelige, *anammen honom, som kommer i Herrans namn*, välsignadt vare hans verk ibland Eder, välsignad hans ingång och hans utgång! *Nåd och frid föröke sig i Eder genom Guds och vårs Herras Jesu Christi kunskap! Nåd vare med Eder och frid af Gudi, vårom Fader, och Herranom Jesu Christo!* Amen.

Tal på Vexiö gymnasium.

Juni 1827.

Vi begå i dag slutet af ett undervisningsår, ett tidskifte så väl för Lärare som lärjungar. Vid hvarje sådant skifte är det helsosamt att man vänder sig tillbaka, öfverser den bana man genomlupit och inför sig sjelf redovisar för sitt handlingssätt. I kunnen göra det med tillfridsställelse, I Lärare; ty undervisningen har under året i allmänhet gått icke blott sin ostörda gång, utan äfven en påskyndad; och flere afdelningar så väl af Skola som Gymnasium hafva medhunnit vidlyftigare lärokurser, utan någon skada för grundligheten. Jag tackar Er i allmänhet för Er ofta otackade möda; men jag bör äfven särskilt tacka för all påskyndad framgång, ty tiden hastar och behofvet af kunskaper växer med hvarje år i denna bildsamma, denna vidtomfattande tid, liksom årtalet växer år från år i kalendern. Man fordrar och med rätta att undervisningen ej brådstörtas, och derigenom blir ytlig, att det unga sinnet ej öfverretas och derigenom blir förslappadt, man yrkar med skäl på mognad: men denna mognad gäller dock väl icke blott tid, utan äfven kunskaper, och ju mindre man vet ju mera omogen måste man äfven anses vara. De sinnen som behöfva att återhållas äro få, de som behöfva att påskyndas äro många: och i samma mån som lärokurserna kunna utvidgas draga de äfven bättre de trögare med sig. All dylik utvidgning, om den

endast förnuftigt beräknas efter lärjungens förmåga, tillkännager ett förtroende till hans krafter som gläder honom, man vädjar derigenom till hans flit äfven utom lärosalen, hvilken dock väl alltid blir yttersta och väsendtligaste villkoret för all framgång. Frukten derföre icke, I Lärare, att lemna fritt spelrum åt den unga kraften, eller att med försigtighet påskynda undervisningen. De gamle afbildade själen med vingar; men undervisningen är ungdomslifvets själ; och ju hastigare de ungas kunskapsförråd växer, ju mera växer äfven Er egen tillfridsställelse, liksom föräldrarnas glädje tilltager med barnens välstånd. —

Men möjligheten af all dylik påskyndad framgång beror väsendteligen på tveggehanda: å lärjungens sida på flit utom skolan, hos gossen handledd af enskilt undervisning, hos ynglingen af läroboken; på lärarens sida åter af läromethoden. Läromethoden är det just som utgör det stora tvisteämnet för dagen. Några strödda anmärkningar häröfver torde derföre här vara på sitt ställe.

Läromethoderna sönderfalla i 2:ne stora classer. Den ena är den gamla eller skolastiska som, ehuru på många sätt modifierad likväl ännu ligger till grund för vårt undervisningssystem: den andra är den som framställdes af Rousseau i Emile, utbildades vidare af Basedow och philanthroperna, uppblomstrade hastigt men föll ännu hastigare och genom sitt fall gaf ett nytt anseende åt den gamla. Dessa begge äro hvarandra rakt motsatta, förhålla sig till hvarandra som allvar till lek, som tvång till frihet. Alla den sednare tidens förbättringsförsök upptaga flere eller färre Elementer än af den ena, än af den andra bland de begge förstnämde.

All undervisning består i en vexelverkan mellan Lärare och Lärjunge. Men all vexelverkan åter består i activitet å ena och passivitet å andra sidan; hvaraf följer att de olika undervisningsmethoderna ytterst och väsendtligast må-

ste utmärkas och särskiljas genom den olika graden och fördelningen af activitet och passivitet mellan Lärare och Lärjunge. Den gamla methoden är beräknad på passivitet hos Läraren hvilken endast småningom öfvergår till activitet: hos lärjungen åter på activitet, men endast af de lägre själsförmögenheterna, under det de högre förblifva passiva. Derföre lärdes, när methoden strängt iakttogs, i skolan nästan allt genom utanlexor, hvarvid väsendtligen endast minnet var verksamt. Methoden var vidare beräknad på en likhet i anlagen hos alla, som icke tillåter något afseende på det individuella och egna hos hvarje särskilt, utan genom ett missbruk af undervisningens gemensamhet behandlar allt i massa, och låter följden blifva vad den kan. Derföre har den stängda klasser, bestämda flyttningstider, strängt föreskrifna läroämnen, särskilta lärare, icke för ämnen, utan för afdelning. Till följe häraf var den slutligen äfven beräknad icke blott på strängt allvar, utan äfven på yttre tvång; och skolagan såsom ett väsendtligt uppfostrings-Element, ansågs lämpeligt icke blott att bestraffa fel och oordningar i uppförandet, utan äfven att uppfriska och påskynda den trögare fattningsgåfvan. Methoden var med ett ord nemligen för skolan hufvudsakligen beräknad på passiva Lärare och på ensidigt activa lärjungar: de förra skulle höra läxorna och de sednare memorera dem; dess medel voro för det mesta mekaniska och dess resultat blef en oregelbunden facettslipning af de unga mångartade sinnena. Härtill skulle åtminstone Methoden ha ledt om den blifvit strängt följd; men tiden, mäktigare än skolordningen, trädde medlande emellan, och humaniserade, så vidt sig göra låt, det sträfva lärosättet, hvars princip likväl icke ännu genom någon lag är afskaffad.

Basedowska methoden åter var motsatsen af allt detta; men en motsats som genom sin öfverdrift, sin ytlighet,

sin klemmighet skadade ännu mer än den gamla. Den förlade activiteten ifrån lärlingen till Läraren, Läraren skulle verka ensam och göra allt, lärlingen skulle egenteligen blott emottaga intrycken och i öfrigt göra intet. I stället för tvånget i den gamla Methoden skulle här allt bibringas genom lek, i stället för de bestämda lärostunderna skulle undervisningen här afbrytas så snart barnet ledsnade dervid, i stället för de bestämda läroämnena skulle man rätta sig efter barnets nycker. I det hela betraktades Lärjungen som en spegel, hvari man hoppades att genom ett idkeligt framställande af föremål framför den samma, åtminstone något af dem skulle qvarlemna sin bild. Men bilderna gingo förbi den ena efter den andra, och glaset blef lika tomt. Endast de föremål som bakifrån angrepo folieringen, skapade, till lärarens förvåning, fasta figurer, men förderfvade med det samma hans verk. Methodens princip var sjelfsvåld i stället för frihet, dess medel var joller i stället för allvar, dess resultat blef ytlighet i stället för verkelig bildning.

Det är otvifvelaktigt känslan af dessa ömsesidiga brister som i våra dagar föranledt de flera försöken till förbättringar i methoden; och den väsendtliga nyttan af dessa är den att de i allmänhet gifvit anledning till eftertanke öfver uppfostran. Uppfostran i Elementarskolan är propädeutik till allmän bildning. Men hvad som är allmän och tillräcklig bildning för *ett* Tidehvarf, är det icke för ett annat. Denna beror alltså icke blott af menniskans allmänna natur, som visserligen blir oförändrad, utan äfven och väsendtligen af tidens och statens fordringar som ständigt omvexla. Derföre kan det ej gifvas någon stående Codex för undervisningen, likaså litet som det kan gifvas en Lagbok för alla tider eller en Regeringsform för alla Stater. I allt som är andeligt äger Menskligheten inga Stereotyper: originalupp-

lagorna af mensklig förträfflighet tryckas alltjemt med rörliga stilar. Men just genom den enformighet som åtföljer Elementarundervisningen äfventyrar man der lättast att krystalliseras i de antagna formerna och derigenom förlora den lifgifvande anden. Det är med undervisningsverken som med menniskokroppen: dödskylan röjer sig först i extremiteterna. Den store Goethe säger någorstädes till en konstnär:

Du öfvar blick, du öfvar hand,
så öfva äfven ditt förstånd ibland.

Men uppfostraren bör betraktas som en konstnär, ty han öfvar en fri konst, och i sanning den högsta och ädlaste af alla. Att sjelf tänka deröfver, att göra sig reda för dess syfte, att med fördomsfritt sinne pröfva de förändringar som tiden föreslår, detta är lärarens ära, detta är den rätta, den evigt beståndande skolordningen.

Den rätta methoden förutsätter först och främst ett klart begrepp om uppfostrans väsende och syfte. Uppfostran i allmänhet är utvickling af de menskliga anlagen. Inskränker den sig till utvickling af kunskapsanlagen så kallas den undervisning. Skall kunskapsanlaget utvicklas så måste det först och främst väckas och sporras att det icke insomnar eller rör sig för långsamt. Men allt anlag är i sig sjelf tomt och obestämdt. Derföre måste ett innehåll gifvas åt det samma, det bör bibringas ämnen att öfva sig på: och detta är undervisning i sin egentligaste mening: att undervisa är att visa fram det som skall fattas. Härigenom bestämmes äfven förhållandet mellan lärarens och Lärjungens verksamhet. Till lärjungen hör icke blott anlaget utan äfven sjelfva uppfattandet; ty ingen verkelig kunskap växer som stenarna, anorganiskt genom yttre tillsättning (*per appositionem externam*): utan den växer organiskt som blommor och djur, derigenom att den assi-

milerar näringssafterna. Till läraren åter hör det gifna anlagets väckelse och riktning samt framställandet af ämnen för dess utöfning. Läraren skall således egenteligen utstaka och jemna vägen, men lärjungen måste sjelf gå den, ingalunda bäras som en ofärdig. Handledning är nödvändig i början; men småningom blir lärarens åtgärd allt mer och mer blott regulatif, han blir som styret på skeppet som ej har annat att göra än att vända det så att himmelens vindar må falla rakt in i de spända seglen och drifva det fram öfver böljorna till sitt mål. Men skall Läraren kunna väcka barnets anlag och ge dem sin riktning, så måste han förut eftertänka, hvad ordning Naturen sjelf följer vid deras utvickling. Skall han kunna bestämma läroämnena så måste det ske i öfverensstämmelse med de krafter som i barnåldren äro verksamma. All kunskap börjar hos menniskan med det concreta och öfvergår derifrån till det abstracta. Detta bör derföre äfven vara Skolans gång och dess grundsats den att man i allt bör börja med det enskilta och derifrån uppstiga till det allmänna. Det är ett länge erkändt fel i vårt skolsystem att det ej gjort tillbörligt afseende härpå. Vid sitt första inträde i Skolan möttes gossen af 3:ne icke blott främmande utan äfven fiendtliga makter: Catechesen, Gramatikan och Räknetaflan. Den förstnämde innehåller en reflexionskunskap vida öfverstigande hans fattningsgåfva; den andra är en abstraction af ett språk hvaraf han ännu ej känner det ringaste; den tredje visar honom förhållanden, som han i denna abstracta form ej kan tänka sig. Emedlertid tvingades han att på en gång intaga detta; men han kunde ej smälta det och derföre gick det som det kom, utan att qvarlemna någon näringssaft. På detta sätt fullproppades och öfverlastades minnet, men begreppet satt och hungrade. Religionsundervisning, Språklära och Arithmetik höra visserligen också i min tanka

till Elementarskolan, men i en annan ordning och under andra former. —

De förmögenheter som utvicklas under barnaåren och således böra bestämma läroämnena i Elementarskolan synas mig väsendteligen vara: 1:o Åskådningsförmågan 2:o Språkförmågan 3:o Sinnet för det Underbara 4:o Religionssinnet.

1:o Åskådningsförmågan lemnas i allmänhet obegagnad vid första undervisningen, hvilket är orätt i dubbelt hänseende. Först derföre att ingen betraktar så gerna, så innerligt, så skarpt som barnet, och icke kan ha fått en sådan drift förgäfves; för det andra derföre att åskådningsförmågan rätt begagnad såsom uppfostringsElement ligger till grund både för Naturläran och för Mathematiken. I förra afseendet eller hvad Naturläran angår så vore önskeligt att den gamla idén om en orbis pictus åter upplifvades, likväl under en mera utbildad form; på det sätt nemligen att väggarna i hvarje lärosal vore behängda med illuminerade afbildningar af de märkvärdigaste naturföremål, vettenskapligt ordnade. Till en början borde barnet blott betrakta dem, och skulle till följe af sin naturdrift inom kort bli hemastadt ibland dem. Sedermera leddes hans uppmärksamhet efter hand på den vettenskapliga klassifikationen, namn och egenskaper inhämtades småningom, och den egentliga vettenskapliga undervisningen kunde då både börjas tidigare och utsträckas längre. Hvad åter åskådningsförmågan såsom grund för Mathematiken angår så består den dels af åskådningsöfning, dels af åskådnings- eller hufvudräkning. Åskådningsöfningen utvicklar den del af intuitionsförmågan som uppfattar storheter och afstånd. En sådan öfning har Pestalozzi förträffligt utfört, och tätt till hans method och som fortsättning deraf slutar sig den nya fransyska med contourteckningar. Härigenom finge barnet practisk kännedom af de allmänna mathematiska begreppen,

linea, yta, vinkel, figur; och Geometrien började som den bör ifrån barndomen, concret innan den öfverginge till vettenskaplig abstraction. Efter nuvarande System börjas Geometrien både för tidigt och för sent: för tidigt emedan lärjungen, huru länge den ock uppskjutes, alltid kommer oförberedd in i abstractionen; för sent emedan den både kunnat och bordt förberedas och börjas tidigare. Hvad åter räkning angår så måste väl hvar och en erkänna att det sätt hvarpå den läres i skolorna är onaturligt: det är blott minnesverk i stället för concret intuition. Erfarenheten visar också att de som ej lärt räkna efter vanliga methoden, t. ex. Fruntimer och allmoge, ofta säkrare, lättare och enklare i hufvudet upplösa arithmetiska problemer än den som i flere år genomgått räknekurserna i skolan. I detta hänseende är äfven Pestalozzis anvisning, upptagen i Lancasterska methoden, oöfverträfflig, och borde införas både i folkskolan och den lärda. Först sedan barnet fått klar insigt af talförhållanden och deras särskilta evolutioner, borde zifferräkningen börjas. Som den nu drifves saknar den allt både intuitift och vettenskapligt substrat och glömmes lättare än den läres, liksom allt som läres utan begrepp. —

II. Språkförmågan utvicklas tidigt hos barnet, och detta är en osviklig anvisning att språkundervisningen ej gerna kan börjas för tidigt. Ingenting lär också barnet lättare än språk, om det ej hindras af en falsk method. Men i intet afseende gick den gamla Skolan en så besynnerlig väg som i detta. Man insåg med rätta att, så snart frågan ej är om ett språk som läres practiskt som modersmålet, språkundervisningen måste förenas med Gramatik. Att lära gramatik efter språket och som ett supplement dertill är en förvänd method, emedan det föranleder en osäkerhet som svårligen öfvervinnes, och den besparar ej heller någon tid då ändå hvar och en vid mognare år är tvungen att liksom på egen

hand uppfinna sin Gramatik, med vida mer både möda och tidspillan än annars. Methoder derföre som antingen utesluta Gramatiken eller uppskjuta den tills språket är lärdt, t. ex. nu sednast den Hamiltonska, äro ensidiga och förkastliga. Men äfven så ensidig och förkastlig är den method, som fordom varit bruklig, att lägga Gramatiken hel och hållen före språkstudium och sålunda åtskilja hvad Naturen förenat. All isolerad Gramatik, den må komma före eller efter den egenteliga språkundervisningen är onaturlig. Språkläran bör åtfölja språket liksom tanken åtföljer ordet. Med det första paradigma som barnet lärt borde det äfven genast börja att explicera, men nemligen endast hvad det efter sin kunskapsgrad kunde analysera och redovisa. På detta sätt borde först det allmänna sedermera det speciella så väl af formläran som syntaxen inhämtas, alltid med fortlöpande explication. Härigenom fördelades det gramatiska studium på en större yta, i stället för att med hela sin abstracta tyngd hvila på de lägsta classerna, och lärjungen bereddes till kursifläsning som är all språkundervisnings egentliga syfte. Jag har med nöje sett att man i härvarande skola söker närma sig denna method; men skall den fullständigt kunna utöfvas så fordras ett annat system af läroböcker, utarbetade efter denna åsigt, hvilket väl i allt fall, äfven af andra orsaker, förr eller sednare blir nödvändigt. Afsigten med all språkundervisning kan icke förnuftigtvis vara någon annan än att lära med säkerhet förstå språket. Härtill är Gramatik nödvändig, men som *medel* ingalunda som *ändamål*. Behandlas Gramatiken som ändamål så uppkommer Philologie, en speciell vettenskap som tillhörer Academien och språkforskaren, men icke Elementarläroverket der den är äfvenså främmande som Juridik eller Medicin. Hvad åter angår frågan om *hvilka* språk som böra läras i Elementarskolan så är det min öfvertygelse att de

8—*211876. Tegnér, Saml. skrifter. 6.*

classiska böra intaga första rummet, ty dem förutan är, i min tanka, icke blott ingen lärd, utan äfven ingen fullständig mensklig bildning möjlig. Jag fäster dervid intet annat villkor än att de behandlas som verkeliga bildningsmedel, således ej fordra annan eller vidlyftigare Gramatik än den, som är nödvändig för att kunna omfatta classiska Litteraturen, följakteligen ej utsträckas till philologiska specialiteter och curiositeter som tillkomma den egentlige Linguisten. Men äfven så öfvertygad är jag att för närvarande äfven de lefvande språken, åtminstone Fransyska och Tyska, höra till skolan, böra föredragas tidigare än nu sker, eller med andra ord, att de alldeles onyttiga apologistierna böra förläggas inom lärdomsskolan; ty Staten bör i sin tjenst, åtminstone på de vigtigare platserna, ej emottaga någon obildad: och obildad eller åtminstone ofullständigt bildad är en hvar som i ungdomen ej inhämtat, jemte de classiska språken, äfven de förnämsta och brukligaste lefvande. Handel och näringar hvarpå apologistierna äro beräknade äro enskilta angelägenheter hvartill man bör bildas genom enskilt undervisning.

Till Gramatiken hör såsom integrerande del icke blott Prosodien, utan äfven Metriken. Språkkunskapen då den hunnit till kursifläsning bör i synnerhet öfva sig på språkets klassiska litteratur, som vanligtvis består af poesie och vältalighet; och här som annorstädes bör början ske med modersmålet. Genom begge beredes öfvergången till vitter och stylistisk bildning. Äfvenså är genom allmän Språklära öfvergången naturlig till Logik och theoretisk Philosophie. Så väl det Estetiska som det Philosophiska äro vigtiga bildningselementer; men af flere skäl, som här blefve för vidlyftigt att utvickla, kunna de vid Elementarläroverken ej behandlas annorlunda än som Episoder.

III. Sinnet för det underbara eller Interesset för Sagan är

karakteristiskt för barnåldren; och vi påminna oss ännu alla huru äfventyren, förtalda i barnkammarn, fäste vår uppmärksamhet och intogo hela vår själ. Det samma gäller äfven om Historiens individer, Nationerna, så länge de befinna sig i barnåldern; en period som oftast inträffar med den ridderliga epoken af nationens utvickling eller hjeltelifvet, och någon gång är förenad med hög estetisk utbildning. Hos Grekerna t. ex. är Homerus en poëtisk, Herodotus en historisk Saga: och likväl är den ene hjeltesångens, den andra historiens fader. Sagan är den enda naturliga form hvarunder barnet till en början kan fatta Historien. Derefter kommer den mindre underbara, men ännu concreta formen, Biografien. Derifrån först är öfvergången naturlig till StatsHistorien, den gamla och nya. Den egentliga Pragmatismen sådan den är utbildad hos Thucydides eller Livius eller Gibbon eller Johannes Müller, ligger utom Elementarläroverkens gränser. Efter denna åsigt borde de historiska lärokurserna vara utarbetade. De torra konungalängder som skryta med sin factiska rikedom, ehuru de egenteligen ej innehålla annat än dopattester och mortalitetslistor och riksdagsprotokoller, ha åstadkommit obeskrifligen mycket ondt i skolan, derigenom att de der qväft allt historiskt interesse som annars är naturligt så väl för barnet som för ynglingen. En Episod af Historien, tjenlig för Skolan, är Mythologien, till sitt väsende endast GudaSaga. Hvad Geografien angår så bör den egenteligen ej behandlas särskilt: den är ingenting annat än Historiens local, och borde således alltid föredragas i förening med denna. —

IV. Religionssinnet går som en guldåder genom barndomen, och är kanske rikhaltigast der. Men all Religion innefattar tvenne Elementer: ett mystiskt för känslan, och ett intellectuelt för förståndet, som begge böra förenas i en högre ideel eller förnuftsenhet. Ensidig utvickling af

det ena leder till haltlöst och tanklöst svärmeri, ensidig utvickling af det andra till tanklös och förstenad Dogmatik: vårt tidehvarf tyckes ha funnit hemligheten att stundom i samma person förena beggedera. Hvad Religionskänslan angår så är den ej föremål för egentlig undervisning: men väl kan den väckas, underhållas och ledas; men härföre kunna egenteligen inga föreskrifter meddelas, och en dylik ledning hör mera till barnets husliga lif än till skolan. Förståndselementet åter i Religionen faller inom undervisningens område. Härvid borde man icke ha förgätit att barnet icke har eller kan ha annat än concreta föreställningar och att följakteligen dess, liksom allmogens, Religion måste vara bestämdt anthropomorfistisk. Gud är för barnet den underbare, starke, styrande fadren; men Gud är tillika den goda, förlåtande, uppoffrande modern, således på en gång en symbol af makten och kärleken. Från detta för barnet naturliga föreställningssätt borde Religionsundervisningen utgå och uppväxa helst på historisk grund, nemligen den Bibliska Historiens. Denna borde i min tanke till en början vara för Christendomskunskapen hvad explikationen bör vara för språkundervisningen, nemligen hufvudsaken: Dogmen deremot borde svara mot Gramatiken. Sedan Dogmen såsom regel i få och bestämda ord vore framställd borde exemplet, såsom dess construction, genast och utförligare följa, helst i Bibelns egna ordalag. På detta sätt inhämtades begge på en gång och fattades troligtvis bättre. Att åter göra Religionens sanningar till ett blott minnesverk, ett tanklöst munväder, förquäfver i sin rot all Religionskänsla, och är blindt oförstånd, det är mer, det är hädelse, det är en styggelse både för Gud och för hvarje tänkande menniska. I öfrigt borde Religionsundervisningen inom Elementarläroverket egenteligen ej stiga högre än till utvidgad populär christendomskunskap; ty mera hör ej till allmänna bild-

ningen. Det vettenskapliga Theologiska Systemet är en specialkunskap tillhörande Universitetet der den har sin särskilta Fakultet; men då efter närvarande organisation ingenting väsendtligt der göres för bildandet af det stånd hvartill de fleste som begagna skolan ämna sig, blir bibehållandet af den vedertagna formen nödvändigt.

Beträffande ändteligen undervisningens organisation, eller hvad man i inskränktare mening kallar Läromethod, så kan af grunder som här ej kunna utvicklas frågas om de nu brukliga slutna klasserna borde öppnas, flyttningen vara fri och hvarje kunskapsämne ha sin särskilte lärare genom hela Skolan, liksom från början varit vanligt på Gymnasium. Men äfven med bibehållande af det antagna Systemet anser jag vexelundervisningen i de lägre classerna, och inskränkt inom tillbörliga ämnen, både nyttig och nödvändig: nyttig emedan den väcker lif hos barnet, väcker och bibehåller uppmärksamheten, som annars alltjemt inslumrar; och nödvändig emedan Läraren ej på annat sätt kan räcka till för ett ständigt växande antal af lärjungar. I de högre classerna åter upplöser vexelundervisningen sig sjelf, och Monitören ersättes der af Läroboken. Detta hänvisar på en annan hufvudpunkt af offentliga undervisningen, den nemligen att hon i sig sjelf huru hon ock drifves är otillräcklig och måste underhjelpas, till en början af enskilt handledning, längre fram af enskilt studerande. På ingenting måste jag yrka så ifrigt som på detta; ty det är framgångens oumbärliga villkor, det är skolans hjerta. Den som ingenting lär utom Lärosalen den förfelar sin bestämmelse, den är och blir en bildningens ögontjenare. Lärosalen, helst i de högre afdelningarna, bör vara en Repetitionssal. Läroboken gör aldrig Läraren öfverflödig; men på andra sidan gör ej heller Läraren Läroboken onödig. De förutsätta hvarandra, de äro vexelbegrepp, som text

och noter. Härmed sammanhänger äfven den tanka, som allt mer och mer stadgar sig hos mig, att de offentliga lärostunderna äro för många, både för lärare och lärjunge. Hvarken barnet eller ens ynglingen kan lära mera på dagen än hvad som på fyra, högst fem timmar kan förhöras, förklaras, utvicklas. Man invänder att man på detta sätt ej hade någon säkerhet huru tiden i öfrigt användes; och detta är äfven, med närvarande class-system och deraf följande flyttningsmethod, riktigt. Men arbetar lärlingen så till sägandes efter beting, icke som nu, för dagspenning, så förfaller inkastet af sig sjelf. Ty derigenom infördes det enda tvång som bör vara verksamt i skolan, nemligen det moraliska tvånget. Försumligheten straffade sig då sjelf, och öfvertygelsen härom måste göra felet mera sällsynt. —

Detta är nu, summariskt uttryckt, min åsigt af Lärómethoderna och Elementarverkens inrättning i allmänhet. Då jag här blott kunnat antyda hufvuddragen utan att ingå i detaljerna bör jag ej hoppas att ha gjort mig fullt klar och tydlig för alla. Anledning att vidare utvickla dessa tankar, kanske äfven behof att försvara dem, får jag troligtvis snart. Äfven i sin närvarande ofullständighet torde dock dessa anmärkningar föranleda till eftersinnande hos dem som med allvar interessera sig för tidens stora, mångfaldigt omtvistade angelägenhet. Men äfven i motsatt fall är det dock min embetspligt både att äga en öfvertygelse i dessa ämnen, och att för mig sjelf och andra redovisa dess grunder. —

I unge som här ären församlade, I kunskapens myndlingar, I Lärares och föräldrars hopp! Huru röres icke mitt hjerta då jag ser Eder församlade, ifrån ynglingen som drömmer den stolta drömmen om ära och odödlighet och vill

omfamna det rosenfärgade lifvet som en brud, ända ner till den tvåfotade primula veris, den sorglöse nieåringen som ej har något högre bekymmer än sin lexa! När jag ser en samling af barn som här då tycker jag mig äfven se ett tillkommande tidehvarf som står beslöjadt framför mig, men när det en gång kastat tillbaka sin slöja, då äro vi icke mera till, och våra hjertan äro stoft och våra tungor förstummade, och hvad vi tänkt och verkat och gjort, det är blott en skuggbild i minnet, blott ett eko ur det förflutna. I ären det slägte som skall aflösa oss, skall vittna för oss eller mot oss när vi gått till hvila. Hvem vet hvad krafter som slumra inom Er, hvad öden som förestå Er, hvad godt eller ondt I kommen att stifta i verlden? I märken emedlertid att vi här öfverlägga om genaste och säkraste vägen att befordra Ert bästa; men alla våra öfverläggningar, allt vårt bemödande är fåfängt, om I ej sjelfve understödjen det. Ert verkeliga bästa är egenteligen i Er egen hand; akten Er att ej förspilla det, ty när det en gång är spildt kommer det ej mera åter. Vi behandla Er icke med stränghet, vi nyttja mot Er intet tvång: ty tvång passar icke mot den som med tiden skall blifva en fri Svensk man. Till en sådan hysa vi det förtroende att hans egen omtanke, hans egen hederskänsla drifver honom till det åsyftade målet. I hafven derföre till oss alla en hedersskuld att gälda, ett förtroende att rättfärdiga. Gören oss icke den sorgen att svika det, utan svaren deremot, hvar och en som han kan: och vad menniskan rätt allvarligt vill, det kan hon äfven; ty viljan är menniskans högsta kraft, den kraften är sig sjelf nog, hon står fadder åt lyckan. Större delen ibland Er går bort för att snart återkomma. Välkomna åter, en hel sommar mognare än nu i kunskap. Sommardagarna äro långa i Norden, och den gamle vishetsguden, Solen, går sent till sängs, och stiger tidigt opp för att lysa den vettgirige yng-

lingen. Låten honom ej finna Er sofvande, utan skina från morgon till quäll på ett vaket, ett flitigt, ett sträfvande slägte.

Välkomna åter, en gång åter, äfven I som i dag öfvergifven vårt läroverk. Måtte Gud leda Er på Er vandring. Hemma sitta föräldrarna med klappande hjertan och längta efter posten som skall bringa dem tidningen om Er välgång, Er framgång, Er förkofran: låten dem icke längta förgäfves. Nog bor det vishet omkring Upsala högar, nog är det mycket att lära under Castanieskuggorna på Lundagård. Hämten Er, om I förmån, en lager derifrån, men i synnerhet något som en lager kan trifvas på, ett klart, ett fördomsfritt, ett tänkande hufvud. Sedan ligger verlden öppen för Er, och I inträden deri med stora förhoppningar. Men icke alla förhoppningar kunna uppfyllas, och ingen yngling blir man utan att ha betalt sin läropenning åt Erfarenheten. Längten I då tillbaka till den stenbundna och dock kära hemjorden, så välkomna åter, till församlingen, eller läroverket eller Statens andra värf. Vi skola känna igen Er om I ären hvad I bören. När Jacob drog ut af sin faders hus, då brottades han under vägen med den starke, och blef sjelf stark: men han blef äfven arbetsam och from och derföre välsignade honom Israels Gud och förde honom åter med ära. Välsigne den Guden äfven Er bortgång och Er återkomst. Farväl.

Tal vid A. Hagelbergs prästvigning.

Du skall varat, Gud hafver sändt dig, hette det fordomdags till Moses, när han skulle tillträda sitt kall, skulle föra sitt folk ur träldomen och stifta lag och rätt för ett obildadt och hårdnackadt slägte. Men sålunda heter det äfven ofta ännu och Guds röst sker till menniskan nu som förr, om icke omedelbarligen, likväl genom en inre kallelse, en ledande drift, en bestämd riktning af de mångartade gåfvorna. Ty icke är uppenbarelsen slutad, utan den fortgår alltjemt icke blott i den yttre naturen, icke blott i folkens häfder och öden, utan äfven i menniskans eget bröst, och så länge det finns ett menniskoslägte måste det äfven i denna mening finnas en uppenbarelse ej endast i och för det Hela, utan äfven i och för hvar och en sådan enskilt som Gud bestämt att på något utmärktare sätt verka till hans ändamål. Derföre hafva också i alla tider alla stora sinnen, alla de som genom handling eller lära kraftigt verkat på sitt tidehvarf och förändrat verldens utseende, de hafva alla åberopat sig ett inre uppdrag af Gud, en kraft som kom ofvanifrån och ej tillät dem att hvila. De hafva efter olika tider och föreställningssätt kallat det för sin sändning, sin stjerna, sin ingifvelse, sitt lifs bestämmelse; men alla hafva de dermed väsendteligen menat det samma, en inre nödvändighet som dref dem, en Ande som var verksam uti dem. En sådan tanke är i san-

ning ej heller att betrakta som en tom inbillning eller en fåfäng dröm; ty de hafva bevisat sin tro med sina gerningar, de hafva drömt den drömmen, de som voro menskligbetens ypperste, sanningens ordförande på jorden, bildningens stamfäder, tidernas uppfostrare; de hafva drömt den drömmen och deras namn är dock slägtets ära, deras värf är dock verldens ljus. Men icke blott desse Guds utkorade, dessa ljusets utskickade, icke blott den konungsliga slägten, som är född med maktens pregel på sin panna, äfven vi andra, Undersåter i Handlingens eller i Tankens verld, äfven vi känna stundom, om vi endast akte derpå, att Gud ämnat oss till något visst, att det är något hvartill vi äro kallade, äfven vi förnimme inom oss den rösten, som är en röst från Gudi: *Du skall varat, Gud hafver sändt dig.* Orden läsas i 2 Mos. 3: 14.

Men om någon, så bör i synnerhet en christlig Lärare inom sig hafva förnummit denna röst, ty hans kall är både i sig sjelf heligt och maktpåliggande och fordrar dessutom, framför många andra, bestämda anlag och inre åhåga. Du, min Broder, har förnummit den rösten; ty samvetsgrann som du är, stode du annars icke i dag inför altaret, färdig att aflägga det dyra, det svårhållna löftet. *Du skall varat, Gud hafver sändt dig,* ty han har gifvit dig framför många hjertats fromhet och kunskapens ljus, Dufvan och Örnen: dufvan, som är en bild af den christliga eller som han äfven kallas den Helige Anden, och Örnen, en sinnebild af tanken som med klara ögon ser igenom himlar och sträfvar på fria vingar upp mot ljusets eviga källa. Fromhet är Christendomens kärna och i synnerhet oumbärlig för Läraren; ty omkring den kärnan måste hela hans väsende sätta sig; utan ett fromt hjerta, utan ett hjerta som älskar menniskoslägtet, hvad vill han i Templet der han skall förkunna uppoffringens och försakelsens lära, om hans eget hjerta är

hårdnadt af egennyttan som alldrig ser annat än sig sjelf, eller hopkrumpet af missunnsamheten som är små sinnens ärelystnad? Hvad vill han i templet der han skall förkunna Försoningens gudomliga lära, om hans eget hjerta är bittert och hatfullt och ofördragsamt? Gud har icke förgäfves satt hjertat till lifvets medelpunkt, liksom han satt solen, hvarifrån värman kommer, midt i sin himmelska härskara; och inga gåfvor, huru lysande, huru mångfärgade de ock må vara, kunna hos Läraren ersätta bristen på hjertats fromhet; och likväl är fromheten enkel och enfärgad; Hon går hvitklädd som Leviterna, hon är prestens rätta Embetsdrägt, hon är altarskruden, hvari han firar sin lefnads sabbatsdag. Men jemte fromhet fordras äfven kunskapens ljus; ty en christlig lärare bör veta, på hvem han tror, det vill säga, han bör känna grunderna för sin öfvertygelse, han bör vara boksynt på Gudomlighetens runor, han bör kunna åtskilja hvad som i läran är väsendtligt från hvad som tilläfventyrs är blott tillfälligt, hvad som är ursprungligt från hvad som är sedermera tillfogadt, han bör veta hvilka förgårdar till templet han kan utrymma för att så mycket säkrare och med samlade krafter kunna försvara sjelfva den befästade helgedomen, som är grundad på ett Helleberg, men hvars tinnar äro sammanbyggde med stjernorna. Ty annars är han icke en rätt väktare på murarna, han är ej en rätt ledare för den stridande Församlingen. Dertill bör han ej vara fremmande i forntidens och nutidens verldsliga vishet, hvarken roten eller blomman af det menskliga vetandet bör undfalla honom; ty han är kallad att i sin krets vara tidens öga som skall uppfatta ljuset, icke blott det himmelska urljuset, utan äfven ljuset, sådant som det bryter sig i skyarna, som det skiftar öfver jorden; Han är med ett ord kallad att vara Församlingens tanke. Gud har utrustat dig med gåfvor, min Broder, att genom hans Nåd allt detta uppfylla: Han

har skrifvit både i ditt hjerta och i ditt förstånd: *Du skall varat, Jag hafver sändt dig.*

Var oss derföre välkommen till en Mästare i Israel, var oss välkommen, du älskelige Broder, i det Embete hvartill Gud från början bestämt dig. Gå ut och för hans bud, den eviga kärlekens, den eviga vishetens bud. Älska din blifvande Församling äfven så hjertligt, äfven så faderligt, som du här älskat en yngre Församling, de vexande barnen. Undervisa henne äfven så troget, äfven så nitiskt som du här undervisat dem, men i högre och vigtigare ämnen. Var verksam för menniskors väl, ty det är Guds salighet, var verksam för menniskors ljus, ty det är Guds ära. Blif icke modfäld om du motarbetas i det rätta, om du misskännes i din nitälskan; ty detta är det godas lott på jorden, och all varmare välvilja väcker harm hos de kallsinte, liksom vårvärman väcker de kallblodige, de giftige krypen till lif; men se, hon väcker äfven blommornas prakt och lundarnas grönska, och den vingade sången som bygger under deras grenar. Derföre, vik icke af utan verka troget och träget, medan dagen är. Och när du arbetat dig trött, när din lefnadsqväll instundar, lyse då din aftonsol på ett bättre, ett frommare, ett förståndigare slägte rundt omkring dig; sitt då glad under din aftonrodnad och hvila dig i skuggan af det goda som du stiftat. Men när den långa hvilan kommer, när du sofver ostörd under det gröna täcket på någon landtlig kyrkogård, då välsigne dig din efterverld på ditt stoft, då riste hon på Lärarens minnessten de orden: *Han skulle varat, Gud hade sändt honom.* Amen.

Tacksägelse i Hemmesjö kyrka vid underrättelsen om Prins Gustafs födelse.

1827.

Christelige Åhörare! Gårdagens post har bragt oss alla en kär midsommarsgåfva; ty han har medfört underrättelsen om Hennes K. H. Kronprinsessans lyckliga nedkomst med en Prins, född d. 18 i denna månad, som i dopet skall kallas *Frans Gustaf Oscar*, och är nämd till Hertig af Uppland. Vi lyckönska Konungahuset till den nyfödde: och främst deribland lyckönske vi den Konungslige Farfadern, den fjortonde Carl, emedan vi älske och vörde honom. Ty vi hafva icke förgätit, och våra efterkommande skola ej heller förgäta att han var den, som kom när Staten lutade till fall, och i kraftig hand tog den åldriga, men förrostade spiran, och se, hon återfick på en gång sin fordna glans, hon växte ut öfver ett nytt konungarike, och fädernes sol som fordom speglat sig deri såg sin ära åter i dess lågande guld. Vi lyckönske den Furstelige Fadren, Sverges och Norges Kronprins; ty vi älske honom, vi hoppas uppå honom, emedan det klappar ett manligt, ett redligt, ett Svenskt hjerta i hans konungsliga bröst, emedan han både vill och förstår landets bästa, emedan han är framtidens borgen och våra söners förhoppning. Vi lyckönska den fursteliga Modren, Nordens Kronprinsessa; ty vi älska henne, icke derföre att hon är skön och blåögd som en vårdag, utan äfven derjemte huld och god som en Engel, som nedlåtit sig att bära en Kunglig purpur

på jorden. — Vi lyckönska landet, det gamla, kära Svenska landet, emedan det sålunda fått sin Kungaslägt förökad och derigenom sitt öde betryggadt för framtiden. — Vi lyckönska oss alla att den uråldriga thronen på detta sätt uppstödjes, den ärorika Vasathronen, der hjeltar sutit och adlat sitt land och qvarlemnat i Häfderna oförvanskeliga minnen. — Men då vi sålunda prise Konungahusets och folkets lycka, måtte vi icke förgäta att äfven prisa Honom från hvilken den kommer, Lyckobringaren öfver stjernorna, det Godas gifvare: måtte vi alla med rörda hjertan nedfalla inför Honom i följande Bön och Tacksägelse:

(Den allmänna tacksägelsen blef nu uppläst.)

Till CancelliRådet Hallenberg.

Hr CancelliRådet har ihågkommit Hallaryd S:n af Vexiö Stift med en gåfva äfven så dyrbar genom sin frikostighet som ädel i sitt syfte och ärofull genom gifvarens namn. Frikostig och betydlig är en sådan gåfva, helst då T. endast vill hafva den ansedd såsom bidrag till en Sockenskola; och i en ädlare afsigt kan man ej gifva än då man gifver för det uppväxande slägtets bildning, synnerligast i vår landsort der tillgångarna i detta afseende äro få och folkundervisningen följakteligen ännu på de fleste ställen ej förd dit den borde. Ärofull är slutligen en sådan gåfva af en man hvars rykte går öfver hela den bildade verlden, af den djupa men frisinnade forskningens Patriark, af Lärdomens Senior Honorarius i Norden. DomCapitlets Ledamöter hafva länge, lika med alla lärdomsidkare, erkänt sina förbindelser i detta afseende; och det är dem en glädje att nu äfven i ekonomisk väg få räkna Herr CancelliRådet bland välgörare mot Stiftets läroanstalter, närmast ställda under deras tillsyn. Så snart tillräckliga upplysningar hunnit inhämtas för att derpå grunda ett förslag om gåfvans bästa och lämpligaste användande för sitt ändamål, skall DomCap. underställa det samma T:i ompröfvande; och emedlertid behagade T. emottaga detta uppriktiga uttryck af DomCapitlets vördnadsfulla tacksamhet.

Vexiö d. 12 Decr. 1827.

Förklaring öfver akademiadjunkten A. W. Ekelunds besvär.

Till H. M. Konungen.

Öfver Acad. Adjunkten Hr Magr. A. W. Ekelunds anförde besvär deröfver att han vid utnämningen till philosoph. Lectionen härstädes blifvit förbigången, får Consist. aflemna följande underd. förklaring.

Adj. Ekelunds klagomål kunna väsendteligen hänföras till 2:ne punkter, neml. 1:o att hans medsökande, T. Ahlstrand, borde anses hafva förlorat fatalierna, följakteligen förklaras incompetent, derigenom att han skall ha försummat att i laga tid låta anslå sina Theser 2:o att klaganden tror sig bättre hafva aflagt det praktiska undervisningsprofvet, samt i allmänhet åberopar högre academiska lärdomsprof och betyg än sin medsökande.

Hvad nu först anslaget af Theserna angår så är genom betyg (Bil. Litt. B.) vederbörligen styrkt att det samma ägt rum d. 19 sistl. September hvarefter Theserna d. 29 i samma månad blifvit i vanlig ordning ventilerade. SkolOrdningen föreskrifver väl att Theser i dylika fall böra anslås 11 dagar före sjelfva Disputationsacten; men dervid har bruket hittills alltid varit det att man räknat så väl anslagsdagen sjelf som den då specimen aflägges. Från Onsdagen d. 19 till Lördagen d. 29 September gör också, då dessa begge inberäknas, 11 dagar. Samma beräkningsgrund har äfven varit och är ännu följd vid Rikets Academier som i detta afseende

ha lika föreskrift med Gymnasierna; och när alltså en disputation skall ventileras Lördagen anslås den Onsdagen i föregående vicka, utan att sådant hittills blifvit klandradt. Hvad Thesernas tryckning angår så är bevist (Bil. L. A.) att den skett d. 18 September. Sin fatalietid hade T. Ahlstrand i allt fall ej försutit; ty enligt Consist. Protokoll af d. 16 Maj 1827 utgick den icke förr än med slutet af September. Men September månad slutades med Lördagen d. 30, följakteligen borde både enligt tydlig lag och praxis fatalierna utsträckas till Måndagen d. 1 October kl:n 12 på dagen.

Beträffande åter det praktiska undervisningsprofvet så ha begge Sökande deruti enahanda collectift betyg neml. Laudatur. Det är sant att 2:ne af Cons. Ledamöter häruti tillerkänt Adj. Ekelund företrädet; men detta uppväges mer än tillräckligen af skiljaktligheten i begges betyg öfver Stilcorrection som också kan anses för ett practiskt prof, och af så mycket större vigt som yngste Lectorn alltid bör corrigera de Latinska Stilöfningarna för en del af Gymnasium. Consist. hvarken vill eller bör såra en i andra afseenden förtjent man genom en detaljerad berättelse om till hvad grad detta prof misslyckades för klaganden. Det är nog att Consistorii pluralitet varit nödsakad att uttrycka sitt omdöme deröfver genom caracteren af admittitur. Äfven i afseende på betyget öfver sjelfva presidium har T. Ahlstrand företräde framför den klagande, neml. Approbatur c. laude framför approbatur.

Denna således gifna underlägsenhet i betyg för Specimina till den sökta sysslan har Cons. ingalunda ansett kunna uppvägas af klagandens påstådda högre academiska lärdomsprof i en annan väg. Väl föreskrifver den af honom citerade 4 § 3 Cap. 3 Sect. af SkolOrdningen att man vid ansökan till Lection må göra mesta afseende på Academ. lärdom; men meningen häraf kan omöjligen vara den att

academisk lärdom i en vettenskap skulle företrädesvis berättiga till befordran i en annan. Man kan vara en skicklig academisk lärare i Mathematiken utan att derföre ha några öfvervägande förtjenster till ett Lectorat i en annan sak vid Gymnasium. Den af klaganden yrkade slägtskap mellan Mathematik och Philosophie lemnar Cons. derhän, såsom icke egenteligen hörande till frågan; men om den äfven funnes kan den dock vid ett ElementarLäroverk ej öfverskyla bristen på vanliga grammatikaliska studier som der åtminstone äro oumbärliga. Att klaganden i sin Candidatexamen erhållit ett högre Betyg än sin medsökande för theor. philosophie kan ej heller grunda någon företrädesrätt. Vore också särskilta academiska Lärares fordringar för Candidatexamen i samma vettenskap lika vid tvenne särskilta Universiteter, så stadgar dock Skolordn. 111. Sect. 3 Cap. 3 § uttryckligen att Biskop och Cons. vid dylika betyg ej äro bundna annorledes än så vidt de af den sökandes aflagda specimina bekräftas. Man kan ej dömma öfver hvad en sökande tilläfventyrs vetat, endast öfver hvad han vet. Han kan ha glömt mycket, äfven det allmännaste; och som ett bevis på möjligheten häraf torde Cons. få anmärka att Adj. Ekelund i sin Candidatexamen fått icke mindre än Laudatur i Latinska språket.

Af alla dessa skäl, och då dessutom T. Ahlstrand, efter flere särskilta förordnanden, med bifall föreläst på Gymnasium och dervid äfven räknat Adj. Ekelund bland sina disciplar: då han i 10 år till Consistorii nöje förestått den mödosamma Notariitjensten och äfven af detta skäl är berättigad till befordran: då han räknar 30 tjenstår mot klagandens 12: då han slutligen på dessa sammanlagda grunder blifvit alldeles *enhälligt* utnämd; så anhåller Cons. i underdånighet att T. Ekelunds klagomål, såsom saknande grund både af lag och i billighet, måtte i nåder ogillas, och

en vida äldre, och bättre vitsordad förtjenst ej beröfvas den belöning han har rätt att fordra, och närmaste förmän henne tillerkänt.

De remitterade Handlingarna i målet jemte T. Ahlstrands förklaring bifogas i underdånighet.

Wexiö d. 9 Januari 1828.

Es. T.

Anföranden m. m. i undervisnings-kommitén.

OM ELEMENTARLÄROVERKEN.

(Inledning.)

ElementarLäroverket i sitt närvarande skick ibland oss upptager vanligtvis menniskan ifrån åttonde till adertonde året; en betydlig del af ett menniskolif, och säkerligen den mest bildsamma och i detta afseende vigtigaste af alla. Under denna tid utvicklas, riktas, bildas, ehuru i olika mån, alla menskliga anlag, de *physiska*, de *intellectuella* och de *högre känsloförmögenheterna.* Äfven det högsta hos menniskan, Viljan, får under denna period sin riktning, ehuru den vanligtvis mognar och stadgas först under en sednare ålder.

För de *physiska* krafterna gjorde Skolan länge ingen ting, utan lemnade dem helt och hållet åt sig sjelfva. Man ansåg inga andra kroppsöfningar nödvändiga än dem de unga på sina fristunder sjelfve förskaffade sig, och som merendels afbildade de gamla folklekarna, hvarigenom länge ett friskt härdigt och rörligt slägte bibehölls. Först i sednare tider ha Gymnastiker blifvit anbefallda och äfven redan

inrättade på de fleste ställen. Inrättningen är god, om icke alldeles oumbärlig. Ty det är onekligt att utvicklingen af de physiska krafterna hör till fullständigheten af en fullkomnad menniskobildning; och att äga fullt herravälde öfver sina lemmar ger äfven en rådighet och sinnesnärvaro som måste äga betydligt inflytande på karakterens bildning. Emedlertid anser jag den egentliga betydelsen af en SkolGymnastik böra vara *diätetisk*. En sådan Gymnastik har uppfyllt sin bestämmelse när han skaffat de unga, under tillbörlig uppsigt, den kroppsrörelse som är nödvändig för deras helsa. Till egentlig konstfärdighet bör den, åtminstone på denna punkt af uppfostran, i min tanka ej drifvas.

Beträffande åter utbildandet af de högre *känsloförmögenheterna*, det *religiösa* sinnet, det *moraliska* och det *esthetiska*, så ser jag icke att skolan derpå kan öfva annat än en indirect verkan. Detta är ej egenteligen något fel i skolans inrättning utan ligger i sakens natur. All känsla, af hvad beskaffenhet som helst, är något helt och hållet inre, hon föreställer intet föremål, hon förhåller sig till kunskap som tonen till ordet. Derföre kan hon ej heller bibringas genom andra eller i egentlig mening läras; hon kan endast väckas, näras och ledas. All Religion innehåller tvenne Elementer: ett mystiskt för känslan och ett dogmatiskt för begreppet. Det är egenteligen det sistnämda som skolan kan utbilda och inpregla, icke blott i minnet utan äfven i förståndet. Visserligen kan och bör skolläraren äfven göra afseende på det förstnämda, och söka att ge sin undervisning en form hvarigenom hon äfven blir fruktbärande för hjertat; men den egentliga och verksammaste tidpunkten härför inträffar före Skoltiden. Ingen ålder i menniskolifvet är så rik på Religionskänsla som den spädaste; ty i den mån som begreppet uppklarnar förlamas ej sällan känslan. Derföre tillhör den religiösa uppfostran först och väsendtligast

föräldrarna. Barnet fattar bäst Guds makt och rättvisa när fadren, Guds kärlek och omvårdnad när modren talar derom; ty de äro sjelfve för barnet de närmaste och naturligaste symbolerna af begge. Skolan förutsätter derföre med rätta Religionskänslan både väckt och i sina grunddrag utvicklad. Är detta försummadt så kommer merendels offentliga uppfostran för sent att ersätta det. Har barnet ej på Modrens knä, lärt sig *känna* hvad Bönen är, så blir det begrepp det i skolan inhämtar härom, vanligtvis för hela lifstiden en död kunskap. Med ett ord, det egentliga lifgifvande, fruktbärande och väsendtliga i all Religionsbildning synes mig af Naturen förlagdt i en helt annan skola än den offentliga. —

Förhållandet är, ehuru af andra orsaker, det samma vid frågan om utbildningen af det *moraliska* sinnet. Skolan har härvid i sanning allt för många, allt för mäktiga medarbetare för att i detta afseende ensam kunna ikläda sig ansvaret. De dagliga omgifningarne och efterdömet *inom* det enskilta lifvet, lagar, regeringssätt, seder, hela tidsandan *derutanföre*, med ett ord alla de mångfaldiga, obestämbara förhållanden hvari barnet eller ynglingen försättes utom Skolan måste på den moraliska bildningen öfva ett inflytande som svårligen kan uppvägas af en uppfostringsanstalt der de unga knappast tillbringa $^1/_8$ af årets timmar. Egenteligen äger skolan endast 2:ne Elementer för moralisk uppfostran: Disciplinen och Täflan. Men Disciplinen afser dock mera den yttre handlingen än det inre tänkesättet; och Täflan fruktar man i allmänhet att släppa fullt lös, af farhåga att den skall rita ut i förvillelser. Den enskilta tillsyn öfver sederna som Skollagen ålägger Rectorer och öfriga Lärare kan ej heller, helst vid större frequens, bli annat än ofullständig.

Betraktar man åter utbildandet af det *esthetiska* sinnet

eller smaken, så verkar Skolan här ännu mindre. Man studerar visserligen de gamla språken och deras klassiska författare, med skäl ansedde såsom bildande för smaken; men i skolans lägre afdelningar äro dessa studier med rätta gramatikaliska eller rent Linguistiska; och i de högre antaga de snarare en philologisk än en esthetisk riktning. Om också detta kunde ändras tviflar jag likväl på nyttan af ett esthetiskt föredrag inom skolan. Det hör rätteligen till Universitetet, om det annars ens hör dit, och så framt ej smaken bättre utbildas genom egna studier och betraktelser än genom andras undervisning. Den rhetoriska Tropologi och de stylistiska eller prosodiska öfningar som äro vanliga i Skolan kunna, för esthetisk bildning, ej komma i beräkning. Vigtigare borde i detta afseende de musikaliska öfningarna blifva, om en mindre knapp tid vore dertill anslagen. —

Det vill alltså synas som om menniskans *intellectuella* krafter voro de enda som egenteligen återstode för Skolans utbildning, eller med andra ord, som om Skolan väsendteligen borde betraktas som *undervisnings* anstalt, hvaraf följer att hon hufvudsakligen ej kan ansvara för annat än kunskapen. Om detta är grundadt så förlägges en ganska väsendtelig del af menniskobildningen utom skolan, i den enskilta uppfostrans, det enskilta lifvets område. Häraf följer då ostridigt att vår offentliga uppfostran, icke genom något fel i sin organisation (ehuru sådana äfven torde förefinnas), utan genom sakens natur är något ofullständigt som utom sig måste söka sitt nödvändiga supplement. Men ett sådant supplement kan ej sökas annorstädes än i den enskilta uppfostran. Om vi i anledning häraf betrakta det allmänna förhållandet mellan enskilt och offentlig uppfostran så är till en början klart att den förstnämde är den ursprungliga och naturliga. Naturen har sjelf anförtrott barnets

första physiska vård åt modren. Äfven den första väckelsen och riktningen af Religionskänslan tillhör henne. Det moraliska sinnet åter uppfostrar fadren väsendteligen genom efterdöme och förmaning. Hvad den egentliga undervisningen angår så är den här mest practisk. Practiskt lär sig barnet språket, och längre fram, likaledes practiskt, fadrens yrke. På samma sätt bibringas äfven hvad det behöfver veta om naturen, om landets lagar, statsförfattning och minnen; och slutligen, för att sätta kronan på denna husbehofsbildning, inträder Kyrkan, en offentelig anstalt, som på denna punkt af uppfostran svarar mot Skolan högre upp, och fullbordar Religionsundervisningen. Härmed är nu uppfostran slutad och medborgaren färdig. Hvad som ännu kan fattas, det lär efterhand det omgifvande lifvet, och Erfarenheten, en trogen uppfostrare som följer med till grafven och först der öfverlemnar sin Lärling åt den högre, den bleke Öfverläraren med timglas och lia. Följden af en sådan väl inskränkt, men dock i sin art fullständig uppfostrare är också — om hon endast varit som hon bör — i afseende på känslan, en lefvande vördnad för allt det högre *hos* menniskan och *öfver* henne; och i afseende på förståndet sundt modervett och rent practiskt sinne. Härmed var det också nog från början under enklare förhållanden än de närvarande; och ännu i dag får och behöfver större delen af Nationen, Statens kärna, det egenteliga folket, ej någon annan uppfostran. — Men samhällslifvet utvicklar eller invicklar sig allt mer och mer, det enkla uttränges öfverallt af det konstiga, menskligheten bestiger efterhand sina höjder, vettenskap och konst växa ut i alla riktningar, Staten sjelf blir Lärd och fordrar lärdom, om icke af alla, åtminstone af sina Embetsmän som föreställa honom bland folket. I detta afseende räcker icke den undervisning till som familjen kan gifva, och den enskilta uppfostran är

derföre, från denna sida betraktad, ofullständig, äfvensom den offentliga från en annan. Hon måste alltså ålita en genom sin lärdom högre; ty om äfven fadren, den naturliga undervisaren för sitt barn, har kunskaper härtill, har han dock vanligtvis icke tid. Den offenteliga uppfostran inträder således här väl såsom något vicarierande, såsom en fortsättning och fullkomning af den enskilta, men tillika försätter hon barnet i en helt annan och främmande sfer. Hos de gamle var det enskilta icke skildt från det offenteliga genom en så skarp gränslinea som nu, det låg med rötterna vida mer i dagen, det var så till sägandes flyttadt under öppen himmel. Öfvergången var der vida mindre märkbar och till följe häraf den publika uppfostran vida mindre skild från den privata än nu. För närvarande äro de i flere afseenden hvarandras bestämda motsats. Ser man på ämnet, så uppfostrar familjen väsendteligen religions- och sedekänslan, Skolan deremot väsendteligen kunskapsanlagen. Ser man på methoden så bildar familjen practiskt, skolan theoretiskt. Ser man slutligen på ändamålet, så åsyftar familjen den uppfostran som är nödvändig för alla menniskor och för alla medborgare i samhällslifvets enklaste förhållanden; skolan åter derutöfver den som Staten måste fordra dels af sina Embetsmän, dels äfven i allmänhet af hvarje medborgare i den högre bildningskrets Staten sjelf, såsom mensklighetens högsta uppfostringsanstalt, representerar.

I den mån som uppfostran utträder ur familjelifvet försättes hon äfven i ett artificiellt förhållande; ty det naturligaste vore tvifvelsutan att hon aldrig lemnade föräldrahuset. Men allt som är artificiellt längtar tillbaka till sitt ursprung, till det naturliga. Att en dylik känsla äfven verkeligen mer och mindre röjer sig i våra närvarande Skolsystemer synes mig bevisligt af flere omständigheter. Det

är bekant hvilken betydande rôle Läroboken för närvarande spelar i alla Skolor, och att hon dagligen inkräktar mer och mer på den mundteliga undervisningens område. Men Läroboken är ju i sig sjelf ej annat än en huslärare, således en återgång till det privata. Hemlexorna, tillåtna i nu gällande Skolordning, förlägga på samma sätt undervisningen inom familjen. Samma ursprung och syfte ha äfven de vid flera offentliga skolor vanliga privatlärare, tagne ibland ungdomen sjelf. Lärofriheten som man yrkar inom skolan betyder väsendteligen ingen ting annat än att föräldrarna efter privat godtycke skulle få bestämma läroämnen inom en offentlig undervisningsanstalt. Sjelfva den så mycket omtvistade vexelmethoden kan sägas åsyfta en återgång till det enskilta derigenom att den återställer ett naturligare förhållande mellan antalet af lärare och lärjungar. Med ett ord, man vill öfverallt privatisera det offentliga och det torde finnas få, vare sig antagna eller yrkade förändringar inom skolan som ej hänvisa på en önskan att i offentliga uppfostran upptaga så mycket af den enskiltas elementer som möjligtvis kan förenas dermed utan att upphäfva dess karakter af offentlighet. —

Af det hittills anförda torde följa att all uppfostran, betraktad såsom något helt, fordrar tvenne lika väsendtliga beståndsdelar, familjen och skolan. Ingendera kan umbäras. Familjen är oumbärlig, icke blott för den första, i många afseenden vigtiga bildning som föregår skoltiden — hvilket förstås af sig sjelf — utan äfven sedermera, och är inom sitt område mera verksam än all annan skola. Familjen är uppfostrans hjerta; men skolan är dess hufvud och kan ej heller umbäras. För folket är Kyrkan den rätta, kanske den enda nödvändiga skolan, men de andre kunna ej bildas utan genom en lärdare uppfostringsanstalt. Den väsendtliga uppgiften för all uppfostran måste alltså vara den, att så

vidt sig göra låter förena familjen och skolan. Härtill gifvas egenteligen blott 2:ne vägar: Den ena är att flytta skolan inom familjen, genom antagande af en enskilt lärare: en inrättning som faller helt och hållet utom närvarande fråga. Den andra att inom skolan få familjen representerad genom de offentliga lärarna. En sådan representation, sådan den förekommer i våra närvarande skolor, är dock alltför bristfällig. Ty utom det att barnet under Ferierna, som upptaga mera än en tredjedel af året, är skildt ifrån läraren, så tillbringar det äfven, under sjelfva skoltiden, knappast $^1/_4$ af timmarna under hans ögon. Hela den öfriga tiden är det för det mesta lemnadt åt sig sjelf och de tillfälliga omgifningar som slumpen gifver. Ty den föreskrift att en lärare, uttröttad som han är af dagens arbete, skulle kunna ha någon verksam tillsyn öfver 30 till 40 barn spridda från hans klass i alla stadens väderstreck, är alltför öfverdrifven för att någonsin kunna efterlefvas. Det är också otvifvelaktigt känslan af en sådan bristfällighet som föranledt den redan gamla och i sig sjelf consequenta idén om Contubernier, skilda från privata pensionsinrättningar väsendteligen endast derigenom att de bekostas af det allmänna. Denna inrättning har, i min tanka, riktigast af alla uppfattat problemet för all uppfostran, som svårligen löses derigenom att man ensidigt utbildar den offentliga på den enskiltas bekostnad och, i stället för att förena, klyfver den i två hälfter utan allt inre sammanhang. Contubernium åter, enligt sin Idé, sammanhåller uppfostran till ett helt. På ena sidan tillägnar det sig de väsendtligaste fördelarna af den publika: den ofta stärkande frånvaron från föräldrahuset och dess inskränkta förhållanden, den mångsidiga nötningen mellan olikartade krafter, den lifgifvande täflan som är framgångens moder. På andra sidan åter antar det af enskilt uppfostran den närmare och stundeliga tillsynen öfver lärjungen, det

äfventyrar icke att det enskilta lifvet skall nedrifva hvad skolan uppbygt, det bestämmer sjelf omgifningar och förhållanden och sättes derigenom i stånd att ansvara för det hela af bildningen. Med ett ord, det representerar familjen, om icke fullständigt, likväl bättre än de rå försöken dertill som vår närvarande skola framvisar. Emedlertid möta dock härvid flere betänkligheter. De ekonomiska skulle jag dock ej anse för oöfvervinnerliga. Der skolan är förlagd i större städer, följakteligen de flesta barnen mellan skoltimmarna äro under föräldrarnas tillsyn, förfaller i afseende på dem all fråga om Contubernium; ty det förstås af sig sjelf att der familjen är sjelf närvarande hon ej behöfver representeras. Men våra fleste och mest besökta lärdomsskolor ligga i småstäder, så att antalet af dem som njuta underhåll i föräldrarnas hus är jemförelsevis ringa. De allrafleste måste lefva för kontant, eller också inaccorderas de för någon bestämd afgift i naturalier, som egenteligen går ut på det samma. Om nu Staten öfvertoge deras underhåll till de priser som det verkeligen kostar föräldrarna, så förmodar jag att förlusten derpå blefve liten eller ingen. Betydligare vore förlaget för de byggnader som i detta fall måste uppföras för att inrymma ungdomen, och kunde visserligen ej betäckas med den nu utgående hyresafgiften i enskilta hus; men om anslagen till de redan inrättade ByggnadsCassorna i hvarje Stift något utvidgades, torde Statens förskotter för ett sådant ändamål ej bli synnerligen känbara. I korthet, vore inga andra betänkligheter än de nyssnämde så skulle jag utan tvekan tillstyrka införandet af dylika former för alla våra ElementarLäroverk. Men man kan äfven anmärka andra och som jag fruktar, vigtigare betänkligheter. Man kan anmärka att uppfostran inom ett Contubernium lätteligen allt för mycket privatiserar sjelfva det privata hon skall föreställa, lätteligen blir alltför instängd, qualmig

och klostermässig. Man kan anmärka att hvad som skall lefva måste uppfostras icke blott *för* utan äfven *i* lifvet. Det sistnämda är sjelf en skola med mångfaldiga lärare, och det kan synas bäst och naturligast att dess Elementer inhämtas i barndomen. Erfarenheten intygar också någon gång att de som ur dylika slutna Instituter inträda i det för dem alldeles främmande lifvet ofta äro de mest utsatte för missledning och förförelse. Det är icke heller så alldeles sällsynt att de, i sina afstängda och inskränkta förhållanden, antaga en ensidig riktning, vare sig för ett visst yrke eller åtminstone för åsigter och tänkesätt som händelsevis gjort sig gällande inom Institutet och ej motarbetas af det enskilta lifvets mångfaldiga omvexlingar. Det kan med ett ord befaras att en dylik inrättning får mer sköterskor än uppfostrare och saknar så till sägandes frisk luft och sol som utvicklar färger och mångfald och trefnad. Men dessa och dylika bristfälligheter skulle möjligtvis kunna afhjelpas eller åtminstone minskas. Som skolan nu är öfverlemnar hon för mycket åt tillfälligheten i allt hvad som rör ungdomens moraliska bildning. Antar man att familjen alltid är den bästa moraliska bildningsanstalt, liksom hon otvifvelaktigt är den naturligaste och verksammaste, så borde skolan göra något för att ersätta henne. Antar man åter att motsatsen stundom inträffar, så borde hon göra ännu mer för att bota det onda som skett och förekomma det som hotar. —

Jag underställer Comitén denna fråga såsom preliminär till de öfverläggningar som förestå.

BÖR SKOLAN BETRAKTAS SOM UPPFOSTRINGS-ANSTALT?

Bör skolan betraktas som en *uppfostringsanstalt*, omfattande det hela af mensklig bildning, eller, såsom nu sker, väsendteligen endast som en anstalt för *undervisningen?* Kan det förutnämda ändamålet vinnas annorlunda än genom den ständiga tillsyn Läraren har öfver barnen i ett Contubernium? Hvilka äro fördelarna och felen af en dylik inrättning? Är den i vårt land möjlig?

När man utgår från det begrepp om ElementarLäroverket (Skola och Gymnasium) att det bör förbereda icke blott *allmän* utan äfven *lärd* bildning, så frågas om Läroämnena i vår nuvarande skolbildning äro riktigt bestämda, om intet bör tilläggas, eller tilläfventyrs borttagas såsom alltför speciellt och derigenom afvikande från den allmännelighet som skolan åsyftar.

Huru långt bör Religionsundervisningen föras innan ynglingen afgår till Academien? Bör den stadna vid utvidgad men populär Christendomskunskap, eller stegras till Vettenskaplig Theologi? Hör icke den sednare såsom SpecialVettenskap egenteligen till Theologiska Faculteten vid Universitetet? Behöfde man befara att prestbildningen härvid förlorade något, om neml. Seminarierna bättre organiserades och sattes i närmare sammanhang med Theologiska Fakulteten? Eller om Theologi skall föredragas på Gymnasium, borde den ej inskränkas till Kyrkohistoria och Exegetik? Kunde detta ej föreläsas af DomProsten vid de Gymnasier der sådana finnas, och vid de öfriga af Stadens Pastor? Är en särskilt Lärare i philosophien nödvändig på Gymnasium?

Huru böra språkstudier i allmänhet betraktas? Månne såsom egenteligen och i sig sjelfva bildande, såsom ändamål

eller blott medel till bildning? Bestämmas i sednare fallet icke språkets nytta och nödvändighet för Elementarskolan af dess litteraturs värde och omfång i konst och vettenskap? Gifves någon annan verkelig grund för bibehållandet af de gamla och upptagandet af de nya i Elementarundervisningen?

Till följe häraf frågas om afsigten för språkstudier, klassiska eller moderna, bör vara någon annan än den att lära med säkerhet förstå, eller tilläfventyrs äfven den att med färdighet skrifva och tala Språket! I sednare fallet frågas hvarför denna fordran sträcker sig endast till Latin och icke äfven till Grekiskan och de moderna? Är det icke tillräckligt om Lärare vid Academier och skolor genom philologiska graden documentera en dylik färdighet, eller bör den äfven som hittills fordras af andra Embetsmän, hvaraf skett att hela språkundervisningen från början varit riktad häråt? Skadar man icke de klassiska studierna vida mera än man gagnar dem genom en sådan riktning, då den inskränker språkstudierna till och med vid Academien inom några få författare och i allmänhet leder uppmärksamheten från innehållet på blotta uttrycksformen?

Böra de moderna språken begynnas, såsom nu sker, först på Gymnasium, eller redan i Skolan, hvarigenom Apologistierna blefve onödiga?

Bör valfriheten eller rättigheten att välja mellan särskilta läroämnen äga rum i skolan, eller tillhör det icke egenteligen Academien? I afseende på Språken, bör icke åtminstone ett klassiskt läras af alla, neml. Latin, så att dispens, som nu äger rum för Hebräiskan, äfven kunde utsträckas till Grekiskan?

I hvad ordning böra språken läras? Är det icke det naturligaste att ju för ju heldre börja med Latin, sedan de allmänna Gramatikaliska begreppen blifvit inhämtade af modersmålet?

Huru bör Gramatik studeras? Bör den som fordom skett förläggas hel och hållen före, eller som man i nyare tider föreslagit, hel och hållen efter sjelfva Språkstudium? Är det icke naturligare att den allt ifrån början förenas med explikation och sålunda går succesift åtminstone hela skolan igenom? Bör den på Gymnasium eller ens vid Akademien stegras till Critik för andra än dem som toge philologisk grad?

Böra ej Mathematik och Naturkunskaper, nemligen i så concret form som möjligt, begynnas något förr än nu sker?

Böra classerna vara stängda som nu, eller öppna, flyttningen bunden vid vissa tider eller fri?

Bör ämnesläsning efter kurser införas eller klassläsning bibehållas?

Bör vexelundervisningen påbjudas eller blott tillåtas? Bör den icke, i förra fallet, inskränkas till vissa läroämnen? Bör den icke synnerligast användas i den spädare barndomen, då det är svårast att fästa barnets uppmärksamhet och omöjligt, med en stor frequens, att controllera den? Upplöser sig icke denna method sjelf så snart sjelfstudium inträder och läroboken således aflöser Monitören?

Är det icke just denna tidpunkt som bestämmer rätta gränslinien mellan skola och Gymnasium?

Bör icke undervisningen så i skola som Gymnasium så mycket möjligt är öfverföras till repetition och förklaring öfver hvad som egenteligen blifvit inlärdt hemma?

OM ÄMNES- OCH KLASSLÄSNING SAMT INRÄTTANDET AF EN NORMALSKOLA I STOCKHOLM.

Bland de flera frågor som delat tänkesätten inom Comitén synes frågan om *ämnes-* och *Classläsning* vara en af de vigtigaste. Hänför man ämnesläsningen blott till

Läraren och förstås dermed den inrättning, att hvarje särskilt ämne föredrages af en särskilt Lärare, så har en sådan från början varit införd på Gymnasium, till en del äfven i Rectorsklasserna, och på flera ställen äfven försökt i Scholans lägre afdelningar. Hänför man den åter till lärjungen och förstås dermed rättigheten för den sistnämnde att så snart han genomgått en lägre cours i ett visst ämne genast få börja en högre, utan att qvarhållas hvarken af kamematers senfärdigare framsteg i detta, eller sin egen bristande kunskap i andra läroämnen, så är denna method rakt motsatt classläsningen, och hvilar på en helt annan princip. Då man icke kan förutsätta lika fattningsgåfva hos alla, icke ens lika fallenhet och lust för de olika ämnen som gemensamt föredragas, har man varit tvungen att beräkna classläsningen på ett minimum af fattningsgåfva och följakteligen på ett maximum af tid. Classen är stängd ända till dess hela cyclen af dess läroämnen är genomlupen: gossen måste således först och främst vänta på sig sjelf. Classen är äfven stängd ända till dess hans kamrater genomlupit denna cyclus: gossen måste således äfven vänta på de andra. Principen är med ett ord en tillbakahållande. Efter ämnesläsningen åter är classen alltid öppen: den som hunnit fram går ut och söker ett aflägsnare mål: när han genomgått sin bestämda lägre cours stiger han omedelbarligen in i en högre: han klättrar utan hvilopuncter. Hvarje läroämne är honom en sak för sig, oberoende, obehindrad af de öfriga: han väntar aldrig på sig sjelf. Har han på detta sätt genomlupit hela ringen af classens kunskapsämnen, så flyttar han hel och hållen i en annan class, der han förut blott haft strödda besittningar: han väntar aldrig på en annan. Principen är i denna mening en påskyndande. Han räknar endast sina kunskaper, icke den tid han sjelf användt, ännu mindre den som andra

måste använda på deras inhämtande. Det är icke tiden, det är hans egen duglighet som drifver honom fram, han befordras inom Scholan på samma sätt som han skulle befordras i Staten, i fall skickligheten vore den enda befordringslagen. Efter classläsning åter framskrider han väl till följe af sin skicklighet, men derjemte äfven till följe af sina tjensteår. Anciennitetsprincipen, mildrad genom skicklighetsprincipen, börjar redan i Scholan. Våra nu gällande befordringslagar som till större delen vackla mellan begge dessa grundsatser äro hvad de måste vara, en i stort och med consequens utförd fortsättning af Scholordningen. Äfven utom Embetsmannabanan ha dessa begge principer sin motsvarighet i Samhället. Ämnesläsningen med sin friare, af arbitraira yttre hinder ostörda fortgång symboliserar redan från början och i smått näringsfriheten. Classläsningen åter, beräknad på en viss tid och bunden i alla sina rörelser, är en förebild af skråtvånget. Så säkert är det att uppfostran öfverallt grundlägger samhällsmenniskan och att Scholans former småningom växa ut i lifvet.

Jemför man nu dessa olika läromethoder sinsemellan, så kan visserligen mycket sägas både för och emot dem begge. Betraktas de först i afseende på Läraren, så tyckes det väl vara enklast och naturligast att en enda Lärare föredrager samma sak hela Scholan igenom; ty dels fästes han närmare och med mera interesse vid ett enda läroämne än vid flera, och en sådan inrättning tyckes böra vara lika nyttig för undervisningen, som arbetets fördelning i allmänhet är för industrien; dels ikläder han sig en egen och med ingen annan delad ansvarighet för lärjungarnas framsteg. Äfven kommer han härigenom på en gång i beröring med hela den vid Scholan församlade ungdomen, han verkar icke blott på en viss afdelning utan på massan med den concentrerade kraft som all enhet måste gifva.

Men just häri har man på andra sidan funnit en betänklighet, då en enda oskicklig eller försumlig lärare skulle kunna föranleda att ett helt, tilläfventyrs vigtigt läroämne hela Scholan igenom blefve vanvårdadt; hvaremot i det motsatta Systemet den ene Lärarens brister rättades och ersattes genom den andres nit och skicklighet. Man har äfven befarat att på detta sätt ge anledning icke blott till täflan utan äfven till split mellan lärarena sjelfve: man har befarat att en högre begåfvad Lärare ryckte hela uppmärksamheten till sig, och ställde de andra i skuggan: man har befarat jemförelser och omdömen af de unga, dem några anse för oundvikliga, under det att andra betrakta dem såsom oförenliga med den oinskränkta vördnad ungdomen bör hysa för hvar och en af sina lärare. —

Jemför man vidare de olika methoderna med afseende på lärjungarne, så saknas ej heller skäl så väl för som mot dem begge. Yttersta afsigten med all uppfostran kan ej vara annan än att utveckla de menskliga förmögenheterna, det vill egenteligen säga att låta dem växa ut och handla obehindradt, ge dem ämnen att öfva sig på och härigenom stadga och stärka dem. Det förra är uppfostrans formella, det sednare dess materiella sida. Inskränker man sig till det theoretiska Elementet af uppfostran, eller undervisningen, så kan den derföre ej bestå i annat än att dels lösgöra och väcka barnets intellectuella krafter, dels visa det ämnen som det genom dessa krafter kan fatta och tillegna sig. Att lära en annan är derföre ingenting annat än att lossa på bindeln och säga: se sjelf! Sjelfva seendet är en act, som ingen annan kan förrätta, all undervisning är ytterst beräknad på barnets egen verksamhet. Denna verksamhet väcker och underhåller sig sjelf i den mån som ämnet är lätt att fatta och derigenom interesserar: inga ögon betrakta så uppmärksamt, så innerligt, så genomträngande som barnets.

Men i Scholan mötes barnet för det mesta af föremål som icke genom sig sjelfva kunna väcka dess deltagande: Scholan är början till Vettenskap och måste derföre i hufvudsaken vara abstract, Elementarljuset är i sig sjelf färglöst. Derigenom tappar barnet interesset för föremålet sjelf; och skall kunskapsbegäret likafullt bibehållas, så kan det ej ske annorlunda än derigenom att interesset öfverflyttas från kunskapsämnet till kunskapen sjelf. Barnet måste känna att den verksamhet det använder är dess egen verksamhet, och vänja sig att som sådan värdera den, det måste gläda sig öfver att eröfra ehuru det ej vet hvad frukter det eröfrade landet bär, det måste gläda sig åt att samla för samlandets, icke för samlingens skuld. Med ett ord, det enda som kan förtaga Elementarstudiernas bitterhet är ett rent och ointeresseradt välbehag till sjelfva kunskapen: det gifves ingen plats i menskliga lifvet der man så måste älska sjelfva det nakna vetandet som i Scholan. Att nu en sådan kärlek både kan väckas och bibehållas hos barnet bevisas just af det som är Scholans lifsprincip, *täflan*. Man täflar ej om det man hvarken älskar eller värderar. Vore kunskapen i sig sjelf ej det högsta och förträffligaste för barnet, så skulle intet, utom våld eller öfvertalande, kunna förmå det att återvända i Scholan, ännu mindre att der täfla med de öfriga om företrädet.

Att Scholan ej kan umbära en sådan täflan erkänna alla. Men skall den lemnas alldeles fri, eller skall den, heldst af moraliska skäl, inskränkas, och till hvad grad? Detta är hufvudfrågan. Antar man det förra, så har man med det samma förklarat sig för ämnesläsningen, hvars grundval är öppen täflan och obehindrad fortgång. Väljer man åter det sednare, så har man med det samma valt classläsningen.

Ser man nu först på den egenteliga undervisningen, så är att förmoda det den genom ämnesläsning skulle vin-

na i skyndsamhet. Det är naturligt att den som är alldeles fri går fortare än den som är på något, vore det äfven på ett hälsosamt sätt, tillbakahållen. Då framgången af all undervisning hufvudsakligast beror på barnets egen verksamhet, så ha vi på ena sidan en method som på en gång släpper lös alla dess krafter och äggar dem icke blott genom oinskränkt täflan, utan äfven genom öfvertygelsen att hela framgången nu beror af egen flit och förmåga, utan att behöfva afbida andras; på den andra åter en som med afmätta rörelser framskrider blott i massa och tvingar den lättfotade att hålla skridt med den senfärdigaste. Ty det kan icke nekas att classläsningen är till sitt innersta väsende ett prohibitivsystem, det kan icke nekas att den som har lättare fattningsgåfva och följaktligen lär sin läxa för timmen vida förr än kamraten, återhålles af denne, måste försitta tiden i sysslolöshet eller använda den så godt han kan: det kan ej nekas att detta gäller icke blott om timman, utan äfven om dagen, om månaden, om året: det kan icke nekas att den framåtsträfvande öfverallt stöter på andra hinder än dem som ligga i hans egen förmåga, och att, sedan han vid årsflyttningen väntat ut sina kamrater i den ena classen, han äfven måste sätta sig ner och vänta ut dem i den efterföljande. Det kan ej nekas att hans flygt härigenom är vingskjuten och täflingsprincipen förlamad. Det synes derföre troligt eller rättare mer än troligt att när dessa hinder förfalla med principen, de bättre skola framgå hastigare, och äfven de trögare, åtminstone mera än nu sker, anstränga sina krafter för att följa dem, och följaktligen undervisningens fortgång i det hela genom ämnesläsningen fortskyndas.

Men just detta fortskyndande anses, för att äfven se saken från en annan sida, äga sina betänkligheter. Det kan anses för betänkligt att genom princip införa hvad

som möjligen kunde föranleda till en öfverspänning, hvilken som andra retmedel slutligen måste medföra förslappning. Är frågan om valet mellan partiell öfverretning på ena sidan och partiell sysslolöshet på den andra, så kan det anses för betänkligt att välja den förstnämnde, helst då man betraktar att antalet af dem som behöfva påskyndas alltid är större än af dem som behöfva hållas tillbaka. Det kan synas betänkligt att införa ett System som möjligtvis skulle kunna verka såsom drifhus på våra Svenska plantor, emedan det ständigt vill framåt och derföre ej har tid att se sig tillbaka, och i sin brådskande fart någon gång skulle kunna förledas att uppoffra kunskapens grundlighet för dess utsträckning. Alla dessa betänkligheter hänvisa derföre otvifvelaktigt på nödvändigheten af en tillbakahållande princip äfven i ämnesläsningen. Men frågan torde dock slutligen bli den: bör den hämmande kraften läggas i tidens eller i lärarens händer, bör correktivet sökas i författningens tvång eller i lärarens allvar, som oböjligt tillbakavisar den ytlige hvilken ej kan göra fullt redo för den bestämda Lärocoursen? — —

Dessa lärocourser företräda i ämnesläsningsSystemet Classernas ställe, och måste i hvarje läroämne utgöra ett continuum, fortgående från undervisningens första och enklaste Elementer ända till den högsta puncten af Scholan. Egentligen borde de ej heller der vara slutna, utan med alltid öppna öfvergångar fortlöpa ända in i Universitetet som genom sin Filosophiska Facultet är en fortsättning af Scholan, så vida hon åsyftar allmän propedeutisk bildning. Inom Elementarverken äro de nödvändiga, icke så som skulle de någonsin göra den mundtliga undervisningen umbärlig, men endast såsom planritning för hela lärobyggnaden i hvarje serskilt ämne. Deras förnämsta egenskap måste alltid vara den att hvarje lärosats står på sitt rätta ställe

och kan fullt fattas och förklaras ur en föregående; ty detta är det enda sätt hvarpå kunskapen kan bli genetisk och erhålla full klarhet och reda. Dylika lärocourser kunna väl äfven införas i classläsningen, men svårligen der medföra samma fortgång. Ty der måste alla lära lika och på lika lång tid; och om någon genom enskilt flit och fallenhet hunnit genomgå kursen före de öfriga, hindras han likaväl af den stängda classen att få fortsättningen ända till nästa flyttningsår. Det ligger i naturen af allt kunskapsbegär att sträfva framåt och vilja complettera sig. Allt hinder i denna väg väcker hos barnet samma känsla som en Saga afbruten midtuti. Emedlertid kallnar interesset och uppmärksamheten kastar sig åt ett annat håll eller inslumrar, liksom en uppdämd flod söker sig en annan väg eller stagnerar.

Men om på detta sätt öfvergången från lägre till högre kurs alltid är öppen och obehindrad, så skulle kunna befaras, att en Lärjunge med utmärkt fallenhet för ett visst läroämne möjligtvis komme att ensidigt kasta sig på detta och genomlöpa alla dess studier, under det han vårdslösade de öfriga. Detta vore en olägenhet som ej kan äga rum i ClassläsningsSystemet, och måste verka förderfligt i samma mån som de läroämnen äro beslägtade, hvilka inom samma afdelning föredragas. Men just i denna slägtskap torde väl äfven correktivet vara gifvet: ty slägtskapen visar sig derigenom att de skilda läroämnena ju högre de fortgå ju mera gripa de in i hvarandra och sammanväxa med sina grenar. Sådant är t. ex. förhållandet med Historia och Geographie, så framt de serskilt behandlas. En naturlig följd häraf tyckes det bli att lärjungen i sådant fall sjelfmant vänder tillbaka och inhämtar det försummade. Hvad åter angår sådana ämnen som stå i ett mera aflägset förhållande till hvarandra, så kunde der visserligen den omnämnda

olägenhet oftare inträffa: men om lärjungen, såsom det sker på Carlberg, i sådant fall qvarhålles inom afdelningen ända tills han, ehuru på olika tider, genomgått alla dess lärokurser, så synes i detta afseende föga vara att befara.

Ämnesläsningen är på detta sätt visserligen ett System af påskyndande, men icke derigenom nödvändigt ett System af förhastande. Det påskyndar barnet endast derigenom att det undanrödjer alla andra hinder än dem som ligga i dess fattningsgåfva, det väcker och lössläpper alla dess krafter, under förutsättande att ingen kan lära för fort om han tillika lärer väl. Motsatsen af detta sistnämnda skulle egentligen utgöra förhastandet: men här måste lärokursen, strängt fordrad, hålla tillbaka. Då classläsningen kan sägas gynna de trögare på de qvickares bekostnad, så skulle väl tvert om kunna sägas att ämnesläsningen gynnar de redan förut af naturen gynnade derigenom att det ges dem fritt spelrum att utvickla sina lyckligare anlag; men detta sker likväl icke på de andras bekostnad; de framgå så fort de hinna och kunna, utan att man egenteligen beröfvar dem någon annan rättighet än den att hindra andra. —

Ingen annan frihet alltså än den naturliga att få fortgå efter förmåga: intet annat tvång än det naturliga att ej få fortgå innan man kan vägleda sig, eller med andra ord, intet annat tvång än det som bestämmes af kunskapens ordning, uttryckt i lärokurserna: detta är i korthet summan af ämnesläsningsSystemet.

Men äfven då man erkänner ämnesläsningens fördelar för undervisningen i allmänhet, kan man likväl tveka att genast ifrån början införa den som ensamt rådande princip i Scholan. Flera af Comiténs Ledamöter som anse den gagnande för en mera framskriden ålder, hafva likväl funnit betänkligt att före 12:te året anförtro barnets undervisning och vård åt mera än en Lärares händer. I sig sjelf fordrar

ämnesläsningen icke nödvändigt en flerfaldighet af Lärare: dess egentliga princip — fri fortgång efter bestämda lärokurser — kan, då barnens och läroämnenas antal är inskränkt, äfven bestå med en enda Lärare; men i en större Schola, med flere Lärare anställde för flera serskilta kunskapsdelar, inträffar visserligen snart nog den omständighet att barnet som ej kan gå lika fort i alla kurser och likväl ej bör afbryta någon, måste under samma tid emottaga undervisning af flera. Härigenom är alltså den personliga enhetsprincipen i uppfostran bruten. Denna grundar sig derpå att det åttaåriga barnet, som hittills i Föräldramakten haft en ledande enhet för hela sitt uppförande, som dessutom i Föräldrakärleken serskilt haft en fast punkt för sin moraliska utbildning, äfven på en främmande ort och med ombytta förhållanden måtte finna något härmed analogt. Detta kan ej sökas annorstädes än hos Läraren som företräder Föräldrarnas ställe, hans undervisning bör föreställa det faderliga förståndet, hans vård bör föreställa det moderliga hjertat. Barnet bör kunna med fullt förtroende icke blott sluta sig till, utan äfven liksom afforma sig sjelf på honom, hans individualitet bör utgöra kärnan, hvarkring det späda och bildsamma väsendet sätter sig och blommar och bär frukter. Men detta är omöjligt, så vida barnet efter ämnesläsningsmethoden har flere Lärare på en gång, hvilka liksom i en pensionsanstalt komma och gå och undervisa timvis. Denna åsigt tyckes vara grundad i barnets natur och behof och har dessutom serskilt inom Comitén blifvit med utmärkt klarhet och följdriktighet framställd. Andra af Comiténs Ledamöter deremot kunna antingen icke fullt dela den, eller anse åtminstone icke fördelarna af en sådan inrättning för så vigtiga att man för dem bör uppoffra ämnesläsningen. De tro att allt som verkar bildande på barnet är från början en mångfald både af per-

soner och ting äfven inom Föräldrahuset och ännu mera i Scholan der kamraterne och de många andra nya föremål hvarmed barnet här kommer i beröring inverka på dess utveckling både i intellectuellt och moraliskt hänseende. De tro att man i allmänhet allt för högt torde uppskatta Lärarens inflytande om man föreställer sig att han ensam uppfostrar; de tro att tvertom Staten och hela menniskolifvet, som med jemn tryckning, lik luftens, omgifver barnet och ynglingen äfven ha sin ganska väsendtliga andel i hans uppfostran. De tro att afsigten med all, vare sig offentlig eller enskilt, uppfostran visserligen är den att förlägga inom barnets eget väsende en tyngdpunkt, att bilda in uti det en enhet som uppfattar och bär hela den utifrån påträngande mångfalden; men de tro icke att en sådan enhet hvarken kan eller ens bör symboliseras genom någon särskilt, utanför barnet sjelf varande personlighet om icke tilläfventyrs i de aldra spädaste åren, genom modrens. De tro vidare att en sådan Lärareenhet, äfven efter classystemet, verkligen mindre funnits i Scholan än i Scholordningen; ty hvad först den egentliga undervisningen angår, så emottager barnet den ingalunda af den ordinarie läraren ensam eller på de bestämda lärotimmarna inom classen, utan derjemte äfven af någon äldre kamrat, vanligtvis en Qvartan eller Gymnasist som hemma förklarar och utreder hvarje svårare lärostycke. Hvad för det andra, och i detta fall visserligen vigtigare, nemligen den moraliska uppsigten angår, så har först och främst Scholordningen redan häruti brutit enheten då en sådan uppsigt är fördelad mellan Rector och Läraren inom Classen, och för det andra kan den sistnämnde som ofta har 30 barn i sin class, spridda i alla qvarter af Staden, icke ha annan än en tillfällig uppsigt öfver dem, under de tre fjerdedelar af dygnet då de äro utom Scholan. Den egentliga moraliska vården är derföre i verkligheten upp-

dragen antingen åt ofvannämnde privatLärare, Gymnasist eller Qvartan, eller också åt Värdfolket i det hus, der barnet är insatt; och annorlunda kan det ej heller ske så framt man icke vill införa Contubernier, der Läraren aldrig lemnar barnen ur sigte. För att således för de första Scholåren rädda en, som det synes mera imaginaire än verklig lärareenhet, tro flere af Comiténs Ledamöter sig icke böra uppoffra den för undervisningen vida väsendtligare enheten i lärometho-den. De frukta i synnerhet vådan derutaf att genom tvenne alldeles motsatta läroprinciper, skiftevis använda inom sam-ma Schola, införa en dualism som från början bröte under-visningens harmonie och fördröjde eller missledde dess gång.

Om det af det hittils anförda vill synas troligt att ämnes-läsningen genom den större frihet hon lemnar borde kunna medföra väsendtliga fördelar för undervisningens fort-gång och påskyndande, så torde deremot någon just i detta påskyndande, betraktadt till dess moraliska verkan på bar-nets caractere, vilja finna en betänklighet emot methoden. Den spänner alla barnets krafter och väcker en lifligare täflan än classläsningen; men månne den icke just härigenom väcker de slumrande demonerna i barnets bröst, afund, öfvermod, fåfänga; och på andra sidan hos de tillbakasatte nedslagenhet och misströstan till krafter som svikit dem? Månne man således icke härigenom förlorade i moraliskt hänseende hvad man vann i intellectuelt? Och då det moraliska är lifvets rot, månne icke i nyssnämnde fall för-lusten för caracteren borde skattas högre än vinsten för undervisningen? Härtill skulle kunna svaras, att methoden genom sin större frihet äfven måste utveckla en större mångfald af kunskapsgrader inom Scholan. Den som står efter i ett ämne, kan vara före i ett annat, och deri vägleda sina svagare kamrater. Behofvet af hjelp i en sak bör nedslå öfvermodet; förmågan att sjelf kunna hjelpa i en annan bör

upprätta nedslagenheten. I allmänhet tyckes methoden innefatta för många democratiska Elementer för att låta befara någon annan aristocratie än den som i allt fall och efter hvad undervisningssätt som helst måste bilda sig bland en mängd barn med olika gåfvor; en aristocratie, som det godas gifvare åsyftat och som derföre måste framträda i Scholan som i lifvet. Frihet och ohämmad utveckling verka i Staten till moralisk förädling: hvarföre skulle den i Scholan verka till moraliskt förderf? Täflan är dock i sig sjelf en ädel känsla och barnets ärelystnad är ännu ren. Kunskapsbegäret, det ädlaste af alla, bör ej förgäfves vara lösgjordt: det Goda är en granne till det Sanna. Dessutom är barnets moralitet väl egentligen negatif, ty den består i lydnad och flit. Sysslolösheten är derföre vid denna ålder ett moraliskt ondt. Det är en gammal anmärkning att i Scholan de qvickaste ofta tillika äro de minst flitiga och de minst lydiga. Orsaken kan ej vara annan än den att då de icke få fortgå efter sin förmåga, de få för mycken tid öfrig och gerna använda öfverskottet på pojkaktigheter, eller som det med rätta kallas, på odygder; ty de utmärka brist på hvad som egentligen utgör barnets dygd. Efter ämnesläsningsprincipen åter är barnet, äfven det qvickaste, jemt sysselsatt under lärostunderna, eller har åtminstone tillfälle att vara det; det undgår derigenom sysslolöshetens frestelser, farligare för denna ålder än för någon annan, emedan dess lifskraft är rikare och förvillelserna deri ha långvariga följder. Är åter frågan om bildningsmedel till positif moralitet, så kan detta i Scholan som i lifvet ej vara annat än Religionen; och det gifves intet skäl hvarföre den skulle kunna inplantas bättre genom classän genom ämnesläsning, då ingen tänkande lärare lär öfverlemna undervisningen deri åt Monitörer.

I alla, eller åtminstone i de fleste andra ämnen kunna och böra deremot dessa Monitörer användas i ämnesläsnings-

methoden, helst vid Elementarundervisningen. Monitör-Systemet är ett nödvändigt medel för ämnesläsningen; de höra tillhopa och förutsätta hvarandra. Derföre är Vexel-undervisningen, såsom den drifves i våra folkscholor, tillika ämnesläsning. Ringarna föreställa smärre kurser; flyttningen från lägre till högre ring är alltid öppen, i mån af kunskaperna. Deremot torde vexelundervisningen svårligen stå att förena med classläsning, kan åtminstone der ej leda till samma resultater; medlet vore här användt för ett främmande ändamål; friheten rörde sig väl i ringarna, men tvånget stode ändå qvar vid dörren och vaktade. Tvenne så motsatta principer kunna ej väl rymmas inom samma class. Det har ofta blifvit sagdt om Monitörssystemet att det är endast en nödfallshjelp. All offentelig undervisning har uppvuxit ur den enskilta, liksom Staten sjelf har uppvuxit ur hushållet. Men när vid en sådan offentlig undervisnings-anstalt lärlingarnes antal växte och i samma mån utvicklade olika anlag och fattningsgåfvor, blef det omöjligt för en enda Lärare att härpå göra tillräckligt afseende och räcka till för alla. I stället för att då adjungera sig medlärare bland barnen sjelfva, vidtog man den ginare, men också förderfligare utväg att till en viss tid stänga classen för alla och låta samtelige vänta till dess äfven de trögaste voro färdige; hvarefter de alla på en gång afmönstrades. På detta sätt bearbetades barnen i massa; ungefär som en rå fabriksvara hvilken skall förädlas: det öfversta redan fullfärdiga lagret måste vänta till dess förädlingsprocessen genomträngt äfven det nedersta. Det är klart att detta egentligen var en nödfallshjelp, föranledd af bristen på tillräcklig lärarepersonal. Denna brist afhjelper Monitörsystemet, hvilket derföre betraktadt såsom medel för ämnesläsningen återför den offentliga undervisningen till sin ursprungliga caracter af enskilt. Ämnesläsningen bör på detta sätt förena den en-

skilta med den offentliga undervisningens fördelar; den bör kunna tillegna sig af den enskilta dess tillräckliga lärarepersonal, och dess obehindrade fortgång, af den offentliga den lifgifvande gnidningen mellan krafter, som tänder eld, och till följe deraf täflingen, som är framgångens moder. Genom det förra blir undervisningen både fullständig och fri; genom det sednare får hon ett friskare, mångsidigare lif än som vanligtvis kan utbilda sig i Föräldraboningens skugga. —

Skall emedlertid den enskilta undervisningen någonsin sammansmälta med den offentliga, skall man kunna hoppas att någonsin Nationens alla Söner som söka en högre bildning, broderligt och från barndomen samlas i Nationens lärosalar, skall icke en olycklig söndring inom sjelfva bildningens område fortgå redan från de spädaste åren, skall uppfostrans gemensamhet åtminstone för de bildade classerna någonsin kunna tillvägabringas, så kan detta ändamål troligtvis ej vinnas annorlunda än derigenom att undervisningen förenas med *lärofrihet.* Med lärofrihet förstås här rättigheten för barnet att få begagna Scholan, utan att derföre vara tvunget använda sin tid på läroämnen som barnets Far eller målsman anser för dess bestämmelse onödiga. Billigheten af en sådan fordran kan ej förnekas eller bejakas innan man bestämt hvad Staten åsyftar med ElementarLäroverken, Gymnasium inberäknadt. Afser den dermed endast sin *enskilta* angelägenhet att förbereda Embetsmannabildningen så måste frågan besvaras nekande: den som icke vill emottaga det hela måste umbära dess delar så framt han ej kan finna dem annorstädes. Åsyftar Staten deremot med Elementarläroverken en *nationell* angelägenhet, så måste frågan bejakas emedan icke alla som söka bildning derföre nödvändigt söka Embeten; Lärofriheten vore då gifven.

Genom Kyrkan besörjer Staten allmän *Religiös* bildning för alla och har derigenom erkänt sig för en uppfostringsanstalt; det vore analogt härmed om den äfven besörjde allmän *intellectuell* bildning för alla dem som känna sig i behof deraf. Men hvad är allmän intellectuell bildning? I korthet det som ligger emellan medborgaren och vettenskapsmannen och är propedeutiskt för den sistnämnde. Ingen specialitet ingår deri, hvarken för det practiska lifvet eller vettenskaperna, annorlunda än som förberedande Element; det speciella för det practiska lifvet, t. ex. för en viss näring, måste den enskilte sjelf besörja. Det specielt vettenskapliga för sina blifvande Embetsmän besörjer Staten sjelf genom serskilta SpecialScholor som under namn af Faculteter äro förlagda vid Academien. Endast Philosophiska Faculteten som närmast sammanhänger med Elementarscholan, fortsätter och fulländar på ena sidan den allmänna bildningen, under det den på andra sidan och högre upp stegrar den till Vettenskap. Rubrikerna åtminstone för en sådan allmän bildning synas i det hela riktigt uppgifna af Scholordningen der hon bestämmer hvad som bör föredragas på Gymnasium. Deribland finnas äfven de moderna språken upptagna hvilka med samma rätt som de gamle räknas till denna cyclus. Om nu denna allmänna bildning på sådant sätt anses bestämd så frågas: bör hon nödvändigt meddelas hel och fullständig sådan som hon med rätta fordras såsom propedeutisk för blifvande Embetsmän: eller kan hon icke tillika meddelas mindre fullständig, kan och bör icke en med afseende på Läroämnenas mängd mindre bildningscirkel löpa inom den större och fullständiga? Genom det förra tillkännager Staten endast att han sörjer för sitt eget behof: genom det sednare tillkännagåfve han äfven att han sörjde för en talrik del af folket: det förra är ett blott förskott, det sednare vore en välgerning. Genom

det förra visade sig Staten blott som en beräknande, genom det sednare skulle den äfven visa sig som en faderlig anstalt. I samhällslifvets och culturens närvarande skick vore säkerligen det enda läroämne som härigenom, inom denna mindre cirkel, bortfölle classiska litteraturen, i synnerhet Grekiskan. Egentligen har Staten factiskt afgjort hela frågan derigenom att den såsom Elementarläroverk erkänt Apologistierna hvilka undervisa i allt det samma som Lärdomsscholorna, med undantag af classiska språken. Erkännes lärofriheten så förläggas af sig sjelf Apologistierna inom lärdomsscholan, och scholan blir en, som hon bör vara. Det är svårt att inse hvad Staten härpå förlorade; ty af sina Embetsmän fordrade han likväl classisk litteratur såsom integrerande del i fullständig bildning, och af de öfriga kan han i allt fall ej fordra den. Det är likså svårt att inse hvad classiska litteraturen sjelf förlorade derpå att den inom Scholan ej studerades af dem som i allt fall ej studera den. Likaså svårt är det slutligen att inse hvad Scholan förlorade derpå att den för en talrik class af sina lärlingar kunde drifva moderna språkundervisningen högre än nu. Men väl är det lätt att inse att hon härigenom skulle vinna, så framt en ökad frequens, ett större intresse hos Nationen kunna anses som vinst, så framt det vore en vinst för uppfostringsverket i allmänhet att på detta sätt offentliga undervisningen småningom förträngde den enskilta.

Af hvad hittils, ehuru ofullständigt och desultoriskt, blifvit anfördt, följer att vi för vår enskilta del anse de skäl som tala för Ämnesläsningen i det hela öfvervägande mot dem som pläga anföras för classläsningen. Det medgifves gerna att det Scholtvång som tillskrifves den sistnämnda icke alltid i verkligheten framträder under former så skarpa som de här framstälda: meningen är endast den att methodens idé, om den följdriktigt utföres, måste leda

dit. Emedlertid, innan man bortbyter en form som bestått i sekler för en ny, bör man vara fullt öfvertygad om den sednares företräde. Men en sådan öfvertygelse kan i en sak som denna icke vinnas, åtminstone ej bekräftas, utan genom Erfarenheten som i dylika frågor alltid har den sista och afgörande domsrätten. För att nu kunna rådfråga densamma och erhålla ett resultat vigtigare än alla theorier har Comitén med rätta önskat att ett försök med ämnesläsning måtte anställas i Mariæ högre Lärdomsschola, der methoden redan till en del är införd. Vi hafva derföre, enligt det oss gifna uppdrag, begärt och erhållit bilagde förslag till en ny organisation af Scholan, utarbetadt af Hrr Nordhammar och Fryxell, med så mycket afseende på methodens principer som omständigheterna der medgifva.[1]

Då emedlertid detta förslag synes bearbetadt på en något större scala än som till en början kunde vara nödvändig, och då vi dessutom icke äro fullt öfvertygade, att *alla* Lärarena i Mariæ Schola äro hågade att använda methoden, så bifogas härjemte ett annat förslag, likaledes lämpadt till nu bestående scholformer.*

På detta sätt ha vi sökt fullgöra det uppdrag som Comitén behagat lemna oss. Men vid en närmare pröfning deraf har det icke kunnat undfalla oss, att ett sålunda anställdt försök, åsyftande endast en adaptering af ämnesläsningen till nu bestående Scholformer, väl å ena sidan kunde visa möjligheten af methodens införande utan en total rubbning af vårt nuvarande Scholverk, men å andra sidan ej kunde lemna ett fullkomligen rent resultat i afseende på den egentliga frågan om Ämnes- eller Classläsningens företräde i allmänhet. Ty vid hvad adapteringsförsök som helst skulle man alltid vara tvungen att behandla lär-

* Dessa förslag, hvilka i handskriften åberopas såsom Bil. A och B., hade icke flutit ur Tegnérs penna och äro här uteslutna.

jungar, redan förut bildade efter ett annat system, antingen de då redan funnes i den Schola, der försöket gjordes, eller intogos deri från andra Classläsningsskolor. Följden häraf kunde möjligtvis bli den att framgången tillskrifves den gamla, bristerna den nya methoden, eller tvertom, i begge fallen lika menligt för den egentliga sanningens utrönande. Vi underställa derföre Comitén om icke för att få frågan afgjord på ett fullt tillfredsställande och otvifvelaktigt sätt, ett helt annat experiment borde företagas, bestående nemligen deruti att man utan någon inblandning af reliquier från Classläsningsformerna, realiserade ämnesläsningens princip i hela dess renhet, och således inrättade en Schola, hvari endast sådana barn intogos, som ännu ej inträdt i Classchola, således alla vid den ålder, då Scholundervisningen bör begynnas. Att uppgöra någon schematism för en dylik Schola har dels icke den korta tiden tillåtit, dels hafva vi ansett det onödigt så länge frågan huruvida ett dylikt försök borde anställas ännu var oafgjord. Det väsentligaste härvid synes oss vara att lärokurserna bestämdes *så* att de kunde vara genomgångna ungefär vid 18 års ålder, då Ynglingen vanligtvis afgår till Academien. Genom en sådan organisation upptoges i Scholan alla de Läroämnen som nu föredragas i LärdomsSchola med 5, Apologistie med 3 och Gymnasium med 6 à 7, tillsammans 14 à 15 Lärare: en personal som naturligtvis vore alldeles öfverflödig för Scholan och säkerligen kunde minskas till hälften, hvarigenom äfven, i fall ideen komme att utföras i stort, kunde vinnas en fond till löneförbättringar dem behofvet så högt påkallar.

Stockholm d. 12 Oct. 1826.

Es. Tegnér. *C. A. Agardh.*

OM APOLOGISTIER OCH LÄRDOMSSKOLOR.

I. Det tyckes vara komiténs temligen enhälliga öfvertygelse att apologistierna i sitt närvarande skick ej svara mot sitt ändamål. Revisionen har anmärkt och dagliga erfarenheten bekräftar att de äro i ett synbart aftagande. De kunna ej bibehålla sig jemte och bredvid Lärdomsskolan, af samma grund som Telge ej kunnat bibehålla sig som handelsstad bredvid Stockholm, eller Kungelf bredvid Götheborg. Det är icke blott frequensen som årligen aftager, utan äfven (hvad som är vida betänkligare) sjelfva undervisningens omfång. Knappast 1/3 af lärjungarna studera moderna språk och äfven dessa göra deruti endast obetydliga framsteg. Det hela lider af vantrefnad och saknar det stöd i opinionen hvarförutan en offentlig inrättning ej kan bestå. Apologistien har, nemligen i småstäderna der den för större delen är belägen, nedsjunkit till Borgarskola, som enligt sitt ursprungliga begrepp ej är eller kan vara annat än folkskola för staden. Skillnaden mellan folkskola för land och stad bestämmes af den olika bildningsgrad som anses behöflig för allmoge eller borgerskap, sådant det sistnämde hos oss i allmänhet visar sig. Men detta var icke från början meningen med Apologistierna, som voro ämnade till något helt annat än borgarskolor, innefatta i sin princip en helt annan koncession, och inrymma möjligheten af en bildning som väl icke är fullständig, men dock i sitt slag allmän, icke borgerlig utan medborgerlig, icke klassisk men dock litterair.

Svarar alltså Apologistien ej mot sitt ändamål så måste den förbättras. Detta kan endast ske på 2:ne sätt, nemligen antingen så att man med bibehållande af dess nuvarande

form och läge organiserar den annorlunda: eller också att man förlägger den inom lärdomsskolan och dymedelst gör Elementarläroverket till ett helt, i stället för ett och ett bråk som det nu utgör. Frågan är alltså i sig sjelf, och till sin närmaste anledning, blott reglementarisk.

I afseende på det första alternativet, att nemligen bibehålla Apologistien utom Lärdomsskolan, men med en förbättrad organisation, har endast ett förslag blifvit gjordt, att deruti inlägga Latinen. Jag fruktar att detta ej blott skulle strida emot Apologistiens egentliga idé som ej åsyftar embetsmannabildning, utan äfven förfela ändamålet af en annan orsak. Skulle nemligen Latin läras i Apologistien, så fordrar den i min tanka naturliga ordningen för all språkundervisning att början sker härmed. Men Latin upptager till en väsendtlig del de första 3 eller 4 åren af språkundervisningen. De moderna språken komme alltså att börjas för sent; och då man besinnar att denna skola dimitterar ej till Akademien utan till allmänna lefvernet, till handel och näringar, således i allmänhet har kortare lärotid, så blefve derigenom de moderna språken, som dock skulle utgöra Apologistiens egentliga ändamål, alltför vanlottade och inhämtades alltför ofullständigt. En Apologisti med Latin blefve dessutom väl ingenting annat än en vanlig lärdomsskola med de redan medgifna dispenserna, och jag kan svårligen inse något giltigt skäl att i verkligheten åtskilja hvad som sammanfaller i begreppet.

Af dessa och flere andra skäl föredrar jag det andra alternativet, att sammanslå skolorna. De väsendtligaste inkast jag hört deremot äro följande:

1:o. Att det skulle ålägga Staten en ny byggnadsskyldighet, emedan de vanliga skolhusen blefve otillräckliga. Härtill svaras att de allrafleste Apologistier för närvarande inrymmas under samma tak som Lärdomsskolan

och att frågan alltså endast kan bli att slå ut en eller två mellanväggar.

2:o. Att tilloppet skulle bli alltför stort för de lägre klasserna, den apologistiska riktningen bli den bestämmande i skolan, och Apologistien derigenom taga samma öfvervigt öfver Lärdomsskolan som denna nu har öfver Apologistien. Denna farhåga må vara grundad för de större handelsstäderna såsom Stockholm, Götheborg, kanske äfven Carlskrona och Malmö, der Apologisti-interesset, genom ett talrikare och mera bildadt borgerskap, är det herrskande. Dessa städer må derföre utgöra ett undantag och bibehålla sina Apologistier. Men i våra småstäder är förhållandet annorlunda. Apologistierna komma der troligtvis aldrig att utgöra mer än 1/8 af frequensen; ty då Latin är polletten till alla Statens Embeten kommer öfvervigten utom all fråga att ligga på denna sida.

3:o. Att härigenom en ny dispens inlägges i skolan nemligen från Latin. Men dispenser i allmänhet kunna för närvarande ej undvikas och äro på denna grund medgifna. En fullständig modern språkserie är dessutom i sig sjelf mera konsequent än en afbruten klassisk.

4:o. Att de föräldrar som skicka sina barn i Apologist skolan vanligtvis behöfva dem åter innan en sådan fullständig språkserie kunde vara genomgången. I detta fall ser jag ingenting som hindrar föräldrarne att hemkalla sina söner med ofulländade kunskaper, ty dimissionen är alltid fri och bestämmes endast af det privata behofvet.

Om alltså dessa skäl i min tanka ej tala nog *emot* föreningen, så är det flere andra, som tala *derför.* Den concentrerar Läroverket och låter det verka med den kraft som all enhet gifver. Den sammangjuter, bättre åtminstone än hittills skett, de bildade klasserna af Nationen. Den besparar Staten åtminstone en lärarebeställning. Den erkän-

ner factiskt ett modernt Europeiskt bildningsElement hvars tillvaro vi ej längre kunna neka, och som inom skolan går paralell med det klassiska, men derutanföre redan länge gått sin egen, sjelfständiga, till och med vettenskapliga gång. Den Latinska själsgymnastiken torde äfven till någon del kunna ersättas genom ett grundeligt studium af de lefvande språken, hvilkas Gramatik, rätt behandlad, dock väl också måste innehålla något bildande, någon logisk öfning, och åtminstone torde förebygga faran att omkomma af andeligt skörbjugg.

På dessa grunder, dem jag vid ett annat tillfälle torde närmare få utvickla, röstar jag för skolornas sammanslagning.

II. Då jag i går röstade för Apologistiernas sammanslående med Lärdomsskolan skedde det väsendteligen för principens skuld. Oberoende af alla de särskilta föreställningarna om Apologistiens bestämmelse än som tillämpningsskola, hvilket ej tyckes svara mot dess Elementaira natur, än som Borgarskola hvilket den nu verkeligen är, än som Fattigskola hvartill den på flere ställen torde nersjunka, anser jag principen om dess förening med Lärdomsskolan såsom riktig, väsendtligen af följande skäl:

1:o. Emedan denna princip innebär att Statens Elementarläroverk böra vara ett helt, och icke, som hittills skett, tvenne bråk med olika nämnare.

2:o. Emedan den erkänner, äfven inom skolan, hvad som länge varit erkändt utanför, att det gifves en litterär, ja till och med vettenskaplig modern bildning som väl kan ha sammanhang med forntidens, men likväl för närvarande utgör ett fristående helt med sitt eget sjelfständiga lif. Det gifves väl egenteligen ingen bildning som ej är en fortsättning, emedan det ej gifves något menskligt som ej har

en historia. Men att påstå det den moderna litteraturen i sitt närvarande skick ej är något sjelfständigt och sjelfbegripligt derföre att den till en del uppväxt ur den klassiska, detta synes mig vara ungefär det samma som att påstå att Individen ej är en sjelfständig person, derföre att han kan föra sina anor, vare sig till Riddarhuset eller till Adam.

3:o. Emedan jag anser billigt eller åtminstone faderligt att Staten, som på ena sidan, och med rätta, af sina Embetsmän fordrar den fullständigare bildning hvari äfven klassiska språken ingå, på andra sidan också öppnar tillfälle för de öfriga att grundligare och bättre än hittills skett inhämta moderna litteraturen.

På dessa skäl gillar jag principen om skolornas sammanslående i allmänhet, eller, som det äfven kan uttryckas, om införandet af en egen, fristående modern språklinea i Elementarläroverket. Men vid frågan om verkställigheten ville jag icke blott medgifva utan äfven fordra flere inskränkningar. Således tror jag att apologistierna böra bibehållas icke blott i Stockholm och Götheborg utan äfven på alla sådana ställen der föreningen skulle öfverfylla Lärdomsskolan och möjligtvis äfven ge henne en bestämmande och öfvervägande modern riktning. Då detta icke är förhållandet med våra fleste Apologistier som äro förlagde i småstäder, helst bredvid Gymnasierna, så tror jag att föreningen här ej skulle möta några väsendtliga svårigheter och således kunde efter hand verkställas. I de större städerna åter blefve apologistien hädanefter som hittills en högre Borgarskola, mindre beräknad på litterair bildning än på det praktiska lifvets behof; utan att derföre Elementarläroverket derstädes, så vida det är fullständigt, saknade den moderna språkserien, hvilken jag anser som en integrerande del af detsamma. Med tidens närvarande riktning den vi i allt fall ej kunna ändra, tror jag att en så-

dan tillsats i skolan är det enda möjliga och verksamma medel för att inskränka privatundervisningen, hvars skadliga inflytande på den offentliga vi alla erkänna.

OM PARTIELL FLYTTNING.

I afseende på partiell flyttning inom Elementarlärov[illegible] föreslår jag följande bestämningar:

1:o. Emellan hvarje partiell flyttning i ett eller flere läroämnen bör läggas en mellantermin, eller med andra ord, partiell flyttning bör äga rum endast två gånger om året. Orsaken härtill är den att klassens kurs är i allmänhet beräknad på ett år, hvarföre all flyttning inom året faller midt i en kurs som alltså skulle bli ofullständig för den inflyttande om han icke på egen hand eller genom enskilt undervisning haft tillfälle att inhämta det föregående. Härtill kan han icke ha tid under terminen, men väl under ferierna, som också på detta sätt torde bli nyttigare använda än hittills stundom skett. Så väl ut- som inexamen bör anställas icke blott i quantitatift utan äfven i qualitatift hänseende.

2:o. Ingen partiell flyttning i ett eller flere läroämnen bör sträckas högre än till klass som ligger närmast öfver den hvari lärjungen befinner sig. Man torde säga att detta för mycket inskränker flyttningsfriheten, antagen som grundsats; men jag har för min del aldrig tänkt mig den obegränsad eller som medel att uppmuntra ensidigheten. Jag erkänner nödvändigheten att i hufvudsaken sammanhålla undervisningen till ett helt; men deraf följer i min tanka ingalunda nödvändigheten att den lärling som för ett eller annat ämne visar utmärkt fallenhet och flit skall tvingas att afhöra en undervisning som ej längre är honom nödvändig och åtminstone som tidsspillan blir honom skadlig. Orsaken hvar-

för jag anser flyttning ej böra äga rum utom mellan angränsande klasser är väsendtligen den att en sådan flyttning redan förutsätter dubbel fallenhet för ett läroämne: att utsträcka flyttningen ännu vidare skulle förutsätta en tredubbel eller fyrdubbel, den erfarenheten ej bestyrker annorlunda än som sällsynt undantag hvarpå ej någon allmän föreskrift kan eller bör grundas. Jag bör dessutom anmärka att en sådan partiell flyttning i den egentliga skolan, åtminstone i dess lägre afdelningar, endast sällan kan äga rum, troligtvis blott i ett enda läroämne. Ty en sådan flyttning grundar sig på eget och frivilligt studium utöfver hvad som för Terminen föredrages i klassen. Men ett sådant studium kan vid denna ålder svårligen verkställas utom i det mest lättfattliga och populära af alla klassens läroämnen, nemligen Historien och den dermed förenade Geografien. Undantag härifrån torde gifvas, men de bli visserligen sällsynta. I Elementarläroverkets högre afdelningar, väsendtligast på Gymnasium, är deremot troligt att den partiella flyttningen kunde sträcka sig till flere läroämnen. Men egenteligen är den der redan medgifven då man medgifvit möjligheten af en, ehuru under lärarens uppsigt ställd fri progression utöfver hvad som publikt föredrages. Ty en sådan progression innefattar ju redan en flyttning inom läroämnet, hvaraf flyttning inom läroverket måste bli en naturlig följd.

Med dessa inskränkningar i den partiella flyttningen anser jag verkeligen all farhåga böra försvinna för undervisningens söndersplittring, ensidighet och brådstörtande. Den kollektiva flyttningen, strängt tagen, tillåter inom samma tid ingen quantitatif, endast en qualitatif olikhet i kunskapsförrådet. Hon hvilar ytterst på den i min tanka oriktiga förutsättning att offentliga undervisningen skulle vara något alldeles slutet och för sig sjelf beståndande, som ej behöfde understödjas af den privata, och att gossen ej kunde eller

borde på en viss tid lära annat eller mer än hvad läraren omedelbarligen bibragte honom. Men detta instämmer icke med erfarenheten som visar att i flere ämnen mycket kan läras utom skolan och att härigenom på lika tid olika sinnen kunna tillägna sig icke blott olika säkerhet, utan äfven olika omfång af kunskapen. Mig synes som om nyssnämnde modifikationer skulle lemna de särskilta fallenheterna det friare spelrum de ha rätt att fordra, och ge åt täflan, som dock måste bli den offentliga undervisningens lifsprincip, all den lagbundna frihet som är henne nyttig. De sluta sig dessutom så nära som möjligt till de nu bestående formerna, och skulle i verkställigheten ej medföra någon betydlig svårighet.

Jag anser slutligen en sålunda modifierad partiell flyttning böra föredragas framför den strängt kollektiva, äfven af det skäl att den sistnämde icke sällan föranleder till dispenser, så mycket mer förderfliga som de ej äro autoriserade. När gossen har t. ex. sex läroämnen, och inhämtat säker kännedom i de fem, helst om läraren anser dessa för de vigtigare, så händer ej sällan att man öfverser med hans osäkerhet i det sjette. Denna osäkerhet följer honom sedermera ifrån klass till klass, och jag känner mera än en som på detta sätt genomgått hela läroverket med jemna betyg, men mycket ojemna, i ett och annat ämne alldeles underhaltiga kunskaper. Förnämsta korrektivet häremot ligger väl i den ambulatoriska methoden; men just denna method, rätt öfvad, måste äfven, i min tanka, nödvändigt föra till en friare flyttning. Läraren måste på detta sätt snart urskilja den större eller mindre fallenheten för hans läroämnen. Är han då hvad han bör, så kan han icke tillåta att de lyckligare anlagen för länge quarhållas på samma punkt som de trögare. Han skall otvifvelaktigt genom råd och anvisningar söka sätta gossen i stånd att följa sig till en högre under-

visningskurs. På detta sätt måste ambulatoriska methoden bryta det tvång af kollektifflyttningen som icke är nödvändigt, icke är helsosamt; och bland de flere skäl som bestämde mig att rösta för methoden, erkänner jag att äfven detta ingick i beräkningen.

OM LÄROSÄTTET.

I.

Den nuvarande pädagogiska tvisten i vårt land vänder sig hufvudsakligen omkring frågan om företrädet mellan den *formella* och *reella* undervisningen. Enligt den åsigt som ligger till grund för den förra, som är den äldre, och hvarpå det hos oss antagna Undervisnings Systemet hvilar, är lärda Skolans väsendtliga afsigt att utbilda och genom öfning stärka de hos barnet liggande själsförmögenheterna, hvarvid i främsta rummet de intellectuella afses. De medel hvaraf man till detta ändamål betjenar sig, eller sjelfva det materiella i undervisningen, betraktas icke som ändamål i sig sjelf: det har sin vigt, icke som inhämtad, ännu mindre som användbar kunskap, utan endast som substrat för utbildningen. Undervisningen i Skolan blir, efter denna åsigt, som Vårarbetet hvilket skall bereda jordens fruktbarhet. För den *reella* undervisningen deremot är kunskapen sjelf hufvudsak, och man gör intet väsendtligt afseende på huruvida det inlärda tjenar att utvickla och stärka förmögenheterna, eller ej. Man är nöjd om en viss massa af kunskaper, ju större, ju bättre, till framtida bruk, inpreglas i minnet och af förståndet ordnas under vissa rubriker. Derföre är, efter detta sätt att se saken, det barn bäst som *lärt* mest, efter den andra det som

är bäst *förberedt att lära.* Enligt den formella riktningen är Skolan *propädeutisk*, enligt den reella *encyklopädisk;* den förra söker det *qualitatifva*, den sednare det *quantitatifva* i kunskapen.

Det är naturligt att dessa olika åsigter af Skolans bestämmelse måste inverka både på valet af *Läroämnen, Ordningen* af deras föredragande och *Läromethoden.* Den *reella* Skolan väljer derföre företrädesvis sådana läroämnen som dels äro lättfattliga och kunna interessera barn, dels äfven snarast användbara i praktiska lifvet. Således begynner den gerna med Naturvettenskaper, drifver Historia och Geografi så fullständigt som möjligt, af Mathematiken helst det praktiska, och af Språk i synnerhet de moderna. Det är också onekligt att kännedomen om allt detta är både nyttig och nödvändig, och utgör en väsendtlig del af hvad man nu plägar kalla allmän bildning. Långt ifrån att ogilla en sådan reell riktning af Skolan, när den nemligen användes på rätt ställe och i behörig tid och ordning, är jag tvertom öfvertygad att denna riktning är i vårt land mycket för litet fullföljd och utförd. Vi sakna riktiga och fullt organiserade RealSkolor, sådana som finnas i andra länder: våra Apologistier äro blott en ofullständig början och svara i sitt nuvarande skick ingalunda mot ändamålet. Näringarna, Handeln och i allmänhet det praktiska lifvet, sjelfva umgänget i de så kallade bildade klasserna, fordra en egen art af förberedande kunskap dem Statens offentliga Undervisningsverk, och i synnerhet ElementarSkolan, hvarken kunna eller böra afse såsom väsendtlig. Ty de äro stiftade för att på Statens bekostnad bilda Statens Embetsmän, helst de ecklesiastike och civile, hvilka äro dess representanter ibland folket. Hos dessa måste Staten fordra lärd och *fullständig* bildning, och för att bibringa en sådan är nödvändigt att själsförmögenheterna från början formelt utbildas. Men

formelt bildande äro icke nyssnämde Läroämnen, eller åtminstone äro de det i ringare grad. Naturvettenskaper kan barnet endast fatta såsom åskådning, det studerar dem så tillsägandes endast med ögat; minnet sysselsättes med en Nomklatur, utan att förståndet eller omdömesgåfvan få något att öfva sig på. — Historien i egentlig betydelse är i allmänhet ej ett lämpeligt läroämne för barn, knappast för ynglingar, utan egentligen för mannen. Den enda form hvarunder barnet kan fatta Historien är Sagan, hvilken dock förnämligast sysselsätter Fantasien. — Mathematik är ett förträffligt formelt bildningsmedel; men denna dess egenskap minskas i samma mån som Vettenskapen behandlas praktiskt. — Det formelt bildande i Språkstudier ligger slutligen i det Grammatikaliska, hvarför äfven detta är tjenligast för barndomen; men dels är lefvande språkens Grammatik mindre fast och afslutad än de Gamlas, dels vårdslösas i allmänhet sjelfva denna Grammatik i den reella skolan, der man ej söker bildningsmedlet, utan använd kunskap, och således för det mesta väljer en mera praktisk method för att inhämta språket. Genom alla dessa läroämnen söker alltså den reella skolan, trogen sin princip, mindre att utbilda och förbereda sinnet, än att samla kunskaper, och förfar häri, efter sin åsigt, med full konsequens. —

Men med samma konsequens förfar äfven den formella Skolan, då hon lägger högsta vigten på Språkundervisningen, börjar dermed och dertill väljer klassiska språken. Orsaken härtill ligger ingalunda deruti att klassiska språken skulle innehålla något magiskt, eller verka som en slags pädagogisk trolldom på barnet. Pädagogiken har intet öfvernaturligt, och känner ej några mysterier. De föreställningar som syfta häråt äro alltför barnsliga för att vinna inträde hos tänkande män; och i allmänhet kan sägas att formella Skolans princip hos oss blifvit med mera både skarpsinnighet och klarhet

angripen än försvarad. Icke heller ligger orsaken i klassiska Litteraturens förträfflighet; ty ehuru denna är oneklig, så måste dock erkännas att den icke i egentlig mening kan förekomma i ElementarSkolan. Hvar och en som känner Skolan måste medgifva att det hvarken är Romersk eller Grekisk Litteratur som der bildar gossen, emedan han ännu icke känner eller kan fatta den, och att Skolkursen icke förnuftigtvis kan vara beräknad på annat än att *förbereda* till en sådan bildning för ynglingen och mannen. Utan orsaken ligger deruti att Grammatikalstudier i allmänhet äro i formelt hänseende de mest bildande för barnet, öfva minnet, reda begreppet, skärpa omdömet, hvarför äfven Pädagogikens historia visar att barnundervisningen allt ifrån Grekernas tid börjats och fortsatts med språkstudier. Detta har sin naturliga grund deruti att språket, som är menniskotankens ursprungliga konstruktion, ett yttre, ett yttradt förstånd (λογος), just derigenom äfven innehåller en ursprunglig filosofi, och är den tankeöfning som för barnet är lämpeligast. Gramat. är derföre den abstraktion som barnet lättast fattar, ett system af praktiskt gifna sanningar som framför andra utvicklar och stärker tankegåfvan. Ehuru nu detta gäller om Gramt. i hvarje odladt språk, så föredragas dock med rätta de klassiska. Ty deras Gramt. är fastare än de lefvande språkens som alltjemt förändras och utbildas, och sjelfva språkbyggnadens från våra mycket afvikande egenheter ge en bestämdare och tydligare jemförelsegrund för barnet. Härtill kommer att Latin är roten till SydEuropeiska språken, och sålunda äfven i etymologiskt hänseende mycket lättar dessas lärande. Den längre tid som klass. språken fordra för att läras gör äfven nödvändigt att från barndomen börja dermed, så framt det skall bli möjligt att inhämta dem till den grad som behöfs för att rätt fatta och värdera gamla Litteraturen. Men denna är nödvändigt

att känna, såsom uttrycket af mensklighetens ädlaste form, såsom den bättre halfdelen af menniskobildningen, och kan icke umbäras för den fullständigare bildning Staten med skäl fordrar af sina Embetsmän. För att förbereda till detta ändamål gör ElementarSkolan på flere ställen hvad den bör; och det är icke hennes fel att vanligtvis så litet sedermera bygges på den mödosamt lagda grundvalen, att klassiska studierna afbrytas just då de skulle begynna att bli fruktbärande äfven i annan än blott formell mening, och härigenom förlorat i den aktning de fordom ägde. — Hvad lefvande språken angår så kunna de lämpligen uppskjutas till ynglingsåren, då Erfarenheten äfven lär att de lätt och hastigt läras. Endast modersmålets Gramat. tillhör barnåldern. Det flygtigaste eftersinnande måste lära att barnet omöjligen kan ha någon annan grund för att bedömma en främmande språklära än just sin egen, hvarmed han alltjemt jemför den. Grunddragen af denna måste derföre först inhämtas i systemat. ordning: och då grammatik. Terminologien skall på något språk inläras, är det fullt skäl att föredraga modersmålet. Men att drifva denna Gramat. enstaka och som hufvudsak i Skolan är åter ett motsatt misstag. Gossen kan icke en gång rätt fatta modersmålets egenheter, hvarvid han vant sig, när han ej kan jemföra dem med andra språks; och ju mer dessa äro skiljaktiga från hans eget, ju lättare faller motsatsen i ögat, och ju klarare blir begreppet. Egenteligen är allt grammatikal. studium i sitt väsende komparatift, med modersmålet till jemförelsegrund. —

Näst klassiska Språkstudier är Mathematiken, synnerligast den rena Geometrien, ett vigtigt formelt bildningsmedel. Beklagligtvis är dock just detta läroämne alltför vårdslösadt i de fleste Elementarskolor, börjas för sent och drifves för litet. Den så kallade åskådningsläran figurerar i Skolordningen, men icke i Skolan. Arithmetik drifves i

allmänhet blott mekaniskt och som en minnessak, och har derföre föga eller intet inflytande på förståndsutvicklingen. Den så kallade *Linearteckningen*, en slags Mathemat. för hand och öga, förtjenar all uppmärksamhet, synnerligast som Propädeutik till ren Geometri. Men i intet läroämne är behofvet af strängt sammanhängande och genetiskt föredrag så känbart som i Mathematiken. Ombytet af lärare skadar här mera än annorstädes, och ambulat. methoden vore för detta läroämne otvifvelaktigt tjenligast.

Med klassiska språk och Mathem. äro den formella Skolans väsendtligaste läroämnen uppräknade. *Religionsundervisningen* är visserligen äfven vigtig, icke blott för skolan utan äfven för lifvet; men till väsendtlig del rör den sig i ett helt annat område af själsförmögenheter än det intellectuella som Skolan hufvudsakligen omfattar. Vore äfven den antagna läroboken häri ändamålsenligare än hon är, så kan dock ingen lärobok ge annat och mera än begreppet. Begreppet må vara hufvudsak i Dogmatiken: i Religionen åter är det endast den ena Faktoren: den andra är den religiösa känslan. Denna kan hvarken väckas eller utbildas, utan genom det mundteliga och lefvande föredraget. Huruvida detta i allmänhet sker eller ens försökes i ElementarSkolan lemna vi derhän. Det vissa är att läroboken inpreglas i minnet, och på sin höjd nödtorftigt förklaras för förståndet. Man kunde fråga om det vore alldeles olämpligt att Religionsundervisningen för Skolan uppdroges åt Stadens Presterskap, som måste ha mera öfning och säkerhet häri än man i allmänhet kan påräkna hos Skollärare. Att man i vissa Skolor, i stället för undervisning i Christendomen studerar vettenskaplig Dogmatik är en anomali som endast kan förklaras af bristen på en högre undervisningsanstalt som sammanbinder Skolan med Akademien. Till denna sistnämda hör vettenskaplig Dogmatik som fordrar en

mängd förberedande kunskaper hvilka omöjligen kunna förutsättas hos Skolgossar. —

Hvad slutligen angår *Historien*, så kan den, af redan anförde skäl, ej drifvas som hufvudsak i formella Skolan. Ett kort, kronologiskt ordnadt sammandrag af Fädernesländets och klass. forntidens Historia, utan all pragmatism, svarar här bäst mot ändamålet. Det samma gäller om *Geografien*. Sagan, Biografien och i allmänhet alla mera konkreta former af Historien kunna lämpeligen läsas på egen hand, äfven af barnet, och behöfva ej upptaga de egentliga lärotimmarna. —

II.

Klassen kan vara *stängd* eller *öppen*. Stängd är den när Lärjungen före afflyttning måste ha genomgått en viss kurs af *alla* de läroämnen som i klassen föredragas. Öppen åter när gossen i ett eller flere läroämnen kan få emottaga undervisning i annan klass.

I den stängda klassen kan läraren vara en, eller flere med egna läroämnen. Det förra är klassläsning i inskränkt bemärkelse, sådan den hittills varit vanlig i Svenska Skolor. Det sednare är ambulatorisk method, nemligen i afseende på Läraren. Flyttningen är bunden vid vissa tider, beräknade derpå att ett barn med vanlig fattningsgåfva skulle derunder kunna genomgå den föreskrifna lärokursen. — I den öppna klassen är ambulatorisk method vanlig (ehuru ej nödvändig) icke blott för läraren, utan äfven för lärjungen. I sednare fallet uppkommer Ämnesläsning, hvartill nödvändigt hör fri flyttning h. e. en sådan som ej är bunden vid viss tid eller kollektifva framsteg, utan vid framstegen i enskilta läroämnen. Härmed kan äfven förenas Valfrihet,

d. v. s. rättigheten hos lärjungen eller dess målsman att välja vissa läroämnen, med åsidosättande af andra, ett slags enskifte och utbrytning ur Skolans bylag.

A) Betraktar man Skolan som en *Uppfostringsanstalt* så utgår klassläsningen från den grundsats att offentliga Skolan bör, så vidt sig göra låter, föreställa föräldrahuset, och barnet i läraren återfinna sin far. Härmed låter icke förena sig att gossen inom samma klass skulle ha mera än en lärare. Denne ende skall vara honom allt i allom, uppfostran skall vara ett helt, ej något fördeladt på flere, hvilka just derigenom ej kunde ha hvarken samma ansvar eller intresse. En sådan åsigt är också fullt öfverensstämmande med barnets natur, hvars förtroende gerna vill stödja sig vid en enda, och slappas i den mån som det skall förspridas på flere. Ju yngre barnet är, ju fastare håller det sig vid enheten, vid den moraliska principen i Skolan, och lär först med åren att finna sig i mångvälde. — Betraktas åter Skolan såsom blott *Undervisningsanstalt* så hvilar klassläsningen med kollektif flyttning på den förutsättning att Skolans väsendtligaste afsigt är den att genom öfning utbilda och stärka de ungas anlag. En sådan utbildning förutsätter visserligen vissa kunskaper som blifvit inhämtade; men dessa äro här mindre ändamål än medel. Flyttningstiderna äro stadierna, gränspunkterna i en sådan bildningsprocess, beräknade derpå att mot en viss tid af öfning äfven en viss grad af utbildning hos vanliga naturer skall svara. Då nu inga andra eller flere läroämnen föredragas (eller åtminstone enligt Systemets anda ej borde föredragas), helst i de lägre klasserna, än sådana som i högre grad äro lämpliga att derpå utbilda barnets själsförmögenheter, så följer af sig sjelf att ej heller någon länk i denna kedja kan öfverspringas utan skada för ändamålet, att följakteligen hela den föreskrifna cyklen skall

vara genomgången, och flyttningen bli kollektif. Det är sant att på detta sätt den lättare fattningsgåfvan stundom kan få vänta på den trögare. Men dels bestämmer gossens kunskapsmått ännu icke hans mått af själsutveckling, dels skadar det ingalunda det lifligare sinnet om det sålunda får stadga sig och mogna. I den större säkerheten och redan af det inlärda ligger dessutom tillräcklig ersättning för tidsutdrägten; och om kurserna äro riktigt uppmätta blifva de få som på kortare tid än den föreskrifna lära sig att fullt redovisa dem. För dessa få undantag kan och bör man icke bryta Systemets enhet; och den tillåtelse nu gällande Skolordning lemnar att, om så behöfves, få flyttning två gånger om året, försäkrar i detta afseende äfven de utmärktastes rätt. —

B) Ambulatoriska Methoden medför onekligen den fördel att undervisningen på detta sätt *kan* få mera enhet och sammanhållning, och fortskrida med jemnare gång hela Skolan igenom. Det ligger i sakens natur att ett läroämne som från början till slut föredrages af samma person, således icke är utsatt för de störande afbrotten af olika lärosätt eller åsigter, bör kunna föras längre och fortgå med mer stadga och konsequens än der läraren med hvarje år ombytes. Äfven ringare undervisningsgåfvor kunna här åstadkomma ett högre resultat än större som ej få fullfölja hvad de börjat. »Tantum series juncturaque pollet» Horat. Det är också att förmoda att en lärare som endast sysselsätter sig med ett ämne, skall djupare uppfatta och redigare ordna och föredraga detta än den som måste dela sin uppmärksamhet mellan flere. Det gifves i synnerhet ett läroämne, nemligen Mathematiken, som förlorar på att vara fördeladt mellan flere, och häri ligger otvifvelaktigt en af orsakerna dertill att detta studium är så vanvårdadt i våra fleste klassskolor. — Men på andra sidan har äfven methoden, använd i Skolan, flere betänkligheter. *En* sådan är redan antydd och

består i barnets naturliga behof att ha en enda att hålla sig till så i lära som lefverne. Det Homeriska ουκ ἀγαθον πολυκοιρανιη, εἱς κοιρανος ἐστω, gäller i synnerhet för Skolan der denna enhet har på den moraliska bildningen till kärlek, till lydnad, till tukt, mera inflytande än man i allmänhet vill föreställa sig. En annan betänklighet ligger deruti att mången lärare som med framgång föredrar Elementerna, är ur sin sfer då han stiger högre. Dylika enstaka Elementartalenter äro mindre sällsynta än man i allmänhet tyckes tro, och gäller dessutom icke blott undervisningen, utan äfven den lika så vigtiga förmågan att umgås helst med yngre barn, och vinna deras tillgifvenhet och förtroende. Det är ett vanligt fel hos Skolstyrelserna att icke quarhålla sådana gåfvor på den punkt der de mest gagna, utan alltjemt flytta dem högre der de förlora sin betydelse. — Den vigtigaste betänkligheten mot denna method består likväl deruti, att ett läroämne som på detta sätt råkar uti oskickliga händer kommer att eftersättas hela Skolan igenom, hvaremot med den vanliga methoden hvad som blifvit försummadt i den ena afdelningen kan återhämtas och förbättras i de efterföljande. Träffar detta missöde ett af de vigtigare läroämnena, så är derigenom hela Skolans bestånd äfventyradt. Visserligen blir det alltid Skolstyrelsens fel om en oskicklig lärare antages; men detta fel kan ej undvikas utan genom en lyckträff, så länge legitimeringen till Skoltjenst är inskränkt till formaliteten af det så kallade praktiska profvet; ty att på ett par timmar utröna en sökandes undervisningsgåfvor, eller hvad som är lika vigtigt, hans sätt att behandla ungdomen, lär väl ingen på allvar anse för möjligt. I Bayerska och Würtembergska Skolorna antages ingen till Ordinarie lärare som ej förut vikarierat ett eller två år. Så länge en sådan, eller någon motsvarande inrättning ej äger rum hos oss, anser jag ambulat. methoden vådlig för Skolan.

På flere ställen i vårt land der den varit försökt, har man äfven varit nödsakad att afskaffa den; och i allmänhet torde dess onekliga fördelar icke i det hela uppväga dess äfventyr och brister.

C) Den öppna klassen med fri flyttning i enstaka läroämnen (Ämnesläsning) hvilar på ett alldeles motsatt Skolsystem. Dess ändamål är att så hastigt och ymnigt som möjligt bibringa kunskaper. Huruvida själsförmögenheternas utvickling och stadga hinner att följa med, tages föga i betraktande, och vid valet af läroämnen afses mindre deras bildande kraft än det interesse hvarmed de omfattas af barnet och deras praktiska användbarhet, vare sig i lifvet eller i vettenskapen. Då klassläsningen hufvudsakligen åsyftar att bilda och förbereda till mognad och säkerhet för framtiden, till *aktif* förmåga i sinom tid och på sitt ställe, så gör Ämnesläsningen i allmänhet endast anspråk på *passif* uppfattning för dagen, och nöjer sig med receptiviteten för ögonblicket. Den har intet futurum, blott ett præsens, och sätter gerna de små plantorna i drifhus för att kunna skryta med tidiga och brådmogna frukter. Derföre är också dess öppet erkända grundsats en påjagad verksamhet och användandet af alla möjliga retningsmedel för det unga sinnet. I sin konsequenta utvickling för Systemet äfven till *valfrihet*, ty med samma skäl som barnet efter eget behag fortgår i vissa läroämnen, utan att följa med i andra, kan det äfven helt och hållet afsäga sig dessa. En allmän, vid vissa läroämnen bunden bildningsprocess inom Skolan erkännes icke; och det är öfverhufvud icke det allmänna utan det individuella som skall utvicklas, riktningen må vara så ensidig som helst: och en gosse kan möjligtvis genomgå hela Skolan med ett enda läroämne, utan att man inser huru han skall använda sin tid på de timmar då detta läroämne ej föredrages. Härigenom är på ena sidan erkändt att Skolan icke är eller vill

vara något organiskt helt, utan endast ett aggregat af mekaniskt sammanlagda fragmenter, och Skolans inre enhet, som ej kan tänkas utan gemensamhet i läroämnen, är sönderbruten. På andra sidan är godtfinnandet infördt och sanktioneradt i Skolan, något tidigt, som det synes, för de små *Valfriherrarna*, och troligtvis ej utan förderfligt inflytande på tukt och lydnad som äro Skolans hjertrötter. Man kan visserligen tänka sig en sådan öppen klass, organiserad med samma läroämnen som den slutna; men en sådan organism måste från början sprängas genom valfriheten, och har åtminstone i Skolans idé ingen borgen för sitt bestånd. Hela åsigten utgår från en falsk liberalism; ty den förlägger friheten der hvarest förstånd att bruka den ej kan finnas. Att detta förstånd ej kan förutsättas hos barnen lär en hvar medgifva: och att det som oftast ej heller finnes hos målsmannen, lär dagliga erfarenheten. Skolans ändamål är ett allmänt, icke blott i den mening att alla deri kunna upptagas, utan äfven i den att en allmän mensklig utbildning der åsyftas. Härmed förvexlar man en inrättning som blott i förstnämde hänseende må anses allmän, men i det sistnämde beror på hvars och ens hugskott för dagen. Man upptar i det *publika* alla *privata* åsigter och behof, ehuru deras tillfridsställande är omöjligt, utan att upphäfva läroverkets karakter af offentlighet. Med ett ord, man vill i det allmänna inpassa det enskilta, som dock slutligen ej får rum deri, utan måste genom andra och enskilta anstalter tillvägabringas. Hvad resultater i öfrigt ett sådant Läroverk kan åstadkomma är ännu icke styrkt af någon erfarenhet, och ett afgörande omdöme deröfver kommer så till vida för tidigt; men efter menskligt utseende tyckes det som om det komme att bibehålla alla olaterna af enskilt undervisning, men sakna det väsendtliga af den offentligas fördel så för förmögenheternas som karakterens utbildning.

D) Vexelundervisning kan användas så i sluten som öppen klass. Omdömet öfver denna method är nu mera temligen stadgadt. Den är en nödhjelp, användbar som sådan i folkskolan, och upphäfver der till någon del missförhållandet mellan alltför många barn och en enda lärare. I Elementarskolan bör den väl knappast komma i fråga, utan så vida samma missförhållande inträffar hvilket beklagligtvis sker alltför ofta. Äfven i detta fall är nödvändigt att åtminstone inskränka den till blotta minneslexor. Egenteligen är det ingen som vinner på methoden. Läraren vinner ej i tid, ty han måste utom de vanliga timmarna lemna särskilt undervisning åt Monitörerna. Monitörerna förlora i tid, och kunna ej ens påräkna fördelen af en repetition, då de ej böra få undervisa i annat än hvad de fullt inlärt, der repetition således är öfverflödig. De öfriga måste naturligtvis äfven förlora i undervisningens klarhet och säkerhet, så vida man med skäl antager att läraren häri är sina Monitörer öfverlägsen. Med lärarens personliga undervisning går äfven den lifgifvande principen i all Skola förlorad, och mekanism inträder i dess ställe. För att underhålla och sysselsätta barnens uppmärksamhet gifvas dessutom andra medel som fordom användes med fördel. Den rätta vexelundervisningen torde ej ligga *inom* utan *utom* skolan, der den äldre på enskilt hand hjelper den yngre till rätta, såsom från längre tider tillbaka varit och är brukligt vid flere läroverk. — —

LÄROFRIHET.

Friheten att välja mellan Läroämnen begagnades till en början troligtvis endast dertill att undandraga sig klassiska språken. En sådan frihet skulle popularisera skolan

och hastigt fylla, kanske öfverfylla den. Men jag [har] härvid följande betänkligheter.

1:o. ElementarLäroverken måste åsyfta att förbereda allmän bildning, hvilket ej kan betyda annat än en i sitt omfång fullständig. Men ingen Språkbildning är fullständig som utesluter ett så hufvudsakligt moment som de klassiska Språken. Felet i våra ElementarLäroverk ligger i detta afseende ej deruti att de lära klassiska Språk, utan deruti att de utesluta eller åtminstone för sent begynna de moderna.

2:o. En sådan frihet bryter den inre verkeliga föreningen, det moraliska bandet mellan lärjungarna, som är undervisningens gemensamhet. Man klagar öfver söndringen mellan lärd och olärd bildning i Apologist- och lärdomsskola. Genom valfriheten bibehölles icke blott denna söndring utan förlades äfven inom samma lärosal.

3:o. Det blefve svårt, om ej omöjligt att på lämpeligt sätt sysselsätta dem som endast studerade moderna språk under det deras kamrater läste de klassiska, så framt man ej härför anställde en särskilt Lärare, då man genast hade Apologistien, ehuru under annan form, åter. Erfarenheten har dessutom tillräckligen visat att dispenser i dylika fall hos de dispenserade sällan föranledt några större framsteg i de gemensamma läroämnena.

4:o. Med tidens närvarande riktning komme antalet af de moderna Språklärlingarne att betydligt öfverstiga de klassiska. Borgarskolan blefve icke blott intagen i lärdomsskolan, utan öfverväxte och kanske förquäfde den.

5:o. Valfriheten, uppställd som princip, föranleder till undantag icke blott från klassiska Språken, utan äfven från andra läroämnen. Den oreda och splittring som härigenom måste uppkomma inom läroverket är lättare att förutse än att förekomma, sedan man en gång autoriserat godtycket.

OM SPRÅKSTUDIUM.

1:o. *Materialen* för all språkkunskap är Lexikografisk eller glossarisk som fattas blott med minnet och aldrig kan börjas för tidigt. Barnet lär ingenting så lätt som språk, det är aldrig glosan, utan den abstrakta gramaticaliska formen som ger det afsmak för undervisningen. Men de *formella* Elementerna för Språkstudier äro: Gramatik, Litteratur, Critik. Den första hör uteslutande till Scholan, den andra till Schola och Academie gemensamt, den tredje uteslutande till Academien. Hvad som gjort de classiska språken till döda, är mindre den omständigheten att de upphört att talas; ty hvarje främmande språk är egenteligen dödt för den som ej känner det; utan den att man försummat deras litteratur och i stället ensidigt drifvit Gramatik i Scholan och Critik vid Academien, eller med andra ord fästat sig vid det abstracta och vårdslösat det concreta, der lifvet ligger.

2:o. Gramatiken har som all annan Vettenskap sin Terminologie. Den är gemensam för alla språk, behöfver alltså blott läras en gång, och detta sker bäst med modersmålet. Egentliga Gramatiken har 3 stadier: Formlära, Syntax, Metrik (ehuru äfven Metriken el. rättare Prosodien kan behandlas i förening med formläran). Syntaxen så vidt den hvilar på logiska grunder är visserligen till en viss grad gemensam för alla språk (allmän Språklära): men dels kan icke allt deraf föredragas åtminstone ej i scholans lägre afdelningar, dels har äfven hvarje Språk sina syntactiska egenheter. I scholan bör alltså läras: Formlära (Paradigmer) till en början helst i Tabellarisk form: det väsendtliga af

Speciell Syntax: det väsendtliga af Metriken. I allt börjas med modersmålet.

3:o. Barnet lär lättast ett språk genom Talande. Hvad som mest närmar sig Tal är Kursifläsning. Dermed bör alltså språkundervisning begynna. Detta förutsätter Chrestomathier ordnade efter barnets behof både af interesse i innehållet och successift framskridande gramatikalisk undervisning. Med en sådan kursifläsning kan och bör förenas Tabellarisk formlära. Sedermera kursifläsning med resolution efter formläran. Vidare kursifläsning med resolution efter Syntax, i den mån den hunnit inhämtas. Vidare kursifläsning med Stilöfning, betraktad neml. endast som konstruction af gramatikaliska reglorna eller som practisk repetition af hvad man förut på theoretisk väg inhämtat. Metrik kan uppskjutas tills man börjar med Poëterna. Slutligen kursifläsning icke som hittills med väsendtligt afseende på det gramatikaliska, utan fastmer på det æsthetiska. Detta bildar öfvergången från Gramatik till Litteratur. Gamla litteraturerna verka bildande på oss egenteligen genom anordning och form, således æsthetiskt.

4:o. Hit, men icke längre (ungefär till 5:te Classen) anser jag det egentliga Monitörsystemet i språkundervisning kunna utsträckas. Det kan visserligen ännu längre upp fortsättas; men blott så att Monitören vägleder de svagare i afseende på ordaförståndet och föreställer ett slags interlinear version. Det egenteligen æsthetiska måste lemnas åt Läraren sjelf, af samma skäl som han bör förbehålla sig religiösa undervisningen. Men den æsthetiska undervisningen består icke blott deri att han gör lärjungen uppmärksam t. ex. på den episka anordningen i Herodoti historia, eller de rhetoriska skönheterna i ett tal hos Livius, utan den består i synnerhet i sjelfva öfversättningen hvarpå i all språklection en hufvudsaklig vigt bör läggas. Ty all främ-

mande språkskönhet bör, så vidt möjligt är, uttryckas med en motsvarande inhemsk, hvaremot man oftast, äfven vid Academierna, hör classiska Elegansen uttryckt med Svenska Barbarismer. Häraf torde följa att så väl classiska som moderna språkläraren böra ha en Adjunkt som sysselsätter sig med det Elementära och Gramatiska. Huruvida äfven ej i detta afseende 2:ne Lärosalar torde bli nödvändiga, underställes vidare ompröfning.

I. Classen. Gramaticalisk Terminologi med användande på Svenska. Gemensam för alla.

II Class. Svensk Formlära. Skrifning efter dictamen. Latin, Chrestomathie och Tabellarisk formlära.

Apologisterna Tyska på samma sätt.

III Class. Svensk Syntax och Metrik. Stilöfning. Svenska poeter. Latinsk Syntax. Cornelius med resolution. Tyska, Chrestomathie och Formlära.

Apolog. Tyska, fortsättning.

IV. Class. Svensk Stil. Metrik och Poëter. Latin Curtius med resolution. Latinsk stilskrifning. Tyska fortsättning. Grekiska, innanläsning.

Apolog. Franska börjas.

V. Class. Latinsk stilöfning. Cicero orationer. Ovidius. Lat. Metrik. Grekisk Gramatik. Chrestomathie, Franska, början.

Apolog. Franska, fortsättning.

VI. Class. Cicero de Oratore el. Brutus. Virgilius. Herodotus el. Anabasis. Tyska och Franska fortsättas med stilöfningar.

Apolog. börja Engelska.

VII. Class. Livius. Virgilius. Biografier af Plutarchus el. Evangelisterna. Engelska börjas.

Apolog. Engelska forts.

VIII. Class. Taciti Germania el. Agricola. Horatius (Oderna och Ars Poetica). Dialoger af Plato el. Paulus. Grekisk Metrik. Iliaden. Engelska fortsättes. Hebräiska begynnes.

Obs. Om Apologisterna quarstadna så länge kunna de användas som Monitörer i de högre classerna för lefvande språken.

OM LATINSTUDIET I SKOLORNA.

Sectionen för ElementarLäroverken har bland andra frågor dem den ansett tvistiga äfven framställt den, huruvida Latin bör studeras icke blott i den afsigt att lära förstå författarne på detta språk, utan äfven derutöfver i *den*, att med färdighet skrifva och tala språket. Denna fråga har redan föranledt vidlyftiga diskussioner inom Komitén; och nyligen har en af Komiténs Ledamöter skrifteligen yttrat att han, *»icke utan någon förundran sett den framställd till öfverläggningsämne»*. Flere af Ledamöterna dela troligtvis samma öfvertygelse; och då det är jag som först väckt frågan inom Sectionen, måste jag anse för en hederspligt att deröfver yttra mig; dels för att rättfärdiga den åsigt till följe hvaraf jag satt saken i tvifvelsmål, dels äfven för att, så vidt möjligt är, minska den förundran hvarmed frågan blifvit ansedd.

Jag bör börja med att förklara att frågan mindre åsyftade den hittills vanliga språkundervisningen i skola och Gymnasium, hvilken är hvad den bör vara, grammatikalisk, än dess utväxt och fortsättning i samma riktning vid Universiteterna; och af denna grund sattes frågan sist bland de af Sectionen uppgifna, såsom utgörande egentliga öfvergången från ElementarSectionen till den akademiska der

den först kan finna sin upplösning. Den afsåg egenteligen vårt akademiska chria- och disputationssystem, som efter min öfvertygelse är menligt för det väsendtliga och ypperst bildande i våra klassiska studier.

Jag bör vidare medgifva att jag anser den klassiska litteraturen såsom en väsendtlig factor i den allmänna bildning som våra undervisningsverk böra åsyfta, och att jag önskar den, så vidt sig göra låter, känd af alla våra Embetsmän, emedan de hvar och en i sin krets representera staten som är mensklighetens allmänna, följakteligen äfven dess lärda bildningsanstalt.

Jag medgifver vidare att jag betraktar Latin såsom det närmaste stamordet icke blott till flera af Europas skönaste språk utan äfven för en väsendtlig del till dess bildning. Grekiskan har väl en rikare och mera originell litteratur, men den Latinska ligger oss närmare och är i allt fall för betydlig att öfverhoppas.

Jag medgifver ytterligare att Gramatik i allmänhet bör betraktas såsom en nyttig tankeöfning och ett väsendtligt bildningsmedel för barnet och derföre med skäl blifvit kallad en andelig Gymnastik. Ty genom etymologiska analysen vänjer sig barnet att upplösa icke blott ord utan äfven med det samma begrepp, och genom den syntaktiska sammansättningen öfvar det sig att hopbinda det söndrade och enskilta till ett logiskt helt. Gramatiken är i sig sjelf ingen ting annat än Logik construerad i ord, liksom Geometrie är Logik construerad i lineer. En sådan logisk kurs har väl barnet egenteligen genomgått när det lärde modersmålet; men det skedde då utan klart medvetande af reglen; Gramatiken upplyser den trakt som blifvit genomvandrad i mörkret och ordnar dess dunkla föremål i särskilta och bestämda grupper. Språkläran är således en repetition, men en bildande, emedan hon reder begreppet och stärker så väl

abstraktions- som kombinationsgåfvan. Men detta bildningselement måste egenteligen ligga lika i all språklära, i den mån nemligen som språket är utbildadt. Det kan synas tvetydigt hvarföre det just uteslutande eller åtminstone företrädesvis skulle tillhöra den Latinska. Det må i detta afseende vara ett företräde att Latin är ett dödt språk, att således språkformationen satt sig och är fast och stelnad för alltid; men egenteligen är ju hvarje språk dödt för den som ej känner det, och fluctuationen i de lefvande formerna kan ej blifva märkbar under den korta tiden af deras inlärande. Men dessutom är Grekiskan äfvensåväl ett dödt språk som Latin, och ett vida rikare, böjligare och mera utbildadt. Jag skulle derföre vara benägen att anse dess språklära såsom i sig sjelf mera bildande för barndomsåren och ett tjenligare substrat för tankeöfningen. Härtill kommer äfven att Grekiskan har, i min tanka, en mera bestämd språkbyggnad än Latin. Då man plär anföra just motsatsen såsom ett skäl att föredraga den Latinska Gramatiken är jag skyldig att i korthet anföra grunderna för min afvikande öfvertygelse. Jag anser Grekiska Språkformerna för mera bestämda än de Latinska; ty ett språk måste anses mera bestämdt i den mån som det genom en blott böjning af ordet kan uttrycka bestämningar och skiftningar af begreppet som i andra språk ej kunna ges utan genom omskrifning. Detta inträffar med Grekiskan företrädevis framför Latin och är en stående karakter af hela dess språkbyggnad. Sålunda har väl Grekiskan endast samma böjningar för Nomina som Latinet, men dessutom äfven en särskilt bestämmande Artikel. Den har vidare en särskilt Numerus för tvåtalet både i Nomina och Verber som Romarn ej ägde. Den har ett fullständigare och mera utbildadt System för pronomina. I afseende på verberna är språket utbildadt till en mångfald, men tillika en bestämdhet som ej

tål någon jemförelse med latin. Den har deraf ett eget medelslag (Genus Medium) för att uttrycka en särskilt modifikation af handlingen, den reflexiva: den utmärker handlingens villkorlighet genom tvenne Modi, då Latin för detta behof blott har en enda: den har en mängd Tempora öfverskjutande Latinets, bland hvilka Aoristerna, såsom en rent historisk tidsbestämning, i intet mig bekant språk äga sin fulla motsvarighet. Syntaxen är visserligen invicklad, helst sådan som den bildade sig då språket stod på sin höjd, men svårligen mera obeständ än den Latinska under samma period; och man bedömmer ofta dess egenheter orätt derigenom att man betraktar dem som afvikelser från de Latinska. Ursprungligen var förhållandet annorlunda; och jag känner för min del i intet bildadt språk en mera naturlig, enkel, jag vill nästan säga patriarkalisk Syntax än den Homeriska; hvarföre också sednare philologer med rätta lagt den till grund och derur genetiskt härledt alla sednare ordfogningar. Äfven Grekens prosodi är vida mera bestämd än Romarns; ty bland 7 vokaler hafva de 4 alltid en gifven quantitet, då i Latinet alla äro obestämda. Det är sant att Dialekterna ge språket ett brokigare utseende än det mera enformiga Latinet; men dessa höra icke till Elementarundervisningen. Det är äfven sant att Grekiskan har en vida större mängd anomaliska formationer som försvåra dess lärande; men frågan om ett språks lättfattlighet tyckes mig vara en helt annan än frågan om dess bestämdhet. Ett ursprungligen hårdt och oböjligt språk med en inskränkt och torftig organisation är väl lättare att fatta, men af samma skäl äfven mera obestämdt än ett rikare hvars näringssafter flyta ymnigare och som följaktligen utvicklar sig i en större organisk mångfald. Ty i hvad riktning som begreppet ock växer ut bildar det sig alltid en egen och passande form för uttrycket som just härigenom blir bestämdt. Det fattigare språket deremot

med inskränktare bildningskrafter måste inrymma flere modifikationer af samma begrepp inom samma språkform och blir derigenom mindre bestämdt. Jag tror mig härigenom hafva uttalat det verkeliga förhållandet mellan den yppigt svällande Grekiskan och det kanske kraftigare och senfullare, men också magrare Romarspråket.

Det kan således, i min tanka, åtminstone ej vara på grund af en ofta åberopad större grammatikalisk bestämdhet som språkundervisningen bör begynna med Latin. Ännu mindre kan det vara på grund af en rikare och mera sjelfständigt utbildad litteratur än den Grekiska. Men Latin är öfvergångspunkten från den moderna till den antika bildningen, det är bryggan som sammanbinder dem begge, det ligger oss historiskt närmare än Grekiskan och har derigenom blifvit mera kändt. Jag har således ingenting emot att det hädanefter som hittills först föredrages i skolorna.

Jag har redan förut medgifvit att Latinska Gramatiken liksom Gramatik i allmänhet stärker muskelkraften hos det unga sinnet, och kan på denna grund till en tid innebära sitt eget ändamål. Men jag kan icke medgifva att detta ändamål skulle vara det enda eller ens det väsendtligaste för språkundervisningen. Jag föreställer mig att klassiska språkens högsta och väsendtligaste bildningsmoment ligger i deras litteratur, icke i deras gramatikaliska former. Det förstås af sig sjelf, att det är nödvändigt att inlära dessa och jag har ingenting emot att man begagnar dem som springbock för den så kallade andeliga Gymnastiken: men Romerska Litteraturen måste väl dock i sig sjelf ha en något högre bestämmelse. Hvad Virgilius sjungit, hvad Cicero talt må gerna tjena nybegynnaren till florilegium för metriska eller ometriska, tryckta eller otryckta stilöfningar; men i sig sjelf måste det dock vara ämnadt att fylla en något vigtigare plats i menskliga bildningshistorien.

Jag fruktar att Latinen drifves vid våra undervisningsverk, icke för högt utan för lågt, det vill säga i en afsigt som är för inskränkt, för ensidig, i en särskilt linguistisk, i stället för en allmän humanistisk afsigt. Jag fruktar att denna riktning af de klassiska språkstudierna är en af orsakerna hvarföre de förfelat sitt ändamål och dagligen aftyna under våra examinerande händer. Jag fruktar att man låter deras lifsprincip gå förlorad för nöjet att få studera språkanatomien på deras lik.

Allt språkstudium har, i min tanka, trenne naturliga afdelningar eller stadier, som visserligen löpa in i hvarandra men dock genom sin riktning och karakter äro väsendtligen åtskilda: den gramatikaliska, den litterära och den philologiska. Det är min öfvertygelse att man, helst i de gamla språken, måste börja med den förstnämde; ty bristen på fast grammatikalisk underbyggnad föranleder nödvändigt ett vacklande, en osäkerhet i sjelfva tydningen som sedermera med svårighet öfvervinnes. De undervisningsmethoder som förlägga Gramatiken helt och hållet efter explikationen vinna i allmänhet mindre tid än ytlighet; ty hvar och en blir ändå nödsakad att sjelf och på egen hand liksom konstruera språkets Gramatik med mera både möda och tidspillan än han annars behöft använda. En sådan method är endast naturlig vid språk som läras praktiskt, t. ex. modersmålet. Det ständiga behofvet att uttrycka sig, det unga sinnets språkförmåga i barndomen som aftager med hvarje år, och framför allt den konstruktion af ordet som vinnes genom uppvisande af det motsvarande föremålet och derigenom fäster uttrycket icke blott för örat, utan äfven så till sägandes för ögat: allt detta ger åt den practiska språkundervisningen en helt annan fart, en helt annan riktning. Så länge denna icke kan införas i skolan måste man der begynna med Gramatik: men ingalunda på det sätt att

språkläran förlägges hel och hållen framför språket, och intages liksom på en gång hvarigenom hon snarare blir ett preservatif än ett stärkningsmedel. En sådan method har fordom icke varit alldeles obruklig och är att jemföra med den om en lärare i Mathematiken låter sina lärjungar först läsa Theoremer och bevis i Euclides bok för bok utantill, för att sedermera vid mognare år bibringa dem konstruktionen på taflan. En sådan konstruktion är också nödvändig för de gramatikaliska abstractionerna; typen bör icke blott inpreglas utan äfven inöfvas, reglen ej blott läras utantill och förklaras utan äfven användas. Detta kan ej ske annorlunda än att explikation strax från början förenas med den gramatikaliska undervisningen och går hand i hand med henne skolan igenom. Men detta förutsätter både språkläror och läsböcker för Elementarundervisningen, utarbetade efter en annan plan än de nu antagna.

OM NÖDVÄNDIGHETEN AF EN HÖGRE HUMANISTISK BILDNING INOM PRESTSTÅNDET.

Flere af Comiténs ledamöter hafva redan yrkat på nödvändigheten af en högre humanistisk bildning inom Prest-Ståndet i allmänhet; och jag måste erkänna att behofvet deraf blir med hvarje dag mer och mer känbart. Men äfvenså känbart är behofvet af vidsträcktare theologiska kunskaper, som ligga närmast intill Religionslärarens yrke, och hvarförutan Ståndet ej kan anses organiseradt. Jag har derföre trott att den korta tid som de fleste af våra prestämnen kunna tillbringa vid Academien väsendtligast borde användas på det som kommer att utgöra deras hufvudsak för lifstiden. För den humanistiska bildningen hoppas jag äfven att något vinnes genom de stegrade fordringarna i

Studentexamen, ehuru jag visserligen förutser att den aldrig kan i detta afseende lemna samma garanti som philosophiska Graden. Emedlertid, och då denne sistnämde, under närvarande omständigheter, ej kan fordras af alla såsom nödvändigt villkor för prestexamen, ville jag föreslå att den i stället förlades framför pastoralExamen, eller med andra ord, att ingen kunde utnämnas till pastor som ej förut vore antingen promoverad Magister, eller i fall promotion anses umbärlig, åtminstone godkänd philosophie Candidat och hade på det af Comitén föreslagna sättet disputerat pro Gradu.

Detta förslag skulle i min tanka först och främst vara lätt verkställbart. Det förnämsta och verkeligen oöfvervinneliga hindret för Candidatexamen, föreskrifven för alla blifvande prestmän utan undantag, är deras fattigdom som ej tillåter de fleste att uppehålla sig vid Universitet mera än 3, högst 4 Terminer, vanligen icke ens detta utan afbrott. Men detta hinder försvinner till en stor del om graden uppskjutes. Vanligtvis kan ingen ograduerad komma i fråga till pastorsförslag förr än efter 15 à 20 års tjenstgöring; och under denna tid är det möjligt, åtminstone för de fleste, att bereda sig tillgångar tillräckliga för att genomgå den philosophiska kursen. Vi finge härigenom flere äldre, men troligtvis äfven en och annan mera mogen Magister än hittills.

Jag anser vidare ett sådant medel nyttigt för att i någon mån bibehålla sambandet mellan ett tjenstgörande presterskap och akademien, eller åtminstone de akademiska Studierna. En ung man som inträdt i Embetet hade ej samma anledning som nu att anse sin humanistiska bildning afslutad med studentexamen och klanderfritt förgäta det lilla han lärt. Han vore tvert om nödsakad att underhålla sina studier och efter hand förbereda sig till en exa-

men hvarpå hans befordran berodde. Det är sant, en så kallad philosophisk examen föregår äfven nu vid Consistorium pastoralförhöret: men dels äro examinatorerna deri allt för få, och flere numera ej ovigtiga Vettenskaper måste helt och hållit förbigås: dels är detta ett förhör utan föregående undervisning, hvarigenom all examen måste förlora af sin vigt och betydelse.

Slutligen anser jag också ett sådant medel som nödvändigt för att bibehålla eller återställa ståndets anseende. Theologisk insigt är hufvudsaklig, är oumbärlig, men derföre icke ensam tillräcklig för presten. Församlingen består numera icke ens på landet af idel allmoge. Ett medelstånd, med en medelbildning, har öfverallt uppkommit och tillväxer med hvarje dag. Jag dömmer icke öfver halten af denna bildning; men sedan den en gång förefinnes måste en protestantisk prestman icke blott ega *den*, utan äfven en högre. I annat fall växer tiden ifrån kyrkan, och intet förhållande är onaturligare än det då åhöraren vet eller tror sig veta mer än sin lärare. Philosophiska graden, om hon rätt vårdas, innefattar en fullgiltig säkerhet häremot; ty man hinner henne icke om man är främmande för något som ingår i den allmänna bildningens massa. Jag lemnar åt en hvar som närmare känner vårt lägre presterskap att afgöra huruvida icke behofvet just af en dylik verldslig vishet är det mest trängande, jag ville ej säga för Religionslärarens anseende, utan äfven i och med det samma för sjelfva lärans helgd, hvilka begge vanligtvis alltför lätt förblandas. Våra utsigter i detta afseende för framtiden äro bekymmersamma. Vexiö Stift t. ex. har omkring 80 adjunkter: af dessa äro för närvarande endast 7 promoverade. Universiteterna creera visserligen Magistrar, äfven flere än förr; men de flesta qvarstadna vid Akademien, eller ingå i skolan, eller pensioneras som huspredikanter.

Härifrån inträda de först som pastorer i Stiftets tjenst, vanligtvis utan all slags embetserfarenhet. Endast de lägsta pastoraten der tjenstårsberäkningen är afgörande förbehållas åt dem som grånat i församlingens tjenst, men som vanligtvis sakna all högre vettenskaplig odling; och på detta sätt äfventyrar Församlingen att efterhand bli ett prebende för lärdom utan presterlig erfarenhet eller för presterlig erfarenhet utan lärdom. Om det deremot stadgades att hvarje blifvande pastor hade tagit academiska graden, så skulle äfven de lägsta pastoraten kunna påräkna icke blott erfarna utan äfven vettenskapligt bildade lärare; och jag kan i sanning ej inse någon förnuftig grund hvarföre de indrägtiga gällen skulle ha ett större behof af dylika än de mindre lönande. Nu varande befordringslag, grundad på pastoratens classifikation, uppmuntrar väl och belönar lärdom inom prestståndet på ena sidan: men på den andra tyckes han äfven i tysthet medgifva att den är onödig, emedan han ej fordrar den annorstädes än der Församlingen kan betala den.

Mot det förslag som här blifvit antydt torde invändas, att om äfven på detta sätt kyrkoherdarnas bildning blefve mera försäkrad, likväl det lägre presterskapet lemnades i samma skick som förr, och ståndet söndrades i 2:ne olika classer. Men pastorerna representera dock egenteligen det Ecclesiastika lärareståndet och på deras ansvar ligger församlingens vård: det är bättre att ha en allmän garantie för deras kunskaper, de må placeras hvar som helst, än att som nu äga den endast vid rangpastoraten. Hvad söndringen angår så kan den aldrig fullkomligen undvikas men jag föreställer mig att den på detta sätt skulle betydligen aftaga. Der äro få unga prestmän som ej hoppas att en dag bli befordrade till pastorer, och under detta hopp skulle flere än nu söka graden. Stiften skulle få

vida flere Magistrar än pastorer och ändamålet af en allmännare bildning inom prestståndet småningom uppnås. För öfrigt förstås af sig sjelf att ifrågavarande föreskrift ej kunde stadgas för dem som redan ingått i Embetet, utan gällde endast för framtiden, åt hvilken vi i allmänhet måste anförtro våra förhoppningar om något bättre.

ANFÖRANDE AF BISKOP TEGNÉR DEN 12 APRIL 1828.

Såsom majoritetens mening genom det obetydliga antalet af öfvervägande Röster snarare kan anses som ett sväfvande alternatif, än såsom uttryckande någon allmänt rådande öfvertygelse inom Comitéen, så torde majoritetens bemödande, att komma till en förening med minoriteten, heldre böra gå därpå ut, att respectera minoritetens mening, såsom försvarande af ålder bestående Institutioner, utan att öfvergifva sin egen, såsom antagande· de förändringar, hvilka nyare tidens förhållande synas påkalla, än att sammanblanda 2:ne med hvarandra stridande, hvarandra upphäfvande grundsatser, och att således båda Systemerna, hvar för sig, verka hvad de kunna till vinnande af det goda ändamål, som är det hufvudsakeliga och ovedersägeligen gemensamma i båda meningarne.

Till följe häraf hemställes till Comiteén, huruvida icke majoriteten, i stället för att jämka sina grundsatser, torde böra, eller må tillåtas inskränka jämkningen till verkställigheten, och att, i stället för att, som hittills, yrka en allmän förändring af Lärdomscholan, i afseende på dess upptagande af moderna språk, inskränka dem i verkställigheten till följande.

1:o. Inom hvarje Stift bör finnas en högre Lärdom-Schola, organiserad efter majoritetens grundsatser, upptagande jämte vetenskaper, gemensamt för alla, äfven de båda språklinierna, med lemnad valfrihet mellan bägge.

2:da. Alla de öfriga Lärdomsscholorna, högre eller lägre, förblifva orubbade, med undantag af de förändringar, som Scholrevisionen i vanlig väg föranleder, intill dess Ephori sjelfva skulle anse sig hafva vunnit nog erfarenhet, att i underdånighet hos Regeringen kunna begära deras förändrande.

3:o. Uti Apologistierna upphäfves dispensen från lefvande språk, hvarigenom de återbringas till den Organisation de enligt 1807 års författning borde ega, samt inlägges för öfrigt uti dem, som efter en sådan förändring anses böra bibehållas, undervisning i Latinska språket, på det sätt, att de därigenom förvandlas till lägre Classer af den nya, i enlighet med majoritetens åsigter grundade Scholan.

PROMEMORIA.

Uppfostringsfrågan måste naturligtvis i yttersta instansen afgöras af Regeringen. Men förut kan den likväl behandlas på 2:ne olika sätt. Det ena är att Kongl. Maj:t i nåder öfverlemnar Betänkandet med dertill hörande Reservationer och öfrige Handlingar till Rikets nu samlade Ständer som då antingen remittera dem till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, dit de enligt Riksdagsordningens 34 § höra, eller också deröfver sätta ett särskilt utskott. I begge fallen måste frågan, sedan den af vederbörligt utskott blifvit behandlad, diskuteras i alla fyra Ståndens plena innan den till slutligt afgörande kan af Konungen företagas. Såsom skäl för en sådan behandling af saken anför man dess vigt

för hela Nationen och äfven den omständighet att Ständerna vid sista Riksdag begärt den nu verkställda granskningen af Rikets undervisningsverk, och således kunna äga billigt anspråk att få sig meddelade resultaterna deraf och deröfver få yttra sin underdåniga mening. Men jag underställer huruvida detta meddelande icke fullständigast och egenteligast äger rum genom Handlingarnas tryckning, som drager frågan icke blott under Ständernas utan under Nationens pröfning. Och hvad Ständernas granskningsrätt angår så kan väl med rätta frågas om en personal af 7 à 800 personer bland hvilka de allraflesta genom sin ställning i Samhället icke ägt tillfälle att inhämta någon kännedom af dylika ämnen kan anses för en lämpelig domstol. Erfarenheten har nyligen visat huru inom sjelfva Comitén som dock räknade föga öfver 20 Ledamöter, alla bildade, kunnige och till en del i saken erfarne män, tänkesätten splittrade sig från början utan att slutligen kunna förenas. Det samma skall otvifvelaktigt, men i vida större mått, inträffa i händelse frågan skall behandlas af Rikets Ständer i massa. Jag lemnar i sitt värde den vägledning för sitt slutliga omdöme som Regeringen kan vänta sig af en sålunda sammansatt Statsberedning, men tviflar för min del på att den blir säkrare och tillförlitligare än den som erhålles genom publiciteten, hvarvid åtminstone ingen är tvungen att afgifva sin röst i hvad han ofullständigt känner. Följden af ett sådant meddelande blir troligtvis för Uppfostringsfrågan den samma som för regleringen af Rikets mått, mål och vigt, hvilken nu i 40 år förevarit vid Riksdagarna och ännu hvilar oafgjord. Samma öde träffar äfven troligen förslaget till Evangeliibok och i allmänhet alla sådana mer eller mindre vettenskapliga förslag som emot sakens natur dragas under en så manstark pröfningskomité. Den omständigheten torde äfven böra komma i betraktande att genom ett sådant

hänskjutande till Ständerna Riksdagen, som i allt fall blir lång nog, troligtvis förlänges ännu 1 eller 2 månader.

Det andra och i min tanka lämpeligare sättet att behandla denna fråga är att Regeringen sjelf till en början granskar det underdåniga Betänkandet, men uppskjuter det definitiva afgörandet till dess opinionen, i synnerhet öfver vissa mycket omtvistade punkter, hunnit både stadga och uttala sig. I detta afseende kunde, såsom i dylika frågor förr varit vanligt, en icke allt för kort tilltagen termin utsättas, inom hvilken anmärkningar vid Förslaget emottogos i EcclesiastikExpeditionen hvilka, sammantagna med dem som directe af trycket utkommo i samma ämne, fullständigare än som vid en Riksdag kan ske skulle framställa Nationens tänkesätt, och tillfälle bereddes för sakkunnige män som icke hörde till de nu församlade Ständerna att äfven få yttra sig. Vid en fråga af så allmänt och stort interesse för hela Svenska folket tyckes en sådan betänksamhet ej vara alldeles öfverflödig, helst i afseende på vissa förslag som antingen innebära eller åtminstone af många anses innebära väsendtliga förändringar i det hittills beståndande UndervisningsSystemet.

Det gifves emedlertid i Comiténs förslag några dels reglementariska, dels finansiella punkter som icke blott tillåta utan äfven fordra ett hastigare afgörande af Konung och Ständer. Bland de förstnämde får jag exempelvis anföra den föreslagna nya Organisationen af Studentexamen som utgör egentliga medelpunkten och lifsprincipen för Comiténs Betänkande. Blir denna icke definitivt afgjord så blir det åtminstone för Ephorerna omöjligt att vid Gymnasierna quarhålla den studerande ungdomen som oupphörligt skyndar från de lägre läroverken till Akademierna, der Skoltvånget är afskaffadt och Skolstudier onödiga. Bland de sistnämde anför jag icke Comiténs Financeförslag i det

hela som uppstiger till en vida större summa än Statens tillgångar för denna Riksdag medgifva, utan endast den summa som är begärd för ElementarLäroverken, hvilka dock äro grunden för all undervisning som af Staten bekostas. Behofvet häraf är allmänt insedt och erkändt: och summan är, åtminstone relatift till andra Statsutgifter, så måttligt tilltagen att den troligtvis utan all svårighet af Ständerna beviljas. Skulle äfven de föreslagna förändringarna i Elementarverkens organisation framdeles helt och hållet eller till någon del antagas så medför dock detta ingen väsendtlig rubbning i aflöningsStaten, emedan personalen är i det närmaste den samma som förut. —

Tal på Vexiö Gymnasium,

Junii 1828.

Det år som förflutit sedan jag sist talade från detta ställe borde framför andra vara vigtigt för Svenska läroverket. Åtminstone har under intet annat så mycket blifvit tänkt, taladt och skrifvit öfver denna Nationens angelägenhet. Hvad följderna deraf kunna blifva måste framtiden afgöra. Ty liksom all uppfostran är ett förskott för ett tillkommande, så är äfven hvarje uppfostringslära, till och med hvarje mer eller mindre betydlig förändring i det antagna systemet, ställd under framtidens dom. Menskliga naturen är väl öfverallt i sina grunddrag den samma, och utom detta voro inga allmänna grunder för uppfostran möjliga. Men på andra sidan verka äfven både yttre och inre orsaker till en skiljaktighet som ingen slags uppfostran kan förekomma. Utifrån verka Religionen och Staten, ofta mäktigare än Skolan, och Sederna, som äro den lagstiftande makten i bildningens rike, och Tidsanden som är själens luftstrek. Inifrån verkar den oändliga mångfalden af lärjungens olika anlag och af lärarens gåfvor och personlighet. Genom sådana förhållanden måste naturligtvis uppkomma skiljaktigheter dem intet uppfostringssystem kan beräkna. Naturen i allmänhet, den inre så väl som den

yttre, har en oändlighet af former. Samma blomma får olika färg och skapnad i olika jordmån; och samma behandling som utvicklar och lifvar den enes snille, förstenar den andres enfaldighet. Menniskosjälen är en kroklinea, hvars eqvation ännu ej är funnen och som ej låter binda sig i någon formel. Vi böra derföre ej fordra allt af uppfostran allena. Men det gifves äfven en särskilt omständighet som gör att vi i detta afseende böra ännu mer inskränka våra anspråk. Den offentliga uppfostran har uppvuxit ur den enskilta, liksom i en högre skala, Staten uppvuxit ur familjelifvet. På samma sätt som nu Staten måste verka i massa, och ej kan nedstiga till enskiltheter, dem han öfverlemnar åt hvarje särskilt husfader, så kan ej heller den offentliga uppfostran, som behandlar ett större antal, sträcka samma omvårdnad som föräldrahuset till hvarje särskilt lärjunge. Det gifves dessutom väsendtliga elementer af uppfostran som Skolan endast ofullständigt kan utbilda, dels derföre att de af naturen äro förlagde inom ett annat område, dels äfven derföre att de alltjemt växande läroämnena upptaga all tid som läraren kan använda. Härigenom har Skolan väsendtligen måst inskränka sig att utbilda en enda klass af de menskliga förmögenheterna, nemligen kunskapsanlagen. I stället för *uppfostringsanstalt*, som omfattar det hela af mensklig bildning i alla dess riktningar, har hon hufvudsakligen måst öfvergå till blott *undervisning*. Låtom oss söka att närmare utvickla detta. — —

Elementarläroverket i sitt närvarande skick ibland oss upptager vanligtvis menniskan från åttonde till adertonde året, och derutöfver: en betydelig del af ett menniskolif, och säkerligen den mest bildsamma och i detta afseende vigtigaste af alla. Under denna tid utvicklas, riktas, bildas, ehuru i olika mån, alla menskliga anlag. Om vi bland dessa först betrakta Religionskänslan, så kan Skolan egenteligen

derpå endast verka villkorligt. All känsla, af hvad beskaffenhet som helst, är något helt och hållet inre, hon föreställer intet föremål, hon förhåller sig till kunskap som tonen förhåller sig till ordet. Derföre kan hon ej heller bibringas genom andra, eller i egentlig mening läras; hon kan endast väckas, näras och ledas. I Religionen är visserligen det ena elementet dogmatiskt och grundadt på begrepp: detta kan Skolan inpregla i minnet och äfven göra klart för förståndet. Det är lärarens pligt att söka ge denna dogmatiska undervisning en form hvarigenom hon äfven kan bli fruktbärande för hjertat. Härigenom bidrager han i sin mån att väcka eller utvickla det vida väsendtligare elementet i all Religion, dess egentliga lifsprincip, som är sjelfva den inre, barnsliga, förtröstansfulla känslan af det gudomliga. Men den egentligaste och verksammaste tidepunkten för en sådan väckelse inträffar före skoltiden. Ingen ålder i menniskolifvet är så rik på Religionskänsla som den spädaste. I åskan fruktar barnet den okände, den starke hämnaren; och i sommarvärmen älskar det högre än vi den gode Guden som klär marken grön och fyller den luftiga lekstugan med blommor: det känner bättre än vi att Gud bor i det sakta vädret. I den mån som begreppet uppklarnar, förbleknar vanligtvis känslan; Englarne bo synbarare i morgonrodnaden än i solen. Med ett ord, himmelriket hör barnen till, och derföre tillhör äfven den religiösa uppfostran först och väsendtligast föräldrarna. Barnet fattar bäst Guds makt och rättvisa när fadren, Guds kärlek och omvårdnad när modren talar derom; ty desse äro sjelfve de närmaste och naturligaste sinnebilderna af begge. Skolan förutsätter derföre med rätta Religionskänslan både väckt och i sina grunddrag utvicklad. Är detta försummadt, så kommer merendels den offentliga uppfostran för sent att ersätta det. Har barnet ej på modrens knä lärt sig *känna* hvad Bönen är, så blir vanligt-

vis det *begrepp* som i Skolan inhämtas härom för hela lifstiden en död kunskap. I korthet, det egenteligen lifgifvande, fruktbärande och väsendtliga i all Religionsbildning är af naturen förlagd i en helt annan Skola än den offentliga. —

Förhållandet är, ehuru af andra orsaker, det samma vid frågan om utbildningen af de moraliska anlagen. Skolan har härvid allt för många och mäktiga medarbetare för att i detta afseende ensam kunna ikläda sig ansvaret. Der äro de yttre omgifningarna som verka på moraliska bildningen liksom väderleken verkar på årsväxten. Der är efterdömet, hvars inflytande förhåller sig till lärans, som kroppen till skuggan. Der äro de mångfaldiga, obestämbara förhållanden hvari barnet eller ynglingen försättes utom lärosalen, der han knappast tillbringar en åttondedel af årets timmar. Mot allt detta kan Skolan ej sätta annat än lärarens tillsyn och diskiplinen. Men diskiplinen är ej egenteligen något moraliskt bildningsmedel, utan en strafflag, och afser mera den yttre handlingen än det inre tänkesättet; och lärarens tillsyn är delad på för många för att kunna följa en hvar.

Under sådana omständigheter är det hufvudsakligen endast de *intellektuella* krafterna hvilkas utbildning är förbehållen Läroverket. Genom sjelfva sitt namn tillkännager detta sin bestämmelse att *lära*, det vill säga att bibringa kunskap, och kan egenteligen ej ansvara för något annat. Men härigenom förlägges också en ganska väsendtlig del af menniskobildningen utom Skolan; och det är derföre icke genom något fel i Skolans organisation, utan genom sakens egen natur, som offentliga uppfostran är i sig sjelf något ofullständigt, som utom sig måste söka sin nödvändiga fyllnad. Men en sådan fyllnad kan ej sökas annorstädes än i den enskilta uppfostran. Om vi i anledning häraf be-

trakta förhållandet mellan enskilt och offentlig uppfostran, så är till en början klart att den förstnämde är den ursprungliga och naturliga. Naturen har sjelf anförtrott barnets första fysiska vård åt modren. Äfvenså tillhör henne första väckelsen och riktningen af Religionskänslan. Det moraliska sinnet åter uppfostrar fadren väsendtligen, genom efterdöme och förmaning. Hvad den egentliga undervisningen angår, så är den för det mesta praktisk. Praktiskt lär sig barnet språket, och längre fram, likaledes praktiskt, fadrens yrke. På samma sätt bibringas äfven hvad det behöfver veta om Naturen, om landets lagar, Statsförfattning och minnen; och slutligen, för att sätta kronan på denna husbehofsbildning, inträder Kyrkan, en offentlig anstalt, och fullbordar Religionsundervisningen. Härmed är nu uppfostran slutad och medborgaren färdig. Hvad som ännu kan fattas, det lär efter hand det omgifvande lifvet, och Erfarenheten, en trogen uppfostrare, som följer med till grafven, och först der öfverlemnar sin lärling åt den högre, den bleke Öfverläraren med timglas och lia. En sådan, väl inskränkt, men dock i sin art fullständig uppfostran, om hon endast varit hvad hon bör, utbildar, i afseende på känslan, en lefvande vördnad för allt det högre *hos* menniskan och *öfver* henne, och i afseende på förståndet, sundt modervett och rent praktiskt sinne. Härmed var det också nog under enklare samhällsförhållanden än de nuvarande; och ännu i dag får och behöfver större delen af nationen, Statens kärna, det egentliga folket, ej någon annan uppfostran. Men samhällslifvet utvicklar eller invicklar sig allt mer och mer, det enkla uttränges öfverallt af det konstiga, menskligheten bestiger efter hand sina höjder, vettenskap och konst växa ut i alla riktningar, Staten sjelf blir lärd och fordrar lärdom, om icke af alla, åtminstone af sina Embetsmän som föreställa honom bland folket. I

detta afseende räcker icke den undervisning till som familjen kan gifva, och den enskilta uppfostran är derföre, från denna sida betraktad, äfven så ofullständig som den offentliga från en annan. Hon måste således anlita en genom sin lärdom högre inrättning; och offentlig uppfostran inträder alltså här, väl såsom något vikarierande, såsom en fortsättning och fullkomning af den enskilta, men tillika försätter hon barnet i en helt annan och främmande krets. Hos de gamle var det enskilta icke söndrat från det offentliga genom en så skarp gränslinea som nu, det låg med rötterna vida mer i dagen, det var så till sägandes flyttadt under öppen himmel, hela forntidens lif var icke blott enklare, utan äfven, om jag så får uttrycka mig, mera af ett stycke än de nyares. Öfvergången var derföre mindre märkbar, och till följe häraf offentlig uppfostran mindre skarpt skild från enskilt än nu. För närvarande äro dessa i flere afseenden hvarandras bestämda motsats. Ser man på ämnet så uppfostrar familjen väsendteligen Religions- och Sedekänslan, Skolan deremot väsendteligen kunskapsanlagen. Ser man på lärosättet, så bildar familjen praktiskt, Skolan theoretiskt. Ser man slutligen på ändamålet så ger familjen den uppfostran som är nödvändig för alla, i samhällslifvets enklaste förhållanden: Skolan åter derutöfver äfven den som Staten måste fordra, dels af sina Embetsmän, dels äfven i allmänhet af hvarje medborgare i den högre bildningskrets hvilken föreställes af Staten sjelf, såsom mensklighetens högsta uppfostringsanstalt.

I den mån som uppfostran utträder ur familjelifvet försättes hon äfven i ett konstladt förhållande; ty det naturligaste vore tvifvelsutan att hon aldrig lemnade föräldrahuset. Men allt konstladt bär inom sig en dunkel längtan tillbaka till sitt ursprung, till det naturliga. Att en dylik känsla verkeligen mer eller mindre röjer sig i våra

Skolsystemer, bevisas af flere omständigheter. Det är t. ex. bekant hvilken betydande plats läroboken för närvarande upptar vid alla läroverk, och hur hon dagligen inkräktar mer och mer på den mundteliga undervisningens område. Men läroboken är ju i sig sjelf ej annat än en huslärare. Samma ursprung och syfte ha äfven de vid flere offentliga Skolor vanliga privatlärare, tagna bland ungdomen sjelf. Lärofriheten, som flere yrka inom Skolan, betyder väsendteligen ingen ting annat än att föräldrarne, efter enskilt godtycke, skulle få bestämma läroämnena inom en offentlig undervisningsanstalt. Sjelfva den så mycket omtvistade vexelmethoden kan sägas åsyfta en återgång till det enskilta lärosättet derigenom, att den vill återställa ett naturligare förhållande mellan antalet af lärare och lärjungar. Med ett ord, man vill öfverallt privatisera det offentliga; och det torde finnas få antagna eller yrkade förändringar inom Skolan som ej hänvisa på en önskan att i offentliga uppfostran upptaga så mycket af den enskiltas elementer som möjligtvis kan förenas med dess karakter af offentlighet. — —

Af hvad här blifvit antydt följer i min tanka att all uppfostran, betraktad såsom ett helt, fordrar tvenne lika väsendtliga beståndsdelar, familjen och Skolan. Familjen är oumbärlig, icke blott för den första, i många afseenden vigtiga bildning som föregår skoltiden (hvilket förstås af sig sjelf), utan äfven sedermera, och är inom sitt område mera verksam än all annan Skola. Familjen är uppfostrans hjerta, men Skolan är dess hufvud, och kan ej heller umbäras. För folket må Kyrkan vara den rätta, kanske den enda nödvändiga skolan; men de andre kunna ej bildas utan en lärdare undervisningsanstalt. Väsendtligaste uppgiften för all offentlig uppfostran måste derföre vara den att, så vidt sig göra låter, förena familjen och Skolan. Då

nu en sådan förening aldrig kan bli fullständig, emedan familjen ej kan upptagas i Skolan, så återstår ingen annan utväg än den att få familjen inom Skolan representerad fullständigare än som hittills varit möjligt. De flere försök som härtill blifvit gjorda både inom och utom vårt fädernesland, genom Kontubernier och dylika inrättningar, för att närmare föreställa föräldrahuset och dess noggrannare omvårdnad, äro alla underkastade stora svårigheter. En undersökning härom skulle emedlertid blifva allt för vidlyftig för tillfället, och må tilläfventyrs en annan gång fresta mina åhörares tålamod. — —

Det berättas om Alexander, nemligen den Store, att när man frågade honom hvarför han underkastade sig alla besvärligheterna af Persiska fälttåget, då svarade han att han ville eröfra solens länder, på det Athenienserna måtte tala om honom. I Lärare! Den som bildar och upplyser de unga, han eröfrar, äfven han, af solens länder; och om Athenienserna ej tala derom, talar dock stämman i hans eget bröst, och medvetandet att i sin mån hafva verkat till ljusets seger. Sällan lär detta läroverk till Högskolorna kunna afsända så många ynglingar med i allmänhet så fullgoda grundkunskaper. Jag har med glädje förnummit att flere ibland dem, genom egen flit och under lärarnes handledning, betydligen utvidgat sin lärokurs; och detta är, när det rätt fattas, det förnämsta villkoret för all högre framgång vid hvilket läroverk som helst. Ty undervisningens hemlighet består öfverallt deruti, att man lägger lärjungens krafter till lärarens, och tilltror de unga att äfven på egen hand lära något. För barnet är lexan nog, ty det bör ej växa för fort, och själen behöfver stadgas, liksom

kroppen. De bättre begåfvade ibland dem finna sin uppmuntran genom lärarens bifall och den kortare tid de använda för att genomgå sina stadier. Men ynglingen är redan en fullbildad natur, och på honom växa vingarna hastigt, om han är ämnad att få några; och för de vinglösa gifvas olyckligtvis inga flygmaskiner. Derför bör han väl släppas lös, men hans utflygt ledas och bevakas. Ty det lösliga, det förspridda, det halfva vetandet gagnar ingen: kunskapens säkerhet är i allmänhet mera värd än dess omfång: *multum, non multa* var de gamles visa regel. Den är dubbelt användbar i vår vidtkringgripande tid, men kan äfven der missbrukas. Lycklig skattar jag derföre den lärare som kan utvidga kunskapens yta, utan att dess djup derföre förminskas; och i detta afseende lyckönskar jag flere ibland Er till den dimission vi i dag anställa. —

Jag bör slutligen äfven säga ett ord till Eder, I ynglingar, som i dag lemnen oss för att söka en högre undervisning. Det är visserligen alltid vid edra år en fördel att vinna tillfälle till högre bildning; men det är icke egentligen derför som jag skattar Er lyckliga. Ty kunskapens träd skjuter sin krona högre än alla läroverk; och om dess gyllene frukter ej mogna inom Ert eget bröst, sannerligen I söken dem förgäfves utom Er. Men lyckliga skattar jag Er derföre, att lifvet, som I tron, ligger framför Er som rännbanan i Olympia, befolkad af Gudastoder och omgifven af lager och oliver. Lyckliga skattar jag Er i synnerhet derföre att I till den banan ej medföra annat än den lätta sommardrägten af Edra egna bekymmer. Men den drägten kan blifva tung nog med åren, och derföre förmanar jag Er att förstärka Ert sinne med det enda som ger verklig styrka, med kunskap och dygd. Om I tilläfventyrs medfören ett hedrande vitsord härifrån, så föreställen Er icke att I derföre ären fullärde; ty fullärd är menniskan

egenteligen aldrig förr än — i döden. Den menskliga kunskapens Tempel är större, är herrligare än Salomos; och I stån ännu, för det mesta, i hedningarnas förgård. Jag varnar Er för den halfgångna mångkunnighet som är dagens lösen. Tron mig, all kraft är stark i den mån som hon sammantränges; hon förslappas allt som hon utvidgas och sprides från sin medelpunkt. Aspen sträcker sina rötter vidt omkring, men hon lägger dem alla i jordytan; och derföre är hon också trädet med den lösa stammen, med de darrande bladen. Men eken tränger tillsammans sin rot och skjuter henne rakt ner i djupet: derföre slår äfven ett mäktigt hjerta i hennes friska barm, hennes grenar gripa modigt mot himmelen, och hon brottas med stormen i århundraden innan hon faller. Vare Er detta en bild af menniskobildningen! Der gro många vattenskott på kunskapens träd; men jag har icke hört att det är dessa som bära de Hesperiska frukterna i sanning, eller dikt, eller handling. Om derföre Gud gifvit Er en gåfva, så tagen vara derpå, utvicklen den, sammanträngen hela Ert väsende deruti. En hvar är icke en högt begåfvad, och det är väl att icke så är; men *en* gåfva har Gud förunnat oss alla, och det är gåfvan af tankens reda, och viljans fasthet, och uppsåtets ära. Samlen I Er kraft att utbilda den gåfvan, då är det godas Gud med Eder, på Lundagård eller vid Upsala högar. Då må lärdomen bli olika, men läroverken hafva ej arbetat förgäfves, de ha räddat Ert lifs bestämmelse. I ären då välkomna i Statens tjenst, och välkomna äfven tillbaka i den Kyrkas tjenst som upptagit Er barndom, i det läroverks tjenst som bildat Er ungdom. Den högste lede Eder dit, utan vank och villa! — Farväl! —

Farväl, äfven I andra, äldre och yngre, och I små i synnerhet, hvilkas åsyn alltid fröjdar mitt hjerta! Gån hem och leken i föräldrahusets skugga. Men leken icke

blott, utan arbeten äfven! I ären välkomna åter: men dagen för Er återkomst är en pröfningsdag. Helsen derföre de hemmavarande och sägen dem att de ej må störa Er; ty tiden hör icke Er till, utan hon hör till ljusets Gud i hvars tjenst I inträdt. Måtte den Guden lysa och leda och bevara Er! Farväl! — —

Till Grefvarna Hamilton.

Kyrkoherden i Wernamo, Herr Magr. Öhrnberg, har inberättat om den nya skola som T. å Hörle Jernbruk icke blott stiftat utan äfven med särskilt vård och tillsyn hägnat och uppmuntrat. Jag uppfyller en kär skyldighet då jag härföre å DomCapitlets vägnar förklarar min tacksamhet. Det är glädjefullt att se landets ädlingar sörja för de lägre klassernas bildning, under det att folkets okunnighet annorstädes påräknas såsom det säkraste stödet för thron och riddarhus. Men begge tåla ljuset; och i ett land som vårt, der menigheten deltager i lagstiftningen och Statens högsta angelägenheter, är råheten grundlagsvidrig och okunnigheten en landsförrädare. Emedlertid, under det vår samhällsinrättning utvicklat sig och framskridit med tiden, har allmogens bildning för det mesta qvarstadnat på sin förra punkt. Det missförhållande som härigenom uppkommit gör sig med hvar dag mera känbart och kan endast afhjälpas genom en förbättrad Uppfostran. En sådan är äfven det enda medlet att göra Religionsundervisningen som Läroembetet skall bibringa, verksam och fruktbärande, och sålunda befordra seder och verkelig gudsfruktan, som är något helt annat än det skum af gudaktighet som nu börjat, äfven i våra trakter, att flyta ofvanpå den jäsande tiden. Det är ett mörkrets, ett förvillelsens

barn, och dess fiende är allt som leder till ljus och kunskap. På dessa hvilar alltså ytterst samhällets både andeliga och verldsliga bestånd; och en hvar som i sin krets befordrar dem han gör sig i dubbelt afseende förtjent af sitt fädernesland, och är värd tack både af samtid och efterverld.

Wexiö d. 16 Julii 1828

Å DomCapitlets vägnar

Es. T.

Vid kyrkovisitation i Kalfsvik

d. 17 Aug. 1828.

De söka mig dageligen och vilja veta mina vägar, såsom ett folk det allaredo rättfärdighet gjort hade, och sin Guds rätt icke öfvergifvit hade (Es. 58: 2). Med dessa ord bestraffar Herren hos profeten Esaias ett högmodigt och hycklande slägte i Israel. De sökte honom väl dagligen i bönen, men icke på det sätt, icke med det sinne som Gud vill sökas af menniskor. De inbillade sig att deras myckna bedjande var en förtjenst som borde dem tillräknas, de trotsade på sin egen rättfärdighet, de ansågo sig genom sin skenheliga gudsfruktan för bättre än andra och föraktade en hvar som afvek ifrån deras tänkesätt. När sedermera, i tidernas fullbordan, Guds son nedsteg på jorden, då fann han ännu samma slägt ehuru under ett annat namn. De kallades då phariseer eller afsöndrade, emedan de söndrat sig från den öfriga församlingen. De utmärkte sig framför andra genom ett strängt iakttagande af den Mosaiska lagens föreskrifter i allt som rörde det yttre. De helgade hvilodagen, icke blott efter Mosis stadgande, utan äfven derutöfver, på ett småsinnigt och vidskepligt sätt, och fördömde äfven den som gjorde väl på Sabbaten. De bådo, icke blott i Templet och Synagogorna, utan äfven i gatuhörnen. De litade endast på sin egen rättfärdighet och ropade öfverallt att de gjorde lagen tillfyllest. Derföre voro de högmodiga i sina hjertan,

de fällde förtappelsens dom öfver en hvar som icke hörde dem till, icke ville liksom de framställa sin skenhelighet till ett efterdöme. Ty hela deras väsen var endast skrymteri och beräknad på det yttre skenet. *Alla sina gerningar gjorde de,* säger Christus sjelf, *på det de skulle varda sedde af menniskor* (Matth. 23: 5); och derföre förliknade han dem vid dryckeskäril renskurade utanpå men innantill fulla med orenlighet. Han förliknade dem vid hvitmenade grifter, hvilka utvärtes synas dägeliga, men innantill äro fulla med de dödas ben. På mångfaldiga ställen af de heliga Böckerna är derföre deras dom tecknad, och sjelfva det Evangelium som vi i dag hört förklaras målar i en träffande bild deras skrymtaktiga högmod och sjelfhelgelse. Aderton århundraden äro förflutna sedan dess, Jesu Christi lära har utspridt sig öfverallt på jorden, hon har eröfrat hela den bildade menskligheten, och vunnit många till salighet, den christna kyrkan står på ett helleberg, och helfvetets portar skola ej varda den öfvermäktige. Men midt i den Christna kyrkan finnas ännu de som ehuru under annan skepnad, annat namn och andra omständigheter påminna om forntidens Fariseer, och öfvertyga oss att deras slägte ej ännu är utdödt. De äro sådana som först och främst förtrösta på sin egen rättfärdighet och yrka att de af egna krafter kunna fullgöra lagen. Att nu menniskan med all flit bemödar sig att med sina gerningar visa sin gudsfruktan, att handla, så vidt hennes svaghet tillåter, i öfverensstämmelse med Guds föreskrifter, att vara helig och rättfärdig i allt sitt lefverne; detta är visserligen rätt och tillbörligt och egnar en hvar som bekänner Jesu Christi lära. Men att föreställa sig det ett sådant bemödande ensamt och i sig sjelf skulle vara tillräckligt att uppfylla allt hvad Gud fordrar af den syndiga, den svaga menniskan, detta är en förvillelse som strider både mot förnuftet och Biblen,

både mot det naturliga och uppenbarade ljuset. Den strider emot förnuftet; ty om vi endast lyssna till den inre rösten i vårt hjerta, till samvetets vittnesbörd, så lärer detta oss osvikeligen att vi icke kunna uppnå den helighet som kan bestå inför gudomligheten, att vi alltid ha något att förebrå oss vare sig i gerningen eller i uppsåtet, att vi äro födde med en böjelse till det onda som skriften kallar för syndafallet. Men ännu tydligare läres detta af Uppenbarelsen som egentligen ej är annat än det klarnade, det fullt ut utvecklade förnuftet i frågan om andelig ting. *Den är icke till som rättfärdig är, icke en,* säger Paulus. *Intet kött kan af lagens gerningar vara rättfärdigt inför Gudi, ty af lagen känner man synden. Allesamman äro vi syndare och hafva intet att berömma oss af inför Gudi; och varda rättfärdige utan förskyllan af Hans nåd genom den Förlossning, som i Christo Jesu skedd är.* (Rom. 3.) Och på ett annat ställe heter det hos samma Apostel: *Alla de som med lagens gerningar umgå de äro under förbannelse. Men att ingen varder rättfärdig inför Gudi genom lagen är uppenbart, ty den rättfärdige skall lefva af sin tro.* (Galath. 3.) Dessutom om en dödlig kunde uppfylla helighetens lag hvartill behöfdes då en medlare mellan Gud och menniskor, hvarföre skulle då Guds son hafva lidit och dött för verldens synder? Hans blod, gifvit till en lösepenning för mången, det var då förspilldt onödigtvis, försoningens hemlighet, den djupaste, den tröstefullaste af alla, den var då en fåfäng anstalt, en öfverloppsgerning utan behof och nytta. Och sålunda leder en dylik Fariseisk rättfärdighet just till den raka motsatsen af hvad som är christendomens hörnesten, dess märg och kärna. Men den leder äfven till annat som är lika stridande mot en rätt christelig anda. Den leder till ett högmod, som inbillar sig vara för mer än alla andra, till en egenkärlek, som med välbehag speglar sig i söndagsdrägten af sin sjelf-

gjorda helighet. Men genom högmod föllo himmelens englar, Gud är när dem som ett ödmjukt hjerta ha. Christus lär att *den sig upphöjer han skall varda förnedrad, och den sig förnedrar han skall varda upphöjd* (Matth. 23.): och hans förste lärjunge säger oss att *Gud står emot de högfärdiga men de ödmjuka giver han nåd.* (1 Petri 5.) — En dylik phariseisk gudsfruktan leder vidare till ett kärlekslöst sinnelag, till hårda och oblida omdömen öfver våra annorlunda tänkande bröder. Men utan kärlek och fördragsamhet finnes ingen verklig christendom. Kärleken är lagens fullbordan och summan af Evangelium. *Om jag kunde profetera,* säger Paulus, *och visste all hemlighet och all förstånd och hade all tro så att jag försatte berg, och hade icke kärleken, så vore jag intet.* (1 Corinth. 13.) Men den kärleken visar sig emot bröderna i fördragsamhet, i förlåtelse, i ett mildt omdöme öfver alla. Ty *kärleken,* heter det vidare hos Apostelen, *han är tålig och mild, han uppblåses icke, han gläds icke öfver orättfärdighet men han fröjdar sig öfver sanningen. Kärleken vänder aldrig åter ändock profetierna skola återvända.* (Ibid.) Och huru ofta, huru eftertryckligt, huru kärleksfullt förmanar icke Christus sjelf att vi ej måtte tänka argt om vår broder utan öfverse med hans brister. *Dömmer icke så varden I icke dömda; ty med den dom som I dömmen skolen I dömde varda och med det mått som I mäten skall Eder mätit varda.* (Matth. 7.)

En sådan fariseisk gudsfruktan leder vidare till en söndring inom kyrkan som är stridande emot Christendomens anda, den bryter församlingens enhet, och sätter split och förbittring och oreda i stället för Christelig endrägt och samhällighet. Men annorlunda förmanar Paulus de Christna i Efesus: *Vandren såsom tillbörligt är i den kallelse der I uti kallade ären, med all ödmjukhet och saktmodighet, med tålamod unddragande den ene den andre i kärleken; vinn-*

läggande Eder att hålla andans enhet genom fridens band; ty I hafven ju alle en Herre, en tro, ett dop, en Gud och allas vår Fader. Utan en sådan andans enhet genom fridens band faller den Christna Kyrkan sönder; der uppstår en ny församling inom församlingen sjelf och Guds rikes fiender på jorden gläda sig åt dess tvedrägt och upplösning. — Och slutligen leder äfven en gudsfruktan sådan som jag omtalat till många dåraktiga och svärmande föreställningar, dem jag nästan blyges att omtala. T. ex. att man på vissa yttre kännetecken skulle kunna märka huru långt helgelsen fortskridit hos en menniska, huruvida hon är uppväckt eller ouppväckt, omvänd eller oomvänd, värdig eller ovärdig, då hon begår Herrens Nattvard. Men att detta och annat dylikt är blott en tom, ja en hädisk inbildning, det behöfver jag väl icke bevisa för någon, hvars hufvud är sundt och hvars förstånd ej blifvit förvridit af onyttigt grubbel. Ty icke hänger Guds ande ut sin skylt i anletet utan han bor och lefver och verkar i hjertat: och hvad der inne föregår det skåda ej menskliga ögon, utan Gud allena som allting känner. Men en dylik ohöfvisk dom, den inskränker man icke till sine öfrige medchristne, utan man utsträcker den äfven till sina lärare. Den tid är redan kommen hvarom Aposteln Paulus skrifver till Timotheum: *de skola icke kunna lida helsosam lärdom, utan skola efter sina egna lustar samla sig lärare, efter dem kliar i öronen: och de skola vända sina öron ifrån sanningen och vända sig till fabler.* (2 Timoth. 4.) Höra nu de ordentliga, af Gudi och öfverheten insatte Lärarne icke till det skrå hvartill man sjelf räknar sig, beifra de tvertom, såsom de böra, dess högmod, dess skrymtan, dess andeliga utsväfningar: visa de salighetens väg på ett annat sätt än det som den inbillska sjelfklokheten utstakat, på ett sätt som endast öfverensstämmer med Bibeln, då den rätt förklaras, med Kyrkans och våra Fäders tro,

då den rätt utvecklas, med sunda förnuftet, då det får gälla hvad det kan och bör i andeliga ting: — då heter det att sådana Lärare hafva icke andan, de äro oomvända, Ordet har ingen kraft på derar läppar, Sakramenterna förvissna mellan deras händer. Att man nu fordrar både lefvernets och lärans renhet af den Christelige Läraren, att man begär att hans vandel skall svara emot hans predikan, detta är rätt och tillbörligt. Men är hans lefnad oförvitlig, är hans lära ren, då hafven I intet vidare att fordra, ty det är Gud och icke I som ransakar hjertat, och pröfvar njurarna. *Ho är du, som dömmer en annors tjenare? Sinom egnom Herra står han eller faller.* Eller veten I icke att predikoembetet är insatt af Gudi, att ingen upptages deruti som ej ransakat Skrifterna bättre och grundligare än hvad som kan vara Er höfva? Veten I icke att det gudomliga ordet har sin inneboende kraft i sig sjelf när det endast rent och klart föreställes? Veten I icke att gåfvorna kunna vara mångahanda, men anden är en? Veten I icke att Sakramenterna verka oberoende af dens sinne som utdelar dem? Och derföre anstode det Er bättre att med tro och hopp lyssna till ordet och begagna nådemedlen, detta anstode Er bättre än att med sjelfklok vishet dömma öfver dem som äro kallade till Ordets tjenare. Men hvad säger jag? Det är icke blott Edra bröder, icke blott Edra Lärare, det är icke blott de lefvande som I dömmen. I dömmen ju äfven de döde, grafvarna äro ej fria för Eder vishet. I veten ju att säga oss om de afsomnade äro saliga eller ej! O I förblindade dårar! skaffen sjelfve med fruktan och bäfvan att I måtten salige varda, men låten de döde hvila i ro uti sina kamrar! De stå inför en domstol dit äfven I en gång skolen inställas: men hvad der föregår, derom veten hvarken I eller jag eller någon annan att förtälja; det sitter ingen menniskosjäl uti

den Högstes rådkammare, det är intet menskligt öga som har mätt den eviga barmherrtighetens djup. Store Gud, menniskoslägtets fader, nådens och barmherrtighetens eviga källa! förlåt de förvillade, som med fräcka händer vilja lyfta på täckelset, som höljer dina rådslag, förlåt de fåvitske, som vilja sätta sig på din domarestol, hvilken stod innan verldens grundvalar lades, och som blifver ståndande när de ha ramlat. Fader, förbarmare, kärleksrike dommare, *förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra!*

Christelige åhörare! Det är tyvärr! icke utan särskilt anledning som jag i dag talat emot Fariseernas rättfärdighet och varnat för de falska profeter. Jag har väl med glädje hört att de fleste af Eder utmärka sig för ett christeligt lefverne och en ren och oförfalskad tro. Eder förmanar jag alltså att ej låta förvilla Er af dagens hugskott, utan bibehålla Er obesmittade och fasta i tron intill ändan. Men jag har äfven med bekymmer förnummit att sådana läror och föreställningar som dem jag omtalat äro gängse ibland några utaf Eder, och drifvas på enskilta sammankomster, hvilka anställas än här och än der i församlingen. I veten att dylika sammankomster äro af Öfverheten förbjudna; och redan detta borde vara Er ett skäl att derifrån afhålla Eder; ty Öfverheten är af Gudi, och att lyda hennes bud det är äfven en christelig pligt och en af de angelägnaste. I ären äfven, genom presterskapets omsorg, underrättade om det straff, som verldsliga lagen utsätter för dylika sammanträden. Men jag ville gerna att det icke vore en trälaktig fruktan för straffet som förmådde Er att afstå härifrån, utan snarare omtanken för Ert eget andeliga bästa, och öfvertygelsen att dylika sammankomster äro både *onödiga* och *skadliga.* De äro onödiga; ty hvarje söndagssol skiner på det öppnade Templet der Guds ord förkunnas Eder utan flärd och villa. Och synes

detta Eder icke nog, hvem är som hindrar, hvem är som afråder Er, hvem är den rättskaffens lärare som icke snarare tillstyrker och befrämjar den husliga andakten? Det är skönt och christeligt när en husfader samlar omkring sig sitt hus och förklarar dem skrifterna, och med solens uppgång lär dem att prisa Herran, och vid dess nedgång tacka honom för hans nåd. Så gjorde Edra fäder före Er, och voro dock ett bättre, ett arbetsamare, ett redligare, ett gudfruktigare slägte än I. De hade nog af den lärdom som ordets tjenare gaf dem i Templet, eller som Bibeln gaf dem i deras hus; men de löpte icke derutom efter allehanda lärdomsväder, de försummade icke sitt arbete för att lyssna till fåfängeligt tal, de visste att det myckna oförståndiga läsandet icke hörde till deras yrke; de visste att half lärdom är sämre än ingen, emedan den utmagrar hjertat och fördunklar det sunda modervettet; de visste att flit i sitt kall och redlighet emot hvar man äfven är en gudstjenst, som är tacknämlig för Herranom. Och sålunda äro då Edra öfverloppsgudstjenster, Edra stulna andaktssamqväm onödiga. Men jag säger Er att de äfven äro skadliga. Ty hvad viljen I lära af de sjelfgjorda presterna som sjelfve ingenting lärt? Jo, de lära Er hvad de sjelfve kunna: att förmörka hvad som är klart i sig sjelf, att förklara hvad Gud fördolt för menniskors ögon, att förakta hvad de borde vörda, att hata dem de borde älska, att dömma hårdt der de borde öfverse och förlåta. Eller tron I att Anden ingifver dem allt, såsom han fordomdags gjorde med apostlarna? Men Apostlarne lefde i tider då den christna Församlingen ännu var späd, som ett nyfödt barn, och vantro och våld och förföljelse omgåfvo hennes vagga. Då var det nödvändigt att Gud med utomordentliga medel skyddade sin unga inrättning och på ett öfvernaturligt sätt utgjöt sin ande öfver dem som förde hans talan på jorden. Men nu

är den christna kyrkan fullbygd, åtminstone ibland oss. Profetiorna och undren hafva längesen återvändt, emedan de ej längre behöfvas för sitt fordna ändamål. Den som derföre säger Er att han, i en sådan mening, är ingifven af Guds ande, den som åberopar sig särskilta uppenbarelser och öfvernaturlig lärdom, han är antingen en bedragare eller en drönare, han ljuger antingen för Eder eller åtminstone för sig sjelf. Tagen Er derföre tillvara för den ande som drifver dylika, ty det är den uppblåsta lögnens ande som skyr för sanningens ljus, det är det tomma, det ihåliga svärmeriets ande som lefver af drömmar och syner. Jag förföljer ingen för hans tro, jag vördar samvetets frihet, liksom all annan frihet; men friheten måste då vara lagbunden och icke urarta till sjelfsvåld och utsväfningar. Det är mitt embetes pligt att först varna och förmana, och jag uppfyller den villigt, men om ingen varning hjelper då är det äfven mitt embetes pligt att vidtaga sådana åtgärder som lagen bjuder för att återställa ordning inom församlingen och enhet i kyrkan. Skonen mig för en sådan obehaglighet. Betänken Ert eget bästa, återvänden till den föreskrifna, den af Gud helgade ordningen, utplånen spåren af allt split, all söndring inom församlingen, låten det vara, såsom Jesus Christus oss bjudit hafver, *ett fårahus och en herde!* Amen.

Christelige Åhörare! De män och Lärare som fått sig uppdraget att jemte mig undersöka Er christendomskunskap hafva alla intygat att de funnit den
Samma vitsord kan jag äfven med få undantag lemna öfver Eder, I unga Jesu Christi bekännare dem jag sjelf närmare hört och pröfvat.

Jag förmanar Eder, I unga, att I flitigt bevaren Ert döpelseförbund som I för icke längesedan förnyat. Men

för att kunna bevara det, så växen ännu dagligen till och förkofren Er i Guds och vårs Herras Jesu Christi kunskap. Ty den kunskapen är den ende säkra ledsagaren under den villsamma vandringen genom lifvet. I stån ännu vid början af Er bana, på tröskeln af en obekant verld, full af faror och förförelser. Tagen Er till vara att icke Er oerfarenhet blir öfverrumplad, att icke Edra hjertans oskuld förvissnar, som en blomma bruten i förtid. Det bästa, det säkraste, det osvikligaste medlet härtill är det att I ären starke i tron och brinnande i bönen. Sluten Er fast intill det Ordet *som hafver löfte med sig både för detta lifvet och det tillkommande*, låten det ledsaga Er såsom Engeln fordom ledsagade den unga Tobias på hans vandring, låt det vara *Edra fötters lykta och ett ljus på Edra vägar.* — Eder, I tjenare, förmanar jag med apostlens ord, *att I ären Edra herrar underdånige och uti allting behaglige, icke gensvarige, icke otrogne, utan all god trohet bevisande.* (Tit. 2: 9.) Ty trohet är tjenarens prydnad, och den som sviker sin husbonde, han sviker sin fader, han sviker äfven allas vår fader som är i himmelen. Men den som redliga tjenar, den som icke stjäl bort tiden med sin försumlighet, den som är förnöjsam med hvad han får, som är lydig och undfallande, han är Gudi täck, och *salig är den tjenaren som Herren så finner.* Eder, I Husbönder, förmanar jag med Syrach: *Hafver du en tjenare så låt dig vårda om honom såsom om tig sjelfvom,* (Syr. 33) och med Paulus: *Hvad lika och rätt är, det beviser tjenarenom, vetande att I hafven ock en Herra i himmelen!* (Coloss. 4.) — *I föräldrar, uppföden edra barn i tukt och Herrans förmaning*, såsom apostelen lärer. (Ephes. 6.) Påminnen Er att de äro Er bästa rikedom, att det är de som skola göra Er sorg eller Er glädje på gamla dagar. Förelysen dem derföre med Ert eget efterdöme, vänjen dem ifrån barndomen vid det goda, låten dem ej se annat än hvad

15—211876. Tegnér Saml. skrifter. 6.

rätt, hvad helsosamt, hvad gudaktigt är; ty det unga sinnet är böjligt, och om det förderfvas då kommer dess förderf *ifrån* Eder, och det kommer äfven med tiden *öfver* Eder med sorg och vanära. — I samtelige, både unge och gamle, både höge och låge, fattige och rike, Eder förmanar jag med Petri ord: *Varen underdånige all mensklig ordning, för Herrans skull, ehvad det är konungen såsom den öfverste, eller befallningsmännerna såsom de der sände äro af honom, de onda till straff och de goda till pris.* (1 Petr. 2.) Ty utan mensklig ordning kan intet samhälle bestå, icke en gång kyrkan, och öfverheten är Guds afbild på jorden, hon vakar för oss alla, hon skyddar oss alla, hon älskar oss alla. Hedren Edra lärare, ty dem är anförtrodd vården om Er eviga salighet, de äro Guds budbärare, det är icke sitt ord utan Herrans som de frambära. Varer kärleksfulla och fördragssama, ty *hufvudsumman af budet är kärleken af ett rent hjerta och af ett godt samvete och af en oskrymtad tro.* (1 Timoth. 1.) Varer redlige; *ty de som redeliga för sig vandrat hafva komma till frid och hvila i sina kamrar.* (Es. 57.) Varer arbetsamme: ty arbete gör icke blott huset rikt, utan det gör äfven både kropp och själ sunda, men lättja är menniskans förderf, och *hvar och en skall få sin lön efter sitt arbete.* (1 Cor. 3.) Varer nyktre: *ty nykterhet är sinnets öga, men dårskapen bor på den drucknes läppar.* Men först och sist, mine åhörare, varer gudfruktige, *söker först efter Guds rike och hans rättfärdighet, så faller Eder allt detta till.* Men *frukten Gud i andan och sanningen,* i den anda som han fordom utgjutit öfver sina helige, i den sanning, som han nedlagt i sitt ord. *Men hvilken annorlunda lärer,* säger apostlen, *och icke blifver vid vårs Herras Jesu Christi helsosamma ord, och vid den lärdom som är om Gudaktigheten: han är förmörkad och vet intet, utan är sjuk i spörsmål och ordaträter.* (1 Timoth. 6.) — I tycken kanske att jag talat strängt till Eder i dag i detta

ämne. Men denna stränghet gäller icke dem som deraf ej finna sig träffade: hvad de andra angår, så har jag mot dem uppfyllt mitt Embetes pligt då jag förmanat, då jag varnat, då jag bestraffat. Men jag är icke endast kommen att bestraffa, jag är äfven kommen att välsigna både dem och de öfriga. Böjer derföre Edra hjertan till Gud och anammer Hans välsignelse. Herren etc.

Vid kyrkovisitation i Elmeboda,

d. 14 Sept. 1828.

När ordningen upphör för mig, säger Herren, då skall ock Israels säd återvända, så att det icke mer skall vara ett folk för mig (Jerem. 31: 36). Sålunda varnades fordomdags Israels barn af en man, uppfylld af Herrans Ande, som med rörande stämma beklagade sin tids förderf, och med manligt allvar beifrade dess oordningar. Han förutsade med profetisk röst oordningens följder som också snart inträffade: statens upplösning, templets fall, folkets förskingring och fångenskap i främmande länder. — I, mina åhörare, ären icke af Jacobs hus, ingen yttre fiende hotar Er, ingen Babylonisk fångenskap tyckes för Er vara att befara, Ert tempel står fast och säkert på den fredliga grunden. Men ordningen är ännu hvad den fordom varit: hon är bandet som sammanhåller både den yttre och inre naturen, hon är samhällets grundval, hon är kyrkans och församlingens pelare. Derföre tilltalar jag Er ännu med profetens ord: *När ordningen upphör för mig, säger Herren* etc. Orden läsas Jerem. 31: 36.

Christelige åhörare! Gud är en ordningens Gud, och genom en bestämd och orubbelig ordning upprätthåller han först och främst hela den yttre verlden. Solen och stjernorna stiga ju upp på sin bestämda tid, och I hafven icke märkt, att de försofva sig. När hans dag är inne kommer

ju våren med sina löf och hösten med sina ax. Vintern sjelf är tillhands när han bör, och lägger jorden i träde och bygger sin silfverbro öfver sjö och flod. Hafvet vet sin gräns som det icke får öfverstiga, och månen känner sitt rum i himmelen hvarifrån han icke viker. Allt hvad skapadt är iakttager sin plats och sin tid, och utan en sådan ordning skulle skapelsen lossna i sina fogningar och vända åter till det Intet hvarutur hon kommen är. Men på samma sätt förhåller det sig ju äfven med det menskliga samhället. Utan ordning och skick skulle det snart upplösa sig sjelf i oreda och förstöring. Finge hvar och en opåtaldt göra hvad han ville, så skulle menskliga samfundet snart blifva en röfvarkula; den starke skulle öfverallt förtrycka sin svagare broder och rättvisan vara landsförvist ifrån jorden. Derföre är lagen satt som en tygel på den obändiga viljan, straffet följer förbrytelsen i hälarna, Öfverheten som är lagens tolk och ordningens upprätthållare måste befalla och de andra lyda. På annat sätt kan icke den afsigt uppnås som Gud med samhället åsyftat: den afsigten är hans egen ära, förklarad i menniskoslägtets utvickling och framskridande till det bättre. Derföre är äfven all ohörsamhet emot verldslig lag, åtminstone medelbarligen, en ohörsamhet äfven mot den gudomliga; ty öfverheten är af Gudi: det är Gud som satt svärdet i hennes händer, till skräck, till tuktan, till rättfärdighet. — Betrakta vi åter den christna Församlingen, så är den, ej mindre än hvart och ett annat samhälle, i behof af yttre skick och ordning. Församlingen är väl på ena sidan en stiftelse af Gudi som står under lagar högre än de menskliga och åsyftar en högre ordning än den blott jordiska. Men på andra sidan är äfven Församlingen en del af staten, hon är som sådan underkastad den verldsliga styrelsen och de yttre ordningsbanden. I detta sednare hänseende är det först och främst åhörarens

skyldighet att ställa sig till efterrättelse hvad verldslig ordning bjuder; och dernäst är det Lärarens både rättighet och pligt att inom den krets som blifvit honom afmätt, beifra allt slags oskick, allt som afviker ifrån lagens rättesnöre. Häri bör han vara sträng och oböjlig som lagen sjelf: ty efterlåtenhet är här icke fromhet utan försumlighet, den är ett förräderi emot himlen hvars fullmäktige, emot staten hvars Embetsman han är, emot Församlingen sjelf som han skadar genom sin uraktlåtenhet. Frihet är god, den är människans rätt, den är statens grundval; men sjelfsvåld är ingalunda godt, det är menniskans fördärf, det är statens upplösning. Derföre får den rätte christelige läraren icke dagtinga med något slags oskick; ingen osedlighet, intet ogudaktigt lefverne får han tåla, ingen slags utsväfning, huru gängse, huru inrotad hon ock må vara, får han fördraga. Han är icke någon verldslig åklagare, utan han ger besinnings-, han ger bättringstid: han varnar med lämpa, han varnar med allvar, han varnar sluteligen med stränghet. Men när ingen varning hjelper, då måste han efter omständigheterna taga sin tillflykt antingen till den makt som kyrkan gifvit honom sjelf, eller öfverheten anförtrott åt andra för att vidmakthålla ordningen. *Ty när ordningen upphör för mig, säger Herran, då skall ock Israëls säd återvända, så att det icke mer skall vara ett folk för mig.*

Men allt detta, christelige åhörare, åsyftar dock endast egenteligen en yttre ordning, en klanderfrihet inför lagen, ett sken af rättfärdighet hvarunder mycken invertes ondska kan dölja sig. Mången kan iakttaga en yttre anständighet, så att hans lefverne består inför menskors öga, men det består ej derföre inför Guds öga som pröfvar skarpare och ransakar njurarna. En sådan skickar ut sin gerning såsom ett falskt vittne, såsom en sminkad skådespelare för verlden; men det hjerta hon kommer ifrån kan dock

vara fullt af hyckel, af hat, af orättfärdighet. Han kan t. ex. fira sabbaten och hålla Herrans dag helig. Detta är visserligen en utvärtes ordning; men om han firar den med oheligt sinne, utan hjertats uppbyggelse och endast för en syns skull, då saknas den inre, den väsendtliga ordningen som Gud fordrar. Han kan bedja och läsa och sjunga mera än andra; men ber han utan andakt, läser han utan förstånd, sjunger han utan hjertats upplyftning: då vänder Herren sitt öra ifrån honom: *haf bort dina visors buller; jag orkar icke höra ditt psaltarespel*, säger Herren hos Prof. Amos. (Amos. 5: 23.) Det gifves således en högre, en inre ordning inom den christna Församlingen, som icke pröfvar gerningen allena, utan den källa hvarifrån hon flyter, icke åtnöjer sig med det yttre skalet, utan fordrar derjemte att kärnan är frisk, icke ser på handlingen allena utan äfven på tänkesättet. Den ordningen fordrar först och sist ett rent hjerta, ett förbättradt uppsåt, en helgad vilja. Den fordrar att så väl gudomlig som mensklig lag måtte samvetsgrant åtlydas, men icke af fruktan, utan af en inre öfvertygelse om dess helgd, men icke blott af öfvertygelse härom, utan äfven af en inre känsla, af en helig drift, med ett ord af kärleken sådan som Christus visade, som Johannes och Paulus lärde den. Den fordrar i korthet att I, efter Apostlens ord, *afkläden Eder den gamla menniskan med dess gerningar, och ikläden Eder den nya, den der förnyas till hans kunskap och beläte som henne skapat hafver.* (Coloss. 3: 9,10.) Att nu åstadkomma och vidmakthålla en sådan inre ordning, detta är christendomens väsendtliga afsigt, derföre har Gud uppenbarat sig i sitt ord, derföre är den christna Församlingen uppbygd ibland oss alla; och *när den ordningen upphör för mig, säger Herran, då skall ock Israëls säd återvända, så att det icke mera skall vara ett folk för mig.*

Men skall en sådan ordning verkeligen lefva inom Församlingen så är till en början nödvändigt, att dess ledamöter icke sakna kunskap i de stycken som höra till deras salighetslära. Vet du icke vägen så går du vilse i mörkret: och känner du icke Guds råd om din salighet så kan du ej heller följa dem. Derföre är predikoembetet insatt för att vägleda och upplysa Er, och rätt dela sanningens ord. Jag har i detta afseende dels sjelf undersökt, dels genom andra låtit undersöka Er christendomskunskap. Så mycket som på den inskränkta tiden kunnat utrönas, hafva vi i allmänhet funnit den försvarlig, men ojemn och för många i behof af större både omfång och säkerhet. Dessa förmanar jag att med allvar söka förkofran i sin christendomskunskap och i de nödvändiga villkoren för den sammas inhämtande. Hvad de brista deruti, det brista de i den ordning som med rätta blifvit föreskrifven för christna Församlingen. Det gifves ingen tro, allraminst en christelig tro utan kunskap; men väl gifves det en kunskap utan tro, utan ära, utan lefvernets förbättring, en half, en död, en vinglande kunskap, som åstadkommit och ännu alltjemt åstadkommer mycket ondt och hotar att upplösa både stat och församling. Men för missbruket får man icke fördömma det rätta bruket. Svenska allmogen behöfver nu för tiden och under förändrade förhållanden veta mer än deras fäder visste; ty staten har utbildat sig helt annorlunda än fordom, alla menskliga förhållanden äro mera invicklade än förr. De gudomliga endast äro de samma som alltid och i dem kan ingen förändring tänkas. Men den uppfostran som menigheten gifver åt sina söner, den bör räcka till både för det andeliga och verldsliga, både för himmel och jord. Derföre förmanar jag Eder, I Föräldrar, att I betänken Edra barns behof och icke försummen något af de tillfällen som tiden erbjuder att skaffa dem den kunskap som erfordras både

i och utom församlingen, både för den christne och medborgaren. Kan detta också icke ske utan någon omkostnad, så är dock den ingalunda förlorad hvarken för tid eller evighet. Jag helsar Er i detta afseende med den helsning som den döende Petrus skickade till sin Församling: *Nåd och frid föröke sig i Eder genom Guds och vårs Herras Jesu Christi kunskap.* (2 Petr. 1.) Ty den kunskapen, han är oumbärlig både för den yttre och inre ordningen inom de christnas Församling: och *när den ordningen upphör för mig, säger Herren, då skall ock Israels säd återvända, så att det icke mera skall vara ett folk för mig.*

Men kunskap är ingalunda det endaste, icke ens det väsendtligaste af hvad som fordras af församlingen, kunskap är i sig sjelf endast en minnessak, ett begripande, ett fattande af hvad som är gifvet utifrån. Det väsendtligaste är något mera innerligt, något mera sjelfständigt, något på en gång mera gudomligt och menskligt, det vill med ett ord säga något mera christeligt. Och i detta afseende förmanar jag Er med Ap. Paulus: *Läggen bort vrede, grymhet, ondska, försmädelse* (Coloss. 3). Läggen bort dem, *ty vreden hvilar i en dåres hjerta,* säger predikaren, vreden är som ett starkt gift som spränger sitt eget käril, han är själens rost, han är den gnagande matken som uppfräter ett menniskohjerta. *Kläden Eder* (fortfar Apostl.) *uti hjertats barmhärtighet, vänlighet, ödmjukhet, saktmodighet.* Ty dessa dygder äro den rätta christendomens frukter, och på frukterna skolen I känna honom. Den barmhärtige honom skall barmhärtighet vederfaras, den vänlige skall vinna många vänner och Gud skall vara den ypperste ibland dem, den ödmjukes stol sättes högt i himmelen, och den sig förnedrar han skall varda upphöjd, den saktmodiges vägar äro fridens vägar, och han stöter icke sin fot emot stenen. Derföre *unddrager hvarannan* (säger Ap. vidare),

förlåter hvarannan om någon hafver något klagomål emot den andra: såsom ock Christus Eder förlåtit hafver, så gören ock I. Men öfver allt detta ikläden eder kärleken, som är fullkomlighetens band. Och Guds frid regere i edra hjertan till hvilken I ock kallade ären. Dessa ord behöfva ingen förklaring ibland christna åhörare; ty om I icke erfarit i edra hjertan hvad försonlighet, hvad kärlek, hvad frid är, då har i sanning Er christendom varit fåfäng. Det berättas om Johannes, om den lärjungen som Jesus kär hade, att då han var gammal vorden, och ej längre förmådde predika som förr för de christna i Ephesus, då steg han likväl dagligen opp för altaret och sade till församlingen endast de orden: *Mine käraste, älsken hvarannan inbördes* (1 Joh. 4). Och om I frågen mig hvad som är summan af Jesu lefnad och död, då vet jag ej bättre att svara Er än med Johannis ord: *Mine käraste, älsken hvarannan inbördes.* — Men jag fortfar i min förmaning med Paulus: *I män, älsker Edra hustrur och varer icke bittre emot dem. I hustrur, varer edra männer underdånige såsom tillbörligt är i Herranom.* Ty väl är mannen quinnans hufvud, men quinnan är äfven mannens ära. Han är den starkare, men derföre skall han icke missbruka sin öfvermakt, icke förbittra den svagares lott, han skall påminna sig att hon öfvergifvet fader och moder och följt honom, att Gud satt honom till hennes beskydd och icke till hennes tyrann. Och på sin sida må quinnan besinna att Gud skapade henne till att älska och fördraga, att kärleken är hennes styrka och tålamodet hennes seger: när hon ärar sin man då ärar hon med det samma sig sjelf, då bor frid och trefnad i huset, och välsignelsen gjuter sig som en ström derutöfver. — Det heter vidare hos Apostlen: *I barn varer edra föräldrar lydige i allting, ty det täckes väl Herranom.* Och att I bevisen föräldrarna lydnad och hörsamhet, det är ju både naturens och uppenbarelsens bud, det är ju en pligt

både inför Gud och menniskor, det är ju äfven ert eget bästa, ty hvem vet bättre än föräldrarna hvad som göres Eder behof, hvem kan vara angelägnare än de om Er framgång? Den barnsliga kärleken, den barnsliga lydnaden äro icke de en sinnebild af den kärlek och lydnad Gud, som är allas fader, med rätta fordrar af oss alla sina barn, är icke föräldrakärleken en sinnebild af Guds kärlek till sitt menniskoslägte? Derföre fortfar också Apostlen: *I föräldrar, reter icke edra barn*; ty barnet växer ju till och förkofrar sig under edra ögon, det har ju af Naturen samma väsende, samma viljans frihet som I, det är ju en himmelens arfvinge liksom I sjelfve. Förmenen dem derföre icke hvad rätt, hvad billigt är, hvad som passar deras ålder, förtrycken dem icke med er öfvermakt eller edra nycker, upplösen icke sjelfmant de band hvarmed naturen fästat dem vid edra hjertan. Och hvad som gäller om barnen det gäller ju äfven om tjenarena, de antagna barnen, de sjelfvalde medlemmarne af Ert hus. I afseende på dem förmanar Apostl. *I Herrar, hvad lika och rätt är det beviser tjenarenom, vetande att I hafven ock en Herra i himmelen*, behandlen dem ej hårdare än I kunnen ansvara, bemöten dem med saktmod, med faderlig omsorg, ty I ären dem i föräldrars ställe, och sjelfve ären I tjenare i Guds stora hushåll, ingen är Herre utan Gud allena, den jordiska husfadren är blott en ringa bild af den stora husfadren öfver stjernorna. Och till Eder, I tjenare, heter det slutligen: *Varen lydige Edra Herrar i allting: icke med tjenst för ögonen*, ty ögontjenaren är en hycklare och Gud ser hans falskhet, *utan med hjertats enfaldighet*, det vill säga uppriktigt och utan flärd, *och med Gudsfruktan*, det är med den tanken att I tjenen icke blott under husbondens, utan äfven under Guds ögon, som se eder trohet, och vedergäller den vid dagarnes ända, om ej förr. —

Chr. åhörare! I återfinnen dessa förmaningar samtlige

hos Ap. Paulus i hans bref till de christna i Colossā, cap. 3. Läsen dem, begrunden dem och i synnerhet följen dem: då skall icke inom Er den ordning saknas hvarom jag i dag talat, Israels säd skall då ej återvända, utan I skolen vara ett folk för Herran. Och dertill önskar jag Eder nåd och kraft af ordningens Gud som håller sin hand öfver Församlingen; dertill önskar jag Er välsignelse af honom i hvars namn alla jordens slägten välsignade äro. Böjer derföre Edra hjertan till Gud och anammer Hans välsignelse: Herren välsigne Eder och bevare Eder etc.

Vid kyrkoinvigning i Malmbäck,

den 26 Okt. 1828.

Arbeter på Guds hus, att det må byggas på sitt rum. (Esra B. 6, 7.) Så hete det fordomdags till Israeliterna då de återvände ifrån sin landsflykt och funno sitt Zion öde, helgedomen oskärad och Templet brutet och förbrändt. Äfven I, christelige åhörare, hafven sett Ert Tempel förstördt, icke af jordisk men af himmelens eld, hvilken antände det liksom offret fordomdags antändes på Abels altare. Tre år äro förflutna sedan grundstenen lades till denna byggnad, som nu växt opp ur askan af den gamla och står fullfärdig i dag, skönare, rymligare, ljusare än den förra. Den står äfven i det närmaste på samma ställe som den, och med foten i edra fäders grafvar. Betraktar man alltså endast det yttre, så är Tempelbyggnaden fulländad: I hafven flitigt *arbetat på Guds hus,* och det synes äfven vara *bygdt på sitt rum.* Men de anförda orden, mina åhörare, kunna äfven antaga en inre, en andelig, en djupare betydelse. Jag frågar Eder med Apostlen: *Veten I icke att I sjelfve ären Guds Tempel och att Guds ande bor i Eder.* (1 Cor. 3: 16.) Den yttre, den synbara kyrkan, hon är ju i allmänhet blott en sinnebild, en skugga af den rätta, den helga, allmänneliga, christna kyrkan; och denna är ännu ingenstädes fulländad, den kyrkobyggnaden måste fortgå genom århundraden, genom årtusenden, till dagarnas ända. Derföre förmanar jag Eder

ännu: *Arbeter på Guds hus, att det må byggas på sitt rum.* Orden läsas i Esra B. 6: 7.

Att i denna mening *arbeta på Guds hus,* kan icke betyda annat än att i sin mån befordra Guds afsigter med menniskoslägtet i allmänhet, synnerligast de afsigter för hvilka han stiftat sin kyrka. Hvilka dessa afsigter äro derom kunna vi ej vara villrådiga. *Gud är kärleken,* säger oss den skrifna uppenbarelsen: och det samma säger oss den synliga uppenbarelsen, den uppenbarelsen som skiner från fästet och värmer oss ur solen, den uppenbarelse som ligger för oss i Naturen, det lefvande, det grönskande, det evigt Nya Testamentet; det samma säger oss slutligen äfven den inre uppenbarelsen hvilken förvaras som en helig, en outplånlig skrift i djupet af vårt eget hjerta. — Men om Gud är Kärleken, så kan han ej heller åsyfta något annat än sin skapelses och i synnerhet sitt menniskoslägtes bästa. Men hvari består detta, hvad är det bästa för menniskan? Icke kan det vara det yttre, tillfälliga, förgängliga som dagen ger och tager, icke kan det vara tidens osäkra gåfvor, den Evighetens arfvinge ej kan anse för sina. Alla dessa äro ju dock samtelige blott en yttre klänning som förr eller sednare måste afläggas, det blir oss ju slutligen ingen annan klädning qvar än svepklänningen, som ändock förmultnar i grafven. Utan det bästa för menniskan måste vara något annat och högre, något fast och evärdeligt. Det måste vara det som egenteligen gör oss till menniskor, det måste derföre sökas i vår andeliga och oförgängliga natur. Men det yppersta i denna består ju i förnuftets ljus och i viljans renhet. Hvad som är sant och godt, kunskap och rättskaffenhet, detta måste vara det bästa för menniskan; och hvar och en som befrämjar detta, han befrämjar äfven derigenom Guds syfte med menniskan. En hvar som med tanke och handling befordrar ljus och förbättring för sig sjelf och för

andra, han befordrar Guds syfte med oss alla, han utvidgar Guds rike på jorden, han bygger på den christeliga, den saliggörande kyrkan, *han arbetar på Guds hus.*

Men, huru kan menniskan, hon som sjelf är ett så svagt och hjelplöst väsende, som icke vet hvadan hon kommer eller hvart hon går, hon som är ett hittebarn i tiden och likväl drömmer om evigheten: huru kan menniskan understödja den Allsmäktiges afsigter och likasom hjelpa honom i hans verldsstyrelse? Christelige Åhörare! Gud verkar vanligast genom menniskor och naturliga medel. Han har icke blott förutsett verldens gång utan äfven af evighet inrättat den så att hon, utan hans omedelbara inverkan, går till det mål han henne föresatt hafver. Men om han någon gång griper in, som det vill synas oss på ett mera omedelbart sätt i verldsstyrelsen, då är det endast i de stora verldsomhvälfvande ögonblicken då Tidens Tornur är utlupit, hjulen måste smältas om, och timmarna täljas efter en annan måttstock. Då kommer den Högstes kraft och öfverskyggar Menskligheten, då varder Ordet kött och bor på jorden, då remmar förlåten i Templet och genom den remnan blickar menniskoslägtet opp till en annan himmel och till andra stjernor. Men merendels går allt sin jemna, naturliga gång, och det fordras inga öfvernaturliga krafter, ingen särskilt ingifvelse att i mer eller mindre mån medverka till den Högstes afsigter. Ty det hvarigenom vi uppbygga Guds Tempel på jorden, det hvarigenom icke blott kyrkan utan äfven menskligheten består, det är ju förnuftets ljus och samvetets vittnesbörd som äro gemensamma för oss alla. Visserligen äro gåfvorna mycket olika; och ingalunda böra vi, i vår ringhet, jemföra oss med Menskligheten herrlige, med Guds utkorade redskap som på ett utmärkt sätt befordrat hans huses byggnad derigenom att de framför andra upplyst och förbättrat sin tid. Sådana

hafva funnits i alla tider och bland alla folkslag: De äro Guds Helige, de äro den fortgående Uppenbarelsens sändebud, och vi vörda med rätta deras minnen. — Men om också gåfvorna äro mångahanda så kan dock Anden vara en; en helig Ande, ty han kommer af Gudi, en christelig Ande, ty Christendomen vill ingen ting annat än ljus och förbättring, en allmännelig Ande ty han kan icke utrotas ur menskligheten. Derföre är ingen så ringa och obetydlig, ingen så enskilt och afsöndrad att han icke i sin mån, både för sig sjelf genom sin bättring och för andra genom sitt efterdöme, kan främja Guds ändamål och *arbeta på hans hus*. Ty hvad är ringa eller hvad är stort inför Gudi, hvars alnemått heter oändlighet, för hvilken tusende år äro som en dag, och himlaljusen, de vandrande verldarne, äro såsom strösand på hans tempelgolf? Och hvad är enskilt och afsöndradt i menniskoslägtet? Är icke allt en följd af årtusenden som gått förut och verkar på årtusenden som följa efter? Kan den enskilte tanken, den enskilte handlingen anses annorlunda än som droppen i verldshafvet; men ingen enda droppe drunknar eller förgås, utan de tusen och de hundratusen bilda en våg, och vågorna bilda hafvet. Och när skeppet går fram, då är det ju egenteligen icke vågen, utan äfven hvarje droppe i vågen som tar skeppet på sin skullra och vaggar det fram, närmare och närmare till de saligas öar. Eller hvilken är så enskilt och obetydlig att han icke verkar på sina närmaste, och dessa åter på sina, och så i oändlighet ifrån slägte till slägte? Sannerligen, den ändliga menniskan bor och lefver dock midt i en oändlighet, hon är hopvuxen med den samma, den luft hon andas kommer ifrån den gränslösa rymden, hvad hon tänker och gör, det gör hon icke för sig sjelf, utan för tusende, för ett helt som hon ej kan öfverskåda. Derföre må ingen utaf Er, m. åh., anse sig för ringa att kunna bidraga till Guds ändamål,

till christendomens, till menskligghetens syfte. I kunnen alla, hvar och en i sin stad, bidraga med sin skärf, med sitt sandkorn, till byggnaden af det stora Templet, som omfattar menskligheten, det Templet, hvars hvalf är som himlahvalfvet, hvars tornspiror räcka öfver stjernorna; det stora, det himmelsvida Templet, hvars grundval är lagd, icke i de dödas grafvar, utan i hvarje lefvande och förädladt menniskohjerta; det Templet, hvars altartafla är, icke ett måladt bräde, utan de eviga lagtaflorna i vårt bröst som äro äldre än Sinais; det Templet, hvars Öfversteprest är, icke ett vanligt menniskobarn, utan Jesus Christus, som var Guds enfödde Son, emedan Gud, som uppenbarar sig öfverallt, uppenbarade sig klarast hos honom, som var verldens Försonare, emedan han försonat, icke Gud med menniskan, utan menniskan med Gudi, som befriat oss ifrån syndens herravälde derigenom att han i sin egen lefnad visat oss helighetens väg, som är allas vår frälsare genom sin lära den han bekräftat genom sin död. Till byggnaden af det Templet är det som jag i dag förmanar Eder; i denna mening är det som jag beder Eder att *arbeta på Guds hus.*

Arbeter på Guds hus att det må byggas på sitt rum. Men det är icke bygdt på sitt rum, när det besökes lättsinnigt och utan andakt. Besinnen att detta är ett heligt rum och att här bor visserligen Gud; inunder Er och rundtomkring är jorden vigd: det är dödens åkerland der utsädet till evinnerligt lif är nermylladt, och ligger slumrande och väntar på sin uppståndelse; och uppöfver Er är himmelen der den eviga Barmhärtigheten bor, men också den eviga Rättvisan, som icke låter gäcka sig, der icke blott solen och de milda stjernorna ha sin gång, utan äfven åskan åker på sin dundrande vagn, den åskan som störtade Ert fordna Tempel och låt höra sin hotande stämma när grundstenen lades till det nya. Sannerligen, stället är allvarligt och heligt, ett menskligt

sinne bör här lägga af all flärd och ikläda sig sin högtidsdrägt innan det stiger in öfver tröskeln; de lösa, de kringsväfvande tankarna böra här samla sig och stadgas, och Andakten böja sitt knä och sitt hufvud, ty det Gudomliga är nära. Den som icke sålunda kan stiga hit in, han gör bättre att han stadnar utanför. Ty de verldsliga tankarna höra icke hit, han kan finna spelrum nog för dem annorstädes. Kommen derföre icke hit för att fördrifva en sysslolös stund; ty hvad har Gud att göra med Er sysslolöshet, hans Tempel är icke bygdt för att deri uppföra ett skådespel. Kommen icke heller hit för att följa en gammal vana; ty sker det blott af vana så är det en ovana, det är ett gäckeri med helgedomen, och den som bor der inne är väl en barmhärtig fader, men äfven en sträng hämnare. Utan kommen dit in för att förnimma sanningens ord, för att stärkas i tron, för att upplyftas i hoppet, för att värmas i kärleken. *Tron, hoppet och kärleken, dessa try, men ypperst af dem är Kärleken.*

Arbeter på Guds hus att det må byggas på sitt rum. Men det är icke bygdt på sitt rum, när en falsk, en skrymtaktig gudaktighet intränger sig der, sådan som vi nu finna den mångenstädes. Det vanliga kännetecknet på en sådan gudaktighet är ett sorgligt utseende, ett hängande hufvud, ett skenheligt undvikande af lifvets oskyldiga glädje. Men, är icke Evangelium ett gladt budskap, äro icke glädje och förnöjsamhet den rätta gudaktighetens vinning? Den som rätt fruktar Gud han afsöndrar sig icke från menniskor, han lefver midt ibland dem, han hjelper hvar han kan, och der han icke kan hjelpa, der hugnar han åtminstone med sitt deltagande, han glädes med de glada och sörjer med de bedröfvade, han sjelf gör sin gerning med fröjd och icke med suckan. Detta är den rätta gudaktigheten hvartill I kallade ären. Men den falska, den grubblande, den tungsinta

som alltjemt talar om helfvetet liksom det icke funnes ett himmelrike, den missförstår christendomens milda och trösterfulla anda, den förbittrar onödigtvis lifvet för sig sjelf och andra, den förmörkar ljuset i den Högstes Tempel. Måtte den aldrig intränga inom dessa murar, der icke svafvel och eld skall predikas, men frid och försoning och evinnerligt hopp.

Arbeter på Guds hus att det må byggas på sitt rum. Men det är icke bygdt på sitt rum, så länge den tro som der förkunnas icke visar sig verksam i gerning. I hafven med rätta lärt att Tron är grunden för Er salighet. Men icke är det en sådan tro som består endast i en död öfvertygelse om vissa sanningar huru vissa och osvikliga de än må vara. Utan det måste vara en tro som har något inflytande på Ert lefverne, en tro som verkar någon rening i Ert hjerta, någon förbättring i er vilja. Lager så att *i Eder tro må finnas dygd*, säger Apostlen. Ty den förutan är Eder tro en galenskap, hon är som om I villen tänka Er solen utan värme, eller våren utan blommor. I kunnen icke tro utan omvändelse, liksom I icke kunnen omvända Er utan att tro. Det ena följer af det andra, liksom dagen följer af ljuset. Den som förlitar sig på en död tro utan lefvernets förbättring, han är lik den som ville vägleda sig i mörkret derigenom att han tror på solen. Så oförnuftig är icke christendomen; och om någon säger Er något dylikt, så kunnen I trygt svara honom att han hvarken förstår Bibeln eller det sunda menniskoförnuftet, att han är blind både för det naturliga och det uppenbarade ljuset. Derföre vinnläggen Eder att med Er lefnad visa att Er tro är sann; ty endast derigenom kan hon blifva en tro till syndernas förlåtelse och till evinnerlig salighet. Endast i den meningen förkunnas hon på detta helgade rum, detta är betydelsen af trons predikan. Verkar den predikan som hon bör ibland Eder, ligger bekännel-

sen icke blott på läpparna utan i hjertat, framträder hon derutur i saktmod, i fördragsamhet, i kärlek, i christelig gerning: då är detta Guds hus icke fåfängt uppfördt, då är det bygdt på sitt rum.

På detta sätt, christelige åhörare, återstår ännu mycket att arbeta på, på det Jesu Christi kyrka måtte i Eder uppbygd varda. I måsten, enligt Apostlens uttryck, *såsom lefvande stenar uppbygga Eder till ett andeligt hus.* (1. Petr. 2: 5.) Men detta är ett arbete för lifstiden, och icke blott för Er lifstid, utan äfven för edra efterkommandes, så länge som dessa berg bebos af ett christeligt slägte, så länge en christen kyrka står på dessa höjder. I denna mening inviger jag dig, du nybygda Herrans Tempel, till detta ändamål helgar jag Er, I murar! Måtten I skåda i århundraden huru inom Er den inre, den oförvanskliga kyrkan uppbygges, der *Christus är öfversta hörnstenen på hvilken hela byggningen tillhopafogad är, och växer till ett heligt Tempel i Herranom, Gudi till ett hemman genom anden.* Måtten I skåda i århundraden huru inom Er den Högstes afsigt med sitt menniskoslägte befrämjas, till sanningens kunskap, till bättringens frukter, till helgelsens salighet! Måtte aldrig lättsinnigheten eller förströelsen våga sig in under edra hvalf, vantron och den falska gudaktigheten aldrig finna ett stolrum inom ert område. Måtte Tron, som är himmelens dotter, som är lifvets tröst, som är dödens förhoppning, den rätta, den gudasända, den christeliga Tron här väckas, här lifvas så att hon utgår härifrån och tar mandom i lifvet, och uppenbarar sig som hon bör i gerning och blir själen i handlingens lemmar. Och efter Templet står midt på kyrkogården, efter det står som en Evighetens Timvisare midt ibland grafvarne, måtte den timvisaren osvikliga förkunna hvad tiden lider, måtte det vara blott ett enda, ett lätt steg ifrån Kyrkans frid till evighetens, måtte mången from själ utanför dess

murar finna salighetens hvila. I dödens hvilokamrar, I salighetens vaggor derutanför, gifven lugn åt mången trött vandrare i Er tysta boning, gifven hopp åt mången som ännu går på edra förvissnade täcken och väl skulle önska att få slumra derunder! Du grafvarnas och uppståndelsens Gud, du dödens och lifvets Herre! Skydda det Tempel som här helgas till din ära, låt din sol skina fredligt på dess tinnar, låt din åska flyga förbi de vigda hvalfven, låt ditt rike växa ifrån slägte till slägte församlade inom dess murar. *I nåd hörde du Salomos bön* öfver Jerusalems Tempel. Nedkalle ock våra förenade böner välsignelse öfver denna helgedom. — —

Chr. åh. *Det gamla är förgånget: si allting är ny vorden.* Icke blott Er kyrka är ny: utan samma dag som hon inviges till sin bestämmelse, antages äfven den nya Psalmboken, som I redan förut kännen. Det är en samling af Sånger, de anderikaste, de uppbyggligaste, de skönaste som någon christelig Församling äger. Måtte de nu och framgent upplyfta Edra hjertan, måtte de höga tonerna taga Er själ på sina vingar, och föra henne högt öfver jorden, högt öfver stjernorna! Ty Sången är ett himmelens barn, och han lyfter oss gerna och villigt till de trakter hvarifrån han är nedstigen. Han är andaktens tunga, han är lofvets och tacksägelsens uråldriga, oföränderliga, för alla begripliga tungomål: *Låtom oss derföre inför Gud* frambära lof och tacksägelse med följande Psalm.

Christelige Invånare af Malmbäcks Församling, eder kyrka är nu vigd och helgad efter fädernas och Svenska Församlingens sed. *Detta är den dagen som Herren gör;* väl mån I på honom fröjdas och glädjas; ty han sätter kronan på Ert mångåriga bemödande, edra bästa, edra länge närda förhoppningar äro i dag uppfyllda. Huru långt trodden I Er icke ifrån dem, huru mörkt och sorgeligt var det icke på

detta ställe, då I för ellofva år sedan gingen omkring ibland askan och gruset af Ert förstörda Tempel. Sjelfva det förfärliga i dess förstöring hade nedslagit edra sinnen, edra tillgångar voro ringa, och få utaf Eder hoppades att få se den tröstefulla syn som i dag gläder och upplyfter hvarje hjerta. Tacken derföre först Gud som förlänat Er krafter och lagt sin välsignelse till Ert arbete. Lären dernäst af Ert eget efterdöme huru mycket samdrägt och nit och ihärdighet förmå, när ändamålet är heligt och klokheten styr företagen. Jag vet att I med sällsynt enighet, drift och ifver både börjat och fortsatt och fulländat Ert arbete. Skedde det så öfverallt, då skulle ej Templen rundt omkring mig luta till fall, jag skulle ej mötas af egennyttans invändningar, af fördomens betänkligheter, af liknöjdhetens förstockelse, när jag, på mitt Embetes vägnar, måste yrka på deras uppbyggande. Jag skulle icke se menniskans högsta angelägenheter afhandlade i bofälliga brädskjul eller vara tvungen att anställa en rättegång mellan himlens värdighet och jordens snålhet. I hafven visat Er annorlunda och derföre tackar jag Eder offenteligen, I Invånare af Malmbäck, för Er beredvillighet, ert nit, edra tunga men frivilliga uppoffringar. Jag vet att I alle deruti deltagit, den fattige med sina händers arbete så väl som den rike med sin rika gåfva; men framför andre bör jag likväl tacka dig, du T. Queckfeldt som med råd och dåd ledt och befrämjat det hela. När nöden var stor ibland folket och hungren förlamade krafterna, då öppnade du din gifmilda hand och närde dem som byggde på Herrans hus; och sjelfva den predikstol hvarifrån hans ord nu och framdeles förkunnas är en gåfva af dig, den står som ett minnesmärke af din frikostiga välvilja för dessa och för kommande tider. Stig derföre fram och böj ditt hufvud, icke för mig, utan för den Gud som tillåtit dig att gagna hans församling och befordra hans namns ära på jorden.

Du har med ädelt nit bidragit att fullkomna och försköna hans kyrka. Var en pelare deruti, en Tempelpelare som hittills, genom christeligt nit, genom rättskaffenhet, genom föresyn för andra. Stig ofta in i det nybygda Templet och lyssna till Ordet som der förkunnas. Stig hvarje gång ut derifrån med hjertat fullt af tröst och förhoppning och salighet. Fortsätt hvad du börjat, tag icke din hand ifrån ditt verk. Haf tack å Församlingens, å Kyrkans, å den heliga sakens vägnar. Farväl! Den Högste välsigne dig!

Dernäst ville jag ha tackat Er fordne Lärare på hvars uppmuntran detta arbete är börjadt, genom hvars klokhet det är fullföljdt, genom hvars drift det är påskyndadt. Men han är icke här, han har gått bort från sitt folk, och sitt nästan fullbygda Tempel. Men han har icke gått ensam, utan han har tagit med sig folkets kärlek och hans minne skall länge bli quar i Tempelportarna.

Men du som i hans ställe härstädes styrer Herrans menigheter, du som nyss blifvit kallad till det nästan färdiga Templet, *sköt du folket inför Gudi.* Du har för det mesta undgått bekymret för den yttre kyrkans uppbyggande. Uppbygg derföre så vidt du förmår den inre, gör hvad du kan att folket *arbetar på Guds hus att det må byggas på sitt rum.* Du är en ny Lärare i det nya Templet. Verka kraftigt som allt nytt plägar verka för den gamla goda saken, för Christendomens, för den förädlade menskligheten sak. Farväl. Den Högste välsigne dig.

Och I öfrige, I samtelige invånare af Malmbäcks Församling, hållen Ert nybygda Tempel heligt, såsom Edra fäder gjort före Er med det gamla. Gud bor öfverallt; men synnerligast låter han likväl känna sin närvaro i Templet, öfverallt ser han ner i Ert hjerta men synnerligast när hans Sabbath lyser in genom fönstren och sång och bön bo på edra läppar. Templet är bygdt till ett Bönehus. Bedjen

derföre med rena hjertan; ty en sådan bön är aldrig förspilld, hon dör icke i molnen, utan hon lyfter Er själ öfver molnen, öfver stjernorna till Honom som skapat dem och Eder, hon förbinder Eder med Gud, hon lägger Er tätt intill den eviga Barmhärtighetens hjerta. Derföre bedjer, tacker och lofver. Huru mycket hafven I icke att tacka Honom för, både i andelig och lekamlig måtto! Är det icke Han som gifvit Er lifvet, som väckte Ert väsen ur det tysta intet der det förut slumrade? Är det icke han som ännu alltjemt upprätthåller Er med sin allmakts högra hand? Är det icke han som har uppställt väktaren på tornets tinnar, samvetets väktare i Ert bröst? Är det icke Han som älskade Eder så att han utgaf sin ende Son, på det att hvar och en som tror på honom, det vill säga hvar och en som fattar hans lära och lefver derefter, han skall icke förgås utan få evinnerligt lif. Derföre, *tacker Herranom ty han är god och hans godhet varar evinnerliga.* Besöken derföre i en sådan afsigt Templet ofta, ty ingen vänder hem derifrån utan välsignelse så framt han ej frivilligt förstockar sitt hjerta. Och när de höga nådegåfvorna, de heliga sakramenten utdelas vid detta altare, anammen dem med vördnad, ty i dem bor Gudomens kraft, osynlig som alla krafter, osynlig som själen i menniskokroppen. — Om I på detta sätt begagnen den nya kyrkan, med rena, med tacksamma, med vördnadsfulla hjertan, då hafven I byggt kyrkan till salighet, då har jag vigt henne till salighet för Er alla. Då skola Edra söner, när de gå fram öfver kyrkogården der Edra ben hvila, välsigna sina fäder som byggde dem Herrans hus, och gåfvo dem i arf sitt efterdöme att rätt besöka, rätt begagna det. Och härtill önskar jag Er i dag nåd och välsignelse från höjden. Böjer Edra hjertan till Gud och anammer Hans välsignelse: Herren välsigne etc.

Förord till Smärre samlade dikter.

Den samling hvars första band härmedelst, på några vänners tillstyrkan, öfverlemnas åt allmänheten, innefattar endast mindre dikter. Frithiofs Saga och tilläfventyrs framdeles ett eller annat arbete af större omfång, komma icke att deri upptagas. I likhet med de fleste sådana, visar äfven denna samling ofta en skiljaktighet i ton och behandlingssätt som förråder dagens inflytande: men detta bör ej förundra någon som besinnar huru den mäktiga tiden bildar eller förbildar oss alla. Betänkligare torde man finna upptagandet af flere så kallade tillfällighetsstycken: ett skaldeslag som i allmänhet har ett elakt rykte inom diktens område. I sig sjelf kan det dock icke vara deras tillfälliga uppkomst allena som föranledt ett sådant omdöme. Ty tillfällig är egentligen all Lyrik, äfven den högsta, så vida den nemligen har en tillfällig, inre eller yttre, anledning. Men bristen på poëtisk förtjenst är i sådana stycken både mera vanlig och förlåtlig, emedan de med rätta kunna betraktas ur en annan synpunkt än den poëtiska. Författaren som, helst i yngre år, med allt för ovarsam hand strödde omkring sig dessa förgängelsens blommor, har trott sig böra anställa ett urval deribland för sin samling, på den grund att de, för det mesta, röra personer som varit honom kära. Icke som prof på en i allt fall tvetydig skaldegåfva, utan snarare

som prof på hans enskilta tänkesätt för sina vänner, må derföre dessa obetydligheter här häfda sin plats:

His *saltem* accumulem donis & fungar *inani*
Munere.

Samlingens fortsättning och vidd beror på omständigheter som Författaren icke för närvarande kan bestämma.

Riksdagsanföranden.

ANGÅENDE PÅBJUDANDET AF NYA PSALMBOKEN

1.
MOTION DEN 10 DECEMBER 1828.

Nio år äro förflutne sedan den nya Psalmboken af Kongl. Maj:t gillades och stadfästes, med tillåtelse likväl för Församlingarne, att efter eget godtfinnande antaga den eller bibehålla den gamla. Afsigten med denna Nådiga tillåtelse var utan tvifvel den, att undvika de olägenheter och missnöje, som vanligtvis åtfölja alla hastigare förändringar; och det var att förmoda, att nya Psalmbokens onekliga företräde skulle efter hand inses och erkännas öfver allt, och förändringen alltså göra sig sjelf. Detta har också till en stor del redan inträffat; och åtminstone inom Wexiö Stift är det för närvarande endast ett obetydligt antal Församlingar, der gamla Psalmboken ännu begagnas. Men just i dessa torde införandet af den nya ännu komma att möta ett långvarigt motstånd, så framt ej något definitift stadgande i detta fall utgår från Regeringen. Allmogens benägenhet för det gamla och traditionella är bekant, äfven då det nya, som erbjudes, är ögonskenligen bättre; och på ett och annat ställe torde väl dylika tänkesätt understödjas af Presterskapet sjelf. Bruket af tvenne olika Psalmböcker

inom Svenska Kyrkan, som till en början och provisoriskt måste tillåtas, är dock i sig sjelf oformligt, emedan det bryter Gudstjenstens enhet. Det medför dessutom den svårighet för tjenstefolk, som flyttar från ena Församlingen till den andra, att de nödgas anskaffa sig dubbla böcker; och i Kyrkor, som ofta besökas af utsocknes åhörare, är förhållandet det samma. Den kostnad, som genom inköp af nya Psalmboken skulle tillskyndas en Församling, bör icke heller komma i synnerlig beräkning; ty de gamla böckerna äro för det mesta förslitna, och om de åter uppläggas, kunna de ej säljas till bättre eller ens samma pris som de nya.

Jag anser derföre tiden vara inne att icke längre dagtinga med fördomen, utan snarare att i underdånighet anhålla om fastställandet af en termin, då gamla Psalmboken öfver hela riket kunde aflysas. Härtill ville jag föreslå början af nästa Kyrkoår, då Nationen haft fulla tio års besinningstid, och således icke med skäl kan klaga öfver någon brådstörtad reform. Den som under denna tid ej hunnit öfvertyga sig om reformens fördel, må begagna gamla Psalmboken för enskild uppbyggelse, men vid offentliga Gudstjensten underkasta sig den allmänna, förbättrade ordningen.

2.

YTTRANDE TILL PRESTESTÅNDETS PROTOKOLL DEN 6 FEBRUARI 1829.

Motionen har inom Utskottet väsendteligen blifvit bestridd af Dom-Prosten *Lidman* och Herr *Leffler*, hvilkas skriftliga, nu upplästa reservationer äfven äro Utskottets Betänkande bifogade. Som jag först väckt frågan, anser jag äfven för min skyldighet, att yttra mig öfver de invändningar, som dervid blifvit gjorde.

Herr Lefflers tanka är, att nya Psalmboken först då borde ovilkorligen påbjudas, när ny Evangeliibok antages. Härigenom är således redan till en början medgifvet, att en tidpunkt finnes, då nya Psalmboken bör ovilkorligen påbjudas, nämligen den, då ny Evangeliibok antages. I afseende på denna sistnämnde tyckes rådande tanken vara den, att dermed må uppskjutas tills nya Bibelversionen blir färdig. Vi hafva hört, att man numera kan hoppas en sådan snarare än man hittills förmodat; men ett före-tag af sådan vidd och grannlagenhet torde väl i det minsta ännu fordra ett decennium. Den nya Bibelöfversättningen behöfver sedermera sin granskningstid: Evangeliiboken sedermera sin. Vill man vidare handla i öfverensstämmelse med hvad som skett vid Psalmboken, så måste äfven för Evangeliiboken lemnas en besinningstid någorlunda motsvarande den, som blifvit beviljad för Psalmboken. På detta sätt synes mig föga troligt att ny Evangeliibok ännu på en mansålder kan påbjudas. Då är nya Psalmboken minst 40 år gammal, innan den kan bli antagen till allmänt bruk. Jag underställer det Högv. Ståndet, hvartill ett så långvarigt uppskof skall tjena i en sak, som till och med Reservanten erkänner ändå slutligen måste afgöras genom ett definitift beslut från Regeringens sida.

Vidare yrkar Reservanten, att behofvet att påbjuda nya Psalmboken icke finnes för närvarande, men skall uppkomma med ens då ny Evangeliibok antages. Men här måste jag väl fråga hvarföre? Hvarpå skulle detta behof grunda sig då mera än nu? Hvarföre skulle just nya Evangeliiboken innebära icke blott sin egen nödvändighet, utan äfven föda af sig en nödvändighet för nya Psalmboken? Om man anser all *liturgisk enhet* inom Kyrkan onödig för närvarande, måste den väl äfven framdeles förblifva onödig.

Med samma skäl, som man tillåtit 2:ne Psalmböcker inom Församlingen, borde man äfven allt framgent kunna tillåta icke blott 2:ne Psalmböcker, utan äfven derjemte 2:ne Evangeliiböcker. För min del anser jag likväl en sådan liturgisk enhet vara vigtig för Kyrkan. Oskickligheten deraf, att 2:ne angränsande Församlingar, tilläfventyrs af samma Pastorat och med samma Lärare, sjunga olika Kyrkosånger, måste väl falla en hvar i ögonen. Att man hittills måst fördraga det, är ett blott nödfall. Men dessutom, utgör icke *allmänneligheten* just det constitutiva i begreppet om Kyrka? Hvad betyder en allmännelig Kyrka utan allmännelighet, äfven i uttrycket af sin andakt? Är det icke just gemensamheten, som bidrager att bevinga andakten och lyfta sinnet från jorden? Hvilar icke all *offentlig* gudstjenst, såsom offentlig betraktad, just på denna förutsättning? Man får i annat fall, inom samma land, med samma tro, icke en nationell Kyrka, utan ett aggregat af Sockenkyrkor med serskilda Huspredikanter.

Dom-Prosten *Lidman* åter finner Utskottets Betänkande oförenligt med Kongl. Circulair-Brefvet af d. 29 Januarii 1819, hvari Kongl. Maj:t förklarar, att Han *för närvarande* ej velat påbjuda något uteslutande bruk af nya Psalmboken. Häri har också Kongl. Maj:t i min tanka handlat visligt. Boken var då ännu obekant för Nationen. Att med ens påbjuda den öfver hela landet, skulle hafva varit både våldsamt och oklokt. Folket behöfde tid att jemföra henne med den gamla, och öfvertyga sig om den nyas företräde. En sådan tid har blifvit lemnad i 10 år, och Utskottet har tillstyrkt att ännu förlänga den med 5. Emedlertid äro omständigheterna mycket förändrade. Boken har sjelf gjort sig väg till det allmänna förtroendet: den är frivilligt antagen på de flesta ställen i Riket. Åtminstone om 5 år, då boken redan i 15 år varit känd, måste tiden

kunna vara inne, att göra slut på dubbelheten i vår Kyrkosång. Att Kongl. Maj:t sjelf förutsett och åsyftat en sådan tidpunkt, tyckes mig äfven vara klart just af ordalagen i det åberopade Circulair-Brefvet. Ty när man förklarar, att man *för närvarande* ej vill påbjuda en sak, tillkännager man just derigenom, att man framdeles, en annan gång, under andra omständigheter, vill göra det. I annat fall vore den restriction, som ligger i uttrycket, utan betydelse. Konungen har otvifvelaktigt gillat och stadfäst nya Psalmboken i den afsigt, att *någon gång* få den allmänt antagen i hela Sitt Rike. Enligt Reservantens tolkning skulle sjelfva stadfästelse-brefvet innehålla möjligheten att *aldrig* få den antagen, hvilket ej synes mig tänkbart.

I Reservationen åberopas vidare Œconomie-Utskottets Betänkande vid sista Riksdag. I detta afseende får jag åberopa hvad jag nyss anfört om det Kongl. Circulair-Brefvet. Hvad som gällde då, gäller ej nu mera. Nya Psalmboken var då 5 år yngre: hon har sedan dess eröfrat mången Församling, hon är 5 år mognare till allmänt införande. Biskop *af Wingård*, som visserligen bör hafva vitsord i denna fråga, var äfven en Ledamot af 1823 års Œconomie-Utskott. Han har likväl vid denna Riksdag tillstyrkt bokens allmänna antagande 1830, således 3 år förr än Utskottets pluralitet, mot hvilken Dom-Prosten reserverat sig.

Dom-Prosten förklarar vidare, att han *med mera än ett band känner sig fästad vid det gamla och traditionella.* Öfver saken, yttrad i en sådan allmänhet, vill jag icke tvista med min Embetsbroder. Äfven jag vördar det gamla och beståndande. Men att utsträcka denna vördnad ända derhän, att jag antingen sjelf skulle föredraga eller ens gilla att en annan föredroge en gammal Psalmbok framför en ny, som är ojemförligt bättre, detta anser jag oförenligt med Protestantismen, som från början var en protest just

mot det traditionella, så vida det ansågs vara af blott menskligt ursprung. Möjligheten af förbättring är ju lifsprincipen i Protestantiska Kyrkan. Borttages den, så vexer snart dödkött i vår religiösa organism. Hvar helst det nya är gifvet bättre, der måste, i min tanka, det traditionella maka åt sig och ge plats för förbättringen.

Det heter vidare i Dom-Prostens reservation, att han ej vill *dagtinga med den fördom, som kallar andaktens fromma utgjutelser under den conventionella smakens domstol.* Att ej dagtinga med fördomen är ett uttryck som undfallit mig i Motionen. Jag hade icke påräknat att få det åter på detta sätt. Öfver afsigten dermed dömer jag icke; men jag finner mig härigenom uppmanad att något uppehålla mig vid denna punkt. Först och främst måste väl vara klart, att fråga här ej kan vara om den enskilda, utan om den offentliga andaktens utgjutelser. Är det en fördom att kalla dessa inför den conventionella smakens domstol? Hvad är conventionell smak? Uttrycket började i synnerhet bli gängse under de olyckliga, knappast ännu slutade partitiderna inom vår litteratur, då 2:ne så kallade vittra Skolor kämpade emot hvarandra. Conventionell smak betydde då det samma som en smak icke grundad i de allmänna reglorna för det sköna, utan i en viss Nations, ett visst tidehvarfs tillfälliga tycken. Den betydde då ofta det samma som en ensidig, en falsk smak. Tages uttrycket i denna bemärkelse, så är jag visserligen ense med Reservanten, att man inför en sådan domstol hvarken bör draga andaktens fromma utgjutelser eller i allmänhet några slags litterära utgjutelser, vare sig i vers eller prosa, i motions- eller reservationsväg. Dom-Prosten sjelf skulle vara den som förlorade mest inför en sådan obehörig domstol. — Eller betyder conventionell smak en sådan som gör ett billigt afseende på tidens fordringar, i form som sak? Är

frågan om form, så kan ju Psalmpoesien omöjligen vara stationär, ty Poesiens yttre form är språket, hvilket, när det är ett lefvande, måste omvexla, utveckla sig, bilda sig som allt annat lefvande. Är frågan om sak, det vill här säga poetiskt innehåll, så kan detta ej heller i egentlig mening vara stationärt och för alltid afslutadt. Hvarje bildadt tidehvarf har sitt eget poetiska sätt att se Religionen, sammanhängande med dess öfriga åsigter; ty det ges ingen allmän mensklig åsigt, som kan vara enstaka. — Tages nu conventionell smak i denna mening, så erkänner jag, att jag för min del hyllar den, äfven i afseende på Psalmerna; jag tror uppriktigt att andaktens fromma utgjutelser vid Gudstjensten böra ställas under dess domstol. Om detta är en fördom, så är den åtminstone mycket gammal och allmän inom Svenska Kyrkan. Den fördomen var gällande, när vår första offentliga Psalmbok utkom 1585, och flera af de traditionella, dels Latinska, dels Svenska, Psalmerna afskaffades. Konung CARL XI delade äfven samma fördom, då han 1696 lät utgifva en ny och förbättrad Kyrko-Psalmbok, som två år derefter anbefalltes till allmänt bruk. Svenska Presterskapet, som flera gånger yttrat sin önskan att äfven denna Psalmbok måtte öfverses och förbättras, lärer icke heller kunna frikännas derifrån, äfven så litet som sista Psalmboks-Comitén. Men ingen tyckes likväl mera intagen af denna fördom, än min granne här till höger, Biskop *Wallin*. Han har derigenom låtit förleda sig, icke blott att ge en förbättrad form åt flere af våra äldre Kyrko-sånger, utan äfven att sjelf dikta nya, som ej kunna åberopa någon traditionell myndighet. Han har låtit narra sig att ge oss en mängd mästerstycken, som vi skulle saknat, i fall han ej lyckligtvis velat kalla andaktens fromma utgjutelser under den conventionella smakens domstol. Kongl. Maj:t sjelf, som gillat och stad-

fäst Psalmboks-Comiténs arbete, tyckes äfven ha delat samma tänkesätt. Med ett ord, fördomen synes mig så inbiten, så invetererad, att jag för min del nästan förtviflar att den kan utrotas.

Dock — Reservationens mening har väl icke varit denna. Den vill förmodligen icke ogilla Psalmbokens förbättring till följe af en conventionell smak; den vill förmodligen icke beskylla för fördom de många som yrkat sådant, ehuru den tyckes säga beggedera. Utan den ogillar väl endast att den conventionella smaken vill blanda sig i den frommes andaktsöfningar, och att man vill beröfva den enfaldige den tröst och uppbyggelse han hittills hemtat af sin gamla Psalmbok. Är frågan om den enskilda andakten, så är jag också alldeles af samma mening; men utsträckes den äfven till offentliga Gudstjensten, så måste jag vara af annan tanka. Jag har redan anmärkt skälen för min öfvertygelse om vigten af rituell enhet i Kyrkan. Jag anser dessutom nya Psalmboken såsom ett verksamt religiöst bildningsmedel. Hon är Nationens arf; Nationen bör insättas deruti, äfven om en eller annan individ skulle tveka att antaga det, emedan han ej känner dess värde. Värdet kan han egentligen ej lära känna utan genom besittningen. Om man vill kalla ett sådant förfarande för tvång, så är det åtminstone ett helsosamt tvång, emedan det är ett tvång, som bildar. Dessutom — med hvad skäl kan äfven den allraenfaldigaste menighet beklaga sig öfver ett sådant tvång? Innehåller icke nya Psalmboken omkring 200 af de gamla Psalmerna, endast obetydligt förändrade? Kunna icke dessa till en början begagnas under öfvergångs-perioden? Eller anser man de gamla vanhelgade derigenom att de finnas inom samma band med de nya?

Och härmed anser jag mig hafva sagt det nödtorf-

tigaste i afseende på Reservationerna. Jag utber mig nu att få anföra några allmänna anmärkningar i ämnet.

Man tyckes vilja anse nya Psalmbokens påbjudande såsom ett samvetstvång. Betraktade jag det som sådant, skulle jag visserligen vara den förste att afstyrka det. Men samvetstvång kan ju endast ega rum i frågan om trosläror. Hvilka nya trosläror innehåller nya Psalmboken? Är icke dess renlärighet, dess öfverensstämmelse med Svenska Församlingens tro allmänt erkänd? Man vill genom dess införande ej tvinga någon att *tro* annorlunda än hans fäder; man vill endast *lära* honom att uttrycka sin tro, sitt hopp, sin andakt på ett värdigare, renare, skönare sätt än de.

Man befarar vidare att ett sådant påbud skulle väcka oro och missnöje inom Församlingen. Detta kunde ha varit att befara för 10 år sedan; nu anser jag farhågan för öfverflödig. All förbättring börjar med att klandras; men är den en verklig förbättring, så tystnar klandret af sig sjelf. Det är omöjligt att för någon slags förändring, i eller utom Kyrkan, genast få *alla* rösterna; man måste till en början åtnöja sig med de *fleste*. Pluraliteten är redan gifven i Nationen och växer med hvarje år. Jag tror knappast att i någon Församling, då nya Psalmboken först infördes, bifallet *var* enhälligt: men det *blef* enhälligt när man bättre lärde att känna henne. Huru liten faran för missnöje verkligen måste vara, derpå ha vi i dessa dagar haft ett talande bevis. Det utaf RiksStånden, hvarifrån faran egentligen skulle hota, det Hedervärda BondeStåndet, har nyligen med stor pluralitet antagit Utskottets Betänkande. Svenska Allmogen har genom sina Ombud lemnat en garanti mot de vådliga följderna.

Det är egentligen med afseende på de secteriska Församlingarna, der den gamla pietismen, ehuru under en annan form, börjat visa sig, som betänkligheterna skulle

ega rum. På flere ställen i Riket visa sig onekligen frön till en separatism, som i längden kunde bli vådlig för Kyrkan. Men just i afseende härpå tror jag man bör tillstyrka nya Psalmbokens införande såsom motgift. De så kallade Läsarena hålla sig i synnerhet fast vid gamla Psalmboken, den de betrakta som sitt Palladium. Förlora de den, så ha de derigenom förlorat sin Ordensfana. Bibehålles åter den liturgiska skiljaktigheten ännu längre, så torde schismen med tiden ännu mera utbilda sig. Jag anser nya Psalmbokens införande icke som ett medel att befordra, utan snarare att förekomma en förändring inom Kyrkan.

Jag underställer det Högv. Ståndet att sjelf bedöma de troliga följderna just inom dylika Församlingar, om det en gång blir bekant att nya Psalmboken *aldrig* får påbjudas. Skall detta icke stärka dem i deras vägran; skola de ej befästas i sin öfvertygelse att den gamla är helig? Skola de någonsin antaga en andaktsbok, som Rikets Ständer efter 15 års besinningstid tveka att anmäla till allmänt införande? Vi ha redan hört en värd Ledamot inom Ståndet berätta från sin ort, att dervarande Läsare hoppas det nya Psalmboken vid denna Riksdag blir aflyst. Så långt är det väl ännu icke kommet; men man kan emedlertid häraf sluta till tänkesättet hos dessa förvillade menigheter. Man kan sluta till den verkliga oförsigtigheten deraf, att i denna sak vara alltför försigtig.

Vi ha för icke längesedan fått en ny Cateches och en ny Handbok, som begge infördes utan några omständigheter. Dessa begge arbeten torde dock ha sina brister, som nu också temligen allmänt erkännas. Deremot är vår nya Psalmbok troligtvis den yppersta som någon Christelig Församling kan uppvisa. Vi ha antagit det bristfälliga utan besinningstid; skulle det ej vara nog med 15 års besinningstid för att antaga det förträffliga?

ANGÅENDE FÖRÄNDRING AF 103 § REGERINGS-FORMEN, OM OPINIONSNÄMNDEN.

Yttrande till Preståndets protokoll den 23 Februari 1829.

Jag röstar emot 103:dje §. Regerings-Formen, emedan jag anser den vara oförenlig med Grundlagens bokstaf, med Grundlagens anda, och i allmänhet oförenlig med begreppet af all Lag.

Jag anser den vara oförenlig med Grundlagens bokstaf, som i 36 §. stadgar, att *de, som beklädа Domare-embeten, så högre som lägre, kunna icke utan medelst ransakning och dom ifrån sina innehafvande sysslor af Konungen afsättas.* Nu dömer Opinions-Nämnd utan ransakning; och likväl föreskrifver 103:dje §. att den som der fälles skall af Konungen skiljas från Embetet. Huru skall nu Konungen skilja från Embetet den, som utan ransakning blifvit dömd, utan att i och med det samma handla emot 36 §:s tydliga föreskrift? Jag anser dessa §§. hvarandra så motsatta, som rätt är motsatt orätt, som lag är motsatt godtycke.

Höglofl. Constitutions-utskottet har varit af annan tanke. Det har funnit motsägelsen blott skenbar; ty, heter det, *ett af Constitutionen sanctioneradt, i henne införlifvadt undantag från allmänna principen har just härigenom blifvit upphöjdt till princip.* Regerings-Formen har således en allmän princip, som bjuder att ransakning bör föregå dom; men den har derjemte, i undantagsväg, en annan princip, som utesluter en dylik formalitet. Men huru? Motsäga icke dessa principer hvarandra? Ligger icke motsägelsen just i sjelfva det sanctionerade undantaget? Vore det undantag, om det icke motsade principen? Allmänna Lagen för-

bjuder stöld. Men om man införde en §. i Lagboken, som tillät den vid vissa tillfällen, så skulle ju, efter en sådan åsigt, denna §. endast stå i skenbar motsägelse mot den allmänna principen om eganderättens helgd; han utgjorde blott ett af lagen sanctioneradt, i lagen införlifvadt undantag, som just derigenom blifvit upphöjdt till princip. För min del förstår jag icke, huru hvad lag som helst någonsin kan anses innefatta motsägelse, då man på förhand förklarar, att all, äfven den tydligaste sådan, är att anse som ett sanctioneradt undantag, upphöjdt till princip. Den allmänna rådande principen i Lagstiftning är härigenom icke inskränkt utan rakt motsagd af andra alldeles stridiga exceptions-principer, hvilkas stridighet dock ej får anmärkas, emedan den är — sanctionerad. Hagelskada är också i sig sjelf ingenting annat än ett undantag från den allmänna principen af sommarvärme; hon är 103 §. i Naturens Regerings-Form; men vi be emedlertid Gud bevara oss derifrån. De skäl man velat hemta från analogien med 35 §. äro i min tanka ej grundade. Grundlagen förklarar bestämdt Domare-maktens oberoende; men 35 §. handlar blott om administrativa Embetsmän, som anses innehafva förtroende-poster; och vid deras afsättning är fråga om Konungens godtfinnande, men hvarken om dom eller ransakning.

Jag anser vidare 103 §. Regerings-Formen vara oförenlig med hela Svenska Grundlagens anda och syftning. Paragrafen är, om man så vill, democratisk; men democrati i en så rå form är väl egenteligen ingenting annat än det unga samhällslifvets barndomslek. Den är som Ifvar Benlös i Sagan, som hade brusk i stället för ben i kroppen. Men när Statskroppen växer ut, då stadga sig benen, då sätter sig Stånds-skillnaden, hvimlet ordnar sig, hvarje Element får sin bestämda flodbädd, och menskligheten be-

gynner att bestiga sina höjder. Det är oväntadt, att ett så historiskt Folk, som det Svenska, att en Stat med snart tvåtusenåriga Institutioner på gamla dagar åter framletat dylika leksaker. Det rätta, uråldriga democratiska Elementet i vår Stats-författning har också ett helt annat utseende än denna nybyggda ruin. Det är grundadt på Folkets rätt, icke på Folkets nyck; och derföre hoppas jag att det bibehåller sig så länge som Nationen.

Jag anser 103 §. vara oförenlig med begreppet om Lag i allmänhet. Han upphäfver, nej, han sönderbryter, han rådbråkar det i sitt innersta väsen; också har han, så vidt jag vet, icke sin like i hela den nuvarande bildade verldens Lagstiftning. Opinions-Nämnden skall döma, *hvaröfver?* Jo, såsom orden lyda, deröfver, om Högsta Domstolens Ledamöter *utan bevisligen begångne fel och brott böra afsättas* från sina Embeten. Då nu felen icke äro bevislige, *hvarefter* skall då Opinions-Nämnden döma? Jo, som namnet säger, efter sin opinion. Men hvad är det då, som bestämmer denna opinion hos Domare, som för det mesta komma från Landsorterne, som vanligtvis ej känna parten personligen, således ej kunna bilda sig något *subjectift* omdöme öfver hans moraliska caracter eller hans Embetsmannaskicklighet, icke heller något *objectift* omdöme öfver hans Embets-utöfning, emedan de icke granskat eller ens sett Handlingarne? En sådan opinion måste väl således bestämmas antingen af Stads- eller Tidningssqvaller, eller, hvad som vore ännu sämre, af personlig bitterhet och harm öfver en förlorad rättegång. Grunden för all Medborgerlig säkerhet inom landet är den, att Svensk man, efter förutgången pröfning, dömes efter Svensk Lag. Men här dömes han efter en vädervexlande opinion, som ingen vet hvarifrån den kommer eller hvart den far, som erfarenheten visat vara så osäker, att den icke ens vetat namnen på sina offer. Han

dömes utan att känna sin åklagare eller sitt brott; han dömes utan att få försvara sig; han dömes icke lagligt utan inquisitoriskt. Är det en sådan lotteri-controll, som skall vara bättre än ingen? En sådan som förklaras analog med den hedervärda, den lagliga pröfning, som eger rum i afseende på StatsRådets åtgärder?

Jag anser denna §. förnärmande för den enskildes väl, för lagens anseende, för Nationens ära, för Konungens Majestät. Den är förnärmande för den enskildes rätt; ty Lagskipningens högsta Ombud ställas derigenom regelmässigt hvart femte år sjelfve utom lagen; hvarje Riksdag har en dag, som förklarar dem fogelfria. Det är sant, man drar väl icke egentligen svart och rödt om deras ära och deras Embeten; men man kastar svarta eller hvita kulor derom i lyckpottan. Om den svarta kulan är ditlagd af rättvisan, eller af kittsligheten, eller af okunnigheten, eller af fiendskapen, det står icke att läsa på henne; hon gäller i allt fall lika mycket, Statens högste Embetsmän äro i allt fall till namn och välfärd beroende af den mer eller mindre spräckliga voteringen. Jag anser §. förnärmande för lagens anseende; ty när lagen är sådan, att han icke kan utöfvas, så blir han slutligen ett tomt skrämskott, han blir missaktad eller rent af löjlig. Jag underställer om icke detta redan börjat inträffa. Intet Justitiæ-Råd har ännu blifvit fäldt, som jag hoppas derföre, att det ej förtjent det. Men om det framdeles kommer att finnas en sådan Ledamot af Högsta Domstolen, som verkeligen förtjente det, så ligger det i sjelfva domsättets natur, att en samvetsgrann man ej kan fälla den brottslige, emedan han ej känner bevisen för hans brottslighet. Det är en lag icke för att straffa, utan för att chicanera. Jag anser §. förnärmande för Nationens ära; ty en bildad Nation bör ej i sin Statsförfattning tåla en godtycklighet, som motsäger alla rätts-

begrepp och den politiska civilisationens första Elementer. Jag anser §. förnärmande för Konungens Majestät, ty han kan derigenom tvingas att förafskeda en Embetsman, som eger hans förtroende, emedan han känner honom, ehuru han råkat förlora Opinions-Nämndens, som icke känner honom.

Men när jag sålunda röstar emot 103 §. så röstar jag derföre ej emot nödvändigheten af en controll i allmänhet äfven på Högsta Domare-makten, just derföre, att hon är den Högsta. Jag anser en sådan controll tvertom oumbärlig. Men den bör icke vara godtycklig, utan laglig; den bör icke bestå i ett skådespel, utan i en verklig dom; den bör icke bero på en löslig opinion utan på en fast öfvertygelse. Constitutions-Utskottet dömer ju också öfver Stats-Rådets åtgärder, men det läser förut dess Protocoller. Hvarföre skulle icke Lag-Utskottet äfven kunna läsa Högsta Domstolens och sedan bedöma den? Eller om det ansågs ej medhinna detta, hvarföre skulle icke ett Serskildt Utskott af redlige och lagfarne män vid hvarje Riksdag kunna få ett sådant uppdrag? Det är sant, att detta medtoge mera tid; men en dom, som rör menniskors ära och välfärd, bör ej heller extemporeras.

Jag ber det Höglofl. Ståndet om förlåtelse, om jag med för mycken ifver yttrat mig i denna sak. Men jag påminner mig ännu den rysning, som genomfor hela mitt väsende, då jag i min barndom för första gången läste hos Cornelius om den Attiska Ostracismen. Som en moralisk styggelse föreföll den mig då, och som sådan förefaller den mig ännu. Jag kunde då icke föreställa mig, att jag en gång skulle vara nödsakad att yttra mig emot en likartad inrättning i mitt Lagbundna Fädernesland. Jag hoppas väl, att Opinions-Nämnden upplöser sig sjelf; ty jag hyser det förtroende till Svenska Folkets hederskänsla och rättssinne, att man slutligen bland Rikets Ständer ej skall

finna Nämndemän nog till denna Nämnd. Men så länge hon står qvar i Grundlagen, måste jag förklara mig emot henne, emedan hon strider emot alla de begrepp jag förmått göra mig om lag och rätt.

UTLÅTANDE, I ANLEDNING AF VÄCKT FRÅGA OM VISSA HELGDAGARS FÖRSVINNANDE ELLER FÖRFLYTTNING TILL SÖNDAGAR.

(Allmänna Besvärs- och Ekonomiutskottets utlåtande n:r 66, den 27 Februari 1829.)

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till Utskottet remitterat en af Herr Grefve *Hamilton, Jacob*, väckt motion om förflyttning till Söndagarne af Mariæ Bebådelsedag, Långfredagen och Christi Himmelsfärdsdag; hvarjemte blifvit yrkadt, att Trettondedagen och Annandag Pingst borde alldeles försvinna. De skäl, Motionairen härföre anfört, äro väsendtligen: att, tid efter annan, äfven här i Sverige, flera, under veckan inträffande, helgdagar blifvit afskaffade, hvarföre också de af honom anförde kunde och borde dela samma öde; att dylika helgdagar ofta leda till oordning bland den arbetande klassen och äro menliga för moraliteten; och slutligen, att, genom indragningen eller förflyttningen, flera tusen dagsverken, som nu gå förlorade, skulle besparas för landet. Då emedlertid denna motion, såsom de bifogade handlingarne utvisa, inom Riddarhuset väckt den lifligaste oro, har Motionairen gifvit vika för den allmänna rösten, och, med bibehållande af det öfriga, återtagit sitt förslag om förflyttning af Långfredagen.

Genom denna sistnämnda inskränkning har Motionairen åtminstone besparat Utskottet den obehagligheten att yttra

sig öfver ett, i ett Christeligt land, så oförväntadt förslag. Långfredagen och de minnen den återkallar utgöra på en gång den dogmatiska och historiska kärnan af Christendomen, det är hjertat af den tro, vi alla bekänna, det är högaltaret i den Christna kyrkan. Äfven den, som icke vill offra der, som i Christendomen endast ser en moralisk verldsanstalt, utan något omedelbart inflytande af Gudomen, måste ändå vörda denna dag såsom en mensklighetens segerdag, som en minnesfest af den högsta, den ädlaste, den mest rörande sjelfuppoffring, som verldens häfder veta att omtala. Men det folk, hvars heligaste Religions-känslor hvälfva sig kring denna mystiska dag, såsom kring sin medelpunkt, som på den händelse, han återkallar, byggt sin tröst i lifvet och sitt hopp i döden, det måste äfven, och med rätta, anse dagen fridlyst och betrakta dess förflyttning föga annorlunda, än som ett helgerån. En dylik förflyttning skulle dessutom antingen kasta Långfredagen tillbaka till Palm-Söndagen, och derigenom lägga en hel vecka emellan lidandets och uppståndelsens högtid eller också framskjuta den till Påskdagen, hvarigenom Försonarens död och hans uppståndelse skulle firas på samma gång. I bägge fallen förlorade högtiden hela sin historiska betydelse.

Utskottet hoppas att genom det anförda hafva antydt den synpunkt, hvarur det betraktar hela motionen. Ingen uppenbarad Religion är ensamt tros-lära: den är tillika historia, sammanhängande med trosläran, och derföre kan den ej umbära högtider, som påminna om de märkvärdigaste och betydningsfullaste momenterna i Stiftarens lefnad; allraminst kunna sådana umbäras af Christendomen, som i sin Stiftare vördar ett gudomligt väsende. Af detta skäl måste Utskottet afstyrka förslaget om förflyttningen af *Mariæ Bebådelse-* och *Christi Himmelsfärdsdag.* Dessa bägge

dagar utmärka de bägge yttersta punkterne af Christi jordiska lif, och hafva derigenom, utom sin historiska, äfven en hög dogmatisk betydelse. Bebådelsen innefattar nyckeln till den stora troshemlighet, hvarpå Christendomen egentligen är byggd: den hemlighet nämligen, att Gud sändt Sin Son i verlden, att den länge utlofvade, den länge förväntade, i hvars namn alla jordens slägten skulle välsignade varda, äntligen var kommen, och den mystiska föreningen emellan gudomlig och mensklig natur, i tidernas fullbordan, tillvägabragt. Himmelsfärden åter är ju kronan på Gudasonens menskliga lif; men dessutom är den äfven en sinnebild af Christendomens tröstefullaste lära, den sätter så till sägandes de synbara vingarna på odödlighetens hopp, hvilket den store Läraren lemnat till evärdeligt arf åt Sina bekännare. Förflyttar man dessa bägge dagar, så rubbar man derigenom, icke blott de naturliga gräns-stenarne, inom hvilka det väsendtligaste af uppenbarelsens historia ligger, utan man skakar äfven de synbara grundpelare, hvarpå 2:ne af Christendomens hufvudsakligaste läror hvila. Den bildade skulle häri med rätta ogilla misskännandet af dessa högtiders betydelse; och den enfaldige skulle förskräckas öfver den nya upplysning, som på ett så fiendtligt sätt bröte in i hans tros helgedomar. Det är också bekant, att dessa bägge högtidsdagar äro uråldriga inom Christna kyrkan. Bebådelsedagen stadfästades väl först på kyrko-mötet i Constantinopel 680, men var otvifvelaktigt firad långt förut. I Sverige är den lika gammal med Christendomen. Reformationen vidrörde den icke. Örebro möte 1529, vår äldsta Svenska kyrkolag af 1571, Upsala mötesbeslut af 1593, likasom ännu gällande Kyrko-lag af år 1686, stadfästa den samtlige. Christi Himmelsfärdsdag åter, under namn af *Helge Thorsdag* stadfästad i vår första inhemska kyrko-ordning, är vida äldre och upp-

stiger till Christendomens ursprungliga tider. Den omtalas redan från fjerde århundradet af kyrko-fädren, som hänförde den till Apostlarnes tidehvarf. Den anföres bland kyrkans *stora* högtider, för mer än tusen år tillbaka, under *Carl den Stores* tider. Utskottet bör icke tillstyrka dess aflysning i *Carl den Fjortondes.*

En Talare på Riddarhuset har önskat bibehållandet af denna högtidsdag, på den grund, att den i flera landsorter vore förenad med en folkfest. Mot denna förening har Utskottet visserligen ingen ting att anmärka. Det skulle tvärtom önska, att alla våra folkfester tillika vore religieusa; ty den rätta glädjen är icke blott förenlig med den rätta Religionen, utan blifver just derigenom renad och förädlad. Sådant var äfven, före Christendomens införande, förhållandet hos fornverldens mest bildade folkslag, hos Greker och Romare, hvilkas alla folkfester hade ett religieust ursprung. Men Utskottet delar ingalunda Talarens tanka, att det är för folkfestens skull, som Christi Himmelsfärdsdag bör tålas. Utskottet, som i Christendomen gerna ville se menskligbetens högsta och egentliga Riddarhusordning, håller för, att det är Religionen, som adlar folkfesten, icke tvertom.

Hvad vidare beträffar *Trettondedagen*, den Motionairen önskar icke förflyttad utan alldeles afskaffad, så gäller derom, till en stor del, hvad som redan blifvit anfördt om de tvänne nyssnämnde högtiderna. Dagen intager ett utmärkt rum i Christna kyrkans tradition, icke blott derföre, att den bevisligen blifvit firad, allt sedan andra århundradet, utan äfven och i synnerhet af det skäl, att denna högtid, under namn af Epiphania eller uppenbarelsesfest, antyder mera än *en* märkvärdighet i uppenbarelsens historia. Grekiska kyrkan firade på denna dag minnet af Christi döpelse: den Catholska deremot de så kallade Tre Konungars

högtid; hvarföre ock dagen i vår äldsta kyrkolag nämnes för *vår Herres döpelsedag, den man ock kallar de helige Tre konungars.* Dessutom firades dagen äfven till åminnelse af Christi första underverk. Det lärer icke kunna nekas, att alla dessa händelser, som ansågos hafva inträffat på samma dag, ehuru på skiljda år, utgöra tänkvärda momenter i Religions-stiftarens lefnad. Protestantiska kyrkan har i detta afseende valt det yppersta och mest betydningsfulla, då den på denna dag firar minnet af de vises hyllning åt den nyfödde Himla-Försten. Den verldsliga visheten, som kommer ifrån Österlanden, från Solens portar, för att knäböja icke blott för Gudasonens herrlighet, utan äfven för barnets oskuld: i sanning detta är en så djuptänkt, så genomgripande, så för alla tidehvarf och bildningsgrader lärorik symbol, att Utskottet, för sin del, aldrig kan tillstyrka att beröfva Svenska församlingen en högtid, som eger en sådan text. Vill man dessutom se frågan från en annan synpunkt, så hör Trettondedagen till fullständigheten af Julen, som i tvåtusen år varit en religieus national-fest i Norden.

Återstår således *Annandag Pingst.* Utskottet, som icke inser något skäl hvarföre denna dag, mera än Annandag Jul och Påsk, bordt uppföras på indragnings-staten, inskränker sig i detta afseende till den enda anmärkning, att Christendomens trenne största högtider, Jul, Påsk och Pingst, verkligen tyckas böra firas med någon större högtidlighet, än en vanlig Söndag, såsom äfven från urminnes tider varit brukligt.

Sedan Utskottet sålunda yttrat, hvad som i dess tanka talar *emot*, bör det äfven närmare pröfva halten af de skäl, som blifvit anförda *för* Motionen.

Det första af dessa består deruti, att i Sverige, liksom i alla länder der upplysningen går framåt, helgdagar, som

inträffa under veckan, blifvit dels förflyttade, dels indragna. Det är också onekligt, att en mängd sådana, sedan reformationen, blifvit afskaffade. Kungabrefvet af den 4 November 1772 förflyttade till Söndagen Mariæ Kyrkogång, Michels-Mässo- och Allhelgonadag; hvaremot det alldeles aflyste gudstjensten på tredje- och fjerde-dagarna vid de tre stora högtiderna, Mariæ Besökelsedag, Skärthorsdag, Apostladagarna och de så kallade Gångdagarna. Härvid torde likväl få anmärkas, att några af dessa högtider egentligen varit bibehållna, såsom qvarlefvor af den Catholska läran om Jungfru Marias och Helgonens dyrkan; andra åter, såsom fjerde-dagarna och Gång-dagarna, hade ett alldeles tillfälligt och localt ursprung. Ingen enda af dem stod i något närmare förhållande till Christendomens heligaste minnen eller väsendtligaste trosläror. För deras bibehållande talade således ingalunda samma skäl, som för de nu ifrågasatte. Deraf att det öfverflödiga eller tillfälliga utmönstras, följer ännu icke, att det nödvändiga och väsendtliga likaledes bör afskaffas. Det måste för dylika indragningar gifvas en gräns, bestämd af Religions-Systemets kraf, af Landets tro, af Kyrkans natur. Sedan nu äfven Böndagarna blifvit förflyttade till Söndagar, är det Utskottets oförgripliga tanka, att Svenska Församlingen uppnått denna gräns. Såväl i afseende på sitt Högtids-kalendarium, som sin liturgi, tyckes hon nu mera hafva träffat den svårfundna, men lyckliga, medelvägen mellan Catholicismens yppiga öfverflöd och andra Christna Kyrkors alltför magra och förbleknade återhållsamhet.

Det andra skälet för Motionen är hemtadt derifrån, att de ifrågavarande, under veckan infallande, Högtidsdagarna skulle föranleda till oordningar bland den arbetande klassen, och vara hinderliga för moraliteten. Hvad nu detta angår; så har man mot Sabbatsbrott flera stad-

ganden, som, om de rätt handhafvas, böra kunna hämma dylika oordningar. Man aflyser icke Marknader, Ting och andra sådana folksamlingar, ehuru dessa otvifvelaktigt äfven föranleda oordningar; — samma skonsamhet tyckes äfven böra bevisas Religions-festerna. Det är dessutom en, i Christenheten, temligen allmänt antagen grundsats, att moraliteten hos Folket närmast och väsendtligast stöder sig på Religionen. Utskottet förmodar äfven, att religionskänslan väckes, lifvas, utbildas genom Religions-öfningar och offentliga Gudstjensten. Att således vilja befordra moraliteten, genom inskränkning af Religions-öfningar, förefaller Utskottet, som om man ville förstärka verkningen, derigenom att man försvagade orsaken.

Tredje skälet för motionen grundar sig på den besparing af dagsverken, som skulle uppkomma för hela landet, derigenom att oftanämnde Högtidsdagar antingen förflyttades eller afskaffades. Om detta skäl fullföljes, som det kunde, så skulle det äfven tala för indragning af Söndagarne i allmänhet, hvarigenom besparingen otvifvelaktigt blefve ännu större. Men Utskottet håller för, att en sådan beräkningsgrund icke är rätt lämplig vid denna och likartade frågor. Det håller för, att Statens Andeliga Elementer, Religion, Uppfostran, Lagstiftning, Regeringssätt, icke böra uppskattas på samma sätt, som dess œconomiska. Det håller för, att mensklighetens högsta angelägenheter måste mätas, efter en annan måttstock, än den som hemtas af Markegångs-taxorna öfver besparade dagsverken. Det håller för, att ett motsatt tänkesätt, om det blefve allmänt i landet, skulle vara ett af de säkraste och beklagligaste tecken till en började förruttnelse inom Stats-kroppen. Det håller slutligen för, att ett folk, som vore så nogräknadt om sin arbetsvinst, att det icke hade tid att frukta Gud, snart äfven skulle sakna tid att utbilda sina högre anlag,

att rådpläga om sina högre angelägenheter, och att mot utländskt våld försvara sin sjelfständighet.

Slutligen får Utskottet vördsamt tillkännagifva, att det, till följd af vänlig påminnelse, från en värd Talare på Riddarhuset, tagit kännedom om de öfverläggningar, som egt rum vid 1810 års Riksdag i likartade frågor, men beklagar, att det deraf icke funnit några skäl, som kunnat ändra dess nu yttrade öfvertygelse; — Det är till följd af denna, Utskottet alltså, hos Rikets Höglofl. Ständer, på det högsta afstyrker Motionen i alla dess delar.

Stockholm den 24 Februari 1829.

OM ANTAGANDET AF FÖRSLAGET TILL NY EVANGELIIBOK.

1.

TILL PRESTESTÅNDETS PROTOKOLL DEN 2 MARS 1829.

Jag bör börja med att förklara, det jag anser Svenska Församlingen vara i behof af en ny Evangelii-bok. Några Texter i den gamla äro mindre lyckligt valda, andra allt för litet fruktbärande för betraktelsen. Bönerna äro som de voro för århundraden tillbaka. Några utaf dem torde väl sakna tillbörlig kraft och värma, alla äro de till språket föråldrade. Då vi dessutom ha ny Cateches, ny Handbok och ny Psalmbok, så förstås af sig sjelf, att äfven ny Evangelii-bok hörer till fullständigheten af den påbörjade liturgiska reformen. Härom är således ingen tvist med mig.

En annan fråga åter är den: Bör Förslaget till ny Evangelii-bok, sådant det nu förefinnes, och utan vidare granskning anmälas till antagande? Jag erkänner opåmint arbetets

stora förtjenst och den förbindelse hvari Svenska Församlingen står till de värdiga och utmärkta män, som gifvit det sin nuvarande form. Men saken är vigtig; den kommer att för århundraden bestämma Gudstjenstens skick inom Svenska Kyrkan. Såväl inom som utom det Högv. Ståndet hafva anmärkningar blifvit gjorda dels emot Texternes val och anordning, dels emot Bönerna. De sistnämndas stora förtjenst i allmänhet har med rätta blifvit erkänd; men man har trott att en och annan kunnat och bort vara kortare; man har trott att Bönen i sin natur snarare är en religieuse interjection än en religieuse betraktelse. Jag dömer icke öfver dessa anmärkningars grund eller ogrund; men någon pröfning torde de dock förtjena. Jag vet att frågan vid sista Riksdag blifvit dragen under Ständernas ompröfning; jag lemnar derhän, om en domstol af 7 till 800 personer ej är något för manstark att ransaka i en Litterair-Theologisk fråga. Jag vet äfven att Allmänna Besvärs- och Œconomi-Utskottet är skyldigt att förut yttra sig i saken, men kan icke föreställa mig att någon af det samma fordrar ett detaljeradt omdöme i en sådan sak. Behöfves derföre en granskning, så förenar jag mig med Prosten *Östberg.* Den bör uppdragas åt den ännu ej upplösta Evangelii-Boks-Comitén, som i sådant fall bör åter sättas i verksamhet. Jag skulle äfven önska att den emottoge anmärkningar från en hvar, som i denna sak tror sig ega ett omdöme. Frågan, som i sig sjelf är nationell, kommer derigenom ännu en gång under Nationens, ej blott under Ständernas ompröfning.

Men — man kan äfven på andra sidan antaga att Evangelii-boken är hvad den bör vara, och att all vidare granskning deraf är öfverflödig. Då uppstår likväl en annan fråga: är tiden verkligen *nu*, just nu, inne, att tillstyrka dess antagande? Jag kan icke frånträda den öfvertygelse, som äfven Utskottet uttryckt, att Evangelii-boken beror vä-

sendtligen af Bibelöfversättningen. Det har i anledning häraf blifvit anmärkt, att vi icke afbidat en ny Bibelöfversättning för Catechesen, Hand-boken, Psalm-boken, som dock äfven bero af Bibeltolkningen. Förhållandet synes mig likväl olika. Catechesen innefattar väl en mängd Bibelspråk, men dessa äro der anförda endast som bevisnings-ställen för dogmerna, de stå i det förhållande som noter till text. Hand-boken upptager, som bekant är, ganska litet af Bibeln; och hvad Psalm-boken angår, så är den visserligen, liksom hvarje annan Christelig Andakts-bok, beroende af Bibeln, men likväl tydligen mera af Bibelns innehåll än af ordalagen i dess öfversättning. De ställen, der dessa sistnämnde finnas ordagrant intagne i nya Psalmboken, äro och måste vara få; ty det ligger i sakens natur, att en poëtisk utgjutelse icke utan som undantag kan bibehålla uttrycks-formerna ur en prosaisk öfversättning. Deremot är Evangelii-boken, enligt sitt begrepp, ett pericoperadt *utdrag* ur Bibeln, så till Evangelier som Epistlar. Sjelfva de föreslagna Bönerna äro, och med rätta, till en stor del affattade i Bibelns egna ordalag. En förändrad redaction af dessa måste medföra en motsvarande ändring i Evangeliiboken. Jag skulle emedlertid ej fästa synnerlig vigt härvid, om frågan vore endast eller väsendtligen om några språk-förändringar. Jag önskar och hoppas att dessa måtte bli så få som möjligt och att de måtte verkställas med lätt och konsterfaren hand; ty hvem älskar icke, synnerligast af esthetiska skäl, de ädla rostfläckarna på vårt gamla Bibelspråk, de hårda men kraftiga arkaismerna, som verka på sinnet liksom åsynen af ett grofhugget men dristigt och betydningsfullt minnesmärke från forntiden? Jag skulle önska att Svenska Kyrkan måtte bibehålla så mycket sig göra låter af en *religieuse* dialect, liksom Grekiska Poësien bibehöll en *episk*, i många århundraden sedan Ho-

mers språk var föråldradt. Men det förstås af sig sjelf, att begripligheten först och främst måste sökas, äfven med uppoffring af det större eftertrycket. Emedlertid är väl frågan vid en ny Bibel-öfversättning ingalunda blott om afskaffande af några urmodiga ordfogningar eller utbytet af några föråldrade talesätt mot mera gångbara. Frågan måste väl äfven blifva, att rätta väsendtliga öfversättningsfel, misstag och tvetydigheter i vår nu gällande version. Att sådana finnas, äfven inom pericoperna, nekar nu mera ingen sakkunnig. Dylika rättelser, sammantagna med oundvikliga språkförändringar, måste, så vidt jag kan inse, föranleda icke en omarbetning, men, hvad som för Bokens egare är det samma, en omtryckning, en ny upplaga af Evangeliiboken, så snart den *väntade* Bibel-öfversättningen är färdig och antagen.

Hvad nu denna nya Bibel-öfversättning angår, så hoppas jag väl icke att den till nästa Riksdag skall kunna vara färdig; men icke inser jag något skäl, hvarföre den icke om 10 till 12 år kunde och borde vara fulländad. Både i Tyskland och Danmark hafva enskilde lärde på kortare tid nyligen tillvägabragt ett sådant arbete. Jag tillägger, att uppskofvet med ny Evangelii-bok, motiveradt på behofvet af ny Bibel-öfversättning, bör bli en ny anledning för Bibel-Commissionen att påskynda sina arbeten. För öfrigt kan man tänka sig tvenne sätt hvarpå ny Evangeliibok antages. Det ena vore det, att Kongl. Maj:t genast efter Riksdagens slut anbefallte dess ovillkorliga införande i Riket. En sådan åtgärd skulle jag för min del anse föga förenlig med Konungens vishet. Den skulle åtminstone på många ställen föranleda ett dubbelt missnöje; först deröfver, att man påtrugades en Bok, som man ej kände; sedan deröfver, att man nödgades antaga hvad som om några år måste utbytas. — Eller också kan man tänka sig

antagandet på det vis, att sedan Förslaget blifvit gilladt och stadfästadt, en viss præscriptionstid för dess allmänna antagande utsattes, på det att folket emedlertid måtte ega tillfälle att öfvertyga sig om dess företräde. I händelse Evangelii-boks-Comitén åter försättes i verksamhet, så har man föreslagit stadfästelsen till slutet af nästa Riksdag, således 1835. Præscriptions-tiden, för Psalmboken utsträckt till 15 år, kan väl för Evangelii-boken ej bli mindre än 5. Denna sistnämnde skulle alltså till allmänt antagande föreskrifvas 1840. Men just vid den tiden bör man, enligt hvad nyss blifvit anfördt, med skäl kunna hoppas nya Bibel-öfversättningen färdig. Härigenom skulle det besynnerliga förhållande uppkomma, att Evangelii-boken borde antagas just vid den tid hon måste omtryckas. Jag tviflar att någon Boktryckare ville bekosta, någon Församling ville inköpa en upplaga, som snart blefve obrukbar.

Det är dessa och dylika betänkligheter, som bestämt Utskottets önskan, att Evangelii-boken måtte afbida Bibel-öfversättningen, hvarförutan den förstnämnde i min tanka alltid blir ett halfgjordt arbete; men det är ingalunda någon *kallsinnighet* för en god, en nödvändig liturgisk reform, hvilken i Utskottets tanka bättre befordras derigenom att man afbidar dess rätta tidpunct, än att man med brådskande ifver och i olämplig tid vill påskynda den.

Hvad slutligen angår frågan om den så kallade fria tryckningen af Bönerna för enskild andakt, så har Utskottet i min tanka med fullt skäl ansett den ej vidkomma sig. Betraktar jag frågan i sin allmänhet, så är den ett Tryckfrihetsmål, hvarmed Œconomie-Utskottet ej kan befatta sig. Betraktar jag den serskildt, så är den ett tvistemål, som hörer till Domstolen. Någon brist på exemplar af Bönerna förefinnes icke; och hindret för deras tryckning af hvem som helst består mera i ord än i verklighet. Enligt 2 §.

4 Mom. Tryckfrihets-Förordningen eger hvar och en rättighet och fri tillgång att få på stället afskrifva eller afskrifva låta, således *utan lösen* utbekomma hvad han behagar af Evangelii-Boks-Comiténs Förslag. Det är bekant, att hvar och en *afskrifver* så mycket han för godt finner, och sedan kan, ehuru på eget ansvar för tryckfelen, *aftrycka* det öfriga. Hela saken förekommer mig som en formalitet, af omständigheterna upphöjd till ambitions-fråga. Det må förlåtas Utskottet, om det icke onödigtvis velat blanda sig deri. — Begäres åter endast en underdånig anmälan af den önskan, att Bönerna måtte få tryckas i samma format som gamla Evangelii-boken och bindas tillhopa med den, så tviflar jag väl att serskild tillåtelse härtill behöfves, men har i öfrigt ingenting emot en sådan anmälan.

2.

RESERVATION I ALLMÄNNA BESVÄRS- OCH EKONOMI-UTSKOTTET DEN 28 NOVEMBER 1829.

Utskottet har med rätta anmärkt, att frågan nu mera icke vore den förra om införande af nya Evangelii-boken i sitt närvarande skick, utan en ny om vidare granskning af det härtill aflemnade Förslag; i hvilken afsigt Comitérade för Evangelii-Bokens öfverseende åter borde sammanträda. Men det är just i anledning af det sätt, hvarpå denna nya fråga blifvit afgjord, som jag måste reservera min från pluralitetens beslut afvikande tanka.

Svenska Kyrkans behof af en förbättrad Evangelii-Bok hoppas jag nu mera ej på alfvar bestrides. Sedan Cateches, Handbok och Psalmbok äro införda, återstår för fulländande af den nödvändiga Liturgiska reformen endast Evangelii-boken. Det förslag härtill, som redan för 7 år sedan utkom,

är uppsatt af män, utmärkta af snille, lärdom och religieust sinne, och öfver förtjensten af deras arbete i allmänhet äro tänkesätten ej heller delade. Endast mot vissa detailer, så i anordning som utförande, hafva anmärkningar blifvit gjorda och torde ännu kunna göras, som kanske förtjena afseende. Då frågan icke är om mindre än att för århundraden bestämma Gudstjenstens gång och skick inom Svenska Församlingen, bör allmänna tankan häruti ännu ytterligare få uttala sig, och den strängaste och sorgfälligaste granskning är här på sitt ställe. En sådan granskning företoges utan tvifvel bäst och säkrast af samma Comiterade, som från början lagt hand vid arbetet, och derföre äro närmast i stånd att bringa det till fullkomlighet. Det är på dessa grunder, som det inom det Högv. Preste-Ståndet blifvit yrkadt, att Rikets Ständer måtte i underdånig Skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla den till Evangelii-Bokens öfverseende och förbättring utsedda Comité att åter sammanträda, för att vid förnyad granskning af Förslaget upptaga och pröfva så väl de vid sistlidne Riksdag, serdeles inom Preste-Ståndet, gjorda anmärkningar, som äfven till ytterligare anmärkningar inom någon viss tid inbjuda Allmänheten. Härigenom vore åtminstone en utväg lemnad öppen att bringa Förslaget till ännu större fullkomlighet och ytterligare höra Nationen i en vigtig National-angelägenhet. Men genom Utskottets nu fattade Beslut är frågan återkastad till sitt förra skick, det slutliga afgörandet hänskjutet till en obestämd framtid och ett arbete af stor förtjenst öfverlemnadt åt en glömska, som det ej förtjenar. Jag reserverar mig mot en sådan likgiltighet för nödvändiga förbättringar inom Kyrkan, oväntad i ett Protestantiskt land och oförenlig med de grundsattser i dylika fall, hvilka redan i tjugu år varit följda af Regering och Ständer.

Att en öfversedd Evangelii-bok enligt sakens natur förutsätter en öfversedd Bibelversion, har jag för min del icke blott erkännt, utan äfven vid frågans förra behandling sökt fästa uppmärksamheten på de hinder, som möta nya Evangelii-Bokens snara införande, derigenom att nya Bibelöfversättningen ännu saknas. För att afhjelpa detta har inom Högv. Preste-Ståndet det förslag blifvit gjordt, att de stycken, som utses till Prediko-Texter och Epistlar, skulle på förhand af Bibel-Commissionen öfverses, innan de i nya Evangelii-boken upptagas. Detta förslag torde väl ha sina betänkligheter; men de, som Utskottet framställt, synas mig åtminstone föga betydliga. Det är sannt, att Bibel-öfversättningen bör utgöra ett fullständigt helt, bearbetadt efter allmänna, hela verket igenom följda grunder. Men just dessa grunder måste väl redan vara uppgjorda och stadgade, emedan arbetet i annat fall icke ens kunde anses påbörjadt. Om, som man hoppas, Bibel-öfversättningen kan fulländas af samma personal, som dermed för närvarande är sysselsatt, så kan ej eller, i afseende på dessa allmänna grunders användning vid utförandet, någon annan individuel skiljaktighet ega rum än den, som i allt fall blir en nödvändig följd af arbetets fördelning på flere. Jag kan icke eller dela den yttrade farhågan, att en olika version af texterna i Evangelii-boken och Bibeln skulle för det religieusa sinnet medföra någon oro och föranleda till tvekan eller likgiltighet. Ty om olikheten blefve sådan, att den kunde medföra dylika följder, så vore väl dessa snarare att befara af *hela* den nya Bibel-öfversättningen, än af en *partiel*, och skälet gällde emot en ny öfversättning i allmänhet, så länge den gamla funnes qvar till jemförelse. Men jag har det billiga förtroendet till Bibel-Commissionens både esthetiska och religieusa sinne, att den icke gör onödiga förändringar, att den icke frivilligt beröfvar sig de stora till-

gångar, som det gamla Bibelspråket så rikligt erbjuder till eftertryck och kraft, att den, med ett ord, rättar, der det behöts, men icke nyskapar, der det kan undvikas. Följas dessa grunder, som jag ej har något skäl att betvifla, så måste gamla Bibel-öfversättningen lätteligen kunna igenkännas i den nya, och äfven den enfaldigaste fromhet sakna anledning till tvekan, huruvida det är samma uppenbarade ord, som han förut kännt och vördat.

OM PRESTVAL.

Reservation i lag- samt allmänna besvärs- och ekonomiutskotten den 18 September 1829.

Jag måste reservera mig emot 58 §, som stadgar, att den Prestman, som öfverbevisas hafva ingått serskildt lönebeting, skall straffas med förslagsrummets förlust och ett års suspension, när förseelsen upptäckes före fullmagtens utfärdande hvaremot, om den först efter 2 års förlopp åklagas, den felaktige förlorar icke blott den lägenhet, hvarpå han erhållit fullmagt, utan äfven den ordinarie beställning, han till äfventyrs förut innehaft. Ehuru således felet är detsamma, så äro likväl bestraffningarne mycket olika. Ty, i förstnämnde fallet, förlorar den felande genom suspension ett års tjensteberäkning, och återtager sedermera den ordinarie beställning han innehaft. Om härigenom hans rykte lider, och hans befordringsrätt för framtiden inskränkes, (hvarom förslaget likväl ingenting stadgar) så är åtminstone hans oeconomiska sjelfbestånd lika så försäkradt som förut. I sistnämnde händelsen åter förlorar han, utom sitt rykte, äfven sin bergning. Om han förut varit Prest och Kyrkoherde, återstår för honom intet an-

nat, än att som Adjunct börja tjenstgöring å nyo. Det är också ingenting, som hindrar honom att genast begynna härmed; ty, för att göra olikheten i bestraffningen så mycket mera påtaglig, hafva Utskotten för detta fall icke ens föreslagit suspension.

Att samma fel bör beläggas med samma straff tyckes vara ovedersägligt. Huruvida felet upptäckes ett år förr eller senare, måste vara en tillfällighet, som ej bör hafva något inflytande på straffbestämmelsen. Jag skulle likväl ej vilja tillstyrka, att den nödvändiga likheten i straffet åstadkommes derigenom, att suspension stadgades äfven för en senare åklagad förseelse. Efter suspensionstidens utgång måste den bestraffade åter tillträda presterlig tjenstgöring. Men en Prestman, som på detta sätt förgått sig, har, i min tanka, förverkat det förtroendet till sin ära och redlighet, som måste vara ett nödvändigt vilkor för hans kall. Med en sådan fläck på sitt namn kan han icke uppfylla sin bestämmelse i Församlingen, och bör förklaras förlustig ett Embete, som han vanhedrat. Nu gällande Kyrkolag stadgar Embetets förlust för förseelser, hvilka icke, som den ifrågavarande, innebära någon nedrighet, och derföre med rätta bedömas lindrigare af Opinionen. — Att en så sträng bestraffning skulle föranleda till försök, att fördölja felet, må vara troligt; men äfven det straff, Utskotten nu föreslagit, föranleder till detsamma; och när Lagstiftaren lämpat straffet efter felets natur, har han gjort hvad han bör, och kan ej ingå i den osäkra beräkningen af de mångfalldiga möjligheter, som illslugheten kan upptänka för att gäcka Lagen.

OM JURY I TRYCKFRIHETSMÅL.

Yttrande till Presteståndets protokoll den 30 Oktober 1829.

Om man behöfde något nytt bevis för den vigt, som lägges på allt som rör Tryckfriheten, så kunde det lätteligen hemtas derifrån, att den fråga, som nu förehafves och som så fullständigt blifvit utredd af Constitutions-Utskottet, egentligen endast rör RättegångsFormen i Tryckfrihetsmål. Man kan sluta till Lagstiftningens vigt, då en blott LagskipningsForm anses af så mycken betydenhet. Jag är likväl långt ifrån att ogilla ett sådant förfarande; ty äfven jag anser TryckfrihetsStadgan för den vigtigaste af våra Grundlagar, för en *andelig* Statsreglering, mera maktpåliggande än den andra, som så länge sysselsatt Rikets Ständer. Tryckfriheten är den constitutionella frihetens naturliga och förnämsta värn, helst i Constitutionens ungdom; och det är derföre ej underligt, om man i början söker omgärda och skydda henne äfven med former, olämpliga för ett Samhälls-skick, som har mera stadga och mindre retliga nerver, der Lagen bör räcka till för allt. Jag förklarar mig häraf den egenheten, att Folket, icke nöjdt med sin andel i Lagstiftningen, äfven genom Jurymän, valde för tillfället, vill deltaga i sjelfva Lagskipningen vid Tryckfrihetsmål; ty på detta sätt har man trott sig bäst och säkrast skydda hvad man med rätta anser för frihetens Palladium.

Men skyddas det verkligen bättre eller ens så väl genom denna inrättning, som genom de vanlige Rättegångsformerne? Jag förmodar att ingen önskar ett sådant skygd för Tryckfriheten, som skulle lemna den brottslige ostraffad

och den lidande utan upprättelse; ty ingenting undergräfver säkrare friheten sjelf, än dess ostraffade missbruk. All utsväfning hämnar sig sjelf på Constitutionen, personens eller Statens. Jag vill här icke upprepa allt det mer eller mindre betydliga, som blifvit anfördt emot Tryckfrihets-Nämnden; att den är en främmande utvext på vårt Rättegångs-sätt och således bryter dess enhet; att den röstar hemligt; att den följakteligen är utan ansvar; att den röstar utan appell o. s. v. Men det första, som måste fordras af hvarje Domstol är att den *kan* vara opartisk, och icke genom sin sammansättning nästan tvingas till väld. Men i Juryn sitta 3 af partens, 3 af åklagarens val. För att fälla fordras 6 röster. När man nu antager, hvad man med all sannolikhet tyckes kunna, att de 3, som blifvit valda af parten, vanligtvis fria, så kunna de 6 fällande rösterne ej åstadkommas på annat sätt, än att de, som blifvit nämnde af åklagare och Domstol, äro enhälligt af samma tanka. Att detta sällan lär varit fallet bevises öfverflödigt af Juryns korta historia inom vårt Fädernesland.

Mot behandlingen af Tryckfrihetsmål vid vanlig Domstol plägar anföras den egna beskaffenheten af dessa mål. Det är också sant att Tryckfrihets-brott icke äro af den palpabla natur som andra, der ett enstaka, lätt bestämbart factum fäller. Ett enstaka uttryck deremot kan och bör icke fälla, utan måste bedömas i sitt sammanhang, efter syftningen af det hela, efter Författarens tydliga afsikt. Men att detta bör ske stadgas ju också uttryckligen i 3 § af Tryckfrihets-Förordningen. Hvarföre skulle denna föreskrift icke så väl kunna tillämpas af en lagfaren och opartisk Domstol, som af en olagfaren Nämnd med alla Elementer till ensidighet? Äfven i allmänna Lagen förekomma flere fall, som, helst vid ÖfverDomstol, lemna ett vidsträckt

spelrum för ett *Pröfve Domaren*, hvilket man dock alltid och ytterst måste tänka sig som den lefvande Anden i Lagens bokstaf. När summan af Tryckfrihets-Lagen just är en sådan pröfning efter öfvertygelse och samvete, så tyckes den just egentligen tillkomma Domstolen, så framt man icke på förhand antager att den är oförståndig eller samvetslös.

Tryckfriheten kan utöfva en controllerande makt äfven öfver Domaremakten; och på denna grund har det blifvit ansedt betänkligt, att liksom ställa den ena parten inför den andras Domstol. Men den Författare, som tror sig lidande genom HofRättens utslag, eger dock en möjlighet, som genom Jury är honom betagen, att söka upprättelse i Högsta Domstolen. Denna åter controlleras icke egentligen eller uteslutande af Tryckfriheten, utan af en enkom dertill utfunderad periodisk inrättning, hvilken har det egna som Domstol, att den hvarken hör åklagare, eller part, eller vittnen, låter sig ej heller några handlingar föreläsas, utan dömer alldeles på fri hand, troligtvis till följe af någon lycklig inspiration. Controllen ligger alltså ytterst hos en Myndighet, som hittills åtminstone af Tryckfriheten aldrig blifvit förledd att fälla, hvarföre jag förmodar att denna sistnämnde i Högsta Domstolen snarare bör se en vän än en fiende.

Den farhåga, som blifvit yttrad för Styrelsens möjliga inflytande på Domaremakten, rättfärdigas åtminstone ej af närvarande förhållande. Men om den kan tänkas som möjlig, så underställer jag hvar den snarast bör förväntas: hos ÖfverDomstolen, sammansatt af upplyste, bildade, oberoende Män, eller hos den UnderDomstol, som väljer *ena* tredjedelen af Jury, och Actor som väljer den *andra?*

Det gifves i mennisko-samfund ingen annan verklig frihet än en lagbunden. Hvad som icke tål Lagens och Dom-

stolens pröfning, är eller blir sjelfsvåld, ej frihet. Jag älskar Tryckfriheten såsom mennisko-sinnets allmänna rätt, som bildningens organ, som Samhällets lifsprincip, som Grundlagens kärna. Men just derföre anser jag henne för ädel att behöfva det tvätydiga skyddet af ett privilegieradt Forum. Derigenom att hennes ungdoms-kitslighet beifras, äfven med stränghet, qväfves hon icke, utan hon stadgas och vexer till i år och visdom; och som sådan kan hon med frimodig panna inställa sig inför hvarje rättvis Domstol.

På dessa grunder röstar jag för bifall till Constitutions-Utskottets Betänkande i denna del.

Om Predikosättet.

Domkapitelscirkulär den 24 Februari 1830.

Consistorium har med missnöje förnummit att predikningarne, helst af yngre prestmän, någon gång utsträckas öfver den föreskrifna tiden af en timma. Detta är stridande mot det uttryckliga stadgandet i Kyrkolagens 2 Cap. 5 §. Redan långt före 1686 års Kyrko-Ordning var ett sådant stadgande antaget i de flesta Stift, och på Prestmötet i Wexiö 1652 utsattes äfven böter för den som predikade längre. Ett sådant påbud är ej heller godtyckligt, utan har tvertom sin grund i sakens natur och det väsendtliga ändamål som med en predikan åsyftas, och hvilket ej kan vara annat än att dels undervisa, dels uppbygga. Hvad det förstnämnda angår så kan en predikan ej vara en theologisk afhandling, skall ej heller omfatta hela systemet af vår Salighetslära, utan endast den del deraf hvartill texten föranleder. Det gifves ingen sådan som från predikstolen ej kan utredas och förklaras på den medgifna tiden. Det samma gäller äfven i afseende på uppbyggelsen. Hvarje känsla, äfven den heligaste, förslappas i den mån hon förlänges öfver höfvan, och det öfverretade hjertat faller hastigt åter i sin dvala. Det fordras ej ringa gåfvor att timmen igenom hålla åhörarens uppmärksamhet fängslad eller hans känsla varm. Den predikan som finner sig för trångbodd inom dylika gränser är anlagd, antingen efter en för vidlyftig plan eller, som stundom händer, efter ingen, och i begge fallen felaktig. Det är lätt att röra sig så länge man

behagar, äfven inom den inskränktaste tankekrets, när man antingen ej begränsar sitt ämne, utan alltjämt ritar ut i det allmänna, eller också ej skyr några omsägningar, huru oskickliga de än må vara. Ännu lättare är det att t. ex. med fasansfulla målningar om de yttersta tingen, uppskrämma inbilningen och väcka en slags rörelse. Denna rymd är visserligen obegränsad, och den som här icke har nog förstånd eller nog känsla af Christendomens värde att sjelfmant inskränka sig, kan utan hinder, liksom utan mål, så vidt och bredt han vill, sväfva ut i det äfventyrliga. Men den rörelse han sålunda väcker är hvarken värdig den höga läran eller det helgade rummet: det är slafvens fruktan snarare än den Christnes fria andakt; det är lätt att förskräcka den enfaldige, men svårt att uppbygga honom som sig bör. Den Predikant som förstår sin bestämmelse sammantränger sin framställning inom några få men fullt belysta punkter, men han hårdrager icke sin Text till vissa allmänna lärosatser som väl äro Christendomens grundpelare, men just derföre äfven måste ha något att bära. Den rörelse han åsyftar härleder han på ett naturligt sätt från ämnet för dagen, som alltid erbjuder någon otvungen anledning att tala till hjertat, alltid är i stånd af någon practisk tillämpning till menniskolifvet och dess pligter. Iakttager han detta så finner han den utsatta tiden alltid tillräcklig, stundom öfverflödig; och han har skäl att prisa, icke sin konst eller sina bättre gåfvor, utan det godas gifvare, om uppmärksamheten ej är tröttad eller andakten afkyld, innan timglaset runnit ut.

Det är af dessa förenade skäl som Consistorium får påminna om noga efterlefnad af Kyrko-Ordningens föreskrift i detta afseende, och förväntar att förseelser häremot af vederbörande i laglig väg inberättas.

Till Fröken Sandersköld.

Då Consistorium härmedelst har äran att öfversända sin förbindelse för de åt dess vård anförtrodda 2000 rdr b:co begagnar det på samma gång, och med glädje, tillfället att för den frikostiga gåfvan förklara sin varma och vördnadsfulla tacksamhet. Det ändamål som dermed åsyftas, ett framtida slägtes bildning till kunskap och seder, äger utan tvifvel sitt värde för hvarje bättre och menniskoälskande sinne; men det bör äga ett dubbelt för det Samfund hvars pligt det är att vaka så öfver folkets som dess Lärares bildning, och som derföre, framför andra, måste glädja sig åt allt som dertill bidrager. En särskilt och rörande betydelse för Vexiö DomCapitel får denna gåfva derigenom att den kommer från ättlingen af en Man som i mera än ett halft århundrade varit dess Ledamot och i 38 år dess Ordförande, och som således fortfar att äfven efter döden genom sina efterkommande gagna samma landsort som han under sin långa, patriarkaliska lefnad hedrat och upplyst. Af dessa förenade anledningar skall det för Consist. bli en kär skyldighet att tillse det gåfvans användande i en framtid svarar mot sitt ändamål, och att emedlertid öfver den ädla Gifvarinnan nedkalla den Högstes skygd och välsignelse.

Vexiö d. 24 april 1830.

19—211876. *Tegnér. Saml. skrifter. 6.*

Tal i Jönköpings skola,

Junii 1830.

Offentliga angelägenheter i Hufvudstaden hafva tvenne gånger å rad förhindrat mig att vara närvarande vid dimissionsexamen härstädes; och tre år äro således förflutna sedan jag sednast talade från detta ställe. Tre år äro en betydlig tid i menniskolifvet i allmänhet; men ännu betydligare äro de för ungdomen, för Skolan. Ty det är med Skolan som med våren: hvad man sår på *en* dag, växer i hundrade och derutöfver; det växer egentligen icke en sommar, utan ett menniskolif igenom. Tre år! Huru mycket godt eller ondt har ej på denna tid kunnat grundläggas, huru många anlag utbildas eller insöfvas, huru mången böjlig vilja förädlas eller förderfvas! Jag önskar och hoppas till det godas gifvare att dessa år icke måtte vara fåfängt använde, att de frön som *de* nedlagt här, måtte, i sinom tid, blomma upp och mogna och bära frukt i kunskap, i förädling, i välsignelse! —

Den tid jag omnämnt har emellertid, äfven utom Skolan, icke varit overksam i afseende på läroverken. Öfver hela deras inrättning, läroämnen, föredragningssätt och prof har mycket blifvit taladt och rådplägadt och skrifvit. Om likväl följderna af denna öfverläggning ej blifvit sådana som man väntat, om hvarken det gamlas eller det nyas vänner der funnit hvad de önskat, så kommer detta dels deraf, att de rådplägandes antal var för stort, hvilket all-

tid leder till tvister; dels och i synnerhet af den grundsats som följes vid dylika tillfällen i valet af ledamöter. När nemligen åsigterna, som i en sådan fråga är vanligt, äro delade, ja ofta motsatta, så tror man sig göra rätt åt begge derigenom att man kallar ungefärligen lika många af begges bekännare. Mot ett *Ja* insätter man derför alltid ett *Nej*, i hopp att det ena svärdet skall hålla det andra i skidan. Härigenom neutraliseras de begge motsatta krafterna, det hela får en diagonal riktning i stället för en vinkelrät, och ett system af jemnkningar uppkommer, som blott då kan vara riktigt när man förutsätter att begge de motsatta äro oriktiga. Följden blir att ingendera är nöjd med det halfgjorda arbetet, emedan ingendera deri igenkänner sina idéer oförändrade. Det hela fordrar i sanning ännu mycken pröfning; ty man extemporerar ej svaret på frågor som skulle bestämma bildningens gång för århundraden: och det är bättre om man tills vidare bibehåller det gamla, äfven om det skulle vara föråldradt, än att på höft här och der införa enstaka nyheter, som ej sluta jemt intill det andra, ej passa in i det hela, och som derföre kanske snart finge afskaffas. Det är således med fullt skäl hufvudfrågan ännu på högre ort hvilar oafgjord. —

Bland de flere frågor som vid nyssnämnda tillfälle söndrade tänkesätten, var frågan om den så kallade *lärofriheten* en bland de vigtigare; ty den skulle, om den som allmän grundsats antoges, bryta sönder hela den nu bestående skolformen, och hänger dessutom mer eller mindre tillsammans med de flesta väsendtliga förändringar som blifvit yrkade. Hos flere som ansågo väsendtliga reformer nödvändiga, voro dock tänkesätten i denna fråga delade. En och annan anmärkning i detta ämne torde derföre ej kunna anses för olämpelig.

Med *lärofrihet* förstår man rättigheten för lärjungen eller hans målsman att, bland de ämnen som i Skolan föredragas, välja hvilket och huru många han behagar, med uraktlåtande af de öfriga. En sådan frihet, som redan från början varit öflig vid Akademierna, tyckes, vid första påseendet, äfven vara både naturlig och billig och nyttig. Naturlig; ty naturen har genom de mycket olika gåfvor den meddelar och genom fallenheten för något särskilt, lemnat en omisskännelig anvisning på hvad studier hvar och en framför andra bör drifva. En dylik fallenhet röjer sig midt i skoltvånget; ty ingen ting är vanligare än olika framsteg i olika ämnen hos samma lärling; och hade en sådan fått använda den tid han förspillt på annat odelad till hvad han har lust för, så synes troligt att han skulle gått vida längre, och utbildat till förträfflighet anlag som nu hämmas på halfva vägen. Billig tyckes också en sådan frihet vara; ty ingen ting kan i sig sjelf vara obilligare än att man tvingas att lära hvad man ej vill veta, hvad man derföre lärer med olust och håglöshet, hvad man följakteligen ock snart glömmer. Nyttig tyckes också en sådan frihet vara, så väl för läraren, som derigenom besparades den otacksamma mödan att så på hälleberget, som i synnerhet för lärjungen sjelf, hvilken finge fritt och obehindradt utbilda sina anlag i den riktning dit de ursprungligen varit ämnade, men hvarifrån näringssafterna nu afledas och förspridas på särskilta håll. Det skulle, tycker man, härigenom komma ett nytt lif i Skolan, det skulle gå en friskare anda genom de qvalmiga lärosalarna, vi skulle få lefvande plantskolor som trifdes och grönskade, i stället för de klippta häckarna som nu i sorglig enformighet förtvina. Är icke offentlig uppfostran ytterst och väsendtligast grundad på den enskilta, som är och blir den ursprungliga, den naturliga? Har hon icke framgått derur, liksom Staten sjelf

framgått ur familjelifvet? Och vid den enskilta undervisningen sättes ju aldrig en sådan lärofrihet i fråga. Barnet lär, antingen hvad det har gifven fallenhet för, eller hvad fadren anser nyttigt och nödvändigt för dess blifvande bestämmelse; med det öfriga förspilles ej tiden. Så (säger man) borde det äfven vara i skolan; ty afsigten med all uppfostran är, påstår man, icke att förbereda en jemn medelmåtta i allt, utan det öfverträffande der dess frön finnas; icke att utvickla det allmänna till samtagen försvarlighet, utan det individuella och öfvervägande till fullkomlighet. —

Med dessa och dylika skäl yrkar man lärofriheten såsom den enda lifgifvande principen för undervisningen och medlet till Skolans pånyttfödelse. Vid ett närmare betraktande möta likväl härvid flere betänkligheter, af hvilka jag i korthet vill framställa några. Är det verkligen uppfostrans högsta och rätta ändamål att i allt ge fart åt det individuella, och lemna det allmänna och gemensamma åt sitt öde? Jag tviflar. Menniskokroppen utbildas på det sätt att alla dess ledamöter växa lika och i öfverensstämmelse med hvarandra, efter den typus naturen utstakat för en hvar af dem. Växer deremot en ledamot ut på de andras bekostnad, så är det sjukdom, och blir vanskaplighet. Skulle icke lagarna för menniskosjälens utbildning vara de samma? Utvicklas från barndomen någon af dess krafter ensidigt, så blifva de andra efter, och då uppkommer ett inre lyte: den jemna växten är själens, liksom kroppens helsa. Det stora problemet för uppfostran är väl derföre, icke särskilt utan allmän och samtidig utveckling, icke ensidighet, utan harmoni; hon skall ej drifva den eller den grenen att blomma i förtid, utan hon skall vårda roten så att näringssafterna fördelas lika åt alla håll. Försummas detta så kan väl grenen till en tid skjuta opp

och pråla i yppig drifhusfägring: men när hösten kommer bär han inga frukter, och nästa vårsol finner honom förvissnad, en naken och gagnlös risqvist. Så går det äfven med de menskliga anlagen när något enskilt af dem genom retningsmedel drifves till brådmognad. Jag har känt ynglingar, ja barn, som förvånade genom en tidig utveckling af någon särskilt förmögenhet; men de höllo icke hvad de lofvade, och den beundrade gossen blef en obetydlig, en alldaglig man. Med ett ord: all enstaka utbildning i barndomen är eller leder till missbildning. Ty barnet skall gå jemfota; hoppar det på ett ben så hinner det ej målet. Det enskilta har ingen annan fast grund att växa och trifvas på än det gemensamma; alla menskliga anlag bära och sammanhålla och understödja hvarandra: och just på det att det enskilta och individuella en gång må kunna skjuta upp i herrlighet, bör det öfriga ej lemnas utan vård och odling. — Hvad som gäller om naturanlag gäller äfven om studier, helst om elementarstudier. Alla kunskaper, åtminstone de som läras i Skolan, äro beslägtade, och fläta på mångfaldigt sätt sina grenar i hvarandra. Således äro Språklära och Matemathik egenteligen Logik, ehuru med olika konstruktionssätt. Geografi är Historiens lokal, Historien en rörlig Geografi. Derföre kan ingen utaf dem försummas utan att den andra lider och knytes i växten. Jag nekar ingalunda, att en hvar bör framför annat studera det hvartill han känner sig kallad; men han bör icke göra det oberedd, icke okunnig i allt annat. Det gifves en cyklus af allmänt förberedande, allmänt bildande kunskaper. Jag påstår icke att den i våra Skolor är fullkomlig, är hvad den borde vara: men så mycket säkrare är att ingen grad deraf kan öfverspringas utan förfång för det hela. Man förvexlar ofta *kunskap* med *bildning*, och förvrider derigenom hela uppfostringsfrågan. Kunskaper äro visserligen

nödvändiga för bildningen, såsom dess ämne och föremål; men vidsträckta kunskaper kunna likväl vara förenade med mycken råhet, äfvensom på andra sidan inskränktare insigter kunna bestå med den högsta bildning. Bildning förhåller sig till vetande, som kroppens vighet och styrka till dess omfång och tyngd, hvilka ej alltid motsvara hvarandra. Bildade äro vi derföre icke i den mån vi äro lärde, utan i den mån som en sjelfständig, genomgripande, inom sig sjelf sluten och öfverensstämmande utvickling af menniskans ädlaste anlag gått för sig inom oss. En sådan bildning kallades fordom humanistisk och förtjenar ännu sitt namn, om hon rätt och fullständigt bibringas. Skolan åsyftar en sådan, nämligen elementerna dertill. Detsamma åsyftar Gymnasium, sjelfva den så kallade filosofiska graden åsyftar väsendtligen det samma. Först sedan denna elementarbildning är fullkomligt afslutad, utan alla luckor och undantag, kan och bör ynglingen öfverlemna sig åt det studium hvarföre han känner mest böjelse och fallenhet; ty han har då hvad han saknar i Skolan, någon fast grund att stå på, han kan, åtminstone till någon del öfverse det hela, den inre driften har hos honom klarnat till medvetande, och han behöfver ej välja blindt. Ingen kan bli mästare i allt; men för att kunna blifva det i något, är äfven nödvändigt att man sett sig omkring i hvarjehanda; liksom Fältherren undersöker, icke blott valplatsen der han vill segra, utan äfven dess granskap.

Efter dessa grundsatser, dem tillfället för närvarande ej tillåter att närmare utvickla, synes det mig afgjordt att den ifrågavarande lärofriheten skulle bli skadlig för Skolan. Det gifves ingen frihet som ej kan missbrukas: och det är mer än troligt att detta skulle inträffa med lärofriheten. Beror valet af läroämnen på gossen, så skyr han af naturdrift allt hvad som är mödosamt, huru väsendt-

ligt, huru oumbärligt det ock må vara. Han söker lek äfven i Skolan; och man kan ej begära, att han skall inse det en af Skolans högsta bestämmelser är just den, att vänja honom ifrån lek till allvar och arbete. Beror det åter på föräldrarna (som väl skulle vara meningen) så äro de ej få ibland dem för hvilka ingen kan göra begripligt, att deras söner behöfva lära något annat än hvad som omedelbarligen kan föras till torgs och afyttras mot en fullmakt till lön eller åtminstone till löntour. Man kan ej göra dem begripligt att den offentliga uppfostran skall bilda något annat än ämnessvenner till ett embete som skall bedrifvas som ett annat näringsfång, med vissa något konstigare handgrepp, och derföre också med högre rang och bättre inkomster. Hvad blifver följden af detta för läroverket, för ungdomen, för samhället? Jag vill säga det i korthet: en Skola utan enhet, en kunskap utan sammanhang, en mekaniserad Stat utan inre organisk lifskraft; och vi skulle vara nödsakade att hvarje år härifrån skicka en ännu brokigare, ännu omognare skara än hittills. — —

Det är vidare lätt att inse hvilka läroämnen det i synnerhet skulle blifva som på detta vis komme att åsidosättas. De klassiska språken skulle otvifvelaktigt blifva de som de fleste undandroge sig; ty deras nytta kan man minst af allt inse, hvilket anses för ett tillräckligt skäl att alldeles förneka den. Jag har vid ett annat tillfälle på detta ställe yttrat min mening i denna fråga. Jag har sökt visa att kännedom af klassiska språken hör åtminstone till fullständigheten af språkstudier inom Skolan; att deras Grammatik är, i formelt afseende, ett förträffligt bildningsmedel för barnet, och deras litteratur likaledes för ynglingen, ehuru i ett annat afseende, så framt nemligen dessa studier förde dit de borde. Jag förbigår Grekiskan, ehuru den genom arten af sin språkbyggnad, sin rikedom, sin omvexling,

sitt välljud, och framför allt genom vidden och förträffligheten af sin litteratur är, utan jemförelse, det vigtigaste af jordens tungomål. Men Latin, det gamla, verldsbeherrskande språket, det språk hvari Cæsar befallde, hvari Cicero talade, hvari Maro sjöng, bör det vara obekant för någon bildad man? Det går en omisskännelig Romersk åder genom vettenskap, genom konst, genom lagstiftning, i hela den nyare verlden. Den är märkbarare i Södern, men äfven i Norden har den inträngt. Ingen örn har flugit så vida som den Romerska; den mäktige anden på de sju kullarne herrskar ännu ur grafven, han går igen som Prokonsul i tankens, i sedernas, i hela menniskobildningens eröfrade provinser. Låt vara att de fleste stanna på halfva vägen och drifva dessa studier föga öfver den elementarkunskap som inhämtas i ungdomen: månne just denna elementarkunskap, med hela sitt grammatikaliska system, är fåfäng för de unga, eller den tid förlorad som derpå användes? Om hvad sålunda läres äfven icke hade någon nytta utom Skolan, så har det dock en ganska bestämd inom densamma. Ty hvad är Skolans mening? Hvad skall barnet lära? Allehanda, utan tvifvel, i afseende på ämnet; men ämnet sjelf är icke hufvudsaken. Hufvudsaken är att barnet märker det lektiden är förbi och arbetsdagarne inne. Hufvudsaken är att det lösa sinnet stadgar sig, derigenom att det bindes till regel, till ordning, till tukt; att själens tänder som klia, få något helsosamt att bita på, att de svällande krafterna sysselsättas, öfvas, stärkas. Hufvudsaken med ett ord är att barnet *lär sig* att *lära*. Hvarföre gå de unga på Gymnastiken? Icke för att stärka högra armen eller venstra, eller knä eller fot, utan för att stärka muskelkraften i allmänhet, för att vid alla tillfällen äga herraväldet öfver sina egna lemmar. Och af samma skäl går man ju äfven i Skolan, för att stärka själens muskel-

kraft och kunna använda den der det behöfves. Skulle det verkligen ej vara af någon nytta att minnet öfvas, att begreppet redes, att omdömeskraften skärpes, att språket förklaras, språket som är tankens mandomsanammelse, som är förnuftets inkarnation bland alla jordens slägten? Men just detta är det ju som åsyftas, och åtminstone till någon del vinnes, genom den så mycket klandrade, så onyttigt ansedda Skolgrammatiken. Jag känner ingenting lämpligare än just denna, att derpå öfva barnets själskrafter; ty barnet har en instinkt för språk, och språkfilosofien är den enda vettenskap det kan fatta, emedan den alltjemt framträder i exempel, och således förer sin egen lefvande konstruktion med sig. Att Latinska Grammatiken företrädesvis blifvit vald härtill kommer af tillfälliga omständigheter: all fullt utbildad och regelbunden Grammatik kunde härtill användas. Men de döda språken ha häruti företräde för de lefvande, icke blott derföre att deras former äro afslutna och oföränderliga, utan äfven, och i synnerhet derföre, att deras afvikande organism lemnar anledning till lärorikare jemförelser. Den Grekiska hade kanske varit lämpligast; men den Latinska gör i hufvudsaken samma nytta, när den nemligen drifves med förstånd, med bifogad fortlöpande läsning af författarne, och i förening med modersmålets egen språklära, som är den naturliga tolken och måttståcken för all annan.

Låtom oss derföre ej förvillas af dagens röster, låtom oss ej blygas för namnet af en Grammatikus. Det var ett aktadt namn i Grekland och Rom; och Nordens vidtberömde Häfdatecknare, den store Absalons större gunstling, är adlad i minnet under namn af *Saxo Grammatikus*. Vi vilja göra full rättvisa åt den nuvarande odlingens organer, de lefvande språken; men vi vilja ej derföre fördrifva de gamla gästvännerna från Hellas och Latium ur

våra lärosalar. Vi vilja ej begagna en frihet som härtill skulle bidraga, en lärofrihet som användes för att *icke* lära hvad som dock framför annat regelbinder, sammanhåller och bildar det unga sinnet. — —

Det gifves slutligen äfven en annan omständighet som talar emot lärofriheten. Den skulle nemligen införa ett system af undantag inom Skolan, menliga i sina verkningar och oriktiga i sin grundsats. Erfarenheten har länge lärt att fritagelser från ett eller flere läroämnen i allmänhet äro skadliga och nästan alltid förfela sin afsigt. De fritagna förblifva naturligtvis okunniga i hvad de ej lära, men de hinna också sällan längre än de öfriga i hvad som gemensamt blifvit föredraget. Deras fritimmar äro således förlorade timmar, och läraren kan ej ansvara för huru de blifvit använda hemma. Således förminskas kunskapens omfång, utan att den vinner i djup eller grundlighet. — Men sådana undantag äro äfven, och detta är väsendtligare, i sin grundsats felaktiga. Ty hvilket är det inre moraliska band som sammanhåller Skolan? Otvifvelaktigt undervisningens gemensamhet, kamratskap i allt, äfven i läroämnen. Den som är undantagen i något blir alltid mer eller mindre främmande för de öfriga, han har *ett* intresse mindre än de att bevaka, *en* omsorg mindre att bära, *en* framgång mindre att hoppas. Skolan är en Stat i smått, grundad på fullkomlig jemlikhet, liksom sällskapet på ett skepp, eller vid en helsobrunn. Den som der söndrar sig från någon eller i något, han stör derigenom nöjet och trefnaden för alla. Det är också på en sådan gemenskap som möjligheten grundar sig af all täflan. Men täflan är Skolans gode Genius, den gamle Hesiodus kallade henne med rätta för en Ἔρις αγαθη, en god, en helsosam oenighet. Bryter man alltså denna gemensamhet då söndersliter man med detsamma det fastaste, det innersta, det naturligaste sam-

band mellan Skolungdomen. Och hvarföre vill man bryta Skolans enhet, hvarföre vill man förrycka den gemensamma medelpunkten i en gemensam undervisning? Jo, för att smickra nycken hos barn, eller hos föräldrar barnsligare än de; för att hylla den förödmjukande, den mekaniska åsigt af läroverken att de skulle vara en Pensionsinrättning för att bilda en viss handtverksmässig skicklighet i hvad hugskottet för dagen befallde. Men offentliga läroverk böra antingen icke finnas, eller finnas såsom en offentlig anstalt för ett offentligt ändamål, för allmän mensklig bildning, visserligen användbar på sin tid och sitt rum, men ingalunda beräknad blott och bart på tillfälliga syften, dem det icke tillkommer Staten, utan den enskilta omtankan, att besörja.

Vi ha här i Skolan en afdelning der en slags lärofrihet blifvit begagnad. Afdelningen är enligt sitt begrepp ämnad att förbereda så väl till Lärdoms- som Apologist-Skola. Läroämnena äro också gemensamma, med undantag endast af språkundervisningen, som dock ej kan omfatta annat än de allraförsta elementerna. En sådan duplicitet kan ej undvikas då Lärdoms- och Apologist-Skola äro förlagde på samma ställe, så framt man i denna klass ej vill inskränka språkundervisningen till modersmålet, som också har sina betänkligheter. Men utom desse begge afdelningar i klassen finnes ännu en tredje som hvarken förbereder till den ena eller andra Skolan. Detta är både emot klassens namn och bestämmelse, och i allmänhet mot begreppet af vårt läroverk. Den som icke vill lära annat än Katekes, räkna och skrifva, hör till Stadens Skola, icke till denna. Det blir dessutom omöjligt för läraren att i en sålunda öfverfylld klass kunna lemna undervisning och tillsyn åt tre särskilta afdelningar, alla sysselsatte med särskilta läroämnen. Detta måste således ändras, och inga

andra hädanefter emottagas i klassen än de som verkligen ämna sig att genomgå Skolan i någon af dess begge riktningar. — —

Det återstår mig nu att tacka Skolans Lärare och Inspektor för deras möda. Lärarens kall är ett stilla, ett i tysthet bildande kall; det verkar undangömdt liksom hjulen i ett ur. Du ser dem icke, du hör dem knappast; men det är dock de som med jemn flit drifva verket, och mäta den vexlande tiden, med alla dess omhvälfningar. Men skola de verka sålunda, då måste de verka i endrägt. Hjulen skola ej beklaga sig öfver fjädren att hon sätter dem i rörelse; och fjädren skall ej heller förgäta att det egentligen äro de som arbeta. Frid och endrägt sammanhålla allt: dem förutan faller det största som det minsta sönder, ett konungarike som en Elementarskola. Bildade männer bevisa sin bildning just genom ömsesidig fördragsamhet, genom ömsesidig välvilja och förtroende. Ett hastigt ord är en vind: låt det förflyga som andra vindar. De flesta tvister äro ögonblickets barn: låt ögonblicket begrafva dem. Jag talar fridens ord, och I förstån min mening, det vill säga, min välmening. Farväl. — —

Tal på Vexiö Gymnasium,

Junii 1830.

Ett läroverk består af lärare och lärlingar. Hurudant bör förhållandet vara dem emellan? Låtom oss välja detta till öfverläggningsämne för dagen.

Betrakta vi frågan i sin allmänhet så är till en början klart, hvad jag vid ett annat tillfälle på detta ställe sökt närmare utvickla, att nemligen den enskilta uppfostran, meddelad af föräldrarne sjelfva, är den ursprungliga och naturliga. Den offentliga åter är en artificiell anstalt vidtagen af Staten, dels för dess enskilta ändamål, dels äfven, och i sammanhang dermed, för ett allmänt menskligt syfte till bildning och utvickling. Offentliga uppfostran vikarierar för den enskilta: hon kan derföre ej vara byggd på andra grunder än *den*, hvars ställe hon företräder. Deraf följer att förhållandet mellan lärare och lärling bör vid läroverket vara sådant som emellan far och son i föräldrahuset. Och hvad skulle läraren vara om han icke är lärlingens andelige fader, om han icke är honom i faders ställe, icke är hans själs, hans hjertas, hela hans bildnings förmyndare? Hvad skulle, på andra sidan, lärlingen vara om han ej är sin lärares andelige, adopterade son, icke är hans bättre förstånds, hans välviljas, hans omsorgers myndling? Men det band som sammanhåller föräldrahuset är, eller bör åtminstone vara, ömsesidig kärlek. Fadren älskar sitt barn

af en naturlig drift, och hans kärlek yttrar sig genom omsorgen för dess bästa. På samma sätt älskar barnet sin far, och dess tillgifvenhet visar sig i vördnad och lydnad. Och sålunda bör det ju äfven vara i Skolan, som i sin ursprungliga bemärkelse icke är annat än det offentliga, det utvidgade föräldrahuset, som Staten öppnat, endast med flere föräldrar och flere syskon. Med ett ord: förhållandet mellan lärare och lärling måste hufvudsakligen vara ett *kärleksfullt*. Läroverket hvilar ytterst på samma grund som hushållet, som är samhällets enklaste form och förebild, eller som Staten, hvilken blott är ett större hushåll, eller som Religionen sjelf, hvilken är ett läroverk för evigheten. Ty har Kristendomen någon annan lifsprincip än kärleken? är dess kyrka grundad på något annat hälleberg än detta? Innan han genom menniskofunder utbildades till ett konstigt system, var han ju i sitt ursprung en mild, en tröstefull, en kärleksrik lära, begriplig för allt menniskoförstånd, och verksam på hvarje menskligt hjerta. Han var en lära om kärleken till menniskorna såsom våra bröder, och om den högre kärleken till Gud, som är allas vår Fader. Detta är och blir hufvudtankan, det ledande begreppet deruti; och hvarje jordisk Skola bör glädja sig att hon ytterst hvilar på samma grundval som Storskolan öfver skyn.

Men om förhållandet inom ett läroverk hufvudsakligen bör vara sådant, och ej annorlunda, så följer deraf att den som ej kan älska barn, och som ej känner någon välvilja för de unga, icke heller bör befatta sig med läroverket. Det gifvas många andra platser i samhället der han kan gagna och vinna bättre både utkomst och anseende; men lärare bör han icke blifva, ty han saknar inom sig det enda som kan göra hans möda dräglig för honom sjelf, och fruktbärande för andra. Välvilja kan icke befallas, och man

får ej klandra någon för egenheterna af ett lynne, som han ej gifvit sig sjelf. Men annars, *hvarföre skulle vi ej älska de unga?* Det gifves mycket skönt under den blå himmelen; men jag vet intet skönare, renare, tröstefullare att se på, än ett välartadt barn, eller en oförderfvad yngling. Betrakten dem endast dernere, de små i synnerhet, de vandrande blomsterlanden, de obevingade Paradisfåglarne! Det är intet moln på deras panna, utan ett återsken som ligger qvar efter Guds beläte, en aftonrodnad från Paradiset. Huru uppmärksamt, men också huru sorglöst blicka de ej in i det ovissa, det stormiga lifvet! Ty för dem finnes ännu ingen storm som är annat än en förbigående ilning, solen går ej ner öfver deras förgängliga sorg, och bekymret finner ingen ankargrund i deras hjertan. Och huru varmt är det icke der, huru liflig är ej känslan af rätt och orätt, huru tappert uppreser sig ej det unga sinnet mot våld och förtryck, hvem det ock må drabba! Vill du höra en billig dom, sade de gamle, så låt barnet dömma; vill du förnimma sanningen så låt de små få vittna. O du heliga oskuld! Huru mycket är du ej bättre, rikare, förnämare än vi! O du saliga frid! Hvarföre är din blomningstid så kort i ett menniskobröst? Men låtom oss glädas deråt så länge den varar, likasom vi glädas åt en stilla vårmorgon eller åt ett rosendoft som flyger förbi. *Hvarföre skulle vi ej älska de unga?* Komma de ej emot hvarje menskligt väsende med förtroende och vänlighet, och begära ingen ting bättre än att ej bli tillbakastötte? Fruktan och hatet måste planteras, men kärleken växer vild i deras hjärtan. Ingen ting är lättare än att vinna deras tillgifvenhet, när de endast märka att man vill dem väl; och det märka de genast på tecken som undfaller hvar och en annan, men aldrig svika dem; ty barnets sinnen äro, liksom vildens, skarpare och säkrare än våra. Saknas nu denna ömsesidiga tillgifvenhet, då är

Skolan en blott exercisplats, der allt sker mekaniskt, efter ett visst tempo, läroverket är dödt, om det äfven, likt Herodoti historia, har alla nio Sånggudinnorna inom sitt område.

Hvad här har blifvit anfördt rör endast frågan i sin största allmänhet. Stiger man ner till det mera enskilta, så visar sig straxt att förhållandet mellan lärare och lärling kan vara dubbelt: i afseende på kunskap genom undervisning, i afseende på seder genom diskiplin. Tiden tillåter denna gång endast att uppehålla mig vid det förstnämda af dessa.

Hvad undervisningen angår så har man i sednare tider börjat att fästa mycken, kanske allt för mycken, vigt vid methoden. Methodisterna i Religionen påstå att omvändelsen kommer på en gång, i ett ögonblick, genom ett underverk af den Hel. Ande. Och ungefär på samma sätt vänta äfven Methodisterna i Pädagogiken att hvarje method skall göra underverk, och utan vidare besvär nyskapa och förbättra läroverket. Visserligen beror också undervisningens framgång väsendtligen på methoden: men det är ledsamt att just det väsendtliga i methoden sjelf, är det lif och klarhet hvarmed den uppfattas och utöfvas. Hvarje nytt lärosätt, som föreskrifves, börjar med att sätta läraren sjelf i Skolan, och vanligtvis gör han sina egna studier häri på lärlingarnes bekostnad. Dessutom kan samma method som är förträfflig i den enas hand, vara död och ofruktbärande i den andras; ty huru skarpt svärdet är, beror dock hugget hufvudsakligen på den arm som förer det. Det gifves ingen skicklig lärare som ej egentligen har sin egen method, grundad på hans lynne, hans erfarenhet, på arten af läroämnet, på personligheten hos lärlingen. Hvarje method är god för läraren i den mån hon passar honom, den är god för lärlingen i den mån hon väcker och underhåller upp-

20—211876. Tegnér, Saml. skrifter. 6.

märksamheten, och bibringar lust att lära. De allmänna föreskrifterna i detta fall kunna vara nyttiga, men endast som anvisningar till fri behandling, ej som bestämdt anbefalda handgrepp. Det är med undervisningskonsten som med poësien: den har sina allmänna reglor, ty annars vore den icke konst; men vid utöfningen måste en oändlighet af skiljaktigheter inträffa, ty annars vore hon icke en fri konst. Och det är ett rön att man i allmänhet bäst och med mesta framgång utöfvar hvad man sjelf uppfunnit. — I korthet, lärosättet är vigtigt, men det vigtigaste deraf, som är användningen, kan icke föreskrifvas. Det är rätt att man tillegnar sig hvad tiden i detta afseende erbjuder. Och huru mycket är icke på de sista decennierna ändradt och förbättradt! Hvarje opartisk erkänner det med glädje. Men den som tror att ett läroverk, högt eller lågt, genast pånyttfödes genom en föreskrifven förändring i lärosättet, och att detta framför annat skall vara hufvudsaken i hela uppfostringssystemet, den känner hvarken menniskolynnet eller Skolan.

Det har blifvit ifrågasatt huruvida det verkligen är en särskilt sak att känna ett ämne och att kunna undervisa deri. Ty då det egentligen icke kan gifvas något begrepp utan sitt motsvarande ord, så tyckes med all redig kunskap äfven dess rätta uttryck böra vara gifvet, och följakteligen ej heller någon särskilt undervisningskonst behöfva att antagas. Men kunskap är dock egentligen blott det ena, det theoretiska elementet af undervisningen. Det andra är praktiskt och förutsätter, om icke särskilta anlag, åtminstone erfarenhet och öfning. Det är af brist på dessa som mången lärd man ofta är en medelmåttig lärare, helst i det elementära; men ingalunda kommer detta, som mången föreställer sig, deraf att han är för lärd; ty för mycket kan ingen lärare veta, men väl kan han framlägga för mycket

af sin rikedom, och derigenom trötta eller förvilla det unga sinnet. Hvad Horatius yrkar för författare i allmänhet

Scribendi recte sapere est & principium & fons,

det gäller äfven och i all sin vidd i afseende på undervisningen

Recte informandi sapere est & principium & fons.
»Undervisningens yttersta grund och källa är kunskap»

och en kunskap, så vidsträckt, så djup, så redig som möjligt. Ty det gifves flera methoder att föredraga hvad man rätt vet, men det gifves i sanning ingen att rätt föredraga hvad man vet illa eller till hälften. Det är en vanlig föreställning att man ej behöfver vara synnerligt lärd för att föredraga elementerna. Men i hvarje sak äro elementerna icke blott det vigtigaste, utan äfven i mera än ett afseende det svåraste. I all egentlig vettenskap, t. ex. i Mathematik, i Filosofi, i Theologi äro grunderna dunklast, tvifvelaktigast, svårast att försvara. Δος μοι που στω και κινασω, sade Archimedes: gif mig en ståndpunkt och jag skall flytta verlden. Men en sådan ståndpunkt ligger icke i toppen utan vid roten af vettenskapen. Den som ej klart öfverser det hela af en vettenskap, känner ej heller i egentlig mening dess elementer, emedan han ej vet hvad de innebära, hvad som växer och utvicklar sig derur. Förhållandet är föga annorlunda i språkkunskaper. Det elementariska är här Grammatik. I Grammatiken är den så kallade formläran väl icke något föremål för spekulation, utan närmast för minnet, och det är helsosamt, ja nödvändigt, att den deri inpreglas. Emedlertid är redan här, helst i Grekiska språkläran, mycket ännu vacklande och obestämdt, mycket kan ses annorlunda, ordnas bättre, föredragas enklare. Och syntaxen sedermera, der, liksom i hjernan, alla språkets nerfver löpa tillsammans, huru kan den, jag vill ej säga

pröfvas, men ens förstås, så som den bör förstås af en lärare, om han ej känner mer än hvad läroboken innehåller? Ty läroboken har för ingen sin förklaring inom sig sjelf, utan utanför och högre opp. Härigenom kan någon gång uppkomma en osäkerhet som sällan undfaller unga ögon; och intet förhållande mellan lärare och lärling kan vara olyckligare för undervisningen än om ett tvifvelsmål insmugit sig om lärarens kunskaper. Läraren måste för barnet vara den ofelbare, den outgrundlige, för ynglingen den öfverlägsne, den i sin sak utmärkte mannen. Är förtroendet i detta afseende förloradt, eller ens skakadt, då öppnas ett spelrum för de ungas lättsinnighet, hvars utsväfningar ingen kan beräkna, då vaknar inbilskheten, då brytes ordningen, och läroverket, hvars lifsprincip är vördnad och förtroende för läraren, skakas i sina innersta grundvalar.

Det är en helsosam inrättning af våra fäders vishet, att det går genom elementarläroverket en middagslinea som klyfver det i tvenne hälfter. På ena sidan ligger Gymnasium med ynglingarne, på den andra Skolan med barnen. En sådan skillnad är grundad i naturen och måste derföre bibehållas. Öfvergången från barn till yngling är en bestämd utvicklingspunkt i menniskolifvet, och tillika en af de vigtigaste. Krafter, som förut slumrat eller verkat utan klart medvetande, uppvakna då och taga sin bestämda riktning för lifstiden. Minnet, som förut varit den mest framstående, den mest sysselsatta af själsförmögenheterna, lägger bort sin herrskarstaf. Inbillningskraften, som hittills för det mesta endast återspeglat tingen, börjar att skapa på egen hand, och färgar i morgonrodnad de förbleknade gestalterna. Förståndet, som mest stått i minnets tjenst, träder derutur, och blickar med fullsöfda ögon öfverallt omkring efter enhet och sammanhang. Omdömesgåfvan

sträfvar att bestiga sitt domaresäte, och det fordom så lugna hjertat begynner att klappa oroligare: med ett ord, hela själen befinner sig i *målbrottet.* Denna öfvergångsperiod fordrar också en öfvergång och förändring i undervisningen. I Skolan är och bör allting vara mera beräknadt på uppfattning än på sjelfverksamhet. Sjelfva dess Grekiska namn hänvisar på ett passift tillstånd. Gossen är vigd vid sin lexa, han har sitt pensum för dagen, och är det rätt afvägdt, sysselsätter det honom äfven dagen igenom. Hans hemstunder äro repetitionsstunder. De större framstegen bestå här icke i utvidgade lärokurser, ännu mindre i nya läroämnen, utan i den större reda, klarhet och säkerhet hvarmed det föreskrifna blifvit inlärdt. Härmed bör läraren vara nöjd och ej fordra öfverloppsgerningar i kunskapens omfång, men vara så mycket strängare vid frågan om dess noggranhet. Sådant är det gamla systemet, grundadt i barnets natur, och när det rätt uppfattas och verkställes, bär det äfven frukt, bildar till grundlighet och förbereder till mognad. De nya åsigterna om obunden fortgång, om lössläppt och uppsporrad sjelfverksamhet passa svårligen för denna ålder, aldra minst för den spädare. De höra till ynglingsåren då själen börjar bli fullfjädrad, då den som är ämnad att få några vingar bör begynna att pröfva dem. — Gymnasium betyder en *öfningsplats.* Men öfning förutsätter frihet att röra sig i flera riktningar, och stärka krafterna genom deras ohämmade användning på flera håll. Barnet lär så till sägandes i ledband; det går icke utan det föres. Men ynglingen bör ha ett vidsträcktare utrymme, ökade läroämnen och öppnare lärokurser. Han bör småningom vänjas att lita på egen kraft, arbeta på egen hand, och tumla tankens gångare, icke längre inom ridstall, utan på det gröna Campus Martius, omgifvet af minnesstoder och vattnadt af den verldsbe-

herrskande Tibern. Meningen är härmed dock ingalunda den, att ynglingen skall öfverlemnas åt sig sjelf att studera efter välbehag, eller att Akademien, med sin ofta missförstådda och missbrukade frihet, skulle flyttas in på Gymnasium. Tvertom skulle jag önska att något af skoltvånget löpte, som en jernåder, in i Universiteterna, helst i deras förberedande klass, den filosofiska Fakulteten; ty många af dem som efter nuvarande inrättning besöka Akademierna, äro för unga, både till ålder och visdom, att råda sig sjelfva och använda tiden som sig bör. Jag är öfvertygad att Gymnasium, liksom Skolan, bör ha sina strängt bestämda, så lärotimmar som lärokurser och kunskapsgrader, på hvilka ingen ting får afprutas. Dessa äro föremål för det offentliga föredraget, som måste vara statariskt, och hvarken i språk eller vettenskap förhasta sig. Det är bättre att lärokurserna inskränkas, på det äfven de trögare må kunna omfatta dem, än att de utvidgas öfver deras förmåga, eller på grundlighetens bekostnad. Den så kallade kursifläsningen hör icke till lärostolen, utan till ynglingen sjelf. När denne med uppmärksamhet hört läraren t. ex. öfver någon del af en klassisk författare, och derigenom lärt sig känna hans sätt, hans stil, hans tankegång, så bör han på egen hand kunna fullfölja och reda sig i det öfriga, som ej hunnit föredragas. Likaså i Historien och äfven, åtminstone till någon del, i vettenskaperna. Att detta är möjligt bevisas deraf att det skett, och sker af flera; och det blir ännu görligare i fall de offentliga lärostunderna för de öfversta afdelningarna komma att något minskas. Men på det att det möjliga äfven må blifva verkligt, må blifva allmänt bruk, bör det ännu vidare uppmuntras och underlättas; och detta sker genom anvisningar der de erfordras, genom upplysningar, der de begäras, genom kontroll på de uppgifna framstegen, och genom dessas inflytande på

vitsordet för året. På detta sätt utvicklar sig af sig sjelf förhållandet mellan Gymnasiiläraren och ynglingen till hvad det, i afseende på undervisningen, bör vara. Ynglingen går, hvad de offentliga lärostunderna angår, ännu i Skolan; men utom dessa har han ännu en öfningsplats för egen verksamhet, frivillig och fri, ehuru inom anvista gränser. Läraren åter föredrager för det mesta samma ämnen som i Skolan, ehuru naturligtvis i större omfång och med vidsträcktare användning; men dessutom anvisar han äfven de unga en egen verkningskrets att röra sig uti, men efter hans råd och under hans tillsyn. Han föreställer medelbegreppet mellan Skola och Akademi, han måste derföre upptaga begges lärosätt, endast modifierade efter den öfvergångspunkt der han fått sin plats i undervisningens kedja.

Bland de flere sätt hvarpå ynglingen sålunda kan och bör sysselsätta sig emellan lärotimmarne, anser jag intet nyttigare och mera bildande än skriföfningar och uppsatser i hvad ämne som helst, hvilket kan ligga inom hans fattning. Jag vill ej påstå att man nu i allmänhet läser för mycket, men det är otvifvelaktigt att man skrifver för litet. Blott läsning lemnar sinnet i ett mer eller mindre passift tillstånd; ty det är en helt annan slags verksamhet hvarigenom man uppfattar andras tankar och uppfinner eller ordnar sina egna. Den som skrifver är just derigenom tvungen att låta själen arbeta lifligare, att se sig omkring på flere håll, betrakta sitt ämne från flere sidor, samt närmare mönstra förrådet af hvad han lärt; och derigenom träffar han ofta på tankar som annars hade uteblifvit. Det är denna själens *motion* som stärker och bildar, icke blott språket, utan äfven förståndet och omdömet, ja sjelfva uppfinningsgåfvan. Det är sant, idéerna ligga icke i bläckhornet; men den tanke som fästes på papperet har just derigenom antagit en yttre, en lefvande gestalt, och frambringar

sin like vida lättare än den, som ännu ligger dimmig och väsenlös i minnets förvaringsrum. De skriföfningar som nu förekomma vid läroverket äro nyttiga, ja oumbärliga för sitt ändamål; men detta ändamål är väsendtligen praktisk användning af de inlärda språkreglorna, det är linguistiskt; och läraren kan ej med skäl fordra att synnerlig möda skall nedläggas på innehållet, der formen är hufvudsaken. Af dessa skäl vill jag uppmuntra till uppsatser öfver gifna eller sjelfvalda ämnen af populär art, eller åtminstone inom den lärdomskrets som hos ynglingen kan påräknas. Låt vara att vi på detta sätt finge läsa mycket omoget, barnsligt, obetydligt, helst i början. Men huru ha vi då alla börjat? Jag åtminstone förvarar från min första ungdom uppsatser dem jag trotsar de fleste af härvarande ynglingar att göra sämre. Ingen lär fordra af denna ålder en djuptänkt afhandling eller en utbildad författaregåfva. Ingen *födes* mästare, utan han *blir* det; men ingen blir det heller om han ej tidigt öfvar sig. Om mästerskap är ju dessutom icke fråga, hvarken nu eller framdeles, utan om förståndig reda, om klar framställning, om tankens och uttryckets negativa dygder. Det är ej uppsatsen sjelf som jag anser vigtig, utan den verksamhet han föranleder, den öfning han bibringar, den täflan han väcker. — — — —

Jag tackar Er, I ungdomens lärare, för den möda I under året användt i Ert kall. Men med bekymmer har jag märkt att vi denna gång både skicka ifrån oss och qvarhålla ett ringare antal af fullgode eller utmärkte ynglingar, och deremot ett vida större af medelmåttige eller derinunder. Jag anser likväl icke detta som Er skuld; ty jag vet att I användt Er vanliga flit och omsorg. Ingenstädes på jorden gifva alla år lika skördar, och häröfver får man

trösta sig med mensklighetens allmänna lott. Men det går i allmänhet en olycksalig tanke genom hela denna egenkära, sjelfkloka och lösliga tiden. Det är en tanke som vinner allt mera och mera insteg och hotar med undergång all bättre och ordentlig bildning, den tanken nemligen att all så kallad lärdom i embetsmannalifvet är obrukbar och umbärlig. Deraf (tänker man) bör alltså intagas så litet som möjligt, endast en nödtorftig ballast, för att ej segla omkull i en examen, ännu bibehållen som en qvarlefva från gamla pedantiska tider. Erfarenheten predikar dagligen öfver samma text; ty det är icke lärdom eller ens allmän bildning, utan det är den så kallade praktiska dugligheten som öfverallt efterfrågas och framdrages. Hvarifrån nu denna duglighet egentligen kommer vet man icke så noga, men säkerligen hvarken från Grekland eller Rom, hvarken från Skolan eller Akademien. Praktiska lifvet (menar man) är sin egen både Elementar- och Högskola, rutinen är den bästa bildningen, slentrianen den rätta läraren. Hvad hjelper det, under sådana omständigheter, att vi med samvetsgrann stränghet vitsorda underhaltigheten? Emottages den icke likafullt vid Högskolan och trifves och meriterar med åren, eller rättare med terminerna, till ett osvikligt gällande? Och sedermera måste ju Kyrkan emottaga hvad dagen ger, ty Levi stam är räknad. Och embetsverken måste också emottaga, ty man kan ej veta hvad praktisk skicklighet framtiden torde utvickla hos den okunnige Auskultanten. När tänkesättet är sådant, hvarföre skulle det icke äfven verka på ungdomen till likgiltighet för kunskaper som den finner vara umbärliga? Och detta är och blir, i min tanke, det svåraste hindret för undervisningens framgång. Men vi åtminstone böra icke låta förvilla oss af dagens anda. Vi vilja icke låta inbilla oss att, i verldens närvarande skick, Stat och Kyrka kunna

vara belåtna med okunnigheten, eller att man någorstädes skulle *styra* väl, i den mån som man *stafvar* illa. Vi vilja villigt erkänna värdet af praktisk duglighet, liksom af all annan: men icke vilja vi hysa den barnsliga tankan att denna duglighet växer lös i luften, utan den måste, som hvarje annan växt, ha sin rot och sin grund; och denna kan ej vara någon annan än kunskap och bildning inhämtade i ungdomen. Låtom oss derföre, i vår ringa krets, verka hvad litet vi förmå mot fördomen, och derigenom freda, om icke vårt namn, åtminstone vårt samvete.

I ynglingar som nu afgån till Högskolorna för att söka en högre bildning! För några bland Eder hade ännu mycket kunnat vara att lära här; men jag önskar Er likväl alla af uppriktigt hjerta lycka och framgång. Men tron icke att denna framgång vinnes derigenom att I förgäten hvad I här inhämtat, liksom vore det under Er nya Akademiska värdighet. Akademien hvilar på Elementarläroverket, och vettenskapen är ingen ting annat än sammanhang, fortskridande från det lägre till det högre; förgätes det lägre, så sväfvar det högre i luften och störtar, som allt grundlöst, tillsammans i oreda och förvillelse. — Några bland Eder ämna sig till de civila embetsverken, och vi få således ej se Er åter; men hvart I kommen så bevaren minnet af Er minnesrika fosterbygd, och upprätthållen anseendet af ett läroverk som fordom gifvit berömda namn åt Svenska Historien. Men de flesta bland Eder ämna sig till Kyrkans tjenst. Välkomna åter! Gören oss den glädjen att få återfinna Er förkofrade i allt och sämre i intet; ty hvad I här lärt, det anse vi som grunden för allt, som vidare skall byggas derpå; och vi hafva föresatt oss att ej anse någon byggnad för laglig hvars grund har ramlat. För öfrigt gån I nu från Skoltvånget till Akademisk frihet. Jag varnar Er för dess missbruk. Frihet är en herrlig ting

för de förståndige, men en farlig leksak för de oerfarne. Låten derföre ej förleda Er; betrakten Er i Upsala eller Lund som om I ännu tillhörden Gymnasium, med bestämda lärotimmar, med föreskrifna skyldigheter. Ty, tron mig, det tvång som bildar är ett helsosamt tvång, den frihet som ingenting lär är en förderflig frihet. — Och hvad sederna angår, så påminnen Er att äfven det bästa, det klaraste hufvud ofvanpå ett förderfvadt hjerta, det är som ett Tempel bygdt på en röfvarekula. Påminnen Er att ju mera ynglingen bibehåller af barnets seder, ju bättre är han, ju mera han i förtid tillvällar sig af mannens, desto sämre. Grekerna talte om en ἱερα αἰδως, en helig blygsel, hos de unga; och helig är hon också, ty hon bär det heligas färger, hon tyder på oskuld, på lydnad, på vördnad för alla menskliga förhållanden. *Erubescit, res salva est*, »han rodnar, han kan ännu räddas» sade fordomdags en far om sin förvillade son. Låten Edra fäder säga detsamma om Er, i fall det skulle behöfvas. Jag varnar vidlyftigt ty Er fara är vidsträckt. Ansen min varning som Er orlofssedel från läroverket: den är gifven med ett ärligt, ett sannfärdigt, ett faderligt hjerta. Farväl! den Högste lede och upplyse och bevare Eder! Farväl!

Farväl äfven I som vi snart vänta tillbaka! I ären ett blandadt slägte, med olika flit, kunskaper och anlag. Några bland de äldre af Er får jag påminna att ynglingens växt och anspråk ej passa sig rätt väl till barnsliga kunskaper. Ändren derföre detta, ty det beror på Eder sjelfva. För intagande på Gymnasium hafva lärarne med mig öfverenskommit om en nödvändig stränghet; ty den som kommer underhaltig dit in, han släpar sin underhaltighet med sig, icke blott genom läroverket, utan äfven ofta genom lifvet.

Och I Små slutligen! I hafven väl märkt att jag älskar Er framför andra. Det är också med skäl; ty jag har an-

ledning att i allmänhet vara nöjd med Ert uppförande. Men tron dock icke att jag låter muta mig af Edra blåögda blickar, af Edra rosiga kinder, af den naturliga känsla som drager mig till Er. Det lydiga, det lärgiriga, det ordentliga barnet älskar jag framför andra; men det håglösa, det vanartiga, måste jag ogilla hvar det finnes. Men jag hoppas att det icke finnes vid detta läroverk, eller, om det finnes, att det hädanefter låter rätta sig. Farväl alltså I Små! Gud signe Er, I flygtiga vårvindar, I förgängliga rosenstånd i lifvet, I sorglösa fjärilar bland blomstren. Måtte de för Er aldrig innehålla något gift! Farväl!

Vid kyrkoinvigning i Wirestad,

d. 15 Augusti 1830.

Välsignad vare han som kommer i Herrans namn; vi välsigne Eder som af Herrans hus ären! (Psalm. 118: 26). Sålunda lyda orden hos David i 118:de Psalmen, den lofsång som de Gamle med rätta kallade för hans gyllene Halleluja. Denna sång är egenteligen en segersång af en konung som genom Herrans bistånd öfvervunnit sina hedniska fiender. I djupa, högtidliga toner prisar han deri den Eviges mildhet, som upphöjt sin högra hand och nedlagt alla hans ovänner. Många århundraden förflöto sedermera; men i tidernas fullbordan kom Jesu Christus, Davids son, och besegrade eller lärde oss att besegra den farligaste fienden, den gamle Hedningen i vårt eget hjerta, icke med vapen och örlog, utan med öfvertygelsens makt, med sin milda lära, med sin heliga försyn. När Han då för sista gången tågade in i Jerusalem för att med sin uppoffrande och oskyldiga död besegla sin gudomliga lära och kröna sin gudomliga lefnad: då strömmade folket honom till mötes och helsade Honom med detta utrop hämtadt från den segrande, den konungslige Sångaren: *Välsignad vare Han som kommer i Herrans namn!* (Matth. 21: 9).

Christelige Åhörare! Jag står här inunder en Tafla som väl föreställer ett annat uppträde ur den store Gudasonens lefnad, men hvari man dock lätteligen kan igenkänna den,

som kommer i Herrans namn. Det är Christus, som lärer i Templet. Den berömde konstnären som målat taflan var född ibland Er, och I kunnen vara stolte deraf. Ehuru han ej var annat än en ringa landtman, är dock all landet fullt af hans ära; ty Gud hade rört honom med sin Anda och förunnat honom den gåfvan att i en lefvande bild för ögat framställa det Heliga och fästa och quarhålla det förflutna i förgängliga färger. Betrakten huru han här bakom mig har aftecknat den Gudasände sådan som han utan tvifvel mången gång uppenbarat sig för honom i drömmen, eller i de stilla, de ensliga stunder då himmelen stiger ner i konstnärns hjerta, och Evigheten visar honom sina under. Sen I icke hur det menskliga är förklaradt i hans anlete, liksom en gång på Thabor, sen I icke hur det Gudomliga deri är mildradt genom innerlig välvilja, genom öfverseende kärlek, genom menskligt förbarmande? Så måste den Menniskones son se ut, i hvilken all Gudomens fullhet bodde; så måste jord och himmel smälta tillsammans i en blick, på en panna! Jag lyckönskar Er att så ofta I viljen kunna betrakta en sådan Tafla; ty den är en målad Uppenbarelse, den är en Bibel i färger, den är tecknad, efter konstnärns vana, i raska och lefvande drag, icke noggran i småsaker, men kraftig och hjertgripande i det hela. Och folket sedan, som omgifver Honom! Der gifves i den stora mängden intet drag som ej är betydningsfullt, ej ett penselstreck som ej har en djup mening. Sen I icke det andeliga högmodet, den sjelfförnöjda inbilskheten, det trångbröstade tänkesättet måladt på Öfversteprestens och Fariseernas anleten. Sen I icke hur hopp och fruktan och tillförsigt blanda sig i de hjelpsökandes, de blindes, de lames, de vanföres uppsyn. Märken I quinnan, huru fromt och stilla och christeligt hon i en vrå offrar sin penning, utan att ana att Gud på så nära håll ser hennes

gerning. Och Barnen sedermera, dem Menniskones Son hade så kära: sen I icke huru de stå vid hans fötter och blicka opp till Oskuldens Herre och Beskyddare; sen I icke, huru deras späda läppar äro öppnade likasom för att utropa: *Hosianna Davids son! Välsignad vare han, som kommer i Herrans namn!*

Ja, *Välsignad vare Han som kommer i Herrans namn!* Men hvem och hvad är det som kommer i Herrans namn? Visserligen är här endast och egenteligen fråga om Honom i hvilken alla jordens slägten skulle välsignade varda. Men det är ju äfven dessutom mången annan, det är mycket annat som möter oss i vår lefnad, hvilket med rätta kan sägas komma i Herrans namn. När en upplyst och nitisk Lärare undervisar Er utan likgiltighet och nitälskar utan svärmeri för de himmelska sanningarna och visar Er den rätta vägen till salighet, med värma och öfvertygelse, men enkelt och förståndigt, såsom det höfves en rättskaffens Evangelii Budbärare; välsignad vare den *Läraren*, ty äfven han kommer i Herrans namn! När en rättvis domare skipar lag och rätt utan väld och beskyddar den oskyldige och straffar den brottslige utan anseende till personen, och derigenom upprätthåller ordning och säkerhet inom Ert samhälle: välsignad vare den *Domaren*, ty äfven han kommer i Herrans namn! När I sen ett godt efterdöme af redlighet, af flit, af nykterhet, af tålamod i olyckan, af ödmjukhet i medgången, af christelig försonlighet mot sina fiender, af christelig kärlek till sina bröder: välsignad vare då *det efterdömet*, ty äfven det kommer i Herrans namn, det är ett sändebud ifrån kärlekens och rättfärdighetens Herre. När allt går Eder väl i lifvet, och säden trifves och växer rikeliga på marken, och välartade Barn trifvas och växa i huset, och stå såsom oljoqvistar omkring Ert bord i blomma, när frid och förnöjsamhet bosätta sig hos Er, så

att I läggen Er med frid och vaknen med hopp, och allt hvad lofligt I företagen Er lyckas och välsignas: välsignad vare då *glädjens dag*, ty han kommer i Herrans namn, han kommer för att påminna Er om den vördnad, den lydnad, den tacksamhet I ären skyldige det Godas gifvare. Men om åter allt går Er emot, om fattigdomen trycker, om sjukdomen utmagrar Er, om vedermödan leder Eder till sängs och bekymret väcker Er, om äfven de billigaste förhoppningar förrinna som vatten mellan edra händer, och det beklämda hjertat vill förvissna i Ert bröst: — välsignad vare då äfven *sorgens dag*, ty också han kommer i Herrans namn, han kommer för att pröfva, för att styrka, för att luttra Er till tålamod och undergifvenhet under Herrans tuktan. Och när pröfningen en gång slutar och det trötta hufvudet dignar, och döden, den sista, den vänlige Befriaren nalkas: välsignad vare *Han*, den stilla Engeln, den tyste saliggöraren: ty sannerligen, äfven han kommer i Herrans namn, och förer oss alla från sorg och vedermöda in i vår Faders glädje. — —

Och sålunda vare oss då välsignadt allt hvad som kommer i Herrans namn! Men det heter vidare i vårt anförda Bibelspråk: *Vi välsigne Eder som af Herrans hus ären!* Vi stå här i ett Herrans hus, en rymlig, en ljus och vacker byggnad, ett värdigt minnesmärke af Edra Fäders nit och omtanka. Man har sagt mig att detta Tempel aldrig varit, på gammalt lofligt sätt, helgadt och invigdt till sin bestämmelse. Välan då, så vill jag i dag välsigna huset, jag vill nedkalla den Högstes nåd och hägn öfver Eder, I hittills oinvigde murar! Måtten I ännu i århundraden skåda huru inom Er den inre, den oförvanskeliga Kyrkan uppbygges, *der Christus är öfversta hörnestenen på hvilken hela byggningen tillhopafogad är, och växer till ett heligt Tempel i Herranom, Gudi till ett hemman genom Anden.* (Ephes.

2: 21.) Måtten I ännu i århundraden skåda huru inom Er den Högstes afsigt med sitt menniskoslägte befrämjas, till sanningens kunskap, till bättringens frukter, till helgelsens salighet! Måtte aldrig obotfärdigheten, eller lättsinnigheten, eller förströelsen hädanefter våga sig in under edra hvalf, måtte aldrig vantron och den falska, den hycklande, den skenheliga gudaktigheten finna ett stolrum inom Ert område! Måtte Tron som är himmelens dotter, som är lifvets tröst, som är dödens förhoppning, den rätta, den gudasända, den christeliga Tron här väckas, här tillväxa och förkofras, så att hon går ut härifrån och tar mandom i lifvet, och uppenbarar sig, som hon bör, i gerning, och blir själen i handlingens lemmar. Du Trons gifvare, du Församlingens Öfverherre, du verldens Skapare och Upprätthållare, Ande, Son och Fader! Låt din sol skina fredligt på Templets tinnar, låt din åska flyga förbi de helgade hvalfven, låt ditt rike växa från slägte till slägte, församlade inom dess murar! —

Men det är icke blott huset som jag ville välsigna: vi vilje äfven välsigna alla dem, som af Herrans hus äro. Hvilka äro de som med rätta sägas vara af Herrans hus? Icke är det alla som besöka kyrkan och afhöra predikan, och anamma Sacramenterna, och i allt det yttre iakttaga Församlingens stadgar. *Detta folket*, säger Herren hos Profeten, *det nalkas mig med sin ord och hedrar mig med sina läppar, men deras hjertan äro långt ifrån mig.* De som verkeligen äro af Herrans hus de äro få, de äro de utkorade, hvilkas antal öfverallt är ringa. De frukta Gud, men i andan och sanningen, de böja knän och hjertan inför den Evige, men icke gå de med hängande hufvuden och med hycklande åtbörder fram igenom lifvet, de emottaga Ordet sådant som det predikas dem rent och klart af upplyste, af pröfvade, af lagligen kallade Lärare; men icke löpa de landet

21—211876. *Tegnér, Saml. skrifter. 6.*

omkring efter allehanda lärdomsväder, icke smyga de sig förbi kyrkorna till stulna, äfven i verldslig lag förbudna, sammankomster, der Svärmeriet sitter som åhörare och Okunnigheten står och predikar. De frukta Gud, men Herrans fruktan är för dem vishetens begynnelse, icke begynnelsen till ofördragsamhet, till oförstånd, till andeligt högmod. — De som verkeligen äro af Herrans hus, de tacka Gud om han välsignar deras arbete, deras ödmjukhet växer med deras rikedom, ty de veta väl att all god gåfva kommer ofvanefter, och att menniskan har intet som hon ej undfått hafver: men icke brösta de sig öfver förgängliga håfvor, som den ena dagen ger och den andra kan borttaga, icke pösa de af högmod om Gud till äfventyrs har gifvit dem litet mera än de kunna äta upp för dagen. — De som verkeligen äro af Herrans hus, de föda sig redligen i sin anletes svett, efter det stånd dit Försynen satt dem, efter det yrke som närde deras Fäder. Äro de födda landtmän, då arbeta de åkern, då beskatta de skogen och sjön, då beta de hjordarna och rikta sig af deras afkastning, liksom Patriarkerna gjorde fordomdags; och Englarna, fridens, måttlighetens, förnöjsamhetens Englar stiga ännu ner och besöka deras hyddor, liksom de fordom besökte Abraham i hans tjäll; men icke öfvergifva eller försumma de sitt naturliga näringsfång, icke söka de en lättare men också osäkrare vinst genom handel och köpenskap, som lär dem nya behofver, lockar dem bort ifrån deras enkla seder, föranleder till vingleri och som oftast slutar med obestånd .— De som verkeligen äro af Herrans hus, de neka sig icke hvad som hör till lifvets nödtorft, icke en gång den dryck som ett hårdt luftstrek, ett strängt arbete och en långlig vana nu mera gjort till ett behof för folket. Men icke missbruka de den till öfverflöd, till svalg och dryckenskap, icke förstöra de derigenom sin helsa, sitt välstånd, sitt borgerliga

anseende, icke dränka de förnuftets ljus i ett oförnuftigt fylleri, icke erbjuda de tidt och ofta det vämjeliga spectaclet af Guds beläte som sjunkit ner till kreaturen, icke låta de oss tidt och ofta se en mensklighet som är förryckt, förnedrad, försvinad. — I invånare af Wirestad Församling! Ären I verkeligen alle af Herrans hus, i denna mening taget? Läggen handen på hjertat och svaren, icke mig, utan Gud som pröfvar hjertat och ransakar njurarna. Är det ingen ibland Er som vet med sig ett eller flere af de fel jag här omtalat? Hvar helst en sådan finnes, och jag fruktar att det finnes mera än en, sannerligen han är icke ännu af Herrans hus, om han också ville bosätta sig inom Kyrkomurarna, om han också låge från morgon till quäll inför Herrans altare. Öfver en sådan kan jag icke ännu uttala den välsignelse som jag så gerna unnade Er alla. Dock, jag kan varna, jag kan förmana, jag kan bedja för honom. Store Gud, Barmhärtighetens, Rättfärdighetens, Vishetens evige Fader! Upplys de förvillade, böj deras hjertan till din fruktan! Lär dem att i tid besinna hvad deras frid tillhörer, låt dem använda de krafter du förlänat dem och styrk dem med din nåd till bättring och ett nytt lefverne! Var deras ljus i mörkret, var deras sköld i striden emot det onda, emot efterdömet som förleder, emot vanan som lockar, emot begärelsen som drager dem! Led dem åter alla på din väg, hvarifrån de äro bortkomne, på den vägen som förer till lif och salighet! Samla de förskingrade omkring dig, på det att de måtte vara en hjord och en Herde, på det att dine tjenare en gång måtte med glädje få välsigna dem alla, alla dem som af ditt hus äro!

Jag har, efter mitt Embetes pligt, vid detta tillfälle låtit undersöka Er Christendomskunskap. Vi hafva funnit den här, såsom annorstädes, blandad och olika, men

likväl i allmänhet Tacken derföre först Gud som gifvit Eder sitt ord, och dernäst Edra Lärare som förklarat och uttydt det för Eder. Men ansen Er ingalunda för fullkomliga utan söken att allt mer och mer förkofra Er i salighetens kunskap, ty den kunskapen bidrager till salighet och man försummar icke strafflöst det tillfälle till undervisning som Kyrkan erbjuder. Gud bor i ljuset, Christendomen är en ljusets lära, och derföre äro mörker och okunnighet ochristliga. Hvad I behöfven att veta är väl ringa till sitt omfång; men I måsten fatta det klart och tydligt och bevara det troget, icke blott i Ert minne, utan äfven i Edra hjertan. Detta gäller i synnerhet om Eder, I unga, I nyinvigde i salighetens kunskap, I nykomlingar till tron och de Heligas arfvedel i ljuset. Jag har med nöje förnummit Edra framsteg. De äro Er Lärares verk, som ehuru redan vid de år, då han opåtalt kunde hvila ut efter dagens arbete, likväl ej undandragit sig den mödan att sjelf undervisa Er. Värderen honom derföre som I bören; men det förstås af sig sjelf att I hafven ännu mycket att lära, mycket att erfara. Det må bli lycka eller olycka, det må bli sorg eller glädje, så kommer det dock alltsammans från Gudi. Förkofren Eder derföre i hans kunskap, låten Hans Ord leda Er genom lifvet, låten det vara ett ljus på Edra vägar och Edra fötters lykta. Förgäten icke det förbund med Honom som I här vid altaret för icke längesedan förnyat. Varen trogne i Ert löfte, ty Herren Gud är en förskräcklig Hämnare allom dem som hans rätter öfverträda. Varer renhjertade och oskyldige, ty Oskuld är blomkronan i lifvet, tappen icke bort den kronan ty Herren fördrager ej hvad besmitteligt är, *men then oskyldiga händer hafver och renhjärtad är, han skall gå uppå Herrans berg, och han skall stå i hans helga rum.* Han som är de ungas och de gamlas Gud, han bevare Eder, nu och till evig tid.

Bevare Eder äfven den Guden, I öfrige af Församlingens invånare, af alla Stånd och åldrar och villkor! Betänken hvad jag i dag med uppriktigt sinne sagt Eder. Läggen på hjertat de få ord till varning och förmaning som jag här uttalat; ty de äro icke gripna ur luften, utan de ha sin grund och anledning i sakens verkeliga och af mig väl kända förhållande.

Den Högste gifve att jag icke må ha talat alldeles förgäfves, att de rättfärdige måtte fortgå på sin väg, och de vilseförda vända tillbaka dit der ensamt är lif och salighet. Och härtill önskar jag Er alla nåd af höjdene, och kraft och välsignelse. Böjer Edra hjertan till Gud och anammer hans välsignelse: Herren välsigne Eder och bevare Eder, Herren upplyse sitt ansigte öfver Eder etc. Amen!

Om nådår för lektorskan Blomstrand.

Då Cons. härmedelst i underd. öfverlemnar EnkeFru Blomstrands ansökan om 2:ne extra Nådår, bör det först intyga verkligheten af hennes behof och husets torftiga belägenhet, hvartill likväl hennes man hvarken genom slöseri eller försumlighet i sin hushållning varit vållande. Dernäst är det för Consist. en skyldighet att vitsorda Lector Blomstrands utmärkta förtjenster som GymnasiiLärare, hans vidsträckta kunskaper, allvarliga nit i sitt Embete, och det gagn han härigenom stiftat för Läroverket. Det var också med anledning häraf som undertecknad Biskop redan å vederbörlig ort anmält honom till erhållande af Theologiska DoctorsGraden, då han, vid 42 års ålder, bortrycktes af döden, och hans värnlösa familj således påkallar den nådebevisning, ehuru af ett annat slag, som Ers Majst troligtvis icke nekat den lefvandes förtjenster.

Det är af dessa skäl som Consist. på det högsta och enträgnaste tillstyrker EnkeFru Blomstrands underd. ansökan om 2:ne Extra Nådår. Men på det, genom en sådan nådebevisning, yngre behöfvande och knappt lönte Lärares rätt icke må trädas för nära, föreslår Cons. i underd. att den Sökande väl må åtnöjas med yngsta Lectorsindelningen under ifrågavarande Nådår, i fall de i nåder beviljas: men deremot under denna tid såsom ersättning uppbära ett särskilt anslag af 150 rdr b:co årligen, till Vicariens aflöning.

Här erbjuder Stiftets Cassa Emeritorum en till[räck?]lig tillgång. Denna utgör efter sista Bokslut en summa af omkring 9000 rdr b:co, har hittills haft obetydliga och har för närvarande ingen utgift, hvarföre den äfven årligen tillväxer, och kan således utan svårighet af sina rentor bestrida en sådan kostnad för 2:ne år. Cons. hoppas så mycket snarare nådigt bifall till detta förslag, som E. M. under lika ömmande omständigheter genom nådig Resol. af d. 1826? beviljat Enkan efter Lectorn Prosten Heurlin en dylik förmån. —

Vid kyrkovisitation i Agunnaryd,

d. 22 Augusti 1830.

Nåd och frid föröke sig i Eder genom Guds och vår Herras Jesu Christi kunskap! (2 Petr. 1: 2.) Med denna helsning tilltalade Petrus fordomdags Församlingarna i Asien. De voro nyligen stiftade, deras christendom var ännu ung och oerfaren, och de behöfde derföre uppmuntran och varning. Men Petrus sjelf stod redan vid slutet af sin bana, hans erfarenhet var följakteligen mognad, han hade genomgått och lidit mycket för Herrans sak. Ty det var samme Simon Petrus, som hade åtföljt Christus alltifrån början af hans lärarekall, och af hans egna läppar upphämtat eviga lifsens ord, han hade sett hans förklaring på Thabor, han hade, ehuru med vacklande mod, följt honom i den sista pröfningen, han var bland de förste för hvilka den uppståndne uppenbarade sig: han var med ett ord den klippa, den Cephas, på hvilken Gudasonen ville grunda sin Församling. Han förstod alltså hvad som gjordes Församlingen behof: han önskade henne derföre det bästa och yppersta, då han helsade henne med de anförda orden: *Nåd och frid föröke sig i Eder genom Guds och vår Herras Jesu Christi kunskap!* etc. Orden igenfinnas 2 Petr. 1: 2.

Christelige Åhörare! Då jag i dag helsar Eder med Petri helsning, så bjuder jag Er med det samma äfven det nödvändigaste, det bästa. Ty hvilken är den menniska, som

icke behöfver nåd af Gudi! Är hela vår varelse, hela vårt yttre och inre lif i sig sjelf något annat än en gåfva af hans nåd? Att du lefver och andas, att du gläder dig åt solens ljus och åt gräsets grönska och åt himmelens och jordens herrlighet: hvem har du att tacka derför om icke Honom som väckte dig ur det Intet der du sof, *Honom hvars nåd räcker så vidt som himmelen är, och hvars sanning så vidt som skyarna gå?* (Ps. 108: 15.) Är du frisk och sund, under det att dina Bröder, som kanske äro bättre än du, förtyna på sjuksängen, kan du uppträda i Herrans Tempel och förnimma hans ord, under det de quarhållas på sin plågobädd; eller är du rik eller åtminstone bergad, under det att så många andra måste äta sitt knappa bröd i sin anletes svett, och kanske äfven ofta sakna *det*, kanske nödgas att söka det inför de obarmhärtiges dörrar: — af hvem har du allt detta, om icke af *Hans nåd* som håller helsan och sjukdom, som håller rikedom och armod i sin hand, och utdelar dem efter sin vishets rådslag? — Se vi åter, icke på yttre fördelar, utan på inre, på själens och förståndets gåfvor, så är förhållandet äfven härutinnan enahanda. Hvem har gifvit den kloke sin klokhet, eller den klyftige sin fyndighet; hvem skärper tanken hos den Vise, hvem lägger orden på den Vältaliges läppar? Öfverallt är det den samme, det Godas gifvare, öfverallt är det högsta, det yppersta i menskligheten en nådegåfva: *hvarjom och enom af oss är gifven nåd efter Guds gåfvos mått,* säger Paulus (Ephes. 4: 7), *Herren kröner de utvalde med nåde, såsom med en sköld,* sjunger David (Psalm. 5: 13). — Taga vi åter ordet i en annan och mera Biblisk bemärkelse, tänka vi oss Nåden i den mening som oftast förekommer i Nya Testamentets heliga skrifter, då är menniskans behof deraf ännu mera trängande och vigtigt. Nåd betyder då en sådan handling af Gud hvarigenom han, af faderlig barmhärtighet,

och med afseende på vår menskliga svaghet, öfverser med våra brister och likasom nerstämmer den eviga Helighetens rättmätiga fordringar. Ty att Gud är en helig Gud, att hans vilja är fläcklös och snöhvit, det ligger redan i begreppet om det Högsta väsendet. Att menniskan åter ej af egen förmåga kan uppnå hans renhet, det ligger redan i begreppet om en ändlig, eller som Bibeln kallar det, om en fallen natur. Att menniskoslägtet följakteligen i detta afseende behöfver den Högstes nåd och förbarmande, det lär oss redan det utbildade Förnuftet, det insågo och erkände redan de bättre bland Hedningarne. Men bättre och säkrare inses och bekräftas det af Uppenbarelsen och dess Försoningslära, som väl kan tydas och verkeligen blifvit tydd på mångfaldigt sätt, men dock alltid såsom sin yttersta grund förutsätter Menniskans brister och en Gud som i nåde förbarmar sig deröfver. *Ho kan blifva beståndande för Herranom, Honom, som en helig Gud är,* heter det i Samuels Bok (1 Sam. 6: 20); och samma fråga genljuder alltjemt i hvarje menskligt hjerta, samma svar upprepas alltjemt af Förnuft och Uppenbarelse: *Herre, gack icke till doms med din tjenare: Förlåt mig mina hemliga brister; ho kan märka huru ofta han bryter?* (Psalm. 35.)

Den alltså som önskar Församlingen nåd af Gud, han önskar henne hvad hon i alla afseenden, så i lekamlig som andelig måtto behöfver. Men Apostlen önskar sin Församling icke blott nåd, utan äfven frid, *Nåd och Frid föröke sig i Eder*, heter det i Texten. Det gifves mången slags frid; men den må vara af hvad art som helst så är den dock alltid en Guds gåfva, behöflig och helsosam för oss alla. Det gifves en utvärtes frid för folk och land, då ingen fiende hotar dess gränser och allt *krig med storm och blodig klädnad* är fjerran. Då går plogen tryggt i sin fåra, kornet växer gladt under regn och solsken, väfstolen slår sina jemna

slag och skeppet går fredadt i hafvet. Tacken Gud för en sådan välsignelse; ty det har ej alltid varit så ibland Er; och två århundraden äro ännu ej förflutna sedan denna trakt var en gränsort, alltjemt utsatt för en fiende, som brände Templen, förhärjade landet och slog dess söner. Men Svenske konungars segersälla vapen jagade dem för alltid härifrån och flyttade gränserna ner till hafvet, som nu med sina vågor går på vakt och värnar rundt omkring Sveas landamären. Och inom landet är ju äfven frid och rolighet, det är icke här som annorstädes, der kung och folk betrakta hvarandra med misstänksamma blickar, och stå med handen på svärdet eller redan dragit det i blodig brödrastrid mot hvarandra, såsom vi förnimma att det i dessa dagar skett hos ett mäktigt, ett upplyst, ett segervant folk. — Men utom denna frid, så inom som utom landet, gifves det äfven en annan, som består i samdrägt och enighet mellan de enskilte, i broderligt öfverseende med gemensamma brister, i christelig välvilja och hjelpsamhet emot alla. Gifve Gud att jag äfven kunde lyckönska Er till denna slags frid; ty *huru godt och ljufligt är När Bröder kunna sämjas!* Gifve Gud att ingen söndring funnes inom detta samhälle, att intet hemligt agg trädde tillsammans inom dessa murar, ingen bitterhet, ingen afund, ingen trätsjuka lade sig ner inför detta altare! Vore det så, vore det verkeligen och utan undantag så, då skulle ingen ibland Er sakna den inre, den andeliga Friden, hvilken här på jorden är den högsta, den yppersta af alla. *Saliga äro de fridsamme, ty de skola kallas Guds barn*, säger Christus sjelf i Matth. 5: 9. Men om det åter, som jag fruktar, icke är alldeles så, om det icke är så åtminstone hos en och annan; huru vill *han* hoppas den andeliga friden som icke är annat än frid med Gud och sitt samvete? Icke har den frid med sitt samvete som ligger i delo med sin Broder, och släpar honom från Dom-

stol till Domstol, ofta för en obetydlighet, som icke är värd rättegångskostnaden, eller af ett högmod som alltid vill ha rätt, eller af en envishet som är fåkunnighetens vanliga och säkraste kännemärke. Icke har den frid med sin Gud som vet med sig sjelf att han önskar ondt åt sin broder, ett barn af samme himmelske Fader som han, med samma tro, samma lag, samma fädernesland, samma seder och tungomål som han. *The ogudaktige hafva ingen fred, säger Herran* hos Profeten (Esais. 48: 22); men ogudaktige äro icke blott de som lefva i uppenbara laster, utan äfven de som i ständig kif och osämja med sina likar äflas om någon ringa förmån, någon lumpen vinning. Derföre förmanar jag Eder till frid med hvar man; ty den förutan fån I ingen frid hvarken inom Er sjelfva eller med fridsens Gud. Men söken I den friden med uppriktigt, med kärleksfullt, med samvetsgrant sinne, då söken I den icke länge förgäfves, utan den stiger ner ifrån himmelen och bor i Ert hjerta, och lugnar och vederqvicker och uppvärmer det. Ty detta är ett fast ord hos Profeten, och väl värdt att man det anammar: *Bergen skola väl vika och högarna falla: men min nåd skall icke vika ifrån dig, och mitt fridsförbund skall icke förfalla, säger Herren, din Förbarmare.* (Esai. 54: 9.)

Alltså — *Nåd och Frid föröke sig i Eder!* Men huru, genom hvilka medel? Jo, låt Apostlen Petrus svara med Textens ord: *genom Guds och vårs Herras Jesu Christi kunskap.* Genom denna kunskap trodde han alltså att vägen bereddes till nåd och frid. Hvad han trodde och öppet förklarade, det måste väl också ha någon grund, och vi behöfva icke att leta länge innan vi finna den. I hafven ju hört och hören ännu dagligen att Tro är Christendomens rot och kärna, att utan Tro finnes hvarken Nåd eller Frid eller Salighet. Denna lära, ehuru den visserligen ofta blifvit missförstådd, kanske äfven missbrukad, är dock, när

hon rätt fattas och förklaras, i sin grund den enda sanna och tillförlitliga. Men första steget till Tro är ju kunskap, det är ju omöjligt att tro hvad ingen har sagt dig, så framt du ej sjelf uppfunnit eller insett det, och härtill räcker icke din förmåga till i frågor af dylik beskaffenhet. Skall du alltså veta hvad och på hvem du tror, så måste du lära det af andra; och detta är det som Aposteln kallar *Guds och vår Herras Jesu Christi kunskap*. En sådan kunskap hämtas från det Uppenbarade Ordet, upptecknadt i forntiden af fromme och upplyste män, hvilka med rätta anses vara ingifna af Gudi, emedan all sanning, all förträfflighet, allt hvad som i märkelig mån öfverstiger sin tids tankemått, kan och bör anses såsom en ingifvelse ofvanifrån. Men det Uppenbarade Ordet, förkunnadt i aflägsna och från *vår* mycket skiljaktiga tider, kan nu mera icke förstås och rätt fattas af en hvar, utan fordrar särskilt förklaring och uttolkning. Det är med det Uppenbarade Ordet som med Ljuset: i sig sjelf är det ett och enahanda, färglöst och oföränderligt. Men innan det hinner fram till vårt öga bryter det sig i skyarna, det bryter sig mot jorden och skiftar i flerehanda färger. Hafven I icke sett huru det Ljuset hänger ut sin präktiga profkarta i Regnbågen, i det sjufalt randade Bandet som skiftar med alla jordens färger? Men hvarföre samma himlaljus färgar ängen grön och sjön blå, hvarföre det rodnar i rosen och blifver hvitt i liljan, det veta *vi* icke, det vet endast Han, som sade: *Varde ljus, och det vardt ljus*, det vet endast Han som har inredt ögat och slipat alla dess spegelglas. Och på samma sätt är det äfven med det himmelska Ordet, som också ursprungligen var ett; men det har brutit sig och skiftar i mångahanda färger, efter olika tider och omständigheter, olika seder och tänkesätt, olika språk och folkslag. Derföre måste det förklaras, upplösas, upplysas; och i denna afsigt är

PredikoEmbetet inrättadt, för att sammanfatta det spridda, afsöndra det oväsendtliga, uttyda det mörka af de heliga Böckerna, och i allmänhet, enkelt och klart, föredraga inför Församlingen Guds och vår Herras Jesu Christi kunskap. Sådan är PredikoEmbetets mening och afsigt. Men denna afsigt kan, i tidens närvarande skick, icke vinnas utan att Församlingen på förhand och annorstädes ifrån förvärfvat sig en förberedande kunskap och inhämtat grunderna för möjligheten af all boklig undervisning. Med ett ord, all presterlig undervisning förutsätter en barnundervisning, kyrkan hvilar på skolan såsom på sin grund. Är grunden osäker, så blir byggnaden bräcklig och opålitlig. Dessa begge slag af undervisning kunna ej heller förenas i samma person. Presten kan och bör icke vara Er skolmästare, hvarken hans tid eller hans bestämmelse medgifva det, han skall reda Ert begrepp, icke förhöra edra utanlexor, han skall lära Er att tro och förstå, icke att stafva och lägga tillhopa. Hvilka anstalter äro inom denna Församling vidtagna för den första undervisningen? Jag märker inga. Det heter väl att Föräldrarna sjelfve skola undervisa sina barn: och detta vore rätt och lofligt, det vore naturligt och vackert och christeligt, om endast alla Föräldrar hade insigt eller tid eller vilja dertill. Men *när den blinde skall leda den blinde, då falla de begge i gropena,* säger Syrach. Huru många ibland Er äro de som veta nog för att bibringa sina barn en säker och pålitlig kunskap? Svenska allmogen behöfver nu för tiden, och under förändrade omständigheter, veta mer än deras Fäder visste; ty Staten har utbildat sig helt annorlunda än fordom, alla menskliga förhållanden äro mera invicklade än förr, den uppfostran som menigheten ger åt sina söner, den borde räcka till både för det andeliga och verldsliga, både för himmel och jord. Huru mången ibland Er kan stiga fram och säga mig att

han förstår detta; och den som förstår det, hvem försäkrar mig att han vill det, hvem försäkrar mig, äfven om han vill det, att hans öfriga arbete och omsorger lemna honom tid dertill? Och när dessa hinder inträffa, hvem bestrider då Edra barns undervisning? Jo, utlefvade, orkeslösa gummor, mogna för fattighuset, och som dock anses goda nog att undervisa och vårda och bilda hvad som borde vara Er kärast och dyrbarast, Er egen afföda. Eller också kanhända kringstrykande personer, som komma och gå på obestämda tider, ett löst folk utan seder och insigter. Dessa föredragen I framför en ordentlig, en pröfvad och kunnig Lärare, emedan I tilläfventyrs kunnen köpa deras lejda möda för en skilling mindre i vickopengar. Men hvad säger jag? Icke en skilling i vickan, icke en gång en skilling på året hade det behöft kosta Er att få en ordentlig, en för Ert och tidens behof tillräcklig skola. I haden endast behöft att vid den inträffande ledigheten medgifva indragningen af en presterlig tjenst, tillskapad för makligheten, onödig för folket, öfverflödig, ja löjlig för en så inskränkt Församling. Förslaget härom gjordes Er af Stiftets Styrelse, som dock väl måste förstå Ert behof, och som I ej rimligtvis kunnen misstänka att önska annat än Ert eget bästa; detta förslag understöddes äfven af Er själasörjare och af hvarje bildad, fördomsfri och tänkande Man inom Församlingen. Men si, då vaknade misstroendet, jag kunde väl säga, grollet till alla som förstå något bättre än I sjelfva, då reste sig fördomen mot all nyhet, huru nyttig och helsosam den än påtagligen är, då verkade den missförstådda kärleken till det gamla, huru förruttnadt och orimligt det än må vara, den kärleken till det gamla som quäfver Tankens ljus och mördar Förbättringen i sin vagga, då stötten I, med oförståndig likgiltighet, ifrån Er ett tillfälle som icke så hastigt torde återkomma. Inför sjelfva konungathronen tiggden

I Er till den förmån att få behålla Er okunnighet, för Er och Edra söner. Men jag säger Eder här, de skola hädanefter ej strafflöst behålla den. Det är mig likgiltigt hvar de unga inhämta en bättre förberedande kunskap: deras visare föräldrar må sörja derför; men utan den, få de hädanefter icke emottagas till presterlig undervisning. Utan fullgiltig och säkert pröfvad christendomskunskap få de icke, under någon förevändning, framträda till detta Herrans altare, så länge Församlingens Kyrkoherde ännu åtlyder min å Embetets vägnar gifna och bestämda föreskrift, som han bör och måste. — —

I mågen icke föreställa Er, I invånare af Agunnaryds Församling, att de fordringar jag nu omnämnt härleda sig från någon öfverdrifven och otidig stränghet. De äro inga andra än de som jag bör göra öfverallt i Stiftet, som jag särskilt bör göra i en Församling som så nyligen försmått det lätta och enklaste medlet till deras uppfyllande, de öfverensstämma med tidens behof, med christna kyrkans bestämmelse, med Församlingens, så väl de gamlas som de ungas, verkeliga bästa. Det christendomsförhör som i dag till följe af KyrkoOrdningen, blifvit anstäldt, har öfvertygat mig att dessa fordringar, här som annorstädes, ingalunda ännu kunna anses som allmänt uppfyllda. Varen derföre betänkte på att, i hvad som på Er beror, få detta rättadt. Betänken, hvad jag i dag sökt förklara för Eder, att Guds och vår Herras Jesu Christi kunskap är nyckelen till nåd och frid i lifvet och till salighet i döden. Den nyckeln är den rätta Petri nyckel, den är lösenyckeln från synd och förderf, den är bindenyckeln till det goda, det sanna, det rätta. Vinläggen Er derföre om att få den nyckeln i Er hand; ty han öppnar icke blott porten till den christna kyrkan härnere, utan han öppnar äfven det eviga lifvets Tempelport ofvanom stjernorna. Dit, dit gäller slutligen resan

för oss alla. Lycka ske Eder och oss alla på vägenom! Välsignelse vare allom dem som den vägen rätteliga vandra! Böjer Edra hjertan till Gud och anammer *den* välsignelsen. Herren välsigne Eder och bevare Eder etc. Amen.

Om fördelning af anslag till elementarläroverken.

Till H. M. Konungen.

Genom nådig skrifvelse af d. 29 sistl. April har E. M. anbefallt härvarande Consistorium att inkomma med förslag och utlåtande rörande behof, fördelning och användande inom Wexiö Stift af de för ElementarLäroverken ökade af Riksens Ständer beviljade löneanslag. Till ledning för ett sådant Utlåtande har E. M. anvist, dels Committerades för Undervisningsanstalterna afgifna Betänkande, dels en bifogad af Stiftens Ephorer under sista Riksdag uppgjord provisorisk fördelning af beloppet Stiften emellan. Consist. erkänner att just denna anvisning vållat förlägenhet. Ty Ephorernas förslag öfverensstämmer icke med Committerades hvarken i afseende på Skolornas antal eller i afseende på grunderna för lönefördelningen. Sålunda hafva Comitt. ansett 4 Skolor, hvardera med 4 Lärare, tillräckliga; Ephorerna åter föreslå 8 dylika. Skolor med 3 Lärare äro af Committ. föreslagne 16, af Ephorerna 18. I afseende på lönefördelningen hafva Comitt. utgått från den grund att Lärare af samma grad borde åtnjuta samma löneförmåner, åtminstone vid Gymnasierna. Cons. inser väl att en fullkomlig likhet i detta afseende ej kan åstadkommas, då dels KronoTiondens värde på olika orter är mycket olika, dels de till Lectorerna anslagna PræbendePastorat på några

ställen, såsom i Götheborgs och Linköpings Stift gifva en behållning af omkring 1000 Rd eller derutöfver, på andra, såsom i Wexiö endast af 1 till 300 Rd, och i Kalmar Stift alldeles saknas; men sjelfva KronoTiondens belopp hade likväl kunnat bringas till likstämmighet. Detta är dock icke förhållandet i Ephorernas förslag som, i medeltal, beräknar en Lectorslön i Hernösand till 183 T:r (hvaraf likväl en betydlig del lär utgå endast i Korn), i Gefle till 150, i Götheborg till 146²/₃, i Calmar till 140, i Carlstad till 137¹/₃, i Skara till 131¹/₂, i Linköping, Westerås, Wexiö till 130, i Strängnäs till 120 o. s. v. Hvad åter angår den föreslagna inrättningen af nya Skolor, eller förstärkningen af redan anlagda (bland hvilka sistnämde flera äro obekanta icke blott för 1819 års InterimsStat, utan äfven för 1824 års SkolRevision) så tviflar väl Cons. icke på deras nytta, som naturligtvis bäst inses och bedömmes af vederbörande Ephorer; men då det sednast beviljade anslaget på detta sätt blir alldeles otillräckligt, och ett nytt således måste af Ständerna framdeles begäras, vill det synas för Consis. som det varit bättre och försigtigare att med förhandenvarande tillgångar fullständigt organisera Gymnasierna och ett något mindre antal Skolor än det nu föreslagna; ty det är troligt, att Riksens Ständer snarare skola finnas beredvilliga att afhjelpa ett bestämdt lokalt behof, än att å nyo bevilja en allmän löneförhöjning för Gymnasii- och Skollärare öfver hela Riket. Från denna anmärkning bör likväl Cons. undantaga CathedralSkolorna i Upsala och Lund, hvilka i dessa Stift måste företräda Gymnasii ställe.

Consis. utber sig att vid detta tillfälle få fästa E. M:s nådiga uppmärksamhet på det stora missförhållande som företer sig mellan Stiftens folkmängd på ena, och antalet af föreslagna Skolor och lärare på andra sidan. Att Stiftens behof af Skollärare i *främsta* rummet bestämmes af

dess folkmängd lär icke kunna nekas, ehuru dernäst och i *andra* rummet ett billigt afseende äfven bör göras på dess areal. Efter ingendera af dessa beräkningsgrunder, icke heller efter ett sammansatt förhållande mellan begge, äro Svenska ElementarSkolorna förlagda. Deras plats, liksom hela Rikets Ecclesiastik-indelning, tyckes tvärtom vara bestämd endast af tillfälligheten. Detta står nu mera visserligen icke att fullkomligt afhjelpa; men genom Ephorernas förslag är missförhållandet ingenstädes minskadt, i ett och annat Stift äfven ökadt. Sålunda har Wexiö Stift endast 2:ne Skolor och är dermed fullt belåtet; lärarepersonalen vid dessa är 15, den föreslagna aflöningen 689 T:r. Deremot är för Strängnäs Stift föreslagna 5 Skolor med 27 lärare och 1220 T:rs aflöning, således 3 skolor, 12 lärare och 531 T:r mera än för Wexiö, ehuru både folkmängd och areal äro något mindre i Strängnäs Stift. Jemför man åter Linköpings och Skara Stift, med ungefär lika lokal, så äro för Linköping föreslagna 7 Skolor med 35 lärare och 1462 T:rs aflöning: för Skara deremot endast 4 Skolor med 20 lärare och 850 T:r. Det är sant att Linköpings Stift har ungefär 46,000 menniskor mer än Skara; men också äro för dessa föreslagna icke mindre än 3 Skolor, 15 Lärare och 612 T:r mer än för Skara. På samma sätt anses det vidsträckta Westerås Stift, med en befolkning af omkring 200,000, belåtet med 2 Skolor, 15 lärare och 745 T:r; men för det visserligen ännu mera vidsträckta, men i folkmängd underlägsna Hernösands Stift föreslås ej mindre än 6 skolor, 35 lärare och 1690 T:r. Det mindre folkrika Stiftet har alltså här en öfvervigt af 4 Skolor, 20 lärare och 945 T:rs aflöning. Jemför man slutligen Hernösands Stifts anslag med Carlstads, som dock räknar 28,000 menniskor mer, eller med Wexiös, som blott har 8,000 mindre, så är skillnaden icke ringare än 1 000 T:r, hvilket i sanning tyckes vara en

alltför oproportionerlig öfvervigt till förmån för den folkfattiga arealen. Nedanstående Tabell, uppgjord efter den af Ephorerna föreslagna Skolregleringen, utvisar närmare förhållandet. Folkmängden är beräknad i runda tal och för det mesta efter 1820 års uppgifter.

	Folkmängd.	Skolor.	Lärare.	Aflöning.	
				T:r	
Upsala stift. . . .	263,000	3	26	1,307	Obs. Häri är CathedralSkolan inberäknad.
Linköping	259,000	7	35	1,462	
Skara	213,000	4	20	850	
Strängnäs	186,000	5	27	1,220	
Westerås (omkring)	200,000	2	15	745	
Wexiö	187,000	2	15	689	
Lund.	418,000	8	49	2,445	Häri är CathedralSkolan, men ej Carlskrona NavigationsSkola inberäknad.
Göteborg	298,000	4	21	1,020	
Calmar	94,000	1	8	360	
Carlstad	223,000	3	17	690	
Hernösand	195,000	6	35	1,690	
Wisby	38,000	1	7	360	

Consis. äger hvarken tillräcklig lokalkännedom eller ens rättighet att yttra sig öfver sättet hvarpå detta missförhållande, åtminstone till någon del, skulle kunna rättas. Men om man finge antaga, hvilket ej tyckes sakna all grund, att af de anförda Skolorna 2:ne kunde umbäras i Linköpings Stift (hvaribland Söderköpings $1^1/_2$ mil från Norrköping), 1 i Strängnäs, 1 i Lunds Stift (Helsingborg $1^3/_4$ mil från Landskrona), 1 i Carlstads (Philipstad), och tillika att Frösön och Piteå i Hernösands Stift kunde vara belåtna med hvar sin skola af 4 lärare, Haparanda och Sundsvall med Pædagogier; så besparades härigenom omkring 1250 T:r

årligen. Ville E. M. vidare för de småstäder som lika med så många af sina vederlikar härigenom komme att sakna offentelig Skola i nåder anslå 40 à 50 T:r till hvardera för inrättandet af en Pædagogie, så uppginge ändå årliga besparingen till omkring 1000 T:r, utan att de ifrågavarande Stiften tyckas med skäl böra klaga öfver allt för få Läroverk. Färre, men fullständigare organiserade och mer besökta Skolor lära i allt fall vara nyttigare för undervisningen än många ofullständiga och till hälften öde. I ett fattigt land som Sverge tyckes man också i allmänhet snarare böra vara betänkt på att, hvar det låter sig göra, centralisera läroverken än att, som nu blifvit föreslaget, förspilla de knappa tillgångarna på en mängd småskolor, strödda öfver landet, stundom på $1^1/_2$, stundom på 20 à 30 mils afstånd från hvarandra, allt efter som tillfälligheten placerat en småstad. — —

Efter dessa allmänna anmärkningar, rörande det hela af Skolreglering och lönefördelning, får Cons. yttra sin underd. tanka om hvad som i detta afseende särskilt rör Wexiö Stift.

Hvad således först angår Gymnasium, så hafva Committ. föreslagit 150 t:r för Lectorerna öfverhufvud, Ephorerna deremot för Wexiö Stift endast 130. Det är obehagligt för undertecknade Lectorer att tala i egen sak; och E. M. täcktes derföre anse hvad som i denna fråga anföres såsom Ephori tanka, hvilken ej gerna bör kunna misstänkas för partiskhet. Saken talar också egenteligen för sig sjelf, och Committ. hafva redan i sitt Betänkande (p. 216) anfört skälen för den billiga löneförhöjning de föreslagit. Ett Lectorat vinnes sällan innan man närmar sig 40:de året. En sådan befordran förutsätter prof och kunskaper som icke vinnas utan långvariga studier och uppoffringar. Flere af härvarande ConsistoriiLedamöter hafva också förut

varit anställda som akademiska Lärare. Tjenstgöringen, vida trägnare än en Professors, är också förenad med mycket bekymmer och ansvar, helst i afseende på presterlig bildning, som sökes af de fleste, men för hvilken Seminarier och Theologiska Fakulteter vid Akademierna, efter sin nuvarande organisation, föga uträtta. En Lector är dessutom icke endast Lärare utan äfven Ledamot af DomCapitlet, har som sådan inga eller blott tillfälliga Ferier, och är förman för Stiftets Presterskap. I denna egenskap kan och bör han icke stänga sitt hus. Detta aflöper emedlertid icke utan kostnad, och det fordras i sanning den mest omtänksamma och tarfliga hushållning för att med en lön af 150 t:r el. 900 rdr kunna bestrida de allranödvändigaste utgifter i en sådan belägenhet. Härtill kommer äfven behofvet af Böcker i sin vettenskap och af medel att följa dagens litteratur, som på en sådan plats ej gerna kan umbäras. Detta allt gäller om Lectorer i allmänhet; men flere omständigheter tala äfven särskilt för dem i Wexiö. De 2:ne hit anslagna PræbendePastorat äro bland de svagaste i Riket, då det ena ger 28, det andra blott 8 t:r i Tionde. Præbendehemman och Jordar som innehafvas af de yngre Lectorerna gifva från 50 till 100 rdr om året. Orten kan väl icke kallas dyr; men under de sednare åren har också i denna penningfattiga trakt KronoTionden gällt mindre än på de flesta andra orter i riket, stundom mindre än i Skåne. Härtill kommer slutligen att samtelige Gymnasii-Lärarne nyligen, med berömlig beredvillighet, gått Ephori önskan till mötes, och nu mera bestrida föreläsningarna på 3:ne Auditorier, i stället för 2:ne, som förut varit vanligt. Härigenom vinner visserligen undervisningen både i sammanhang och omfång och ungdomen i framsteg. Men för Lärarne är också föreläsningsskyldigheten på detta sätt utsträckt utöfver hvad Skolordningen ålägger. — Af dessa

förenade skäl kan och bör undertecknad Ephorus icke i underdånighet tillstyrka någon nedsättning i Lectorernas af Committ. föreslagna lön af 150 t:r, så framt neml. fråga är om en *ständig* lönereglering. Skall åter en blott *provisorisk* upprättas, hvilket för bristande eller ojemt fördelta tillgångar, tyckes vara att befara, så föreslås i underd. att de begge yngsta Lectorerna tills vidare åtnöjde sig med 130 t:r, de 2:ne dernäst i ålder med 140, hvaremot de begge äldsta åtnjöte 150 t:r hvardera. Under detta belopp tilltror sig Ephorus ingalunda att föreslå den ifrågavarande löneförhöjningen. —

GymnasiiAdjuncten har väl också fått ökad föreläsningsskyldighet, neml. 6 timmar i vickan i stället för 4; men då han vanligtvis är en ung man med hopp om befordran inom Gymnasium, anser Consist. honom kunna vara belåten med föreslagne 50 t:r. Likaså tyckas de för MusikDirectör och Cantor tillsammans föreslagna 35 T:r för sitt ändamål vara tillräckliga. En särskilt GymnasiiLärare i moderna Språk är här, liksom annorstädes, oumbärlig, och så fort något anslag till aflöning kan erhållas vill Cons. anställa en dylik. Då denna måste föreläsa minst 12 timmar i vickan, och hans befattning dessutom fordrar kunskaper som hos de fleste sökande till läraresysslor torde vara mindre vanliga, anser Cons. honom icke kunna aflönas med mindre än 50 t:r, som äfven af Committ. blitvit föreslagna. Provisoriskt, och till dess tillgångarna medgifva förhöjning, kunde han åtnöjas med 40. Det samma gäller äfven om Läraren i Gymnastik, hvilken här så mycket mindre kan umbäras som ett vackert Gymnastikhus, med E. M:s nådiga tillåtelse, här redan är uppfördt, lärare anställd och öfningarna långt före detta i full gång. Undervisningen i Gymnastik sträcker sig både till Gymnasii och Skolungdom, som vanligtvis uppgår till 270 och medför

mycket både besvär och ansvar, då den nogaste tillsyn fordras för att bland en sådan mängd barn och ynglingar hålla ordning och förekomma olyckshändelser. Cons. anser derföre denna Lärare framdeles böra aflönas med 50 t:r, men inskränker sig för närvarande till 40. För Läraren i NaturVettenskaperna hafva Committ. föreslagit 50 t:r; men då han för närvarande endast föreläser 6 timmar, således hälften mot den blifvande lärarn i moderna språk, anses han tills vidare kunna aflönas med 30 t:r. Den föreslagna Läraren i Teckning äfvensom särskilt arfvode för Rector Gymnasii kunna, åtminstone tills vidare, umbäras. —

Beträffande åter Wexiö Skola så är denna nu mera en bland de talrikast besökta i hela riket, och bevistades sistlidne läroår af mera än 220, Apologistien inberäknad. En Rektor som skall hålla vederbörlig uppsigt öfver en sådan mängd anser Cons. ej kunna aflönas med mindre än 140 t:r, som äfven blifvit af Committ. föreslaget. Med en sådan aflöning skulle det äfven blifva möjligare än nu är att afskaffa missbruket med de så kallade angifningspengarna. För närvarande vågar dock Cons. icke att för Rektor begära mera än 110 t:r. — För Conrektor åter är af Committ. föreslaget 80 t:r. Cons. anser hans lön, äfven på ständig lönestat, lämpeligen kunna nersättas till hälften mot Rektors eller 70 t:r. Nuvarande Conrector uppbär 66 t:r, således 6 t:r mera än Ephorernas förslag upptar. Honom personligen kunna dessa ej fråntagas; men äfven efter hans afgång från tjensten hemställer Cons. det de måtte å den provisoriska Staten få behållas, i anseende till Skolans stora frequens. I afseende åter på Collegerna så hafva väl Committ. för dem föreslagit en lön af 50 tr, men under villkor att de skulle förlora sin dubbla tjenstberäkning. Så nyttigt detta sistnämde än kunde vara för det obefordrade Presterskapet i Stiftet, så lär likväl en sådan åtgärd för närvarande möta

oöfvervinnerliga hinder. Bibehållas åter Collegerna vid nyssnämde fördel, så anser Cons. de äldre belåtna med 40, den yngste med 30 t:r. En Collega som i allt fall innehar en Expectanstjenst, kommer i sin belägenhet bättre ut med 40 t:r än en Lector med 150. Men i afseende på antalet af Colleger bör Cons. i underd. upplysa att detta, redan från längre tider tillbaka, vid härvarande LärdomsSkola varit 4, då behofvet af en Förberedande Class här tidigt låtit känna sig. Ephorus hade visserligen önskat att kunna förena denna Class med lägre Apologistclassen, hvarigenom en lärare bespardes; och en sådan åtgärd har han nyligen äfven vidtagit i Jönköping. Men i Wexiö låter det sig, under närvarande omständigheter, ej göra; ty Förberedande Classen är vanligtvis öfverfylld med 40 barn och derutöfver, och kan ej tåla vidare tillökning, så framt undervisningen skall bestridas af en enda Lärare. På denna grund måste Cons. i underd. anhålla att denna fjerde Collega, såsom här både vanlig och oumbärlig, måtte på Lönings-Staten få uppföras; hvaremot i Ephorernas förslag hans lön är upptagen såsom fyllnad i de öfrigas. För att emellan dessa 4 Colleger bereda en i billig progression fortgående löneförbättring efter tjenstetiden hemställer Cons. att de 150 t:r som till dem torde anslås finge på det sätt fördelas att den yngste uppbure 30, den andra i ålder 35, den tredje 40 och den äldste 45 t:r årligen. — —

I Jönköpings Skola der frequensen knappast uppgår till hälften mot Wexiö anser Cons. Rektor kunna vara belåten med 120 t:r, Conrector med 60 och Collegerna med samma lönevillkor och gradation som för härvarande Skola. Den aflöningsStat som Ephorerna för denna Skola föreslagit, utvisar en löneförhöjning af 65 t:r. Cons. vill ej heller begära något vidare tillskott af nu i frågavarande anslag; men i stället förnyar det sin förut gjorda underd. hemställan att

Wisingsö f. d. Gymnasiifond, ursprungligen en Brahesk Donation, måtte få användas till nödiga förbättringar vid Jönköpings Läroverk. Härtill hoppas Cons. nådigt bifall med så mycket större tillförsigt som E. M. redan förut vid väckt fråga om denna Fond i nåder förklarat *att dessa medel icke böra skiljas eller på flere Läroverk fördelas, utan odelte sammanslås med Jönköpings Skolefond till ett värdigt upplifvande af den förste gifvarens minne.* Vid samma tillfälle anbefaldes Cons. inkomma med aflönings- och kostnadsförslag för Jönk. utvidgade Skola, hvilket äfv. år 1815 verkställdes i enlighet med de af K. M. i nådig skrifvelse af d. 4 Sept. 1811 meddelade föreskrifter. De brister vid Jönk. Skola som Cons. anser böra af denna Fond fyllas, äro följande. 1) RectorScholæ är ännu bibehållen vid Bonarps PræbendePastorat, ehuru EM. redan förut i nåder förklarat att det samma bör från Rektorstjensten skiljas och innehafvaren derföre erhålla motsvarande ersättning. Begge befattningarna kunna ej heller gerna bestridas af samma person, utan att endera eftersättes. En medhjelpares underhåll och aflöning skulle medtaga större delen af det svaga Pastoratets afkastning, hvarigenom Rektor nödgas personligen bestrida pastoralvården, och således flere dagar i vickan vistas på landet, 1 mil från staden. Härunder saknar Skolan alldeles den tillsyn Rektor bör hafva deröfver, hvilket med Läroverkets fördel, så vidt den beror på disciplin och ordning, ingalunda är förenligt. För att afhjelpa detta fordras i Rektors nuvarande lönebelopp ett tillskott af 56 t:r 12 kpr.

2) Gymnastiklärare är här anställd och ett nytt Gymnastikhus inköpt, hvarföre köpeskillingen med E. M. nådiga tillåtelse utgått af Wisingsöfonden. Af samma fond och med samma nåd. tillåtelse aflönas äfven Läraren med 100 rdr b:co, svarande efter den antagna beräknings-grunden

mot 16 2/3 t:r. Då han likväl ej skäligen lär kunna anses belåten med mindre än 25 t:r som äfven Comit. föreslagit för Gymnastik lärare vid enstaka Högre Lärdomsskolor, så är här en brist att fylla af 8 1/3 t:r.

3) Alldeles samma förhållande inträffar med Läraren i Musik och Choralsång, som äfven af samma Fond aflönas med 100 rdr. Om hans lön, enl. Committerades förslag, bestämmes till 25 t:r, så fordras äfven här ett tillskott af 8 1/3 t:r.

4) Wisingsö Gymnasium ägde vid sin upplösning ett Bibliothek af 900 Volumer, hvilka redan, enligt E. M. befallning, blifvit till Jönköping förflyttade. För husrum och vård häraf föreslås 8 1/3 t:r.

5) Så väl i Staten för Wisingsö Skola, upprättad d. 4 Julii 1682, som i den sedermera förnyade och af Kongl. Maj:st stadfästade af d. 13 Decr. 1692 upptagas 12 Stipendier till ett belopp af 120 Daler Kronovärde. I förut åberopade nådiga Kungabref af d. 4 September 1811 stadgas äfven uttryckligen *att öfverskottet så väl af Wisingsö Donations rentor som Jönköpings af ålder ägda anslag skall användas till Stipendier el. Præmier för de skickligaste ibland ungdomen.* Till understöd för fattige Studerande äger Wexiö Stift ringa och vida mindre tillgångar än något annat. Det vore derföre önskeligt att VisingsöFonden, så väl enligt Gifvarens afsigt som till följe af Ers Majst egen nådiga föreskrift finge bidraga till afhjelpande af detta behof, då Wexiö Läroverk kunde få odelade behålla de obetydliga inkomster Stiftet för detta ändamål äger. Härtill föreslår Consistorium i underd. 33 2/3 t:r.

I sammanhang härmed torde det äfven tillåtas Cons. att i underd. få anmäla att ortens behof vid tillfälle fordrar utvidning och förbättring af Pædagogien i Grenna, likaledes en Brahesk stiftelse. Läraren dervid har endast 10 1/2 t:r

lön hvarmed han ej kan äga nödig utkomst. För honom ville alltså Cons. föreslå en förökning af minst 20 t:r. — För Organisten på Wisingsö utsattes lön så väl i Donationsbrefvet som i 1693 års Stat. Det dyrbara Orgelverket derstädes fordrar också en skicklig man som den fattiga Församlingen ej kan aflöna. Cons. har redan 1815 föreslagit denna sysslas förenande med den af Ers Majst. anbefallda Pædagogien på Ön, och att jemte det redan för sistnämde ändamål anordnade hemmet Mörby till Organistens aflöning måtte anslås det på ön belägna Skolegodshemmanet Kumlaby Andersgård, utan att någondera ännu kommit till verkställighet.

Cons. bör ännu en gång upprepa att det ingalunda är dess mening att med fyllande af dessa nu uppräknade behof betunga det nu i frågavarande till fördelning gifna allmänna anslaget; men intet af dessa behof är främmande för Visingsö-Fondens ursprungliga bestämmelse eller stridande mot E. M:s redan bestämdt uttryckta vilja; hvaremot dessa medels dragande ifrån Jönköping till andra Läroverk eller Stift vore med ingendera förenligt. Cons. bör tillika i underd. upplysa att Fondens inkomster äro beroende af Markegångspriser och föränderliga Arrenden, och att man i de sednare har all anledning att med tiden befara minskning. Hela beloppet kan icke heller till årliga anslag anordnas utan måste en del afsättas till Reserffond för att bestrida tillfälliga utgifter vid skiften, syner o. s. v. å de hemman hvaraf Arrenden och rentor utgå. Likväl förmodar Cons. att, när den af Eforerna föreslagna löneförhöjning af 65 t:r inberäknas, så väl Jönköpings Skolas som ofvannämde med Braheska Donationen sammanhängande behof, skola i det närmaste kunna successift fyllas, i den mån tillgångarna genom f. d. Wisingsö Gymnas. och Skollärares afgång blifva disponible. I händelse alltså E. M. täcktes bifalla Cons.

underd. hemställan, och ytterligare stadfästa dess förut förklarade nådiga vilja *att VisingsöFonden bör utan minskning eller fördelning användas till fördel för Jönk. Skola och andra af Grefve Brahe bestämda ändamål,* vill Cons. allt efter som tillgångarna blifva åtkomlige hafva nåden inkomma med förslag till deras användande för de angifna behofven, hvaribland Rectors aflöning utan PræbendePastorat med skäl sättes i främsta rummet.

För att lätta öfversigten af hela den i det föregående föreslagna Löneregleringen för Wexiö Stifts Elementar Läroverk bifogar Cons. i underdånighet 3:ne Tabeller. Den första upptager Consist. underd. Förslag till *ständig Lönings Stat,* sådan Cons. skulle önska den, om tillgångarna det medgåfve. Den visar att hvad som för detta ändamål begäres är 254 t:r 30 2/3 kpr mindre än hvad Comitt. derföre föreslagit. Den andra innehåller förslag till *Provisorisk* Lönereglering för Stiftet och öfverstiger med 95 t:r 30 2/3 kpr Eforernas förslag. Begge Tabellerna äro uppgjorde utan afseende på de tillgångar för Jönköpings Läroverk Visingsö Fonden framdeles torde erbjuda. Tredje Tabellen upptager slutligen de behof som af denna Fond successift anses kunna och böra fyllas.

Sedan Cons. på detta sätt sökt fullgöra E. M:s nådiga uppdrag i ämnet, utbeder det sig att få tillägga nedanstående, som, utan att egenteligen tillhöra närvarande fråga, likväl dermed står i sammanhang.

I. E. Maj:s nådiga proposition till Ständerna om ett årligt anslag till förbättrande af Lärarnes lönevillkor vid ElementarLäroverken innefattar väl icke något egenteligt villkor hvarunder en sådan förhöjning borde beviljas; och Ständernas beslut i detta afseende uttrycker ej heller något sådant förbehåll. Men så väl den Kongl. Propositionen som anslaget sjelf är föranledt och motiveradt af Comi-

terades för Undervisningen Förslag, hvilket åter yrkar flere och väsendtliga förändringar i Läroverkens organisation.

Härigenom tyckas Eforer och Lärare vara ålagda åtminstone en moralisk förbindelse att med Lärarepersonalens förbättrade villkor äfven sörja för de förbättringar Läroverket sjelf, enligt Tidens kraf, kunde emottaga, och måste förutsätta att sådan varit Ständernas mening. Då likväl E. M. ännu ej fattat sitt nådiga beslut öfver de yrkade förändringarna, hafva vederbörande måst stanna i villrådighet om hvad i denna sak bordt tillgöras. Undertecknad Ephorus har derför, i samråd med Lärarne, inskränkt sig till sådana åtgärder, hvilkas nytta ej gerna kan vara något tvifvelsmål underkastad, och hvilka för det mesta redan i det föregående äro omnämda. Af denna beskaffenhet är inrättandet af Gymnastik både i Wexiö och Jönköping; Gymnasiiungdomens fördelning på 3:ne Auditorier och en derigenom utvidgad föreläsningsskyldighet så väl för Lectorer som GymnasiiAdjunkt och Läraren i Naturvettenskaperna; förening af nedre ApologistClassen med den förberedande i Jönköping; införande af ambulatorisk läsmethod i härvarande ApologistSkola, och slutligen användandet af vexelundervisning i några af de lägre klasserna, inskränkt likväl till sådana läroämen der denna method med fördel låter använda sig. Dessa åtgärder äro alla af den natur att de icke i någon väsendtlig mån rubba det nu beståndande UndervisningsSystemet, i fall E. M. skulle besluta, att detta bör allt framgent i sina grunder bibehållas; och i motsatt händelse bilda de äfven en lämpelig öfvergång till den förnyade organisationen af ElementarLäroverken som af Comiterade blifvit i underd. föreslagen.

II. Det är GymnasiiLärarnes skyldighet att ansvara för Elementarbildningen inom Stiftet och tillse det ingen med

allt för ofullständiga kunskaper måtte få afgå till Universitetet. I denna afsigt stadgar Skolordningen 3 år för vistandet på Gymnasium, och denna tid är för de fleste snarare för knappt än för rundeligt tilltagen; men då ingen får nekas afgångsbetyg så inträffar ej sällan att ynglingar, helst de som ämna sig till civila befattningar, ifrån första eller andra afdelningen af Gymnasium, stundom äfven ifrån Rectorsclass afgå directe till Akademien. Vid sådana tillfällen vitsordas visserligen med samvetsgrann omsorg det underhaltiga i deras kunskaper; men Cons. har med bekymmer erfarit att de, detta oaktadt, inom kort tid blifvit vid Akademierna antagne som Studenter. Cons. behöfver ej fästa E. M:s nådiga uppmärksamhet på de skadliga följderna af ett sådant förfarande; ty det är klart att den högre akademiska undervisningen ej med fördel kan begagnas af dem som sakna tillräckliga Elementarstudier; och på Gymnasiiungdomen verkar också ett sådant förhållande menligt genom efterdömet och den föreställning som deraf föranledes att de fordrade kunskaperna dock slutligen, och i högsta instansen, äro umbärliga. Correktivet häremot måste sökas icke inom utan utom ElementarLäroverket, nemligen vid Akademien, i en allvarsammare och annorlunda organiserad Studentexamen. En sådan hafva äfven Committerade (p. 157) i underd. föreslagit; och den förutan fruktar Cons. att dess bemödande för en grundlig och någorlunda jemn Elementarbildning blir fruktlöst.

III. Större delen af de ynglingar som besöka Gymnasierna äro likväl bestämda för PrestStåndet. Deras bildning härtill är vid Akademierna uppdragen åt Seminarium, en practisk inrättning som visserligen kunde medföra nytta, i fall den slutade, icke begynte, en theologisk kurs, och om man alltid finge förutsätta tillräcklig theoretisk underbyggnad i de många läroämnen som tillhöra den theologiska

vettenskapen. Detta är likväl ingalunda förhållandet; ty då Gymnasium ej äger mera än en enda Lärare i Theologien är det för denne omöjligt att annorlunda än summariskt och i sin största allmänhet föredraga det elementariska af hvarje läroämne. Vid Seminarium meddelas häri ingen eller åtminstone en ofullständig undervisning; och följden häraf är ofta den, att mången ung man anmäler sig till Prestexamen med inga andra insigter i Theologiens väsendtligaste delar än dem han medfört från Gymnasium, någon gång äfven med svagare, emedan han emedlertid hunnit att glömma. Det är af dessa skäl som Comit. (p. 190) tillstyrkt att en hvar som söker inträde i PrestStåndet borde förut vid Akademien och i Theolog. Fakulteten genomgå en theoretisk kurs innan han lemnade Universitetet; och Cons. inser för sin del ej heller något verksammare medel att fortsätta och fullända Gymnasiiundervisningen i dessa läroämnen, och derigenom grundlägga och bibehålla vettenskaplig theologisk bildning inom Ståndet. —

Slutligen får Cons. i underd. utbedja sig förlåtelse derföre att med afgifvande af detta yttrande kommit att dröja några dagar utöfver den af E. M. föreskrifna tiden. Orsaken dertill har varit Ephori frånvaro.

Framhärdar etc.

Vexiö den 6 oktober 1830.

23—211876. *Tegnér, Saml. skrifter. 6.*

VisitationsTal i Pjetteryd,

d. 17 Octob. 1830.

Veten I icke att I ären Guds Tempel? (1 Corinth. 3: 16.) Sedan Apostlen Paulus under sitt första vistande i Grekland hade grundlagt den christna Församlingen i Corinthus, som på den tiden var en rik och mäktig handelsstad, begaf han sig derifrån till andra folk och länder för att äfven ibland dem predika Christi Evangelium. Efter hans afresa yppade sig snart tvistigheter inom den nya Församlingen. En del höll sig ännu till Pauli framställningssätt som enkelt och klart mera med anda och kraft än med vettenskaplig spetsfundighet inpreglat den nya lärans grundbegrepp. Andra åter föredrogo en viss Apollos som med sin tids vältalighet framställde samma läror och understödde och förklarade dem med anmärkningar hämtade från den verldsliga vishetens område. Några åter åberopade sig Petri första satser om bibehållandet af vissa Mosaiska stadgar äfven för dem som öfvergått till christendomen. På detta sätt söndrades redan i sin början en Församling som nyss var bildad och ännu kunde anses som en nybegynnare i Tron. Ett sådant förhållande kunde lätteligen föranleda till dess fullkomliga upplösning och förskingrande, så mycket lätttare som det unga samfundet hotades med förföljelse utifrån, som blefve dubbelt vådlig om det ej förut vore stadgadt och enigt inom sig. Det var i anledning af dessa miss-

hälligheter som Paulus ifrån Ephesus skref sitt första bref till de christna i Corinthus. Han varnar deri emot den oklokheten att på sådant sätt slita *Andans enhet genom fridens band*, ibland dem som bekände en gemensam Tro. Han påminner att man icke borde göra någon sådan åtskillnad mellan Lärare, som, ehuru på olika sätt, likväl alla arbetade till ett gemensamt mål, alla voro Christi tjenare, alla i Honom erkände ett gemensamt Öfverhufvud och den ifrågavarande lärans källa och ursprung. Bland de många bilder som här, efter vanligheten, framställde sig för Apostlens lifliga och brinnande sinne, dröjer han i synnerhet vid den som föreställer den nya Lärobyggnaden såsom ett Tempel. Han, Paulus, hade endast lagt grunden dertill. Tiden skulle visa huruvida denna grund var fast och säker: det tillkomme en hvar att på sitt vis bidraga till byggnadens vidare uppförande och fulländande. Alla Christi bekännare borde, som det heter på ett annat ställe, anse sig som *lefvande stenar, uppbygde till ett andeligt hus* (1 Petr. 2: 5); och det är till följe af denna liknelse, som Apostlen slutligen frågar: *Veten I icke att I ären Guds Tempel?* Detta är anledningen till, sådant är sammanhanget af de anförda Orden, som igenfinnas i 1 Cor. 3: 16.

I ären Guds Tempel. Detta är, som redan är sagdt, endast en bild. Men till grund för hvarje bild, helst hos en man som Paulus, ligger alltid en tanke, och ofta en betydningsfull. Hvilken kan denna vara? De som här tilltalas utgjorde en Församling, det vill säga ett samfund af menniskor som på enahanda sätt dyrkade Gud; — huru kan ett menskligt samfund kallas för, anses för Guds Tempel? Församlingen, sådan som den visar sig i verkligheten, består alltid och allestädes af blandade ledamöter. Der kan möjligtvis här och der finnas en eller annan hvars Gudsfruktan är så sann, hvars både yttre och inre vandel är

så obefläckad, hvars hjerta är så rent och oskyldigt, att han i sitt bröst liksom inrymmer hela christendomen, att Christi lära är liksom lefvande föreställd och afpreglad i hela hans väsende. Om en sådan skulle det med skäl kunna sägas att han är Guds Tempel. Men en eller två sådana utgöra ej Församlingen. De Heligas antal är öfverallt och till alla tider ringa; och hvad som undantagsvis gäller om en eller annan del gäller derför icke om det hela. Äfven i den christna Församlingens första och bästa tider var förhållandet sådant, som bevisas icke blott af det nu omtalta Brefvet till Corinthierna och dess anledning, utan äfven af mångfaldiga andra ställen i Apostlarnas skrifter, der förvillelser i läran bestraffas, missbruk beifras, fel och laster i lefvernet fördömmas. Till Församlingen sådan som den förekommer i verkligheten, sådan som den är och alltid varit, till den yttre och synliga Församlingen kan derföre Apostlens uttryck ej lämpas. Men utom den synliga gifves det äfven en osynlig Församling, en högre, en ädlare, kringspridd i alla tider och i alla länder, ett samfund förenadt ej genom yttre utan endast genom inre band, ett slägte af fulländade Christne, ett Guds husfolk, ett Helgamanna samfund, som utgör urbilden till den rätta, den *tänkta* christeliga kyrkan. Denna Församling eller kyrka är *En*, ty hon är enhällig i Tron, i Kärleken, i Hoppet. Hon är enhällig i Tron, icke blott i den tron som rör lärosatserna, ty dessa äro få och enkla i den mån som de äro hufvudsakliga. Ett barn kan fatta dem, ty de fattas mindre med förståndet än med hjertat: och *den som icke undfår himmelriket som ett barn, sannerligen han kommer der aldrig in.* Men den osynliga Församlingen hon är äfven enhällig i den tron, i den rätta, den lefvande, som visar sig i gerningarne, i den Tron som är själen till handlingens kropp, som uttrycker sig i lifvet, liksom Solen uttrycker sig i dagen, eller som Våren

uttrycker sig i blommorna; och egenteligen gifves det ingen annan Tro som förtjenar sitt namn, som verkar till bättring i lifvet eller till salighet i döden. — Men just härigenom är äfven den osynliga Församlingen enhällig i kärleken. Ty *den som Tro hafver till salighet, han hafver kärleken;* och *hade jag Tro så att jag kunde försätta berg, och hade dock icke kärleken, så vore jag intet,* säger Apostlen. Utan en sådan kärlek och välvilja för alla sina Bröder, utan den högre kärleken till Gud som är allas vår Fader, gifves det egenteligen ingen Christendom utan döpte Hedningar, hvilkas hjertan förneka den Gud som deras mund bekänner. — Den osynliga Församlingen hon är slutligen äfven enhällig i Hoppet, i det rätta Christeliga hoppet som bär nyckeln till odödlighet och evinnerligt lif i sin hand, och under alla lifvets stormar har sin rätta, sin säkra ankargrund i grafven. — En sådan Församling, hon och hon allena, är helig och allmännelig. Hon är helig, ty hon härstammar ifrån Helighetens ursprung, och icke blott härstammar utan återspeglar äfven i hela sitt väsende den eviga Heligheten, så vidt nemligen som den menskliga ofullkomligheten tillåter. Hon är allmännelig, nemligen till sin Natur och syfte, emedan hon bör omfatta hela menniskoslägtet, emedan hon inbegriper det allmänneliga, det vill säga det från all enskilt tillsats afsöndrade och rena af christendomen. Hon är *det nya Jerusalem,* hvilket omtalas i Uppenbarelseboken, det nya Jerusalem, *som ofvanifrån är, den heliga staden, som nedkommer af himmelen ifrån Gudi, tillredd såsom en prydd brud till sin Man. Si Guds Tabernakel ibland menniskorna, och han skall bo med dem, och de skola vara hans folk, och sjelfver Gud som deras Gud är, skall vara med dem.* (Upp. B. 21: 2; jfr Galat. 4: 26.)

Christelige Åhörare! Det är en sådan Församling, och den allena, som med rätta kan sägas vara ett Guds Tem-

pel. Den andra, den yttre, den synliga Församlingen hon är blott skuggan af den förra, dess fallna, dess ofullkomliga, dess fördunklade bild; men det måste vara dess bestämmelse att småningom närma sig sin föresyn och genom allt högre och renare utbildning nalkas sitt slutliga, sitt yttersta syfte. Men på hvilken punkt af utvickling den synliga Församlingen ock må befinna sig, så behöfver hon dock alltid en samlingsplats, der dess Ledamöter komma tillhopa för en gemensam Gudsdyrkan. Det är väl otvifvelaktigt att Gud bor öfverallt och att det vore en fåfäng och dåraktig föreställning att tänka sig Honom såsom instängd inom en gifven plats eller bunden vid en viss ort. Men äfven så otvifvelaktigt är det att menniskans inskränkta Natur, för att bättre fatta hans närvarelse, för att med mera samlade sinnen kunna tillbedja och lofsjunga honom, behöfver ett särskilt och bestämdt ställe, ett Tempel som är annat än himlahvalfvet, ett altar som är annat än jorden. Och derföre, så långt som Häfderna gå tillbaka, öfverallt der ett samhälle funnits, der Gud varit mer eller mindre fullständigt känd, mer eller mindre dunkelt anad, öfverallt finna vi Tempel och altaren åt Gud eller — Gudarna. Sålunda äro Hedningarnas Tempel, ännu i sitt grus, ett föremål för Åskådarens beundran; och många utaf dem blefvo renade och invigde till den ende sanne Gudens dyrkan. Bland de christne voro Templen till en början ringa och oansenlige; men när den christeliga Tron efterhand undanträngde sina motståndare, och steg för steg eröfrade hela den bildade verlden: då bugtade sig hvalfbågarna liksom himlabågen, då lyste ljusen på altaret, liksom stjernan lyste öfver Bethlehem, då lyfte Tornet sin spira emot skyn, då talade Klockorna med klingande tungor af Metall, Orgeln andades i brusande välljud och Rökelsekaret fylde sig och doftade ifrån Libanon. Äfven

i det fattiga, det mörka, det aflägsna Norden, dit Evangelii ljus sednare hann fram, reste man Templen, efter Tidens skick och tillgångar och byggnadssätt. Ty det förstås af sig sjelf att Herrans hus bygges efter någon likhet med menniskors, och att tillgångar, folkmängd, bruk och vana till väsendtlig del bestämma dess beskaffenhet. Man fordrar ej Södrens praktbyggnader, fulla af marmor och guld, i det torftiga Norden: och äfven inom vårt land begär man ej en stadskyrkas prydlighet och anseende i en ringa landtförsamling. Men det är likväl vissa fordringar som man utan undantag och med rätta gör af hvarje byggnad som vill anses för ett Herrans Tempel. Det kan ej alltid vara nytt, men man fordrar åtminstone med skäl att det underhålles i brukbart stånd, och när det en gång är föråldradt, att det ombygges. Man fordrar med rätta att det skall kunna utan trängsel och quäfning inrymma Församlingen, och vara tillräckligt, äfven för en växande folkmängd. Man fordrar med rätta att det skall vara ljust, ty christendomen är en ljusets lära och trifves ej i mörkret, himmelens ljus räcker till för Templet, blott vi vilja insläppa det. Dagen må gerna se våra goda gerningar, vi behöfva ej att skyla vår andakt för solens öga. Man fordrar slutligen med rätta att det skall vara, om icke prydligt, likväl åtminstone efter råd och lägenhet anständigt, värdigt, snyggt, på det att icke åsynen af hjelplös skröplighet, af vårdslösad bofällighet, af smutsig upplösning, måtte nedtrycka sinnet och förlama dess vingar, just när det som bäst behöfver att upplyfta sig och taga sin flygt till Gud, till Fadren öfver stjernorna. —

Dessa fordringar äro billiga. Jag frågar Eder, I Invånare af Pjetteryds Församling, om Er kyrka, i sitt närvarande skick, uppfyller dem? Jag ser henne med förvåning: hon har sannerligen icke sin like i Stiftet, troligtvis

ej i Sverige, knappast i Christenheten. Hvilken utaf Er, åtminstone bland de mera välmående, skulle vilja bortbyta sitt enskilta boningshus, eller ens sin ladugård, mot detta bofälliga brädskjul? Är detta ett Tempel värdigt en christelig Församling, hon må vara så ringa som helst, är det i en skum lada som denna, der menniskans högsta angelägenheter böra afhandlas, Guds ord förkunnas, Sacramenterna utdelas? Det säges att ett halft årtusen försvunnit sedan Er kyrka byggdes. Om så är borden I hafva funnit, redan Edra Fäder före Er borde hafva funnit, att hon långt för detta tjent ut sin tid och behöfde att gå till hvila. När Edra egna hus förfalla, då böten I på dem, och nybyggen dem, när de äro alldeles förfallna. Endast Herrans hus är Er likgiltigt, I sen att det bär femhundraårig mossa på sin panna, men I hoppens att det skall stå ännu i Er tid; och när det faller, som det en gång måste, då hoppens I att det icke skall vara Er som det krossar i sitt fall, utan endast Edra söner; och hvad kan det röra Er? — Fjorton år äro förflutna sedan min Företrädare i Embetet besökte denna ort, och utdömde Er kyrka som långt förut var utdömd af tiden. I förbunden Er då att inom fem år hafva åtminstone byggnadsvirket till Ert nya Tempel färdigt och framskjutsadt. Huru hafven I hållit Ert löfte? Gud har sedan dess förunnat oss frid och rolighet, Han har välsignat jorden med korn och kärna, och kyrkans förmögenhet har tilltagit i samma mån som dess bofällighet. Hon är för närvarande den rikaste i Stiftet, likasom hon är den uslaste; hon liknar en girigbuk som svälter ihjel på sina skatter. Huru hafven I hållit Ert löfte? Hvar är den sten som blifvit bruten, den bjelke som blifvit huggen, det spån som blifvit hyfladt till den utlofvade byggnaden? Jo, stenen ligger och sofver i jorden, bjelken står och grönskar på sin rot, spånet sitter otäljdt quar på sin stam. Skall det sitta der, tills det blir förmultnadt som

Er kyrka? Det skall det icke, så vida mitt Embete ännu gäller för något, så vida som jag ännu har röst och stämma i den Svenska kyrkans angelägenheter. Jag är kommen hit för att söka göra slut på detta skamliga oskick. Jag hoppas att det kan ske i godo. Jag hoppas der är ingen i Församlingen, som icke inser nödvändigheten att med endrägtig skyndsamhet godtgöra den allt för långa försummelsen. Jag hoppas att ej vidare mötas af onödiga invändningar eller tillkrånglade undflykter. I motsatt fall är jag tvungen att å högre ort anmäla förhållandet, och det är icke troligt att I kommen att vinna derpå.

Dock — härom skall jag snart närmare öfverlägga med Eder. Det är egenteligen en verldslig sak, ehuru den står i nära sammanhang med Församlingens andeliga angelägenheter. Hvad dessa angår, så har jag, enligt mitt Embetes pligt, låtit undersöka Er Christendomskunskap, och har funnit den . Jag förmanar Er samtelige att utvidga den kunskap I ägen och förskaffa Er den I saknen. Men särskilt förmanar jag Eder, I unge som omgifven altaret, det samma altare der I nyligen svurit ny trohetsed åt Himmelens konung, åt Oskuldens Herre och Beskyddare, Er förmanar jag särskilt att förkofra Er i hans kunskap och vandra på hans vägar. Ansen Er icke för fullärde, ty fullärd är menniskan aldrig på denna sidan grafven. Besinnen att I ären nykomlingar till arfvedelen i Jesu Christo och att det beror på Er sjelfva huruvida det arfvet skall förskingras eller förökas. Och förskingras det, hvad viljen I på den stora räkenskapsdagen svara honom som väl hade Barnen kär, väl var de ungas vän, men också fordrar rena hjertan och rättfärdighet utan vank? Öfvergifven derföre icke den vännen, vandren i hans ljus som leder Er till fromhet i lifvet, och till salighet i döden. Den Högste bevare Eder!

Och Er öfrige, Er samtelige invånare af Församlingen,

Eder förmanar jag med Apostlen Paulus: *Lägger bort vrede, grymhet, ondska, försmädelse.* Lägger bort dem, ty *vreden hvilar i en dåres hjerta,* säger Predikaren, vreden är som ett starkt gift som spränger sitt eget käril, han är själens rost, han är den gnagande matken som uppfräter ett menniskobröst. *Kläder Eder* (fortfar Apostl.) *uti hjertats barmhertighet, vänlighet, ödmjukhet, saktmodighet.* Ty dessa dygder äro den rätta Christendomens frukter, och på frukterna skolen I känna honom. Den barmhärtige honom skall barmhärtighet vederfaras, den vänlige skall vinna många vänner och Gud skall vara den ypperste ibland dem, den ödmjukes stol sättes högt i himlen, och den sig förnedrar han skall varda upphöjd; den saktmodiges vägar äro fridens vägar, och han stöter icke sin fot emot stenen. Derföre *unddragen hvarannan* (heter det vidare hos Ap.) *förlåter hvarannan om någon hafver något klagomål emot den andre; såsom ock Christus eder förlåtit hafver, så görer ock I. Men öfver allt detta ikläden Eder kärleken som är fullkomlighetens band. Och Guds frid regere i edra hjertan till hvilken I ock kallade ären.* Dessa ord behöfva ingen förklaring ibland Christne åhörare; ty om I icke erfarit i edra hjertan hvad försonlighet, hvad kärlek, hvad frid är, då har i sanning Er christendom varit fåfäng. Det berättas om Johannes, om den lärjungen som Jesus kär hade att, då han var gammal vorden, och ej längre förmådde predika som förr för de christna i Ephesus, då steg han likväl dagligen upp för altaret och sade till Församlingen endast de orden: *Mine käraste, älsker hvarannan inbördes.* Och om I frågen mig hvad som är summan af Jesu lefnad och död, hvad som är hjertat af hans lära, då vet jag ej bättre att svara Er än med Johannis ord: *Mina käraste, älsker hvarannan inbördes.* — Men jag fortfar i min förmaning med Paulus: *I Män, älsker Edra hustrur och varen icke bittre emot dem. I hustrur,*

varer edra männer underdåniga, såsom tillbörligt är, i Herranom. Ty väl är mannen quinnans hufvud, men quinnan är äfven mannens ära. Han är den starkare, men derföre skall han äfven vara den ädlare; han skall icke missbruka sin öfvermakt, icke förbittra den svagares lott, han skall påminna sig att hon öfvergifvit fader och moder och följt honom, Gud har satt honom till hennes beskydd och icke till hennes Tyran. Och på sin sida må quinnan besinna att Gud skapade henne till att älska och fördraga, att kärleken är hennes styrka och tålamodet hennes seger; när hon ärar sin man, då ärar hon med det samma sig sjelf, då bor frid och trefnad i huset, och välsignelsen gjuter sig som en ström derutöfver. — Det heter vidare hos Apostlen: *I barn, varer edra föräldrar lydige i allting, ty det täckes väl Herranom.* Och att I bevisen föräldrarna lydnad och hörsamhet, det är ju både Naturens och Uppenbarelsens bud, det är ju en pligt både inför Gud och menniskor, det är ju äfven Ert eget bästa; ty hvem vet bättre än föräldrarna hvad som göres Eder behof, hvem kan vara angelägnare än de om Er framgång? Barnslig kärlek och lydnad, äro icke de en sinnebild af den kärlek och lydnad Gud, som är allas Fader, med rätta fordrar af oss alla, sina barn, är icke föräldrakärleken en sinnebild af Guds kärlek till sitt menniskoslägte. Och derföre fortfar också Apostlen: *I fäder, reten icke Edra barn;* ty barnet växer ju till och förkofrar sig under edra ögon, det har ju af Naturen samma väsende, samma viljans frihet som I, det är ju en himmelens arfvinge liksom I sjelfve. Förmenen dem derföre icke hvad rätt, hvad billigt är, hvad som passar deras ålder, förtrycken dem icke med Er öfvermakt eller edra nycker, upplösen icke sjelfmant de band hvarmed Naturen fästat dem vid Edra hjertan. Och hvad som gäller om Barnen, det gäller ju äfven om Tjenarena, de antagna barnen, de sjelfvalde medlemmarne

af Ert hus. I afseende på dem förmanar Apostlen: *I Herrar, hvad lika och rätt är, det beviser Tjenarenom, vetande att I hafven ock en Herra i himmelen,* behandlen dem ej hårdare än I kunnen ansvara, bemöten dem med saktmod, med faderlig omsorg, ty I ären dem i föräldrars ställe, och sjelfve ären I tjenare i Guds stora hushåll, ingen är Herre utan Gud allena, den jordiske Husfadren är blott en ringa bild af den store Husfadren ofvan stjernorna. Och till Eder, I tjenare, heter det slutligen: *Varer lydige Edra herrar i allting: icke med tjenst för ögonen,* ty ögontjenaren är en hycklare och Gud ser hans falskhet, *utan med hjertats enfaldighet,* det vill säga uppriktigt och utan flärd, *och med Gudsfruktan,* det är, med den tanken att I tjenen, icke blott under Husbondens, utan äfven under Guds ögon, som ser Eder trohet och vedergäller den vid dagarnas ända, om ej förr. — —

Chr. Åh. I återfinnen dessa förmaningar samtelige hos Apostl. Paulus i hans Bref till de Christne i Colossä Cap. 3. Läser dem, begrunder dem, och i synnerhet följer dem: Då varder Guds Tempel uppbygdt i Eder, till en förklaring af den yttre Tempelbyggnaden som förestår. Och dertill önskar jag Er välsignelse af Honom i hvars namn Templet skall byggas och vigas, i hvars namn alla jordens slägten välsignade äro. Böjer derföre Edra hjertan till Gud och anammer hans välsignelse: Herren välsigne Eder och bevare Eder etc. Amen!

Till v. Pastor Nordholm.

I ingifven skrifvelse af d. 11 November har Hr Prosten B., bland annat, äfven beklagat sig deröfver att tillgången vore honom betagen till flere Handlingar som vore honom nödvändiga för att afgifva förklaring öfver de anmärkningar som blifvit gjorda vid hans Pastoralvård. Då det ingalunda är Cons:ii mening att betaga Herr Prosten B. något lagligt medel till sitt försvar, så äger T. att lemna honom del af sådana Handlingar som han för sin förklaring anser sig behöfva; hvarvid likväl påminnes att det blir på T:i ansvar att tillse det Handlingarna återlemnas oförändrade och till alla delar sådana, som de blifvit emottagna. Denna skrifvelse meddelas T. Bråkenhjelm.

Wexiö d. 17 Nov. 1830.

Till T. Bråkenhjelm.

I skrifvelse af d. 11 sistl. November har T. begärt anvisning till Besvärs anförande öfver BiskopsVisitationen i Pjetteryd d. 16, 17, 18 Octr. Till följe häraf får Cons. tillkännagifva att dylika Besvär böra inlemnas i Kongl. Majsts EcclesiastikExpedition inom 30 dagar etc. —

Vidare har upplysning blifvit begärd i hvad förhållande T. nu mera står till Biskop och Consistorium. Härå länder till svar och efterrättelse att, så länge T. icke är vid Embetet skild, detta förhållande är tillräckeligen bestämdt af Kyrko-Lagen och PrestEden; hvaraf följer att T. måste åtlyda Cons:ii befalningar, med öppen rättighet att sig deröfver sedermera å vederbörlig ort besvära, så framt T. dertill sig befogad finner.

Slutligen har T. anmält sig nu mera vara till helsan så återställd att han kan och vill PastorsEmbetet sjelf förrätta, och till följe häraf yrkat att genast i dess utöfning insättas. Men då T. sjelf redan dragit denna fråga under Kongl. Majsts nådiga ompröfning måste Dess höga beslut i detta mål afbidas.

W. d. 8 Decr. 1830.

Till T. Bråkenhjelm.

T. har under d. 20 sistl. November till Consist. återskickat flere särskilta Embetsskrifvelser med vägran att deröfver ingå i någon förklaring, under föregifvande att T. ej längre kunde anse sig som Embetsman och att dessutom vid den af Prosten Granstrand anställda Inventering allt blifvit tillräckligen redovisadt. Hvad det förstnämde angår så måste Cons. betrakta T. såsom Embetsman så länge han ännu Embetet innehafver; och den omständigheten att Pastoralvården för närvarande är uppdragen åt en annan kan ingalunda frikalla T. från redovisningsskyldighet och ansvar för hvad som blifvit tillgjordt under den tid T. sjelf förestod Pastoratet. Beträffande åter Inventeringen så åsyftade den, hvad redan sjelfva namnet tillkännager, ingenting annat än uppteckning och öfverlemnande till vice Pastor af Kyrkans tillhörigheter och Handlingar i det skick som de förefunnos; men ingalunda tillkom det Prosten Granstrand att vid detta tillfälle ingå i någon granskning af T:s Pastoralvård i allmänhet, hvilket är Biskopens ensak, eller deröfver afgifva något vitsord, som ej heller i InventeringsInstrumentet förekommer. Det förundrar Cons. att T. kunnat vilja genom dylika invändningar betaga sig sjelf sin rätt att förklara sig, eller hoppas att sådana undanflykter skulle befria från ostridig ansvarsskyldighet. Consist. åtminstone bör och skall icke genom dylika påfund låta gäcka

sig och den allmänna ordningen, utan ålägger härmedelst T. å nyo, och på det allvarsammaste att, sednast inom en månad efter delfåendet häraf, inkomma med förklaring

1:o öfver de anmärkningar som vid sista BiskopsVisitation blifvit gjorde och som i bifogade Protokoll finnas upptagna, jemlikt Consist. skrifvelse af d. 20 sistl. Oct. som T. förut bekommit, men hvilken ånyo sändes 2:o öfver frågan om Trienniiräkningarna hvilken skrifvelse af Tit. återsänd nu åter meddelas 3:o öfver skälen till vägrad nattvardsgång för Anders Jönsson i Nybygden. Skrifvelsen härom har Tit. likaledes återsändt, hvarföre den ånyo meddelas; och detta allt vid det ansvar som Kyrkolagen i XIX Cap. 23 § stadgar för den som emot sin Biskop och Förmän genstörtig är uti de saker som deras Embete angå. —

Wexiö d. 8 December 1830. —

Till T. Bråkenhjelm.

I flere skrifvelser till Biskop och Consist. har T. tillåtit sig, dels insinuationer som skulle de anmärkningar hvilka blifvit gjorda vid T:s Embetsförvaltning härleda sig från personlig förföljelse, dels i allmänhet en ton och skrifsätt, opassande för en bildad man och ännu mer för en Prestman, olämplig mot en part och ännu mera mot förmän och domare. I anledning häraf får Cons. fästa T:s uppmärksamhet derpå att det icke är genom skamlösa och ogrundade insinuationer, icke heller genom bitterhet och grofheter som man med framgång försvarar sin sak. Är hon god så försmår hon en dylik nödhjelp, är hon dålig så försämras hon ännu mera deraf. Öfver de åtgärder Cons. i denna sak vidtagit eller framdeles kan komma att vidtaga dömma högre Myndigheter i fall deras dom påkallas; men vid den skriftväxling som i anledning häraf kan äga rum, förbehåller sig Cons. att T. ej förgäter den aktning det har rätt att fordra af sitt underlydande Presterskap. Consist. har ansett sig skyldigt att i detta afseende på förhand och på det allvarligaste varna T., men i den händelse en sådan varning skulle finnas fruktlös, ser det sig nödsakadt att, till eget fredande, anlita de medel Lagarna i dylikt fall erbjuda.

Wexiö d. 8 Decr. 1830.

Förklaring.

STORM. ALLERNÅD. KONUNG.

Sedan Hr. Prosten Bråkenhjelm hos Ed. Maj. anfört underd. Besvär deröfver att vice Pastor d. 27 sistl. Aug. blifvit, utan hans begäran eller medgifvande, tillförordnad i Pjetteryds Pastorat, och dessa Besvär blifvit till förklaring communicerade, får Consist, jemte Handlingarnas återställande, i detta ämne afgifva följande underd. utlåtande.

Besvärsskriften börjar med att beskylla Consist. för ingenting mindre än *våld* och *orättvisa;* hvarefter, och såsom Inledning, följer en framställning af hvad som föregått det öfverklagade våldet. Vid denna framställning utbeder sig Cons. att få anmärka flere omständigheter. Det är sant att undertecknad Biskop från Hr Löjtnant Bråkenhjelm emottagit 2:ne skrifvelser, den förra innehållande underrättelse om Hr Prostens iråkade sjukdom, den andra om dess fortfarande och omöjligheten för den sjuke att bevista den till d. 18 Aug. utlysta Visitationen. Denna sistnämde skrifvelse ansågs så angelägen att den genom ett expres bud d. 14 Aug. aflemnades i Wirestad Prestegård der då Biskopsvisitation var började. Hr Prosten nekar likväl att hans Son undanbedt honom Visitation; men då vid en Biskopsvisitation Pastor skall redovisa för sin Embetsförvaltning, således vara närvarande och kunna föra sin talan, så kan en anmälan om hans oförmögenhet härtill icke rimligtvis inne-

hålla någon annan mening än att Visitationen måste inställas; och på denna grund blef den äfven Söndagen d. 15 Aug. i Pjetteryds Kyrka aflyst. En eller två dagar derefter infann sig HäradsProsten, okunnig om Hr Prosten Bråkenhjelms sjukdomsförfall, för att enligt Kyrkolagen biträda vid Visitationen, vid hvilket tillfälle han ålade Hr Prostens Adjunkt, Nordholm, att Lördagseftermiddag d. 21 Aug., då undertecknad Biskop skulle ankomma till Agunnaryd, underrätta om Prostens helsotillstånd. Afsigten härmed var att i händelse detta emedlertid förbättrats dagen derpå som var Söndag kunna från predikstolen utlysa antingen Visitation eller åtminstone ett sammanträde med Församlingen rörande kyrkobyggnaden till en dag i påföljande vicka, hvarigenom Biskopen undvikit att för tredje gången resa till denna trakt, belägen på gränsen af Stiftet. Hr Prosten B. vidgår sjelf i sin underd. Besvärsskrift att han hindrat Nordholm från denna resa, under föregifvande att han borde bereda sig till morgondagens gudstjenst och under Pastors sjuklighet förestå hans Embete, liksom om N., hvilken i början af vickan fått HäradsProstens tillsägelse att resa, icke förut kunnat bereda sig till sin predikan, utan måst uppskjuta dermed till lördagseftermiddag. Och hvad möjligtvis förefallande Embetsgöromål angår under denna eftermiddag, så förtjenar anmärkas att utom Pastor och hans Adjunkt vid Pjetteryds Kyrka äfven finnes en tjenstgörande Comminister, boende inom Församlingen, och hvilken i detta fall kunnat anlitas. Herr Prosten måste derföre haft något annat och mindre lösligt skäl hvarför han hindrade Nordholms resa till dess det för denna gång var för sent att från Predikstolen sammanlysa Församlingen. Härmed må nu vara huru som helst, så hade N. i allt fall felat derigenom att han ej åtlydt en befallning af HäradsProst, som är honom en högre Myndighet än hans

Pastor. I anledning häraf emottog han, vid det Extra Consistorium som hölls i Agunnaryd, en välförtjent föreställning. Det Protokoll som härvid fördes bifogas i underdånighet (Litt. A.) och utvisar att vid detta tillfälle ej annorlunda var fråga om Prosten B. än så vida som N. gaf honom skulden för sitt uteblifvande, en sak som Hr Prosten sjelf erkänt. Men inför E. M. påstår han att helt annat vid detta Consist. förefallit, att undertecknad Biskop dervid skall ha haft en mängd förnärmande tillmälen och utlåtelser rörande Prostens person och embetsförvaltning; endast finnas de ej i Protokollet, emedan Biskop skall ha befallt Notarien att derur utesluta dem. Detta vill med andra ord säga att Protokollet blifvit på Biskopens befallning *förfalskadt.* Han skall i det följande yttra sig öfver det ansvar han i underdånighet måst yrka för en så grof beskyllning. Cons. får emedlertid anmärka att en sådan förfalskning ej kunnat äga rum genom en öfverenskommelse mellan Biskop och Notarius allena. Tvenne andra personer, neml. undertecknad Lector Ahlstrand och HäradsProsten Forssander, hvilka vid detta tillfälle voro närvarande som Ledamöter, måste äfven hafva deltagit i förfalskningsbrottet; ty Protokollet är för dem justeradt och af dem erkändt. Ehuru nu ett i laga ordning justeradt och erkändt Protokoll plägar anses äga vitsord så bifogas likväl i underd. och till yttermera visso af HäradsProsten Forssander, den enda af de åklagade som ej deltar i denna förklaring, ett särskilt Betyg (Bil. L. B) af innehåll »att vid detta tillfälle intet annat passerat än hvad i Protokollet infördt är».

Det följer nu i ordningen för Consist. att förklara sig öfver dess egenteligen öfverklagade åtgärd, nemligen anställandet af vice Pastor i Pjetteryds Pastorat. Bedömmandet af en sådan åtgärd tyckes bero på tvenne frågor: Har ett Cons. rättighet att tillförordna v. Pastor, äfven utan

tjenstgörande Kyrkoherdens begäran? Och, i fall detta bejakas, har Vexiö Consist. vid ifrågavarande tillfälle ägt skäl att utöfva en dylik rättighet?

Hvad första frågan angår, så gifves ingen Författning som i detta afseende bestämmer Consistorii rättighet. Men då det på ena sidan är Cons:ii ovillkorliga pligt att tillse det Pastoralvården i Stiftet må ordenteligen förestås, och på andra sidan ett sådant ändamål ej kan uppnås så framt denna vård quarlemnas i sådana Pastorers händer som antingen genom ålderdom eller sjuklighet eller ovilja eller försumlighet, eller af hvad annan orsak som helst dertill äro oduglige; så måste häraf följa att Cons. ej kan betagas en sådan rättighet, såsom grundad i sakens natur, i behofvet af allmän ordning, i idén af hvarje Stiftsstyrelse. Också har den, så vidt Cons. känner, hittills icke blifvit ifrågasatt. Det är sant, de fleste Pastorer som af en eller annan orsak känna sig ur stånd att rätt förestå sin Församling, pläga hafva så mycken känsla af Embetets vigt och angelägenhet att de sjelfmant begära att få öfverflytta dess ansvar på en vice Pastor. Men om detta ej inträffar, om det finnes en Kyrkoherde som uppskattar sina krafter så högt eller sitt Embete så lågt att de alltid svara emot hvarandra, skall det då bero på hans godtycke att så länge han behagar hindra införandet af bättre ordning och skick inom Församlingen, skall kyrkans och folkets behof vika för hans nycker eller hans egenkärlek, skall Styrelsen icke äga rättighet att för det allmänna bästa vidtaga en åtgärd den han är för likgiltig eller för högmodig att begära? Det tyckes vara Hr Prosten Bråkenhjelms mening att en sådan åtgärd alltid måste föregås antingen af en rättegång mellan Consistorium och Pastor eller åtminstone af en ransakning der han öfverbevistes om Embetsfel, försummelse eller oduglighet. Denna mening skulle vara riktig om det vore det samma att tillförordna

v. Pastor för en Kyrkoherde som att afsätta honom från Embetet. Men detta är ingalunda förhållandet. Genom v. Pastor förlorar han ingen af de förmåner som åtfölja tjensten, icke ens utöfningen af sitt Embete i de delar der v. Pastor ännu anser honom kunna förestå det; det enda han förlorar är mödan, den han ej längre är vuxen, och ansvaret som han ej mer kan bära. Hvarje annan Embetsman som ej längre kan förestå sin tjenst, måste begära afsked; Kyrkoherden begär endast en Vicarius eller i annat fall får den, der det behöfves, Med ett ord, tillförordnandet af en v. Pastor är icke en juridisk handling, utan ett ordningsmål; och Cons. skulle beklaga kyrkodisciplinen i det Stift der DomCapitlets beslut i dylika mål, enligt hvad Hr Prosten B. yrkar, icke förr finge verkställas än de genomgått alla instantierna af en långvarig rättegång. —

Om det således måste vara Cons:ii rätt att, med eller utan Pastors begifvande, tillförordna Vicarius der det behöfves, så framt en Ecclesiastikstyrelse skall ha någon betydelse och ordningen inom Kyrkan ej öfverlemnas på discretion åt underlydande Embetsmän: så återstår nu att i underd. visa huruvida en v. Pastor verkeligen behöfdes i Pjetteryd och om Cons. följakteligen ägt giltiga skäl att en sådan tillförordna.

I Cons:ii Protokoll af d. 27 Aug. innevarande år, hvilket är bifogadt den underd. Besvärsskriften, finnas dessa skäl upptagna. De äro Hr Prosten Bråkenhjelms ålderdom, hans vacklande helsa och den derpå med skäl grundade förmodan att han vid en så hög ålder icke lär med något allvar bedrifva den redan länge beslutna kyrkobyggnaden hvartill ännu icke ens några förberedande anstalter blifvit vidtagna. Detta sistnämda är endast en lindrigare Term för hvad Cons. i en annan skrifvelse af samma dag (likaledes Besvärsskriften bifogad) kallat Hr Prostens kända obenägenhet för

ifrågavarande kyrkobyggnad. Hvad nu dessa skäl angår, så förnekar icke Hr Prosten sin ålder. Tvertom åberopar han den ofta, dels för att klandra Biskopen särskilt, som icke gjort ett sjukbesök, dels Biskop och Consist. gemensamt, derföre att de icke, af vördnad för ålderdomen, velat åsidosätta Församlingens behof eller blunda för oordning och försumlighet. I afseende på sin helsa, så försäkrar Hr Prosten att den fordom *varit* god, hvilket Cons. ej heller bestridt; men i år åtminstone har händelsen så fogat att Hr Prosten alltid varit sjuk, så ofta fråga uppstått om redovisning för hans Embetsförvaltning; ty äfven vid den Biskopsvisitation som ändteligen i October månad kunde hållas i Pjetteryd var han för sjuklighet frånvarande. Sjuttiofem år äro dessutom redan en sjukdom; och ingen lär kunna vänta eller begära att en man vid denna ålder skall äga den jemna helsa, drift och rörlighet som erfordras om icke för Pastoralvården i allmänhet likväl åtminstone för de mångfaldiga detaljer som åtfölja en Kyrkobyggnad. Men ingenting bestrider Hr Prosten så ifrigt och vidlyftigt som den tanka Cons. yttrat att han förmodas ej vilja göra något allvar med denna kyrkobyggnad, och att hans obenägenhet härför vore allmänt känd. På flere sidor ordar han om obehörigheten att dömma på en blott förmodan, och om omöjligheten för hvar och en annan än Gud och Hr Prostens eget samvete att känna hans inre tänkesätt. Det gifves likväl, med Hr Prostens tillåtelse, ett bepröfvadt medel att lära känna detta: det är mannens handlingssätt i en bestämd sak under en följd af år. Icke mindre än 14 år äro nu förflutna sedan vid Biskopsvisitation 1816 enhälligt beslöts att ny kyrka af sten skulle uppföras, plats utsågs och Materialierna borde om 5 år, således 1821, vara framskaffade. Detta var också hög tid; ty kyrkan som är af träd anses vara byggd 1344 och har således stått i nära ett halft årtusende,

är dessutom ovanligt mörk och för trång att rymma hälften af Församlingen. Betydliga hinder borde ej heller möta vid detta företag: ty Församlingen har tillräcklig tillgång af Byggnadsmaterial både i sten och trädvirke, och Kyrkokassan uppgick vid sista Bokslut till 5,729 rdr b:co. Herr Prosten påstår väl att en dubbel summa erfordrades; men detta är alldeles ogrundadt; ty Cons. känner med säkerhet att Nöbbeleds nyligen fulländade stenkyrka, lika stor som den kan behöfvas i Pjetteryd, ej kostat församlingen i contanta utgifter mer än omkring 4,700 rdr b:co. Om Kyrkokassan för 10 år sen var mindre, så voro äfven arbetslönerna lägre och de materialier som måste köpas erhöllos till vida bättre pris än nu. Frågar man nu huru Hr Prosten B. under sådana förhållanden behandlat detta ärende, eller hvad som under den långa tiden blifvit tillgjordt för beslutets verkställighet, så befinnes att *intet* är tillgjordt, icke en sten är bruten, icke en bjelke huggen till den beslutna byggnaden, saken befinner sig alldeles i samma skick som för 14 år sedan; och en sådan skamlig försummelse är likväl icke hos någon Myndighet hvarken hos Landshöfding- eller BiskopsEmbetet af Pastor anmäld eller beifrad. Det är af detta handlingssätt som Cons. med skäl slutat att Hr Prosten saknade antingen vilja eller förmåga eller beggedera att förmå Församlingen till någon verkställighet, och att han på sin höga ålderdom icke skulle genomdrifva en sak hvaraf han äfven under yngre och raskare år ej gjordt något allvar. Hvad detta sistnämde angår så har Herr Prosten sjelf haft den omtankan att vid sin underd. Besvärsskrift bifoga Handlingar som bevisa det och ovedersägeligen ådagalägga att han i fjorton år tillåtit Församlingen att förhala tiden med de lösligaste förevändningar och onyttigt käbbel rörande beslut som långt förut voro laga kraftvundna. Dessa Handlingar äro SockenstämmoProtokollerna från 1816 till 1829

rörande de åtgärder som för kyrkobyggnaden blifvit vidtagna. Cons. utber sig att här i sammandrag få anföra deras väsendtliga innehåll.

1816 d. 20 Octobr. beslöts att hvarje helt hemman skulle bryta och framköra 2 kubikfamnar tjenlig sten, som finge tagas på Prestgårdens ägor. Den af Hr Biskop Mörner utsedda kyrkoplats ansågs af flere skäl för olämplig, och syn borde anställas för att besigtiga så väl denna som en annan föreslagen plats.

1817 d. 7 Decr hade en sådan syn blifvit anställd och bland de flere föreslagne platserna den på Stora Bredingen befunnen tjenligast, hvarföre Församlingen förenade sig om att der uppföra kyrkan. På denna Sockenstämma väcktes af några fråga om Trädkyrka.

1817 d. 21 Decr. reserverade sig Ordföranden emot förslaget om ny kyrkoplats såsom obehörigt och stridande mot beslutet vid Biskopsvisitationen. Förslag inlemnades öfver Materialier, nödvändiga antingen kyrkan byggdes af sten eller träd, och hvilka under vintern borde framskaffas.

1818 d. 18 Febr. uppgjordes och bestämdes en jemförelse emellan särskilta slag af Trädmaterialier.

1818 d. 18 Octr frågades huruvida ansökan om tillåtelse att bygga trädkyrka vore gjord, hvartill svarades nej, men med tillkännagifvande att sådant snart skulle ske.

1820 d. 25 Julii, samma fråga och samma svar.

1822 d. 7 Julii samma fråga; hvarpå ändteligen svarades att detta förslag ej haft någon framfart och att man nu ville bygga stenkyrka.

1823 d. 19. Octr. påmintes om Materialiers framskaffande, hvaraf följden blef den vanliga. Detta Protokoll saknas i de bifogade Bilagorna.

1828 d. 28 Septr. yrkades å nyo att kyrkan måtte anläggas på Stora Bredingen, hvilket af Ordföranden bestrid-

des. Församlingen beslöt att under instundande vinter framföra en famn sten af hvarje helt hemman. Byggmästare skulle åter anmodas att utsyna kyrkoplats.

1828 d. 15 Decr. skedde denna utsyning, hvarvid den af Hr Biskop Mörner föreslagna plats ansågs lämpeligast, der äfven kyrkan utstakades.

1829 d. 11 Januarii förklarades att, ehuru vid föregående höst Sockenstämmobeslut blifvit fattadt om framskaffande af sten, likväl intet enda hemman i Församlingen hade sten bruten och följakteligen ej kunde köra under vintern.

1829 d. 18 Octb. fortsattes tvisten om kyrkoplatsen. Ordföranden androg nu först att om Sockenstämmobesluten icke verkställdes, han ansåg sig tvungen att å högre ort anmäla förhållandet.

1829 d. 25 Octr, talades åter allehanda om kyrkoplatsen, och Ordföranden ansåg sig nu mera förbunden att inberätta förhållandet till Biskopen.

När man läser allt detta måste man med förundran fråga sig sjelf huruvida afsigten med dessa åtgärder varit att verkställa, och icke snarare att så länge som möjligt fördröja kyrkobyggnaden? Denna afsigt är åtminstone den enda som under allehanda förevändningar fullkomligen lyckats. Om Herr Prosten B. invänder att detta icke är hans skuld, och bevisar Församlingens, men icke hans egen obenägenhet för kyrkobyggnaden, så måste man, just i hvad som rör hans Embetsförfattning i denna sak fråga

Hvarföre han tillåtit att intet enda af de flere laga kraftvundne Sockenstämmobesluten om Materialiers framskaffande kommit till någon verkställighet eller hvarför en sådan försummelse ej blifvit på vederbörlig ort anmält och beifrad?

Hvarföre han tillåtit en del af Församlingen som år 1817 väckte fråga om Kyrkobyggnad af Träd och först

1822 förklarade att de öfvergifvit denna tanka att sålunda i 5 år opåtaldt fortsätta ett dylikt gäckeri med en föregifven ansökan som aldrig blifvit gjord, och hvars obehörighet i en ort som ingalunda saknar tillgång på sten, lätteligen kunde inses?

Hvarföre ifrån år 1823 till 1828, således åter i 5 år, hela frågan om kyrkobyggnad fått alldeles afstanna, utan att PastorsEmbetet dermed befattat sig?

Hvarföre det anmälande å högre ort om förhållandet, hvartill Herr Prosten ändteligen 1829, således efter 13 års besinningstid, ansett sig förbunden, äfvenväl uteblifvit, ehuru det varit hans skyldighet att 10 el. 12 år förut göra en sådan anmälan?

Dessa frågor hafva, till följe af Protokollet vid sista Biskopsvisitation, blifvit meddelade Hr Prosten B. som ännu är skyldig Cons. svaret derpå. De *kunna* ej heller nöjaktigt besvaras; och det är i sanning en sällsynt grad af oblyghet att till sitt rättfärdigande inför E. M. åberopa Handlingar, som just bevisa hvad man ville vederlägga. Ty om icke de åberopade Protokollerna i detta ämne å Hr Prostens sida bevisa en sällsam försumlighet, lamhet och liknöjdhet för den ifrågavarande angelägenheten, så inser Cons. icke hur någon sak skall kunna bevisas. Om det i öfrigt behöfdes något vidare bevis för Hr Prostens obenägenhet i detta afseende, så får Cons. i underd. anföra att det nyligen af honom begärt uppgift på den ersättning han fordrar för den boställsjord der nya Kyrkan skall anläggas: men han har vägrat att häröfver utlåta sig, med tillkännagifvande att han vore sinnad hos E. M. anföra underdåniga Besvär så väl öfver kyrkans uppförande på detta ställe som i allmänhet öfver hela Biskopsvisitationen och alla de beslut som dervid fattades. Så länge det alltså är möjligt tyckes han ha beslutat att motarbeta den förhatliga kyrkobygg-

naden; och ingen slags invändning, intet slags rättegångskrångel lär han lemna oförsökt för att ännu ytterligare hindra, eller åtminstone fördröja en angelägenhet den likväl Församlingens behof och hans egen Embetspligt förbinda honom att befordra. —

Genom det nu anförda hoppas Cons. att till påtaglighet hafva ådagalagt huruledes ingen ting var att vänta af Herr Prosten B. för uppförandet af den ifrågavarande Kyrkan i Pjetteryd, och att det således för detta ändamål var oundvikeligen nödvändigt att derstädes tillförordna en v. Pastor. Men denna åtgärd rättfärdigas äfven af andra omständigheter. Vid den BiskopsVisitation som d. 16, 17 och 18 sistledne October hölls i Pjetteryd visade sig flere och betydliga oordentligheter äfven i andra grenar af Pastoralvården. Det visade sig att Kyrkokassan varit illa förvaltad dymedelst att vissa år omkring 500 rdr b:co blifvit innehållna och således legat ofruktbara, äfvensom att en stående artikel under rubrik af obetalte Interessen, som stundom uppgå till 120 rdr och derutöfver, förekommer i räkenskaperna. Det visade sig att Husförhörslängden i allmänhet var otydligt och oredigt förd och att för 7 år, nemligen från 1813 till 1820, alldeles inga anteckningar finnas. Det visade sig att, från 1819 till 1827, således på 8 år, inga annotationer varit införda i Vigselboken, utan att Adjunkten på en gång upprättat förteckningen dels efter den så kallade klockarekladden, dels efter reversaler på utfärdade lysningssedlar som återkommit från HäradsProsten. Det visade sig att anteckningen öfver födde för några år på samma sätt blifvit upprättad på en gång af Adjunkten efter lösa dopsedlar förvarade hos Prosten. Såsom en naturlig följd af denna oordning visade sig äfven att Tabellerna öfver vigde, födde och döde icke öfverensstämde med det antal som anteckningsböckerna utvisade. Allt detta bestyrkes af i underdånighet bifogade Utdrag ur

Visitationsprotokollet §§. 11, 19, 20 (Bil. Litt. C.) Om Herr Prosten B. invänder att alla dessa oordentligheter blifvit anmärkta först sedan v. Pastor redan var tillförordnad, så svaras att Biskopen hvarken är eller bör vara så okunnig om tillståndet i de mångfaldiga Församlingar af Stiftet som han ännu ej hunnit visitera, att han icke på förhand och ungefärligen känner i hvad skick Pastoralvården på de fleste ställen befinner sig, ehuru han måste erkänna att hans väntan blifvit på ett obehagligt sätt öfverträffad i Herr Prostens Pastorat. För öfrigt hafva desse och flere dylika anmärkningar mot Herr Prostens embetsförvaltning blifvit honom i officiel väg meddelade; men han har vägrat att deröfver förklara sig, under det besynnerliga föregifvande att han, såsom nu mera ställd under v. Pastor, icke längre kunde anse sig som Embetsman: likasom om han ej måste ansvara för sin egen embetsförvaltning derföre att hans v. Pastor nu ansvarar för sin. Han har emedlertid på denna grund ouppbrutna återskickat flere af Consistorii embetsbref, beledsagade likväl af skrifvelser från honom sjelf, öfverlastade af rå ilska, af skamliga insinuationer, af otidig grofhet, och i allmänhet affattade i ett skrifsätt som man snarare kunde vänta sig af en ohyfsad Bondadvokat inför en Tingsrätt än af en Prestman som yttrar sig till DomCapitlet. Och detta är samma man som inför Ers majsts thron talar om sina christeliga tänkesätt, och spelar den förtryckta ålderdomens, den förföljda Oskuldens rôle. Det är samma man som öppet anklagar sina förmän för våld och orättvisa, och kröner sin oförskämdhet med att beskylla dem för ett förfalskningsbrott! —

Hvad slutligen detta sistnämda angår, och så vida som undertecknade Biskop och Consistoriales betrakta sig som enskilte personer, så kan väl ingen ting vara dem mera likgiltigt än Hr Prosten Bråkenhjelms omdöme öfver deras

karacter och handlingssätt; ty detta omdöme gäller icke inför samtiden, och har ingen efterverld. Men såsom Embetsmän hedrade med Ers Maj:ts förtroende att bevaka Kyrkans angelägenheter, måste de fordra upprättelse för dylika tilltag, och yrka i underdånighet och med anledning af 14 Cap. 7 §. RättegångsBalken att Hr Prosten B. må åläggas inför Cons. göra offentelig *afbön.* Cons. anser sig härtill äga så mycket mera skäl, som det ej kan undfalla Ers Maj:s vishet att hela denna fråga är mindre af enskilt än allmän natur. Ty om ett uppförande, sådant som Herr Prosten B. i hela denna sak iakttagit, skulle lemnas ostraffadt, så kan Stiftstyrelsen icke utan en mängd omvägar vidtaga någon kraftig åtgärd, äfven der den är nödvändigast. Försumligheten, duglösheten, illviljan sjelf skola stå fridlysta inom förskansningarna af misstydda borgerliga rättigheter, och Oordningen rotfästa sig i Kyrkan för att derifrån vidare utgrena sig i samhället. —

Consist. framhärdar etc.

W. d. 22 Decr. 1830.

BREF

Till B. von Beskow. 1.

Tufvan d. 14 Januari 1827.

MkBror!

Alltsedan de första juldagarna har jag varit sängliggande af en remittent feber som ännu ej rätt lemnat mig och ej tillåter mig vara uppe mer än 1/2 timme i sänder. Emedlertid har jag, under många afbrott, skrifvit hosföljande bref till Kronprinsen, som jag får be dig vara god och egenhändigt framlemna, och med ditt förord understödja. Genom Tannström har jag väl långt för detta låtit framlemna en Promemoria i saken, men som han aldrig svarar på bref, är jag inquiet för utgången, hvilken i flere afseenden är vigtig för mig, icke som enskilt men som Embetsman. Af den nyligen afgjorda Wallmanska saken finner jag väl att man ger Biskoparna rätt, nemligen då de begära en orättvisa: men huruvida denna princip äfven gäller då de ej begära annat än simpel och ostridig rättvisa, kommer snart att visa sig. Jag bör dock hoppas det bästa om Kronprinsen kan förmås att verkeligen interessera sig för saken och på allvar tala med Konungen sjelf; och det är för att förmå honom härtill som jag på det högsta anhåller om ditt biträde.

Jag hoppas du fått de rader jag skickade dig genom Wetterling som vidare upplyser dig om sakens förhållan-

de. Förlåt att jag denna gång ej förmår skrifva vidare, och helsa din Fru och mina vänner

Din
Vän
Tegnér.

2. Till Kronprinsen Oskar.

Tufvan d. 14 Januari 1827.

Högborne Furste, Sveriges och Norges KronPrins!

Eders Kongl. Höghet har nådigt tillåtit mig att i angeläg nheter dem jag ansåge vigtiga, vare sig för kyrkan eller undervisningsverket, någon gång skrifteligen få vända mig till Eders Kongl. Höghet sjelf. Tillsättandet af tvenne nu lediga regala Pastorater inom Vexiö Stift räknar jag för vigtigt af flere skäl, bland hvilka jag först bör nämna rättvisan. De personer dem jag i underdånighet föreslagit äro, så vidt jag kan inse, de mest förtjenta och de lämpligaste för den plats de söka. Men saken är dessutom särskilt vigtig för mig såsom Embetsman; ty Stiftet har få regala Pastorater, och det hvarken kan eller bör förmodas att Biskopen vid sådana tillfällen ej yttrar sin underdåniga mening inför thronen. För ett år sedan hade jag den obehagligheten att ett dylikt Pastorat bortgafs tvertemot min af alla kända önskan. Jag har blifvit kallad till styresman af ett Stift, der i min tanka mycket behöfver en revision, både inom kyrkan och skolan. Detta kan ej undgå att väcka missnöje hos många, som älska det traditionella systemet och finna sig väl i de en gång inlärda formerna. Eders Kongl. Höghet täcktes inse att min verkningsförmåga för hvad jag aktar rätt och nödvändigt till en väsendtelig del beror på det un-

derstöd jag kan hoppas från regeringens sida, och på öfvertygelsen att jag icke där saknar allt vitsord; och om Eders Kongl. Höghet nådigt täcktes vid detta tillfälle göra Hans Majestät Konungen sjelf uppmärksam härpå, gör jag mig i underdånighet förvissad, att Han ej nekar sitt bifall till hvad jag begär utan annat interesse än det för öfvervägande förtjenster och för församlingens bästa.

I den Promemoria jag genom Kanslirådet Tannström haft nåden tillställa Eders Kongl. Höghet finnas de skäl upptagne hvarpå jag grundar mitt underdåniga förord. De redan inkomna handlingarna upplysa dem vidare. Jag vet att tvenne Stockholmsprester göra anspråk, den ene på Jönköping, den andre på Ölmestad. Deras förtjenster lemnar jag i sitt värde, men de äro åtminstone ej samlade i Stiftets tjenst; och i ett Stift, som bland 70 Pastorater endast har 15 regala, vore det i sanning hårdt om fremmande personer och med mindre tjensteår skulle föredragas dem som känna folket och grånat i församlingens tjenst. I afseende på Jönköping särskilt torde äfven tillåtas mig anmärka att den blifvande Pastorn är sjelfskrifven Inspector öfver den derstädes förlagda högre Lärdomsscholan, således företräder mitt ställe på en ort, der jag endast sällan kan vara närvarande; och då ansvaret för skolan egenteligen hvilar på mig såsom Ephorus, är det naturligt att jag ej gerna kan se närmaste uppsigten deröfver anförtrodd åt obekanta händer.

Slutligen borde jag väl i underdånighet be om förlåtelse därför att jag just vid årets början besvärar Eders Kongl. Höghet med alla dessa detaljer; men jag har föreställt mig att den bästa nyårsönskan man kunde göra en Furste vore en uppmaning att befordra rättvisa. Ty rättvisan är på en gång den enklaste och säkraste regeringskonst; med den böra jordens Store börja, fortsätta och sluta. Furstens lycka är dock egenteligen ingen ting annat än Statens väl som

ytterst beror på att en hvar får sin rätt. Måtte derföre både detta och alla följande år af Eders Kongl. Höghets lefnad vara en fortgående förklaring öfver denna text! Då kommer lyckan, den rätta furstliga lyckan af sig sjelf, då är folket nöjdt midt under sina bekymmer, och vi andre, som särskilt älska Eders Kongl. Höghet, äro äfven nöjde; ty vi akta rättvisan för allmän vinst och önska oss icke, på dess bekostnad, någon enskild.

Underdånigst
Es. Tegnér.

3. Till C. F. Wirsén.

Högvälborne Herr Grefve, StatsRåd, Riddare och Commendeur af Kongl, Maj:ts Orden, En af de Aderton i Svenska Academien!

Då jag härmedelst tar mig den friheten att besvära Herr Grefven i en Ecclesiastisk angelägenhet, sker det i den öfvertygelsen att ingen gren af Styrelsen är främmande för Herr Grefvens verksamhet, och att Herr Grefven interesserar sig för det rätta, ehvad det också blifver ifrågasatt.

Tvenne regala Pastorater, Jönköping och Ölmestad, äro nu lediga här i Stiftet, och förslagshandlingarna redan uppgångna. Till det förstnämde lär i synnerhet HofPredikanten Rogberg vara en stark medtäflare. Jag kan så mycket mindre ha något personligen emot honom som jag icke känner honom mera än till utseendet. Ingen känner honom mera härnere; ty ehuru född i Stiftet har han dock aldrig gjort tjenst härstädes. Deremot har SlottsPastor *Wetterling* allt för sig: de fleste rösterna, 15 tjenstår mer än Rogberg, fullkomlig kännedom af Församlingen der han lefvat i 14 år, ypperlige

men välförtjente betyg öfver trägen presterlig tjenstgöring och bör i detta afseende äfven vara känd af SerafimerGillet under hvilket han som HospitalsPredikant lyder, och i synnerhet en utmärkt energie och verksamhet, nödvändig i synnerhet i Jönköping, der under en gammal och overksam företrädare all ecclesiastikordning blifvit förslappad eller upplöst. Härtill kommer äfven den omständighet att blifvande Pastorn i Jönköping vanligtvis är Inspector öfver den derstädes förlagda högre Lärdomsscholan, således företräder mitt ställe som Ephorus på en ort der jag sällan kan vara närvarande. Då ansvaret för Scholan egenteligen hvilar på mig är det naturligt att jag ej gerna kan se närmaste tillsynen deröfver anförtrodd åt obekanta händer; men Wetterling har sjelf såsom Schollärare tjenstgjort både i Vexiö och Jönköping, känner följakteligen Läroverket och interesserar sig med värma derför. Af alla dessa skäl har jag äfven i officiel väg gifvit honom mitt förord. — Hvad åter Ölmestad angår så är bland de föreslagna en transportsökande Kyrkoherde, som nyligen fått pastorat, den andra en Schollärare från Stockholm som väl räknar många tjensteår, men alla dubbla, hvilka ej böra ge något företräde till de mindre Pastoraten som Ölmestad. Här anser jag derför Comminister *Stenholm* mest förtjent, en man som grånat i församlingens tjenst och är utmärkt genom patriarkaliska seder och uppriktig och verksam gudsfruktan. På förslaget har han endast tredje rummet.

Herr Grefven täcktes ursäkta alla dessa vidlyftiga detaljer. De visa sakens objektiva sida. Men hon har äfven för mig ett särskilt, ehuru ingalunda personligt interesse, utan endast som Embetsman. I ett Stift med så få regala pastorater som Vexiö, kan och bör man ej föreställa sig att Biskopen vid dylika tillfällen ej yttrar sin underdåniga mening inför thronen. För ett år sedan hade jag likväl den

obehagligheten att ett sådant Pastorat bortgafs, tvertemot min allmänt kända önskan. Jag är här kallad till Styrelsen af ett desorganiseradt Stift, der kraftiga åtgärder fordras, och mycket både inom Kyrkan och Scholan fordrar en revision. Detta skall naturligtvis väcka missnöje hos de talrika anhängarne af det traditionella Systemet som trifvas väl i de inlärda formerna. Herr Grefven inser lätt att min verkningsförmåga för hvad jag anser rätt och helsosamt väsendteligen beror på det stöd jag kan påräkna ifrån Styrelsen, och på öfvertygelsen att jag ej saknar allt vitsord inför thronen. Min vördsammaste anhållan är derföre att Herr Grefven täcktes vid detta tillfälle göra Hans Majestät Konungen uppmärksam på denna omständighet, och att jag som Chef måste göra anspråk på något förtroende, till dess jag genom partiskhet eller oskicklighet förverkat det.

I afseende på de omtalte Ordensdecorationerna torde jag framdeles få skrifteligen uppvakta.

Till det nya året önskar jag Herr Grefven den lycka som en stor verksamhet bygger sig sjelf, genom det goda hon befordrar eller det onda hon förekommer. De stora krafterna komma från Gud: måtte han länge upprätthålla dem hos Herr Grefven, till landets väl och Herr Grefvens ära!

Framhärdar med djup vördnad
Herr Grefve och StatsRådets
ödmjukaste tjenare
Es. Tegnér.

Tufvan d. 14 Januari 1827.

Till C. A. Agardh. 4.

Tufvan den 15 Januari 1827.

MkBror!

Jag har alltsedan de första juldagarna varit sängliggande af en remittent feber. Nu börjar jag att kunna vara oppe, men är dock ännu mycket matt och kan ej skrifva ett bref utan täta afbrott.

En afskrift af Holms förbindelse medföljer. Den innefattar, som du ser, tvenne alternatifver: det ena att jag i October månad borde ge anvisning till viss man i Landskrona: det andra att han skulle få lösa arrendespannemålen, i fall han så ansåge förmånligare. Af dessa alternatifver har han sjelf valt det sednare som bestyrkes af hans bref af d. 23 September hvilket jag förvarar. Härigenom förföll naturligtvis all fråga om anvisning. Hela invändningen är alltså en nullitet. Compromiss är onödig i en så klar sak. Emedlertid, då han i synnerhet tyckes klaga öfver Hafrepriset, har jag nedsatt det till 10 rdr. I hosföljande bref som du torde vara god tillställa honom, förekommer mitt ultimatum, med begäran att han genast ville låta dig eller mig veta huruvida han antar det eller ej. I sednare fallet skickar jag min lagsökning directe till Hoffman på Malmö.

Af Bönderna i Reslöf har jag väl genom Müller å Sockenstämma låtit begära 15 rdr för Kornet, men vet ej ännu hvad de svarat. Jag förutser mycket krångel och att jag förmodligen äfven här blir nödsakad till afslag. Vore min helsa bättre och väderleken mindre kall — vi ha stark vinter och mycken snö — så borde jag visserligen för en så vigtig sak göra en resa till Skåne. Nu är det mig omöjligt, och jag måste alltså besvära mina Vänner ännu vidare.

Hvad Undervisningsverket angår så kunna vi väl i det närmaste anse det förloradt, så framt det nemligen skall bero af Commiténs åtgärder. Då du tyckes vilja undandraga dig nästa sammanträde, vet jag icke heller hvarföre jag skulle resa till en samling der jag i allt fall ej kan verka något högre än en protest. Visserligen äro många anhängare att påräkna inom Commitén; men dels sakna de ljus och reda — som Tannström — som Ågren, dels erfarenhet och academisk underbyggnad, som Lefrén, Berzelius, Weigel. Med en sådan armée slår man icke det traditionelle catholska partiet, som stöder både flyglar och centre på de otillgängliga, förruttnade träsken af en död forntid. Beträffande Lärofriheten så är min tanka att den är tillräckligen försäkrad derigenom att Apologistien drages in i Lärdomsscholan, och den som vill slipper att lära de döda språken, hvilket utgör det egentliga tvisteämnet i Scholan; såsom en offentlig anstalt, måste hon ha och bibehålla ett offentligt ändamål, som ej kan vara annat än att bibringa Elementerna för allmän bildning. Skulle Lärofriheten utsträckas derhän att den ene fick afpruta Mathemtiken, den andre Historien och den tredje Geografien så skulle det hela förfalla till ett Special-Institut, utan allt allmänt syfte, och confusionen onödigtvis fördubblas. Skicka mig hvad du skriffvit om Academierna: du skall snart återfå det. Kunde du på en vicka resa opp med Schütz så gjorde du mig ett stort nöje, helst då jag i vinter ej lär kunna få se Bolmeer. Med Vexiöboarna, de eländiga, har jag afbrutit allt umgänge och ser dem aldrig utom i Consistorium, för att hundfila dem. Det är verkl. ett förkastadt slägte med hvilka jag hädanefter ej ämnar göra mig gemen. Vore jag endast frisk så skulle jag nog trifvas rätt väl ensam med mina böcker. Nu då jag ej kan arbeta, är saken litet betänklig.

Var god och helsa Reuterdahl och säg att det väl var

min mening att Tidningen borde utkomma månads men ej vickovis, men ingalunda att den skulle vara så vidtomfattande som närvarande plan. Af mig, som är sjuk, kan, åtminstone för första häftet, ingen ting väntas, helst då det lilla poëtiska jag kunde ha medtagits dels af Fruntimmer, dels af en annan tillämnad Samling.

Helsa mina vänner och bekanta från

Din

T—r.

*

Till B. von Beskow. 5.

Tufvan d. 2 Februari 1827.

Bäste Beskow. Det var mig alldeles oförmodadt att man 8 dar efter förslagets uppkomst skulle afgöra Jönköpingssaken; ty man plär i allmänhet ej göra sig så brådt om i Ecclesiastik. Då det emedlertid skedde alldeles efter min önskan är jag visserligen ej missnöjd med denna skyndsamhet. Mitt bref till Kronprinsen innehåller ingen ting annat än nu mera alldeles öfverflödiga detaljer i denna sak och en annan som nu också är afgjord, ehuru på annat sätt än jag föreslagit. Du behöfver alltså ej besvära H. K. H. med detta förlegade bref, utan bränn eller förstör det på hvad annat sätt du finner lämpligast.

Att utgifva Erik anonymt kan jag icke tillstyrka dig. Alla veta ju ändå att den är af dig, och anonymen kan då lätteligen af många anses för ett blott pruderie som vi böra lemna åt Fruntimren. Med de förhållanden hvari du står till KronPrinsen tycker jag äfven det är billigt att du till honom dedicerar ditt arbete. Förmodligen väntar han det och jag inser intet skäl hvarföre du ej skulle uppfylla en sådan väntan. Att Skalderna närma sig thronen är en

gammal god Nordisk sed, när det nemligen sker utan förödmjukelse och bortkastande af eget värde. Det gagnar Poësien, och hvad Poëten sjelf angår bör han vara för stolt att önska sig någon annan fördel än den som tillfaller hans konst. Dessutom synes KronPrinsen, som blott menniska betraktad, vara en så rättsinnad, fast och älskvärd caracter, att man ej behöfver blygas för hans bekantskap inför allmänheten. Jag åtminstone, som likväl berömmer mig af att vara likså liberal som sjelfvaste Argus, skulle, nemligen i dina förhållanden ej tveka att visa menniskan så väl som Fursten en dylik uppmärksamhet.

Hvad Norge angår så känner jag ej rätt tvisteämnet; men det förefaller mig i allmänhet besynnerligt hvarföre de Regerande äro så angelägna att genom concessioner från folkets sida utvidga sin makt. I samhällsbildningens närvarande skick finnes det ju ändå så många sätt att leda både rådgifvare och Nation efter sin önskan, att alla dylika omvägar synas mig temligen öfverflödiga. Det är som om man nödvändigt ville gifta sig med den man tycker om: bevare Gud, hvilken polygamie! Du som Stockholmsbo vet väl att det gifves andra och lättare medel att komma till målet. Sedan jag nu frisknat temmeligen till, har min hustru varit rätt illa sjuk af pleuresie och är ännu sängliggande, dock utom fara. Det här stället som vi bo på är egenteligen bygdt som ett sommarhus, men alltför lättfärdigt för 26 graders köld. Vi äro derföre nödsakade att underhålla den eviga elden, och frysa ändå.

Framför min vördnad för din Fru och helsning till alla bekanta.

Din

Vän

Tegnér.

Till K. A. Nicander. 6.

Tufvan d. 9 Febr. 1827.

Det har ingalunda varit med min vilja som jag så länge lemnat obesvaradt det poëtiska bref, hvarmed Herr Kongl. Secreteraren hedrat mig; men jag har allt sedan de första juldagarna varit plågad af en remittent feber, som länge hållit mig vid sängen; och sedan jag sjelf blifvit någorlunda återstäld, insjuknade min hustru i en våldsam pleuresi, hvarifrån hon ännu ej är fullt återkommen. Året har således för mig börjat under olyckliga tecken, och jag har varit nödsakad att försumma all brefskrifning, äfven den, hvartill jag af tacksamhet var förbunden. Att detta är förhållandet i afseende på Tit. bref, behöfver jag icke vidlyftigt försäkra; ty när jag derifrån, såsom billigt är, afräknar det hyperboliska, som gerna åtföljer Poësien, återstår ändå alltid det dyrbaraste, nemligen välvilja, att tacka för, och tillfredsställelsen att se sig gillad af den hvars omdöme man värderar. För det nyckfulla bifallet af en allmänhet som i dag förgudar hvad hon glömmer i morgon, har jag egenteligen aldrig haft något sinne. Jag har öfverlefvat för mångens popularitet för att tro på varaktigheten af min egen, äfven om jag dervid fästat något värde; men visserligen fägnar det mig, att de bättre göra rättvisa snarare åt hvad jag i Poësien åsyftat än hvad jag hittills kunnat åstadkomma. Herr Kongl. Secreteraren är icke den ende bland mina bekanta som uppmanat mig till vidare verksamhet i denna väg. Men dervid möta för närvarande många hinder, både inre och yttre. Till de förra höra en ojemn helsa, ett ännu ojemnare lynne och öfvertygelsen

att jag, med allt bemödande, dock aldrig kunde drifva det rätt långt i Konsten. Bland de sednare bör jag i synnerhet nämna mitt Embete som upptager mycken tid, i synnerhet innan man hunnit orientera sig deri. Att betrakta det som en blott Pensionsanstalt, som en engelsk Sinecur, ligger icke i mitt lynne: den som äter Statens bröd, måste göra Statens tjenst, så länge och så godt han kan, om icke af annat skäl så åtminstone för att undgå att förakta sig sjelf. Dessutom är BiskopsEmbetet i ordets bättre betydelse ett andligt Embete, och det gifves inga gåfvor för goda att använda derpå. Jag vet visserligen att jag i sakernas närvarande skick ingen ting väsendtligt kan uträtta; men äfven det oväsendtliga fordrar sin omsorg, och hvarje ärligt bemödande har sitt vitsord, icke i framgången, utan i sig sjelf. Jag anser mig, med ett ord, förbunden att väsendtligen åt detta håll rikta min uppmärksamhet, och så mycket mera bör det glädja mig att Svenska Sången emedlertid ingen ting förlorar derpå då en man som Tit. med ungdomens kraft och ifver upprätthåller den. I synnerhet gläder mig Tit. yttrade beslut att arbeta på vår Dramatik som i sanning är allt för vårdslösad. I *Runesvärdet* ligger ett dramatiskt frö som vi alla gerna såge utvickladt. Jag är ingen dramaturg, har således egenteligen ingen rätt att yttra mig i dylika frågor; men tillåt likväl, för välmeningens skuld, att jag på förhand varnar för tvenne nu för tiden vanliga tragiska afvägar. Den ena är *die romantische Breite* som framställer icke en *handling*, utan en *epok* på skådebanan, hvarigenom interesset försprides och förslappas, liksom vattnet förlorar i djup hvad det vinner i yta. Ty all dramatisk Konst är dock till sitt innersta väsende *concentrisk*, tragedien är icke historiens brännspegel, utan endast *focus* deraf; om trädet ej agas och qvistas, bär det ingen frukt. — Det andra, hvarför jag

äfven gerna ville varna, är *Mysticismen*, hvars dimmiga och hålögda gestalter äro mig lika vidriga hvarhelst jag möter dem, i Religion, i Vettenskap, i Konst. I Konsten i synnerhet förhåller sig Mysticismen till det rätta poëtiska, som interjektionerna till det utbildade språket. All Mystik är en återgång till barbari och i Poësien så mycket förderfligare som det outgrundliga just hör till Poësiens väsende; men nb. ett outgrundligt ljus som gör solblind, icke ett mörker som endast gör spökrädsla — och ficktjufvar. Lyckligtvis falla de mystiska dimmorna annars nu för tiden öfverallt i Poësien; bland kulisserna, helst de tyska, sväfva de ännu qvar. Låt dem icke komma öfver Östersjön.

Farväl; var frisk, var glad, var verksam för det sköna, som det tillhör ungdomen både att bilda och att eröfvra; och om Tit. någon gång tänker på mig, så tänk som på en man, som gläder sig åt Tit. framgång för den Konst han älskar, för samtidens, för efterverldens skuld.

Vänskapsfullt
Es. Tegnér.

Till C. G. von Brinkman. 7.

Tufvan d. 11 Febr. 1827.

Alltsedan de första juldagarna har jag varit sjuk, bästa Brinkman, af en remittent feber, som länge höll mig vid sängen, och sedan ännu längre i ett tillstånd af mattighet och förslappning både till kropp och själ, hvilket jag ännu ej fullt öfvervunnit. Sedermera insjuknade min hustru ganska våldsamt af pleuresie och sväfvade några dar i ögonskenlig lifsfara. Nu är äfven hon bättre och kan vara

uppe. Men att jag under denna tid ej kunnat skrifva hvarken till dig eller andra hoppas jag du ursäktar.

Jag bifogar härjemte några rader för Nicander som du torde vara god tillställa honom. Hans poëm till mig är, som du riktigt anmärker, allt för grant. Äfven torde det väl innehålla något för mycket om honom sjelf. Men det är vanligt att ungdomen som inom sig känner kraft att utföra mycket, förvexlar föresatsen med dess verkställande, och på förhand speglar sin egen förträfflighet i arbeten som ännu ej äro till, liksom en nygift man högmodas öfver sitt faderskap innan barnet är födt. Så vida detta nu beror på känslan af inneboende kraft, så kan ej vara något ondt deruti; ty den tid kommer snart nog då man inser att hvad man gjort ej svarar mot hvad man föresatt sig och att de flesta poëtiska idéer abortera i födseln. Fixerar sig åter en sådan sinnesförfattning till stående egenkärlek och sjelfbeundran, så förtages möjligheten af all fullkomning, och man blir mindre än man kunde, derföre att man anser sig för mera än man är. Missnöjet med sina egna poëtiska productioner är derföre helsosamt så vida det föranleder att alltjemt sträfva till något bättre, ehuru det på andra sidan ej kan nekas att det nedslår och nedsätter, väl också ofta upplöser sig i fullkomlig overksamhet. För närvarande tyckes en dylik nedslagenhet och misströstan vara det som minst är att befara hos vår gode Nicander, hos hvilken just motsatsen synes rådande: men jag har det hopp till hans stora talang, vanligtvis alltid förenad med sundt omdöme, att sjelfförnöjdheten faller i den mån som förtjensten stiger, liksom vår egen skugga förkortas allt som dagen växer. —

Sedan jag börjat kunna vara uppe, har jag för det mesta varit sysselsatt med att tentera eller rättare läsa för PrestCandidater som i nästa månad skola ordineras.

Då prestexamen för $^{2}/_{3}$ af Ståndet är den enda som tages, så tror jag mig, emot vanligheten härstädes, dervid böra fästa någon vigt, och gör större anspråk än man här varit van vid. Jag vet väl att ingenting väsendtligt kan läras på den korta beredelsetiden af några månader, och att jag i allt fall nödsakas ordinera Studenterna som de äro; men jag hoppas att när mina fordringar bli bekanta man i framtiden bättre svarar deremot och anmäler sig mindre oförberedd. Tänkte endast mitt Consistorium på samma sätt, kunde kanske något, ehuru visserligen ändå alltid obetydligt, för prestbildningen åstadkommas. Men mina Lectorer äro inga nyhetsälskare; och då nu ingenting är så gammalt som okunnighet och råhet inom Presteståndet, så förstås af sig sjelf att de göra hvad de kunna för att bibehålla den oafkortad.

Jag längtar nu verkeligen efter bref ifrån dig, för att få höra hur du sjelf lefver, dels hurudant tillståndet är i den sfer der du andas och hafver din varelse. Framför min helsning för dem alla och bed dem ursäkta en sjukling, som endast på detta sätt kan göra sig påmint. Min hustru och Fru Myhrman be helsa dig.

Din
Vän
Tegnér.

*

TILL O. BOLMEER. 8.

Tufvan d. 23 Febr. 1827.

MkBror!

Både jag och dina öfriga vänner häruppe ha med mycken oro hört din svåra och långvariga sjukdom omtalas, och

glädja oss nu att den är, om icke fullt öfverstånden, åtminstone bruten. Jag hoppas emedlertid att när den en gång är förbi, den skall bekomma dig bättre än någon brunnskur, och fullkomligt rensar dig från all den feta och osunda materia peccans som du förut nödsakades kringsläpa.

Ett Document för Bengt Magnus medföljer till underskrift. Det har hos mig blifvit något uppehållet, dels för marknadens, dels för en resas skull på landet: men jag hoppas det ändå ej kommer för sent.

Allt sedan jul ha först jag och sedan min hustru varit sjuka: nu ligger en af tjenstfolket. Det är således i intet afseende bättre här än i Skåne, men i många vida sämre. När helsan är svag och humöret kinkigt, finner man sig ingenstädes väl. För öfrigt lefver jag här på min Tufva temligen isoleradt, och är aldrig oftare i Vexiö än jag är tvungen dertill, vanligtvis en gång i vickan. Du kan således trösta Stenström med den underrättelsen att jag der umgås med ingen, ett par Fruar undantagna; och mindre kan han väl icke begära.

Wetterling fick Jönköping: men det var med mycken möda som jag kunde hålla Rogberg undan. Både han och hans slägt, som redan älskade mig förut, äro som du väl kan förmoda, nu alldeles förtjusta. För Stenholm gjorde jag allt hvad möjligt var: men Gagner hade långt förut löfte på Pastorat, och dessutom (hvilket var hufvudsaken) en pension af Kungens handcassa, som aldrig fort nog kan indragas. Emedlertid gör sakens utgång mig ondt för Stenholm, som likväl nu lyckligtvis fått ett arf på några tusen rdr efter sin Svåger.

Under marknaden var jag en vicka inne i Vexiö. Der var kallt och tråkigt. Spectakler, conserter och assembleer saknades icke, men jag bevistade blott ett par. Le beau

monde de la province förekom mig temligt samtagen. Af Presterna voro få inne, bland dem Lemchen med sin Fru, som troligtvis varit vackrare på den tid du gjorde amour för henne. Heurlin var också inne men icke Lisa som säges flitigt studera Bibel och Psalmbok, troligtvis för att ersätta hvad mannen i denna väg försummar.

På Söndag är val i Väckelsång. Wieslander anses vara säker om pluraliteten ehuru man tror att Schütz äfven får många röster, helst från Tingsås. Förslag till Unnaryd ha Ljungberg, Andrén, Brandt. Cederschöld och Wieslander i Odensjö klaga. Blir Linneryd ledigt så tros Theolander söka det med allvar. Lundelius slippa vi aldrig från Scholan. Thulin och Filén bli Apologister i Jönköping. Colliander är nämnd till Collega efter Dyk som fått afsked.

Vid slutet af Juni hoppas jag kunna komma till Skåne och då måtte vi väl på något ställe träffas. Helsa emedlertid hjertligast Stenström och hans famille och tänk, när du blir frisk, någon gång på

Din
redlige Vän
Tegnér.

Min hustru och flickorna be mycket helsa. Lars Gustaf svettas i mellanlexan, men har börjat få mycken lust för läsning, hvilket är Mellins förtjenst. Sophie Ljungquist, Asmunds Enka, är här öfver vintern: men tala icke om det för Stenström, allraminst att jag åkte ner med henne från Stockholm.

9. Till F. M. Franzén.

Tufvan d. 24 Febr. 1827.

Bäste Franzén. Med en ung Magister Hildebrand från Calmarelän, som reser till Stockholm för att söka sin fortkomst i någon civil väg, skickar jag dig åter fjerde och femte Sångerna af Alvastra, hvartill ej förr någon säker lägenhet yppat sig. För dessa sånger behöfver du hvarken frukta mitt eller någon annans omdöme. De innehålla ett galleri af Idylliska taflor, sådana som endast du kan teckna dem. Den blinda gummans förtröstan till Gud, hunden med sitt kärleksbref af löf i munnen, Svante och Margareta på kullen under hängbjörken, den återkomne älskaren som vattnar blommorna åt sin trolösa, Sophies visa, hvars rörande elegiska skönhet ännu mera förhöjes genom afbrottet med sångerskans lättfärdiga pigkarakter — det är en tårpil som växer på en dansplan —, Mariebilden på Susenberg, bondgården på Omberget: detta och mycket annat måste oemotståndligt gripa hvarje rent och oförderfvadt sinne och hör till det slags Poësie som är en aftonrodnad af Paradiset. Berömligt är äfven det poëtiska förstånd och den omtänksamhet hvarmed du på förhand antydt möjligheten af en förbindelse mellan Svante och Marta Lejonhufvud och som måste utgöra den svåra knuten i Poëmet. Berömligt är äfven den gedigna och classiska enkelheten i språk och framställning, som nu en gång för alla hör icke blott till ditt poëtiska *manér*, utan till ditt *väsende*, och som är att jemföra med en Skönhet som försmår icke blott smink utan äfven alla vanliga prydnader, och likafullt drar allas hjertan till sig utan att sjelf veta derom. Men jag fruktar att det fordras mera öfvade och klarsynta

ögon än som kunna påräknas hos mängden att göra full rättvisa åt denna enkelhet, och igenkänna den poëtiska gestalten under den okonstlade drägten. Vi äro nu en gång vana att betrakta Poësien mera som en *boklig* än som en *skön* konst, och att se Sånggudinnan i Styfkjortel, ehuru den enkla Grekiska drägten otvifvelaktigt är både naturligare och vackrare. I sammanhang härmed, och då du visserligen ej önskar att jag berömmer utan inskränkning, så underställer jag dig sjelf, huruvida ej någon gång kammarjungfrur, gummor och allmoge äro alltför pratsamma, och jollret för *omständigt* i Poëmet, eller med andra ord, om icke det naturliga närmar sig det hvardagliga mera än som vederbör? Jag inser visserligen att tonen i *Alvastra* går och bör gå flera toner inunder den som råder t. ex. i din Gustaf Adolf och din Julie: men månne icke ändå Poësien, med undantag af det rent comiska, fordrar ett slags adelskap i Språket, svårt att förena med det allt för borgerliga, som väl mera hör till lifvet än till Konsten? När man har, som du, en englaröst, tycker jag att man bör höja den, och ej tala allt för lågt. Men det är möjligt att det beror blott på mitt enskilta tycke om ett och annat ställe i detta afseende synts mig felaktigt. — Mötet mellan Sture och Dacken på Ingelstads högar hade lätteligen kunnat, om ej bordt, mera utmålas och objectiviseras. Vore Dacke i poëmet annat än en bifigur, så skulle jag äfven önskat att han blifvit framställd med något mera storhet och ädelhet, vare sig som härförare eller som svärmare; dels emedan detta är efter Historien, dels emedan Gustaf Vasa sålunda haft en värdigare motståndare. — Att Svante vid underrättelsen om sin fästmös trolöshet — (ty trolöshet är och blir Margaretas uppförande huru det också framställes, likasom Ingeborgs i Frithiof, men det är omöjligt, till och med i poësien, att ge Fruntimren någon annan märkvärdig-

het) — icke röjer någon harm, om ej mot henne åtminstone mot Kungen, utan endast sörjer som en förstämd trumma: detta, om också motiveradt på hans vördnad och beundran för den store Kungen, torde dock likväl för mången synas en resignation som är mera christelig än naturlig hos en förälskad yngling och en förolämpad Riddersman. Men Skalderna, äfven de största, smitta ibland sina hjeltar med sin egen carakter; och af detta skäl har du lagt mycket, kanske för mycket af din egen evangeliska blidhet i Sturens hjerta. — Dock, detta är allt idel Recensentanmärkningar, mera passande för Hammarsköld än för mig. Skulle också något deri vara ej aldeles ogrundadt, så hindrar det likväl ingalunda ditt Poëm att i det hela vara ett mästerstycke af rörande idyllisk skönhet och träffande historisk sanning i målningen af en hel tidsålder. Det sednare är äfven *Julie*, men det historiska interesset är der mera universelt och så till sägande cosmopolitiskt, emedan Fransyska Revolutionen är och blir den egentliga roten hvarur verldshistorien hädanefter kommer att vexa opp, i Europa åtminstone: hvaremot Gustaf Vasas tidehvarf har en mindre vidsträckt, men också för oss kärare betydelse, och ligger vida närmare våra Svenska hjertan. Måla derföre ut din tafla med friskt mod och låt inga, grundade eller ogrundade detalj-anmärkningar, uppehålla dig från att fullända det hela. I afseende på versifikationen, så är du väl deri allas vår mästare: men äfven som lärjunge måste jag be dig att undvika de stumma, följakteligen falska rimmen på artikeln, som för mitt öra bortskämma den skönaste, jag vill ej säga vers, men bild och tanka. —

I början af julen sjuknade jag in af en remittent feber som höll mig vid sängen en månad. Sedan blef min hustru sjuk. Nu äro vi väl begge återställda, men mitt lynne är i olag, och mörka och oroliga tankar äro mina dagliga

gäster. Jag ser också sällan andra, eller ville åtminstone ej se dem, och skulle gerna lefva ännu mera isoleradt än jag gör. Jag har den dårskapen att interessera mig för mitt Embete, åtminstone för hvad jag anser vigtigt deraf, och gör mig i detta afseende mycket, troligtvis onödigt och orimligt bekymmer, hvilket jag måste sluta derutaf att ingen delar det, eller, här på orten åtminstone, ens förstår hvad jag menar, när jag yppar det. Jag kan ej säga att man motarbetar mig; men man sätter emot mig en vis inertiæ, en gapande, oöfvervinnelig liknöjdhet, ett slags ökaktig istadighet som förargar mig ännu mera än en öppen och ärlig och ifrig opposition skulle göra. Dertillmed spionerar man hvad man kan på mitt öppna, sorglösa, oförsiktiga väsen. Ett lösligt ord, helst om det innebär ett skämt eller en smula gadd mot någon gängse dumhet och hvarmed jag intet ondt ment, uppfångas och transporteras från mund till mund och återkommer efter flere vickor, ja månader, behörigen tillökt och förbättradt. Om detta på ena sidan kan vara ett retningsmedel helsosamt mot den tröga håglöshet hvari jag håller på att försjunka, så är det äfven på den andra nedslående att finna sig misskänd, då man vet med sig sjelf att man åtminstone vill det rätta. Dock — detta lär väl öfverallt vara verldens gång, och egenteliga felet är visserligen hos mig, som är för okynnig eller för lättsinnig att äfven i umgänget anlägga den vanliga släpmunderingen hvari hela verlden trifves och finner sig väl. — För närvarande är jag sysselsatt med att läsa för de blifvande presterna. Visserligen kan jag på några vickor ingen ting väsendteligt lära dem, vet också att man finner mina anspråk alltför öfverdrifna; men jag hoppas att sedan dessa en gång genom tradition blifvit kända bland de Studerande, dessa småningom vänja sig att uppfylla dem. Följde alla härvarande Examinatorer

en dylik regel så kunde med tiden något vinnas för den nu alldeles försummade prestbildningen. Jag vet rätt väl att det ej är bildningen ensam som utgör presten; men när frågan är om 2:ne Gåshalfvor är väl önskeligt att åtminstone den ena förbytes till något mera menskligt skick. Råheten är i vår tid Christendomens argaste fiende, och det gifves väl en lycklig enfald, men ingalunda en lycklig okunnighet hos Religionsläraren. Vexiö Stift har ej fullt 100 Pastorater för sina 300 prester; $^{2}/_{3}$ af dessa taga alltså aldrig någon annan examen än prestexamen: bör man då icke fästa någon vigt dervid? — Dock, — det är icke för dig jag behöfver att i detta afseende rättfärdiga mig.

Helsa min Brorson. Det vore önskeligt om han kunde arbeta sig upp till något mer arbetslust, något mer liflighet. Dagdrifveriet förderfvar i Stockholm de flesta ynglingar. Gif honom derföre så mycket att göra som du möjligtvis kan. Min äldsta Son blir snart Candidat, och extravagerar något i läsning, men det försvinner nog med tiden. Den yngste går i Vexiö Schola och artar sig ej illa, ehuru jag icke tror att han blir läskarl. Min hustru ber, jemte mig, tusenfaldt helsa din Fru och barnen. Må väl, och tänk någon gång vid tillfälle på din redlige Vän

Tegnér.

10. Till C. F. af Wingård.

Tufvan d. 25 Febr. 1827.

MkBror!

St. Sigfrids marknad, som utgör Smålands Carneval, har hindrat mig att förr än nu tacka för bref, Tal — och förmaningar. Hvad Talet angår, så gör det dig, i min tanka, mycken heder. Tal vid högtidliga tillfällen pläga vanligtvis

vara det sämsta af högtiden, de behandlas så flygtigt som bordsbönerna vid ett kalas, man har blifvit så van vid deras tomhet på innehåll, att man studsar vid motsatsen. Men ditt Tal innehåller mycket både skönt och träffande, och sjelfva framställningen, sammanträngd som hon är, och kanske derigenom stundom litet hård, är dock alltid kraftig och originell. Ett och annat yttrande torde väl tåla många inskränkningar, t. ex. hvad som säges om Religionens inflytande på Scholan. Religionens verkan är dock i allmänhet snarare practisk än theoretisk, Vettenskap och Konst äro hårdnackade hedningar, de dopattester hvarmed man utstyr dem äro väl för det mesta understuckna. Religionens syfte är väl egenteligen att verka på lifvet mer än på Scholan. Religionens eget interesse synes mig äfven fordra att man icke blott erkänner detta utan äfven gör det gällande; ty just de vettenskaper som stå i närmaste förhållande till den samma, såsom Theologi och Philosophie, äro ju i sig sjelfva de osäkraste och mest omtvistade, och deras historia för större delen en chronique scandaleuse. Är icke Dogmhistorien en Satir på Theologien, påminner ej Philosophiens Historia om Spiess Biographien der Wahnsinnigen, ha icke begge dessa vettenskaper från urminnes tider häfdat sin rätt till [säte] och stämma på den menskliga dårskapens Riddarhus? Dock, detta hindrar ingalunda den utmärkta förtjensten af ditt Tal hvarpå jag egenteligen borde bli afundsjuk, så framt ej fromheten hos mig något öfverstege fåfängan.

Beträffande åter förmaningarna, så bör jag tacka derför, så vida som de äro föranledda af vänskap för mig. Men jag fruktar hvad hufvudfrågan angår att vi alltid komma att tänka olika. Du tyckes vara Optimist i uppfostringsvägen. Jag har deremot den öfvertygelsen, ingalunda försvagad genom min befattning med härvarande scholverk, att vårt

nu gällande undervisningssystem är felaktigt både i afseende på en förvänd och naturstridig *method*, då frågan är om menniskobildning i allmänhet, och i afseende på Läroämnenas *omfång* och *urval*, då frågan är om Embetsmannabildning i synnerhet. Jag anser det för omöjligt att kunna tjena Staten med samma kunskapsförråd nu som för flera Sekler tillbaka, och de som likväl förvärfvat sig skickligheten dertill, ha icke scholan att tacka derför, utan just den Efterschola hvari tiden tagit dem. Vi kunna ej gerna neka att tiden oupphörligen går, jag vill ej säga framåt, men åtminstone i nya riktningar i afseende på menskliga vetandet under det scholan envisas att stå still, och utkastar det ena nödankaret efter det andra för att hålla sig fast i stormen. Jemför man factiskt undervisningsmethoden i scholorna nu och för femti år sedan, så är ju skillnaden påtaglig. Hvarföre skulle det gamla göra så många concessioner åt det nya om icke derföre att det uppenbarligen är det svagare, hvarför växer med hvart decennium ett stycke nytt dödkött i vår Scholordning, om icke derföre att dess organiska princip är förstörd? Och just denna princip envisas man att bibehålla och försvara, under det man årligen tillåter förändringar i detaljen. Då nu, helst i afseende på methoden, nya åsigter börjat göra sig gällande i halfva Europa, tycker jag för min del att det ej vore så olämpligt att underkasta dem, icke en theoretisk pröfning som ingenting afgör, utan en practisk, och i yttersta instansen vädjan till Erfarenheten, för att efter dess vitsord förkasta eller antaga. Detta var ju också meningen med den föreslagna Experimentalscholan som hvarken kunde eller borde inympas på en *gammal* stam, då man just ville veta hvad frukter en *ny* komme att bära. Också hörde jag i Commitén aldrig något, hvarken grundadt eller ogrundadt, anföras häremot. Sedermera har man sagt mig att Hammarsköld eller någon

annan Kometsvans ifrat emot försöket såsom riksförderfligt, hvilket för mig blir ett nytt skäl att tro på dess nytta. Jag har verkeligen ingen stadgad öfvertygelse om den nya methodens användbarhet och nytta för den lärda undervisningen, men just för att få en sådan, önskade jag saken pröfvad icke i Commitén, icke i Tidningar, icke i Tyska barnböcker, utan i Erfarenheten. [För]öfrigt tar jag gerna reson, om man endast ville vara god och låta mig höra den; men hvad du och andra säga om tom formalism o. s. v. är alltför allmänt och obestämdt för att kunna på något bestämdt sätt besvaras. Jag vet icke om jag kan komma upp till nästa sammanträde, men får väl i allt fall del af Handlingarna, och derigenom nödiga, hittills saknade, upplysningar, jag vill ej säga om det nyas brister, men åtminstone om det gamlas förträfflighet. — Af Enberg har jag fått Handlingarna in extenso, med undantag af Ågrens »Proben Deutscher Art und Kunst». Behagas något häraf så kan jag skicka med friposten. — Var god och bed Bruhn skicka hit exemplar af sin Kyrkohistoria, hvarpå är brist. Jag följer den vid prestexamen.

Vänskap och högaktning

Tegnér.

*

Till J. Faxe. 11.

Tufvan d. 26 Febr. 1827.

Min bästa Herr Adjunkt

Jag tackar af hjertat för Herr Adjunktens vänskapsfulla bref och för gåfvan af den nya Grammatikan, som jag genomögnat och finner rätt lämpelig, ehuru den här och der kunnat vara mindre fullständig för skolbehof. Jag har sedan skrifvit till 2:ne Ephori om dess införande i skolorna, och skall, allt som jag hinner, skrifva till flere. I

Vexiö och Jönköping är den redan antagen. Af 200 Exemplar som Mellin fått lära omkring 120 vara afsatta. Hädanefter kan man dock för detta Stift ej påräkna mer än 30 à 40 Exemplars afgång för året. I Skånska scholorna är den förmodligen redan införd, och om, som jag hoppas, hon snart blir det i de öfriga Stiften, och hvartill jag anser för ett nöje att bidraga hvad jag kan, hoppas jag att Herr Adjunkten på detta företag blir inte blott skadelös, utan äfven kan påräkna någon behållning. Den större Grammatiken afsättes väl också, men mera långsamt. Den hör egenteligen till Academierna, och vederbörande Professorer derstädes se ej gerna att man afviker från de Compendier de sjelfva läst öfver och med möda bibehålla i minnet.

Schütz fick icke Wäckelsång, som ej heller var att förmoda, men han ämnar söka det nu lediga Linneryd, ehuru dertill finnas starka medtäflare inom Consistorium. Jag unnar både honom och Herr Adj. befordran, men fruktar att han måste afbida sin fars död, för att vara säker på flyttning. Gubben är 83 år gammal.

Tack för all vänskap och redlighet i Lund. Framför tusen helsningar från mig och de mina till Biskopens familj, Engeströms och öfriga Vänner. Omkring Midsommar kommer jag till Skåne, dit jag längtat sedan jag reste derifrån.

Helsa Reuterdahl.

Vänskapsfullt

Tegnér.

12. Till J. Adlerbeth.

Tufvan d. 4 Mars 1827.

Bäste Adlerbeth!

Med ÖfversteLeutnant Ekenstam skickade jag dig Wallmans interessanta afhandling öfver Verend, hvilken jag

hoppas du redan återfått, och är jag dig högeligen förbunden för lånet. Jag hoppas det icke är dig emot att jag häraf låtit genom Magr. Forssander, som mycket interesserar sig för antiquariska undersökningar, och som länge tänkt på en Beskrifning öfver Småland, göra ett, ehuru ofullständigt utdrag, helst när jag derjemte på mitt hedersord lofvar dig att deraf, utan författarens särskilta tillåtelse, intet bruk, åtminstone intet missbruk, skall göras. Wallmans arbete har glädt mig, emedan det alltid gläder mig, när man sätter det enskilta i sammanhang med det hela, till exempel våra ProvincialHistorier och landskapstraditioner med Svenska Historien, hvilken sistnämnda just derigenom är ofullständigare än hon borde vara att man ej gjort tillbördligt afseende på de spridda historiska Elementerna i orterna, utan ensidigt hänfört allt till en öfverkung i Upsala, hvars välde dock väl var ganska inskränkt; eller, med andra ord, studerade hela Statskroppens anatomie — på hufvudet. För öfrigt har Förf. flere, helst Etymologiska hypotheser, som väl torde vara mera skarpsinniga än tillförlitliga; men man har ingen annan lykta att tillgå i det historiska mörkret. — Utgången af Wallmans process var mera skamlig än oväntad. Hade han ingått i det uppgjorda förslaget om Historiska professionen i Lund, så hade han derigenom blifvit försatt på en plats som varit mera passande för hans verksamhet än Linköping; och obegripligt synes det mig verkeligen, att en man med hans kunskaper och arbetsförmåga envisas att qvarstadna på en ort der han är utsatt för ständig orättvisa. Huruvida det blir någon ting af den omtalta Centralscholan i Stockholm der W. kunde och borde anställas, derom vet jag för min del alldeles ingenting, då jag sedan min afresa från Stockholm ej haft ett ord från någon af Commiténs Ledamöter. Det tyckes som man hade glömt bort alltsammans; och om

detta var meningen, hade man ej behöft göra sig sjelf och andra så mycket besvär för ingen ting. — När du skrifver till Wallman så helsa honom mycket från mig.

Tack, redelige Rolf, för all gammal vänskap och välvilja, förnyad både på Ramsjöholm och i Stockholm; men förlåt att många göromål och en sjukdom, som längre tid höll mig vid sängen, hindrat mig att tacka förr. Jag har på samma sätt varit nödsakad att afbryta brefvexlingen med mina öfriga vänner.

Fru Myhrman finner sig temmeligen väl i Småland, och ber helsa dig rätt mycket. Deri förenar sig äfven min hustru, så att du ej bör klaga öfver brist på Fruntimmershelsningar. Gör mig påmint hos mina bekanta, och tänk äfven sjelf någon gång på

Din redlige Vän

Tegnér.

13. Till M. von Schwerin, född Törngren.

Tufvan d. 16 Mars 1827.

Jag behöfde verkeligen icke den påminnelse om Friherrinnan som jag fick derigenom att långa Tullberg i går visade sig för mig; ty utom den påminnelse som alltjemt ligger i mitt hjerta, utom det att Friherrinnan är en af de få Fruntimmer som man ej glömmer sedan man lärt att känna dem, så har jag äfven på min vägg, ofvanför Soffan, en skatt som dagligen återkallar det kära minnet. Ofta står jag framför de ädla dragen, och frågar dem hvarför de blicka så allvarsamt? Jag har ju ingenting förgätit, jag gör ju min morgon- och aftonbön inför dem, jag har ju ingenting annat att förebrå mig än det att jag ej skrifver bref om min husandakt. Visserligen är väl detta också ett fel, men det

felet straffar sig sjelf hårdast. På mera än ett halft år har jag, af flere skäl, varit tvungen att afbryta all annan brefväxling än den som hör till Embetet och hvilken icke är obetydlig. När jag i början af Augusti kom från Varberg, sjuknade jag och var i tre vickor sängliggande. Sedermera tillbragte jag två månader i Stockholm, der jag dagligen satt, dels i en *främmande* Commité, dels vid främmande bord, och i allmänhet fann mer föda för kroppen än för själen. När jag ändteligen i November kom hem var, efter antagen loflig plägsed, allting uppskjutet och ett helt Expeditionsstall att utrensa. I juldagarna sjuknade jag och var nästan hela Januari månad sängliggande af en remittent feber, som höll på att öfvergå till nervös. Icke heller ha under hela tiden de gamla SvartAlferna i mitt bröst varit overksamma, utan spökat som oftast med ett svårmod, en tungsinthet den jag bör så mycket mera frukta som jag nu mera ej kan tillskrifva den några gamla, längesen förbleknade griller. Förbleknade äro de visserligen, men jag fruktar att fläckarna deraf bli qvarsittande i mitt sinne för alltid, liksom fläckar af dåligt vin på ett duktyg. — Att jag under sådana omständigheter icke skrifvit till mina vänner, hoppas jag de ursäkta om de verkeligen äro hvad de kalla sig.

Mitt umgänge i Stockholm var alltför utspridt för att kunna vara angenämt. Frih. vet att umgängeslifvet der i allmänhet består af tvenne hufvuddelar, neml. först att äta, och sedan tacka för maten. Jag var dagligen bortbjuden till menniskor som interesserade mig äfven så litet som jag dem, Mathilda, som bodde på landet, såg jag sällan; men i Varberg träffades vi dagligen. Hon har någon ting verkeligen förledande och *Sireniskt* icke blott i sin röst utan äfven i hela sitt väsende: och man måste vara en sådan filosof i afseende på Fruntimmer, som jag berömmer mig af att vara, för att ej strax från början bli indragen i hennes troll-

krets. Men lyckligtvis försvinner tjusningen snart af sig sjelf och ju närmare man kommer, ju tydligare inser man att hon väl för en flygtig förbindelse är förträfflig, men likväl icke kan inge, åtminstone ej bibehålla någon passion, emedan hon ej kan fatta den sjelf. Det är, synes mig, hos henne mindre fråga om »amour» än om »intrigue d'amour», hon älskar, fruktar jag, egenteligen blott sig sjelf och sitt kokheta italienska nöje, det är för mycket, naturlig mera än konstlad, *hufvudstad* i hennes hjerta. Emedlertid har hennes väsende något naift och obeslöjadt som, på galenskapen när, påminner om Ophelia i Hamlet, och alltid är både interessant och farligt för en karl, helst för en tjuguårig, som vanligtvis ej är så grannlaga, utan ser mindre på hjertat än dess — tillbehör. Dock — det är möjligt att jag dömmer henne orätt. Det vore otacksamt af mig att neka att hennes umgänge i det sandiga Varberg var mig en stor ressource. Liksom *alla* Fruntimmer som jag känt närmare gaf hon mig flere, ehuru blott *halfva* förtroenden om sina inre öden; ty för qvinnan är det omöjligt att ge något annat *helt* än sig sjelf, delarna styckar hon alltid, och äfven den förnuftigaste blyges för hvad hon kallar sin svaghet men hvarförutan hon skulle vara ett icke blott mindre älskvärdt, utan äfven i allmänhet ett sämre väsende än hon är. — Friherrinnan Åkerhielm åter förtjenar rätt väl sitt Englanamn. De angenämaste stunder jag hade i Stockholm voro hos henne, heldst när hon var ensam, och påminte verkeligen i flere afseenden om de oförgätliga i den classiska soffan på Sirköping. Hon har en gåfva att ingifva förtroende som jag i synnerhet värderar hos Fruntimmer; när dessa då få ett sådant barn för sig som jag, så är det en lust och glädje att se hur de inventera och syna hela hans sorglösa väsende, innan han sjelf märker det. Men också gör det ingen ting om han märker det då han är säker på att förtroendet hvarken förrådes

eller missbrukas. När man, som jag, har 44 år bakom sig, och inom sig en så bitter erfarenhet af allehanda så är det en stor tröst att kunna luta sitt hufvud intill ett qvinnligt bröst, utan annan önskan än den att få betrakta henne som en syster. Och som en syster betraktar jag Fru Å. men tillika som en moderlig syster: ty det är väl icke att berömma henne mycket när jag säger att hon har vida mera förstånd och klokhet på lifvets allmänna förhållanden än jag. Och dessutom med det förståndet huru mycken godhet, huru mycken qvinnlig lättrörlighet. Min *själ* är kär i henne, och den kärleken är åtminstone den lugnaste, kanske äfven den varaktigaste. Friherrinnan har ofta uppmanat mig till en sådan, och varnat för hans rosenröda, men farliga broder: men skall den varningen verka, så måste man också se litet annorlunda ut än Friherrinnan gör, och man bör predika icke blott vishet utan äfven blindhet. — Ehuru jag nu på detta sätt har så många förbindelser till Fru Å., ehuru både hon och hennes verkeligt genialiske och frisinnade man visade mig så oändligt mycken vänskap och deltagande, så har jag dock ännu ej skrifvit en rad till någondera: hvilket jag nämner ingalunda till beröm, utan blott till ursäkt.

Hvad Commitén och dess öfverläggningar angår, så kunna de troligtvis ej synnerligen interessera Friherrinnan. Till något resultat eller några definitiva Beslut förde de ej heller. Alltsammans var blott en förberedelse, och vi skildes åt utan annan egenteligen stadgad öfvertygelse än den, som vi bordt hafva förut, nemligen att vi, i hufvudsak och detaljer, tänka olika. Emedlertid var sammanträdet, för mig åtminstone, ej utan interesse. En mängd frågor väcktes som man annars ej tänkt på, sjelfva hufvudfrågan bestämdes närmare, ehuru hon naturligtvis hvarken kunde utredas eller afgöras, och de stundom alltför lifliga discussionerna medförde åtminstone den fördelen att man vande sig att se

hvarje ämne från olika synpunkter. Tvenne väsendtliga skiljaktligheter, eller om man så vill, tvenne partier visade sig redan från början, och komma naturligtvis att framdeles ännu mer utbilda sig. Det ena utgöres af dem som i hufvudsaken vilja bibehålla det gamla ScholSystemet, med några nödtvungna modifikationer, ehuru de naturligtvis såge helst om det vore möjligt att äfven härutinnan försätta oss åter till 15:de århundradet. Det är uppfostrans Apostoliska Junta, Pedagogikens *Optimister* som yrka att allt är förträffligt som det är, och beklaga ingen ting högre än att *framgången* i Uppfostran, som i annat, ej går *baklänges*, och försvara, om icke med lif och blod, åtminstone med sofismer och skrik att Scholordningen är *inspirerad* liksom Bibeln, och således bör, åtminstone i sin princip, bibehållas. I spetsen för detta parti står Biskop Wingård med ett klart hufvud, utmärkt sakkännedom, och det slags säkerhet som ett planfullt, inbundet och beräknande sinne vanligtvis äger och gör gällande. Jemte honom biskop Wallin som sätter endast sin hierarkiska vilja emot allt hvad som kan få namn af förnuft, predikar sina satser som idel trosläror dem det vore gudlöst att betvifla, hvarföre han också aldrig gör sig den mödan att på något sätt anföra skäl för dem, emedan de böra förstås och erkännas af sig sjelfva, derföre att de komma från honom; för öfrigt förråder han en sådan naif okunnighet i allt som rör saken, en sådan oerhörd tankebrist i allt som hör till eller på något sätt är beslägtadt med ämnet att sjelfva hans beundrare måste förvånas öfver ett så *skamlöst* courage. Hans påfviska kröningsmantel uppbäres af den fromme dr Hagberg, och professor Lindfors förrättar, såsom Subdiaconus, *Latinska* messan i denna Catholska Församling. På andra sidan finnes äfven ett partie, som ej vill förälska sig i en sådan Mumie som vårt nuvarande ScholSystem, yrkar att det bör, ej modifieras,

utan i sin princip omstöpas, och förmenar att det ej lönar mödan att kosta några telningar eller något ympvax på den gamla förruttnade stubben som på århundraden ej haft någon lifssaft. Då dessa nödgas gå offensift till väga, så följer af sig sjelf att de måste vara de mest verksamma, de mest skrifvande, de mångsidigast sysselsatta med frågan och alla dess detaljer: hvaremot de andra hålla sig på defensiven inom de bofälliga murarna af Systemets gamla Bohusfästning och hittills ej gjort några egentliga utfall, med undantag af en och annan andelig suck öfver nyhetsbegär och gudlöshet, en och annan christlig bakdantan af dem som ej tänka på samma sätt som de. För detta förkastade partie står *jag* icke i Spetsen, men visserligen hör jag dit. Hufvudpersonerna äro Agardh och Lefrén och Tannström och Berzelius. Jag förutser många obehagligheter och få allmänna resultater af vårt bemödande för en total reform, som om den äfven vore fullkomligt välgrundad, hvad sällan första försöket är, likväl med närvarande Lärarepersonal, hvarpå dock ytterst allt ankommer, svårligen ännu på länge skulle kunna genomföras. — Dock, detta är idel Scholgräl hvarmed jag ej bör trötta Friherrinnan. —

Och slutligen mitt eget fattiga Småländska lif? Jag har plumpat djupt, kanske allt för djupt ner i det practiska Embetsmannalifvet, och får derföre från flera håll uppbära förebråelser. Besynnerligt nog: när jag skulle bli Biskop sade både vänner och fiender att jag, af idel poësi, komme att försumma Embetet, hvartill jag i allt fall vore oskicklig: nu åter förebrår man mig att jag uppoffrar Litteraturen för de onyttiga Biskopsbekymren, och Brinkman skrifver mig nyligen med sin vanliga profant-bibliska ironie att det »icke är jag, utan Biskopen som lefver i mig». Huru skall man kunna tjena två Herrar? Eller tillfredsställa tvenne så besynnerligt motsatta anspråk? Jag tänker det vore

27—211876. *Tegnér, Saml. skrifter. 6.*

bäst om man lät saken ha sin gång till närmare utvickling, om man funne naturligt att Embetsgöromålen, såsom de mest ovana, till en början måste fordra mera tid, om man förestälde sig att jag har om icke så mycket förstånd, åtminstone så mycken instinkt att jag väl ändå slutligen och af mig sjelf gifver »Gudi hvad Gudi och Kejsarenom hvad Kejsarenom tillhörer». Jag vet åtminstone intet annat eller bättre att svara på de många, visserligen välmenta, utrops- och förundranstecken öfver hvarje bemödande att, så godt jag kan, sköta ett Embete som är vigtigt i sig sjelf, ehuru det visserligen liksom alla andra kan petrificeras till mechanism, ett Embete som det är min edsvurna skyldighet både inför Gud och menniskor, ja inför min egen heder, att vårda med all möjlig omsorg, ett Embete hvaraf jag lefver, icke som af en pension, som jag hvarken förtjent eller vill emottaga utan som ett sjelfvaldt kall med förbindelser å min sida, dem jag är för oupplyst eller för stolt att undandraga mig. Med ett ord, i detta afseende är jag lugn och fullkomligt ense med mig sjelf och beklagar endast att jag, äfven med bästa vilja, dock kan uträtta så litet på det förstockade prestslägtet. — Men mitt umgängeslif deremot är visserligen fattigt och enformigt. Frih. kan icke göra sig begrepp om det barbari som i detta afseende råder här i orten. Baronessan Wrede har inrättat en så kallad Societet som sammanträder en gång i vickan: der fås Musik, stundom äfven litet sång, the — och hvad som egenteligen är det fina och adliga i sakerna — vaxljusupplysning. Men betraktar man gästerna så äro de här liksom i kyrkan indelade på två bänkar, nemligen karl- och fruntimmerssidan, utan allt slags communication med hvarandra. Damerna sticka strumpor, och Herrarne, som ej spela kort, gäspa munnen ur led. Detta är conversationsnöjet. Jag gissar att här, som annorstädes, Herrar och Damer träffas om *natten:* men om *dagen* skér

det aldrig oftare än vid bordet, som knappast är afdukadt innan man beger sig till Viran och gascar bort hela sitt lif. Om en karl talar med ett fruntimmer öfver 2 eller 3 minuter så väcker det genast uppseende; och härigenom äro äfven Damerna gaucha och förlägna som Lagårdspigor. Jag har i alla mina dar lefvat gerna med Fruntimmer: ty äfven de obetydligaste ha dock ett mer eller mindre förstämdt strängaspel i sin själ, som alltid ger någon klang när det endast rätt anslås: hvaremot karlarnes hackbräde vanligtvis emotstår alla försök till harmoni. Men här gör man sig intet begrepp om att en karl väl kunde vilja närma sig ett Fruntimmer blott och bart för ett umgängesnöje och utan all specula-[tion] på — sängen. Denna föreställning har från Herrarna öfvergått till Fruntimmerna som anse all, äfven den vanligaste uppmärksamhet, som en kärleksförklaring. Här är en svartögd, liflig, 28-årig Fru, med någon, ehuru visserligen ytlig och ofullständig, bildning: henne har jag utmärkt framför de öfriga, ser henne så ofta jag är i staden — vanligtvis en gång i vickan — och har vid hennes Thebord tillbragt några drägliga aftnar. Genast gör mig hennes Man — en bonde med Tromansfullmakt — den äran att vara svartsjuk, stadens sqvallerpack försäkra att jag är dödligt kär, hon tror det kanske sjelf: men hon bedrar sig, stackars Fru; jag fastnar nu mera icke så lätt för sådant. Jag nämner detta endast såsom ett bevis på huru umgänget här är utbildadt. I detta afseende var Lund, ehuru också en småstad, ojemförligt öfver Vexiö der annars flere, som skulle anses tillhöra de högre stånden, lefva — det vill säga, sticka strumpor och spela kort, göra och få barn, och tala Fransyska och Småländska om hvartannat. — Dock detta är ett vidlyftigt Capitel och får vidare, liksom en och annan anecdot rörande Grefvinnan Wrangel, född Lewenhaupt, hvars bekantskap jag gjorde på Husaby för någon tid sedan på ett

supcalas, utföras när jag omkring Midsommar hoppas komma till Skåne och således få tillbringa en eller annan dag på det kära Sirköping. Må väl till dess, helsa Fröknarna, och förgät ej alldeles en trög correspondent men en varm vän

Tegnér.

14. Till C. A. Agardh.

Tufvan d. 2 April 1827.

MkBror! Jag tackar dig för flera bref som jag långt för detta bordt besvara: men många göromål, dåligt lynne och en förstämning i sinnet, till en del visserligen också verkad af förargelse öfver ett Stift och ett Läroverk hvars motstånd mot all förbättring är reduceradt till en viss oöfvervinnelig vis inertiæ, och likt dödkött gör all läkarehjelp omöjlig, utan måste bortskäras — detta har en lång tid afhållit mig från all brefvexling. Äfven i dag kan jag ej skrifva så fullständigt jag ville.

Din skrift har jag läst med mycket nöje. Den innehåller otvifvelaktigt det bästa, ljusaste och grundligaste som hittills blifvit sagdt i eller för Commitén. Den innefattar ett helt konsequent System, en Platonsk Republik för Scholan. Tillåt mig några strödda anmärkningar.

I classifikationen af de menskliga anlagen som bli föremål för Uppfostran räknas artikulationen till de *lägsta*, »endast beroende af kroppen, och hvari mskn är djuren underlägsen». Men artikulationen tillhör ju mskn ensam, då djuren yttra sig blott genom oartikulerade ljud; deras språk är Interjectionen. Artikulationen, ehuru egentlig för mskn, är väl blott *språkförmågans* ena, physiska Element; men det fordras äfven ett annat intellectuelt. En

stare talar, men han har intet språk, emedan ljuden hos honom ej uttrycka begrepp.

Skillnaden som du gör mellan *moraliskt sinne* och *den högre viljan*, torde väl ej heller philosopherna vilja medgifva. Jag tänker viljan är en: moraliska sinnet är väl ingen ting annat än ett fördunkladt, mechaniseradt *practiskt förnuft*, liksom djurens instinkt är ett fördunkladt förstånd.

Kunskap och *färdighet* äro visserligen åtskilda: den förra kommer utifrån, måste derföre *in*hemtas, den sednare är något inneboende, måste derföre *ut*vicklas; men i sig sjelf förutsätta de hvarandra. När du t. ex. räknar *innanläsning* bland färdigheter, så är ju klart att denna färdighet förutsätter kunskap om bokstäfverna och stafningsläran. All färdighet som ej är rent mechanisk fordrar en förutgående kunskap. På andra sidan fordrar också all kunskap en färdighet, åtminstone för att uttryckas, hvarförutan den är död. Språket är den medlande föreställningen mellan kunskap och färdighet. All practisk vettenskap, Pedagogiken t. ex., fordrar begge. — Dock detta är idel mikrologier.

Hvad språkstudier angår så erkänner jag visserligen oriktigheten af det hittills följda Systemet att *börja* dem med idel grammatikaliska abstractioner och minnesverk och på detta sätt intaga hela Språkläran innan man kommer till språket eller kursifläsning; men på andra sidan synes mig äfven betänkligt att, efter ditt förslag, uppskjuta Gramat. så länge att man dermed egentligen skulle *sluta* språkstudierna. Att lära ett språk utan Grammatik medför dock alltid för sjelfva explicationen en osäkerhet som ej är så lätt att öfvervinna. Kunde främmande språk läras som modersmålet: genom umgänge, så vore förhållandet annorlunda. Nu deremot ville jag anse för bäst att hvarken ensidigt börja eller sluta med Gramat. utan låta Gramat.

och kursifläsning beskedligt följas åt hela Scholan igenom. När barnet lärt *Mensa* t. ex. borde det genast explicera i Läseboken (naturligtvis derefter inrättad) ett stycke som endast innehöll ord af första Declinationen, o. s. v. hela Etymologien igenom, till dess det på en gång hade inhämtat det väsendtliga och reguliera af hela Formläran jemte och genom explication. På samma sätt kunde äfven sedermera Syntaxen genomgås, välförståendes endast det allra allmännaste deraf som i Latin visserligen kunde inskränkas till 3 el. 4 blad. Efterhand ifylldes allt mer och mer specialiteter, så att det grammaticaliska studium ginge scholan igenom och först slutades på Gymnasium, icke som nu orimligtvis kastades i hela sin abstracta ofantlighet ner i de lägsta classerna. Härigenom tror jag att man 1:o skulle hinna vida längre i explication än nu är möjligt 2:o bespara barnet nödvändigheten att liksom på egen hand uppfinna sin Grammatik, hvilket öfverstiger den ålderns krafter och 3:o undvika den osäkerhet, som erfarenheten visar oss hos alla t. ex. hos Fruntimmer, som lärt språket ogrammatiskt. Hamiltonska methoden är derföre också i min tanka felaktig, åtminstone så vidt jag kan sluta af den framställning Argus gifvit, genom sin grammatikaliska nakenhet. Dessutom låter en interlinearversion endast verkställa sig vid frågan om språk som ha någon slägtskap i sin syntactiska organisation, som ej är förhållandet mellan de gamla och nya. Slutligen befriar en dylik version blott från mödan att nyttja Lexicon, som i barnaåren sällan begagnas emedan Läraren der är den lefvande Ordboken. Huru skall man dessutom veta att gossen verkeligen kan explicera ett stycke, utan att examinera honom i en annan upplaga utan version? För sjelfstudium kan methoden möjligtvis användas: men detta hör till en mognare ålder.

Jag är fullkomligt af din tanka att språk ej kunna läras

för tidigt och således kunna och böra begynnas vid 4 à 5 års ålder. Men detta låter sig icke göra annorlunda än privat, om antingen föräldrarne sjelfva äro språkkunnige eller hålla Guvernanter. I Scholan, helst i våra Svenska Scholor, låter det icke tänka sig, utan som ett sällsynt undantag. Våra Elementarscholor ligga för största delen i småstäder, som sällan lemna en tiondedel af Scholans personal: de öfriga äro från landet, ofta på 6 à 8 mils afstånd från föräldrarne. Hvilken far skickar på ett sådant afstånd ett 4 års barn ifrån sig? Detta är en svårighet som *aldrig* kan öfvervinnas och således i grund ruinerar hela din scholplan för så vidt som den är byggd härpå; af samma skäl anser jag också din i öfrigt riktiga idé om scholans förläggande inom familjen för outförbar. Vexiö Schola t. ex. har 225 barn för närvarande: af dessa äro icke 10 el. 15 från staden. De öfriga 210 kunna ej drifva sina studier i familjen utan att lemna staden. I Stockholm, Götheborg, Malmö och några andra Skånska städer är förhållandet annorlunda: stadsbarnen äro der pluraliteten: men i 7/8 af Sverge är saken som här. Det är sant, de flesta små ha en Informator af Scholan el. Gymnasi m: men vanligtvis äro de många om en, och denne ende behöfver dessutom sjelf sin tid. Egentligt sjelfstudium kan ej, efter Naturens ordning, inträda förr än vid 14 à 15 år. Hemlexor nyttjas äfven här, och icke blott för utanläsning, utan äfven för explikation och stilskrifning. Skulle Scholläraren vara blott *Hörare* och *Exeget*, så mechaniserades *hans* befattning i samma mån som *barnens* spiritualiserades, hvilket vid den åldern är ett alldeles förvändt förhållande. Läraren är griffeln, barnen taflan: de små måste skrifva med *styrd hand.* Scholhuset är lärosal, scholkammaren repetitionssal. Först vid Academien bör förhållandet inverteras: deri har du rätt.

Hvad du säger om Methoden (en hufvudsak) är förträff-

ligt, i synnerhet det som rör karacteriseringen af de skilda Systemen. Men Monitörsystemet bedömmer du väl något för hårdt. Låt det vara en nödhjelp: all *offentlig* undervisning är en nödhjelp: den privata är den enda naturliga. Men jag känner nu, genom Autopsie, Monitörsystemet bättre än jag gjorde i Commitén. Dels genom lock, dels genom pock har det lyckats mig att införa det i de 3 nedersta classerna af scholan. Det förstås af sig sjelf Religionsundervisning, explication och äfven Syntax äro Läraren ensamt förbehållna. I allt annat nyttjas Monitörer. Du skulle se mina små Myrmidoner i dessa classer, deras lif, deras täflan. Den väsendtliga vinsten är icke att de med denna method hinna åtminstone *50* proc. längre cours på året än förr, och *grundligheten* oförkränkt: men hufvudsaken är att de alltjemt äro sysselsatta, och fylla tiden, icke blott bänkarna; hvaremot pojkarne i de andra classerna föra i allmänhet ett contemplatift lif, derigenom neml. att de betrakta — taket. Jag blir sjuk när jag ser denna uselhet. Ej heller *förspilla* Monitörerna någon tid. »Docendo discimus»: de stunder de använda att lära andra äro dem en nyttig repetition. — Men visserligen är den fria flyttningen ännu väsendtligare. Den kan likväl ej ännu på ett Decennium genomdrifvas. Men äfven med bibehållande af classystemet är mycket vunnit, om vexelundervisning, der hon bör användas, och flyttningar hvart halfår bli sanctionerade. Derigenom beredes Herranom väg. Luther reformerade i 30 år, och blef ändå ej färdig; vi böra ej gå våldsammare till väga än han.

Frågan om *Lärofrihet* är onödig, utom för att rädda principens kära enhet: i utöfningen blir aldrig fråga om annat än en exception från classiska språken, som alltid ger anledning att söka exception från de moderna: i begge fallen lika falskt, då Staten med Elementarscholan alltid åsyftar allmän bildning, hvartill höra beggedera. *Gemensamhet* i

uppfostran är dessutom af stor vigt, och den beror icke blott på *lärosalen*, utan äfven på *läroämnena*. Jag tänker den publika uppfostran bör just genom sin *uniform* skilja sig från den privata, som nyttjar en *habit de gout*. Vid dina *LäroBröder* tror jag du fäster för mycken vigt. Den inrättningen hör till Gymnasium el. Academien, ej till Scholan, till den activa, ej den passiva undervisningsperioden. I Scholan, hvem skulle para dem, hvem har rätt att intränga i umgängets *husliga* förhållanden? Som umgängesvänner kunde de ej bilda, utan att ha en betydlig öfverlägsenhet i kunskaper: med denna öfverlägsenhet bli de Informatorer, h. e. monitores domestici.

Af *tjenstemän* fordrar ditt UppfostringsSystem för liten *lärdom*. Jag inclinerar för en *lärd* Embetsmannacorps, en classiskt bildad, äfven i de lägre och civila graderna. Sedan vi ej ha någon egentelig ἀριστοκρατεία på Riddarhuset, skulle jag önska att den förlades bland Embetsmännen: ett *vetandets* adelskap, i stället för födselns. Snarare skulle jag vilja förkorta Propedeutiken för dem, som ämna sig till egentliga Lärda: de rädda ändå och i detalj kunskapernas sköldemärke.

Men — om detta och mycket annat få vi talas närmare vid i Stockholm, då det icke kunde ske här, som varit vida lämpligare. Jag skall genom Tannström försöka att få Commitén uppskjuten till October, då du kan och bör vara hemma. Hvad Hammarskölds invändningar angår så har det aldrig fallit mig in att dervid fästa något afseende. Prinsens expedition om Experimentalscholan inlemnades redan i December, men ligger ännu, för Kungens resa, oafgjord. Flere af StatsRåden skola vara deremot, förmodligen genom Wingårds och Wallins bedrifvande. Också anser jag saken nu mera icke så vigtig, då jag af egen erfarenhet vet att förändringen otvifvelaktigt kommer af sig sjelf, ehuru

småningom: men visserligen beror härvid mycket af Ephorerna och ProCancelererna. Det är en olycka att de fleste af dem hvarken ha nit eller förstånd. I afseende på Commitén återstår oss dock alltid att två våra händer — i trycksvärta. Tro mig, innan Commitén är skingrad, har det gamla Systemet fått en läcka som gör att ingen pumpning håller det öfver vattnet, längre än som fordras för att aflasta *vraket*, och få ett nytt skepp färdigt. Så bör det också vara. Tanken är aldrig för djerf, utförandet aldrig för betänksamt.

Discontdocumentet medföljer. Du hade ej behöft skicka Gullanders bref, ty jag är ej misstrogen. Jag har också ett lån i Malmö Discont hvarför du och Faxe äro Borgesmän. Det är för närvarande 1,200 rdr bco, men blir vid omsättningen (i Maj) 900 rdr. Jag har ej, och kan här ej heller få någon blankett. Var derföre god och teckna nyssnämde 900 rdr på ena sidan samt den vanliga Borgensförbindelsen på den andra. Sedan kan du, före din afresa, antingen skicka mig reversal el. lemna det till Bolmeer; ty jag vill ej gerna anlita andra Caventer. Glöm ej detta.

Hvad du skrifver om Lindfors måtte ej vara så illa menadt som du förklarar det. Rentmästarns *publika* balans blir ju ersatt, och hvad kan man då vidare, i publikväg, begära af honom? Jag fattig djefvul fick i dessa dar utbetala för honom 600 rdr, återstoden på min förlust, ehuru olägligt det föll sig för mig, helst nu då jag skall bli åkerbrukare, på det torp som här kallas BiskopsGård.

Jag hinner ej nu skrifva något i ditt album, som kunde vara att visa för Tyskarne, för hvilka jag i öfrigt hoppas du gör å mina vägnar den compliment, jag anser dem förtjena. Med min poësi i allmänhet måste åtminstone på några år vara slut: jag hinner ej med annat än Stiftet och Scholorna. Jag vet du skrattar häråt, och jag gör det sjelf, när jag betänker huru litet jag kan uträtta i detta afseende.

Men ingen förbättring kommer med ens, som en månsten, ur skyn: den växer småningom och bär frukt i sinom tid. Den är en narr som vill ha skörden dagen efter utsädet, helst i vårt Nordiska climat: men en narr är äfven den som ej vill så, derföre att säden ej mognar på en dag. Med presterskapet i Stiftet kommer jag lätteligen till rätta. I Scholan har jag redan uträttat något; men GymnasiiLärare och Consistoriales äro obevekliga, emedan de anse sig för mina pairer. Jag har derför hittills lemnat dem i ro, och endast recognoscerat dem. Men så snart jag kan och får tid gör jag mig till 7:de Lectorn, som här saknas. Då måste de öfriga följa med, eller också går ungdomen *ifrån* dem. Efter min kalkul behöfver jag 5 el. 6 år för att pånyttföda detta förkastade slägte: understödes jag som jag borde så vore det gjordt på vida kortare tid, naturligtvis blott efter omständigheter och blott i ebauche. Om jag tänkte endast på min egen lilla författarära, och jag negliger de Embetet, som likväl är i ordets högsta betydelse ett *andeligt*, ett Embete för hvilket *inga* gåfvor äro för goda, så vet jag ej hur jag skulle kunna sofva; och efterverlden, om jag finge någon, skulle liksom samtiden förakta mig. Dock — detta hör ej hit.

Lycka på resan och välkommen åter. Helsning från alla de mina till dig och de dina.

Din redlige Vän
Tegnér.

Just nu kl. 5 e. m. kom Hjobsposten om Jacob Faxes död. Helsa Bolmeer och skicka hosföljande bref genast till Palm. Till B. skrifver jag med nästa post.

P. S. Jag skickar Palmens bref directe till honom sjelf.

15. Till C. G. von Brinkman.

Tufvan d. 12 April 1827.

Det ser ut, bäste Brinkman, som om vår brefvexling ville dö af tvinsot och, likt andra hectici, helst valde våren dertill. *Ditt* sista bref är af den 27 Februari, och jag fruktar att mitt är ännu äldre, och jag följakteligen här, som annorstädes, den felaktige. Jag kan icke skylla på någon egentlig sjukdom, endast en oegentlig men daglig och fortfarande. Våren, det vill hos oss säga brytningen mellan vinter — och ondt väder, har i år synnerligt besvärat mig med värk inuti benen, som väl är gikt, med tryckningar under bröstet, som väl är hemorrhoider, och med ett förstämdt och odrägligt lynne, som väl är nerveust. Lägg härtill de många hushållsbekymren för min förestående bosättning. Jag måste, för det mesta utan pengar, köpa fäkreatur (lefva med dem får jag för intet) samt sädeskorn, plogar och harfvar och gödsel, med hvad mera som hör till Religionens Indelningsverk här i landet. Detta är BiskopsEmbetets *practiska* sida: den mera *spirituella* ligger i protokollerna, i prest- och pastoralexamina, i gräl med förstockade skollärare, och längre fram på sommaren i visitationer samt i af- och tillträdessyner så väl här som i Skåne. Under sådana omständigheter kan du väl icke begära att jag skall skrifva hvarken bref eller vers hvartill jag saknar både tid och lust: och du har alldeles rätt i din gissning att jag ingen ting gjort i afseende på den omtalta Samlingen, hvilket också ej i annat afseende oroar mig än att jag derigenom försummat en penningeförtjenst som är den yppersta af alla förtjenster. För öfrigt kan jag berömma mig af att i vinter hafva intagit en mer än vanlig dosis af *irrationel* Rationalism och *onatur-*

lig Supranaturalism från de Tyska Apotheken, och ruinerat mig med Apothekareräkningarna; men min andeliga helsa, som lär bestå i Tro, har deraf endast blifvit förvärrad.

Har du läst Wieselgrens Bok? Den synes mig i flere afseenden märkvärdig, synnerligast genom en verkelig genialisk liflighet i framställningen och blixtrande idéer, vid sidan af en obegriplig förstockelse i begreppet och en motsvarande okunnighet om hvad som för närvarande utgör status quæstionis i Theologien. För öfrigt är det visserligen ett berömligt bemödande att vilja *advocera* oss från Formula Concordiæ, Artic. Schmalcaldici o. s. v. derföre att de ej äro nämde i Regeringsformen; men jag tänker vi ha ändå orimligheter nog qvar i de tre återstående Symbolerna och Augsburgiska Bekännelsen. När förnuftet i allt fall skall göra bankerutt tycker jag det är temligen likgiltigt om balansen blir större eller mindre. Dessutom torde väl en och annan preliminair fråga i ämnet ej ha varit ur vägen. Till exempel: Huru kan ett protestantiskt land som ej erkänner någon annan Trosregel än Bibeln, ha någon annan Symbolisk Bok? Troligtvis icke annorlunda än derigenom att den sistnämde *bevisligen* i alla Dogmerna öfverensstämde med Normalskriften. Men denna Normalskrift är ju tydligen affattad i en practisk-religiös snarare än i en speculativ-dogmatisk afsigt, hvaraf följer att Guds ord är ett tveäggadt svärd, äfven i den mening att icke blott hvarje Dogm, utan äfven dess motsats, kan derutur deduceras — se kättarhistorien och Theologia polemica. Eller hvarföre gifves det intet Testamente, huru obestämdt det må vara, som föranledt så långvariga och invecklade processer som just det *Nya* och *Gamla*, hvarföre är arfstriden om saligheten mellan de Filénska arfvingarne till himmelriket, de särskilta Christna Secterna, ännu alltjemt oafgjord? Huru bevisar man t. ex. att de dialektiska klyftigheterna rörande Theologiens

quadratura circuli, Trinitetsdogmen, som bestämdes i Athanasii symbolum, eller att Religionens caput mortuum, den Augustinska Lutherska fides salvifica, är den *enda* åsigt af saken som förekommer i Bibeln: och förekommer der äfven en annan, som ej kan nekas, efter hvilken grund, om ej efter en *förnuftig*, måste vi välja mellan begge? När 2:ne lika gällande auctoriteter strida mot hvarandra (och det göra de i alla hufvuddogmerna) så måste man väl, för att få något afgjordt taga förnuftet, som också är ett slags gudomlig auctoritet, till skiljoman. Men härigenom äro vi också trängda tillbaka in på sjelfva hufvudfrågan, vigtigare än alla Symboliska: huruvida öfverensstämmer Bibeln sjelf med förnuftet, eller låter dermed förena sig? Är uppenbarelsen något annat än förnuftets supplement, noter till Texten der den kan finnas dunkel? Men der han är klar och utan variationer, få noterna ej motsäga honom: deras motsägelse är *uppror*, ej *förbättring*. Ty är icke förnuftet också en uppenbarelse, nemligen en högre, en fortfarande, en osviklig; och vid collisioner, måste icke den historisk-judiska vika? Vore det annorlunda, hvarför utplånades ej den förstnämnde, när den sistnämnde kom? Eller är förnuftet ett tryckfel i skapelsen och Bibeln en förteckning på Errata Typographica? Så tyckas verkligen Ortodoxerna, ifrån Paulus ner till de moderna Jesuiterna i Tyskland och Upsala betrakta saken. Men är denna åsigt riktig, så behöfver man i sanning ej vara någon profet för att förutsäga att Christendomen, i en så olika strid, måste falla. Jag menar nemligen i vettenskapligt hänseende; ty Religionens *esoteriska* sida som måste vändas åt folket, hos oss som hos Grekerna, icke blott tål, utan fordrar en god ballast af Myt och Anthropomorfism för att segla utan slingring. Theologiens väsendtliga problem måste alltså vara: att förena Christendomen med förnuftet, inför specu-

lationens förlikningsdomstol. Kan detta ej lyckas så är det slut med den förstnämnde, först hos de lärde, sedan hos de bildade, slutligen hos folket, och det till trots af Engelska Bibelsällskapen, Theologiska Faculteter och Lutherska OrdensBiskopar. Men jag tänker uppriktigt att när man afskalar det rent tillfälliga, temporella och mythiska, det *väsendtliga* af Christendomen kan försonas med speculationen, åtminstone bättre än någon annan uppenbarad Religion, som, den må vara af hvad beskaffenhet som hälst, alltid måste innehålla ett *mystiskt* Element som ej fullt kan uppmätas af begreppet. — Dock, detta är ej ämne för brefskrifning.

Oehlenschläger har skickat mig ett Band af Skuespil som han nyligen utgifvit. Det innehåller »Flugten af Klosteret», ett Syngespil som väl torde vara vackert i Sång men är något matt och tråkigt att läsa. Vidare en Tragedi Väringarne i Myklagård, der Harald Hardråde är hjelten. Detta stycke prisas allmänt i Köpenhamn såsom författarens mästerverk: men i min tanka står det långt under hans äldre Tragedier. När man stigit så högt som O. är det svårt att icke declinera. Stora Poëters farligaste medtäflare äro de sjelfve. Emedlertid gläder det mig af hjertat att Allmänheten som på någon tid gjort Oehl. för litet rättvisa nu kanske gör honom något derutöfver.

I sin Nordiska Tidskrift har Molbech recenserat Frithiof. Recensionen går ut på att visa att F. är en imitation af Helge, den samma likväl mycket underlägsen. Detta sednare bestrider ingen, men mot det förstnämnda kunde väl allehanda anföras. Väsendtliga felet i F. är, efter Molbechs tanka, att den är för mycket moderniserad och derigenom gör på mängden för mycket intryck: hvaremot i Helge de ursprungliga Nordiska formerna äro bibehållna, väl i sin hårdhet, men derjemte äfven i sin kraft, samt såmedels

väsendtligen verka på de högre Connoisseurerna, som Recensenten och hans likar. Någon lyrisk gåfva och en flytande versifikation tillerkännes mig likväl; men Romansen Frith. går i landsflykt klandras i synnerhet för prosaiskt och trivialt språk. I öfrigt är Recensionen höfligt skrifven. Jag kan icke neka att det fägnar mig att en gång få läsa ett ogillande af F. men tviflar om Molbech här träffat dess svagaste sida. När allt kommer omkring torde väl ingen veta så säkert som jag hvari felet ligger.

Är det sant att Nicander får en pension af Sv. Akad. för att resa på profession? Det skulle fägna mig, men jag fruktar den blir alltför knappt tilltagen. I morgon reser jag med Presid. Leijonhufvud på ett par dagar ner till Johannishus dit vi blott ha 10 mil. Egenteligen har jag väl der ingen ting att uträtta, men hoppas att resan, efter ett så långt stillasittande skall göra mig godt. Om 14 dar flyttar jag från Tufvan, men måste öfver sommarn bebo en flygelbyggnad, då den stora byggningen repareras. Der blir både trångt och obeqvämt; men för min del kommer jag att bli alltför litet hemma i sommar, och måste redan vid medlet af Maj ut på tåg i Stiftet, sedermera till Skåne o. s. v. Om eller när någon Stockholmsresa blir utaf är mig ännu obekant.

Min hustru och Fru Myhrman skicka många helsningar. Gör äfven mig påmint hos vänner och bekanta, och öfvergif ej alldeles

Din

enstaka Vän

Tegnér.

Till B. von Beskow. 16.

Tufvan d. 13 April 1827.

Jag borde långt för detta ha tackat dig, bäste Beskow, för Kung Erik och flere bref: men jag har under hela tiden mått illa af våren som hos oss röjer sig genom gikt i benen och slask i Naturen. Vanliga hemorrhoidaltryckningar på bröst och lynne ha ej heller uteblifvit.

Då vi träffas få vi talas vidare vid om den länge omtalta Samlingen. Att utge den i Häften, och utminutera sina snillefoster torde väl vara bäst för afsättningen, men är i många andra afseenden betänkligt. Jag tänker Allmänheten kunde väl tåla ett vanligt Band; men olyckan är att jag aldrig har hvarken tid eller lust att redigera det. När man sjelf är förstämd lönar det ej mödan att sysselsätta sig med sång, vore det också blott repetitionsvis. Huru lycklig är icke Ekbom som hvarje månad skrifver en ny Tragedi! Jag har nu ett par sådana till genomläsande, hvilket ej är någon lätt sak. Han lemnar nu snart Vexiö för att studera i Wahlgrenska Institutet i Stockholm. Här kunde han icke begagna någon publik undervisning, och den enskilta är svår att få, då alla våra lärde från morgon till qväll declinera i classerna.

Det fägnar mig om Nicander får tillfälle att resa på Profession. Alldeles oväntad var mig i sanning en sådan liberalitet från Sv. Academiens sida. Men med 1,000 rdr under närvarande course reser man väl icke långt, om ej till fots, som lär brukas utomlands och hvarmed Nic. tror jag redan gjort försök i Sverge, såsom en poëta pedestris. Men när Academien för första gången skickar ut en Svensk

poët till utländningen, borde han väl icke komma med renseln på ryggen.

Hjertligt välkommen hit ner. Jag hoppas du är god och underrättar mig ungefärligt om dagen. I början af Maj flytta vi återigen, men måste under sommaren packa oss tillhopa i en liten flygel, medan den stora byggningen repareras. Jag har emedlertid lätt att skaffa dig rum i staden när jag endast vet om det en postdag förut. Huru lider det med Kung Eriks början? Tusen helsningar till din Fru. Välkomna!

Din Vän

Tegnér.

Vid medlet af Maj måste jag ut igen på tåg i Stiftet. Kom alltså förut.

17. Till P. Wieselgren.

Tufvan d. 19 April 1827.

Min bäste Herr Adjunkt.

Consistorii Notarien Ahlstrand är långt för detta ledsen vid sin tjenst, som också fordrar mera tid och sinnesledighet än han kan lemna deråt, olycklig som han är inom hus genom sin Frus ständiga sjuklighet. Jag derföre hvarken kan eller bör motarbeta hans önskan om transport, och behöfver verkeligen en Notarius som kan ägna sin tid odelad åt tjensten, helst jag har eller åtminstone borde ha annat att göra än att befatta mig med det juridiska eller rent mechaniska af Embetet. Dessutom är A. den äldsta af de sökande, och efter vår vanliga befordringstariff den mest förtjenta. På dessa skäl kan jag alltså ej tillstyrka Herr Adjunkten att, med hopp om framgång, göra den omtalta resan i Maj. — — —

Sedan de fördelar Ekbom åtnjutit i Grefvinnan Cederströms hus nu mera upphört finner jag föga skäl för honom att qvarstadna i Vexiö. I economiskt hänseende är här dyrare än på många andra ställen; och då han icke vill eller kan begagna publik undervisning så äro tillfällena till den privata här både sällsynta och dyra. Jag vet att fråga varit att han skulle återvända till Stockholm och ingå i Wahlgrenska Institutet: till en början var jag också böjd att tillstyrka detta, i synnerhet om E. skall bli civil tjensteman. Men vid närmare eftersinnande möta härvid flere betänkligheter. Jag inser icke huru han i det dyra Stockholm skall komma ut med sitt anslag, i synnerhet sedan Presid. Sylvander lär förklarat att både han sjelf och alla de Subscribenter han skaffat i sådant fall inställde sina bidrag. Ej heller tror jag att hufvudstaden med sina många förströelser är det lämpeligaste stället för en yngling i hans belägenhet som behöfver flit mera än nöjen och tillrättavisning snarare än förtidigt beröm. Jag anser alltså för bäst om man kunde få honom inaccorderad hos någon kunnig prestman på landet, van att undervisa. Der lefde han för lindrigare, lärde mer och vore under ständig tillsyn så i afseende på flit som uppförande, och borde om 1½, högst 2 år kunna intagas på Gymnasium, der han ej behöfde att länge uppehålla sig, så framt han framdeles utvicklar någon energi och fast vilja att utes utande sysselsätta sig med hvad han bör. Emedlertid, då Hr. Adj. så verksamt interesserat sig för ynglingen, är det billigt att jag i denna fråga hör Hr. Adjunktens tanka.

För den öfversända Boken tackar jag på det högsta. Jag har väl hittills endast flyktigt hunnit genomläsa den, men tillräckligt för att inse dess märkvärdighet, så väl i afseende på ämnets vigt som behandlingssättet. I många der vidrörda frågor tänker jag väl olika med Hr. Adjunkten,

men detta hindrar mig icke att göra rättvisa åt flere träffande ideer, ett brinnande nit för hvad äfven jag högt värderar, och en framställning kanske stundom något för bullersam, men alltid liflig och varm, ofta hänförande. Interessant i sig sjelf är också undersökningen om antalet af våra Symboliska Böcker, och vill väl här säga, huru många vi, efter Regeringsformens ordalydelse, skulle kunna slippa, och advocera bort. Men jag tänker att flere preliminärfrågor hade kunnat och bort förutgå: till exempel: Huru kan i allmänhet ett *protestantiskt* land ha någon annan symbolisk Bok än Bibeln? Huru förhåller sig i allmänhet Religionen till Theologien, och den sednares *Statsbidrag*, Symboliken? Kan icke den förra rätt väl vara något bestående och slutet, ehuru den sednare, som vettenskaplig disciplin, måste vara föränderlig, som Dogmernas historia nu på nittonde århundradet intygar? Kan verkeligen en Symbolisk bok antaga någon annan Biblisk öfversättning än Bibeln sjelf, i sin helhet och sammanhang, eller låter den sig göra genom strödda språk som alla Religionspartier, med mer eller mindre skäl, tolka olika? — Dock, detta kan icke vara ämne för ett bref: vid något annat tillfälle torde vi få justera våra tankar i detta hänseende.

Jag ber helsa mina vänner i Stockholm och framlefver med högaktning och tillgifvenhet

Herr Adjunktens ödmjuke tjenare
Es. Tegnér.

Till C. G. von Brinkman. 18.

Tufvan d. 21 April 1827.

Min Svåger, Bergmästare Billow i Dalarna har en långvarig, jag tror femårig process, hvarom jag egenteligen ej vet något mera än att den för honom är af yttersta vigt, och rör en Brobyggnad öfver Dalelfven som han påstår tillkommer Häradet. Saken lär nu förekomma i Beredningen; och det är af denna anledning han anmodat mig att hos dig anhålla det du ville ta någon närmare kännedom af målet. Akterna lära vara vidlyftiga, men egenteliga quintessencen deraf skall vara att finna i Härads-Rättens utlåtande, LandshöfdingsEmbetets och KammarCollegii Utslag, samt Billows egna Besvär och påminnelser i högsta instansen. Dessa måste således *åtminstone* studeras. I likhet med alla tvistande påstår B. att han har solklar rätt, och att det vore himmelsskriande våld om han förlorade rättegången. Häröfver kan jag nu icke yttra mig; men visa mig emedlertid den vänskap att fästa uppmärksamhet vid saken, hvilken annars, såsom rent juridisk, lätteligen kunde halka undan ditt domareöga. Att jag i öfrigt, för släktskapens skuld, icke begär någon partiskhet förstås af sig sjelf. Min Svåger påstår, liksom dåliga författare i allmänhet, att allt vore hjelpt blott man ville läsa honom, men att de fleste af hans domare hittills ej velat göra honom den äran, hvilket jag också ej anser för otroligt.

Emedan alltså fråga är att göra dig besvär med Besvärsmål, så bör jag äfven nämna en annan sak som är eller snart blir underställd din pröfning. Den rör en Kyrkobyggnad i Domprosten Lamérs Præbende, den en baroniserad Bonde,

Friherre Rosen inom församlingen, vill hindra eller åtminstone förhala, tvertemot rätt och församlingens och Pastors sammanstämmande beslut. Som Lamér häruti har ostridigt rätt, och målet dessutom är ecclesiastikt, så har jag häruti skrifvit både till Kullberg och sjelfvaste Exc. Dela Gardie, såsom Ordförande, samt bifogat en af Lamér uppsatt Promemoria. Handlingarna äro ej vidlyftiga och kunna lätt genomögnas. Haf äfven detta i nådig och rättvis åtanka. — — —

Har du i Stockholm träffat Grefvinnan Wrangel, född Lewenhaupt? Jag såg henne ett par dagar på Husaby hos Hamiltons. Ett vackert hufvud, en lefvande själ, men en figur att — drunkna i, och jag är litet rädd för sjön. Helsa henne emedlertid i fall hon ännu är qvar.

Från Hans Wachtmeister kan jag helsa. Jag gjorde under påsken, i sällskap med Presid. Lejonhufvud en resa till Johannishus på några dagar. I afseende på Blekingska Naturen kom jag en månad för tidigt; men stället och värdfolket voro trefliga. Grefvinnan kan jag godt lida; men med Damerna i Carlskrona skall hon ej vara i de bästa termer som man påstår, derföre att hon ej ännu antagit någon Amant. Detta lär vara emot landets sed, och visserligen borde sjelfva Landsmodren ge ett bättre efterdöme. Som nygift är hon dock väl ännu att ursäkta . . .

Nästa vicka skall jag åter flytta, men kommer till en början och hela sommarn öfver, att bo infamt i en liten flygel, emedan den stora saltpeterladan skall repareras. Sjelf blir jag föga hemma, men det blir alltför trångt för de mina. För öfrigt lemnar jag ej utan saknad min trefliga Tufva, der jag åtminstone hade sjön mellan mig och Consistoriales.

Jag bifogar en Grafskrift öfver Jacob Faxe, som jag höll utaf för hans utmärkta redlighet och vänfasthet, och

hade kallat till Docens såsom en kunnig och flitig, ehuru ingalunda briljant yngling. Hans föräldrar begärde några rader öfver honom i sin sorg, och det kunde jag med de många förbindelser jag har till det olyckliga huset ej neka. Men det förstås af sig sjelf att det ej kan vara fråga om någon poësie i en sådan tillfällighetsskrift. Nerffebern har bortryckt en mängd af mina bekanta dernere, och jag är ej utan oro för Christofer, s. dock hittills varit frisk.

Helsningar från min hustru och Fru Myhrman.

Din
Vän
Tegnér.

Har du ännu lemnat Crusell Fogelleken? Jag ville gerna ha Musik dertill. Hur står till i Seraljen?

Till A. C. af Kullberg. 19.

Vexiö d. 14 Maj 1827.

Min högtärade Bror!

— — — Jag har i dessa dagar flyttat opp i en flygelbyggnad här på Bostället, ty det stora huset står under reparation ända till hösten. Här är jag logerad ungefär som du på Djurgården. Men vid slutet af vickan börjar jag mina vandringar i Stiftet, och kommer väl sedermera under hela sommarn ej att bli hemma mer än några dagar i sänder.

Den omtalta Berättelsen rörande Presterskapet sätter mig i stor förlägenhet. Att Ståndet hvarken här eller i andra Stift är hvad det borde vara är min fulla öfvertygelse: men det är obehagligt att tala om det för Kungen. Du beviljar mig väl derföre besinningstid. Af min Notarius som i dessa

dar förlorat sin unga Fru kan jag ej påräkna synnerligt biträde och jag har för det mesta i flere månader hufvudsakligen måst sköta hans syssla, med undantag af renskrifningen. Hvad jag beklagar dig som är Svea Rikes Consistorii Notarius! — — —

Ännu en sak. Till ett Pastorat i Skåne, jag tror det heter Källby och L. Bedinge, lär Thomæus vara sökande. Som han länge varit i mitt hus som Comminister i Stäfvie så gör han anspråk på mitt förord. Men jag har låtit säga honom att frågan hör till Faxe, som jag äfven härom tillskrifvit, och att jag har öfvernog att göra med mina egna prester. F. tyckes ej vara emot hans befordran, och visserligen har mannen, som med alla sina besynnerligheter, likväl är ostrafflig, kunnig och arbetsam mer än de fleste af sina medbröder, förtjent att få ett Pastorat. Jag hör dock nu att Prosten Lundberger är här hans medsökande. Det är också en mycket god Pastor, min gamle Vän, och olycklig genom sitt ojemna lynne, liksom mången annan. Gud styrke dig i detta val till det bästa.

Förlåt mina många åligganden och commissioner.

Vänskap och högaktning.

Es. Tegnér

20. Till A. C. af Kullberg.

Vexiö d. 18 Juni 1827.

Min HedersBror!

I Jönköping emottog jag på retour ditt bref af d. 22 Maj. I fem vickor har jag nu oafbrutet varit sysselsatt dels med resor och visitationer i Stiftet, dels äfven med de nu ändteligen slutade Examina Anniversaria, och under denna tid har min brefvexling måst hvila. Förlåt alltså att jag

först nu tackar för Annerstad, för BibliotekskKassan och för Resolutionen rörande Biskopinnan Mörner. Hvad Wickelgren angår så hade du gerna kunnat emottaga hans erkänsla. Sedan saken är afgjord finner jag intet ondt i att den som är i tillfälle dertill visar sin tacksamhet mot den som haft besvär för hans bästa. Dock bör jag erkänna att jag troligtvis häri handlat som du. Med afgörandet af klagomålen öfver Unnarydsförslaget hastar icke. Vi få derigenom endast nya spekulanter till nuvarande ledigheter, och ha redan öfvernog af dem. — — —

Efter midsommar reser jag åter ut i Stiftet, gör väl en liten digression åt Skåne för att afsyna Reslöf och visiterar sedan hvad som ligger mig i hemvägen. Det behöfs alltför väl, och torde väl någonstädes göra godt. På Visingsö, der jag var för 14 dar sedan, hade ej varit Biskopsvisitation på 105 år (1722 af Bisk. Lund) ehuru der var Gymnasium och Skola. Så är det på många ställen.

Min säkraste adress är alltjemt på Vexiö.

Vänskap och högaktning

Es. Tegnér.

Till N. M. Lindh. 21.

Högädle Herr Direktör!

Till svar å den skrifvelse hvarmed Herr Direktören under d. 15 innevarande hedrat mig, får jag äran meddela att jag af en upplaga på 3,000 Exemplar, sedan trycknings-kostnader, provision och andra umgälder äro afräknade, beräknar en behållning af 266²/₃ rdr för arket, och att jag således ej kan finna Herr Direktörens anbud efter 100 rdr antagligt. Jag har väl hittills ej gjort större upplagor än

på 2,000 Exemplar, men derigenom också varit nödsakad att föranstalta nya, t. ex. af Frithiof hvaraf tredje upplagan ny tryckes, sedan 4,000 Ex. på 2 år blifvit utsålda. Det är sant det medför mycket besvär att sjelf vara förläggare; men jag har haft den lyckan att i min svåger, Advokatfiskal Myhrman finna ett ganska verksamt biträde som nästan ensam haft alla dessa detaljer, både med utgifvande, försäljning och redovisning; och om jag under sådana omständigheter skulle öfverlemna förlagsrättigheten kunde det ej ske på de nu föreslagna villkor. I allt fall kunde fråga ej bli om annat än första upplagan, liksom jag ej kunde afsluta om mera än ett Band i sänder, då mina många Embetsgöromål, i synnerhet till en början, ej lemna mig mycken tid öfrig för det litteraira, och sålunda hindra mig att på förhand bestämma tiden för utgifvandet af en större Tomföljd.

Framlefver med högaktning
Herr Direktörens ödmjuke tjenare.

E. Tegnér.

Östrabo d. 28 Juni 1827.

22. Till C. G. von Brinkman.

Östrabo d. 29 Juni 1827.

Det är endast för att låta dig veta att jag ännu lefver ehuru med litet lif, som jag i dag skrifver ett par ord. Sedan medlet af Maj har jag för det mesta fört en krigstrykande lefnad och förspillt tiden med visitationer, kyrko- och prestvigningar, examina af skolgossar med och utan krage, Inträdespredikningar, sockenstämmor, med hvad mera som hör till Embetet. Öfverallt har jag hållit långa och upp-

byggeliga Tal. Bland andra ställen har jag äfven visiterat på Visingsö, hvilket också var hög tid, ty på 105 år hade der ej varit Biskopsvisitation. Jag var dessutom glad att få se det märkvärdiga stället, som verkeligen är ett Antiquitetskabinett i en trädgård. I Jönköping hade jag mycket att beställa och uppehöll mig der i 8 dagar. Der träffade jag äfven Beskow med Fru under resan. Jag märkte på r—n att B. nu verkeligen hör till hofvet, och tänker att för poësien det icke är stort sämre att vara Biskop än Kammarherre. I dag reser jag åter ut i Stiftet och blir väl borta 4 à 5 veckor. Dock går det under tiden till Skåne, och möjligtvis torde jag kunna skrifva dig ett omständigare bref till ifrån Sirköping. Nu är icke att tänka derpå; ty på 6 veckor har jag icke disponerat en timma. Du tänker väl att jag är en narr som sålunda försjunker i Biskopskåpan, och jag har äfven svårt för att disputera det; mais laissez moi faire, det blir väl bättre. Sommarn är i allt fall bestämd att gifvas till spillo. Endast önskade jag kunna undvika Stockholmsresan i höst, och gör hvad jag kan derför; ty Commitén är ett bland de sämsta Consistorier i riket. Jag tycker dessutom det kan vara tids nog om vi sammanträda nästa år, några månader före Riksdagen. Vid det möte som i år komme att äga rum blir i allt fall ingen ting afgjordt ty vi ha alla, med och utan Commité, en procrastinationsgåfva som egenteligen består deri att man betänker sig länge innan man öfverilar sig, och ej gerna beslutar en dumhet förr än i yttersta stunden. —

I öfrigt kommer jag här att bo mycket väl när huset blir färdigt. Belägenheten är utmärkt vacker: jag har den usla staden under fötterna och ämnar ej att upplyfta den. Men allt som kunnat, af ägor och hus, vanvårdas och förderfvas är förstördt. Ingen utom den som sett det kan göra sig en föreställning om ett sådant svineri. Sjelfva Con-

sistoriirummens väggar voro fullsmorda af Biskopinnans skinkor och smörtunnor, en bild af pinguis Minerva innanföre. I åkrar och trädgård florerar tistel, i sängarna vägglöss: Sparrissängarna äro de enda der man ännu ej upptäckt dem. Med ett ord, bostället var, både inom och utom, skött på samma sätt som — Stiftet. För öfrigt är jag ännu långt ifrån att vara i ordning, blir det ej heller på flere år. Det fordras ett grufligt förlag för en sådan bosättning, och bristen på pengar trycker mig i synnerhet. Jag har ej tid att begagna mitt enda modus acquirendi, neml. tryckning. Lindh i Örebro har i dessa dagar frestat mig å nyo att sälja mig till honom, som Franzén gjort, för 16- à 17,000 rdr, hvarigenom han skulle bli min litteraire universalarfvinge; men huru bekymmersam tiden är har jag dock tappert afslagit allt dylikt Seelenverkauferei. Gifve Gud jag kunde förvandla Gerda till — ko! Hon är ej bättre än salig Io.

Tackar för dina bref, besvarar dem vid tillfälle. Skrif mig till på Sirköping. Vagnen står för dörren och jag måste resa. Min hustru och Fru Myhrman be mycket helsa. Den sednare reser opp i sommar, när hon får ressällskap. Har du sett Fru P— från Lund som för närvarande är i Stockholm under militärisk bevakning af en Dragon, neml. Fröken Gyllengahm? Helsa Åkerhielms: jag är skyldig honom bref.

Din
Vän
Tegnér.

P. S. Jag bör icke förtiga, att min Råg är ganska vacker, men, som vackra Damer i allmänhet, har någon benägenhet att lägga sig. Kornet är sämre. Jag har deraf flere sorter; besynnerligt att Himmelskornet tyckes minst vilja lyckas mig. Gödselhögen, ehuru ännu en blott yngling, förkofrar sig dagligen och väger redan mer än hela Consistorium.

Kan du ge mig ett godt råd: bör jag följa det här antagna Trädningssystemet eller införa circulationsbruk, som flere Fruntimmer tillstyrkt mig? Dock, du förstår dig väl äfven så litet härpå som om du vore Comendeur af Vasa-Orden eller Preses i LandtbruksAcademien. —

Till H. Faxe, född Billberg. 23.

Östrabo d. 6 Aug. 1827.

Min älskade Cousin!

Jag har inför Faxe redogjort för de laga förfall som hindrat mig att förr än i dag tacka för all Herrskapets obeskrifliga godhet och välvilja emot mig. Jag kände väl deri endast igen hvad jag redan länge erfarit och värderat: men dylika bekantskaper äro dyrbara att förnya och ge full ersättning för en långvarig saknad. På intet ställe i Sverge trifs jag så väl som i Lund, på intet ställe i Lund så väl som hos Herrskapet. Gud välsigne Er och mina öfriga Skånska vänner för all godhet och vänskap mot mig och de mina. Var viss på att jag icke förgäter det, så länge mitt hjerta ännu slår varmt, så länge min tunga kan yttra ett ord och min hand föra en fjäder. Mitt hopp står visserligen till Gud, men dernäst till September månad, då jag tänker att kunna enlevera Er på gränsen. Jag har kringpratat Prinsen så att jag hoppas slippa Stockholm i år. Men låt mig nu icke ha öfvat min vältalighet förgäfves. Och förgäfves vore hon i sanning om jag och alla de mina ginge miste om den glädje vi vänta oss genom Er ankomst.

Min resa gick lyckligt. I Hurfva skildes jag från vännerna med feber, till den grad att af de 6 modesta Champagnebuteljerna, som blifvit medförda, blott en enda kunde brytas. Sjelfva Engeström som ätit frukost med mig hann

icke att förtära mera än ett par pund kött och fläsk af den medförda matsäcken som uppdukades tillräcklig för 50 storätare. Till Christianstad kommo vi i god tid; men på Gästgifvaregården funnos inga rum, hvarföre vi af Gästgifvaren visades till en kopparsmed. Denne emottog oss också, men logerade oss tätt bredvid hönsen, på ett loft dit man måste uppstiga på stege i stället för trappa. Också tog han icke mera än 4 rdr för nattquarteret i hönsburen men jag ångrar att jag icke stal några ägg på köpet. Dylika arrangementer för resande i en Residensstad caracterisera en duglig Landshöfding. Jag tror de äro ungefär lika goda här i Vexiö. — Till Årup kom jag kl. 10 på förmiddagen. Der träffades Berzelius som för närvarande lär vara i Berlin. En mängd med främmande kom der öfver dagen därpå, till söndagmiddag, bland andra Öfversten Gref Ehrensvärd med sin Fru, en född Adlercreutz, dotter af Excellensen . . . Alla stolar äro henne för små, och utan att hon har hemorrhoider — som jag åtminstone ej såg — måste hon, liksom Fru Lindskog, sitta på två. För öfrigt vackra ögon och lefvande väsende: men jag måste utropa med Paulus: »Ho skall frälsa mig från denna dödsens kropp?» Ulla Wachtmeister har växt till sig och blifvit rätt hygglig: hon spelte och sjöng allehanda rätt artigt. Thomander betraktade mig med *sneda* ögon, men jag tror dock icke att han mente något ondt dermed. Från Årup till Vexiö, 12 mil, reste jag på en dag och var ändå en stund uppe på Stensnäs.

Här är jag nu och lefver i nykterhet och elände. Men också tänker jag att snart resa hädan, nemligen till Vermland, hvarifrån jag dock kommer åter vid medlet af nästa månad. Jag tar kanske Sara med mig, ty Anna kan ej komma ifrån, och utan Fruntimmer är ej godt att färdas. Jag tänker Fru Myhrman reser på samma gång, då vi få sällskap till Jönköping. Heurlin som var ämnad att bli

hennes reskamrat har öfvergifvit henne och uppgjort sällskap med Hammar.

Hvad syntes om Köpenhamn? Jag är rätt nyfiken att höra resebeskrifningen. Jag vet väl att Cousin har svårt för att skrifva, men det går ju an att nyttja Notarie och dictera. Anette el. Mina kunna brukas dertill, så framt ej Reuterdahl, som fick de många kyssarna, får företrädet. Räkna ej på att Bolmeer gör reda för resan, skriftligen nemligen, utan kör honom åtminstone hit för att mundteligen aflägga sin berättelse. —

Jag hade ämnat skrifva vida mer och uppbyggligare än hittills: men just nu kom posten och medförde den bedröfliga tidningen om Trolles död. Store Gud! så mycken glädje man har i Lund, så liten spörjer man *derifrån*. Jag delar af hjertat hela provinsens sorg öfver den förtidigt hädangångne. Det är en galenskap att nånsin vara glad, i tal eller skrift; ty död och bedröfvelse stå alltjemt bakom vår stol och lura på sitt offer.

Förlåt att jag ej kan fortsätta. Helsa mina vänner och Gud välsigne både Er och dem alla.

Vänskapsfullt
Tegnér.

Till A. C. af Kullberg. 24.

Östrabo d. 10 Aug. 1827.

Bäste Bror.

Så väl för bref som för Resolution rörande Unnaryd får jag tacka. Att du i den saken gillat min mening gläder mig så mycket mer som jag verkeligen var villrådig hur jag borde göra. Nu vet jag hvad jag för framtiden har att rätta mig efter.

H. K. H. Kronprinsen låg öfver en natt här i Vexiö, och jag hade således tillfälle att tala med honom rörande Commiténs förestående sammanträde. Hans mening är att det skall blifva det sista före Riksdagen och följaktligen bör bli afgörande. Mindre än 3 à 4 månader kan det troligtvis ej vara. Om vi således skulle komma tillhopa fram i October, som föreslagit var, måste vi vara qvar i Stockholm öfver julen som för flere af oss vore oangenämt. Jag har därföre proponerat för Prinsen att vi sammanträdde i Januari, hvartill han ej heller tyckes vara obenägen. Visa mig den vänskap att ej motarbeta detta. Du kan ju lätteligen öfvertyga Hans Majestät att det måste vara likgiltigt om disputationsacten börjar om hösten eller vintern, då den i allt fall blir slut i så god tid före Riksdagen att Regeringen ej saknar besinningsmån. Hvad du i öfrigt yttrar om någon hemlig afsigt att visa Biskopars och Consistoriers obehöflighet, fattar jag icke rätt. Väl vet jag att Wingård vill ha bort Consistorierna: men det låter sig verkeligen ej göra i tidens närvarande skick. Och hvad Biskopparnas afskaffande angår så är jag öfvertygad att propositionen derom sednast kommer från honom. För min del skulle jag vara rätt glad om Kungen, med en anständig pension, ville dimittera mig, eller också ge mig ett pastorat på landet i stället för Stiftet. Men som detta svårligen är att förvänta, få väl både jag och mina Efterträdare bära vårt Kors med tålamod. — — —

Vänskap och högaktning

Es. Tegnér.

Till H. Faxe, född Billberg. 25.

Östrabo d. 13 Aug. 1827.

Välkommen hem från Köpenhamn, min bästa Cousin, och förlåt att jag återigen och så hastigt besvärar med bref. Men saken är den att jag ej är rätt säker på huruvida Bolmeer ännu är qvar i Lund eller ej. Jag har måst lofva honom några rader öfver Baron Trolle, som nu medfölja under Cousins adress. Skulle han vara i staden så var god och skicka honom dem till tryckning. I annat fall torde de lemnas till Reuterdahl som väl icke undandrar sig besväret med correcturen. Dylika uppdrag äro mig i öfrigt icke rätt angenäma, helst nu då jag på så mångfaldiga sätt är occuperad. Jag vill göra ett förbund med mina vänner, bestående nemligen deruti 1:o att de ej dö före mig, 2:o att de i annat fall låta inrycka i sitt Testamente att de befria mig ifrån att skrifva öfver dem. Jag har nog bekymmer ändå af deras bortgång.

I fall Bolmeer och Schönbäck ännu ej rest från Lund kan jag icke tillstyrka dem en sådan resa, ehuru gerna jag såge dem. De kunna då ej vara här före den 19:de och den 23 måste jag företaga min Vermlandsfärd, hvarigenom tiden för vår samvaro blir alltför kort. Jag ser dem då heldre i September, ehuru jag ej tror mig kunna vara åter före d. 20. Bäst vore om de kunde komma med Herrskapet opp i slutet af September: men jag fruktar att Bolmeer gör invändningar deremot i anledning af Terminen.

Jag tackar för brefvet från Kinberg, men hoppas att vid tillfälle få några närmare detaljer öfver resans märkvärdigheter. Emedlertid gläder jag mig [öfver] att den gått så väl, utan *sjösjuka*, äfvensom jag hoppas att ungkarlarna,

synnerligast Reuterdahl, ej heller komma att klaga öfver någon sjuka efteråt.

Både jag och Anna beklaga Cousin hjerteligen i fall den omtalta förnäma visiten infinner sig. I anledning deraf bör jag nämna att Hennes Majestät på Ljungby, der hon låg, requirerat, bland annat, Hjerpar och Capuner. Men som ingendera fanns och man ändå ville prestera något som liknade Capuner, så fick hon — Bockkött. Laga så att Ni ej tracteren henne sämre i Skåne. Kronprinsen passerade härigenom i söndags, helt tidigt på morgon, hvarvid han undfägnades med köttsoppa, ägg, fläsk och potäter, som gjorde en stadig frukost. Lars Gustaf hade haft mycket nöje af sin Carlskronaresa och bland annat äfven fått vara med, som Extra Cadett, på det fartyg som förde Prinsen några mil ut i sjön. Han har dock nu helt och hållet förgätit sina Knektideer och tänker ej på annat än att bli Klockare och Skolmästare i Lackalänga, hvartill han på förhand recommenderas.

Anna och samteliga de mina be om tusende helsningar. Var god och äfven gör mig påmint hos Biskopen.

Ödmjukast

Tegnér.

26. Till N. Lidén.

Vexiö d. 23 Septr 1827.

Mkst Bror!

Jag kom hem i går afton från min långa resa och hastar att med posten som snart afgår, i flygande fägna dig med denna underrättelse. Emottag på samma gång min hjertliga tacksägelse för all visad vänskap och broderlighet på det vackra och trefliga Köla, hvilket nu mera måste vara ännu

trefligare sedan du fått återgå till rotvällingen och dina andra hemseder.

I Carlstad var jag öfver d. 12 och 13, emedan Bengt Myhrman tillkännagifvit att han ej före d. 14 kunde vara tillbaka från Sköfde. Om kalasen dersammanstädes har väl Åberg underrättat. Jag hade på 2 dar fyra, och var alltså väl belåten. Magnus Lagerlöf var inne en dag, men var engagerad för oxmarknaden och kunde ej dröja längre. Den 14 reste jag till Björkborn, der Bengt med Odhelius inträffade. Hans tillstånd är högst betänkligt och Odhelius ger föga hopp, emedan han förmodar något inre organiskt fel. Den 15 kom min Svärmor från Philipstad, men för Bengts svaga tillstånd kunde vi ej lemna honom före d. 19, då han tycktes vara något bättre. I går d. 22 kommo vi utan alla äfventyr hem och funno samtelige välmående. I morgon eller öfvermorgon väntar jag Faxe med Fru och ressällskap, då Gästgifveriet ingår och kostdagarna begynna.

För denna gång hinner jag ej vidare. Helsa endast tusenfaldt till Mormor, Anna Lisa och öfriga hemmavarande från mig och oss alla. Vidare med första.

Din
[redlige Vän]
Es. Tegnér.

Till M. von Schwerin, född Törngren. 27.

Vexiö d. 1 Octr 1827.

Vid min hemkomst från Vermland emottog jag Friherrinnans bref och hade alltså ett kärt möte. Jag skref då genast till Professor Bolmeer i den omtalta frågan, och erhöll i dag hans svar hvaraf jag skyndar att meddela det väsendtliga i största hast, och så som det kan ske när man är

på Calas; ty Biskop Faxes härvaro har skaffat oss flere sådana och som Skånska posten kommer och går inom ett par timmar så hinner jag icke ens gå hem om jag i dag skall lemna Frih:n del af hvad som blifvit begärdt.

Bolmeer åtar sig alltför gerna besväret med Jules inspection, och det vida mindre för *min* än för Friherrinnans egen skuld; ty det är en man af god smak, och en sådan vill alltid gerna göra Frih:n Schwerin till viljes. Han anmärker endast att 2:ne omständigheter härvid göra någon svårighet 1:o att han icke kan herbergera Jules hos sig, som han dock anser nödvändigt i afseende på de *högvälborna* seder som börja taga öfverhand bland den i Lund studerande Noblessen, och mot hvilka man åtminstone kan invända att de komma för tidigt och borde besparas till Stockholmstiden. Härpå anser jag kunna svaras dels med Corneille att

»aux âmes bien nées
la vertu n'attend pas le nombre des années» —

dels att Jules lätteligen kan få sig rum antingen i samma hus, eller åtminstone i granskapet af sin Mentor. — Det andra som B. anmärker är att på ett Decennium ingen kunnat taga CancelliExamen i Lund af det skäl att den Judiske Rabbi eller Mästaren Profess. Holmbergsson fordrar äfven så mycken Juridik af Cancelliämnen som af simpla Auskultanter, hvarför också de förstnämnde vanligen bege sig till Upsala der man vet att de ämna sig till Excellenser och följakteligen ej ta det så noga med Examen. Hvad nu denna invändning angår så tror jag att CancelliExamen kan få tagas särskilt och oberoende af Mosaiska Lagen som representeras af Holmbergsson, och en smula dispense i detta afseende skulle väl ej vara synnerligen svår att utverka, vare sig hos Kronprinsen som Canceller, eller gn Frih:n hos någon ännu högre Vederbörande. Dessutom, när

Jules i alla fall efter slutad kurs skall till Stockholm, vore det lätt att på några månader resa in till Upsala och der inhemta hvad som fattades i lagfarenhet. Men om detta torde vara bäst att Frih:n consulerade Bolmeer sjelf, antingen skriftligen, eller — hvad som otvifvelaktigt mer skulle agréera honom — mundteligen. Jag önskar för min del att Jules måtte komma till Lund, emedan han der både lefver för vida bättre köp, och äfven lär bättre hvad som är nödvändigt eller åtminstone nyttigt för en Diplomatisk Carriere, sedan han, som jag förmodar, snart ledsnar vid Blankstöfvelsvägen.

Jag hinner ej nu skrifva vidare och torde en annan gång få svara på brefvet.

Ödmjukast

Tegnér.

Till V. Carpelan. 28.

Östrabo d. 7 Okt. 1827.

Min HedersBror!

Det bref af den 4 September hvarmed du hedrat och gladt mig har från Vexiö gjort flere turer omkring i Vermland, der jag på särskilta ställen tillbragte 3 vickor, till dess det slutligen träffade mig i Carlskoga. Nyligen återkommen från denna färd, skyndar jag att af hjertat tacka så väl för bref som för det vänskapsfulla besväret med mitt beläte. Att det icke är likt bör man ej lägga Konstnären till last; ty mitt ansikte är verkeligen ett af de många triviala som säga ingenting, och att måla det är som att recensera tystnaden. Men för mig är det emedlertid en ära att bli så der bronserad: och den bör vara mig dubbelt kär, då den föranstaltats af vänner hvilkas partiskhet

jag glömmer för att endast få vara stolt öfver deras välmening. Min hustru tackar för presenten, så mycket mer som hon fått en sådan flyktig Prins till man, nemligen i det afseendet att han så sällan är hemma, då hon får trösta sig med porträttet som också duger snart nog lika med Originalet.

Jag har verkeligen allt sedan Maj månad, med få undantag, förspillt min mesta tid på resor. Till en betydlig del ha väl dessa i sommar skett i privata angelägenheter; men de höra äfven till Embetet. En Biskop som vill någorlunda försvarligt göra sin tjenst måste betrakta sig som Kyrkans resefiskal, och, näst renlärigheten, är ingen egenskap så nödvändig för honom som rörligheten. Synnerligast gäller detta i Stift som blifvit negligerade, och der dödköttet växt öfver hvad som dock borde vara en lefvande organism. Det är sant, hvarken när- eller frånvarande kan jag uträtta något väsendtligt, ty prestståndets förfall är djupare än att någon enskilt man kan upprätta det; tidens temperatur är ej gynnande för himmelskornet och det antagna Systemet är, och blir med hvarje dag mera en ruin der ingen är logerad — utom Spöken. Men detta oaktadt vill och kan jag ej följa det råd, som så många gifvit mig, att låta allt gå som det kan och vill, och betrakta mitt Embete som en pension. En gång kommer nogsamt den tid då jag, som de andra, måste anse mig som Svenska Kyrkans Brigad- eller DivisionsGeneral, som Statens rotehjon; men om jag då i yngre år ingenting uträttat eller rättare sökt att uträtta, så vet jag i sanning icke, med hvad panna jag skulle emottaga mitt InvalidTractamente eller hvar jag skall gömma mig för det allmänna föraktet. När jag nemndes till Biskop, hette det af vän och ovän att jag ej dugde dertill. Detta är också i sig sjelf riktigt och välgrundadt; men att jag likväl ej är synnerligen mera oduglig än mina Herrar Em-

betsbröder, detta måste jag väl söka att visa; och skulle detta med tiden lyckas, hoppas jag att ingen ändå kan beskylla mig för öfverdrifven ärelystnad. Med sådana föresatser förstås af sig sjelf att jag icke kan ha mycken tid öfrig för det poëtiska. Det är sant att jag börjat ett och annat; men jag har, allt sedan jag blifvit befordrad till Smålänning, ej funnit någon ledighet hvarken att fullända det nya eller ens att samla och utgifva det gamla. Förlusten är väl dräglig för Litteraturen, men känbar för mig som allt för väl behöfde den lilla vinst jag härigenom kunde påräkna. Men jag är van vid svaga affärer, och presternas Fideikommiss, Fattigdomen, bör jag lemna ograveradt ifrån mig. Det ser icke heller ut som om jag på länge skulle kunna påräkna någon ledighet. Från Januari till Maj nästa år måste jag troligtvis sitta i Commitén, der ett splitternytt menniskoslägte skall uppgöras, sommarn har för mig inga andra än visitationsmånader, med hösten kommer Riksdagen som förmodligen varar ett år, hvilket ej heller är för mycket, då man af Erfarenhet vet att landets femåriga välstånd är en omedelbar följd derutaf. Det ser alltså illa ut för min Sångmö, stackars flicka; och negligerad som hon är bör jag ej förundra mig öfver om hon blir mig otrogen.

Jag har nu en Commission till dig orimlig i sig sjelf, men jag har ej kunnat vägra att framföra den, och dertill inskränker sig äfven mitt uppdrag. Postmästarn Sommelius i Lund, en gammal bekant från Skånska tiden, börjar att bli gammal och bräcklig och är derföre betänkt på sin efterträdare. Härtill vill han ej ha något mindre än sin äldste Son, en välbeställd Student. Han påstår att han dertill är likaså förtjent som de fleste högre Militärpersoner hvilka nu befordras inom postverket, och dessutom anför han det, andra horn oberäknade, posthornet i 150 år varit ärfteligt

inom Sommeliska slägten i Lund, och grundar följaktligen sina anspråk på Legitimitetsprincipen. Han tror att hela saken beror blott och endast på dig, och som han känner den godhet hvarmed du vid flere tillfällen hedrat mig, har han i denna sak vändt sig till mig. Jag har förgäfves föreställt honom att kungen sjelf i dylika frågor har en röst som stundom afviker från chefens, och att H. M. hittills visat sig nästan mera benägen för öfverstar än för Studenter. Sommelius vill icke gå ifrån sin lära om hornens ärftlighet och jag måste derföre be dig vara god med några rader, som jag kan visa för honom, upplysa om verkliga förhållandet. Jag har äfven hört att en Ryttmästare, Baron Oxenstierna skulle vilja accordera med honom, och detta torde vara mindre omöjligt att genomdrifva. Det skulle gläda mig om Gubbens talrika och hyggliga famille på detta sätt kunde hjelpas.

Förlåt mitt alltför långa bref, helsa dem som ännu komma ihåg mig och tänk själf någon gång på en

tillgifven och förbunden

Vän

Tegnér.

29. Till C. A. Agardh.

Vexiö d. 29 Octr. 1827.

Jag har i dag prestexamen och får således blott som hastigast tacka dig för ditt kärkomna bref. Lycka till att vara återkommen till fäderneslandet efter en så lång och äfventyrlig resa. Hädanefter hoppas jag du blir vackert qvar i ditt land. Algerna, ehuru interessanta, löna dock ej mödan att man söker dem med lifsfara, eller åtminstone risquerar att insjukna i ett främmande land. Enligt din begäran skickar jag dig här de öfversända Handlingarna.

Men jag anhåller tillika på det högsta att du, sedan du öfversett och ändrat hvad du önskar, ville skicka mig dem tillbaka, så fort ske kan. Faxe eller Palm ge dem gerna rum på friposten. Jag skulle väl också i nästa månad uppsätta något rörande ElementarSkolan, och de äro mig då nödvändiga, ehuru jag väl i ett och annat blir af olika tanka. Nyfiken är jag äfven att erfara något om de Tyska Skolorna, hvilka jag förmodar äro Prototypen till den organisation af Läroverket som Antiquarierna önska. Man bör så vidt möjligt är kasta kriget utom landets gränser.

Commitén sammanträder ej förr än i Januari. Detta har jag, ej utan möda, utverkat hos Kronprinsen då han i somras passerade Vexiö. Mina skäl voro flere. Först och främst var jag rädd för ännu ett preliminärsammanträde som det förra. För det andra ville jag, som rest hela sommaren, gerna vara hemma under hösten och undvika att tillbringa julen i Stockholm. Och slutligen var jag icke säker på att du i år skulle återkomma. Din närvaro var således påräknad, och det är med mycken ledsnad jag finner att du ämnar undandraga dig resan. Jag hoppas likväl att detta ej kan vara ditt fulla allvar. Om de botaniska arbeten hvarmed du är sysselsatt utkomma några månader förr eller sednare, kan väl icke vara af synnerlig vigt. Men deremot är din närvaro i Commitén både för sakens och din egen skuld nödvändig. För saken, der det mindre kommer an på en röst mer eller mindre, än på en förnuftig ledning af det hela vid de många modifikationer som naturligtvis komma i fråga mellan de begge extremerna. För dig sjelf, emedan dina ovänner ej skulle uraktlåta att misstyda din frånvaro, sedan du på ett så bestämdt sätt prononcerat din opposition emot det gamla Systemet. När du öfverväger detta hoppas jag du ändrar din föresats. I annat fall vet jag i sanning icke hvarför

jag ej också skulle och kunde afsäga mig resan. Jag kunde också ha mycket annat att uträtta, men jag anser det ifrågavarande vara ibland det vigtigaste, huru litet jag också kan verka dervid. Har man en gång börjat att röra vid en sak bör man väl fullfölja den, både för sakens och sin egen skuld. Jag hade trott att vi skulle kunna resa tillsammans: men om du nödvändigt vill bli hemma, så skrifver jag också till Kronprinsen och begär permission, som han ej kan neka mig. Besinna dig derföre och låt mig veta ditt beslut. När du skickar mig de andra Handlingarna, så låt äfven uppsatsen öfr Akademierna följa med, den jag icke fick ifrån Stockholm.

Helsa din famille och mina andra Vänner från oss samtlige.

Din Vän

Tegnér.

30. Till M. E. Ahlman.

Bäste Bror Ahlman!

Enligt din önskan återskickar jag härmedelst Recensionen öfver Bergquists Bok. Det kringstrykande lefnadssätt jag fört allt sen vi träffades, och min sjuklighet sen jag för 1½ månad sedan återkom ifrån Vermland torde ursäkta mitt dröjsmål med uppfyllandet af denna skyldighet. Emedlertid tackar jag dig på det högsta för lånet. Jag har verkeligen med högsta interesse läst och omläst din skrift och vet verkeligen icke hvad Förf. derpå förnuftigtvis skall svara; ty den både philosophiska och theologiska inconsequensen i hans Rhapsodi är, som jag tycker, utan hjelp blottad.

Många anmärkningar, som du med din vanliga moderation framställt, hade jag skärpt, och flere andra kunde tilläggas. Jag förmodar att denna Recension kommer att ge anledning till en vidlyftig polemik, och jag torde då få eller *söka* mig tillfälle att yttra min mening. Ty jag kan omöjligt tåla Theologiens *Phosphorister*, som fördunkla Vettenskapen och enervera den lilla smula Religion som ännu möjligtvis kunde räddas undan den allmänna Konkursen.

Jag hade ämnat skrifva dig ett fullständigt bref till i dag men har blifvit, efter vanligheten, på mångfaldigt sätt hindrad. Jag hinner alltså endast bedja dig på det hjertligaste helsa din Bror och Reuterdahl när de träffas, och att icke alldeles förgäta

Din

tillgifne Vän

Es. Tegnér.

Östrabo d. 12 November 1827.

Till C. A. Agardh. 31.

d. 12 November 1827.

Bäste Agardh Med detta bref skickar dig Bisk. Faxe ett omsättningsdocument för mitt lån i Malmö, som du torde vara god påteckna och genast återskicka till Faxe, som innan qvällen fortsätter det till Malmö genom expres. Ty förfallodagen är just d. 15 Nov. och jag vill i sådana fall alltid vara precis dels för Creditens skull, dels för att undvika öfverrentan. Pengarna har jag skickat directe med posten till Lindstedt.

Jag upprepar hvad jag förut sagt om din Stockholmsresa. Du kan ej undgå den utan både skam och skada: skam nemligen för dig sjelf och skada för saken. Således

måste du göra dig resfärdig. Äfven itererar jag min anhållan att du med allragörligaste första återskickar mig Handlingarna. Att jag icke på något sätt missbrukar dem vet du väl. Från Tannström eller öfriga Vederbörande höres ingen ting. Jag tänker de insomnat i CentralSkolan som de förmodligen bespara åt oss att organisera och ha förargelse för. Men ha vi börjat leken så måste vi leka den ut. Det vore skam att dra sig tillbaka, oridderligt åtminstone.

Många helsningar från alla de mina till dig och famille. Item till Bolmeer, som du förmanar att resa hit i jul.

Din
Vän
Tegnér.

32. Till M. von Schwerin, född Törngren.

Stockholm d. 2 Maj 1828.

En ganska plågsam rheumatism har hållit mig inne i snart 14 dagar och någon tid äfven vid sängen. Den satte sig i högra armen och har derigenom gjort för mig omöjligt att skrifva, och ännu sker det ej utan svårighet. Var god och af detta skäl ursäkta så väl min långa tystnad som mitt korta bref.

Consistorii uppförande i afseende på Tullberg är mig oförklarligt. Jag svarade honom på hans bref att jag ingen ting har emot hans missiverande till Vexiö. Det samma skref jag till Notarien och v. Ordföranden som begge voro nöjda dermed. Emedlertid ser jag nu att hans namn saknas på Adjunktlistan. Det är förmodligen någon sourde intrigue som man ej kunnat afhålla sig ifrån att spela för att förarga mig. Frånvarande kan jag ingen ting uträtta, men hoppas vid min återkomst — omkring medlet af månaden —

att kunna arrangera saken efter Friherrinnans önskan, och skall då derom vidare underrätta. Intrigorganen äro hos mina Hrr Consistoriales så öfvervägande att man ej är säker på dem längre än man håller dem knifven på strupen.

Jag beklagar af hjertat Friherrinnas nya förlust. Ehuru jag ej kände den bortgångna ha dock Friherrinnans yttranden om henne öfvertygat mig att hon förtjenar sörjas. Om fru Å. vilja vi ej tala. Hon var ett af de få, ganska få Fruntimmer för hvilka jag känt någon *aktning*. Detta må vara mitt fel, men möjligtvis också deras. Det vissa är att det var hennes förtjenst som föranledde undantaget för mig. Hela familjen är genom hennes bortgång upplöst, der är ingen kärna mer, ingen lifgifvande och sammanhållande princip. Å. sörjer som han bör, dock hoppas jag att hans mångfaldiga sysselsättningar skola verka välgörande på hans lynne. I detta hänseende är mannen alltid lyckligare än qvinnan som ej så lätt kan störta sig i tidsströmmen och tvätta bort de svarta sorgfläckarna. Brinkman skrifver väl sjelf om sin belägenhet. För honom är verkeligen all compass i lifvet förlorad, och han seglar endast efter missvisning.

Men Friherrinnan åtminstone får ej bli sjuk, får ej gå ifrån oss. Efter en *sådan* förlust som den vi nyss gjort, ha vi icke *råd* att göra en ännu förfärligare. Döden bör kunna lefva länge på en sådan eröfring som den sista. Gläd oss derföre så fort som möjligt med underrättelse om förbättring.

Omkring d. 15 slutar väl Commitén hvilket hon egenteligen bordt göra vid början. Något mera tråkigt, resultatlöst, enfaldigt och osammanhängande har jag aldrig känt. Jag har långt för detta önskat mig derifrån. Dock detta är ett vidlyftigt capitel som jag måste bespara till en annan gång.

Vänskapsfullt och ödmjukast

Tegnér.

*

33. Till G. Myhrman.

Vexiö d. 2 Juni 1828.

Tusen tacksägelser, min käraste Gustaf, för all vänskap och broderlighet under mitt sista alltför långvariga Stockholmsvistande. Jag var visserligen glad att komma hem, men min hosta har följt mig från Norden, och vill som knappast vika för sommarvärmen, så att jag, alltsen min hemkomst, för det mesta varit tvungen att hålla mig inne. Agardh repade sig snarare än jag: han låg här en dag öfver och var, ehuru mycket matt, likväl temligen återställd. Här i huset deremot är krassligt. Anna har haft känning af sin gamla mask och har nu beslutat att dricka Ronneby. Hon tar Disa med som väl också lider af mask, men jag fruktar att derjemte hennes bröst är angripet, genom en förkylning, hon fick i vintras och är icke utan farhåga att hon möjligtvis kan få samma åkomma som Jeana Billow. Hon magrar och faller dageligen af.

Jag är så olycklig att ha omkring 200 tr säd inneliggande, som nu icke till något pris kunna afsättas. I fjol vid detta laget gällde Rågen 13 rdr bco, nu deremot kan den ej afsättas för 6. Med sådan variation i priser är det alldeles omöjligt för en Embetsman att kunna göra någon slags kalkul. — — —

Din
Vän
Tegnér.

*

Till C. A. Agardh. 34.

Östrabo d. 22 September 1828.

MkBror!

Det öfversända Documentet återföljer härhos. Ditt slutBetänkande har jag skickat till Wallin som förmodligen redan underrättat om dess framkomst. Jag har läst det med mycket interesse, synnerligast hvad som rör Akademierna och Embetsmannabildningen. I afseende på den sednare bör jag dock anmärka att vi ingalunda ha att befara för mycken lärdom hos Embetsmännen. Hvad som nu är dem föreskrifvit öfverstiger ingalunda bildningsgränsen. Men hvad du anför rörande de classiska studierna kan jag icke gilla. Först och främst ha dessa såsom de nu drifvas ingalunda en estetisk syftning: och för det andra är denna väsendtlig i sig sjelf och har derföre hos alla Nationer varit en bildningens propedeutik, och måste äfven vara det för hvarje enskilt. Men härom en annan gång.

Hartmansdorff lär nu ha åtagit sig att jemte Fryxell skrifva Folk- och Elementarskolorna, samt Inledningen ensam, sedan både Wallins och Grubbes försök i denna väg blifvit kasserade. Alltsammans skall vara inlemnadt till Riksdagen. Jag kan ingenting göra innan jag får se så väl Betänkandet som Reservationerna. Skall jag skrifva något i detta afseende så kan det alltså ej ske förr än i Stockholm.

Heurlin har fått en tredubbel pluralitet vid Domprostvalet. Agrell som understödes af de förnäma härstädes blir honom likväl en ganska farlig medtäflare. Hans öfverlägsenhet i meriter och lärdom är oneklig: men deremot har Heurlin sin större skicklighet och Församlingens önskan för sig. Jag gör visserligen hvad jag kan för honom men utgången blir dock alltid tvetydig.

Här i stiftet blir intet gräl om Riksdagsvalet; men där nere ären I Er alltid like. Det är en alldeles herrlig idé att få Bolmeer med till Stockholm. Gifve Gud att den må kunna realiseras. Det är nu för sent för mig att skrifva härom till Vederbörande, då valet måste gå för sig i dessa dagar . . .

Jag reser d. 23 Octr., men uppehåller mig på vägen så att jag ej kan vara i Stockholm före d. 2 November.

Helsningar från oss alla.

Din
Vän
Es. Tegnér.

35. Till A. O. Lindfors.

Östrabo d. 22 Sept. 1828.

MkBror!

Jag tackar dig för sednast i Stockholm, och till tacksamhetsbetyg skickar jag dig härhos en laddning af gymnasister, sådan som du icke alltid får härifrån. Ek, Broberg, Angelin, Lundholm, Laurén och Svensson äro alla utmärkt snälla gossar, och vi ha icke på många år kunnat dimittera dylika. De öfriga äro medelmåttiga; men Forsman och Ling ovanligt svaga. Samtliga rekommenderar jag likväl i din Faderliga omvårdnad, den jag vet att du, såsom en verkelig Inspektor, icke nekar åt någon af dina landsmän, hvarför äfven jag åtminstone alltid hållit dig räkning. Synnerligast måste jag likväl rekommendera Ek. — Jag hoppas, du skall bli nöjd både med hans Latin (hvari han skrifver rätt artiga vers) och hans öfriga kunskaper. Jag önskade gerna, att han framdeles toge graden; men han är en fattig soldatson, utan moyen'er, och om han ej genom ditt för-

ord kan få någon matkondition, blir hans akademiska sejour ganska kort. Broberg har icke så godt hufvud som Ek, men han är utmärkt flitig och har kanske läst mest af alla, synnerligen Grekiska. Svensson bildar öfvergången från första till andra klassen af nuvarande abituri, är mycket fattig och dertill sjuklig, men utmärkt beskedlig och vältänkande. Angelin är bekant för någon tendens till Religionssvärmeri och Nymanianism, hvarför jag varnat honom och som jag hoppas du vidare föreställer honom. Jag har med bekymmer hört att vår fromme Bergqvist öppnat ett slags pietistisk skola vid Akademien, och att af våra landsmän i synnerhet A. skall vara anstruken af denna pestilentia, hvaraf nästan alla Prestkandidater från Lund äro mer eller mindre ankomna. Jag ber dig att i din krets, som jag i min, motarbeta denna galenskap, som upplöser allt förnuft och derigenom äfven all Religion, så vidt den skall vara annat än ett symboliskt hyckel.

Med första kommer från Consistorium en skrifvelse rörande fordringarna för Prestexamen. De äro ej stora, men öfverstiga likväl betydligt, helst i Humaniora, hvad vederbörande veta i allmänhet. Jag hoppas, att du inpräglar innehållet hos landsmännen och låter dem förstå, att vi ämna hålla sträng hand öfver att intet får afprutas af det uppgifna minimum, skulle vi också vara tvungna att för ett år eller två lysa messfall i Stiftet. Jag för min del ser åtminstone intet annat medel än detta att motarbeta det olyckliga inflytandet af Seminarierna som äro okunnighetens plantskolor och snart lyckas att förpassa hela vårt yngre Presterskap till drängstugan.

Underrättelserna från Stockholm rörande Betänkandet äro betänkliga, både ömkeliga och löjliga. Hartmansdorff har nu åtagit sig att vara pluralitetens riddare. Han menar väl, men jag har mina tvifvelsmål i afseende på

30—211876. *Tegnér, Saml. skrifter. 6.*

hans förmåga. Jag hoppas herrar Reservanter skrifva anständigt. Jag för min del vill äfven så gerna undvika polemik, som Järta vill ha den. —

»Som man i Skoven raaber faar man Svar.»

Det var en olycka, att hela frågan, mest genom Järtas förvållande från början antog karakteren af en partisak. Kunde Commitén nu sammanträda, sedan sinnena äro svalnade och missförstånden på begge sidor uppklarade, så tänker jag vi skulle fått ett helt annat resultat. Nu deremot är Commiténs arbete förfeladt för Generationer. »Plectuntur Achivi» här som vid Troja.

Helsa din Fru från mig och de mina.

Din Vän

Es. Tegnér.

36. Till B. von Beskow.

[Stockholm i slutet af december 1828.]

Bäste Beskow!

Jag har beklagligtvis långt för detta lofvat mig till ett annat ställe på Nyårsdagen och måste alltså försaka nöjet att begagna mig af din Fru Mors bjudning. Framför emedlertid för henne min vördnad.

Det har aldrig kunnat falla mig in att jag på något sätt skulle anse mig komprometterad genom att lemna bidrag till en Tidning som understödes af dig, Franzén och Geijer och för närvarande tyckes vara den enda som har någon litterär heder och samvete. Men det synes mig betänkligt att utlefverera Finn, så väl af andra skäl som äfven derföre att han tillhör ett arbete som, i fall det ej skulle dela samma öde med Lunds Domkyrka att aldrig bli färdigt åtminstone

i brist på annat behöfver nyhetens behag för att ta sig fram genom verlden. Jag skall emedlertid hos Brinkman som har större Samlingar än jag af allehanda förlegadt gods se efter om ej något annat kunde förefinnas och derom med första lemna underrättelse.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till A. Tegnér, född Myhrman. 37.

Stockholm d. 30 December 1828.

Min goda Anna.

— — — I lördags var jag på Thé hos General Sparre der icke mindre än 9 utländska Damer voro, Brinkman inberäknad. Der sjöngs idel Frithiof, i synnerhet af Friherrinnan Croneborg, en Tyska från Wien. Mathilda var med och sjöng en egen rätt söt komposition till Fogelleken och Stjernsången: men ingendera vill hon lemna bort. I går och i förgår var jag också bortbjuden, men åt hemma. I dag måste jag äta med Leijonhufvud, i morgon hos Åkerhielm, nyårsdagen hos Ekström, o. s. v. Gud nåde den som är så på modet! Jag försäkrar dig att det icke är det roligaste. Från Franzéns der jag var i går eftermiddag kan jag helsa dig. — — —

Gud gifve dig och mig och oss alla ett godt slut på detta lumpna år och ett bättre i det förestående.

Tusen hjertliga helsningar till alla de mina

Din redlige

Es. Tegnér.

*

38. Till A. Tegnér, född Myhrman.

Stockholm d. 2 Jan. 1829.

Min lilla Anna!

Som detta är första brefvet jag skrifver dig till på det nya året så har jag en kär anledning att önska dig och de dina som äfven äro mina lycka och trefnad och välsignelse under det förestående tidskiftet. Egenteligen är detta blott egennytta, ty min egen välgång är så nära förenad med din att jag hvarken vill eller kan skilja dem åt. Gud gifve oss alla mindre långvariga skillsmessor, mindre bekymmer för dagen, mod och kraft att hvar och en i sin krets arbeta för hvad rätt är, tålamod i motgången och sansning i fall någon medgång skulle förunnas oss. När jag, icke som de andra Fariséerna i templet och gatuhörnen, utan i mitt innersta hjerta ber till Gud att han måtte ge mig kraft och mod att verka hvad litet godt jag kan då ber jag äfven med det samma för dig och de mina, emedan jag väl vet att mitt bästa äfven är Ert bästa. Visserligen är min närvarande belägenhet, som Riksdagsman, obehaglig för oss alla; men sådant får man underkasta sig då man en gång emottagit ett Embete. Det har dessutom en öfvergång, och man får finna sig i hvad som ej kan ändras.

Nyårsafton var jag till middag hos Åkerhielm, men åt hemma med Heurlin till afton, så att vi ej voro udda. I går var jag ej ute på förmiddagen men skickade ut 130 kort som jag i dag fått betalta. Endast hos ErkeBiskopen var jag med i deputationen af Ståndet. Åt middag med honom och många andra hos Ekström och drack thé hos Gustaf. I dag bortbjuden till Ridderstolpe och Wrangel, men refuserat.

Bed Mormor ursäkta att främmande hindra mig att, efter min önskan i dag få skrifva henne till. Det skall ske med nästa post.

G:n Gustaf skickar jag dig ett exemplar, men låna ej ut det, emedan man sedermera ej köper det, när det en gång kommer ner. Helsa och tacka små ungarna tusendfaldt för deras bref. Gud signe dig och dem och Er alla!

Din redlige
T.

Till M. Montgomery-Cederhielm, född Orozco. 39.

Stockholm d. 25 Januari 1829.

Ändteligen kan jag härhos skicka *Elden*, en Bror till salig *Florentinaren*, en blixt från bättre tider. — — När kan jag få höra den sjungas?

Min äldsta dotter, som afskrifvit Noterna, och är litet mera musikalisk än hennes Far är poëtisk, rekommenderar sig genom mig till en afskrift af *Grefvinnans* Fogellek, otvifvelaktigt den skönaste i Nordens skogar. Det gör ingen ting att den är ofulländad. Ingen sång är egenteligen fulländad så länge lifvet ännu är qvar: jag hoppas vi sjunga äfven sedermera, men *skönare:* ehuru detta sistnämnda blir svårt för Grefvinnan.

Ödmjukast
Es. Tegnér.

40. Till C. G. von Brinkman.

d. 25 Jan. 1829.

Jag återskickar härhos din Anthologie, ehuru ogerna; ty jag hade velat längre betrakta blommorna, bland hvilka flera synas mig i sin idé alldeles klassiska. Med andra deremot är jag mindre nöjd: men i *metriskt* hänseende äro alla förträffliga, ehuru de ej träffa fullt in med dina rigoristiska principer i Metriken, kanske äfven just derföre. Denna fråga är för allvarsam att vara Riksdagsfråga, åtminstone för att behandlas i biljetter, skrifna mellan utskottstimmarna. Jag behåller derföre din metriska uppsats, så mycket mer som den egentligen är ett bref till mig. Någon gång torde vi väl få tillfälle att tala ett *förnuftigt* ord deröfver, ehuru detta visserligen är stridande mot Riksdagsordningen. Gerda har jag ju lofvat och lofvar ytterligare att återlemna: men icke kan jag ge dig ett öfverskrifvit och makuleradt exemplar tillika.

Grefvinnan Essens och din sorg *beklagar* jag visserligen af allt hjerta, men det vore hyckel om jag sade att jag *delar* den, så som jag otvifvelaktigt skulle gjort om jag känt den döda. Sjelfve Konstnärn gör ej porträtter på Beskrifning: huru skulle det då vara möjligt för mig? När har jag dessutom tid, jag som bär statens väl på mina skuldror, skall hjelpa till att fördrifva Hedningen ur odöpta Prinsen, skall gå i Deputation, sitta i Plenum och sofva i Utskott? Det är omöjligt. 5 Häften af Plum medfölja. Tag vara både på dem och på din orthodoxa Tro.

Tuus

Tegnér.

Till G. Billow. 41.

Stockholm d. 13 Febr. 1829.

Min bäste Billow.

Jag har visserligen mycket att förebrå mig som så länge lemnat ditt vänskapsfulla bref af d. 11 sistl. obesvaradt. Men du bör icke räkna för noga med mig. Först och främst är jag som Riksdagsman mycket upptagen med — sittande. Vi sitta ofta både för- och eftermiddag antingen i Plenum eller i Utskott. Sitta är vårt egentliga Riksdagsmannavärf, till den grad att den väsendtligaste Riksdagsledamoten, nemligen den jag sitter på snart är både blå och grön. Sedermera är jag efter gammal vana och såsom en modern person alltför répandu i mitt umgänge som omfattar halfva staden. Jag tänker väl att i detta afseende inskränka mig, emedan jag finner det insipida deraf att så der ge sig till Spektakel och förstöra sin tid på andras fåfänga: men det kan icke ske på en gång: och i allt fall hoppas jag att aldrig mer återse Stockholm äfven om jag upplefver nästa Riksdag. Jag hatar både staden och dess Riksdag af mitt innersta hjerta, och utan kronoskjuts hoppas jag aldrig återse någondera.

Sjukligheten i ditt hus har mycket oroat mig. Gud ske lof att det nu tyckes vara bättre och att din farhåga för Augusta måste vara ogrundad. Med säkerhet hoppas jag att få tid att se Er innan Riksdagen slutar ehuru det ej kunde ske i jul som jag önskade.

När Riksdagen slutar? Ja, när är det? En allmän, i min tanka sannolik förmodan är att Riksdagsbeslutet blir affattadt — i rötmånaden. Om du vore här skulle du finna huru orimligt icke blott vår Representation, utan äfven

i allmänhet alla våra historiska Statsformer äro. Deras väsentliga syfte är — ett retarderande, användt på vår verldsbekanta Svenska betänksamhet: (så ofta neml. frågan ej är om uppenbar sottise som Götha Kanal, då vi alltid äro färdiga), det är egenteligen att sätta tyglar på en sköldpadda. Min själ vämjes vid denna fyrklufna uselhet. Utan en Revolution kan intet förnuft inbringas i våra grundlagar som egenteligen blott äro en stor Skråordning. Jag deltar derföre sällan i frågorna. Nyligen har jag likväl gjort ett och annat utfall inom Ståndet, som väl lyckats mig men också ådragit mig mycken ovänskap bland jesuiterna som merendels utgöra pluraliteten i vårt Stånd. Jag känner ingenting som jag föraktar mera än Svea Rikes Ständer betraktade som Corporation. Dock — härom få vi tala mundteligen. Det förstås af sig sjelft att jag talar mot Indragningsmakten, men jag talar äfven, och af samma skäl, mot Opinionsnämnden, i sin närvarande form. Popularitet har jag aldrig sökt: deremot har populariteten hittills varit god och söka mig. Lika mycket: jag tänker jag kan umbära den.

Hvad verldsliga välsignelsen angår så är den Gunås tunnsådd hos mig. Jag har med denna månad, då lönen uppbäres, minst 700 tr spannemål liggande oförsåld, dem inberäknade som jag sistlidit år till intet pris kunde afsätta. Troligtvis inträffar det samma i år, helst om det nu i frågavarande Stryp- och RealisationsSystemet går igenom, hvarpå jag dock tviflar. Åtminstone röstar jag deremot. På mina skrifter vinner jag visserligen men har varit nödsakad att antecipera på vinsten. Något medel måste väl dock kunna utfinnas att reglera våra ömsesidiga små affärer.

Johan har varit i staden och reste i går. En treflig natur och som jag tror bra Disponent. I öfrigt obetydlig! Vi

söpo med honom på Liljeholmen. Äfven från de öfriga Bröderna som alla jemte sjelfva Alrik äro här kan jag helsa.

Helsa nu tusendefaldt till min kära, min älskade Eva. Dito till barnen, flickorna i synnerhet. Jag längtar att få se Er. Jag längtar ordenteligen att få se Er medan jag är uppe i landet, dit jag ämnar att ej så hastigt återkomma. Heurlin, som är mycket verksam och ansedd vid Riksdagen, gör sig påmint.

Din
redlige Vän
Es. Tegnér.

*

Till M. Montgomery-Cederhielm, född Orozco. 42.

Jag hatar Riksdagen af många skäl, men mest likväl derföre att den i går betog mig all möjlighet att begagna Grefvinnans tillåtelse att få se och höra henne hemma. Plenum, hvarifrån jag af flere skäl ej kunde vara frånvarande, slutades först kl. $^{1}/_{2}$10. Efter den tiden får ingen *oprivilegerad* göra besök. Jag hade hoppats att bli ledig kl. 8 och derföre försummat att skicka återbud. Jag måste derföre först be om förlåtelse. Det är kanske skamlöst att äfven be om ersättning: men hos hvem kan en stackars Poët hoppas något om icke hos en Sånggudinna?

Ödmjukast
Es. Tegnér.

d. 24 Febr. 1829.

*

43. Till A. TEGNÉR, född MYHRMAN.

Stockholm den 24 Mars 1829.

Min lilla rara Molla!

— — — Tro icke att jag på något sätt oroas af Oppositionspöbelns galenskaper. De ha ett par Tidningar i sin sold, men så usla att jag ej anser för partie égal att med dem inlåta mig i en partistrid. En liten rolighet har du redan sett i denna fråga: men jag vet ej om det lönar mödan att kosta mera krut på döda kattor. Ett enfaldigt poëm af Fredr. Boye cirkulerar till svar på Oppositions-Talarne och lär bli tryckt i någon avisa: men det är i sanning icke genom poëmer, som Oppositionen förkrossar mig. Att svara derpå, åtminstone i vers, skulle nästan förefalla mig som om jag ville sticka ut ögonen på en *blind*, eller duellera med ett *lik*. Behöfs det så hoppas jag ännu kunna mala dem sönder och samman; men ett dylikt behof synes mig icke ännu ha inträffat. —

Tusen helsningar till Puttorna och öfriga hemmavarande från

Din redlige

Es. Tegnér.

*

44. Till A. TEGNÉR, född MYHRMAN.

Stockholm d. 7 April 1829.

Min lilla Molla.

— — — Du bedömmer inte rätt, min lilla Anna, Oppositions-Talarne. Jag var ju personligen angripen, utan gifven anledning, endast derföre att jag ej kan hylla en sådan hufvudlös opposition som den nu gängse. Dessutom var

Ståndet, Religionen, det allmänna sunda menniskovettet förolämpadt. Hvarföre skulle jag icke bestraffa sådant ofog, när Gud gifvit mig en liten gåfva för skämtet? Ett par epigrammer öfver några tjufpojkar som tala om hvad de ej förstå äro alltid lofliga. Så gjorde jag fordomdags med Phosphoristerna i allmänhet och särskildt med Hammarsköld: hvarföre skulle jag mera skona dessa, hvarföre icke äfven illustrera deras obscura namn med ett brännmärke som ej växer bort så lätt? Jag anser för min plikt att tukta dumheten och öfvermodet hvar helst de ställa sig i min väg och på hvad sätt jag anser lämpeligast och mest träffande. Att jag icke kan annonsera mig som Författare beror ju blott och bart på tillfälliga omständigheter. Jag gjorde det ej heller med Hammarspik, den man också klandrade, men som dock bar helsosamma frukter. Hvad de arma stackarnes nödrop och blypilar angår, så kan jag ju omöjligt fråga derefter. Jag har varit en publik caracter långt innan jag blef Riksdagsman, och då måste man vänja sig att ej fråga efter myggstygn. Jag är derföre tranquil och ångrar ej hvad jag gjort. Men nog härom. — —

Tusen helsningar till alla hemmavarande. Säg äfven den stackars Fru Elmgren och hennes man ett deltagande ord ifrån mig under deras sorg.

Din
redlige
Es. Tegnér.

Till M. von Schwerin, född Törngren. 45.

Stockholm d. 21 April 1829.

Jag har fått ett nytt skäl att gläda mig öfver Heurlins utnämning till Domprost då den äfven förskaffat mig ett

bref från Friherrinnan. Hvad sjelfva frågan angår så möter den nu mera inga andra svårigheter än de som uppkomma från Riksdagen som i vårt land är grunden till all både allmän och enskilt olycka. Då nemligen Heurlin, liksom vi andra, troligtvis ej kommer härifrån före hösten så kan han under sin frånvaro ej heller ombyta Adjunkt, utan är nödsakad att lemna Pastoralvården i samma händer som hittills. Men i höst är ingen ting som hindrar Tullbergs flyttning till Vexiö, så vidt nemligen denna beror på mig och Domprosten. Men den beror äfven till en väsendtlig del på honom sjelf, emedan Consistorium icke kan utfärda missif för en Huspredikant emot hans och Patronens vilja. Jag skall derföre skrifva till Tullberg och föreslå honom den Station som han för ett år sedan sjelf begärde. Jag har icke velat göra det på sanma gång som jag skrifver till Friherrinnan för att ej föranleda misstanka om öfverenskommelse som kanske skulle stöta honom. Af det svar han lemnar skall jag meddela innehållet.

Hvilket ömkeligt lif jag här i allmänhet förer behöfver jag ej för Friherrinnan omtala. Jag har alltid funnit Stockholm tråkigt: men med Riksdag till är det alldeles odrägligt. Frossbrytningar ha också plågat mig hela våren; men om rysningarna kommit af väderleken eller af Riksdagen kan jag icke säkert bestämma. Den onåd hvari jag fallit hos den Höglofliga Riddarhusoppositionen och de sottiser det liberala packet i Tidningsväg fått debitera, ha visserligen något muntrat mig: men det är dock i längden ej roligt att spela schack med den som ej vet hur pjeserna gå, och blypilar äro ej så förnöjsamma som de äro oskadliga. Sedan den Kongl. Svenska friheten nu mera aldrig yttrar sig annorlunda än som en Roddarenymf kan jag ej längre vara hennes älskare. Jag beklagar uppriktigt mitt arma förruttnade fädernesland som ifrån hedenhös aldrig haft tålamod att

vara slaviskt eller förstånd att vara fritt. Dock — det är icke min mening att skrifva politik, hvilket jag med rätta öfverlemnar åt Grefve David Frölich, Hamilton & C:omp.

Fruntimmer ser jag få, med undantag af Grefvinnan Ugglas och De Geer. Men sedan vi nu på en tid blifvit så flitiga att vi både för- och eftermiddagar arbeta på landets förderf, vare sig i Plenum el. Utskott, så träffar jag äfven dem sällan. Hade vi ändå Friherrinnan här, såsom ett motgift mot Riksdagen.

Brinkman är dålig, men skrifver väl ändå. Bolmeer ber om sin vördnad.

Vänskapsfullt, ödmjukast
Es. Tegnér.

Till C. A. Agardh. 46.

Stockholm d. 8 Maj 1829.

MkBror.

Jag har icke förr än nu kunnat lemna något svar i afseende på Sjöströms tillämnade klagomål öfver utnämningen derföre att Handlingarna först för några dagar sedan stått att erhålla. Jag har visat dem för Danckwardt men han afstyrker klagomål i anseende till Eneroths många förordnanden, Landshöfdingens förord och emedan, som han påstår, StadsCassörer ej ha någon i lag eller praxis grundad befordringsrätt i Cameralverken. Handlingarna som ingen ting upplysa skickas af Pettersson. Jag vet icke hvad jag skall råda i denna kinkiga sak. Löwensköld tycktes i början ha goda intensioner. Jag talte sjelf flere gånger med honom i ämnet och travaillerade honom dessutom genom Lejonhufvud som är hans systerson. Något egenteligt löfte gaf han väl icke men det kan man ej heller begära af

en Embetsman på förhand: men han yttrade sig så som om han ingalunda vore obenägen att göra rätt. Hvem som sedermera tournerat honom vet jag icke, ehuru jag kan ha någon anledning till gissningar, men osäkra så att jag ej bör nämna dem.

CantslersSecreter blir Tannström sjelf, åtminstone tills vidare: men som han ej gerna skrifver ämnar han taga en underSecreterare som skall uppbära inkomsterna. Härtill äro flere i förslag. Jag har talt för Lundblad, men T. har mycken prevention emot honom och det går alls icke. Arrhenius, ExpeditionsSecret., förestår för närvarande expeditionen, men Kronprinsen recommenderar Rydqvist (Heimdal) och det är troligt att han segrar. Jag skulle för Akademiens räkning ej ha mycket härmot: ty R. är en instruerad, vältänkande och medgörlig man, med interesse för Litteraturen. Rydberg får Bibliothekariatet, men hur det går med Professionen kan jag ej säga. Man påstår att Ekenstam har rätt till lönen när han endast inställer sig till tjenstgöring vid Akademien, äfven om ingen tjenst der finnes för honom. Så förklaras åtminstone Resolutionen här, och detta stärker högeligen hans anspråk.

Anslaget till Läroverken äro beviljade i Prest och BorgareStåndet, återremitteradt af Bönderna. Nu beror det på Adeln. Går det igenom så böra i min tanka Akademierna ha omkring 25,000 rdr. ElementarLäroverken kunna lemna dessa besparingar om man utgår från status quo, hvartill man är tvungen tills Kungen afgjort frågan, och endast ökar lönerna för nuvarande Lärare. Inrättas Cathedralskola i Lund så tycker jag Sölvitsborgs Gymnasium kan hvila tills vidare. —

Till Carlstad vill jag icke flytta. Man säger att Hedrén spekulerar på Calmar. Geijer torde få röster, kanske äfven förslag till Carlstad. Till Jemshög blir Wåhlin i London en

farlig sökande. Jag förmodar att du slagit den spekulationen ur hågen.

Om Riksdagen vill jag ej tala. Något uslare har jag aldrig sett, ej ens kunnat föreställa mig. I September el. October hoppas man slutet. Jag begär permission för att resa d. 1 Juni, men får den förmodligen ej mer än på en månad. Det är således föga troligt att jag kan komma till Lund. Heurlin skrifver om Finanserna när de bli afgjorda i Beredningen.

Lemna hosföljande till Lindgren. Helsa Christopher och din familj samt vänner och bekanta från

Din
redlige Vän
Es. Tegnér.

Jag har med högsta interesse läst, ehuru blott strödda blad af din uppsats om spanmålshandeln. Gjordes sådana principer gällande så kunde kanske landet ännu räddas. Men alla, till och med Heurlin, frukta för StatsObligationer som för ett spöke, ehuru jag för min del ej ser något annat medel att hjelpa oss ur villervallan. Af fruktan för ett lånsystem som hela verlden antagit vill man icke blott vara fattig utan äfven alltjemt förblifva det, för den äran att lemna sina efterkommande ett inteckningsfritt elände. — Christopher får ju dig till Præses?

*

Till Th. af Ugglas, född von Stedingk. 47.

d. 14 Maj 1829.

Henri III återföljer härjemte. Fransyska Poësien lär för närvarande befinna sig i islossningen. Jag nekar icke att jag tyckte bättre om henne då hon låg bottenfrusen.

En Revolution säges föregå i Franska Dramatiken: men det är besynnerligt att all Fransysk Revolution är lika blodig, vare sig i Historien eller på Theatern. Dumas arbete liknar mindre en Dram än ett slagthus. För en sådan slags Romantik lönar det ej mödan att afvika från den gamla goda slentrianen. På Grefvinnans uttryckliga befallning medföljer något af Stamboksliteraturen.

Ödmjukast

Es. Tegnér.

48. Till M. von Schwerin, född Törngren.

Lund d. 25 Juni 1829.

Ehuru jag kan ha många synder på mitt samvete vill jag dock åtminstone ej ha den att ha varit i Skåne utan att ha träffat Friherrinnan. Jag hade ett svagt hopp att träffa Frih. här, men det bedrog. Jag måste alltså göra som Mahomet, komma till berget efter berget ej kommer till mig. I början af nästa vicka, troligtvis *Tisdagen* anhåller jag derför att få vara öfver på Sirköping, kanske äfven begära nattquarter. Mina Fruntimmer resa emedlertid till Herresvad Kloster, men jag föredrar det som är i Sirköping. Utom *behofvet* för mig att få se Frih. ville jag äfven ha saken uppgjord med Tullberg som endast kan ske mundteligen.

Jag bifogar Promotionshandlingarna. Oehlenschlägers vers ha afseende ej på den lager jag gaf honom utan på ett besök han nyligen gjort här och hvarvid han med rätta blifvit mycket väl bemött. Jag kunde ej emotstå frestelsen att kröna honom helst hans Fru var med. Det förhöjde onekligen actens högtidlighet. Men ingenting roar mig mer än att höra de tvifvelsmål som här hviskas huru en sådan anomali skall upptagas vid Hofvet, helst ingen ting lär stå

i Posttidningen om vårt politiska förhållande till Danmark, som naturligtvis står i ett nära sammanhang med min aktning för Oehlenschlägers poëtiska värde. Tänk om jag härigenom förlorade min hofgunst och hur olycklig jag derigenom blefve. Mina vänner hoppas likväl att, i slikt fall, Ebba skall vara mig behjelplig, och skaffa mig Commendörskorset hvarförutan jag, som hvar man vet, är en ruinerad man. Min *älskade* Friherrinna! Var hemma om möjligt är, på måndag och tisdag. I denna händelse begär jag intet svar. Men i motsatt fall anhåller jag om några rader. Ty jag reser då ej om Sirköping.

Vänskapsfullt och ödmjukast
Es. Tegnér.

Till G. Mohnike. 49.

Vexiö d. 6 Juli 1829.

Jag bör börja med att erkänna de många och stora förbindelser jag har och redan länge haft till Herr ConsistorialRådet. En man som på ett så verksamt sätt bidragit att göra mina skrifter bekanta för ett främmande folk måste redan härigenom äga rätt till min erkänsla, ty det är naturligt att hvarje författare önskar sig en så talrik allmänhet som möjligt. Men min förbindelse ökas i väsendtlig mån genom öfversättningarnas ovanliga trohet, ledighet och träffande uttryck af det hela. Att Herr Consistorial-Rådets Frithiof är den lyckligaste af de flera öfversättningar som af denna dikt i och utom Tyskland utkommit, är nu mera allmänt erkändt. Den enda, som dermed skulle kunna komma i jemförelse är Fru Helvigs, hvars elegans och sirlighet likväl ej finnes i originalet och ej heller ingått i Författarens idé. Jag bör så mycket högre skatta värdet af

Tit. öfversättning, som svenskan i allmänhet har en så till sägandes epigrammatisk korthet, svår att återgifva i hvad språk som helst, men dock mest i den visserligen mera utbildade, men också vidlyftigare och långsammare Tyskan. I de prosaiska öfversättningarna åter, hvaraf Tit. nyligen haft godheten att skicka mig flera, gläder jag mig att återse, men i en förskönande spegel, alla de egenheter som utmärka mitt framställningssätt. Det är sällsynt att en utländing förstår svenska med den säkerhet som Herr C.; men ännu mera sällsynt är det att han intränger i alla, till och med de rhytmiska egenheterna af en prosa, den *jag* icke bör försvara, som visserligen heller icke är klassisk i ordets vanliga betydelse, men som Herders och Jean Pauls landsmän snarare torde ursäkta än flere af våra regelrätta granskare. —

Men — då jag sålunda af fullt hjerta erkänner min förbindelse, bör jag just derigenom så mycket mera förebrå mig att jag så sent uttrycker den. Jag ber likväl Herr C. R. vara öfvertygad att detta blott och endast har sin grund i tillfälliga omständigheter, och i det oroliga och nomadiska lefnadssätt som jag nu en längre tid varit nödsakad att föra. Tre år äro förflutna sedan jag tillträdde Biskopsembetet; och af dessa har jag nästan tillbragt tvenne i Stockh., för det mesta i värf som föga interessera mig. Presterskapet är, såsom Riksstånd, inblandadt i en mängd befattningar, hvarvid vi vanligen förspilla vår tid utan gagn hvarken för Stat eller Kyrka. Den korta tid jag fått tillbringa i Stiftet har varit upptagen af resor och nödvändiga anordningar i afseende på presterskapet och läroverken. Under sådana omständigheter har jag måst åsidosätta nästan allt litterärt, till och med litterär brefvexling. Jag hoppas på lugnare tider och att då få återtaga det försummade. Till dess är jag i behof af Sång-Gudinnornas och mina vänners öfverseende.

För närvarande har jag, med Konungens tillåtelse och för Stiftets angelägenheter, på några vickor varit frånvarande från Riksdagen, dit jag likväl i dessa dagar måste återvända. Ett uppdrag från KronPrinsen för Magisterpromotionen i Lund hvarvid äfven min äldste son graduerades, föranledde emedlertid en resa till Skåne, hvarifrån jag nyss är återkommen. Tillfälligheten af Oehlenschlägers ankomst gaf anledning till en liten efemerisk dikt som jag härmed tar mig friheten att bifoga. Jag ansåg för min skyldighet att å Svenska folkets vägnar förklara dess aktning för den berömde gästen.

Löfflerska bokhandeln har för någon tid sedan erbjudit mig att i Tyskland föranstalta en svensk upplaga af mina smärre dikter hvilka skulle utkomma på samma gång som en tysk öfversättning deraf. Jag tviflar att den svenska upplagan funne någon synnerlig afsättning i Tyskland der få läsa svenska: Och öfversättningen, helst af vissa stycken, blefve också svår. De flesta torde väl ej heller förtjena den möda hon erfordrade. Ett urval torde derför vara lämpligast. Jag känner icke mer än en som kunde göra öfversättningen: men han har troligtvis ej tid att befatta sig med dylika småsaker, och jag bör icke trötta hans godhet med en dylik anmodan. Emedlertid skrifver jag i dag till Löfflers och ber dem i denna sak rådgöra med Herr C. R., vid hvars afgörande jag gerna låter saken bero.

En särskilt tacksägelse är jag skyldig för den hågkomst, hvarmed jag blifvit hedrad framför sångerna öfver Napoleon. Stycket är väl skrifvet öfver denna stora verldshistoriska karakter hvari ett helt tidshvarf koncentrerade sig; men i stort är han icke, så vidt jag vet, poëtiskt behandlad af någon, och ämnet är i sanning för rikt för en liten lyrisk utgjutelse vare sig till tadel eller beröm. En Italiensk tragedie, likväl under annat namn, och den jag endast kän-

ner af en recension, tyckes mig vara den enda som lagt den rätta poëtiska måttstocken på denna Rhodiska Koloss. En större dikt i detta ämne hör till de många påtänkta försök som omständigheterna tvungit mig att lägga åsido. Deremot hoppas jag nästa år kunna fullända och utgifva ett annat poëm, Gerda, i fyra sånger, så framt nemligen Riksdagar och Commitéer i Stockholm dertill lemna mig någon ledighet. Gustaf III gaf sina skalder kanske en falsk riktning, men derjemte gaf han dem en oberoende existens och en ärofull möjlighet att lefva för sin konst. Nu ger man oss stjernor och band och statens högsta och ansvarsfullaste embeten. En man af ära vårdslösar ej den tjenst han emottagit, och med poësien får det gå som det kan; hon får åtnöja sig med hvad som blir öfver af tid och förmåga. I afseende på mig må detta vara likgiltigt för Svenska skaldekonsten; men bättre poëtiska stämmor än min hafva på detta sätt tystnat för alltid. Sverge är, kanske mer än man föreställer sig utomlands, de stora anlagens land både för vettenskap och konst; men vi komma sällan till någon mognad, vår Genius blir frostbiten, liksom våra skördar och den lofvande våren upplöser sig i en höst full af missväxt. —

Slutligen tar jag mig friheten att bifoga några anmärkningar i afseende på de prosaiska öfversättningarna. De äro både få och obetydliga, men innehålla det enda som jag, vid en till äfventyrs blifvande ny upplaga skulle önska ändradt. De omtalta Zwei Reden, Trinius 1827, har jag ännu ej sett.

Med utmärktaste högaktning, tillgifvenhet och erkänsla

Herr ConsistorialRådets

ödmjuke tjenare

Es. Tegnér.

Till A. Tegnér, född Myhrman. 50.

Stockholm d. 26 Juli 1829.

Min lilla goda Anna!

Jag var rätt glad att i dag få ditt bref; ty det är alltför söckent de postdagar då jag ej får någon rad hemifrån. Det gläder mig äfven att Er resa gått väl och barnen fått litet roa sig. Låt mig veta om Mellin och Sara voro med, hvarom du ej nämner, samt hvad resan kostat dig hvilket alltid i dessa svåra tider gör ett item. Mitt lif härstädes går sin vanliga tröga gång, så mycket mer som jag nu, efter så lång frånvaro, ej kan eller bör försumma hvarken Plena eller Utskott. I lördags var jag på Drottningholm hos Prinsen som likväl måste resa till Kungen kln 2 hvarföre jag ej synnerligt fick tala med honom. Af denna grund bjöd han mig äta middag i morgon, som visserligen är nådigt men något genant, emedan en sådan resa kostar vackert i vagn, ty ingen ångbåt går för dagen.

I söndags åt jag middag hos Franzén. Frun bad mycket och hjertligt helsa dig. Mina dricker Sätra brunn. Efter Hedrén som redan är nämd till Biskop, som du ser af Tidningarna, blir Franzén Öfverhofpredikant, sedan Wallin afsagt sig det, af vänskap för F. Härigenom och genom ett prebende får Franzén större inkomster än de fleste Biskopar i Riket, och hans qvarstadnande i Stockholm är för alltid bestämdt. — För Hedrén ämna vi Vermlänningar ge en middag der jag skall skrifva skålarna. Det sker väl nästa vicka och innan han viges som blir den 16 el. 23 Augusti. Söndagseftermiddag var jag på den stora Bellmansfesten det vackraste jag ännu sett i Sverge. Alla höjderna om-

kring stället voro klädda på brokigaste sätt af 15 till 20,000 menniskor, mest fruntimmer. När Fru Bellman med son och sonson kommo inom skranket der jag var, togo alla af sig hattarna som för en Drottning. Drottningen sjelf och en mängd af de förnäma Damerna höllo i sina vagnar nedanföre på vägen. Kungen och Prinsen voro till häst. Ett allmänt hurra instämdes när de kommo. Åkerhielm höll ett rätt vackert tal, Valerii sånger (som bifogas) afsjöngos af Harmoniska sällskapet och tusende rop besvarade dem. Vi hade ingen vakt, men allt gick i största ordentlighet och utan något slags oväsende. Sedan ceremonien var förbi redo Kungen och Prinsen opp inom skranket, complimenterade Bellmans son, Åkerhielm, och sade äfven allehanda artigheter till mig, att de hoppades det min Byst snart komme efter, men medan jag lefde o. s. v. Utom mig voro blott Wallin, Wallenberg och Hedrén, af Biskoparna, inom skranket, såsom Subscribenter till stoden. Sedan var jag en stund hos Pontin, der jag träffade Sofi och Luise. Sedermera var supé för 250 Subscribenter inom tält, midt emot Pontins, der Beskows skålar afsjöngos. När man var i begrepp att hissa mig och Henning Wrangel hotade att rifva sönder mina byxor, som förr på Börsen, smög jag mig bort kl. 10 och gick hem. På vägen träffade jag Fru Silfverstolpe från Upsala, som bad mycket helsa och gratulera. De fleste stadnade qvar till morgonen under tält der det lär druckits skarpt. Byström och Adlerbeth blefvo på platsen. Men annars var högtidligheten den vackraste och högtidligaste jag sett; och det är skönt att en hel nation står opp och firar sina store mäns minne så enhälligt, så lugnt, så vördnadsfullt. — I dag har jag hela dagen måst sitta för Byström som nödvändigt vill forma mig i ler. Det afgjutes sedermera i gips och är icke en medaljong utan en byst. Likt tror jag icke det blir: men det kostar mig också ingen ting, utom besväret

att sitta still. Byström tänker vinna på sina gipsaftryck men som de ej lära kunna säljas under 15 à 20 rdr så tviflar jag derpå. I öfrigt ber han mycket helsa dig. — Af Kuhlbergs slägtingar har jag ej sett någon. Prinsen sade att han känner Rappe, men ej Kuhlberg. Gratulerar i öfrigt att flickorna stadna inom Stiftet. Helsa de små ungarna och alla öfriga hemmavarande.

Din redlige
Es. Tegnér.

Till C. A. Agardh. 51.

Stockholm d. 31 Juli 1829.

MkBror!

Jag tackar dig för 2:ne bref och för gammal vänskap och förtroende. Hvad ditt sista bref om Calmar angår så är dervid allehanda att anmärka. Först och främst står det ej att förena med hvad du skrifvit till Kullberg och flere, och hvad som i anledning deraf är allmänna tanken här, nemligen att du under intet villkor vill emottaga Stiftet. För det andra låter ej ett utbyte tänka sig mellan Calmar-Stadsförsamling, som ger intet, och Ljungby som ger 4 à 500 tr. En Domprost har aldrig funnits i Calmar och att nu föreslå en sådan vore orimligt, då ingen Domprost finnes utan indelt kronotionde, hvilket skulle fordra ett nytt Statsanslag hvarom nu ej är tid att tala. Frågan kunde således endast uppstå om utbyte mellan Ljungby och Dörby hvilket borde återgå till Stiftet. Genom detta utbyte tjente Brsk. i Calmar för 800 tr som är mera än någon Biskop i Sverge har, med undantag af de 4 stora Stiften. Ehuru ej autoriserad af dig proponerade jag derföre detta, på eget beråd, för Kullberg. Men dervid mötte allehanda oväntade

difficulteter. »Du hade, troligtvis af religiösa scrupler, ej ansett dig böra antaga Stiftet. Detta vore vackert, men kunde och borde ej ändras för ökade löneinkomster. De så kallade religiösa af StatsRåden vore emot dig, dels som förmodad Fritänkare, dels som CommitéLedamot o. s. v. När jag insisterade på orimligheten af allt detta, kröp ändteligen rätta skälet fram som är intet mindre än det att — Kullberg sjelf vill ha Stiftet med Ljungby. Dermed är naturligtvis all negotiation med honom för dig afslutad. Han vill låta anställa nytt val till *ett* förslagsrum som han hoppas få. Med Franzén har jag talt, men han har sagt mig ett så mycket uppriktigare Nej som han nu hoppas bli Öfverhofpredikant efter Hedrén, sedan Wallin ej vill emottaga tjensten. Får Kullberg förslag så anser jag troligt att han tar Stiftet; ty både Kung och StatsRåder vilja vara af med honom. Mot hans utnämning möta ej samma hinder af opinionen som mot Temptanders ty en StatsSecret. för Ecclisiast. är mera prest än man behöfver som Biskop. Malmöhus Län kan han ej få. —

Du ser nu hur saken står. Jag underställer dig huruvida du ej inom Stiftet borde understödja hans önskan, för att bli — hans efterträdare. Till en början bör jag säga dig att af den andra Spekulationen ingen ting kan bli. Åkerhielm går ej in i StatsRådet, Skogman i allt fall ej från sin tjenst. Deremot sade mig Nordin (som nu är den mäktigaste i Conseljen) alldeles af sig sjelf att i fall man kunde på hederligt sätt bli af med K. hvars oduglighet alla erkänna, endast du och Hartmansdorff kunde komma i fråga till hans efterträdare. Kullberg sjelf erkände detta, men trodde att du ej kunde emottaga en tjenst med 4,000 rdr lön i Stockholm. Det är också min tanka, men möjligtvis skulle du kunna bibehålla Professionen, el. åtminstone Pastoratet gn. Wachtmeisters förord. Min tanka är således i korthet följande.

Du understöder så vidt du kan Kullbergs önskan om förslag till Calmar. Lyckas det icke så täflar du om Stiftet med de öfriga, under villkor af Ljungbys förening. Lyckas det åter, så söker du hans tjenst; men i detta fall, liksom kanske i det andra, måste du nödvändigt komma hit för att uppgöra saken. Jag åtminstone kan ej vara din Ambassadör utan *bestämda* instructioner. Med *halfva* föreskrifter vinnes ingen ting. När det gäller en sådan Vändningspunkt i hela din lefnad måste du vara närvarande, liksom Fältherren i en hufvuddrabbning. I förening med dig närvarande skulle jag möjligtvis kunna uträtta något hos Prinsen, äfven hos Kungen och StatsRådet; men ensam och oviss om din tanka i detaljerna kan och vill jag ej åtaga mig någon slags ansvarsskyldighet.

Tänk nu på detta och svara mig med omgående. För Sjöström låter det illa. Att StadsBetjente ej ha ansökningsrätt är themat. Jag har föga eller intet hopp.

Hvad realisationen angår en annan gång. Anmärkes till en början att ingen mska tänkt använda Bankens behållna rentevinst sedan utvexlingen börjats, men endast till dess fonden är $^{5}/_{8}$ i silfver. Skulle sedermera silfverinköp behöfvas så anlitas, ej rentevinsten, men Grundfonden 4 Millioner, hvilken då svarar emot en Actieägare i andra Banker som alltid äro privata, och Staten endast Actieägare. Det är i sådana ingen sällsynthet att Actieägarne begagna sin Credit för att stärka metalliska fonden, hvarvid man en gång förlorar och en annan [vinner].

Helsning.

Din Vän

Es. Tegnér.

52. Till A. Tegnér, född Myhrman.

Stockholm d. 21 Aug. 1829.

Vi ha i dag varit på den tråkiga kröningsceremonien som varade till kl. 3 under hvilken jag alltjemt måste stå för altaret med de andra Biskoparna. Sedermera har jag varit på middag och har således blott några ögonblick innan posten går. Min befattning var den att taga opp en Psalm, som jag också gjorde rätt väl, efter Skriftens ord att »Petrus öppnade sin mun, och Paulus talade». Ty det var Magister Fröst som sjöng för mig, liksom för Wingård och Faxe som också hade Klockarebefattning. På sjelfva de eländiga ceremonierna finner du beskrifningen i Tidningarna, hvarföre jag förbigår dem. Kröningsverserna af Beskow medfölja, rätt svaga som du ser. I morgon är Cour, på söndag stor middag hos Kungen, på tisdag spektakel, på torsdag någon grannlåt på Drottningholm. Sedan vill jag resa till Ön, om neml. vädret blir bättre. Men här regnar nu, äfven i dag så rysligt att jag tänker staden seglar bort. En sådan sommar har ingen menniska sett i mannaminne. Hur går det med bergningen hemma? Här tror man att all säd dels ruttnar, dels fryser bort.

Från Billow har jag haft bref. Fruntimrens resa har gått väl. Lovise kommer väl i nästa vicka med Gustaf, men jag förmodar att Sofi blir qvar längre tid.

Den 22 Aug. är först i morgon och jag tänker ej förgäta att fira den. —

Om du behöfver pengar och ej kan få af Mellin så låt mig veta det, då jag skall söka skicka hvad du behöfver.

Helsa Lars Gustaf att hans comission skall bli uträttad. Gif honom äfven hosföljande 50 rdr bco. till handpengar:

han säger han törs ej be Mamma derom. Pettersson säger att han ej kunnat svara på frågan emedan han ej visste om kragen skulle vara stor eller liten och af hvad sort gråverket skulle vara.

Tusen helsningar till barn och alla hemmavarande.

Din
redlige
Es. Tegnér.

hastel.

Till G. Billow. 53.

Stockholm d. 24 Aug. 1829.

MksteBror.

Det var mig visserligen högst obehagligt, dels att manquera Damerna, dels att sjelf gå miste om det nöjet att få träffa Er så snart jag önskat. Men på andra sidan har vädret, åtminstone här, varit sådant att det förtagit all glädje af en landtresa. Nu tyckes det något stadga sig och jag hoppas att vi, ehuru sent, måtte få något tecken till sommar. Jag ville derföre gerna resa ju förr, ju heldre och befria den fångna Prinsessan, ehuru jag förmodar att hon finner sin fångenskap angenäm nog. Men i denna vicka är här så många ceremonier, hvarvid jag, för mina Synders skull, måste vara närvarande att jag inte inser någon möjlighet att komma ifrån. Således kan ingen resa påtänkas förr än i slutet af denna eller början af nästa vicka. Dagen kan jag icke bestämma, ty med min ostadiga helsa och mitt icke alltför stadiga lynne kunna lätteligen hinder uppstå för ögonblicket. Men det vissa är det att jag kommer så fort som möjligt. Emedlertid dören I icke låta genera Er i

afseende på edra egna resor ty de äro väl icke af större distans än att I lätteligen kunnen återvända. Dessutom är nu skördetiden för handen, då du troligtvis ej kan vara länge borta. Bed äfven Eva icke gömma på någon Biskopskalf för mig. Jag skulle ej kunna rätt värdera den då jag nu på en tid vant mig vid fullvuxna Biskopsoxar.

Många helsningar till Eva, barnen och Sofi från

Din
redlige Vän
Es. Tegnér.

54. Till A. Oehlenschläger.

Stockholm d. 31 Aug. 1829.

Min älskade Broder!

Jemte det jag af uppriktigaste hjerta får tacka dig för all bevisad broderlig vänskap på begge sidorna om Sundet i somras, skyndar jag mig att meddela den, åtminstone för mig och alla dina talrika Svenska vänner och beundrare fägnesamma underrättelsen att Konungen i dag utnämnt dig till Riddare af vår NordstjerneOrden. Visserligen kan en sådan tillfällighet hvarken öka eller minska din ära; men för Svenska folket bör det vara en tillfredsställelse att bland sina Riddersmän räkna Nordens och Europas Oehlenschläger. Då jag för någon tid sedan talte med Kungen om denna sak, gaf han icke blott dertill sitt bifall; utan uppdrog mig äfven att säga dig att, »ehuru han olyckligtvis ej kände Danska språket, således ej kunde rätt appreciera din förtjenst, allmänna ryktet likväl sagt honom tillräckligt derom »pour être enchanté de pouvoir rendre justice à une reputation Européenne». På din sida hoppas jag att du icke försmår *vår*, jag menar Svenska folkets, välmening;

ty Konungen har vid detta tillfälle endast gifvit verklighet åt Nationens önskan. Den ifrågavarande Orden är i öfrigt den samma som burits af Linné, Ihre och Lagerbring och ännu bäres af Berzelius, Franzén och Heeren, så att den verkeligen ej gör dig någon vanära.

I fall det omtalta DoktorsDiplomet ännu ej kommit så beror sådant på Kronprinsens frånvaro som för närvarande är till sjös. Han har med mycken glädje omfattat tillfället att visa dig en uppmärksamhet, och känner och värderar dina Skrifter. I allmänhet blir Danska Litteraturen med hvar dag ibland oss mera känd och värderad, skulle bli det ännu mera om icke priset på Danska Böcker vore så högt, nästan lika med de Engelska som i typografiskt afseende ha så stort företräde. Jag kan ej begripa orsaken härtill då papper och tryckningskostnader snarare borde vara mindre i Danmark än annorstädes.

Jag reser ännu i dag till Dalarne för att helsa på några slägtingar, hvarför du torde ursäkta mitt hastiga bref. Framför emedlertid min hjertliga vördnad för din Fru, och tusen helsningar till Charlotte som jag, beklagligtvis, ej fått kyssa mera än en enda gång.

Vänskap och högaktning
Es. Tegnér.

P. S. Min helsning för Münters familj.

Säg Charlotte att sedan jag såg henne jag förlofvat bort begge mina döttrar, den ena med en Baron Rappe, den andra med en Finne, Kuhlberg. De äro alltså, i detta afseende nemligen, lika goda som hon. —

55. Till G. Billow.

Stockholm d. 10 Sept. 1829.

MkBror!

Tack och ära för mitt sista vistande på Ön, som var det gladaste jag haft under hela den långa Riksdagen. Endast beklagar jag att det åtminstone var mig för kort och att jag nu mera ej så lätt ser någon möjlighet att få göra om det.

Vägarna, helst omkring Sätra, voro som i November, vädret afskyvärdt och vi kommo ej till Vesterås förr än kln 8 på aftonen. Då var det för sent att helsa på Biskopinnan, så framt jag ej ville qvarstadna hos henne om natten, hvarigenom jag hade manquerat mitt resesällskap. På morgonen åter kunde jag ej heller helsa på henne ty det var för tidigt, jag hade tagit Gumman på sängen, hvilket kunnat föranleda till pretension på andra tag. Jag gjorde derföre min ursäkt genom hennes Son den jag händelsevis träffade på Ångbåten. Sjöresan var angenäm nog och vädret ovanligt vackert. På fartyget hade jag äfven den surprisen att träffa Fru Åberg från Carlstad, en annan svägerska, hvarigenom jag befann mig som Mäster Knapp mellan sina begge knapphål. Kln 1/2 7 voro vi framme och sedan har det gamla tråket med Plena och Utskott åter inträdt och påmint mig om mitt älskvärda Representationskall. Konungen har väl i går förklarat att han vill ha Riksdagen slutad sednast d. 15 December; men ingen kan ännu afgöra om det låter sig göra, ehuru visserligen ingen enda Riksdagsman finnes som ej önskar det af hjertat.

Lovise och Billmanson skrifva i dag om resan. Ehuru Gustafs flytta in från Christineberg nästa vicka så blir dock rum antingen hos dem eller också (hvad jag anser för bättre) näst bredvid hos Fru Jäger. Jag hoppas alltså att du ej

låter afskräcka dig af detta lilla streck i räkningen. Vi samteliga vänta Er med längtan och skulle bli bra ledsna om detta goda och välbetänkta förslag strandade. Helsa derföre Eva att jag sätter min förtröstan till henne i detta afseende; ty hvad flickorna angår vet jag att de, ehuru ogerna, likväl af barnslig lydnad följa med. Säg Augusta, min fästmö, att fästmannen längtar efter henne och erbjuder henne rum hos sig; om hon ej kan få dem annorstädes. Säg Jeana att jag väl velat skaffa henne det nöjet att få dansa med krigsknektarna; men ett rykte säger här att alla Fändrikarna nästa vicka skola springa gatlopp och *då är det bara slarf med dem,* för dansen åtminstone. Försäkra henne vidare att *jag är så arg så jag kan bita sten* öfver denna olycka; men *kors i Herrans frid hvad skall man göra?* Jag vet ej annat än att taga sitt förnuft tillfånga och dansa med civila ben, i brist på militäriska blankstöflar. Jag skall emedlertid göra mitt bästa för att hålla Kuhlberg qvar, ehuru jag fruktar att han förr måste begagna en sjölägenhet med Ellida. — Allvarsamt sagdt så vänta vi Er alla med säkerhet, och skall jag för min del ej underlåta att i full skrud möta Er på bryggan. Tusen hjertliga helsningar emedlertid till Eva, och de allrakäraste barnen. Välkomna!

Din
Vän
Es. Tegnér.

Till C. G. von Brinkman. 56.

Jag vet i sanning icke hvarifrån den äran vederfarits mig att bli ansedd för tillställare af gårdagens Slagtarhusbal. Verkeliga förhållandet är det att den anställdes af flickorna Billows unga Bröder, de ogifta Myhrmännerna,

Jeana Billows fästman och några af hans kamrater. Då jag såsom hörande till slägten äfven var bjuden, så fick jag i uppdrag att invitera ett par *flickor*, hvartill jag valde Mamsell Olde, min värds dotter, och Greta Wallin, som dock icke kom. Då jag nu ej gerna kunde räkna dig bland flickorna hoppas jag du finner min oskuld. Bland andra bevis att jag ej kan anses för anställare torde äfven få anföras att jag redan kln 9 gick hem ifrån den knappast började Balen den jag fann qvalmig och otreflig.

För att emedlertid godtgöra hvad jag oskyldigtvis lär ha brutit bjuder jag dig härmedelst genom detta mitt öppna bref att i morgon, Måndagen kln 6 på eftermiddagen dricka Thé och ett glas punsch i sällskap med Billowska familjen och Myhrmännerna af begge könen. Ingen annan kommer, och någon supé bestås alls icke, emedan jag är för god hushållare att äta sjelf till afton, och mina gäster, så länge de äro hos mig, måste rätta sig efter mina hemseder.

Grefn De Geer sökte jag i förmiddags, men hörde att hon var der jag gerna hör mina får, men ej alltid mina Grefvinnor vara, nemligen i Kyrkan.

Du är väl med på Byströms middag i öfvermorgon? Jag bifogar underställningsvis hosföljande skålrim. Valerius och Beskow lära ha skrifvit andra som jag hoppas äro bättre. Löjligt är likväl ett sådant poëtiskt Bolag, alldeles som Scribes i Paris, endast sämre.

Es. T—.

d. 27 Sept. 1829.

57. Till A. Oehlenschläger.

Stockholm d. 2 October 1829.

Det gläder mig, min älskade Broder, att du finner dig nöjd med den utmärkelse Kungen gifvit dig. Vi veta alla

huru litet du behöfde den, men fägna oss ändå att Svenska Nordstjernan sitter på ett Europeiskt namn, då den annars ofta slår sig ned på Anonymer. Då du förmodligen genom Svenske Ministern redan emottagit Ordenstecknet bör du äfven derföre i ett bref tacka Kungen. Det är väl icke alltid vanligt, men af en så utmärkt man som dig kan det ej gerna försummas och kommer otvifvelaktigt att göra ett nöje åt Kungen hvilken som alla Stora ej heller försmår Mecenatstiteln, helst när den kan fås för godt köp. När Diplomet kommer, hvilket måste ske med första, torde du äfven derföre i särskilt skrifvelse, böra tacka Kronprinsen såsom Canceller för Lunds Akademie, och som dessutom särskilt interesserat sig för saken. Till Konungen skrifves blott på Fransyska, men Kronprinsen förstår Danska och talar det äfven.

Vår långsamma Riksdag slutar knappast till jul, men vid den tiden måste jag i allt fall resa hem, efter att ha förspillt år af min lefnad, försummat min tjenst, mitt hus och mina öfriga göromål, och för Statens bästa ändå ingen ting uträttat. Jag lyckönskar Er som ha Er frihet till skänks, hvaremot vi måste köpa den med en gammal förruttnad representation som icke föreställer men endast utledsnar Nationen.

Tredje Delen af dina Digter hoppas jag vid tillfälle få från Engeström.

Hjertliga helsningar till din Fru och din älskvärda familj, synnerligast Charlotte.

Vänskap och högaktning
Es. Tegnér.

*

32—211876. Tegnér. Saml. skrifter. 6.

Till C. A. Agardh.

Stockholm d. 27 Octob. 1829.

MkBror!

På hemresan från Upsala och Rasbo der jag tillbragte några dar hos Hagberg förkylde jag mig häftigt och har sedan nästan allt jemt måst hålla mig inne. Detta, jemte Kungens sjukdom som gjort att ingen fått tala med honom, är orsaken hvarföre jag på längre tid ej kunnat lemna dig några underrättelser om vår Sak. Prinsen är gifven derför, men har, under Kungens sjukdom, ej kunnat tala ännu med honom. Deremot är Wetterstedt ingalunda att lita på. Detta vet jag, dels genom Ugglas, dels af honom sjelf, som jag träffade i förrgår. Väsendtliga skälet lär vara det att hans Bror Niclas W. lär ha pretension på att bli hågkommen vid detta tillfälle. Någon farlig medtäflare kan han väl icke bli, men paralyserar i allt fall Brodren. Förslaget är längesen inkommet och jag har någon, ehuru osäker anledning, att Kullberg snart nog ämnar låta föredraga det i StatsRådsBeredningen. Detta vet jag dock icke af honom sjelf, ty jag vågar ej tala ett uppriktigt ord med honom i denna sak, öfvertygad att han helt och hållet ligger i Rosenblads interesse. Under sådana omständigheter har jag i dag begärt och fått en conclaf med Nordin och Ugglas som begge äro mycket ifriga i denna fråga. Jag föreställde dem dervid att det nu, då saken tyckes vilja nalkas sin upplösning, vore tid att taga bladet från munnen och gå öppet tillväga: att Kullberg alldeles icke hade någon annan förtjenst till Stiftet än sin oduglighet för Portföljen: att således i fall Kungen ej vill lofva dig hans tjenst det vore deras skyldighet att till protokollet yrka det du utnämdes till Biskop. Allt detta

medgafs och lofvades: men derjemte yrkade Nordin och äfven Ugglas på det ifrigaste att du med första måste resa opp, emedan »les absens ont toujours tort». Jag föreställde dem väl att i fall också frågan nu snart föredroges i Beredningen, det likväl kunde dröja länge, kanske till Riksdagens slut, innan Kungen nämde. Men derpå svarades att du ej behöfde vara här längre än till dess saken vore på privat hand afgjord med Kungen: att Prinsen och de nogsamt kunde förmå Kungen att hålla ett *gifvet* löfte: att Kungen gerna ville vara af med K. och hade personlig prevention mot Hartmansdorff som är den ende farlige medtäflaren, och den de dessutom vilja ha till HofCanceller: att ingen kunde undra om du reste opp då Biskopsfrågan skulle afgöras och att allt hvad du således äfventyrade vore resekostnaderna som vid en sådan vändningspunct i din lefnad ej borde komma i beräkning. Jag måste alltså gifva med mig och lofva att med denna dagens post förskrifva dig.

Du ser alltså hur saken står. Kommer du icke så är Speculationen troligtvis förlorad. Kommer du åter, så kan jag visserligen ej garantera utgången, men nog tycker jag vi ha flere chancer för än emot. I morgon talar jag med Prinsen om permission, som ej nekas, och emedlertid kan Rector förordna en Vicarius. På det att ingen Surprise må existera erbjöd sig Nordin att genom Prinzencreutz underrätta sig när föredragningen sker i Beredningen, så att han vet det 4 à 5 dagar förut, samt deröfver, om så erfordras begära målet på bordet, hvarigenom 8 dar vinnas. Men du får ej afbida detta ty om du komme först några dagar före utnämningen, så kunde du, sade han, likaså gerna vara borta.

För Sjöström är intet att hoppas: men visserligen kan han få Camrersfullmakt. Tag derföre med dig hans ansökning.

Passevolansfrågan har gjort mycket ondt blod, och Ankarsvärds afträde från Riddarhuset var ett steg i sinom tid. Spänningen bland Bönderna är stor. Helsning till alla bekanta.

Din Vän

Es. Tegnér.

59. Till C. G. von Brinkman.

Stockholm d. 5 Nov. 1829.

Jag återskickar härhos din *TrösteEngel* hvilken i sanning talar ett rätt poëtiskt språk. Sjelfva idén, ett *sentimentalt* galanterie, kan jag också godt lida. Med en sådan kärleksförklaring kan också en Vestal vara belåten, särdeles frånvarande. Jag jemför den med en Krigsförklaring mellan två Stater som ingenstädes kunna träffas. I öfrigt måste jag afundas din *könlösa* kärlek för dess lugn och dess etheriska njutningar. När du nu drifvit saken så långt att du icke ens behöfver att ha sett den älskade, så kan du bokstafligen säga att kärleken är blind. För min del är jag, ännu åtminstone, alltför realistisk för en sådan förbindelse. Jag måste ha något Substrat eller *underbädd* för Fantasien om ej för mer, och är äfven så oskicklig att älska som att dikta i molnen. Sjelfva vidrörandet måste väl jag, som andra, slutligen låta fara: men jag förtviflar alldeles att äfven kunna bringa det så långt att jag hvarken behöfver *se* eller *höra* den älskade. Detta sistnämda är verkeligen en Sublim grad af — Fantasiens sjelfbefläckelse.

Att min ärliga Biskop Plum ej skulle förderfva din Orthodoxie föreställde jag mig på förhand. Visserligen har Religionen sitt εσω och εξω men ser du olyckan är den, dels att gränserna mellan begge äro så obestämda, dels att Staten

och Kyrkan hvarken kunna eller böra erkänna en sådan dubbelmening, hvilken också efter de vanliga föreställningarna om Uppenbarelse, måste innebära en falskhet och hyckleri. I ett af Schillers bref till Goethe fann jag nyss den bekännelsen, att S. icke kunde tro på Nya Testamentet, utan så vida det vore *naift*, i allt annat misstänkte han en afsigt. En sådan *esthetisk* måttstock för Tron, ett sådant Testimonium Spiritus Sancti synas mig, helst hos en sådan man, högst märkvärdiga ...

När jag kan skall jag se om dig.

Vänskapsfullt
Es. Tegnér.

Låna mig 1819 års InterimsStat för skolorna om du kan finna den.

Till C. G. von Brinkman. 60.

Det är mig omöjligt att motstå en bjudning från så många Damer, synnerligast när den framföres af en sådan Ordförande. Jag kommer alltså i morgon afton kl. 6. Men jag har måst lofva Agardh att kl. 8 följa honom till Björnstjernas, dit jag förmodar att äfven du gör oss sällskap, ehuru det utan tvifvel vore roligare för oss alla tre, om vi finge qvarstadna der vi äro — till morgondagen.

Det är sant att jag en dag stängt mig inne med gröna Boken, och derigenom förlorat, jag vet ej hur många Betänkanden i EkonomiUtskottet. Men Boken, liksom Fruntimren, börjar att bli något njugg med sina favörer i den mån jag åldras. Som bevis härpå skickar jag hosföljande Manuskript, som jag vid tillfälle torde återfå. Min gamla lära att alla Grafskrifter äro lika goda har härigenom fått en

stöt; ty jag fruktar att denna är något sämre än de vanliga. Men också är Leopolds förtjenst icke egenteligen ämne för en Tillfällighetsvers. Felet ligger i allt fall mindre hos mig, än hos dig som dertill förledt mig, och när du läser skriften så äter du dina gerningars frukt.

Vänskapsfullt
Es. Tegnér.

d. 27 Nov. 1829.

61. Till C. J. Olde, född Wickman.

Min goda Fru Assessorska!

Jag hade långt före detta bordt aflägga min hjertliga och varma tacksägelse för all den godhet och vänskap jag under ett helt år åtnjutit i Herrskapets hus. Det är också ingalunda någon glömska af min förbindelse i detta fall den jag alltid med tacksamhet skall påminna mig, som vållat min tystnad. Men sedan jag kom hem har jag haft så många bestyr med bröllop, prestvigningar, Examina och consistoriella göromål att ingen tid varit öfrig för andra skyldigheter. Emottag därför nu min, om än sena likväl uppriktiga tacksägelse för all den välvilja jag rönt i ett hus, der jag hade den lyckan att få anse mig hemmastadd, och hvars trefnad gaf mig så mycken ersättning som var möjlig för saknaden af min famille och förljufvade, om ej dödens likväl Riksdagens bitterhet. Lef lycklig med de sina på det nya året, och många år; och var öfvertygad att Herrskapets välgång alltid skall utgöra min och de minas glädje. —

Min resa var besvärlig och upptog fulla 8 dagar, men gick i öfrigt lyckligt. Nyårsdagen vigdes min systerdotter, hvarvid jag var nödsakad att se mycket folk, som an-

nars ej roar mig. Min äldsta dotter ämnar gifta sig i höst; men den yngsta har ännu god tid, i föräldrarnas, om icke i sitt eget tycke; ty det är förunderligt med hvad resignation flickor i allmänhet underkasta sig rysligheten af ett giftermål.

Min hustru tackar mycket för stakarna, dem hon, som alla, finner rätt vackra. Endast äro de något för dyrbara i ett presthus, men det är min svärmors skuld.

Fru Olde har skämt bort mig och får därför skylla sig sjelf att jag ännu besvärar med ett par commissioner. Min svärmor fruktar att pelarbordet, om det står nedpackadt öfver vintern, kan skadas till förgyllningen, hvarigenom hennes gåfva blefve fördunklad. Det vore därför bäst om Möbelhandlaren ville låta uppacka det och stå i hans Magasin, tills det på första öppet kan fraktas till Carlshamn. Förlåt att jag alltså anhåller det härom måtte arrangeras. För det andra påstår Pettersson att han af min Tvätterska vid resan ej kunde återfå 8 st. af mina skjortor och lär derom ha skrifvit till Sandell, Biskop Faxes Betjent. Om Fru Olde behagade låta Adolf kalla till sig Sandell, så kunde reda fås i saken och det förlorade återställas. Paquetet kunde komma ner antingen med Riksdagsmännen eller kanske med Baron Leijonhufvud som förmodligen reser före. Ännu en gång ber jag om förlåtelse för allt det nya besvär jag sålunda gör.

Min hustru och Svärmor be om sin obekanta helsning för den till hvilken de å mina vägnar äga så mycken förbindelse. För egen del ber jag om min hjertliga helsning till Assessorn och de kära, söta Barnen, Emilie inberäknad ehuru hon ej längre hör till barnen, men ändock till de söta. Hos Leijonhufvud, Faxe och öfriga vänner torde äfven Fru Assessorskan göra mig påmint.

Domprosten kommer förmodligen åter inom slutet af

månaden; men jag är rädd för vintern som för Riksdagen, och hoppas de begge sluta på en gång.

Förlåt mitt alltför vidlyftiga bref; men det borde ha varit ännu vidlyftigare om jag rätt skulle ha uttryckt den högaktning, erkänsla och tillgifvenhet hvarmed jag framlefver

Fru Assessorskans

ödmjukaste tjenare

Es. Tegnér.

Vexiö d. 8 Januar 1830.

62. Till J. C. Askelöf.

Vexiö d. 10 Jan. 1830.

MkBror! Haf mycken tack för ditt bref och det bifogade. Lycka och framgång på det nya året för dig och ditt företag, som är vackert och patriotiskt, men i sanning vidtutseende. Vårt publicum, i synnerhet det Dagbladsläsande, vänjes icke så lätt ifrån fronderi och sladder hvarmed det i så många år blifvit matadt; det blir svårt att återhålla det från att återgå till sina spyo. Att genom Tidningar uppfostra allmänheten som ingen annan uppfostran fått, är ett vanskeligt problem i Pedagogiken, och likväl erkänner jag att för närvarande intet annat medel finnes att tillgripa. Den objudne Gästen gjorde under sitt korta besök mycket i detta afseende och återförde en och annan till sansning; men besöket var tillfälligt och samtalet, som rörde trätoämnena för dagen, måste derigenom bli polemiskt och stundom litet bitande. Men all dag är icke Riksdag och Minerva bör kunna gå en lugnare gång. Af de många politiska Blad som nu utkomma tänker jag intet öfverlefver Riksdagen utom Argus och med den bör du snart kunna bli färdig i

det sjukliga tillstånd hvari han länge befunnit sig. Det är för öfrigt en ganska riktig idé, att Minerva, så Gudinna hon är, dock ej bör göra sig för lärd och förnäm, utan åtminstone till en början tala dagens språk, äfven om det ej skulle vara så klassiskt; ty det är icke de bildade utan de obildade man måste leda och undervisa. Popularitet är ett nödvändigt villkor icke blott för Dagblad utan äfven för andra fria konster; men genom tråkighet, huru djupsinnig och höglärd den än må vara, vinnes den icke. — Då emedlertid din Tidning, enligt hela sin plan och syfte, måste bli politisk och administratif inser jag icke huru poësi skulle passa deri. Snarare skulle sådant kunna fördragas i den tillämnade Journalen i fall den kommer till verkställighet. Det lilla som kan falla af i den vägen måste jag dock för det mesta spara till min andra Del den jag gerna ville ge ut i år. Dessutom är jag icke säker att du ej faller in i ett recidif af din gamla Polyfemiska natur, och bryter löst mot gamla vänner, t. ex. Valerius, Beskow o. s. v. med hvilka jag dock för Skråets skull vill lefva i godt förstånd. Dock — härom få vi öfverlägga framdeles.

Det vore väl om H. kunde employeras annorstädes, ty på den ifrågavarande platsen fruktar jag han kommer att göra idel petrifikater och krystallisationer. Jag har i dag skrifvit till Baron N. härom.

Heurlin som i dessa dagar skall flytta in kommer vid slutet af månaden till Sthlm. Helsa Bolmeer och säg honom att han väl någon gång kunde underrätta mig om sitt eget och Riksdagens tillstånd.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

63. Till F. M. Franzén.

Vexiö d. 10 Januari 1830.

Min gode Franzén. Jag tackar dig för ditt bref och förebrår mig, som vanligt, sedan jag lemnat Stockholm, att jag såg dig för sällan, denna gången mera sällan än förr. Dels Riksdagen, dels mitt olyckliga, öfver hela staden kringspridda lefvnadssätt, hvilket det likväl är lättare att ogilla än att komma ifrån, voro härtill orsaken. Tro emedlertid icke att jag derföre älskar och värderar dig mindre. Visserligen vill du ibland synas mig något för idealisk, något för snöhvit, så i din poësi som i din lära och lefverne; men jag har dock aldrig känt någon afundsjuka, endast kanske litet skygghet för ditt något öfverjordiska väsende. Det är en besynnerlig, men likväl grundad anmärkning att jag, ehuru tillfälle dertill gifvits, minst umgåtts med de 2ne i Sverge som jag dock högst värderar som författare och mest älskar som menniskor, neml. dig och Geijer, ehuru väl jag kunnat behöfva att stärkas af den ena och uppmjukas af den andra.

Voteringssedel medföljer. Jag har ingen ting emot att Grubbe väljes. Det är en älskvärd och mild natur, sällsynt klar och genomskinlig, och få ädelstenar hafva ett renare *vatten* än han. Det är som destilleradt vatten, som hvarken har färg eller smak eller lukt; och om han någon gång skulle finna de Vises sten så blir det otvifvelaktigt en *droppsten.* Jag tror också att Allmänheten i det hela skall gilla valet. Men min röst kan jag icke ge honom; ty Agardh är först och främst ett vida större vettenskapligt namn, näst Berzelii det största i Norden, och som går som gullmynt öfver hela den bildade verlden. Dernäst är Agardh, hvad väl svårligen någon lär vilja påstå om Grubbe, ett verkeligt Geni, full af nya och träffande idéer, och med en ursprungligt poëtisk

riktning som öfver allt framlyser i hans vettenskapliga arbeten. Det samma röjer sig äfven i hans framställning, full af färg och lif och eftertryck, ehuru kanske, af brist på öfning, något osäker och maniererad. Det är min oföränderliga öfvertygelse att han öfver Leopold talade vida bättre och snillrikare än Grubbe; och då vi ej kunna fylla platsen med en poët, föredrar jag åtminstone ett poëtiskt hufvud framför ett prosaiskt. Troligtvis blir jag ensam med min röst, men jag fredar mitt samvete och gör ej heller Grubbe någon orätt, då han otvifvelaktigt sjelf är för tänkande och klok att göra något anspråk på vitter ära.

Att Valerii Poëm ej kunde göra något stort intryck vid läsningen, finner jag naturligt. Gud vet likväl om det kom af den svaga rösten och icke snarare af den svaga poësien. Jag erkänner att det icke var lätt att lägga någon enhet i en sådan kaleidoskopisk framställning; men så måste du också erkänna att Förf. dertill ej ens gjort något försök. Det hela, om jag annars skall kalla det ett helt — cujus, velut ægri somnia, vanæ Finguntur species — har ju icke hvarken logisk eller historisk hållning, eller ens något vanligt decorum. Drottningens kröning, Prinsessans barnsängar, Sofia Albertinas — och rågens förruttnelse, äro dock väl icke verldshistoriska händelser som borde figurera bredvid kriget i Öster. Kungen må vara, på sitt vis, en stor man; men just derföre är han också svår att berömma; och fullkomligen löjligt förefaller det mig att tala om folkets kärlek till en man som hvarken känner dess språk eller seder, och med folket har vida färre beröringspunkter än hans hofmän och öfriga drängar. Sjelfva framställningen och dictionen, hvari annars V. plär lyckas väl, är dock här alltför ofta stel och tillkrånglad. Den myckna Mythologien passade bättre i Studentexamen än i poësien, der den påminner om den höglärda Alexandrinska skolan, stundom väl också om

Horatii »ampullas & sesquipedalia verba». Säg icke att detta omdöme är strängt och skärande: jag är viss på att det är ditt eget, ehuru du uttrycker eller tänker det mildare. För öfrigt blir det, för skråets skull, oss emellan. Men jag är rätt ledsen att ett sådant stycke blifvit först uppläst i Akademien och sedan tryckt. Hvarföre ej heldre uppläsa dina *begge Ur?* Det är sant, themat deri är blott en enskilt saknad; men sålunda framställd är den adlad till allmän, till poëtisk, den är för alla tider. Hur sorgligt, men dock hur tröstefullt, knäpper ej dödsklockan deri, huru rent och enkelt och elegiskt är icke allt uppfattadt! Kalla det gerna för ett Tillfällighetsstycke: hvad gör mig namnet och anledningen? Ett sådant stycke är icke blott i sig sjelf tusen gånger mera värdt än ett sådant poëtico-historico-mythico-politico-colaceutico potpourri som det ifrågavarande, utan gör äfven vida mer effect — till och med på en akademisk galadag. Dock — detta är nu för sent att anmärka.

Din Svante Sture har jag verkeligen läst från början till slut; men det är icke efter *en* läsning som man dömmer, ens på privat hand, öfver ett stycke så eget i sitt anlag, så rikt på skiljaktliga taflor, och som omfattar eller åtminstone symboliserar ett helt tidehvarf. Det är vårt största Svenska poëm, och af den störste Mästaren vi ha: så tilltagsen jag annars är, dömmer jag dock icke deröfver utan att litet ha betänkt mig och flere gånger genomläst det. För att sluta af det första intryck det gjorde på mig skulle jag väl vilja ovillkorligt prisa det hela, men nekar icke att jag ej var nöjd med en eller annan detalj, helst i början och i slutet. Jag är dock öfvertygad att dessa betänkligheter skola försvinna vid en upprepad läsning, ty så har det händt mig förr med flere af dina Dikter. Leopold sade mig en gång att detta poëm innehöll så många och så olikartade skönheter att man deröfver kunde skrifva en hel bok. Derpå

tviflar jag också ingalunda, men jag vill skärskåda dem närmare och dömma efter min egen känsla. Af mitt omdöme vet du väl på förhand att du ej har något att frukta, ännu mindre, hvad du en gång tycktes befara, af mina infall. Jag säger väl ofta sottiser, men icke om mina Vänner, ännu mindre om mina Mästare; och skulle det ske så sker det säkerligen först till dem sjelfva. Uppriktigt taladt så har jag dock den farhågan att du någon gång är litet sensibel äfven för de vänskapsfullaste anmärkningar. De stöta icke din egenkärlek, ty du har ingen, men de göra värre, de nedslå dig. Du har gått genom lifvet utan att veta ditt eget värde, icke ens det poëtiska; och derföre är du kanske också retligare än vi andra som Naturen gifvit hårdare nerfver och starkare, fastän mindre rättvis tillförsigt. Dock — i afseende på Sturen tänker jag du äfventyrar mindre än någonsin. Om du tillsäger min Brorson att han lemnar pakettet till CancelliRådet Myhrman så får jag det med JernContorets post. Glöm icke det.

Sedan jag kommit hem har jag varit och är alltjemt upptagen af många både enskilta och embetsgöromål. Jag har gjort bröllop för min systerdotter, vigt prester från andra Stift, en dylik förestår för mitt eget, samt dessutom tentamina, examina, consistorialia utan ända. Till Stockholm kommer jag icke under Riksdagen, så framt den ej varar fram på våren. Egenteligen borde jag aldrig ha rest dit, ty det var verkeligen ett förloradt år i min lefnad. —

Anna ber helsa dig hjertligt och deltagande. Hon har uppriktigt sörjt din förlust, och hvem gör ej det som känner den? Helsa äfven tusendfaldt dina barn, Grafström och öfriga vänner, och förgät ej alldeles

Din

redlige Vän

Es. Tegnér.

P. S. Om min Brorson får ta en afskrift av Pontins Östergötland så kan han lemna den åt Brinkman som öfverskickar den. Kan det löna mödan att läsa något af Skjöldebrands eller den andra *OdalGummans* poëmer? Eller Psyche? Eller någon annan af julbullarna. Hvar skall jag få några biografiska Materialier till talet öfver Leopold?

64. Till C. A. Agardh.

Vexiö d. 11 Januari 1830.

MkBror.

Jag tackar dig för ditt sednaste bref. Att Kronprinsen eller ens Tannström skulle vara dig på något sätt obenägen är en sak som jag aldrig hört och ej heller har ringaste anledning att misstänka, men endast motsatsen. Om din resa var ju Kronprinsen på förhand underrättad genom mig och permissionen var en naturlig följd deraf. Skrif alltså hela denna Historia på förra Histor. Professorns och Consorters räkning och tänk, som jag, ej vidare derpå. Deremot är det onekligt att Nordin, du och jag, alla kunna anse oss på visst sätt manquerade af Prinsen; ty han förde i afseende på frågan ett helt annat språk i Augusti månad och nu. Jag vill dock icke med Nordin tillskrifva detta någon hemlig sufflering af Tannström, utan snarare Prinsens vanliga lojhet och försigtighet så snart han hos Kungen eller äfven blott Brahe eller StatsRåderna möter något motstånd. Under sådana omständigheter anser jag det tjena till ingen ting utan tvertom vara skadligt att skrifva till Prinsen. Utom det att han tappat interesset för saken och föga kan uträtta, så skulle brefvet mer eller mindre förtäckt innehålla en slags anklagelse mot Hartmansdorff, hvarom jag

likväl flere gånger yttrat mig fördelaktigt inför Prinsen, hvilket vore både lömskt och opolitiskt. Att föreslå Hans Järta vore emot min öfvertygelse. Jag skulle i den händelse ej få en enda af StatsRåden med mig, och J. sjelf, som nyligen säges ha afslagit anbudet att bli President i StatsContoret skulle ej heller emottaga en sådan StatsSecreterare beställning. Han vill icke ha något annat embete än det han sjelf åtagit sig såsom Demagog för Studenterna i Upsala. Dessutom må han vara så högsint som du föreställer dig, så duger han dock hvarken till Embetsman i allmänhet och allra minst till Chef för Ecclesiastikärendena. Naturen må gerna ha ämnat honom till en utmärkt man: hans fåfänga och vankelmod ha förstört naturens afsigt, han har blifvit blott en utmärkt Stilist, men i öfrigt en litterär och politisk fogelfängare hvars enda ärelystnad är att göra litet uppseende för dagen. Han lefver, som de Olympiske Gudarna, blott af rökoffer, skulle de äfven utgå bakifrån. Som StatsSecreterare skulle det bli hans bemödande att kasta oss tillbaka till 16:de århundradet och tvinga oss att skrifva våra förbudssedlar på Latin. Man kunde likaså gerna föreslå O. Lindfors, som blefve mindre skadlig i samma mån han är dummare. — Bättre än J. vore då Wingård, som, ehuru ensidig, likväl har förstånd och tact och energie. Men äfven för honom ville jag föredraga Hartmansdorff, oaktadt hans minutiösa esprit och hans Tyska dödfödda Systematologi. För Lunds Akad. tror jag ej han blefve så farlig som du förmodar. Att proponera dess upplösning kan han ej våga. Någon favorit blefve väl Akad. ej hos honom, men äfvenså litet hos Järta och Wingård. Emedlertid erkänner jag gerna i många hufvudsakliga fall hans olämplighet för den tjensten. Jag hoppas emedlertid att intet af dessa 3 nämde Alternatifver skall behöfvas. Askelöf skrifver att dina apparancer nu äro vida bättre än förr och att man

för H. funnit en debouché, utan att likväl nämna hvilken. Förmodligen har han närmare underrättat dig. Emedlertid har jag skrifvit till Nordin för att få andra bestäm[da] underrättelser samt instructioner om på hvad sätt han anser mig kunna medverka till ändamålet. Före Riksdagens slut blir i allt fall ej Kullberg utnämd och vi ha således ännu någon tid. Meddela mig emedlertid dina underrättelser. Jag har ifrån början trott att saken skulle lyckas: det vore underligt om jag alldeles skulle ha misstagit mig, ehuru visserligen ej omöjligt. —

Var god bed Sjöström söka skaffa mig till nästa flyttningsTermin d. 24 April en säker, nykter och pålitlig stalldräng från Skåne, van att rykta hästar och köra. Dessutom måste han äfven hjelpa till att hugga ved och göra hvad som kan förefalla. Sjöström har en gång förut lofvat skaffa mig en sådan. Det är omöjligt att få en Småländning som kan sköta en häst.

Af Malmström hör jag att du med några andra varit sinnad resa hit till Bröllopet. Det var en god afsigt och illa att den ej verkställdes. Helsa din Fru och Lindskogs samt öfriga bekanta från

Din

redlige Vän

Es. Tegnér.

*

65. Till C. F. af Wingård.

Vexiö d. 28 Januari 1830.

Min högt aktade Broder!

Haf hjertlig och uppriktig tack, icke blott för ditt vänskapsfulla bref, utan äfven för alla andra prof af tillgifvenhet och öfverseende hvarmed du länge hedrat och glädt

mig. Var öfvertygad att jag känner värdet deraf, så mycket mera som jag förebrår mig att ha gjort allt för litet derför. Jag är i detta afseende skyldig dig en förklaring som ej heller skall uteblifva. Många göromål och förströelser af alla slag hafva hittills hindrat den, och nu har äfven ett nytt bekymmer tillkommit. Min ConsistorieNotarie, nyligen gift med min Systerdotter, är mycket illa sjuk och Doctorerna anse hans tillstånd betänkligt. Han har ingen duglig Vicarius och jag måste för det mesta sjelf bestrida Expeditionen. Detta är dock en bagatell; men om han skulle gå bort så är det naturligt att det för hans hustrus skull, skulle smärta mig. Förlåt alltså att jag för i dag blott skrifver några ord.

Till Riksdagen kan jag verkeligen icke återkomma. Min närvaro i Stiftet kan väl vara mindre nödig, men mina egna affärer, bruljerade som de äro, fordra ovillkorligen att jag är hemma. I Stockholm hvarken kan eller vill jag uträtta något. Stiftet är tillräckligen representeradt genom Heurlin, om äfven Gumælius skulle gå bort, som är den enda som kan berömma sig af att han ej sagt *någon* sottis i Ståndet, och Nordin, som sagt flere än bokstäfverna på ett Tidningstryckeri. Jag har dessutom Konungens allernådigste permission och det skulle vara vanvördnad om jag ej begagnade den. Man hoppas ju dessutom att i Mars månad allt är slut, *till* och *för* landets bästa. Då jag i öfrigt ingen verksam del tagit i öfverläggningarna, så är det emot mitt samvete att genom underskrift af RiksdagsBeslutet söka tillvälla mig någon del af den ära som oafkortad bör tillkomma Herrarna. Ursäkta derföre att jag icke kan åtlyda ens din vänskapsfulla kallelse.

Drif så mycket möjligt är på Löningsfrågan. Något afgörande är väl icke att begära under Riksdagen: men ett project borde väl af de samlade Biskoparna kunna åstad-

33—211876. *Tegnér, Saml. skrifter. 6.*

kommas, efter ½ års besinningstid. Jag innesluter härmed Vexiö Stift i ditt Patrocinium. Vi äro både i andelig och lekamlig måtto så utfattiga att vi framför andra behöfva hågkommas vid den stora allmosefördelningen.

Min vördnad för ErkeBiskopen och min helsning för de få öfriga af StåndsBröderna som den kan interessera.

Från Heurlin väntar jag bref.

Vänskap och högaktning
Es. Tegnér.

hastel.

66. [Till Th. af Ugglas, född von Stedingk.]

Vexiö d. 31 Januari 1830.

Min *älskade* Grefvinna låter först och främst vida bättre än min *högvälborna*, och har sedan, relatift till mig, sanningen för sig. Anse icke heller detta Epithet för näsvist. Man rår icke för sina tycken, och jag har tyvärr! alltför många skäl som rättfärdiga mitt. Den som är älskvärd måste finna sig i att bli älskad, stundom äfven att höra eller åtminstone läsa det. Det är således icke jag, utan egenteligen Grefvinnan sjelf som har orätt i denna sak. Var blott litet mindre liflig och glad och hänförande; var mindre vän af sina vänner och litet obilligare mot ovänner; gör mindre godt eller skryt åtminstone litet dermed; tag något mindre befattning med sitt hus och sina barn, som dock egenteligen ej passar för en förnäm Dame; var mindre vänlig och förekommande mot alla, aflägg i synnerhet i sitt umgänge den godhet som kommer ifrån hjertat, och afspisa oss i stället med den förnäma höflighet som är dess Pajazzo. Ändra med ett ord hela sitt väsende; och jag ger Grefvinnan mitt hedersord att jag genast skall ändra Titulaturen. Men till dess tillåt mig

att bibehålla den, så i bref som i hjertat. Förlåt också om jag ej så noga commenterar öfver dess egentliga betydelse. Det är farligt ibland att ransaka sina känslor, och rådligt att tiga still med hvad man funnit vid ransakningen.

Således ännu en gång min *älskade* Grefvinna, låt mig med all mitt hjertas värma få tacka för sednast. Jag menar härmed icke blott all den obeskrifliga godhet och välvilja hvarmed jag hedrades af Grefvinnan under min sista långa Stockholmsvistelse, och hvarvid jag redan förut blifvit van, kanske äfven bortskämd. Men med sednast menar jag äfven hvad som verkeligen var sist, nemligen afskedet. Det var väl blott ett ögonblick; men ett ögonblick är stundom mer värdt än en hel tråkig mansålder. Jag gömmer det också i mitt hjerta som en skatt, den ingen skall beröfva mig. Så fattig jag är eller blifver i verkligheten är jag dock härigenom rik i minnet. Grefvinnan torde väl småle åt en sådan barnslighet, men låt mig behålla den när den gör mig lycklig. Jag är annars icke sentimental, älskar tvertom det reella och sinnligt sanna i allt, och framställer det så godt jag förmår både i dikt och lefnad. Men en realism utan allt sentiment är mig dock för rå, för ofrälse, jag erkänner ingen njutning som ej börjar med hjertats, hvarje blomma måste ha sitt doft, och hvarje jord sin himmel.

Brinkman har med sista post skickat mig en helsning från Grefvinnan som jag hoppas ej desavoueras. Lycklig han som hvar dag kan se Grefvinnan och värma sig vid dess lusteld. Jag ber Grefvinnan, haf ingen fördom emot honom. Han är ju dock en gammal vän och bör som sådan behandlas. Sina fel har han som vi alla, men min ädla, min toleranta Grefvinna bör ej dömma dem för strängt. En smula mera mod, mera manligt väsende skulle ej skada; men tro mig, flärden ligger hos honom blott på ytan; den inre menniskan är både god och ädel. Kunde han annars värdera

Grefvinnan som jag vet att han gör? Med nästa post skrifver jag honom till.

Om mig sjelf är, efter vanligheten, ej mycket att säga. Efter hemkomsten har min tid för det mesta varit upptagen af Embetsgöromål. De äro väl icke synnerligt roliga; men skall jag välja mellan Plenum och Consistorium så föredrar jag det sistnämda. Min systerdotter har jag äfven bortgift: men hon har i dessa dagar hållit på att förlora sin man i en häftig sjukdom. Nu är han dock utom fara. Umgänge har jag intet utom hus, men skulle finna mig rätt väl i min enslighet om icke ekonomiska bekymmer förmörkade mitt annars glada sinne.

Leijonhufvud lofvade mig att skrifva från Stockholm men fästmän hålla sällan hvad de lofva. Han hade ämnat att före bröllopet resa ner och sätta sin nedre våning i stånd. Det var en ganska god och helsosam idé som jag beklagar icke blef verkställd. Nu fruktar jag att Frun blir missnöjd när hon finner den så illa möblerad. Var nådig och säg honom det när han träffas.

Framför min vördnad för den *ädle* Grefven och gör mig äfven påmint hos Barnen. Säg den enda Excellens jag erkänner i Stockholm allt hvad vördnads- och kärleksfullt blott en dotter kan säga, men äfven jag kan känna. Bed hela den älskvärda familjekretsen ej alldeles förgäta mig: jag bör hoppas det bästa af en sådan förespråkerska. Till Åkerhielm skall jag skrifva och emedlertid torde han ej försmå en hjertlig helsning.

Farväl, min älskade Grefvinna! Var lycklig, var glad, och ägna då och då ett eller annat ögonblick af ett skönt lif åt minnet af en evigt tillgifven och förbunden

Vän

Es. Tegnér.

Till C. G. von Brinkman. 67.

Vexiö d. 3 Febr. 1830.

Det är visserligen ett fel af mig, bäste Brinkman, att jag så länge låtit dig och några andra vänner i Stockholm vänta på bref. Men besinna också att jag för närvarande är snart sagdt den enda Episcopus *Ruralis*, den enda *opolitiska* Biskop som håller sig hemma, och derföre i flere omhvarf måst viga prester åt de frånvarande, hvarigenom jag hoppas att jag gjort deras Stift äfven så stor tjenst som de göra Staten under sitt lagstiftningsvärf vid Riksdagen. Till eget husbehof har jag dessutom måst icke blott ordinera utan äfven förut examinera ett halft tjog Christendomsbröder, hvilket ej går så fort emedan Examinator måste både fråga och svara. Vidare är jag nu mera på en så vänskaplig fot med mina Consistoriales att de sällan vilja göra någon sottis utan i sällskap med mig. Af detta skäl uppskjuta de allt hvad uppskjutas kan, så att jag vid min hemkomst vanligtvis finner ett helt Augiæstall för mig. När du härtill lägger att min ConsistoriiNotarius varit illa sjuk och ännu är sängliggande, hvarigenom jag för det mesta äfven fått göra hans tjenst, så torde du finna min nödtvungna tystnad förlåtlig. Det var emedlertid ädelmodigt af dig att, detta oaktadt, komma ihåg mig, och ditt bref blef mig naturligtvis ännu mera kärt genom de många kärkomna helsningar det innehåller. Visserligen förmodar jag att du något utmålat och förskönat dessa: men troligtvis ha de, liksom Miraklerna, *någon* historisk grund, och derföre är jag skyldig tacksamhet. Det naturligaste sättet att bevisa den vore otvifvelaktigt om jag satte mig ner och skrefve ett bref till hvardera af de helsande. Men dels har jag der-

till icke deras tillåtelse, dels hinner jag ej med den *polygyni* i brefväxling hvarför du gjort dig berömd. Således måste jag inskränka mig till återhelsningar, men så hjertliga, så vänskaps- och kärleksfulla som mitt Embete och öfriga välkända principer möjligtvis medgifva. För att alltså följa den ordning du iakttagit, ber jag dig upprepa för Fru Skogman att det ingalunda är ett blott galanteri när jag beklagar att jag så sent lärt känna henne och så hastigt måste skiljas från en sådan bekantskap. Det var egenteligen hvarken hennes figur eller hennes esprit, ehuru begge rätt älskvärda, som frapperade mig: utan snarare en husmoderlighet utan *skrynkor*, en landtlig treflighet midt i hufvudstaden, en oskuld af det slag som öfverlefver barnsängarna, emedan hon sitter där hon bör, nemligen i hjertat, och icke i de bräckliga förskansningarna nedanföre. Bed henne tillåta mig hoppas att, när jag härnäst kommer till Stockholm, få inhämta hvad jag försummat. Till dess må hon inrymma mig en liten vindskammare i sitt minne, och icke låta skrämma sig af Ebbas anmärkning då vi skiljdes åt. — Hvad åter Fru Poppius angår, så hör hon onekligen till en högre ordning, nemligen till en *himmelsblå*. »Saliga äro de renhjertade, ty de skola se Gud»; men vi andra, som få se på *dem*, ha derigenom en liten försmak af saligheten. I tretti år har jag öfvat min observationsgåfva på Fruntimmer, och jag kan utan skryt säga att jag drifvit detta studium con amore: men en så from, så snöhvit, så evangelisk qvinlighet har jag icke förmärkt annorstädes. Charlotte var visserligen äfven så god, men dock mera manlig, reflecterande och bestämd, och Martina är, som de fleste genialiska Naturer, ofta en oratio *galeata*. Men Fru P. behöfver hvarken hjelm eller sköld, hon står stark som Eva före fallet, hon är en qvinlig Johannes, hon är den bästa, mildaste, renaste tonen i sitt Fortepiano. Det enda jag har emot henne är att hon icke är ful, som

egentligen all ren qvinnodygd borde vara, icke för sin egen, men endast för djefvulens skuld, som annars lätteligen blandar sig i spelet. Jag har långt för detta utsett henne till min förmynderska, när jag härnäst kommer upp. Men på det hon måtte få någon öfning i ett sådant värf så bed henne se litet om dig sjelf, hvilket ej torde vara så öfverflödigt; ty att hon har mera förstånd än både du och jag lär du väl icke neka. — Vidare, Grefvinnan Ugglas: en märkvärdig individualitet som af flere skäl är mig obeskrifligt kär, och förtjente sitt eget Capitel; men jag skref henne till med sista post, och ber nu således endast helsa på det hjertligaste. Gref:n B., Frih:n S, och Mathilda äro hvar för sig rätt interessanta, men höra dock för mig ännu alltid till Deæ minorum gentium. Likaså Fru P:n. Tacka dem emedlertid för deras hågkomst och säg dem å mina vägnar allt det förbindliga och poëtiska som de förtjena. Hvad *din* Fru M. angår så kan hon, comme de raison, ej vara *min*, så länge du nemligen ej är gift med henne. Vi äro dock gamla vänner och som sådan torde du göra mig påmint hos henne. Men Grefvinnan De Geer ber jag helsa på det varmaste. Låt vara att hon är något *Junonisk*, något aristokratisk; men hon har dock en *manlig* fond af heder och pålitlighet, och en *qvinlig* af välvilja, som jag med skäl skattar högt. Så vidt jag förstår henne är hennes hjerta en *snöbetäckt* Volkan, eller rättare en oöppnad med branden på djupet. Med alla Elementer till qvinnans himmel, till kärlek och glädje, har hon, fruktar jag, gått miste om begge, och förfelat sitt lif; och blott häraf, men icke af förnäma vapeurer, hvartill hon är för förståndig, förklarar jag mig ojemnheterna i hennes lynne, kanske äfven en smula intolerans mot dem som se lifvet annorlunda. Martyrerna ledo en timma eller två, och hade alltså himmelriket för godt köp; men de rätta Martyrerna äro de som måste lägga sitt glödande hjerta på ett

isberg, som måste lida ett lif igenom, måste dö icke för bilan utan för — knappnålsstygn. Det är i sådant fall äfven en olycka att ej kunna beklaga sig öfver yttre omständigheter utan nödsakas att bära sin smärta *förgylld* till grafven. Ingen ting rör mig djupare än en rik natur som ej får utvickla sig. En barm i snörlif, en spalier på Orangeriväggarna, höra dock blott till den yttre naturen och dess utvärtes tukt. Men ett menniskohjerta som har någon mer än vanlig lifskraft borde få växa fritt, och skjuta sina grenar i molnen och hänga sin gyllene frukt ibland stjernorna. Jag skilldes derföre med mycken rörelse från Gref:n De Geer. Tillfället har aldrig medgifvit att säga henne min tanka om hela hennes manquerade lif, och troligtvis finner jag det aldrig. Möjligtvis har jag också dömt henne orätt. Säg henne derföre endast att jag värderar henne så *högt* som jag bör, och så *ömt* som jag vågar. — Fru C. F. Geijer försummade jag mera än jag bordt, men det hände mig med flere. Fru Erik Gustaf känner jag föga. Bed begge om ursäkt härföre. — Greta Wallin är ett älskvärdt barn; men jag bör bekänna att jag i all min dar fäst föga uppmärksamhet och interesse vid flickor. De lefva i ett tillstånd af *ofullkomlighet*, jag betraktar dem som oöpnade *ostron*. Först efter giftermålet blifva de egenteligen menniskor, hvad som är af något värde stiger då opp och formerar sig som himmel öfver barn och man och älskare: det öfriga sjunker till jorden — och bär frukt. Jag hade väl lust att, som Tertullianus, skrifva en bok *de Virginitate*, men i en alldeles motsatt mening. Helsa därföre Greta och bed henne söka *fullkomlighetens* tillstånd, och fullända sin uppfostran. Likaledes Marie Röhl, som ej stod på listan, men som jag har allehanda skäl att i denna mening anse för vida närmare fullkomligheten. Hon har otvifvelaktligt gjort vackra studier, om också Doctorsbrefvet saknas.

Se här alltså, min Bror, ett bref med idel helsningar. Det är dock naturligtvis ej min mening att du skall framföra dem i mina ordalag, utan i bättre och mera passande. Men det återstår ännu en helsning hvarmed jag gerna ville besvära dig. Jag nämde något för dig om min bekantskap med Fru Almrot. Jag önskade gerna att du ville göra hennes bekantskap, om det annars ej för mycket generar dig. Du finner henne troligtvis hvarken vacker eller interessant, men hvar och en har sitt tycke. För mig är hon en gammal bekant redan från Skånska tiden, och af en famille som alltid varit mig farlig. Nog af, jag håller uppriktigt af henne, och behöfver ej ingå i några vidare förklaringar med dig. Jag litar i öfrigt på din discretion och ber dig helsa henne på det *vänskapsfullaste*, men ej vidare. Jag skulle skicka ett bref; men om du *första* gången kom med bref, kunde hon tro att *du* misstänkte något, som måste undvikas. Dock — om denna Ambassad generar dig så befriar jag dig derifrån, och skall söka att på annat sätt få correspondensen i gång.

Dock jag tröttar dig med alltför många commissioner af detta slag, och vill derföre, för ombytes skull, besvära dig med en annan. Du vet att man anmodat mig att tala öfver Leopold i VitterhetsAkademien. Jag saknar emedlertid alla slags biografiska underrättelser för ett sådant ändamål. I Heimdall vill jag påminna mig att något stått, men dels var det ofullständigt, dels har jag ej Bladet. Är Skjöldebrands Tal tryckt, der det biografiska, ehuru föga detaljeradt, var det bästa? Af CommerceRådet Wennberg tänker jag de säkraste upplysningar kunde fås. Hvad jag i synnerhet skulle önska vore att ungefärligen veta chronologien af hans förnämsta skrifter så i vers som prosa. Derom, så väl som flere anecdoter ur hans vie privée torde du sjelf kunna meddela allehanda. Jag har läst mycket skrifvet *emot* men egenteligen ingen ting af värde *om* L. Hammar-

skölds VitterhetsHistoria har jag, men icke hans Critiska bref. Begge äro mig i öfrigt obrukbara, men jag måste likväl, i polemisk väg, göra något afseende på dem. Det svåraste blir, fruktar jag, bedömandet af hans Tragedier, ty derföre hade han, på versifikationen när, alltför liten talang; och det är troligtvis derföre som Herrarna af gamla observansen envisas med att just häri anse honom för klassisk.

Men — för att komma ifrån Poësien — hur står det till med Svenska Akademien och dess val? Det är redan en månad sedan Franzén infordrade min valsedel, emedan valet skulle vara utsatt till d. 18 Januari. Likväl har jag sedermera ej hört deraf. Jag röstade på Agardh och detaljerade för F. mina skäl dertill. Det var dock egenteligen endast för att lätta mitt samvete; ty jag vet på förhand att Grubbe får pluraliteten. I det hela har jag också ingen ting deremot, ty G. är en älskvärd, kunnig och sällsynt redig man. Men han har ju icke en gnista hvarken af geni eller liflighet, har derföre icke heller och kan aldrig få något namn, utom bland Upsala Studenter, han har aldrig idkat något slags vitterhet, drifver intet annat handtverk än det metafysiska, hvilket som perukmakare- och guldmakarehandtverket är ur mod, om icke i Tyskland. Hvad skall Akademien med en dylik logisk *Brefställare*, då den kan få en man som, näst Berzelius, är för närvarande vår högsta vettenskapliga reputation, men som framför B. har en vitter riktning, och är en genialisk stylist, *ehuru* han vunnit ett dubbelt pris i Akademien? Men jag vill ej öfvertala någon, gör likväl med A. som med dig, röstar på honom till dess han slutligen går in. Låt mig emedlertid veta i detalj, huru valet går.

Pontin har skickat mig sitt *Östergötland*. Betraktar jag det strängt som en poëtisk Composition så saknar det visserligen den helhet och enhet som är poësiens hjerta,

och hvari, bland oss, Franzén är den störste, eller rättare den ende mästaren, ehuru de fleste ingenting begripa deraf. Och likväl erbjöd sig här en sådan enhet sjelfmant: författaren hade den i sina händer, vidrörde den äfven, men lät honom fara. Hade han antagit Mythen om Thora Borgarhjort och Ragnar till Centralpunkt för det hela och utfört den började Allegorien deröfver, så synes mig att allt det Historiska såsom radier lätteligen skulle kunnat härledas derur, och det Geografiska blifva hvad det i Poësien bör vara, en blott lokalfärg, grunden i taflan. Nu står det Historiska och Geografiska, Tid och Rum, hvar för sig enstaka, ehuru de förenas till och med efter Carlbergs-methoden. De många kammarherrebugningarna för den unge *Herakliden*, som dock egenteligen ej gör annat än sk—r i blöjan, och för Far och Farfar som göra det på Tunna, hade äfven utan skada kunnat uteblifva. Men på detta, på hufvudsaken när, har stycket mycken poëtisk förtjenst. Betraktas det som en Anthologie, som en blott samling af strofer, så har det otvifvelaktigt icke blott stort värde i formen, utan äfven lyriska utflykter hvaraf jag ej trott P. vara i stånd. Jag skrifver honom till med denna eller nästa post och ber emedlertid helsa honom. I Akad:s Handlingar hade stycket otvifvelaktigt bättre fyllt sin plats än Valerii ömkeliga Rhapsodi, hvaröfver jag expectorerat mig för Franzén. Men skall denna sistnämnda verkeligen ingå i Handlingarna? Visserligen ha vi der från äldre tider allehanda cruditeter, äfven af Ledamöterna, såsom vissa *isstycken* af Tåget öfver Belt, vishetsläror af de oförnuftiga djuren i Gyllenborgs Fabler, Bloms Critik m. m. Men något så eländigt som den *skefögda* Återblicken, en sådan Sångmö i tumskrufvar, ha vi ännu icke. Jag ber dig, förekom så vidt du kan ett dylikt Spectakel, sämre än Grefve Pukes. *Odalgumman* har jag på en timma haft till låns af en resande. Flere stycken deri,

t. ex. Flyttningstiden och några partier af Drottningholms-resan äro ju fulla af herrligt Genie och äfven från formens sida förträffliga. Jag förebrår mig att jag under Riksdagen negligerade Dahlgren liksom många andra. Helsa honom vid tillfälle. — Kan det löna mödan att läsa Carl XII af Skjöldebrand och Psyche, eller kan jag ej vara belåten med en summarisk recension af dig som, å Embetets vägnar, läser allt? Jag hade trott att Beskow skulle skicka mig sin Samling, måste väl annars förskrifva den. Innehåller den något nytt? Hvem skrifver den omtalta prologen öfver Leopold i Polymnia? En viss Krook har skickat mig en oerhördt usel parodi öfr. Axel och begärt min tillåtelse att få trycka Originalet bredvid. Men om jag mins rätt är denne K. en eländig och ärelös Tidningsskrifvare icke på *skämt*, utan på *allvar*, och jag svarar alltså ej. Har jag icke hos dig glömt ett par Häften af Plums Efterrættninger? Skicka dem med Heurlin. Jag återfick 5, men de skulle vara 7.

Helsningar från min hustru.

Din

Vän

Es. Tegnér.

I Beredningen måste ligga en mer än årsgammal Act om en Skolhusbyggnad i *Söraby* Socken, Gårdsby pastorat, *Vexiö* Stift. Jag har många gånger, men förgäfves derom påmint den dödfödde StatsSekreteraren. Laga att den blir uppgräfven och afgjord på sätt som LandshEmbetet och jag yrkat, som också är det enda billiga.

När skall den nya Biskopsvakansen börja i Calmar, genom Kullbergs utnämning?

Helsa Franzén, Poppius, Åkerhielm, Ugglas, Forssell, Berzelius, Ekström, Wallin.

Till B. von Beskow. 68

Vexiö d. 28 Febr. 1830.

Bäste Beskow!

Min skyldighet hade långt för detta varit att tacka för sednast, för all vänskap, välvilja och välplägning i Stockholm; men folk som jag göra sällan sin skyldighet. Nu deremot, då du varit så ädelmodig och icke blott skrifvit mig till, utan äfven bifogat en kärkommen gåfva, måste jag af hjertat tacka dig för allt, synnerligast för den sistnämnda. De flesta poëmerna hade jag väl förut lärt känna och värdera; men sådana Noviteter som *Frågan*, *Lysmasken*, *Budbärerskan*, *Hämplingen* m. fl. hafva obeskrifligt interesserat och glädt mig. Du har en stor gåfva för denna egna art af Lyrik, hittills så godt som intet bearbetad hos oss. Några stycken af Franzén sväfva på gränsen deraf: men de äro klädda i messskjorta, din åter i rosenskir. Jag ber dig derföre uppriktigt fortfar på denna väg. Det kan äfven vara onödigt att bringa fjärilarna inom en viss Cyclus, utan låt dem flyga och hvimla om hvarandra. Det är helt annat om du vill sammanbinda dem genom någon handling; men annars har hvarje sådan liten dikt sin helhet och sammanhang inom sig sjelf och behöfver eller kan ej stödja sig på någon annan. Den är ett visitkort från Sångmön, icke ett bref. Med ett ord, gif oss endast blommorna, så skola vi nog binda dem till en krans, om så erfordras.

Att Franzén i sin Recension vill göra dig till en Troubadour kan jag ej fullkomligt gilla. Troubadourernas tid är förbi, äfvenså väl som Rhapsodernas. Visserligen är föreningen mellan Poësi och Musik ursprunglig, visserligen populariseras Poësien ännu alltjemt bäst genom Musiken

som är menniskohjertats hufvudnyckel. Men så gifves det väl också på konstens närvarande utvicklingspunkt mycken verkelig Poësie som hvarken kan eller bör sättas för sång. Troubadouren var dessutom Improvisatör; men nu är hela vår bildning *skriftelig:* Poësien är icke och har aldrig varit något annat än blomkronan af sin tids bildning, brännpunkten hvari alla dess idéer samlat sig och tagit eld. Den måste derföre vara underkastad samma villkor som den allmänna bildningen. Bellman må göra ett undantag, ehuru troligtvis flera af hans Sånger voro premediterade. Jag tänker derföre du gör bäst som du gjort, och besinnar dig innan du tar harpan på ryggen.

Öfver den ifrågavarande Tidningen kan jag icke yttra mig då jag ej känner dess plan. Hvad jag vet är att ingen annan Tidning bär sig i vårt land än Dagbladen. Item att Geijer, Atterbom, du o. s. v. göra bättre i att producera och samla än att recensera och förströ i en Tidning, som i allt fall inom ett år eller två förfaller. Jag kan derföre ingen ting lofva för ett sådant företag, icke ens tillstyrka det om jag tillfrågas.

Jag har icke glömt mitt löfte till Heimdal, men bekänner att jag har svårt för att hålla det. Af flere orsaker ville jag gerna ge ut en Tom i år, och måste då plocka ihop både nytt och gammalt och har svårt att umbära något. Några småsaker torde jag väl dock kunna lemna framdeles.

Sedan Pontins Poëm var uppläst på Högtidsdagen tycker jag att det äfven bordt intagas i Handlingarna. Så har åtminstone förr varit vanligt. Det innehåller ju också många rätt vackra saker, ehuru man kanske kunde önska att de varit fastare sammanbundna: men *lösaktigheten* tar tyvärr öfverhand äfven i Poësien.

Många helsningar till alla vänner som komma ihåg mig. Min särskilta vördnad för din Fru och din gamla trefliga

patriarkaliska Mor med silfverfaten. Min hustru gör sig påmint. Förgät ej alldeles

Din

redlige Vän

Es. Tegnér.

*

Till J. Adlerbeth. 69.

Min högtärade Bror.

Emottag först min tacksägelse för all visad vänskap och välvilja i Stockholm; och tillåt mig sedermera att påminna om Inscriptionen i Stenbrohult. Den skall nu gjutas i jernplåt som inmuras i det snart färdiga Tornet, och Kyrkoherden på stället har flere gånger sedan min hemkomst härom påmint. Brefvet kan ställas antingen till mig eller Consistorium.

I Smålands Beskrifning af Rogberg p. 258 är anförd en Runeristning på Elghults Kyrkodörr. Runorna tyckas vara tydliga, men jag kan ej få någon mening derur. Var god och vid tillfälle hjelp mig till rätta härmed. I allmänhet äro de få runristningar som af Rogberg anföras svårlösta, i synnerhet för en oinvigd som jag. Jag hoppas kunna förmå Forssander som har betydliga Samlingar att framdeles utgifva något bättre i denna väg.

Helsningar till alla vänner.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

Vexiö d. 12 Mars 1830.

*

70. Till C. A. Agardh.

Vexiö d. 22 Mars 1830.

MkBror.

Jag lyckönskar af hjertat Akademien till den seger den vunnit öfver André, den nedrigaste af alla menniskor. Är likväl hans straff endast några lumpna böter, ej landsflykt, så är hämden ofullständig, ehuru jag hoppas att Opinionen straffar honom bättre, att han ej kan få tjena inom Regementet och ej visa sig i hederligt sällskap. Men han trifves bäst i de ohederliga, som alltid och allestädes äro de talrikaste. Bäst vore otvifvelaktigt om fäderneslandet blifvit rensadt från ett sådant afskum eller om han åtminstone exilerades — till Riddarhuset. Emedlertid äro vi alla dig förbundna som på ett så manhaftigt sätt tagit Akademiens försvar. Att jag ej delar dina farhågor i afseende på Lunds Universitet känner du, de må nu härledas från André eller Hartmansdorff. Tro mig ingen af dem ruinerar ett Lärosäte som har sådana Lärare som dig och några få andra. Att Sverge concentreras inom några fiskareskär är väl en olycka, men den är gemensam för alla Stater på nuvarande utvicklingspunkt, ehuru genom lokalen ej så farlig för alla som för oss: men att man skulle göra ens ett försök att centralisera den vettenskapliga undervisningen inom trähusen i Upsala, som visserligen äfven vore en stor olycka, detta är en så exorbitant idé att ingen förnuftig menniska kan på allvar försöka dess genomdrifvande. Vida plausiblare vore ju då begge Universitetens sammansmältning i Stockholm, men äfven detta låter ej tänka sig. Det är sålunda icke i detta afseende som jag fruktar H-s utnämning; men väl är den mig af flere andra skäl vidrig. Jag ser emedlertid icke hvad

jag vidare skall kunna göra deremot än jag redan försökt. Utom Nordin och Ugglas har jag äfven skrifvit till Brahe, och ytterligare med sista post till Nordin åter. Directe till Kronprinsen kan jag ej vända mig i denna fråga, ty han är långt för detta tournerad, Gud vet af hvem. H—s förnämsta rekomendation är tvifvelsutan att flere af StatsRådet äro emot honom. Att Nordin skulle kastat om anser jag ingalunda troligt. På Ugglas kan jag fullt lita. Rosenblad gör en diversion för sin bleka brorson. Hvad som kommer ut af allt detta skall väl ge sig i dessa dagar. Det må vara troligt att saken förloras: men deri äro då omständigheter skuld som ej berott på någon af oss att förekomma. — — —

Var god och lemna hosföljande 12 rdr till Sjöström som ger dem som respengar till den stalldräng jag skall ha från Lund i nästa månad. Många helsningar till din familj och öfriga Vänner

Din redlige Vän

Es. Tegnér,

Till A. C. af Kullberg. 71.

Vexiö d. 26 Mars 1830.

MkBror.

Sedan nu ändteligen Dagjemningsstormarna blåst af den envisa Riksdagen som ej ville vika för någon mindre Trumpet, hoppas vi landtbor att tvisternas och pratets tid är förbi, och att afgörandets vidtager. Ehuru jag vet att du snart ämnar bortbyta Portföljen för Biskopsmössan, förmodar jag likväl att du ännu någon tid bibehåller föredragningen; och i sådant afseende måste jag rekommendera flere mål som nu vänta på decision. — — —

Angående *Jubelfesten* förbida vi förhållningsordres. Hvad

Doctorspromotionen angår så har jag i Stiftet en sådan mängd theologisk lärdom att jag icke kan rymma den under mindre än 5 eller 6 hattar. Tolf år äro gångna sedan sista promotion, och hoppas jag alltså att man ej tar antalet för knappt, utan uppmuntrar både Presterskap och Sidenfabriker, helst det kan ske utan något nytt anslag. Rekommenderar mig alltså äfven i detta afseende till det bästa.

Vänskap och högaktning
Es. Tegnér.

72. Till B. von Beskow.

Vexiö d. 8 April 1830.

MkBror!

Utom 2ne bref från dig rörande den tillämnade Tidskriften, har jag äfven emottagit ett i samma ämne från Geijer. Mina vanliga vårfoglar, fluss och frossbrytningar, ha emedlertid hindrat mig att förr än nu besvara dem. Då Herrarna begge tyckas så lifligt interessera sig för detta företag bör jag väl ej heller undandraga mig, men måste på förhand förklara att mitt biträde ej kan bli af någon betydenhet. Jag har aldrig deltagit i någon sådan förening utom för Iduna, och der var, från min sida, ej fråga om annat än Poëmer. Då nu dessa efter planen äro uteslutna återstå endast afhandlingar och recensioner. Recensioner har jag aldrig skrifvit, om icke den polemiska öfver Hammarskölds Grammatica. Af äldre uppsatser som jag kan ha är ingen som lönar mödan att trycka eller åtminstone omfatta de endast philologiska ämnen opassande för en populär Tidskrift. Jag vet ingen ting som jag för närvarande skulle kunna erbjuda om icke ett Tal som jag höll i Lund öfver Kronprinsens för-

mälning och som aldrig varit tryckt på Svenska; men detta är såsom ett blott Tillfällighetsstycke och dessutom politiskt, kanske ej heller lämpeligt. En liten uppsats öfver Svante Sture hade jag äfven påtänkt, men den är oskrifven ännu. I allmänhet är min belägenhet icke gynnande för något litterärt företag. Mitt embete, försummadt i nu snart 2ne år, fordrar mycken tid: hela sommarn upptages af Visitationer, hela året dessutom af hushållsbekymmer och näringsomsorger som ej verka fördelaktigt på lynnet.

Jag erkänner visserligen att den påtänkta Tidskriften, i fall hon lyckas, bör kunna bli nyttig, icke för att förena sinnena som i vår litteratur aldrig varit mindre söndrade än nu, icke heller genom akademiska afhandlingar som troligtvis få alltför få läsare, men väsendteligen genom recensioner, hvarigenom allmänheten kunde få något begrepp om den utländska, helst vittra Litteraturen. Men på andra sidan bör jag äfven erkänna att jag finner flera betänkligheter som jag bör anföra och underställa din och öfriga Vederbörandes pröfning.

Det är otvifvelaktigt allas vår skyldighet att hvar och en i sin stad och efter förmåga bidraga till Litteraturens förkofran i vårt fädernesland. Men jag föreställer mig att detta sker bäst derigenom att hvar och en håller sig inom sin sfer vare sig i Vettenskap eller Konst och deri producerar hvad han förmår. Recensenterna utgöra det *bedömmande* Elementet i Litteraturen, de äro den förmedlande principen mellan *allmänheten* tänkt såsom blott *receptivitet* och de egentliga Författarne tänkta såsom *productiva.* I de stora RecensionsInstituten utomlands bestå väl också de fleste medarbetarne af sådana personer som ej idka något annat författarskap. Detta är en fördelning af arbetet, som jag anser nyttig och nödvändig, åtminstone hvad Vitterheten angår. Ty först och främst recensera Skalden och Talaren

vanligtvis sämre och ensidigare än andra, och sedermera förslösas härpå tid och krafter ryckta från sin bestämmelse. Det är *en* sak att vara *Vår* och en annan att vara *Botanicus*.

Vidare underställes om icke planen till äfventyrs är något för vidlyftigt uppgjord. Omfattade den endast Vitterhet, Historia, Pedagogik, Philosophie och Statsekonomie så hölle den sig ännu inom humanistiska och populära gränser; men då de praktiska Vettenskaperna äfven ingå deruti så vore consequent om icke endast Chemie och Ornithologie, utan äfven Physik och öfriga Naturkunskaper, kanske också Medicin och Juridik representerades: hvilket allt skulle föra till mycken vidlyftighet. Men på andra sidan inser jag väl att du ogerna vill umbära ett så berömdt namn som Berzelii. För det egenteligen populära åter skulle jag önska bidrag af Järta och Brinkman. Den förres stora talenter äro i synnerhet vigtiga för en Tidskrift. Mot den sednare vet jag att du har prevention: men han har mycket som kunde vara brukbart för ditt ändamål. Blott ett utdrag af de tusentals bref han skrifvit skulle fylla många häften med rätt interessanta uppsatser. Lägg härtill att personer som han och Järta, i fall de ej anmodas deltaga i företaget, nödvändigt måste bli dess fiender.

Men hvad jag mest och i synnerhet befarar är att Tidskriften ej får någon varaktighet, utan delar det vanliga ödet för periodiska Skrifter i vårt land att hastigt uppblossa och lika hastigt förslockna. Då företaget, grundadt på en förening mellan de berömdaste litteratörer i Sverge, ej kan sägas framträda utan anspråk, vore en sådan utgång dubbelt förargelig och förödmjukande. Jag vill ej tala om inländska exempel; men Goethes och Schillers förenade krafter kunde ej upprätthålla die Horen mer än några år; och likväl hade de, utom sina ofantligt större inre tillgångar äfven

en tiodubelt talrikare och vida mera bildad Allmänhet att påräkna. Hos oss bibehöllo sig Läsning i Blandade Ämnen och Iduna något längre; men detta torde väl till någon väsendtlig del få tillskrifvas Poëmerna. Det är omöjligt att bestämma om Allmänheten eller Utgifvarne ledsna först eller om det sker på en gång. För det förra vet jag intet botemedel: men det sednare kunde väl åtminstone till någon del förekommas derigenom att du ej började någon tryckning innan du hade minst *ett* års förlag af afhandlingar och uppsatser, och recensioner åtminstone för ett eller två häften. Skall allting skrifvas för dagen så blir det idel slarf och missnöje både på publikens och medarbetarnes sida. Det är sant att utgifvandet härigenom fördröjes: men så kan det också begynnas med något hopp om företagets bestånd. Kunde du i år insamla ett sådant förlag, så kunde första Häftet utkomma vid Nyåret, således ett år före Realisationen. Denna åtgärd måste jag framför alla andra tillstyrka.

Förlåt mina många betänkligheter. De röra egenteligen icke mig utan saken hvars framgång jag önskar men äfven vill ha några säkra grunder att kunna hoppas. Synnerligast röra de dig sjelf som Utgifvare. Det är i allt fall ädelt och oegennyttigt af dig att vilja ställa dig i spetsen för ett sådant företag, hvilket, äfven om det lyckas som bäst, otvifvelaktigt kommer att medföra oändliga tracasserier och ledsamheter för din egen person. Ty ingen theaterdirection är svårare än den öfver författare, och af alla Republiker är den litteraira svårast att hålla tillsammans.

Tusen helsningar till din Fru och andra bekanta.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

73. Till M. von Schwerin, född Törngren.

Vexiö d. 9 April 1830.

Det är icke min, utan mina vanliga vårfåglar, flussens och frossbrytningarnas skuld, att jag icke förr än nu kunnat besvara Friherrinnans charmanta och ovanligt kärkomna bref. Jag säger med flit ovanligt: ty *äfven* i denna väg har Frih. satt mig på förknappning. Dock måste jag erkänna att *denna* privation är mitt eget fel, hvilket jag åter, som Frih. väl vet, har goda skäl att bestrida om en annan. Ack! lifvet är i sanning för kort, dess förtjusande ögonblick, de på hvilka minnet lefver och som uppfriska det förtorkade hjertat, de äro för få att förspillas för en nyck eller en falsk grannlagenhet, de äro för goda att bortkastas för något slags kylande pulver ur lifvets resapothek, huru prisadt och välgörande och vänskapsfullt det än må vara. Den bittraste af all ånger är den att icke ha något att ångra. Jag kunde kommentera vidlyftigt häröfver, men det behöfs icke. Jag öfverlemnar endast åt en viss Dame att uttyda Skrifterna och afgöra med sitt eget hjerta om hon icke gjort mig orätt. —

Missivet till Tullberg afgick för 8 dagar sedan. Det kunde ej expedieras förr, emedan ingen presterlig befattning tillträdes utan vid Maj. Domprosten emottager ej heller förr Församlingarna som emedlertid förestås af den förra vice Pastorn. Jag önskar nu att Heurlin måtte bli så nöjd med sin huspredikant som Frih. tyckes vara att lemna honom. I annat fall äro vi här vana att göra kort process med Adjunkterna och missivera dem annorstädes. Jag känner mången Prest som oftare ombytt medhjelpare i Embetet, än i äktenskapet; hvilket jag, till Fruntimmernas ära, ej bör lemna obemärkt. Likväl hoppas jag att T. skall passa

här, och som han icke kommer att bo i Domprostens hus, så undvikes derigenom flere kollisioner. Men en, till och med i Småland, oerhörd snikenhet är det att han vill uppbära lön från Sirköping sedan han der lemnat all befattning och lönes annorstädes. Jag vet den som gerna ville tjena der lönlös.

Af Tidningarna kände jag redan förut att Frih. förlorat sin Mor. Jag fruktar det samma snart förestår mig: ty min gamla Mor är snart 86 år gam[mal], likväl förutser jag att Frih. har skäl till sin so[rg] ty de band hvarvid menniskohjertat en gång fästes lösas icke utan smärta, huru föråldrade de ock må vara.

Som Frih:ns efterdöme i många fall är uppbyggeligt, så har jag beslutat att åtminstone i en sak följa det. Jag ämnar nemligen att i sommar skicka min yngsta son, Lars Gustaf, sjöledes till Brasilien, för att leta opp Carl. Han går ut som Jungman med en AmiralitetsOfficer Castengren för att sedermera kunna taga Styrmansexamen och efter några vidare resor försöka att komma in i flottan. Som han nödvändigt ville bli Militär ansåg jag åtminstone bäst att på detta sätt få honom sysselsatt. På jorden duga våra Officerare till ingen ting och jag vill derföre låta honom försöka om de bli bättre på hafvet. Det gör honom godt att han får slita mycket ondt. — Thilda gifter sig i höst, Disa nästa vår. Huru lider det med Martina? Helsa henne hjertligast.

Är det Frih:ns mening att för allvar etablera sig på Råda? I sådant fall ville jag tänka på tjänstebyte med Wingård. Ty hvad Faxe angår [så] är han kommen från Riksdagen icke blott lika slug, utan [ock] lika frisk och friskare än han reste dit. Han var god och helsade på mig på nerresan: och det synes uppenbarligen på honom att han öfverlefver oss alla. Karlen gör rätt deri att han uppbär sin andel af odödlighet medan han lefver.

Från Brinkman kan jag icke helsa; ty det undret har inträffat att ehuru jag, för mera än 6 vickor, skref honom till, jag likväl ej haft något svar. I öfrigt har jag både när- och frånvarande bemödat mig att ställa till rätta mellan honom och Ugglas, Frun i synnerhet. Mannen må ha sina fel, men jag tycker att det ej borde vara hans gamla Vänner som releverade dem.

Om Riksdagen vill jag icke tala, icke heller om mig sjelf som i många fall är en afblåst Riksdag. Men jag reser kanske i sommar ner till Skåne, så framt neml. Frih. ej är borta; ty jag hör till de brända barnen som *icke* sky för elden. Säg mig derföre när resan och återkomsten äro utsatta. Skulle det vara någon betydlig krok att ta vägen om Vexiö? —

Farväl, min inkonsequenta och dock ännu alltid älskade Friherrinna. Glöm ej den som icke kan glömma.

Es. Tegnér.

74. Till L. M. Enberg.

Vexiö d. 15 April 1830.

MkBror!

Det är den Nordiska Vårens vanliga Filomeler, nemligen tandfluss och frossbrytningar, som ända hittills hindrat mig att tacka för ditt vänskapsfulla bref af den 19 sistledne, jemte det bifogade arbetet. Så vidt jag kan dömma synes detta mig för sitt ändamål lämpligt, redigt, klart och bestämdt. Det innefattar, som sig bör, egenteligen blott Theoremerna, vilkas demonstration och vidare utvickling måste öfverlämnas åt Läraren. Skall något annat ur Philosophien föreläsas på Gymnasierna än det allmännaste af Logik och Antropologie, så äro dylika korta Utkast nödvändiga, ju färglösare ju bättre. De tjena som led-

stänger att hålla sig fast i, när man sedermera vid Akademien skall passera den svigtande bron mellan erfarenhet och spekulation, och der tyvärr nu den ena Generationen efter den andra får svindel och tappar det lilla modervett den medfört. Jag är, gudnås, ingen stor beundrare af Philosophien i allmänhet, som kallar sig Vettenskapernas Vettenskap, förmodligen med samma rätt som HundTurken kallar sig Konungars Konung, äfven då man håller på att drifva ut honom ur Europa.

För meddelandet af Leopolds omdöme öfver Frithiof är jag dig mycket förbunden. Det blir alltid ärofullt för mig, äfven när man, som billigt är, bortskalar tre fjerdedelar af det öfverdrifna berömmet. Om jag i öfrigt bör räknas till gamla eller nya Skolan, är en fråga som jag har svårt för att besvara, ty den är allt för obestämd. Menas med Nya Skolan den som för tjugu år sedan uppkom ibland oss, eller t. ex. en sådan som för närvarande drifver sitt oväsende i Frankrike, så måste jag visserligen undanbedja mig all slägtskap dermed. Menas med Gamla Skolan åter den, som representeras af Boileau, Gottsched, Durencran, Döda Hafvet och andra dylika hedersmän, så vill jag ej heller höra dit. Men det ges en gammal skola som går ifrån Sophokles ner till Pope och Leopold, der det helas visa anordning, delarnas ömsesidiga öfverensstämmelse, formens afrundning och framställningens elegans utgöra hufvudsaken; och hvem skulle icke vilja räkna sig dit? Men det finnes äfven en annan ny skola (ehuru den egenteligen är lika gammal som Poësien) som i sednare tider går väsendtligen från Shakespear ner till Oehlenschläger, der frågan mindre är om det helas stränga sammanhang än dess djerfhet, mindre om Konstens betänkligheter än om Naturens sanning, mindre om Diktens yta än dess djup, mindre om framställningens skönhet än dess kraft; der med ett ord

allt är friare, men också vildare, friskare, men också obändigare, och der skalden tar fantasien och hjertat, icke genom en regelmässig belägring, utan med storm. Det gifves likväl ett skäl, och det ganska vigtigt, hvarföre jag för min del ej kan räkna mig till någondera af dessa sistnämnda skolor; och det består deruti att jag i allmänhet icke är — *att räkna.* Tro mig, min Bror, jag känner rätt väl min plats och har för höga tankar om den rätta Poësien för att någonsin kunna anse mig sjelf annorlunda än som en poëtisk dilettant. Om någon del af allmänheten dömmer annorlunda, så kommer det dels af en gåfva för frisk och äfven bländande framställning, som dock i sig sjelf ej innebär något poëtiskt, dels och väsendtligast af yttre och tillfälliga omständigheter i vår litteratur. En popularitet, som hvilar på så lösa grunder, faller lika hastigt som den uppkommit. Jag har i vår egen vitterhet öfverlefvat tvenne sådana, bättre grundade, och skall äfven öfverlefva min. Men det skall hvarken förarga eller bedröfva mig: jag skall gå främst i likprocessionen, och kanske sjelf skrifva grafskriften.

Jag märker att ditt bref förledt mig att yttra mig i ett ämne som i allmänhet är tråkigt, nemligen om mig sjelf; men det skadar icke att åtminstone mina vänner känna hvad jag tänker om mig sjelf, då så många andra härleda min medfödda nonchalance och min olyckliga sorglöshet för allehanda yttre former från en inbilskhet som jag verkeligen ej kan vidkännas.

Framför nu min vördnad för din älskvärda Fru, gör mig äfven påmint hos lille Åke och hans syster, och tänk någon gång, med godhet, på

Din

uppriktige Vän

Es. Tegnér.

*

Till C. A. Agardh. 75.

Vexiö d. 10 Maj 1830.

MkBror!

Jag tackar dig för flere bref. Underrättelserna om Oehlenschläger interesserade mig. Hans barnslighet är och blir ohjelplig, du må förklara den hur du vill. Hvad hans Svenska resa angår så skulle jag, oss emellan sagdt, önska att han inställde den. Han känner nu landet endast af Skåne, och invånarna blott af det bemötande han der rönt och har naturligtvis häraf bildat sig stora förhoppningar. Men hvem garanterar oss att Stockholmsboarna äro lika artiga? Och vänder han ifrån dem utan tillräckligt rökverk så är det förbi med hans ynnest för landet. Kunde jag resa med honom opp så ville jag väl tvinga Vederbörande till vederbörliga knäfall: men detta är mig nu omöjligt. I Upsala, som han väl också skulle se, är under ferierna ingen hemma, åtminstone ingen som kunde interessera honom. Är åter meningen den att han endast skulle resa hit, så är han mycket välkommen, synnerligast om han har dig i sällskap: men ändamålet att lära känna Sverge vinnes då icke. I allt fall önskar jag att i tid få veta om hans resa för att kunna vara hemma.

Jag återskickar härhos Företalet, som efter vanligheten hos dig är lifligt och genialiskt. Icke heller kan jag inse att det innehåller något hvarpå en förnuftig menniska kan stöta sig. Endast får jag anmärka att en vettenskaplig publik väl svårligen kan bildas genom någon reform af Undervisningsverken så länge Regeringen fortfar att förakta all annan bildning än den practiska slentrianens, rikets högsta Embeten stå öppna eller gå på auktion (såsom landshöfdingetjensterna) till den högst bjudande okun-

nigheten, och Lifgardet till Häst eller Hofsalongerna äro den väsendtliga plantskolan hvarur den högre civila och diplomatiska Embetsmannakåren rekruteras. Under sådana förhållanden hjelper det icke hvad ock Akademierna göra. Bildningen blir endast för Subalterngraderna, och okunnigheten intar alla Chefsposterna. I vårt fattiga land kan ingen Vettenskaplighet uppkomma utan Embetsmannaklassen, och så länge den der anses öfverflödig är ej att tänka på någon väsendtlig förbättring.

Hvad Contubernium angår så känner jag ännu icke rätt din plan och mening. Skall Inrättningen omfatta hela den Studerande ungdomen, som den väl borde, så fordras dertill en ofantlig lokal hvartill ej finnas tillgångar. Skulle Landskapsfördelningen fortfara som hittills? Skulle några af Lärarne bo och äta med Studenterna? Upplys mig härom och om flera andra detaljer, som härmed stå i sammanhang.

I afseende på Beskows Tidning har jag tillstyrkt att man åtminstone dröjer med utgifvandet till dess man hunnit samla en årgång i förskott. Annars faller hela företaget efter några häften, och långlifvadt blir det i alla fall icke. Allt sen mitt deltagande i Iduna har jag en obeskriflig vedervilja för dylika associationer och litterära Collegialstyrelser. Jag är på förhand öfvertygad att alltsammans inom 2 el. 3 år faller sönder, Detta kan vara likgiltigt när man ger ut en privat Tidskrift: men denna vore så till sägandes publik och officiel, då alla landets Akademici och Litteratörer deruti skulle deltaga. Så mycket förargligare derföre när vi ej kunna upprätthålla den. Goethe och Schiller förenade, jemte en mängd andra Författare, soutenerade ej *die Horen* i 3 år; och hvad äro vi emot dem, hvad är vår publik mot deras 30 millioner läsare? Läs blott i deras Correspondens Schillers Jeremiader öfver hela saken,

så hoppas jag du kommer på bättre tankar. Att för öfrigt all Polemik skulle vara utesluten är naturligtvis blott ett talesätt som står i hvarje Tidningsprospectus. Det är att anse som den eviga freden i alla Fredsfördrag eller den eviga troheten i Brudvigseln.

Det är ett artigt project att skaffa Bolmeer Aurora Aschan med 150,000 rdr, men jag kan ej åtaga mig det, och är viss på att det misslyckades äfven om han komme sjelf. Är hans skuld 5,000 rdr bco, så bör dock observeras att han är brandförsäkrad för 2 à 3000, hvarför han alltså har säkerhet. Kunde han för denna summa få ett stående lån, så borde han för det öfriga kunna reda sig. Detta hade han kunnat och bordt arrangera i Stockholm, men han hade då annat att tänka på. När han får full lön bör någon el. några af hans vänner öfvertaga hans affärer som det skett med Engeström. Med sitt Studentlif bör han kunna lefva på 1,500 rdr och om han tjenar för 2,000, ss. jag förmodar, bör alltid några hundra rdr årl. kunna afbetalas. Jag ser ingen annan hjelp. Till giftermål är han oförmögen.

Från Stockholm hör jag intet. Hvarken Hartmansdorff eller Rosenblad tros komma i fråga efter Kullberg: men nu omtalas Wallmark! Item Cassel! Hvad säges om en sådan horreur? Jag väntar bref från Åkerhielm el. också honom sjelf. K. lär ej vilja utnämnas förr än han blifvit Doctor, för att derigenom slippa den farliga prestexamen.

Helsningar från oss alla till din familj och öfriga Vänner.

Tuus

Es. Tegnér.

*

76. Till C. A. Agardh.

Vexiö d. 28 Juni 1830.

MkBror.

Det med dagens post öfversända Dokumentet återföljer, påskrifvit som vederbör. — Tack för den alldeles mästerliga Dedikationen till Schelling. Det är omöjligt att på så få sidor säga något vackrare och sannare. Schellings afgudadyrkare i Upsala (i fall han ännu har några qvar) måtte härigenom en gång för alla vara tystade.

Bolmeer är missnöjd med hela verlden synnerligast med sina gamla vänner, som jag ser af hans bref. Jag har skrifvit honom till och uppmanat honom att söka Hylandriska Professionen af samma grunder som du anfört. I dag fick jag ett envist och obestämdt svar. Han låter likväl förstå, att, som Professionernas förening vore en fördel för Läroverket, hans pretension är den att Kronprinsen skulle be honom vara så god och emottaga tjensten hvarpå han vinner 2 à 300 tr, eller rättare förklara att Hylanders Profession bör förenas med den Orientaliska, då han vore sjelfskrifven. Detta går långt; men han är ett bortskämdt barn och man får ej räkna så noga med honom. Jag skrifver alltså med nästa post till Tannström och förordar saken. Kan du understödja det, så vore väl.

Oehlenschl[äger] har äfven skrifvit till mig att hans resa är uppskjuten. Utom de skäl han nämnt för dig, anför han äfven SommarLectioner som han måst åtaga sig efter Rahbek. Att han ej vill göra en särskilt resa till Vexiö, der ingen ting är att se, och en särskilt till Stockholm, finner jag naturligt, så att man ej behöfver anse uppskofvet för en följd deraf att han skulle vara stött.

Vore Nordin hemma och Åkerhielm inträdt i Stats-

Rådet så är väl troligt att de gjorde en mäktig diversion till din fördel vid bortgifvandet af Calmar. Men nu är jag viss på att Kullberg låter föredraga saken med första och under deras frånvaro. Således tror jag icke att i det afseendet är något att hoppas, ty Regeringen vill vara af med K. som tyckes äfven sjelf inse sin oduglighet nu mera, och vill pensioneras genom Biskopsstolen som nu är bland de bästa i Riket. Bland flere Candidater till Portföljen omtalas nu i synnerhet en viss Lagman Gyllenhaal som skall vara en slags Rättare el. Lafogde öfv. Kungens privata egendomar. Annars har jag aldrig hört hans namn nämnas. Jag har flere ggr skrifvit till Tannström som aldrig svarar, och deri liknar sin principal som aldrig uträttar något. — Att hela Styrelseverket, genom de löjliga och odugliga Cheferna som alltjemt nämnas, måste gå åt helfvete, derpå kan man nu mera ej tvifla. Lass gehen!

Helsningar från oss alla till dig och de dina.

Din Vän

Es. Tegnér.

Till Isak Kullberg. 77.

Vexiö d. 23 Juli 1830.

Min Heders Bror.

Det är ganska länge som jag ej låtit höra af mig, hvilket af mig varit så mycket mera orätt som vi ha ouppgjorda liquider. Men det nomadiska och kringstrykande lefnadssätt jag under de tre sista åren, sedan vi träffades i Skara, nödgats föra genom Commitéer, Riksdagar och andra Embetsresor, torde till någon del ursäkta mig. Det felande får jag vänta mig af din gamla vänskap och öfverseende.

Jag bifogar härhos 18 rdr såsom renta för min skuld sedan sista liquid. Förlåt att dermed dröjts så länge.

Då jag vet, att du af gammal tillgifvenhet interesserar dig för mig och de mina bör jag äfven nämna något härom. Jag bortgifter i höst mina begge flickor, den ena med en Baron Rappe, den andra med en löjtnant Kuhlberg. Begge äro hyggliga och bildade männer och ha en oberoende förmögenhet, så att jag visserligen bör tacka Gud att få mina fattiga Prestdöttrar så väl försörjda. Thilda kommer att bo i Vexiö, der Rappe har en vacker gård, och Disa på landet $1^{1}/_{2}$ mil härifrån. Hvad gossarna angår så vet du att Christofer i fjol blef Magister. Han studerar Oriental. Språk och har löfte att bli Docens deruti i höst. För att emedlertid bereda honom ett bättre tillfälle att lära språken på stället har jag en, ehuru osäker speculation att få honom anställd som Legationspredikant i Constantinopel. Lars Gustaf, den yngsta, nu 16 år gammal, ämnar sig att gå in vid Amiralitetet och för att härtill förbereda sig låter jag honom i höst göra en liten Tour till Brasilien med en Löjtnant vid Flottan. Du ser alltså att jag hackar ungarna ifrån mig. Min hustru är väl icke rätt nöjd med pojkarnas vidlyftiga bestämmelser; men jag för min del är öfvertygad att det gör dem godt att få se sig litet om i verlden och beklagar att jag sjelf aldrig haft tillfälle dertill.

Var nu god och lemna mig en lika detaljerad underrättelse om de dina och hvad planer du har för dem, samt om dig sjelf, din Fru och Ert tillstånd. Var öfvertygad, att detta ämne lifligt interesserar mig och de mina.

Om mig sjelf är föga att säga. Jag sträfvar så godt jag kan både med kräckla och lyra: men både jag och min hustru ha mycket både bekymmer och kostnad för barnens utstyrsel, hvilket man dock måste underkasta sig.

Tusen helsningar från alla till din Fru och familj. Är Biskop Lundblad nere så ber jag äfven helsa honom.

Din redlige Vän

Es. Tegnér.

Till B. von Beskow. 78.

Vexiö d. 30 Sept. 1830.

MkBror.

Jag var rätt ledsen att ej träffa dig i Stockholm; men det var mig omöjligt att längre än som skedde uppehålla mig der, i anseende till flera bestyr och förrättningar här nere. Jag måste således skrifteligen säga dig min mening om ditt Kritiska företag. Egenteligen har jag likväl ingen ting annat att anföra än hvad jag redan förut skrifvit till dig eller sagt till Rydquist. Af ditt bref finner jag att du är deciderad. Menniskans vilja är hennes himmelrike, och det tjenar till ingen ting att varna den som föresatt sig att med all gewalt förtjena sig en Martyrkrona. Du erkänner sjelf att du väntar dig en sådan och är beredd derpå. Men är du äfven beredd på att genom en sådan sysselsättning uppoffra ditt började namn och lägga ner din ära? Ty du må icke bedraga dig: den som skall ha redaktionen af en sådan Tidning kan ej göra något annat. Är här i landet verkeligen ett sådant öfverflöd på Talenter att landets bästa och hoppfullaste Författare böra lägga bort sitt yrke för att sätta sig ner och recensera hvad de sämre skrifvit? Äro Generalerna till för att skrifva Bulletiner eller för att ge ämnen dertill? Jag nekar ej företagets möjliga nytta, ehuru jag ingalunda erkänner dess oumbärlighet; men jag tror att det kunde och borde öfver-

35—211876. Tegnér, Saml. skrifter. 6.

lemnas åt dem som ej på något annat sätt kunna bidraga till Litteraturens förkofran. På en omständighet bör jag äfven göra dig uppmärksam. Här är nu fred i landet och alla Aristokraterna i Litteraturen äro vänner eller åtminstone ej fiendtligt sinnade emot hvarandra. Kommer detta att fortfara sedan Recensionstiden ingått? Skall icke äfven det mildaste ogillande verka dubbel förbittring just derigenom att man vet eller misstänker att det kommer från en jembördig, från en litterär Magnat? Jag tänker vi få härigenom mera Polemik än Critik. Jag vet väl att alla Tidningar i Prospecten förpligta sig att aldrig polemisera; men alla Fredsfördrag börja också med försäkran om evig fred, alla äktenskap med löften om evig kärlek. Om ett sådant partikrig uppkommer, jag menar bland de bättre, bland »Genus irritabile Vatum», kan du då släcka den brand du utkastat? — För företagets fortfarande bestånd räknar du i synnerhet på Agardh och Geijer. Det är sant, den förstnämnde fattar lifligt hvarje idé: men lita ej alltför mycket på hans uthållighet. Snarare då på Geijers; men det förefaller mig besynnerligt att han så hastigt kunnat förgäta alla de svordomar han och jag gemensamt utöste öfver salig Iduna, helst i de sednare åren af hennes nu förgätna lefnad. Åtminstone bör jag, både för din egen och företagets skuld, underställa dig om det icke till en början vore försigtigast att blott annonsera 2 Häften på året, hvardera af 12 ark. Blir min fruktan bedragen, äro mina betänkligheter ogrundade, går saken till din och medarbetarnes och allmänhetens tillfridsställelse: hvad är då som hindrar att utvidga planen och ge 4 Häften eller deröfver? En Redaktion som håller mer än hon lofvat vore också något lika sällsynt som vackert.

Dixi & salvavi. Jag vill emedlertid ej ha förebråelsen att genom kanske fåfänga betänkligheter hindra ett företag

hvaraf du och flere bland mina öfriga vänner tyckas vänta sig så mycket. Jag erbjuder mig derföre att utlefverera första Sången af Gerda. Något annat lämpeligt har jag icke. Den har ej varit tryckt och kunde möjligtvis tjena Er till något. Det är dessutom osäkert om jag nånsin fortsätter detta arbete, som i allt fall ej kan intagas i Andra Delen, i händelse många bekymmer, tilltagande år och ett på mångfaldigt sätt förstämdt och brutet sinne någonsin tillåta mig att tänka på dess utgifvande. Inom slutet af October (nu måste jag ut i Stiftet) kan jag skicka Manuscriptet, i fall du vill ha det. Tryckningen af det Prosaiska kan ju börjas förut äfven om Poëmet skulle stå först. I allt fall tryckas lätteligen 12 ark på 2 månader.

Den 13 Nov. skola mina flickor ha bröllop. Tusen helsningar till din Fru.

Din Vän

Es. Tegnér.

Till C. A. Agardh. 79.

Östrabo d. 25 Octr 1830.

MkBror! Jag har länge varit dig skyldig bref och flere gånger sen jag kommit från Stockholm föresatt mig att skrifva; men händelsen har gjort att jag aldrig någon Mån dag som är vår enda postdag på Lund varit hemma utan alltjemt ute på Tåg. Förlåt alltså mitt ofrivilliga dröjsmål.

Hvad jag här skrifver måste helt och hållet bli oss emellan. Kungen gaf mig sjelf anledning att yttra mig öfver StatsSekreterarefrågan. Jag sade honom då naturligtvis att jag dertill ansåge dig skickligast, synnerligast i en tid som denna då så många förändringar ifrågasättas både

för Undervisningsverken och Kyrkan. Derpå fick jag höra långa Tal om ditt stora genie, din Europeiska reputation jemte vidlyftiga Protestationer om H. Ms aktning och tillgifvenhet för dig personligen; men — oaktadt alla dina förtjenster tviflade han dock något på dina administrativa talenter, han ville gerna ge dig ett Stift (som visat sig i Calmarsaken) du skulle äfven kunna bli ett förträffligt StatsRåd; men hvad portföljen anginge så fruktade han att du vore »un peu idéologue», ville omstöpa allt, och derföre ej vore älskad af »le haut Clergé». — Det är lätt att inse hvarifrån dessa föreställningar härleda sig och jag sökte, så godt jag kunde, vederlägga hans inkast. Då jag, i anledning häraf, något närmare presserade H. M. kröp det ändtligen fram att han ansåge sig till häften bunden af ett halft löfte, långt för detta gifvet till Hartmansdorff, »quoique on prétend qu'il soit un peu Herrnhut». — Dervid var nu ingenting vidare att andraga, och H. M. öfvergick med sin vanliga talegåfva till andra ämnen, och diskuterade, efter sin vana, hela Compassen igenom. — Kronprinsen som var på Drottningholm träffade jag endast en gång då jag äfven stötte på detta ämne, men utan att erhålla något svar. Jag slutar häraf att både han, liksom Brahe och Wetterstedt, äro för Hartm. hvari de troligtvis understödjas af Tannström. Kungen sjelf är väl icke den man som låter binda sig af ett sådant bråk som ett *halft* löfte; men det kan bli betänkligt, då det understödjes af sådana förespråkare. Hvarken Nordin el. Ugglas voro i staden; men i Åkerhielm har du en säker och ifrig Patron. Du vet att vår goda vän Å. med alla sina goda och utmärkta egenskaper förenar litet mera fåfänga än som kunde behöfvas och på denna grund hade det synnerligen gripit honom att du uppkallat din yngsta dotter efter honom, hvilket han också för hela verlden omtalar. På honom kan du allt-

så räkna i lust och nöd; men olyckligtvis är han icke ännu i StatsRådet, och skall han dröja härmed till dess att det omtalta Lånet blir afslutadt, så är troligt att han får dröja länge. Askelöfs plan känner du förmodligen neml. att i de yttersta tiderna försöka att skrämma vederbörande (förmodl. gn Dehn) dermed att du vid nästa Riksdag kunde bilda en Opposition i PrestStåndet, och på samma gång låta Minervas uggla uppgifva några olycksbådande skri i denna anda. Verkan häraf lemnar jag derhän.

Under sådana omständigheter är saken vidtutseende. Den mest verkande personen i detta, som i andra afseenden, anses Brahe vara. Vet du icke något medel att tournera honom? Kunde Å. uträtta något i denna väg så gjorde han det gerna, dels af tillgifvenhet för dig och den goda saken, dels äfven derföre att han personligen ej tål H—f. Jag känner likväl icke i hvad termer han står med Brahe. Utnämningen anses ej skola äga rum förr än i vår; men derpå är icke att lita. Dylika saker improviseras nu för tiden som vi nyligen sett på Sprengtportens utnämning till Öfver-Ståthållare, den ingen väntade sig, och den hans Svåger Brahe helt oförmodadt genomdref, tvertemot både Wetterstedt och de öfrigas tillstyrkan, som man påstår. —

I Stockholm var jag endast i 12 dagar. Att jag dervid skulle varit vid bättre lynne än vanligt kan jag ej påminna mig.

Jag bifogar härhos ett bjudningskort till Bröllopet. Huru gerna jag vid detta tillfälle såge dig och några få andra Lundavänner behöfver jag ej försäkra. Välkommen derföre om det är dig möjligt.

Från Lars Gustaf ha vi haft bref af Helsingör, och kunna nu ej vänta någon underrättelse före våren, ty Briggen går ej i land förr än i Rio. Det är visserligen svårt och oroligt att tänka sig sitt barn på en sådan resa; men huru skola

fattiga gossar slå sig fram genom lifvet, om de icke i tid vänjas att lita på egna krafter och utvickla dem. Om Christofers resa är ännu ingen ting afgjordt. Få vi, som det nu ser ut, allmänt krig i Europa nästa år, så torde väl ingen resa bli af, ehuru jag tycker att den i flere afseenden kunde bli gossen både rolig och nyttig.

Ekström var här ett par dagar: Weigel och Berzelius gingo öfver Ljungby. Att Tyskarna äro lika absurda som förr gläder mig. Res icke vidare till det Dårhuset.

Helsa de dina från oss samtelige.

Din Vän

Es. Tegnér.

80. Till C. A. Agardh.

Östrabo d. 22 Nov. 1830.

MkBror.

Det var ledsamt att jag icke fick se någon af mina gamla Lundavänner vid bröllopet; dock kunde jag väl göra mig föga hopp i detta afseende, då Terminen och årstiden lade dubbla hinder i vägen. Ceremonien är nu öfver, och jag hoppas att de ungas lycka, så vansklig den ock må vara, blir någon ersättning för den verkeligen känbara kostnad och besvär som detta tillfälle medfört.

Från Stockholm hör jag ingen ting. Mitt förtroende till N—n är mycket minskadt sedan jag af säker hand fått veta att han vid Biskopsutnämningen, då tid varit att tala, ej sagt ett ord. Åkerhielm anser jag vara den enda pålitliga och om han kunde tournera Brahe och W—t kunde ännu något vara att hoppas. Härom har jag flere gånger, efter min hemkomst från Stockholm skrifvit honom till. I öfrigt är din farhåga för H—fs ogenhet mot Lund visser-

ligen öfverdrifven. Att han skulle våga något försök mot Akademiens existens är högst otroligt, ännu otroligare att det skulle lyckas. Vida betänkligare synes mig hans trädsnittsidéer rörande uppfostran dem han otvifvelaktigt söker att realisera på en sådan plats.

Att Scandia nedlades anser jag för en fördel. Man bör ej börja hvad som ej kan fortsättas; och med så stridiga och disparata Elementer var det omöjligt att i två år fortsätta ett dylikt företag. Svea lär skola bearbetas hufvudsakligen på sin gamla plan, vill säga på planen af oläsbarhet. Jag har ej blifvit anmodad att deltaga deri och hade i allt fall bestämdt vägrat. Jag nekar icke att jag har mycken fördom mot dylika Bolagsspekulationer. Liksom det går en Constitutionsfeber genom Nationerna så tyckes äfven en Reviewfeber ha bemäktigat sig Litteratörerna. I England och Frankrike bearbetas dylika Tidningar icke egenteligen af de aktiva författarne, utan af Recensenter ex professo som ej sysselsätta sig med annat. Dermed vinnes åtminstone så mycket att, om det finnes ett godt förstånd författarne emellan, det ej störes genom Recensionsväsendet som der bestrides af en särskilt Cast. Här åter måste förhållandet bli annorlunda. Den frid eller vapenstillestånd som på en tid ägt rum mellan Akademierna och litteraturen i allmänhet, måste nödvändigt brytas då den ena skall recensera och mästra den andra. [Hvad] Er påtänkta Tidning angår så har jag mot den ej annat än hvad jag i allmänhet har mot alla dylika försök i vårt land. De uthärda sällan mera än ett år innan både allmänhet och Redaktion äro ledsna dervid och framsläpa sedan ett sorgligt och obemärkt lif som Svea och andra dylika. Hvad skulle planen vara? Recensioner el. afhandlingar eller beggedera? Hvem skall förestå t. ex. Philosophie, Historia, Vitterhet, och i allmänhet det populäraste? Skall den för

enas med Reuterdahls quartalsskrift, inclusive Thomanders och Bergquists trehundraåriga orthodoxie? — Förhasta dig icke och börja ej hvad du ej har säkerhet att kunna fullfölja åtminstone några år, och med medarbetare som lönar mödan att associera. Du är något för god att bli deras Syndabock, och fördrar ej länge att rodna för ditt sällskap. Skrifver du Prospectus, så låt den vara moderat. Polemiken kommer nog ändå af sig sjelf: annonsera åtminstone ingen fiendtlighet. Ehuru jag ogillar det hela, vill jag dock ej undandraga mig att, om så behöfs, lemna några fragmenter af Gerda: men huru långt kommer Ni dermed? Börja åtminstone ej innan du har en årgång och embarquera ej alltför oförsigtigt i ett företag der gagnet för det hela är tvifvelaktigt, men de enskilta obehagligheterna säkra och oundvikliga.

Helsningar från oss alla.

Din redlige Vän

Es. Tegnér.

81. Till A. Lindeblad.

Östrabo d. 22 Nov. 1830.

Herr Magistern har hedrat mig med hvad jag, så partisk jag än vid ett sådant tillfälle må kunna anses, likväl ej tvekar att kalla för ett vackert, ett verkeligt Poëm. Emottag min uppriktiga tacksägelse derför, icke blott å mina egna utan äfven å Konstens vägnar. Jag har, helst i sednare åren, med nöje märkt att Herr Magistern i sitt manér förvärfvat vida mer säkerhet och sjelfständighet än fordom, och att öfning stadgat handen, som hon alltid gör der något är att stadga. Fortfar dermed. Herr Magisterns verkeliga Talang hör icke till det grandiösa, men till det

idylliska och älskvärda slaget som vi i synnerhet sakna i vår Svenska Poësie. Jag tillstyrker hvarken Didactik eller Epos; men Lyra har många strängar och dem rekommenderar jag. Då man ej kan undvika Tillfällighetspoësie så blir problemet alltid att adla den så vidt sig göra låter. Af poëtiska Studier tillstyrker jag synnerligast Shakespeare och Grekerna, helst Tragikerna, åtminstone i öfversättning. Moderna äro vi alla nogsamt ändå: dock äro Goethe och Byron, hvar på sitt vis, bildande för unga Skalder. Förlåt dessa välmenta råd af en äldre kamrat. Tilltagande år, mångfaldiga bekymmer och distractioner, hindra mig sjelf att, så som jag önskade, sysselsätta mig med Poësien. Mina yngre vänners framgång är mig derföre en dubbel glädje men jag måste framför allt uppmana dem att begagna sin tid innan Embetet och Staten och näringsomsorgerna helt och hållit upptaga den.

Kan jag genom mitt inflytande på något sätt vara Herr Magistern till tjenst så var öfvertygad att jag gör det med nöje.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

Till C. F. af Wingård. 82.

Östrabo d. 29 Decemb. 1830.

Jag har varit illa sjuk och derunder haft tillfälle att betänka mina synder. Bland dessa har jag flere att afbedja äfven mot dig. Först och främst min försummelse att skrifva, som väl till någon del kan förklaras af allehanda göromål, men, för att vara uppriktig, äfven till ej så ringa belopp har sin grund i min vanliga indolens. När man dessutom börjat att uppskjuta en sak, så är vanligt att

uppskofvet blir långvarigt, liksom gamla skulder bli med hvart år svårare att liquidera. Men utom denna försumlighet, hvarvid alla mina vänner vant sig, har jag i afseende på dig äfven annat att förebrå mig, och är dig derföre skyldig en förklaring. Du har, alltsedan vår första bekantskap, vid alla tillfällen visat mig mycken vänskap, hvaremot jag kanske ej alltid svarat som jag bordt. Jag är icke misstänksam; men har man en gång bibragt mig fördom emot någon, så viker den långsamt. Om dig hade man sagt mig att ditt allvarliga väsende egenteligen blott var en del af Biskopsskruden, en flik af det gamla *Pallium*. Din förkärlek för det gamla och beståndande syntes mig äfven misstänkt, helst den icke hos dig, som hos de öfriga Embetsbröderna, kunde förklaras af något deficit i förstånd och kunskaper, ej heller af loj maklighet eller ålderdomsskröplighet. Äfven dina politiska åsigter förekommo mig alltför ultraistiska; med ett ord jag gjorde dig i flere afseenden orätt. Härom har jag öfver år och dag varit öfvertygad, ehuru tillfälle ej varit att förklara det. Ditt allvar är, tänker jag nu, icke en Embetsåtgärd, utan natur (jag säger ej naturfel). Din obenägenhet för det nya har, synes mig, sin naturliga förklaringsgrund i det haltlösa, flacka, barnsliga, som röjer sig i *flere* af vår tids innovationer, och hvilket du, som är föga äldre, men mycket klokare än jag, före mig insett. Hvad din politiska Absolutism angår, så har den väl sin fullgiltiga ursäkt i vår hundrahöfdade och dock hufvudlösa, eländiga, vinglande Opposition, den jag föraktar lika så ärligt som du. Men uppriktigt högaktar jag din alltid visade konsequens, din liknöjdhet för dagens popularitet, ditt mod att offenteligen visa hvad du är och ej bola med tiden, och din stora praktiska gåfva som Embetsman och Chef. Jag säger ej detta för att berömma dig men endast för att ge sanningen vittnesbörd och lätta mitt

samvete från den orätt jag en gång gjort dig. Vi kunna alla misstaga oss; men en ärlig man erkänner sitt fel när han insett det. — I öfrigt är väl möjligt att det i våra Naturer och derpå grundade åsikter ligger skiljaktigheter som ej kunna förenas; men jag inser ej hvarföre vi, detta oaktadt, ej kunna göra hvarandra rättvisa. Möjligtvis är det nya jag *önskar* äfven så väl ett hjernspöke som det gamla du *försvarar*. Det ena kan ej *komma*, det andra kan ej *återkomma*. Om vi alltså bo i molnen begge, så låtom oss bo der som goda grannar! —

Då vi sednast träffades (det var inter procula hos Olde) prisade jag dig lycklig framför mig, emedan du har *ett* bestämdt mål för din lefnad, och verkar dertill med odelade krafter. Så är det äfven: men förhållandet är tyvärr helt annorlunda med mig. När man skall hushålla på tvenne ställen så vanskötes det på begge, och jag duger hvarken för dikten eller verkligheten, uträttar följakteligen ingen ting helt i någondera. Jag har nätt opp så mycket Poësie som fordras för att ge mig afsmak för Embetsmannalifvet, och jemnt så mycket practiskt förstånd som gör mig oduglig till Poësien. Derföre är jag på ingendera sidan ett helt Tal, blott ett bråk mellan begge. Skall Mannen uträtta något i lifvets practiska angelägenheter så måste han vara *totus in illis*. Säg mig ej heller att Embetet är andeligt. Det är det mindre än något annat presterligt kall. Som sakerna nu stå är Biskopen väsendtligen Kyrkans och Skolans Polismästare. Den enda andeliga sida ett BiskopsEmbete i Sverge kunde ha vore den theologiskt vettenskapliga; men deri får man icke yttra sin mening, får ej ens ha någon annan än den som för 300 år sedan förestafvades. Äran att commentera öfver Symboliska Böckerna måste jag öfverlemna åt andra. Jag har gjort hvad jag kan när jag tiger. Med ett ord, jag befinner mig, och har egenteligen

alltid befunnit mig i en falsk ställning, och måste anse mitt lif såsom förfeladt.

Vid Jubelfesten hade jag ämnat att ge ut något, men sjuknade förut och hindrades derigenom icke blott härifrån utan äfven från en vida väsendtligare pligt — nemligen att ge middag. Emedlertid talades allehanda både på Svenska och Latin; men åhörarne gjorde vid detta tillfälle som Hottentotterna: när de ej få något att äta, så sofva de i stället. Hela högtidligheten påminner i öfrigt starkt om Förnuftets Fest som firades under Franska Revolutionen och hvarvid en Actris spelte Gudinnans rôle; ty vi ha, så vidt jag kan inse, föga mer qvar af Christendom än Fransoserna på den tiden hade af förnuftet. Icke af theoretisk christendom; ty om man dermed förstår Kyrkans System, så tro de bildade ej derpå, utan hjelpa sig fram med Naturalism, eller, om de äro prestvigda, med Rationalism: och hvad allmogen angår, så har den ingenstädes någon Religion, endast Mythologi. — Icke heller af practisk christendom; ty argare hedendom i seder och tänkesätt, och det bland alla samhällsclasser, visar ej verldshistorien, och förderfvet är i dagligt och synbart stigande. Lägg härtill, för det theoretiska, de absurda reactionsförsöken att drifva Protestantiska verlden tillbaka till Pietism eller Hyperorthodoxi; och för det practiska, Constitutionsfebern i Journalism och Krögarepolitik: så har du tidens vederstyggliga bild. Hvad skall ett sådant slägte med en religiös fest, om icke för att parodiera den; och hvad tillfredsställelse är det att, under sådana omständigheter, vara en af Cheferna för Kyrkan, som enligt sin idé borde vara Bildningens FörmyndarKammare, det Heligas, det Gudomligas, det vill säga det förädlade Menskligas plantskola? —

Dock — det har väl ingen fara med kyrkan, sedan hon fått en sådan pelare som Biskop Kullberg. Endast skulle

jag önska att den pelaren vore upprest och uppstöttad på sin plats, eller med andra ord att den nya *Biskopsledigheten* i mitt grannstift vore fullt organiserad. Jag hade också trott att K. skulle behöfva sin tid för att genomgå en Dogmatisk kurs i Catekesen eller en Exegetisk i Grammatiken; men ingen ting mindre: han räcker till äfven för EcclesiastikExpeditionen. Detta är verkeligen olyckligt; ty hvarje sak *förvissnar* mellan hans händer, om den icke får tid att *förmögla.* För 3 månader sen skickade vi upp Betänkandet i Löningsfrågan, och ännu lär, som man skrifver från Stockholm, ingen menniska ha tänkt derpå. Under hopp om den löneförbättring som Kungen föreslagit och Ständerna beviljat ha mina Lectorer åtagit sig att läsa på 3 Auditorier; de ha nu väntat ett helt år, torde ännu få vänta ett till. Att jag härvid är comprometterad, må ingen ting betyda; men huru vill Regeringen sjelf försvara ett sådant uppskof hvarpå tredje man är lidande? Militären har redan, åtminstone till någon del, fått ut hvad som anslogs den: endast Läroverken få vänta. För öfrigt får jag be om förlåtelse att jag ej kunnat gilla Eforernas förslag. Skälen dertill finnas upptagna i Cons:ii Utlåtande som jag bifogar, med begäran att du vid tillfälle, åtminstone summariskt, ville meddela mig huru man i Götheborgs Cons. tagit saken.

Om StiftStyrelsen har jag föga att säga. Mina Visitationer i sommar blefvo färre än jag ämnat i anseende till en resa jag var nödsakad att göra till Stockholm. Jag fann dock många oordningar, lättare att anmärka än att afskaffa. En gammal 76 årig Prost blef eller gjorde sig sjuk 2:ne gånger å rad för att undvika Visitation hv[ilken] redan var utlyst. Jag tog då mitt partie och tillsatte v. Pastor, visiterade sedermera och fann en mängd med oordentligheter. Häröfver klagar han nu säkerligen hos Kungen. Li-

kaledes äro klagomål anförda derföre att jag lemnat en gammal fyll- och fähund bland Adjunkterna utan missif. Allt detta och mycket annat af mina åtgärder rubriceras naturligtvis som Despotism och godtycklighet; och det är i synnerhet vid sådana tillfällen som det är obehagligt att sakna en StatsSecreterare med nerf och pålitlighet. Med Cons. är för öfrigt *mitt* förhållande vänskapligt och här finnes nu mera ej en skugga af opposition, så att jag ofta skulle önska litet mindre samdrägt, ty ansvaret hvilar nu på mig ensam. — Prestmötet fruktar jag att jag icke heller nästa år kan få; ty Heurlin som skall presidera måste förut göra sina studier, och blir ändå ej Primus vid instundande Doctorspromotion; det är en plats för Kullberg. —

Hur är det med din stackars hustru? Jag beklagar af allt mitt hjärta din olycka i detta afseende. För dylika husliga bekymmer har Gud hittills bevarat mig: men jag har nog af andra. Mina begge flickor har jag i år bortgift och det har ej aflupit utan dryg kostnad. Jag bör emedlertid tacka Gud för att de gjort temligen goda partier, och bättre än fattiga Prestdöttrar vanligtvis kunna vänta sig. Min yngste son som vill gå in vid flottan, är nu ute och seglar på Brasilien för att lära sig det practiska af yrket, hvarefter han, om allt går väl, skulle i Carlskrona genomgå Graderna. Den äldste tar Prestexamen nästa månad och går in som Docens vid Akademien; men som han studerar Orientalspråk och deri ej är något att lära här i landet, så negotierar jag för att få honom anställd som Legationspredikant i Constantinopel. På detta sätt *hackar* jag ungarna ifrån mig. Jag vet att mången klandrar mig derför att jag sålunda skickar pojkarna i öster och vester. Men säg mig hvad skola fattiga ynglingar utan börd och slägtförbindelser göra, bättre än ge sig ut i verlden, pröfva egna vingsenor och söka att skaffa sig någon sjelfständig duglighet i sitt

yrke? Det kan visserligen misslyckas; men hvar de äro, till sjös eller lands, stå de under Guds beskydd, vill jag hoppas. Huru utgången må bli så har jag åtminstone följt min bästa öfvertygelse och deras egna önskningar, och är således, väl bekymrad, men dock utan förebråelse.

Min sjukdom var allvarsam. Jag är nu temligen återställd, men som lefvern är bestämdt angripen, så är ingen säkerhet för framtiden och jag har följakteligen min dödsprincip inom mig. Ske Guds vilje! Några år för eller sednare betyda föga, och jag har i sanning ej mycket att lefva för. Visserligen skulle jag önskat att kunna lefva för att betala min skuld och ligga som en ärlig man i grafven (ty att lämna annat än fattigdom åt Enka och Barn kan ej komma i fråga); men då det fattiga Stiftet knappast ger mig brödfödan, så finns härtill intet annat medel än om jag kunde förtjena något på mina Skrifter. Men ack! sjuklig, förstämd, nedtryckt af ständiga näringsomsorger som jag är, kan man ingen ting skrifva, ingen ting uppfinna. Dock — jag bör ej oroa andra med mina enskilta bekymmer. Många ha det kanske sämre än jag och få ändå finna sig. — Farväl. Lycka och framgång på det kommande året, och bättre mod och lefnadslust än

Din Vän

Es. Tegnér.

Jag bifogar ett par SkolTal.

KOMMENTAR TILL DIKTERNA OCH DE PROSAISKA UPPSATSERNA

36—211876. *Tegnér, Saml. skrifter. 6.*

Af de här meddelade 29 dikterna ingingo 28 i jubelfestupplagan; den nytillkomna är *I Jakob Berggrens Stambok*, s. 28.

Af de 32 prosaiska uppsatserna äro 10 nytillkomna, nämligen *Om nådår för änkebiskopinnan Mörner*, s. 73, *Förklaring öfver kyrkoherde Cederschiölds besvär*, s. 76, *Till CancelliRådet Hallenberg*, s. 127, *Förklaring öfver akademiadjunkten A. W. Ekelunds besvär*, s. 128, *Om nådår för lektorskan Blomstrand*, s. 326, samt de 5 inlagorna i den Bråkenhjelmska processen, s. 365—382. Dessutom äro Tegnérs anföranden och promemorier till undervisningskommittén (s. 132) här meddelade vida fullständigare än i jubelfestupplagan; nya äro sålunda följande uppsatser: *Om Elementarläroverken*, s. 132, *Bör skolan betraktas som uppfostringsanstalt?* s. 142, *Om partiell flyttning*, s. 168, *Om lärosättet, del 2*, s. 177, *Lärofrihet*, s. 183, *Om Språkstudium*, s. 185, *Anförande af Biskop Tegnér den 12 April 1828*, s. 198. Bland *Riksdagsanföranden* (s. 251) är här för första gången medtaget *Om Prestval*, s. 281. Slutligen bör anmärkas, att flera af de prosaiska uppsatserna, som i jubelfestupplagan voro mer eller mindre stympade, här meddelas i sitt autentiska skick; bl. a. gäller detta t. ex. *Strödda tankar*, s. 67, *Om fördelning af anslag till elementarläroverken*, s. 338, samt de flesta kyrkliga talen. Talet *I Jönköpings Skola, Junii 1827*, som vid trycket 1831 undergick en radikal förändring icke blott till form, utan också till innehåll och tendens, meddelas i kommentaren sådant det verkligen hölls.

S. 3. **Fridsröster.** Efter trycket i Smärre samlade dikter 1828. Poemet är en omarbetning af *Försonligheten*, hvarmed Tegnér täflade i Svenska akademien 1806 och 1808; se I: 203 och kommentaren därtill! — Den här föreliggande omarbetningen verkställdes säkerligen direkt för tryckningen, och kan sålunda dateras till ungefär år 1827. Samlingen omtalas som förberedd redan i ett bref till Agardh af den 15 januari 1827; den nämnes vidare för Brinkman den 12 april och för Beskow den 13 april samma år; ett förlagsanbud från N. M. Lindh besvarades den 28 juni. I slutet af år 1828 blef den af Tegnér själf förlagda volymen färdig; han skickade ett exemplar till sin hustru med ett bref af den 2 jan. 1829.

S. 7. **Krigssång 1808.** Efter trycket i Smärre samlade dikter 1828. — Poemet är en omarbetning af *KrigsSång för Landtvärnet*, se II: 14 och kommentaren därtill! Omarbetningen verkställdes säkerligen ungefär år 1827, se kommentaren till föregående poem. Om den nya versionens förhållande till den äldre se Böök, *Esaias Tegnér*, I: 121—124.

S. 12. **Lögn och Sanning.** Efter Hs från 1840-talet; dikten ingår där i cykeln *StamboksLitteratur*. — Dikten är riktad till Christofer Tegnér, skaldens äldste son. Enligt Jubelfestupplagan (II: 367) var versen inskrifven i ett ex. af Smärre samlade dikter.

S. 13. **Till Grefvinnan Hedda Wrangel.** Efter Jubelfestupplagan; Hs saknas.

Grefvinnan Hedvig Wrangel, född Lewenhaupt (1792—1833), gift med friherre H. G. Wrangel på Sperlingsholm i Halland, stod under några år i brefväxling med Tegnér och har satt musik till ett par af hans dikter. Om henne se f. ö. *Fredrika Bremers brev*. I vågboken på Sperlingsholm har Tegnér vid ett besök, efter år 1833, skrifvit (Möller, Halländska herrgårdar, s. 97):

Hedda Wrangels ande går igen
ofta än i dessa salar,
ser ur fönstren än och talar
vänligt till en gammal vän.

Es. Tegnér. 11 Lispund.

S. 14. Till Julius Günther. Efter Jubelfestupplagan; Hs saknas. Julius Günther (1818—1904) blef en framstående sångare och berömd sånglärare, professor vid konservatoriet sedan 1864.

S. 15. Till en sörjande fader. Efter trycket i Smärre samlade dikter 1828. Förut tryckt i Lunds Veckoblad den 11 april 1827 under titeln *Till Härads-Prosten C. E. v. Schantz vid dess sons död.* En Hs bevarad; i denna samt i Lunds Veckoblad lyder näst sista strofen:

Der är honom godt att vara, der är svalt som morgonvind,
mera blått är der hans öga, mera rosig der hans kind.

Jubelfestupplagans variant i r. 19 (*till sin faders bröst*) saknar så vidt bekant all hemul.

Fredrik Gustaf v. Schantz, nära vän till Christofer Tegnér, dog den 23 mars 1827, 18 år gammal, under en svår nervfeberepidemi, som äfven bortryckte Jakob Faxe (jfr följande poem!). Se CECILIA BÅÅTH-HOLMBERG, *Morfars bok,* II: 111—114!

S. 17. Jakob Faxe. Efter trycket i Smärre samlade dikter 1828. Förut tryckt i Lunds Veckoblad den 18 april 1827, samt tillsammans med A. Z. PETTERSSONS *Minne af . . . Jakob Faxe,* Lund 1827. Ur de tidigare trycken må följande varianter antecknas:

R. 10. *jordens det grönskande hopp gaf du mot himlens det blå.*

Mellan r. 12 och 13 funnos dessa:

Alla vi älskade ju det redliga sinnet, det fasta,
färdigt att lefva ej blott, färdigt att dö för en vän.

R. 41—42. *Se, det stundar till vår, och lärkan i blånande skyar*
firar sin påska igen, sjunger uppståndelsens psalm.

R. 45. *Backen är herrlig att se, det är hatten som Lundiska Flora*

En Hs är bevarad, hvars ursprungliga text öfverensstämmer med de tidigare tryckens.

E. o. vice bibliotekarien, docenten i grekiska språket Jakob Faxe, son till biskopen, dog den 27 mars, 31 år gammal. under en nervfeberepidemi, hvarom se föregående dikt och där citerad litteratur! Tegnér hade tillskrifvit J. Faxe så sent som den 26 febr. 1827 och då äfven berört den af F. verkställda öfversättningen af Buttmanns grekiska grammatik, hvartill Tegnér skrifvit förordet (V: 336). Jfr Tegnérs bref till Agardh den 2 april 1827 (slutraderna).

R. 35—38. Dessa rader syfta på Louise Faxe, som med sin make kapten v. Greiff emigrerat till Sydamerika år 1825. Se *Till de Resande,* V: 192, och kommentaren därtill. I det nummer af Lunds Veckoblad, där grafsången öfver Jakob Faxe trycktes, påbörjades offentliggörandet af *Utdrag ur Herr Capitain von Greiffs Dagbok under dess resa i Columbien;* publikationen fortgick under en stor del af året.

S. 20. Till Minne af Baron Nils Trolle. Efter trycket i Lunds Veckoblad den 5 sept. 1827. Härmed öfverensstämmer trycket i CHR. WÅHLINS *Minne af Nils Trolle*, Lund 1827. Två Hs finnas bevarade. I den ena är r. 26 rättad till *Buonorottis Torso, skön som den.* I den andra, som sannolikt förskrifver sig från 1840-talet, lyder r. 29: *Och hur här du gladdes med de glade;* r. 35 börjar: *blicka vänligt.*

Friherre Nils Trolle dog på Klågerup den 30 juli 1827, 50 år gammal. Se om honom CHR. WÅHLINS *Minne af Nils Trolle*, Lund 1827.

Jfr Tegnérs bref till H. Faxe den 6 aug. och 13 aug. 1827.

S. 22. Friherrinnan H. C. Åkerhjelm. Efter trycket i Smärre samlade dikter 1828. Förut särskildt tryckt i Stockholm hos Direct. Henrik A. Nordström under titeln: *Vid Friherrinnan Helena Charlotta Åkerhjelms, född Friherrinna af Ugglas, Begrafning, den 15 April 1828.* I detta tryck samt ursprungligen i den bevarade Hs lyder 5:e strofen:

För det ädla, för det sanna,
se hur fin dess känsla är;
låt oss fläta kring dess panna
kransen som hon ej begär.
Hvilken skönhet tron I fela
som ej hennes fibrer känt?
Alla himlens vindar spela
intet bättre Instrument.

Friherrinnan Åkerhjelm, född 1786, dog den 7 april 1828. Hon var gift med statsrådet G. F. Åkerhjelm, som äfven var teaterchef och vitter författare. Att hans fru var hans litterära medhjälpare antyder Tegnér i ett bref till Brinkman den 15 april 1824, då det var tal om hans inval i Svenska akademien. Tegnér var god vän med båda makarna: jfr hans uttalanden om friherrinnans sjukdom i bref till maken af den 22 jan. och 9 mars 1826 samt hans yttrande till Brinkman den 19 nov. 1826. Till Martina von Schwerin yttrade han sig om friherrinnan Å. den 16 mars 1827, om hennes död i bref till densamma af den 2 maj 1828. — Friherrinnan Åkerhjelm kallades *L'Ange*, Ängeln: jfr r. 6 i *I Grefvinnan Björnstjernas album* (s. 26). — Se f. ö. WRANGEL, *Brinkman och Tegnér* samt *Martina von Schwerin*, s. 234—237.

S. 26. I Grefvinnan Björnstjernas album. Efter Hs. En annan något afvikande Hs från 1840-talet ingår i en cykel *StamboksLitteratur.*

Grefvinnan Elisabeth Charlotta Björnstjerna, född von Stedingk, född 1797, åtföljde 1828 sin make Magnus Fredrik B., som nämnts till minister i London; i Tegnérs Hs är dikten daterad till april. Om grefvinnan B. se WRANGEL, *Brinkman och Tegnér.*

S. 27. Ebba Maria Lagerbring. Efter Hs.

Ebba Maria Lagerbring var gift med Otto Julius von Schwerin, som dog redan 1780. Föreliggande poem är uppenbarligen en grafinskription, författad af Tegnér på uppdrag af Martina von Schwerin eller hennes man.

S. 28. I Jakob Berggrens stambok. Efter facsimile af Hs.

Jakob Berggren, född 1790, hade 1818 blivit legationspredikant i Konstantinopel och äfven företagit vidsträckta resor i Ryssland; framstående orientalist, hade han mottagit flera tjänsteanbud i utlandet; 1828 blef han kyrkoherde i Skällvik. Se HÅHL, *Linköpings stifts herdaminne*, II: 179 och 180, WESTERLUND-SETTERDAHL, *Linköpings stifts herdaminne*, III: 572—74, samt en utförlig redogörelse för B:s stambok, med facsimile af Tegnérs dikt, i Svenska Dagbladet 1921, 2 och 16 okt.

S. 29. Disa Tegnér. Efter Hs. Ytterligare en Hs från 1840-talet ingår i cykeln *Inskrifter i Biblar*.

Disa Gustafva Tegnér var född 1813.

S. 30. Till Göthilda Tegnér. Efter Hs från 1840-talet, ingående i cykeln *Inskrifter i Biblar*. Titeln är här hämtad ur Jubelfestupplagan; i Hs lyder den, säkerligen oriktigt: *Till Göthilda T. på hennes Confirmationsdag i N. Testamentet.*

Anna Göthilda Tegnér var född 1811.

S. 31. Skål i Göthiska förbundet. Efter Hs. En renskrift ingår i ett häfte från 1840-talet. Dikten trycktes i Heimdall den 14 maj 1829, och sedan i Idunas elfte och sista häfte 1845.

S. 33. Födelsedagen. Efter Hs. En senare renskrift ingår i cykeln *Födelsedagar* i ett häfte från 1840-talet.

Lovisa Johanna Ridderstolpe var född den 29 jan. 1812, dotter af hofmarskalken Gustaf R.; hon ingick på sin födelsedag 1830 — jfr andra strofen! — giftermål med sedermera generalpostdirektören friherre Hugo Adolf Hamilton af Hageby. Tegnér besjöng år 1829 äfven hennes syster Hedvig. se *Nattvardsbarnet*, s. 40; året därpå riktade han en dikt till hennes moder, *Till en mor*, s. 57. Tegnérs umgänge i Ridderstolpeska huset omnämnes t. ex. i hans bref till hustrun den 2 jan. 1829.

S. 34. Oppositions-talare. Efter Hs. Följande äldre varianter ur Hs kunna antecknas:

R. 29—30. *Der jag är född, långt ner i Småln,*
sätts slikt i Litanien.

R. 32. *Poesien.*

R. 33—36. *Jag är en man som med princip*
fyllt hufvudets vacanser,
min tanka åker helst på slip,
men tål ej Diligencer.

R. 40. *det enda jag voterar.*

R. 61—64. *Jag förde allehanda prat*
vid den och den motionen,
men nu jag blifvit moderat
hör på moderationen.

R. 78. *min mildhet bäst kan kännas.*

Om denna dikt, som Tegnér själf jämförde med *Lorenzo Hammarspik*, se hans bref till hustrun af den 24 mars och 7 april 1829 och till Martina von Schwerin den 21 april. Anledningen till dess författande var följande. Den 8 dec. 1828 hade grefve Jacob Essen Hamilton på riddarhuset väckt en motion om indragandet af vissa helgdagar. Denna motion remitterades till Besvärs- och ekonomiutskottet, hvaraf Tegnér var ledamot. Utskottets betänkande af den 27 februari 1829 var författadt af Tegnér; det var afstyrkande och utmärkte sig för ett synnerligen energiskt framställningssätt. (Det är här tryckt s. 266.) Betänkandet väckte å ena sidan stor beundran hos motionens motståndare, å andra sidan mycken förargelse hos dess anhängare. När frågan upptogs till behandling på riddarhuset den 9 mars, blef också betänkandet föremål för en rad skarpa angrepp. Brukspatron *G. E. af Geijerstam*, en ganska ung man, ansåg stilen i betänkandet »vara sådan, att den nära öfvergår till persifflage öfver motionen, hvilket måste återfalla på det riksstånd, hvarifrån den utgått», och talade om »den lifliga känsla af missaktning utskottet genom en dylik redaktion visat ståndet». Löjtnant *P. R. Bråkenhjelm*, som yrkade återremiss, klandrade »denna blossande vältalighet, dessa beständigt återkommande allegorier, hvilka för den sansade läsaren förekomma såsom något allt för mycket vågade bocksprång»; han yrkade att för framtiden dylika snillefoster från utskottet »antingen måtte författas på rimmad vers eller ock på riksdagsprosa». Friherre *Fredrik Boije* önskade, att »utskottet måtte vara beskedligt och en annan gång nyttja ett sig och ständerna mera värdigt språk»; han tillade bl. a.: »Jag kan väl begripa, att en skald lånar till sin metafor en tår ur sin älskarinnas öga och förflyttar den till en stjärna; men jag tycker ej om att ett ekonomiutskott yttrar sig metaforiskt.» (Jfr r. 24 i dikten!) Kapten *E. von Troil* inlät sig på en vidlyftig historisk utredning af frågan om helgdagarnas uppkomst, beklagade betänkandets »oprotestantiska syftning», opponerade sig mot en parallell mellan Karl den store och Karl den fjortonde (se s. 269!) och menade, att betänkandet gaf prof på en »förödande fanatism . . . som hotar att i barbariet återsänka mer än ett af det södra Europas sköna länder». Kapten *Carl Wilhelm Uggla* ville ha betänkandet återremitteradt för att få bortjusterade sådana uttryck som *högaltare* och *helgerån*, *solens portar*, o. s. v. Grefve *David Frölich*, en af de ifrigaste riksdagspolitikerna, men osammanhängande och svårbegriplig som talare, var djupt bekymrad öfver det »fanatiska» betänkandet; han hade hoppats att vid denna tidpunkt af riksdagen »de skarpa kanterna, att jag så må säga, fått nöta bort sig mot hvarandra», men fann nu att utskottet uppmanade till nya strider; till slut frambar han en ny motion: »att hela upplagan [af betänkandet] måtte blifva uppbränd». Till jämförelse med Tegnérs parodi må anföras Bernhard Cronholms karakteristik från 1867 af Frölich som talare: »en bland riddarhusets lyckligaste skriftställare, men den olyckligaste bland dess talare, häftigt och med vånda framsägande stapplande och afbrutna fraser». Den i r. 35 omtalade sekter *Grip* var Besvärs- och ekonomiutskottets sekreterare C. G. Grip, som äfven undertecknat betänkandet

och formellt kunde gälla som dess författare. — På motsidan yttrade sig bl. a. Hartmansdorff; vid voteringen blef betänkandet bifallet med 135 röster mot 101. I de öfriga stånden bifölls det likaledes. En liflig tidningsdebatt följde. Den 17 mars skickade Tegnér sitt poem till sin familj i Växjö, utan att dock erkänna sig som författare. Se för öfrigt den uttömmande utredningen i Wrangel, *Oppositionstalarne*, i Liber Librariorum, I, Gbg 1919, där äfven de satiriska motskrifterna till poemet behandlas och biografiska uppgifter om de nämnda personerna lämnas.

R. 45—46. Tegnér tillägger här v. Troil yttranden, som i verkligheten fälldes af Brakenhjelm, om annandagarnas texter och S:t Peterskyrkan i Rom. Se Wrangel, a. a., s. 114.

R. 83. Genom stampningar gaf man på riddarhuset uttryck åt sitt ogillande.

S. 38. **Skål i Preseståndet.** Efter trycket i Heimdall för den 4 maj 1829, där den med specialtiteln *Allmän skål* ingick i *Skålar i Presteståndet, vid firandet af den 1 Maj 1829.*

S. 40. **Nattvardsbarnet.** Efter Hs: titeln var ursprungligen *Till Hedda Ridderstolpe.* En senare renskrift finnes i cykeln *StamboksLitteratur*, ingående i ett häfte från 1840-talet.

Dikten är riktad till Hedvig Gustafva Eleonora Ridderstolpe, född 1814, gift 1831 med öfversten grefve Gustaf Erik Adam Taube. Jfr *Födelsedagen*, s. 33, och kommentaren därtill.

S. 41. **Vid Magister-promotionen i Lund 1829.** Efter originaltrycket, Berlingska Boktryckeriet, Lund 1829. I r. 89 har trycket *I* i st. f. *i*. Hs bevarad. Följande varianter kunna antecknas:

R. 33. *Er* ändr. från *oss*.
R. 40. *ledande* ändr. från *himmelens*.
R. 41. *spridde hvart segel*
R. 64. *skiftar här nere*
R. 89. *i Helge och Hakon*
R. 90. *den är vuxen*
R. 94. *här för jag*

Vid sitt besök i Lund företrädde Tegnér den frånvarande prokanslern biskop Faxe vid promotionen den 23 juni och utdelade *venia promovendi*. Tegnér inledde högtidligheten med föreliggande dikt och öfverlämnade en lagerkrans åt den närvarande Adam Oehlenschläger. Dikten utdelades tryckt (hvarvid den danske hedersgästens namn var stafvadt *Oelenschläger*) och återgafs sedan på flera håll, i Lunds Veckoblad den 1 juli och i Heimdall den 4 juli. Ett utförligt referat af denna högtidlighet, som på de närvarande gjorde ett öfverväldigande intryck, återfinnes i Lunds Veckoblad för den 1 juli 1829; den där ingående uppsatsen *Sundets Junii-fest* är författad af Agardh. Notiser om festen påträffas äfven i Heimdall den 27 juni och 11 juli 1829. Oehlenschlägers egen framställning finnes i hans *Erindringer*, IV (Kbhvn 1851), s.

79—82, ett ögonvittnes berättelse hos KAHL, *Tegnér och hans samtida i Lund*, 2:a uppl. 1868, s. 247—254. Senare framställningar ha gifvits af LJUNGGREN, *Skaldemötet i Lund 1829* (Smärre skrifter, III) och af LAURITZ WEIBULL, *Tegnérs och Oehlenschlägers möte i Lunds domkyrka 1829*, i Finn, Lund 1900. Se f. ö. Tegnérs bref till Martina von Schwerin den 25 juni, till G. Mohnike den 6 juli, till A. Oehlenschläger den 31 aug. och 2 okt. 1829; jfr äfven Oehlenschlägers och Leopolds bref till Tegnér af den 7 sept. och 31 juli 1829 (*Ur Esaias Tegnérs papper*). — Om dikten se f. ö. ALBERT NILSSON, *Svensk romantik*, s. 435—436.

R. 1. Raden är språkligt anmärkningsvärd, då ett *gånger* fattas.

R. 19—26. Anders Lidbeck, professor i estetik och bibliotekarie, Tegnérs forne lärare och beskyddare, hade aflidit den 11 maj 1829 vid 67 års ålder i Stockholm, där han representerat universitetet vid prinsessan Sofia Albertinas begrafning den 28 april.

R. 67—70. Tegnérs äldste son, sedermera prosten Christofer Tegnér, befann sig bland promovenderna. Oehlenschläger skref den 24 juni 1829 följande rader i den unge magisterns stambok:

Aldrig jeg glemmer den Dag, da din Fader mig vandt om min Tinding
    Laurbærkrandsen, i Lunds helligærværdige Chor.
Axels og Savos Aand har ham rørt i Kirken til Høimod!
    Broderkiærligheds Ild blussed i Ædlingens Bryst!
Yngling! Du ham lønned for mig! Hvad lønner en Fader
    Meer, end sin Hæder at see kraftig i Sønnen fornyet?

R. 80—82. Promotor, kemie professorn J. A. Engeström, var tillika universitetets rektor och bar i denna egenskap purpurkåpan; med vårterminens slut utgick hans rektorat.

S. 45. Till Herr Biskopen Johan Jacob Hedrén. Efter trycket i Heimdall den 15 aug. 1829. En renskrift föreligger i ett häfte från 1840-talet, där dikten ingår i cykeln *Komplimenter*. R. 1 har där *dina* i st. f. *sina*. Vid *Tingvallaön* finnes följande not: *Carlstad är belägen på Tingvalla ö, bildad af Klaras armar.* Vid *Hyn* finnes följande not: *En insjö vid Ekenäs.*

Johan Jacob Hedrén, född på Dal och alltså om icke värmländing, så genom födseln tillhörig Karlstads stift (jfr r. 1—2), hade med alla röster utom tre uppförts på förslaget till biskopsstolen i Karlstad; han stod samtidigt på första rummet till biskopsstolen i Kalmar. Tegnér innehade i Karlstad andra rummet, men önskade icke ifrågakomma (jfr hans bref till Agardh den 8 maj 1829). Värmländingar i Stockholm gåfvo en middag för Hedrén sedan han utnämnts; Tegnér talar härom i bref till sin hustru den 26 juli 1829.

R. 2. *din faders graf.* Biskopens fader, prosten Anders Hedrén (död 1819), var begrafven i Ör (på Dal), där han varit kyrkoherde.

R. 17. *ditt Eknäs.* Ekenäs var biskopsbostället, se dikten till biskop Bjurbäck, IV: 59, och kommentaren därtill.

S. 47. För Byström. Efter originaltrycket i *Skålar. Den 29 September 1829* (Stockholm 1829, Johan Hörberg). Dikten trycktes äfven i

Heimdall den 30 september 1829. En renskrift ingår i ett häfte från 1840-talet; i r. 16 heter det där *i sin sång*. Jubelfestupplagans version af r. 17 saknar så vidt bekant hemul.

För Byström, nyss återvänd från Rom, firades den 29 sept. 1829 en stor fest »i salongen vid Konung Carl XIII:s torg, der de trenne Carlarnes statyer ännu befinnas uppställda». Festen var besökt af 170 personer, vid middagen presiderade friherre Gustaf Fredrik Åkerhjelm, och till skålarna sjöngos verser af Valerius, Beskow och Tegnér (särskildt tryckta, se ofvan!). Ett utförligt festreferat återfinnes i Heimdall för den 30 sept. 1829. Under årets lopp hade, utom de tre Carlarna, Bellmans-bysten, Linné-statyen och *Segren* blifvit för första gången utställda. — Byström var värmländing och medlem af Götiska förbundet. Jfr Tegnérs bref till Brinkman af den 27 sept. 1829. Under sommaren hade Byström arbetat på Tegnérs porträttbyst, se brefvet till hustrun af den 26 juli 1829.

S. 49. **Vid Leopolds graf.** Efter trycket i Heimdall den 28 nov. 1829. En Hs bevarad, hvarur följande äldre varianter må antecknas.

R. 9. *Hvad slott och städer mellan*
R. 20. *dess krafter på en gång i blomma stå.*
R. 27. *Har du betraktat alla Dagens Stunder*
R. 28. *och dansat i de lätta*
R. 30. *en rusig himlason med drufvorna i håren?*
R. 35—36. *Af många blommor bildas vårens ånga*
och lundens sång är en, fastän dess röster många.
R. 50. *sansad sjelf*
R. 53. *hans väg beror på valet*
R. 65. *Profetiskt som en röst från*
R. 66. *som Skaparns råd sublima.*
R. 70. *hvad sanning i en fri poetisk lek,*
R. 78. *det andra endast blommar.*
R. 87. *Så frågar Dåren.*
R. 94. *Hans skaldart falle*
R. 101. *Tingens grund och väsen spana*
R. 102. *Ack, Gud allena vet, den Vise kan blott ana.*
R. 113. *Hvad skönast är, hvad djupast, natten biktat,*
R. 118. *om framtids ära och om dagens hopp.*
R. 120. *men rättvis domen var — och dock hur mild tillika!*
R. 146. *Räck Bellman der, räck*

Leopold hade aflidit den 9 nov. 1829; hans begrafning, hvari Svenska akademien en corps deltog, ägde rum den 27 nov. Samma dag skickade Tegnér manuskriptet till dikten till Brinkman (se bref!), och dagen därpå trycktes den i Heimdall. Denna tidning hade den 14 nov. innehållit en nekrolog öfver Leopold, hvilken är starkt präglad af Tegnérska synpunkter och bl. a. berättar om den beundran, som Leopold under sina sista lefnadsår ägnade Tegnérs dikter, liksom om hans sympatier för Geijers person och historieverk. Jfr r. 121—124 i Tegnérs poem. — Om denna dikts samband med Bellmansminnet, som nyligen firats i

Stockholm — se brefvet till hustrun af den 26 juli! — jämför äfven BÖÖK, *Tegnérs Bellmanskarakteristik*, Essayer och kritiker 1917—18.

S. 56. Den 6 December. Efter trycket i Heimdall den 12 dec. 1829. En Hs finnes bevarad; den bär titeln *Gref Platen* och har i r. 5 *Lefvande han aldrig sviglat*, i r. 7 *vid de vågor.* En renskrift från 1840-talet har i r. 5. *Aldrig i sitt lif han sviglat*, i r. 6 *derför må han hvila tryggt* och i r. 7 *vågor.*

På B. B. v. Platens grafvård invid Göta kanal, nära Motala, finnes denna minnesskrift inhuggen. — Tegnér hade f. ö. tidigare uttalat känslor för Göta kanal, som betydligt afvika från grafskriftens ton.

S. 57. Till en Mor. Efter Hs. Titeln saknas. En främmande hand har skrifvit *Till Baron Ridderstolpe.* R. 14 lydde ursprungligen: *blir hon qvar, trots ring och pell.* R. 17 lydde ursprungligen: *Det är konsten blott som tvingar.* R. 23 lydde ursprungligen: *blott förädlad i vårt sinne.*

Dikten är ställd till friherrinnan Jeanette Ridderstolpe den 29 jan. 1830, då hennes dotter firade bröllop med baron H. A. Hamilton; jfr dikten *Födelsedagen* (s. 33) och kommentaren därtill. Dikten har gifvetvis åtföljt ett porträtt af bruden.

S. 59. Till Abraham Leijonhufvud. Efter Hs. En renskrift ingår i ett häfte från 1840-talet i cykeln *Vid Bröllop.*

Dikten ställdes till presidenten i Göta hofrätt — jfr fjärde strofen! — Abraham Leijonhufvud, då denne den 25 febr. 1830 vigdes vid Malvina Harriet von Rehausen; Tegnér förrättade själf vigseln. Jfr brefvet till Th. af Ugglas af den 31 jan. 1830. Om förhållandet mellan Tegnér och hans forne discipel Leijonhufvud, se BÖÖK, *Presidenten Abraham Leijonhufvuds memoarer*, Nordisk Tidskrift 1920.

S. 61. Verser till min son Lars Gustaf. Efter trycket i Heimdall den 16 okt. 1830. Dikten var där försedd med följande not.

»Den unga T. skulle bli sjöman. Närvarande poem har förut i ett provinsblad varit tryckt, men efter någon kringlöpande felaktig afskrift, som icke på alla ställen innehöll rigtig mening; och det har sedan kommit att, med bibehållande af samma läsart, reproduceras i en af hufvudstadens tidningar. Det förekommer här i enlighet med den afskrift, som författaren benäget meddelat Red.»

Med provinsbladet åsyftas måhända Skånska Posten, där dikten var tryckt den 1 sept. En renskrift ingår i ett häfte från 1840-talet, i en cykel *Inskrifter i Biblar.* Titeln lyder där: *Till L. Gustaf T. vid hans resa till Brasilien, i en Bibel.*

Lars Gustaf Tegnér (1814—1874) blef sedan officer och öfverste för Dalregementet.

S. 62. Marie Röhl. Efter Hs. En renskrift ingår i ett häfte från 1840-talet, i cykeln *StamboksLitteratur;* titeln lyder där *Konstmön, Till Marie Röhl.* Dikten trycktes i Heimdall den 27 nov. 1830 under titeln *Till Maria.*

Konstnärinnan Maria Röhl (1801—1875) har utfört den bekanta blyertsteckningen af Tegnér. Han yttrar sig om henne i brefvet till Brinkman af den 3 febr. 1830. — Första strofen i dikten är nästan ordagrant hämtad ur grafdikten öfver *Elof Tegnér*, som 1830 var otryckt. Jfr denna dikt, II: 190, r. 139—143.

S. 63. **Söndags-Skolan.** Efter trycket i Heimdall den 2 okt. 1830. En renskrift ingår i ett häfte från 1840-talet, i cykeln *StamboksLitteratur*. Titeln lyder där: *Söndagsskolen. Till Greta W.*
Dikten är ställd till Greta Wallin, fosterdotter till skalden. I hennes minnesbok hade J. O. Wallin fyllt det första bladet med en dikt, som bär titeln *Faders-ordet* (jfr näst sista raden i Tegnérs poem).

S. 67. **Strödda tankar.** Efter Hs. Titeln är här tillagd.
Dessa aforistiska anteckningar äro hämtade ur en särskild i papp inbunden bok i folioformat. På pärmens insida finnes namnteckningen *Esaias Tegnér.* Därunder har ursprungligen stått ett årtal, sannolikt *1804* (*1809?*) samt *4 sk. rgs;* det senare uppenbarligen priset, hvarför boken inköpts. Senare har Tegnér ändrat årtalet till *1824* och skrifvit framför detsamma *Lund d. 1 Januari.* (Möjligen *d. 11;* siffran förekommer i hvarje fall två gånger, med ett långt mellanrum.) Boken har sålunda anskaffats af Tegnér i hans ungdom; namnteckningen är karakteristisk för 1800-talets första decennium. Detta bestyrkes också af papperssortens beskaffenhet: vattenstämplarna äro *Wexiö* och *Skeens Bruk;* samma papperssort förekommer i originalmanuskripten till *Tålamodet och hoppet* (I: 201), *Till Hennes Majestät Drottningen* (I: 226), *Altarena* (I: 134), *Klosterruinerna* (I: 173). Men den har icke tagits i bruk förrän efter år 1824, såsom handstil och årtal visa. Det exakta datum för anteckningarnas nedskrifvande — som mycket väl kan ha skett successivt — är icke möjligt att ange. Sannolikt bör 1826 betraktas som *terminus a quo*, ty detta år offentliggjordes i Svenska akademiens handlingar (del 10 från 1796) Agardhs år 1821 prisbelönta äreminne öfver Linné; Tegnér hänsyftar på ett ställe till kritiken af detta arbete. Till 1820-talet är man f. ö. hänvisad genom citatet ur *Försoningen*, genom kritiken af Goethes *West-Östlicher Diwan* (1819) och genom uttalandena om Lord Byron; *Marino Falieri, Doge of Venice* utkom 1821, och när Tegnér nämner, att han af *Don Juan* blott läst de 2 första sångerna, så förutsätter detta att äfven de senare sångerna publicerats: det skedde 1821 (sång 3—5) och 1823—24 (sång 6—16).

S. 73. **Om nådår för änkebiskopinnan Mörner.** Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för 1827.
Änkebiskopinnan Hedvig Gustafva Mörner, född von Baumgarten (1763—1838), bebodde Östrabo efter mannens död 1823 ända till maj 1827. Tegnér nämner henne i brefvet till Wingård den 26 dec. 1824 och talar om det skick, hvari hon öfverlämnade bostället i bref till Brinkman den 29 juni 1827. — Tegnér talar om »4 års Biskopslön»; ursprungligen hade han skrifvit, något exaktare: »3:ne års Biskopslön, tjensteåret oberäknadt».

S. 76. Förklaring öfver kyrkoherde Cederschiölds besvär. Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för 1827.

Öfver kyrkoherde Cederschiölds besvär förklarade sig konsistoriet den 2 maj 1827; besvären ogillades af Kungl. Maj:t den 18 juli s. å.

S. 80. I Jönköpings skola, Junii 1827. Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, I, 1831. Tvenne Hs bevarade. Den ena, med öfverskriften *Jönköping 1827*, öfverensstämmer med trycket. Den andra, med öfverskriften *Skoltal i Jönköping 1827*, företer däremot genomgripande olikheter från trycket. Uppenbarligen har Tegnér för publiceringen 1831 underkastat talet en grundlig omarbetning. För den ursprungliga Hs, som återger det verkligen hållna talet, redogöres här i allt hufvudsakligt.

Ingressen lyder: *Efter slutad Examen bör jag äfven säga några ord, men hastiga, ilande, sådana som tillfället föranleder och skyndande göromål tillåta. Jag bör börja med att lyckönska etc.*

På s. 80, r. 9 nedifrån, läses efter *minnet* följande: *jag vet för min del ingen skönare grönska på de dödas grafvar än de lefvandes bildning.* På s. 81, r. 7 uppifrån, läses efter *vigd jord* följande: *vigd åt förädlad menskliget, och just derigenom åt Gud. Dernäst bör jag tacka den värdige man, som sednast haft uppsigten öfver Skolan. Hans möda belönar sig sjelf, och jag är glad att han både om lärare och lärjungar ej haft andra än gynnande underrättelser att meddela mig.* — Hela det parti, som börjar på s. 82 (»Språkstudier äro bildande etc.») och räcker till s. 86 (» Låtom oss se hvad de innebära») fattas; i stället ingår följande parti:

Men hvilka språk böra studeras i skolorna? Ensamt de döda, eller ensamt de lefvande, eller begge gemensamt? Här skilja sig åsigterna, och från skilda håll hör man alldeles motsatta yttranden. Det gamla Systemet yrkar endast på Grekiska och Latin, såsom normalspråk, som den menskliga vishetens oumbärliga nycklar, såsom de hvilkas Gramatik skulle vara grunden till all annan, och innebära en förborgad, nästan öfvernaturlig kraft att hyfsa den rå tankeförmågan. Alla andra språk äro antingen onödiga, eller också läras de lätt och af sig sjelfva, såsom ett bihang till grundstudierna, när endast dessa efter den rätta, skolastiska methoden äro rigtigt fattade. De utgöra, på gamla sättet lärda, det enda nödvändiga villkoret för lärdomsskolan; det öfriga som den unga tidens nyhetsbegär tillsatt, är blott öfverflöd. Apologistierna liksom någon slags gramatikalisk kännedom af modersmålet äro onödiga utbyggnader på

skolan, vårtor på den rätta och grundliga undervisningens fagra anlete: Latinska och Grekiska Gramatikorna äro uppfostrans symboliska böcker och allt derutöfver idel kätteri. Om för närvarande detta icke alldeles oförtäckt säges, så tänkes det likväl af många: och den som icke alldeles instämmer häruti, fördömmes, hemligen eller uppenbarligen, efter omständigheterna, antingen som en okunnig, eller, om detta ej låter sig göra, såsom en nyhetssjuk, en öfverlöpare från den gamla goda saken. Från andra hållet åter höras alldeles motsatta röster. De gamla Språken, heter det, äro döda och nu mera att betrakta endast som antiquiteter. Den tid är längesedan förbi då vettenskapen endast begagnade sig af dem, ett nytt, friskt, lefvande Språkslägte har växt upp bredvid dem, har växt öfver dem, Vettenskap och Konst, hela den Europeiska bildningen talar öfverallt sitt eget modersmål. De rikhaltiga malmådrorna i forntidens grufvor äro längesen uttömda, de ädla metallerna längesedan utmyntade och nypreglade, och ingångna i den allmänna bildningens rörelsecapital; der, men icke i de förlagda skakten måste vi hädanefter söka dem. Språkkunskaper äro visserligen nödvändiga för all lärd uppfostran, äfvenså nödvändiga som blommor för Botaniken; men man studerar den icke, om ej i nödfall, på plancher och i Herbarier, utan på de friska, lefvande, välluktdoftande ängarna. Apologistierna ha uppkommit derigenom att tidens behof gjort sig gällande, de borde egenteligen utgöra skolan, och de döda, nu mera onödiga språken, såsom en sällsamhet, såsom en runsten öfver fornverlden, öfverlemnas åt Antiquarierna.

Så olika ser man samma sak: och då man lyssnat än till den ena än till den andra af de motsägande rösterna, så har följden i vårt undervisningssystem blifvit ett vacklande mellan begge som tillfridsställer ingendera. Det rätta tyckes

dock här, som annorstädes, vara enkelt och lättfattligt, om man endast gör sig klar reda för hvad man vill.

I marginalen finnes följande disposition till omarbetningen: *På hvad sätt bilda SpråkStudier?* a) *Gn Gramat.* b) *gn Litteratur. Hvilka språk böra stud. i Skolan? De gamla. I hvad ordning? På hvad sätt?* Denna disposition har blifvit följd i omarbetningen för trycket 1831.

På s. 85, r. 14 nedifrån, följer efter *språkkunskap:*

Språkkunskapens omfång åter måste bero af dess innehåll. Det väsendtligaste i allmän bildning är just dess allmänhet, att den omfattar hvad den bör, att den är ett sammanhängande helt, icke ett lösbrutet fragment. Elementarskolan bör derföre, så vidt tiden tillåter, omfatta alla sådana språk, hvari menskliga bildningen, vare sig i vettenskap eller konst, fordom eller nu, till någon betydlig del nedlagt sina skatter. Dessa språk sönderfalla i tvenne stora classer, de döda classiska och de lefvande utbildade, den menskliga odlingens Gamla och Nya Testamente. Det kan icke förnuftigtvis nekas att det forntida Rom och Grekland stodo högt, i många fall högre än vi, i bildning. Det kan icke nekas att de utgöra verldshistoriens ena. kanske bättre halfdel, och fast deras sol gått ner, hålla dock Minnets stjernor vakt öfver de heliga grafvarna, och vandraren läser med beundran de enkla, de storartade, de rent menskliga inskrifterna deruppå. Det kan icke nekas att dessa folkslag voro den nuvarande bildningens fäder, och att den som är främmande i deras verld derigenom umbär ett väsendtligt bildningselement och flyger, icke med två vingar, utan med en; men främmande måste han merendels bli i deras verld så länge han ej förstår deras språk och kan umgås med de store döde. Det kan med ett ord ej nekas att classiska språken utgöra, ej det *enda*, men det *ena* nödvändiga, oeftergifliga villkoret för allmän och fullständig bildning. Af detta skäl, men ingalunda af någon särskilt trollförmåga att genom sin egna mechanism, mera än andra språk, utveckla mennisko-

tanken, höra de till Elementarskolan, och det är ensidighet och oförstånd att derifrån vilja uttränga dem. Men af alldeles samma skäl höra äfven de utbildade, lefvande språken dit. Att som en Troglodyt bosätta sig i forntidens källarhvalf och vara främmande i sina egna rum, att försmå det friska och blomstrande och endast värdera det förmöglade, att föreställa sig det den menskliga utvicklingen, ett evigt, ett fortgående helt, skulle vara afslutad med en viss tidepunkt i Grekiska och Romerska Historien, detta är väl dock äfven ensidighet och oförstånd. Forntiden är Menskligheteus Riddarhus. Med vördnad och kärlek betrakta vi fädernas sköldemärken derinne, upphängda på murarna. De tala om forntida bedrifter, om höga minnen; men om landets närvarande behof, om dagens kraf kunna de icke tala; ty deras tungor äro stoft och hvarje tid har sin egen angelägenhet. Vare oss detta en bild af skolan. Det gamla hör dit och intar med rätta högsätet; men det nya hör äfven dit och frågan är väsendtligen den att kunna finna plats för begge. Det är icke ett fel att Apologistier blifvit inrättade; men det är ett fel att de icke blifvit fullt sammansmälta med Lärdomsskolan, utan liksom förlagda utanför. Man har sönderstyckat Språkundervisningen som af Naturen hör tillsammans, derigenom vantrifvas begge och den kraft förlamas hvarmed all enhet verkar. Jag anser denna halfhet för en af de väsendtligaste bristerna i vårt undervisningssystem. [*Härefter de strukna orden:* och har på vederbörlig ort yrkat och skall allt framgent yrka på dess afhjelpande.]

Men — säger man, hvarken lärarens eller lärjungens tid räcker till för så vidsträckta språkstudier; och det är bättre att lära ett eller två språk grundligt än att känna flere ytligt och ofullständigt. Härtill svarar jag, att detta väl ändå väsendteligen måste bero på methoden, och denna åter bero på den afsigt hvari ett språk läres. *I hvad afsigt bör ett språk*

läras, t. ex. Latin? I den afsigt att förstå det, eller äfven och väsendtligare i den att tala och skrifva det rent och obehindradt? Tider hafva funnits då de lefvande språken, en afbild af nationerna, ännu voro så rå och outbildade att man på dem hvarken med klarhet eller behag kunde uttrycka sin tanke, helst i vettenskapliga ämnen. De lärde antogo derföre Latin som ett slags vettenskapens modersmål, ehuru de kanske i flere afseenden gjort bättre om de härtill i stället valt Grekiskan. I samma mån som menskliga vetandets område var mindre vidsträckt än nu, i samma mån som äfven sjelfva kunskapens materia låg inom de gamles skrifter, hade de äfven tid att använda mera möda på formens, på språkens inhämtande; och vi veta alla att de i detta afseende gingo långt. Nu deremot är förhållandet annorlunda; och det tyckes omöjligt att för tal och skrift drifva språkkunskapen så långt som fordom, utan att derigenom försumma hvad som är äfven så nödvändigt eller ännu nödvändigare. Vore det också möjligt så är det likväl svårt att inse nyttan och behofvet af dylika öfningar. Det är dessutom en vanskelig sak att tala ett utdödt språk; lifvet och döden trifvas ej rätt väl tillsammans på tungan. Stode Cicero opp ur sin graf, troligtvis skulle han ha svårt att förstå våra Ciceronianska Orationer; och jag lyckönskar Virgilius, der han hvilar under sin evigt grönskande lager vid Parthenope, jag lyckönskar honom bland annat äfven derföre att han ej hör dagens Romerska Skalder som missbruka hans classiska tungomål. Med ett ord, för Elementarskolan tyckas språkstudierna ej böra ha något annat syfte än att förbereda sig att med lätthet och säkerhet kunna tyda en författare: det öfriga är litterairt öfverflöd, förderfligt i den mån som det borttar tiden för det hufvudsakligare. All språkundervisning har i min tanka 3:ne särskilta stadier eller afdelningar, som visserligen löpa in i hvarandra, men dock i sig

sjelfva äro hufvudsakligt åtskilda: den gramatikaliska, den litteraira och den philologiska. Med den förstnämnda måste man börja; ty bristen på gramatikalisk underbyggnad föranleder en osäkerhet äfven för sjelfva tydningen som med svårighet öfvervinnes. Ingen ting vinnes dessutom genom en dylik tidsbesparing, ty hvar och en blir ändå slutligen nödsakad att sjelf och på egen hand liksom construera Språkets Gramatik, med mera både möda och tidspillan än som annars behöft användas. Är den nödvändiga Gramatikalkunskapen sålunda inhämtad och ett nödigt ordförråd samladt, så inträder man genom en naturlig öfvergång i det stadium af språkstudier som jag kallar det litteraira, emedan det omfattar språkets litteratur, således är det egentliga bildningsmomentet af språkkunskapen, ändamålet hvartill det föregående bör betraktas såsom medel. Sedan detta är mer eller mindre fullständigt genomgånget, börjar den egentliga philologien, som till en början endast är utvidgad Gramatik och Ordkritik och vidare uppstegras till speciell linguistisk vettenskap. Af dessa stadier tillhör det förstnämda uteslutande Elementarskolan. Det andra bör åtminstone begynnas på Gymnasium och fortsättas vid Academien, det tredje är helt och hållit akademiskt och beräknadt för den egentlige Språkforskaren. Men af dessa stadier öfverhoppas vanligtvis det medlersta nästan alldeles. Man börjar och med skäl med Gramatik, men man fortsätter äfven och slutar väsendtligen dermed; man lärer ElementarGramatik i skolan, prydlig Syntax på Gymnasium, ännu prydligare vid Akademien. Språkets litteratur som dock väl borde vara hufvudsaken blir bisak, hela språkundervisningen är från början beräknad på att lära tala och skrifva det, och åsyftar snarare philologiska kunskaper än verklig classisk bildning. Huru få af de classiska författarna känna ej de som komma till Academien,

oftast äfven de som lemna den! Och huru sällan öppnas en sådan bok af dem som fulländat sina studier! I stället för ett bildningsmedel har man derföre vant sig att anse classiska språkstudier för en plåga, ett besvär hvarpå man onyttigtvis använder den drygaste delen af menniskans uppfostringstid. Fäderna klaga att den långa såningstiden icke vill ge någon synbar skörd, och sönerna instämma, vid mognare år, i fädernas klagan.

Genom det anförda har jag äfven antydt min tanka *huru ett språk bör studeras i Skolan.* Man bör, efter min mening, begynna med Gramatik och äfven lära den grundeligt, men ingalunda isoleradt, på förhand och liksom förskottsvis. På detta sätt läste man för tretti år sedan, kanske ännu sednare, en vidlyftig och illa redigerad Språklära, likasom man ännu läser Catechesen, utantill från början till slut, merendels utan begrepp och följakteligen äfven utan nytta. Methoden var alltför orimlig för att icke småningom mildras af tänkande Lärare: men principen är ingalunda afskaffad, och kan när som helst af oförståndet återställas i all sin stränghet. Hvad skulle man säga om en Lärare som lät sina lärjungar läsa Theoremer och bevis i Euclides utantill det ena året, för att det andra bibringa dem konstruktionen på taflan? Men alldeles det samma gör man ju då man söndrar Gramatik från explikation; ty regeln är för barnet den abstracta satsen, theoremet: språket i sitt sammanhang är dess åskådliga konstruktion. Så snart derföre gossen lärt t. ex. första Declinationen borde han genast begynna att tyda ett stycke i den derefter inrättade läroboken, då han endast analyserade de ord hvilkas böjningssätt han lärt känna, med förbigående af de öfriga. På detta sätt genomginges i första Lärokursen efter hand Gramatikans Etymologiska del eller Formläran, nemligen det allmännaste och oumbärligaste deraf. Afvikelser och undantag fordrade en

särskilt kurs, alltid med fortgående explikation. Efter samma princip behandlades sedermera Syntaxen, först de allmänna reglorna, sedermera och i särskilt kurs de speciella. Hufvudsaken härvid blefve att lärokursen för explikation vore så inrättad att man deri funne icke blott reglens bekräftelse och användande, utan äfven *ej* funne alltför många ord och talesätt som ej deraf kunde förklaras. Sålunda ginge språklära och språktydning hand i hand skolan igenom; och vid dess slut borde ynglingen vara förberedd att med framgång begynna kursifläsningen; och derigenom anser jag Elementarskolan ha uppfyllt sin bestämmelse för språkundervisningen. Stilöfningar blefve visserligen både nyttiga och nödvändiga, men endast som practisk öfning af de inlärda reglorna, icke som propädeutik att behandla språket som modersmål. Detta hör till philologien som är en speciell Vettenskap och äfven så litet som allt annat speciellt bör afses i Elementarskolan, som ej har eller kan ha annat syfte än att bereda och grundlägga hvad som hör till allmänna bildningens område. Men allt detta förutsätter en alldeles ny följd af LäroBöcker för Språken, genetiskt utarbetade: ett svårt problem och som fordrar mycken både tid och erfarenhet att upplösa. Men upplösas måste det i min tanka, så framt vi skola kunna upprätthålla de klassiska språkstudierna i skolan, rättfärdiga dem i allmänna tänkesättet och derigenom rädda forntiden undan den närvarande som vill förtränga henne, vill begrafva henne lefvande [*de sista fyra orden i marginalen i stället för följande strukna* såsom förvissnad och ofruktbar].

Äfven slutorden till lärare och lärjungar lyda i 1827 års Hs något annorlunda. Goethe-citatet på s. 93 fattas sålunda. S. 93, r. 3 nedifrån, heter det efter *erfarenhet* på följande sätt:

och i allmänhet begrunda frågorna för dagen som röra hans yrke; ty icke på tradition, utan på egen öfvertygelse

bör hans handlingssätt stödja sig, han bör äga en röst vid den urtima riksdag som Tidehvarfvet håller öfver uppfostringsangelägenheterna. Det är möjligt att betydliga förändringar förestå, icke blott i afseende på methoden, utan äfven för hela undervisningssystemet; de böra då ej finna oss oberedda. I öfrigt tackar jag Er för den flit I under årets lopp användt för ungdomen. I bören ej ångra den mödan, om I derigenom bereden nitiske Lärare för Församlingen, skicklige Embetsmän för Staten, gode medborgare för landet. Jag känner ingen högre jordisk belöning än öfvertygelsen att härtill hafva i sin mån bidragit; den öfvertygelsen adlar menniskan i grafven om icke i lifvet, och bör trösta Er i Ert mödosamma, men tacklösa, i Ert vigtiga, men obemärkta kall.

I Föräldrar som tilläfventyrs här ären närvarande, I märken att vi ärligt och för öppna dörrar öfverlägga om Edra barns, följakteligen äfven om Ert eget bästa, som vi hoppas, med billig vördnad för det gamla, men också med billigt afseende på den nya tidens förändrade behof [*härefter struket:* och utan vidskeplig vördnad för hvad som väl är gammalt, men stundom också något förmögladt och obrukbart]. Från alla håll tränger tiden på oss med ofta motsatta fordringar, omöjliga att på en gång tillfridsställa. Men när de tvister som nu söndra tänkesätten i Uppfostringens verld en gång äro bilagda [*denna sats i marginalen i st. f. följande strukna:* Vi vilja söka att ej låta förvilla oss hvarken af nyhetskrämeriets rop eller af stabilitetens suckan. När tiden en gång har utkämpat sin pedagogiska kamp, hvartill vi äfven i vår mån redligt vilja bidraga efter ringa förmåga,] när lagen stadgat de rätta grunderna, och utförandet med billig frihet lemnas åt läraren, då hoppas vi kunna från detta rum återlemna Edra söner åt föräldrar och åt Staten säkrare, mångsidigare, tidsenligare utbildade än fordom.

Och I unge dernere, aldrig ser jag utan rörelse en samling af barn; ty det är det slägtet som skall vandra på våra grafvar, och dömma oss, icke blott med sina ord utan äfven med sina gerningar. Derföre veten I väl att vi ej kunna åsyfta något annat än Ert bästa. Men det bästa för Er ålder är lydnad och flit. Lydnad är [*härefter struket:* icke blott barnets utan äfven menniskans dygd] barnets dygd, ty det hvarken kan eller bör ännu handla sjelfständigt, det måste kärleksfullt tro på föräldrars och lärares högre förstånd och välmenta vilja. Af lydnad för Gud ville Abraham offra sitt käraste, sin enfödde, och derföre blefvo också i honom alla jordens slägten välsignade. Välsignade af Gud och kära för menniskor blifven äfven I om I lyden dem I bören, med villigt förtroende, med tacksamma hjertan. Flit åter är framgångens moder och den svagares skygd; ty ingen klandrar den trögare för hans svårfattlighet, men den försumlige förebrår man till och med hans bättre gåfvor, emedan de berättiga till större fordringar. Derföre förmanar jag Eder framför allt att öfva Edra krafter på det de ej måtte förrostas, att begagna tiden på det hon ej måtte gå fruktlös förbi. Den dag kommer då I behöfven de kunskaper I här grundläggen, det kommer en dag då det är slut på Er barndoms lekar och lifvet med sitt allvar tränger in på Eder och uppfordrar Eder till kamp. Hafven I då ej smidt Er något harnesk af kunskap och duglighet, så måsten I fly utan strid eller falla utan ära. Den närvarande dagen hör Er till, en vårdag full af sol och grönska och fågelsång; men det är tillika en arbetsdag, en såningsdag för lifstiden. Skyn derföre icke arbetets mödor, ty hvad I här planteren det växer upp till skördar som nära Er, till lunder som öfverskygga Er när middagssolen kommer och bränner Er med sin hetta. Med denna önskan, med detta hopp, hemförlofvar jag Eder nu till föräldrarnes vård, och anbefaller

Eder alla i Dens vård som hafver barnen kär, den gode Fadrens öfver skyarna som älskar deras oskuld och skyndar deras tillväxt och glädes åt deras framsteg Måtte Han välsigna Eder och oss alla! Farväl!

Detta tal hölls vid Jönköpings skola den 1 juni 1827. Tegnér vägrade att låta trycka det, se kommentaren till följande stycke! När Tegnér upptog det i sina 1831 tryckta tal, underkastade han det, såsom af ofvanstående redogörelse framgår, en radikal omarbetning, som icke blott gällde formen, utan själfva den pedagogiska ståndpunkten; år 1827 var den ännu moderat-liberal, år 1831 är den konservativ. Jfr Tegnérs bref till Agardh, den liberale meningsfränden, den 2 april 1827. Om Tegnérs ställning till de klassiska språkstudierna, se f. ö. E. Schwartz, *E. T:s ställning till vissa pedagogiska och vittra tidsströmningar*, och Albert Nilsson, *T:s uppfattning af de klassiska studiernas bildningsvärde för skolan* (i Skrifter tillägnade Pehr Eklund). — Den i ingressen apostroferade nye inspektören var kyrkoherden i Jönköping, sedermera prosten och hofpredikanten J. Wetterling, som den 3 juni äfven installerades i sitt kyrkoherdeämbete af Tegnér. — Goethe-citatet på s. 93 — hvilket infogades först år 1831 — är hämtadt ur *Künstlers Apotheose*, där det heter:

Du übst die Hand,
Du übst den Blick, nun üb' auch den Verstand.

S. 95. Vid kyrkoherdeinstallationen i Jönköping. Efter Hs. Om *pingestdagen* (s. 95, r. 3 nedifran) hette det ursprungligen: *med sina klara, sina himmelsblå ögon.*

Talet hölls pingstdagen den 3 juni 1827, vid J. Wetterlings installation (jfr ofvan!). I Jönköpings Tidning för den 9 juni lästes: »Det högtidligt rörande i denna religiösa ceremoni, i förening med det lifliga Interesse för den store Talaren, hvilket han äfven nu så fullkomligt rättvisade, gjorde denna stund till en af de skönare och minnesvärdare på Församlingarne. Den rikedom på sublima idéer, de frappanta expressioner och det tjusande bildspråk som äro oskiljaktiga från detta öfverlägsna snilles alster, äfvensom de egna skönheterne i hans obundna såväl som i hans bundna stil, utmärkte i fullt mått begge de tal Herr Biskoppen härstädes höll. Man beklagar således ganska uppriktigt, det hoppet att genom trycket se dem spridda bland Allmänheten, alldeles svikit oss.» — Den på s. 102 apostroferade »Länets Höfding, Styrelsens Hjerta» var friherre Lars Hjerta, landshöfding i Jönköping 1815—35; den på samma sida tilltalade främste bland domarna var Tegnérs ungdomsvän och forne lärjunge, friherre Abraham Leijonhufvud, 1826—36 president i Göta hofrätt.

S. 105. Tal på Vexiö gymnasium Juni 1827. Efter Hs. På s. 105, r. 6 nedifrån, lästes efter *förbättringsförsök* ursprungligen *Pestalozziska, Bell Lancastersku och nu sednast Hamiltonska Methoder.* — På s. 108, r. 14 uppifrån, är den mening, som börjar *Endast de föremål,* struken.

— På s. 109 finnes, före Goethe-citatet, följande strukna mening: *Då uppkommer den Catholska tron på det traditionella, då vädjar man från alla skäl till någon papistisk påfvelig bulla i uppfostran, då betraktar man det gamla och beständande icke som man bör, med vördnad, utan med vidskepelse.* — På s. 113 fanns ursprungligen, före den mening som börjar *Afsigten med all språkundervisning*, följande rader: *Vore frågan nu om Auctoriteter så kunde jag härvid åberopa Prof. Lundblads, den störste Latinares vi haft i Norden.* — En Hs från 1840-talet finnes också bevarad.

Detta tal hölls den 8 juni. Jfr Tegnérs bref till Agardh den 2 april 1827. — Om Goethe-citatet på s. 109 se kommentaren till föregående stycke! — Slutorden till gossarna på s. 118—120 har Tegnér till stor del begagnat, då han omarbetade Jönköpingstalet 1827 för trycket 1831.

S. 121. Tal vid A. Hagelbergs prästvigning. Efter en med främmande hand gjord afskrift.

Talet hölls den 17 juni 1827, då konrektorn vid högre lärdomsskolan i Växjö, magister A. Hagelberg prästvigdes.

S. 125. Tacksägelse i Hemmesjö kyrka vid underrättelsen om Prins Gustafs födelse. Efter Hs.

Prins Gustaf föddes den 18 juni 1827. Talet hölls midsommardagen.

S. 127. Till Cancellirådet Hallenberg. Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för år 1827. Hs har *T. Hallenberg*, hvarvid T. skall ersätta den för Tegnér okända initialen till förnamnet.

Historikern Jonas Hallenberg (1748—1834) var född i Hallaryds socken, Kronobergs län. Gåfvan var 600 Rdr banko. Tacksägelseskrifvelsen finnes tryckt i Wexiö Stifts Tidningar för dec. 1827.

S. 128. Förklaring öfver Akademiadjunkten A. W. Ekelunds besvär. Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för år 1828.

Konsistorienotarien, magister A. G. Ahlstrand hade den 3 okt. 1827 utnämnts till lektor i filosofi vid Växjö gymnasium.

S. 132. Anföranden m. m. i undervisningskommittén. De här sammanställda yttrandena i den stora undervisningskommittén äro till största delen hämtade ur Tegnérs kvarlåtenskap; endast några enstaka förskrifva sig från kommitténs handlingar i Riksarkivet. De ha icke alla kunnat dateras; de tre första af dem höra till kommittéförhandlingarna år 1826 och skulle alltså ur strängt kronologisk synpunkt haft sin plats i föregående volym.

Tegnér deltog i undervisningskommitténs sammanträden september —oktober 1826 samt januari—april 1828. I hans bref från denna tid finnas talrika yttranden om detta arbete; se t. ex. hans bref till Ahlstrand den 22 sept. 1826 och till Agardh den 20 nov. 1826, den 15 jan. 1827, till Wingård den 25 febr. 1827, till Martina von Schwerin den 16 mars 1827, till Agardh den 2 april 1827, den 29 okt. 1827 och 22 sept. 1828. Jfr äfven Agardhs svar, *Ur E. T:s papper*, s. 268—277, 292. —

I alla Tegnérs skoltal finnas dessutom uttalanden i hithörande ämnen. Tegnérs ståndpunkt i undervisningsfrågor finnes framställd af AXEL NYBLÆUS, *Den filosofiska forskningen i Sverige*, II: 239—257, EUGENE SCHWARTZ, *E. T:s ställning till vissa pedagogiska och vittra tidsströmningar* (1903), hvars sista kapitel behandlar »Tegnér och den stora uppfostringskommittén», ALBERT NILSSON, *Tegnérs uppfattning af de klassiska studiernas bildningsvärde för skolan* (i Skrifter tillägnade Pehr Eklund). Jfr äfven E. LINDSKOG, *Tegnér och antiken*, Visby 1910, E. RODHE, *Kyrka och skola i Sverige*, O. SYLWAN, *Svenska litteraturens historia*, II: 367—374.

S. 132. Om Elementarläroverken. Efter Hs. På s. 133, r. 2 nerifrån, lästes efter *känslan* ursprungligen *och Englar bo synbarare i morgonrodnaden än i solen.*

S. 142. Bör skolan betraktas som uppfostringsanstalt? Efter Hs.

S. 144. Om Ämnes- och Klassläsning. Efter en afskrift, ingående i Uppfostringskommitténs handlingar (i Riksarkivet), försedd med egenhändiga rättelser af Tegnér samt undertecknad af Tegnér och Agardh. Följande varianter må antecknas. S. 146, r. 7 uppifrån, hette det ursprungligen: *Anciennitetsprincipen, uppspädd och mildrad med skicklighetsprincipen.* — S. 147, r. 12 uppifrån, hette det ursprungligen: *några anse icke blott oundvikliga, utan äfven nyttiga.* — S. 147, r. 2 nedifrån, fanns ursprungligen efter *interesserar* denna sats: *kunskapsbegäret är ett årsbarn med menskligheten.* — S. 148, r. 7 nedifrån, hette det ursprungligen: *Detta är frågans hjerta.* — S. 150, r. 6 nedifrån, innehöll ursprungligen följande sedan strukna mening: *Huruvida de äfven derutöfver, och sedan det egentligen och rent vetenskapliga vidtager, kunde och borde användas, utan att göra vetenskapen stationär och så till sägandes uppläqga den med stående stilar, — detta är en annan fråga, hvars besvarande icke hör hit.* — En senare afskrift bevarad i L. U. B:s Tegnérarkiv.

Detta yttrande upplästes af Tegnér den 12 okt. 1826, enligt Undervisningskommitténs protokoll. — På s. 153, r. 6 nedifrån, hänsyftas på ett yttrande af professor Grubbe.

S. 163. Om Apologistier och Lärdomsskolor. Efter Hs.

Dessa yttranden gjordes den 19 och 20 febr. 1828; i Undervisningskommitténs protokoll för sistnämnda datum heter det i § 2: »Herr Biskop Tegnér uppläste ett skriftligt anförande af de grunder, som föranledt Herr Biskopens afgifna votum för Apologist- och Lärdoms-Skolornas sammanslående; hvarjemte Hr. Biskopen yrkade upprätthållandet och bibehållandet af Apologist- eller Borgare-Skolor i Rikets större städer, jemte det sammanslagna Elementarläroverket.»

S. 168. Om partiell flyttning. Efter Hs i Uppfostringskommitténs handlingar, Riksarkivet.

S. 171. Om Lärosättet. Efter Hs. Till del 2 af denna uppsats (s. 177—183) finnes äfven ett koncept.

S. 183. Lärofrihet. Efter Hs.

S. 185. Om Språkstudium. Efter Hs. I marginalen finnes tillagdt vid klass IV: *N. B. Svensk stilöfning går genom alla classerna ända till den högsta.* Vid klass V: *Latinsk stilöfning d:o.*

S. 188. Om Latinstudiet i skolorna. Efter Hs. På s. 191, r. 16 uppifrån, stod i st. f. *sednare philologer* ursprungligen *den berömde Thiersch.* Hela jämförelsen mellan grekiskan och latinet, s. 190—192, har Tegnér nästan ordagrant brukat i den not, hvarmed han för trycket 1831 försåg sitt tal i Jönköpings skola från 1827 (se s. 88—89).

S. 194. Om nödvändigheten af en högre humanistisk bildning inom preståndet. Efter Hs. På s. 195, r. 3 nedifrån, är *klanderfritt* ändradt från *strafflöst.* — På s. 196, r. 9 uppifrån, är *eller återställa* tillagdt i marginalen. — På s. 196, r. 17 uppifrån, fanns ursprungligen denna mening: *ty om hennes riktning är sann bör han kunna understödja, om hon är falsk bör han kunna visa henne till rätta.* — På s. 196, r. 7 nedifrån, hette det ursprungligen: *som vanligen förblandas af hopen.* — På s. 196, r. 1 nedifrån, fanns ursprungligen följande stycke: *Kyrkan får dem endast genom omvägar, blottade på all Embetserfarenhet, och förvandlas allt mer och mer, åtminstone i sina högre grader och väsendtliga representanter, till en pensionsanstalt för Academiska emeriti och förnötta skolförtjenster. Och då Religionsläraren borde vara både erfaren och lärd, löper församlingen med hvarje dag mer och mer fara att bli ett præbende för lärdom utan erfarenhet eller för erfarenhet utan lärdom.*

I Uppfostringskommitténs protokoll för den 11 april 1828 (Riksarkivet) läses som § 2: »Utaf Herr Biskop Tegnér upplästes ett skriftligt anförande angående stegrande af humanistisk bildning hos de Prestmän, som kunna anses competente till Kyrkoherde-lägenheter; och borde detta anförande tills vidare på bordet hvila, för att till framtida öfverläggning företagas i sammanhang med öfverläggningarne om Presterlig befordringsrätt.»

S. 198. Anföranden af Biskop Tegnér den 12 April 1828. Efter en afskrift af främmande hand.

S. 199. Promemoria. Efter Hs.

S. 203. Tal på Vexiö Gymnasium, Junii 1828. Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, I, 1831. En Hs är bevarad. Ingressen lyder där: *Sedan jag sist talade från detta ställe, har åter ett år förflutit; men det året borde framför andra vara vigtigt för Svenska uppfostringsverket.* — Det stycke, som börjar på s. 204, r. 6 uppifrån (»Vi böra») och räcker t. o. m. r. 8 nedifrån, är tillagdt i marginalen i st. f. följande strukna parti:

Det är troligtvis med anledning häraf som en och annan i sednare tider framställt individualitetens utvickling såsom

den högsta princip för uppfostran, eller med andra ord att hos en hvar bör väsendtligen utbildas *det* hvartill han har den mesta fallenhet. Denna grundsats har egenteligen af sig själf gjort sig gällande i alla tider, och är förmodeligen orsaken dertill att så många genom uppfostran blifvit utbildade till — ingenting.

Vi böra derföre ej fordra för mycket af uppfostran i allmänhet. Men det gifves äfven en särskilt omständighet som gör att vi i detta afseende ännu mera måste nedstämma våra anspråk. Så länge Civilisationen ännu var ung och verkade med oförsvagade krafter, kunde den offentliga uppfostran hinna med att omfatta och genomtränga hela menniskans väsende. Nu är förhållandet annorlunda. Det gifves i Europa ingen annan ungdom än den personliga; Staterna sjelfva äro förmognade och utlefvade, och deras flesta Institutioner mer eller mindre giktbrutna och förstenade. Civilisationen är förmognad och förlorar allt mer och mer af sina organiska krafter. Den offentliga uppfostran som är civilisationens naturligaste mätare hinner ej som i forntiden omfatta det hela af menniskoförmögenheterna, utan måste väsendtligast inskränka sig till utbildandet af den särskilta class ibland dem, som staten för sitt behof anser mest nödig, den intellektuella. Skolan, inskränkt till att behandla ett blott fragment af *uppfostran*, öfvergår nästan uteslutande till en blott *undervisningsanstalt*.

Apostrofen till lärarne på s. 210 börjar i Hs: Det återstår mig nu att först tacka Eder, I Lärare, I Uppfostrans fäder och vårdare, för den möda I åter under året användt i Ert kall. Den mödan är så mycket tyngre som hon oftast är obemärkt och sällan något rykte förkunnar att hon ens är till. Plutarchus berättar: När man frågade Alexander hvarföre han etc.

Efter *ljusets seger* (r. 11 nedifrån på samma sida) heter det i Hs:

Jag har i dag vidrört en af de största svårigheter i vårt offentliga UppfostringsSystem, så mycket svårare som det är omöjligt för Läraren att fullkomligen kunna afhjelpa den. Hvad sjelfva undervisningen angår, så tyckes den mig i allmänhet vara i stigande såväl vid skola som Gymnasium, och sällan lär detta läroverk etc.

Efter *hedningarnas förgård* (s. 212, r. 3 uppifrån) följer i Hs följande stycke i st. f. den 1831 tryckta sidan:

Men misströsten ej heller derföre att målet är fjerran; ty den som icke vågar att närma sig hinner aldrig fram. Bevaren Ert hjertas frid som är de ungas rikedom; ty han är som en fogel lössläppt ur handen, flyr han en gång så kommer han icke mer tillbaka. — Under sådana villkor vill jag en gång bedja Er välkomna åter, till föräldrar och slägtingar hvilkas hopp ej vill svikas, till lärare hvilkas mödor ej vill ha varit fåfäng, och till Er fädernebygd som fostrat ynglingen och fordrar sin fosterlön af mannen. Farväl. Han som är de ungas och de gamlas Gud välsignar Eder alla. Farväl!

Efter *arbeten äfven* (s. 213, r. 1 nedifrån) lyder afslutningen i Hs:

Ty vi vänta Eder snart tillbaka, och det är en osynlig Ande som säger oss huru I användt tiden. Det kan mycket läras under de långa sommardagarna, men också mycket glömmas. Men den som glömt bort hvad han lärt, den kännas vi icke vid, och hans plats känner honom ej heller. Läggen derföre icke bort boken, ty han har mycket att förkunna Er och svarar alltid när I frågen. Helsen de hemmavarande etc.

Talet hölls vid dimissionen den 11 juni. En stor del af dess innehåll återfinnes i uppsatsen *Om Elementarläroverken*, s. 133—134 och 135—138.

S. 214. Till Grefvarna Hamilton. Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för 1828.

Adressaterna voro grefvarna M. C. och H. D. Hamilton.

S. 216. Vid kyrkovisitation i Kalfsvik d. 17 Aug. 1828. Efter Hs. Det parti, som börjar på s. 217, r. 16 nedifrån (»Men midt i»), och räcker till s. 222, r. 9 uppifrån (»hvad de göra»), är skrifvet med främmande stil, men försedt med egenhändiga rättelser af Tegnér; sannolikt har Tegnér dikterat det. — Efter *falska profeter* på s. 222, r. 12 uppifrån, följde ursprungligen omedelbart: *Jag har med bekymmer etc.*; den mellanliggande hänvändelsen till de ostraffliga församlingsmedlemmarna är tillagd i marginalen.

Den sista delen af talet, som börjar på s. 224, har hållits efter förhöret med församlingen; vitsordet däröfver har utfyllt den af Tegnér lämnade luckan (s. 224, r. 6 nedifrån).

S. 228. Vid kyrkovisitation i Elmeboda d. 14 Sept. 1828. Efter Hs. På s. 229, r. 11 nedifrån, följde efter *af Gudi* ursprungligen följande mening: *i den mening nemligen att hon bevakar den menskliga ordningen, hvarförutan den afsigt som Gud har med sitt menniskoslägte, icke kan vinnas.* — På s. 232, r. 17 uppifrån, följde efter *kunskap* ursprungligen: *och de som säga Er annat, bedraga Er.*

S. 237. Vid kyrkoinvigning i Malmbäck den 26 okt. 1828. Efter Hs. På s. 238, r. 10 uppifrån, följde efter *ur solen* ursprungligen: *som stillar vår hunger med jordens frukter och släcker vår törst vid dess källor.* — På s. 243, r. 1 uppifrån, följde efter *som* ursprungligen: *ideligen predikar eld och svafvel, liksom det icke funnes ett Evangelium och.* — På s. 245, r. 4 uppifrån, är *förvissnade* ändr. fr. *gröna;* talet hölls ju den 26 oktober. — Stycket om den nya psalmboken på s. 245 är tillagdt i marginalen. — På s. 246, r. 15 nedifrån, följde efter *snålhet* ursprungligen: *eller att inför sjelfva konungathronen anföra klagomål mot ett kargt, ett trångbröstadt, ett småsinnigt släkte.* — Apostrofen till f. d. kyrkoherden i Malmbäck (andra stycket på s. 247) är tillagd i marginalen i st. f. följande äldre apostrof, som Tegnér nedskrifvit i tron att f. d. kyrkoherden skulle vara personligen närvarande:

Sedermera bör jag tacka dig, du som nyss var denna Församlings Herde, men blifvit kallad att å annor ort styra Herrans menigheter. Du har gått bort från ditt folk och ditt nästan fullbyggda Tempel; men du har icke gått ensam, ty du har tagit folkets kärlek och tacksamhet med dig, och ditt minne skall länge bli qvar här i Tempelportarne. På din uppmuntran är arbetet börjadt, det är fullföljdt genom din klokhet, det är påskyndadt genom din drift. Visserligen var det din Embetspligt att förestå Tempelbyggnaden; men jag vet också att Du gjort *mer* än din pligt, och derföre bör jag offentligen tacka dig. Välkommen derföre i dag, då du för

första, kanske äfven för sista gången skådar ditt verk fulländadt. Gläd dig deråt. Och om du ej får gläda dig med det hoppet att dina ben en gång få hvila i skuggan af dessa murar, så gläd dig likväl deraf att ditt namn derstädes är och länge förblifver aktadt och äradt. Farväl! Den Högste välsigne dig.

Kyrkan i Malmbäck tändes genom åskan och nedbrann 1817. — Den på s. 246 apostroferade donatorn var kapten C. G. Qweckfeldt; den på s. 247 omtalade forne läraren var Pet. Pontin, som 1822—27 var kyrkoherde i Malmbäck och sedan nämnts i Linneryd; den nye kyrkoherden var Pet. Blomberg.

S. 249. Förord till Smärre samlade dikter. Efter originalupplagan, tryckt hos Direct. H. A. Nordström, Stockholm 1828.

Det latinska citatet är hämtadt från Eneidens sjätte sång: Anchises vill »åtminstone skänka dessa blomstergåfvor och därmed fullgöra ett tomt värf».

S. 251. Angående påbjudandet af Nya psalmboken. Efter Preste-ståndets protokoll, I: 349 och II: 269. Till det senare yttrandet finnes äfven Hs bevarad, med åtskilliga rättelser och varianter, hvaraf följande må anföras. På s. 256, r. 4 uppifrån, följde efter *organism* ursprungligen denna mening: *I religionsfrågor åtminstone behöfva vi ej återhålla något otidigt nyhetsbegär hos vår allmoge. Det skulle vara att sätta tyglar på en sköldpadda.*

Efter en mycket vidlyftig diskussion biföllls inom prestståndet utskottets betänkande med 36 röster mot 17.

S. 261. Angående förändring af 103 § Regeringsformen, om opinionsnämnden. Efter Preståndets protokoll, II: 635. Hs bevarad, med åtskilliga rättelser och mindre betydelsefulla varianter, hvaraf här blott må anföras, att det pa s. 262, r. 2 uppifrån, heter »vissa *solenna* tillfällen».

Kungl. Maj:ts nådiga proposition om upphäfvande af opinionsnämnden öfver Högsta domstolens ledamöter hade afstyrkts af Konstitutionsutskottet; detta afstyrkande biföllls af präststandet med 42 röster mot 10. Under diskussionen talade J. O. Wallin i samma riktning som Tegnér; Geijer, Faxe och Wingård däremot för opinionsnämndens bibehållande.

S. 266. Utlåtande i anledning af väckt fråga om vissa Helgdagars försvinnande eller förflyttning till Söndagar. Efter trycket i Bihang till riksdagsprotokollen, VIII: 1, n:r 66. Hs bevarad. — På s. 270, r. 14 nedifrån, lästes efter *Norden* ursprungligen: *Dertill med är han en märkelsedag: Allmogen vet nogsamt att omtala Trettondedagsyret, ehuru den ej läser Riksdagsprotokollerna.*

Om denna fråga se kommentaren till *Oppositions-Talare*, s. 34, och särskildt E. Wrangel, *Oppositionstalarne*, i Liber Librariorum, I, 1919.

S. 273. **Om antagandet af förslaget till ny Evangeliibok.** Efter Preste-ståndets protokoll, III: 10, samt Bihang till riksdagsprotokollen, VIII: 2, n:r 169, s. 26. Första delen (yttrandet i prestståndet) föreligger äfven i en afskrift af främmande hand, andra delen (reservationen) i Hs.

S. 281. **Om Prestval.** Efter Bihang till riksdagsprotokollen, VII: 2, n:r 60, s. 70. Hs bevarad.

S. 283. **Om Jury i tryckfrihetsmål.** Efter Presteståndets protokoll, X: 643. Hs bevarad, med åtskilliga rättelser och varianter utan större betydelse.

Konstitutionsutskottets memorial föreslog ändringar i tryckfrihets-förordningen, innefattande bl. a. juryns afskaffande och ställande af borgen för periodiska skrifters utgifvande. Efter en lång diskussion, hvarunder bl. a. Geijer uttalade sig för juryns bibehållande, medan Wingård instämde i Tegnérs yttrande, återremitterades memorialet med 27 röster mot 21.

S. 287. **Om Predikosättet.** Efter originaltrycket, Växjö Domkapitels cirkulär n:r 289 (Wexjö 1830, tryckt hos Sven Rasks enka). Hs saknas.

S. 289. **Till Fröken Sandersköld.** Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok.

Fröken Magdalena Sophia Sandersköld (1767—1838) var sondotter till Olof Osander (1700—1787), domprost i Växjö 1730, biskop där 1749; hon hade till Blädinge församling donerat 2,000 rdr banco.

S. 290. **Tal i Jönköpings Skola, Junii 1830.** Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, I, 1831. Ingen Hs.

Detta tal hölls icke, som titeln uppger, i juni, utan den 29 maj.

S. 302. **Tal på Vexiö Gymnasium, Junii 1830.** Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, I, 1831. Ingen Hs.

Examen anställdes år 1830 den 11—15 juni, och dimissionen skedde den 16 juni.

S. 317. **Vid kyrkoinvigning i Wirestad.** Efter Hs. På s. 317, r. 7 nedifrån, stod efter *till mötes* ursprungligen: *då strödde den sina kläder på vägen* för honom *och sallade den med palmblad, då helsade den Honom* etc. — På s. 317, r. 3 nedifrån, stod ursprungligen: *Jag står här inunder en Tafla som föreställer just detta uppträde ur Försonarens, ur den store Gudasonens lefnad. Den berömde Målären var Er Landsman och I kunnen vara stolta* etc. — Hela skildringen af taflan, från s. 318 r. 10 nedifrån (»och folket sedan») till styckets slut, är tillagd i marginalen i st. f. följande strukna parti:

Och folket sedan som omgifver den intågande! Sen I ej fröjden och jublet och dyrkan i deras blickar? Märken I ej kläderna som strös på vägen, och palmbladen som sedermera gifvit namn åt Palmsöndagen? Tycken I Er icke höra ur de öppnade munnarna: Hosianna, Davids son! Välsignad etc.

S. 323, r. 9 uppifrån, stod ursprungligen *laster* i st. f. *fel.* — S. 322, r. 3 nedifrån, följde efter *tillfälle* ursprungligen: *dels sjelf undersökt, dels genom mina EmbetsBröder låtit undersöka* etc. — Luckan öfverst på s. 324, afsedd för vitsordet, är icke utfylld. — På s. 324, r. 14 uppifrån, följde ursprungligen omedelbart efter *i ljuset* satsen *I hafven ännu mycket att lära etc.;* det mellanliggande är tillagdt i marginalen.

I Virestad hölls »speciel visitation» den 14 och 15 aug. 1830. Altartaflan i Virestad målades af Per Hörberg vid ett besök, som denne 1800 aflade i sin födelsesocken; Tegnér var från början oriktigt underrättad om dess ämne (jfr ofvan!). — Kyrkoherden i församlingen, omnämnd på s. 324, var prosten Jonas Virgander (1765—1851).

S. 326. Om nådår för lektorskan Blomstrand. Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för år 1830.

Denna skrifvelse synes ha kommit till den 18 aug. och expedierats den 20 aug. 1830. — Lektorn i grekiska och hebreiska Johan Blomstrand, född 1788, hade aflidit den 30 juni 1830. Han hade varit docent i latin i Lund; om hans teologiska författarskap och hans personlighet yttrade sig Tegnér vid prestmötet i Växjö 1836. — Änkan var en dotter till prosten Rodhe i Halland.

S. 328. Vid kyrkovisitation i Agunnaryd, d. 22 Augusti 1830. Efter Hs. På s. 335, r. 6 uppifrån, stod ursprungligen *hämtade från* fattghuset i st. f. *mogna för.* — På s. 335, r. 9 uppifrån, stod ursprungligen *Lärare* i st. f. *personer*, på r. 10 *pack* i st. f. *folk.* — På s. 335, r. 16 nedifrån, stod ursprungligen *lättjan* i st. f. *makligheten.* — På s. 335, r. 3 nedifrån, följde efter *vagga* ursprungligen följande: *då lyssnaden I till den enskilta, den främmande Egennyttans beräkningar i en fråga som rörde allmänt väl och Er egen fordel.* — På s. 336, r. 4 uppifrån, stod ursprungligen: *en bättre och fullgod kunskap.* — På s. 336, r. 6 uppifrån, stod ursprungligen *ens* framför *emottagas.* — På s. 336, r. 8 uppifrån, hette det ursprungligen: *så länge jag ännu sitter på St. Sigfrids stol och Församlingens Kyrkoherde* etc.

I Agunnaryd fanns en kommministratur; dess indragande i syfte att skaffa lön till en skollärare hade varit föreslaget pa sockenstämma den 21 sept. 1828, men förslaget hade, ehuru understödt af församlingens »ståndspersoner», strandat på allmogens motstand. Domkapitlet hade anmält saken hos K. M. och hade i kungl. gt bref af 27 jan. 1829 erhållit uppmaning att söka förma socknens allmoge att gå in pa förslaget; men da denna senare på stämma den 2 aug. 1829 vidhöll sitt beslut,

förordnades genom kungligt bref af 30 jan. 1830 att därvid skulle förblifva. Till detta mellanhafvande refererar Tegnér s. 335. Kyrkoherden i Agunnaryd var Peter Granstrand.

S. 338. Om fördelning af anslag till elementarläroverken. Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för 1830. — De s. 350 omtalade 3:ne tabellerna ha icke här medtagits.

Tegnér citerar här på flera ställen Uppfostringskommitténs år 1829 tryckta betänkande (t. ex. på s. 352 och 353); det hade enligt ingressen (s. 338) af K. M. anbefallts till ledning vid utlåtandet. Jfr Wingårds omdöme om detta yttrande i bref af 10 jan. 1831 *Ur E. T:s papper* (s. 318).

S. 354. VisitationsTal i Pjetteryd, d. 17 Octob. 1830. Efter Hs. — På s. 360, r. 6 nedifrån, stod ursprungligen *guldhögar* i st. f. *skatter*. — På s. 360, r. 5 nedifrån, följde efter *löfte* ursprungligen: *Hvar äro de förberedande anstalterna dertill?*

Vid biskopsvisitationen 1816 hade ombyggnad af Pjetteryds kyrka blifvit besluten, men detta kyrkobygge, som skulle varit färdigt 1821, hade alls icke blifvit af; församlingens kyrkoherde, prosten Pehr Bråkenhjelm (1754—1835), fader till den löjtnant P. R. Bråkenhjelm, som Tegnér besjungit i *Oppositionstalare*, hade visat likgiltighet för kyrkobyggnaden, ja rent af motarbetat den. — Om de obehagliga stridigheter, hvari Tegnér inveckalades med prosten Bråkenhjelm, om visitationens förlopp och tvistens vidare utveckling, se dels Tegnérs egen redogörelse i brefven till Wingård af den 29 dec. 1830 och den 23 jan. 1831, och till Agardh den 16 mars 1831, m. fl. bref, dels de senare inlagorna, tryckta i det följande, dels den utförliga, på flera olika källor stödda framställningen af E. Wrangel, *Oppositionstalarne* (i Liber librariorum, I, 1919). — På s. 361 är en lucka lämnad öppen för införande af vitsordet öfver församlingens kristendomskunskap. — Slutapostrofen till församlingen (s. 362—364) är nästan identisk med den Tegnér brukat i Elmeboda i sept. 1828 (s. 233—236).

S. 365. Till v. Pastor Nordholm. Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för 1830.

Johan Nordholm, född 1793, var vice pastor hos Bråkenhjelm i Pjätteryd. Se Wrangels ofvan citerade uppsats! Bråkenhjelm hade bemött de vid visitationen gjorda anmärkningarna och ville besvära sig öfver hela visitationsakten.

S. 366. Till T. Bråkenhjelm. Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för 1830.

Se kommentaren till föregående!

S. 367. Till T. Bråkenhjelm. Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för 1830.

Redan den 27 augusti, alltså före visitationen, hade Domkapitlet befriat Bråkenhjelm från pastoralvården, »med afseende så väl på

Tit. ålderdom och sjuklighet, som dess kända obenägenhet för församlingens trängande behof af kyrkans nybyggnad»; till vice pastor var ofvan nämnde J. Nordholm utsedd. Bråkenhjelm, som redan den 11 nov. frågat i hvad förhållande han numera stode till biskop och konsistorium, hade däraf tagit sig anledning att vägra ingå i förklaring samt att återsända domkapitlets embetsskrifvelser. — Prosten Peter Granstrand i Agunnaryd, som låg 1 1/2 mil från Pjätteryd, hade deltagit i visitationen.

S. 369. **Till T. Bråkenhjelm.** Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok för 1830.

Bråkenhjelm hade insinuerat, att Tegnér velat »tillfredsställa sin hämndlystnad emot en med mig nära besläktad person, som vid sista riksdag i riddarhuset klandrade ett betänkande om indragning af vissa helgdagar». Jfr ofvan!

S. 370. **Förklaring.** Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok. Jfr kommentaren till föregående!

KOMMENTAR TILL BREFVEN

I denna del ha 35 stycken bref intagits, hvilka antingen icke alls varit publicerade eller icke förut tryckts i Tegnérs samlade skrifter. Dessa äro: n:r 1, 3, 5, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 36, 42, 47, 51, 53, 55, 56, 58, 61, 66, 69, 71, 73, 76, 77. —

Tegnérs stafsätt är, liksom under de närmast föregående åren, på vissa punkter växlande. Det blir emellertid nu alltmera modernt. Ännu bibehåller han ofta ph för f, t. ex. i philosophie; ephorus förekommer liksom eforus. Likaså practisk jämte praktisk, secreterare jämte sekreterare, adjunct jämte (vanligast) adjunkt, schola jämte skola. Än stafvar han som förut missif, än missiv; än poësie, än åter poesie (eller poesi). Stor bokstaf bibehålles ännu stundom i sådana ord som det sist nämnda eller som Pastorat o. d. KronPrinsen undanträngdes snart af Kronprinsen etc. De ord, som oftare användes, blefvo snabbare moderniserade i stafsättet.

E. Wrangel.

---

1. Originalet i Sv. akademiens arkiv.

Slottspastor J. Wetterling, som rest till Stockholm för att »bevaka» en ansökan till Jönköpingspastorat (hvilket han också s. å. erhöll, oaktadt han till medsökande hade hofpredikanten A. Rogberg, se brefvet n. 8 ofvan; installationstalet, s. 95 ofvan), hade haft med sig en biljett med rekommendation till Beskow, daterad Tufvan d. 1. 1. 1827. Beskow, som nu blifvit adlad von Beskow, hade som kronprinsens handsekreterare ett visst inflytande. Tegnérs biljett är skrifven med annan hand: det heter däri: »Jag börjar mitt nya år illa neml. sängliggande af en sjukdom som nu redan på 7:de dygnet håller mig mellan lakan. Jag måste derföre nyttja handsekreterare, ehuru han ej är så god som Hans Kongl. Höghet Kronprinsens.» Den promemoria i Jönköpingssaken, som han låtit tillställa kronprinsen genom kanslirådet N. M. af Tannström, hade kanske icke haft åsyftad verkan. I slutet af biljetten heter det: »Jag orkar ej dictera vidare, men Wetterling underrättar sjelf, om han får lof, om status quæstionis. Tror du, det skulle vara lämpligt att jag skrifver direkte till Kronprinsen, hvartill han i allmänhet lemnat mig tillåtelse?»

Den lärde J. H. Wallmann, »docens» vid Linköpings gymnasium, hade nyss vid ansökan till lektorat motarbetats af biskop Wallenberg, han blef lektor först 1829 (jfr *denna uppl.*, bd V. s. 625). Om hans forskningar rörande Smålands fornhistoria, af hvilka Tegnér hoppades få stoff till en större Smålandsdikt (sannolikt som fortsättning af Gerda) se brefvet n. 12 och kommentaren därtill.

2. Originalet har f. n. icke kunnat anträffas. Måhända lämnades det aldrig fram till kronprinsen, utan behölls af Beskow (jfr Tegnérs yttrande i brefvet n. 5 ofvan). I afseende på Ölmestad följdes icke Tegnérs förslag, utan hofpredikanten L. P. Gagner utnämndes till sysslan; komministern M. Stenholm, som Tegnér föreslagit (se n. 3), fick s. å. N. Sandsjö pastorat.

3. Originalet i Riksarkivet.

Jfr anmärkningarna ofvan.

Ett utförligt bref af liknande innehåll, men mera detaljerad diskussion af förslagen till Jönköping och Ölmestad skref Tegnér d. 1. 1. s. å. till statsrådet grefve M. Rosenblad (finnes i Kgl. biblioteket), själfva breftexten är dikterad (jfr ofvan under n. 1 om biljetten till Beskow af s. d.).

4. Tegnér uppbar, innan han tillträdt biskopsbostället, lön som pastor i Reslöf. Till arrendatorn af detta boställe auditör Holm skref Tegnér s. d. ett bref, som nu finnes ibland hans bref till Agardh.

Om uppfostringskommittén och Agardhs arbete för densamma, se dennes bref till Tegnér tr. i *Ur Es. Tegnérs papper*, s. 268 ff. och 270 ff.

S. P. Ågren, medlem af nämnda kommitté, var nu lektor, med professors titel, vid krigsakademien på Karlberg, särskildt bekant för sin geografiska undervisningsmetod. J. P. Lefrén var nu guvernör för samma akademi, en god vän till Tegnér, med hvilken han också brefväxlade. Äfven arkiatern Chr. E. von Weigel, en berömd läkare, kom att höra till Tegnérs korrespondenter.

Agardhs uppsats om akademierna trycktes i kommitténs Betänkande 1829. Bilaga II, s. 29 ff. [E. T.]

Rörande Reuterdahls plan på en litterär tidning se *denna uppl.* bd. V, s. 703.

Tegnér arbetade detta år på en samling Smärre dikter.

5. Originalet som n. 1.

Om prästförslagen se ofvan n. 1—3 samt kommentaren därtill.

Beskows dramatiska dikt Erik den fjortonde (se *denna uppl.* V, brefvet n. 96) utkom s. å. i 2 afdelningar; författarnamnet står icke på titelbladet, men väl under den versifierade dedikationen till kronprinsen.

»Bråket med Norge» yttrade sig denna tid genom Stortingets beslut att uttala ogillande af utrikespolitiken och att anställa riksrätt mot ett statsråd.

6. Originalet har icke kunnat återfinnas. Det trycktes först i Svenska Tidningen 1852 n. 216 under rubrik »Ett hittills otryckt bref från Tegnér till Nicander» och därefter i kalendern Svea för 1862: »Litterärt fynd. Ett bref från Esaias Tegnér till diktaren K. A. Nicander. (En Reliquie)». Hvarken på ena eller andra stället angifves hvar originalet finnes.

Brefvet synes ha tillskickats Nicander genom Brinkman, se n. 7 ofvan. Genom Brinkman hade Nicander till Tegnér öfversändt ett hyllande »Skaldebref» dateradt d. 1. 1. 1827 (tr. i *jubelfestupplagan* af Tegnérs Samlade skrifter bd. VII, s. 277 ff).

Nicander hade 1820 utgifvit sitt romantiska sorgespel Runesvärdet.

7. Originalet i arkivet å Trolle Ljungby.

Rörande Nicander och hans poem till Tegnér se föreg. anm.

8. Olle Bolmeer, en af ungdomsvännerna från »Herberget», hvars värd var brodern Bengt Magnus Bolmeer, var nu pastor i Tryde af Lunds stift.

Om Wetterling, Stenholm och Gagner se ofvan kommentaren till n. 1.

L. Lemchen, J. Wieslander (som s. å. fick Väckelsångs pastorat) m. fl. af de uppräknade voro kamrater till Bolmeer under Lundatiden.

H. Stenström, nu kyrkoherde i Söfvestad, hade hört till Herberges-kretsen. Äldre än de nämnda var P. N. Wieslander (som förblef kyrko-herde i Odensiö). Elias Schütz, vice bibliotekarie i Lund, fick följ. år Gärdslösa regala pastorat (Öland). B. Lundelius förblef skolrektor i Växjö. C. H. Cederschiöld — öfver hvars klagomål Tegnér yttrade sig (se ofvan s. 75) — blef 1829 kyrkoherde i Forsheda. Lektor L. G. Theolander blef kyrkoherde i Markaryd 1839.

S. G. Mellin, kollega vid Växjö skola, blef sedan gift med Tegnérs systerdotter Sara Hertz.

Fru Sophie Myhrman, f. Ljungquist, var en älskvärd och af många beundrad dam.

9. B. E. Hildebrand, slutligen riksantikvarie, var nära lierad med den Tegnérska familjen och hade på nyåret vistats på Tufvan; se E. Wrangel, *Gamla studentminnen från Lund* s. 139 ff.

Es. Magnus Tegnér, skaldens brorson, var nu pastorsadjunkt i Stockholm, där Franzén var kyrkoherde (i S. Clara församling).

10. Originalet i Uppsala universitetsbibliotek. — Först tryckt i *Bref från Esaias Tegnér till Carl Fredr. af Wingård*, utg. af Elof Tegnér 1894.

Tegnér hade blifvit närmare bekant med sin kollega biskop af Wingård på hösten föregående år, då de båda varit i Stockholm som medlemmar af undervisningskommittén, i hvilken de företrädde rätt olika meningar. Sedermera, på 1830-talet, närmade de sig alltmera hvarandra. Wingård hade nu skickat Tegnér sitt tal vid Gymnasii- och skolhusets invigning i Göteborg 1826. I det åtföljande brefvet, af d. 2. 2. 1827, skrifver han bl. a.: »Din goda genius skall framgent varna dig att icke med snillets framställningsgåfva gifva anseende åt en tom formalism, hvaraf man lofvar sig mycket, och får intet annat än ett fabrikssystem i undervisning. Förlåt denna uppriktighet af en kamrat, som för mycket beundrar och älskar dig för att icke säga dig sanningen och vörda ditt rykte.» — Härpå syftar slutet af Tegnérs svar. [E. T.]

»Kometsvans» om L. Hammarsköld syftar på dennes medarbetarskap i tidskriften Kometen.

Om Ågren se ofvan under n. 4. Han hade först på tyska utgifvit sin »geografiska konstruktions-beskrifning». [E. T.]

And. Bruhn, lektor med professors titel, slutligen biskop i Göteborg, var författare till en mycket använd lärobok i kyrkohistoria samt ett Compendium theologicum.

11. Originalet finnes i den Faxeska handskriftssamlingen i Lunds universitetsbibliotek.

Jacob Faxe, som under Tegnér blifvit docent i grekiska, hade först 1825 — uppmuntrad af Tegnér — utgifvit Buttmanns Grekiska skol-grammatik i öfversättning och så följande år likaledes Langes Grekiska grammatik, en mera omfattande lärobok.

Såsom biblioteksamanuens var J. Faxe kamrat med Elias Schütz, se ofvan under n. 8. Dennes far var prost i Långasjö.

Om J. Faxes död se brefvet n. 14 ofvan samt dikten s. 17 och kommentaren därtill.

12. Originalet i Vitterhets, Historie och Antikvitetsakademiens arkiv.

Öfverstelöjtnant (sedan öfverste) I. af Ekenstam var broder till professor F. W. Ekenstam, lektor i Linköping, förut e.o. teol. adjunkt vid Lunds universitet, medlem af Göthiska förbundet.

Om Wallman, också han medlem af detta förbund, se ofvan under n. 1. Det var på Adlerbeths uppmaning som denne gjort forskningar om Värends fornminnen för befrämjande af Tegnérs plan till ett större skaldestycke om Blenda och hennes vapenbragder. [E. T.]

Domkyrkosysslomannen J. Forssanders samlingar till Smålands historia och biografi förvaras i Växjö gymnasii- och stiftsbibliotek.

Om fru S. Myhrman se ofvan under n. 8.

13. Originalet i det Schwerinska arkivet å Skarhult.

J. V. Tullberg (slutl. kyrkoherde i Herslöf, Lunds stift) var en tid huspredikant hos frih. W. G. von Schwerin å Sirköpinge.

Om friherrinnans von Schwerins porträtt (af Maria Röhl), som prydde väggen i Tegnérs skrifrum, se E. Wrangel, *Martina von Schwerin*, s. 204 f.

Om grefvinnan Mathilda Montgomery, f. Orozco, och vistelsen i Varberg se *denna uppl.*, bd. V, s. 618 f. samt E. Wrangel, *Brinkman och Tegnér* (flerst.); där också om friherrinnan Ch. Åkerhielm, f. af Ugglas (dikten öfver henne 1828 se ofvan, s. 22).

C. P. Hagberg var Tegnérs vän från Lundatiden, liksom A. O. Lindfors, med hvilken senare dock vänskapen grumlats.

Om flera af de öfriga kommittéledamöterna se ofvan under n. 4.

Den lifliga och älskvärda Fredrique Carleson, gift med chefen för Kronobergs regemente frih. C. H. Wrede på Araby nära Växjö, var en central personlighet i ortens societetslif. Se om detta Elof Tegnér, *Från farfarsfars och farfars tid*, s. 281.

Den »svartögda lifliga 28-åriga frun» var sannolikt Johanna Maria Lång, f. Stenstrand, gift med landskamreraren, kammarrådet Lång, se *denna uppl.*, bd. V, s. 703. Jämte det där s. 633 meddelade brefvet från Tegnér till henne har jag hos framl. professor Karl Warburg sett i afskrift en annan liten biljett rörande boklån, den är odaterad men härstammar sannolikt också från ungefär samma tid som den förra.

Friherrinnan Hedda Wrangel, f. grefvinna Lewenhaupt, gästade stundom sina kusiner grefvarna Hamilton på Huseby nära Växjö; hon var en musikalisk, älskvärd person, med hvilken Tegnér också synes ha någon gång brefväxlat (ehuru hans bref till henne icke kunnat återfinnas); se ock ofvan n. 18. — Vid sammanträffandet på Huseby i februari s. å. synes den ofvan s. 13 meddelade dikten ha tillkommit.

14. Om Agardhs skrift rörande undervisningen se ofvan under n. 4. Agardh hade till Tegnér äfven sändt »en lunta af pedagogiska aforismer»,

som han själf kallar det, tilläggande: »Jag har uppsatt dem i afsigt att, om jag ej återkommer från min resa, man ej må göra mig mera orätt än jag förtjänar, och om jag återkommer, att man må få så mycket mera anledning att förkättra mig.» [E. T.] I sitt svar (af d. 7. 4. 1827), tr. i *Ur Es. Tegnérs papper*, s. 273 ff., förklarar han, att han med »artikulation» ej menat språkförmågan, utan »rörelseförmågan eller kroppens artikulation».

L. Hammarsköld hade i Kometen n. 3 för 1827 låtit införa en uppsats med anledning af ryktet att en ny experimentalskola skulle komma att inrättas. [E. T.] — Denna undervisningsanstalt blef Nya Elementarskolan.

Hofpredikanten A. P. Gullander, nu kyrkoherde i Malmö S. Petri, var en gammal bekant till Tegnér från Lundatiden.

Om vännen från Herbergets dagar akademiräntmästarn J. M. Lindfors, som kommit på obestånd och 1821 fått lämna sin plats, se bl. a. E. Wrangel, *Gamla studentminnen från Lund*, s. 105 f.

Agardh skulle nu bege sig ut på en vetenskaplig resa till Tyskland och Italien.

J. J. Palm synes ha till Tegnér förmedlat biskop Faxes och hans hustrus önskan om en dikt öfver Jacob Faxe; jfr om denne ofvan under n. 11 samt brefvet n. 18.

15. Originalet som n. 7.

P. Wieselgren hade nyss från Lund utgifvit sin märkliga skrift »Hvilken är Sveriges Religion? Jämte ett bihang utaf de Symboler hvaraf Svenska Statens Religion bestämmes.»

Chr. Molbecks bekanta recension af Frithiofs saga hade nyss stått att läsa i Nordisk Tidskrift, Bd. I s. 116 ff.

K. A. Nicander fick s. å. göra sin stora resa till Italien med understöd dels af Sv. akademien, dels af kronprinsen.

16. Originalet som n. 1.

Om dramat Erik XIV se under n. 5.

Tegnérs samling Smärre dikter utkom s. å. (se ofvan).

Om Ekbom (Ekborn) och hans studier i Växjö (hvarifrån han 1828 dimitterades till Lund) se *denna uppl.* V, s. 699 f. och 703. — I ett senare bref omnämner Tegnér, att det beslutats att E. nu skulle tills vidare stanna i Småland (jfr ock följande bref). I detta bref (af d. 11. 5. 1827) skrifver han rörande ett eventuellt sammanträffande med Beskow: »Jag står i dessa dar just under flyttning och har som knappast bläck och penna för att med några rader kunna tacka dig för ditt sista bref, och beklaga att din resa blifvit uppskjuten så att jag förmodligen ej kan få se dig denna gången i Vexiö. Min resa är så ställd att jag d. 23 bör vara i Grenna, d. 24 på Visingsö och inträffa i Jönköping d. 28 Maj. Kunde du arrangera dig så att vi träffades på någotdera af dessa ställen så vore det roligt att få tala både om K. Erik och mycket annat, samt dessutom få kyssa din Fru — nemligen på handen.» Beskow och Tegnér träffades också i Jönköping, se brefvet n. 22 ofvan.

17. Originalet i släktens ägo, f. n. hos prosten M. Wieselgren, Göteborg.

Wieselgren hade redan som student i Lund blifvit bekant med Tegnér, hvars skaldskap han beundrade. Som kandidat hade han en gång, då han vistades på Löberöd hos grefve J. De la Gardie, å dennes vägnar tillskrifvit Tegnér med inbjudning till Löberöd. I sitt svar — af d. 24. 8. 1822 — skrifver Tegnér bl. a.: »Jag tackar Herr Candidaten på det högsta för brefvet och den vänskap Herr Candidaten deri för mig uttrycker. Ingen ting gläder mig mera än att vara älskad af ungdomen. Det är mig kärt, både som Lärare och Författare: 'Sångarn är ungdomens vän, ungdom och sång äro slägt', heter det någonstädes; och det fägnar mig om det uppväxande slägtet är lika med mig öfvertygadt om denna sanning.»

Wieselgren hade tänkt att aflägga prof för lektorat (i filosofi) vid Växjö gymnasium, men afråddes nu af Tegnér, hvars konsistorienotarie Ahlstrand följ. år utnämndes till platsen.

Om Ekbom se föreg. anm. Grefvinnan Chr. Ch. Cederström, f. Mörner, en vitter och vitterhetsälskande dam, flyttade sannolikt vid denna tid från Växjö till landet (Benestad).

Om Wieselgrens nya bok se ofvan under n. 15 samt hans bref till Tegnér tr. i *Ur Es. Tegnérs papper*, s. 272 f. och 282 ff.

18. Originalet som n. 7.

Tegnérs bref till Kullberg (af d. 25. 3.) om kyrkobyggnadsfrågan i domprosten Lamérs prebende Nöbbeled slutar med orden: »Gör derföre hvad du kan för Gubben.» I brefvet till De la Gardie (nu bland dennes papper i Lunds universitetsbibliotek) af d. 6. 4. s. å. heter det: »DomProsten Lamér har anmodat mig att hos Eders Excellens såsom Ordförande i Beredningen recommendera en sak som han och Nöbbeleds Församling ha emot en Baron Rosen, rörande Kyrkobyggnad på sistnämnde ställe. Jag gör det så mycket heldre som Baron Rosens afsigt väl egenteligen ej är annan än att i det längsta uppskjuta med verkställigheten af en Kyrkobyggnad, allmänt medgifven af Församlingen och hvars nödvändighet är synbar. Det närmare förhållandet af målet upplysa Handlingarna, och jag är öfvertygad att i denna fråga hafva gjort nog när jag derpå fästat Eders Excellences uppmärksamhet.»

F. d. kaptenen frih. O. V. von Rosen innehade Orraryds säteri i Nöbbeleds socken.

Tegnér yttrade sig ofta i bref rätt nedsättande om domprosten Lamér, som varit hans medtäflare till biskopsstolen 1824; men han synes, sedan han flyttat till Växjö, bedömt honom mildare; och nu, när det var fråga om en kyrkobyggnad, tog han ifrigt Lamérs parti. (Ett bref från Tegnér till Lamér i den Nymanska frågan af d. 6. 9. 1824 förvaras i Växjö gymnasii- och stiftsbibliotek.)

Om Hedda Wrangel se ofvan under n. 13.

Om Wachtmeisters se Tegnérs dikt vid deras bröllop *denna uppl.* V, s. 196 och kommentaren.

B. Crusell, som satt musik till bl. a. flere af sångerna i Frithiofs saga (se *denna uppl.* bd IV, s. 538), tonsatte också Fogelleken.

19. Originalet i Kgl. biblioteket.
J. J. Thomæus blef kyrkoherde i Kristianstad följ. år. M. Lundberger utnämndes nu till kyrkoherde i Källstorp och L. Bedinge.

20. Originalet som föreg.
J. P. Wickelgren hade s. å. blifvit kyrkoherde i Önnestad.

21. Originalet i Kgl. biblioteket.
Den bekante bokförläggaren N. M. Lindh i Örebro hade redan en gång förut föreslagit Tegnér att få utgifva en samling af dennes dikter; Tegnér svarade (d. 25. 9. 1822), att han då icke patänkt någon samling af sina skrifter, ehuru några af hans vänner rådt honom därtill; och han tillade — redan då — att, om planen framdeles upptoges, han hoppades »sjelf kunna vara förläggare, hvilket också, efter den lilla erfarenhet jag hunnit förvärfva mig om Svenska Bokhandeln, är, ehuru förenadt med mycket besvär och ledsamheter, det enda radliga för en författare». — Om det nya anbudet se också följ. bref.
Olof Myhrman bistod Tegnér troget vid utgifningen af hans arbeten såsom af deras brefväxling framgår.

22. Originalet som n. 7.
Om Lindhs förslag se föreg. bref. Tegnér skulle nu begifva sig till Skåne, där han bl. a. ämnade hälsa på friherrinnan von Schwerin å Sirköpinge.
För fru Sina Palm, f. Hising, syster till C. P. Hagbergs fru, hade Tegnér under de sista åren i Lund visat mycket intresse (se *denna uppl.* bd. V, brefven till M. von Schwerin och kommentaren därtill). — Vilhelmina (Minna) Gyllengahm (f. 1796) vistades dessa år i det Palmska huset i Lund; i hennes minnesbok hade Tegnér (omkr. år 1825) inskrifvit denna vers:

Blott en lära genom lifvet går
lika sann för kungen som för slafven;
menskohjertat är ett öppet sår
en gång läks det, och dess ärr är — grafven.

23. Tegnér hade i juni—juli vistats i Skåne några veckor (jfr föreg. anm.) och då gästat biskop Faxes i Lund; hans vän Albin Engeström var nu måg i biskopshuset.
Årup ägdes af excellensen grefve H. G. Trolle-Wachtmeister till Trolle-Ljungby, vän till Berzelius och själf sysselsatt med kemiska studier. Ulla var hans dotter (i 1. giftet), f. 1807 (gift Barnekow 1831). J. H. Thomander vistades i huset som informator; han var något skelögd.
Stensnäs ägdes af den fint bildade och gästfrie J. H. Winberg, kommerserad m. m.
Sara (Hertz) var Tegnérs systerdotter.

Anette Hofverberg, en ung prästdotter, vistades i biskopshuset, som också den lilla Mina Kinberg, dotter till de nedan under n. 25 omtalade, då synes ha gästat.

Om Nils Trolle och Tegnérs dikt öfver honom se ofvan kommentaren till s. 20 samt brefvet n. 25.

Biskopinnan Helena Faxe, f. Billberg (från Bleking, jfr om detta landskaps skönhet nyss citerade bref n. 25), hade omfattat Tegnér och hans familj med det största intresse (jfr Dikterna till henne och kommentarerna därtill i *denna uppl.* bd. III och V). Efter sin flyttning från Lund skref Tegnér följande tre bref till henne, hvarur utdrag här må införas (då de uteglömts i förra bandet):

Tufvan d. 29 Maj 1826.

När man har så mycket att tacka för som jag, borde man åtminstone ha bättre om tid än som hittills blifvit mig förunnad efter min *upphöjelse* till Smålänning. Mångårig vänskap för mig och de mina, en moders ömma vishet, och en systers öppna förtrolighet, ett umgänge så okonstladt och gladt att man ej rätt värderar det innan man saknar det, ett öfverseende som stärkte den svage och hejdade den öfverbrusande — detta är allt saker som väl kunde förtjena en annan tacksägelse än jag här, stundeligen belägrad af prester och andra Scholgossar, har tillfälle att aflägga. Skrif emedlertid denna uraktlåtenhet på tillfällighetens, icke på mitt hjertas räkning. Var tvertom öfvertygad att *det*, så länge det ännu klappar, gömmer minnet af en godhet, en tillgifvenhet som utgör icke blott mitt lifs glädje, utan äfven mitt lifs ära. Denna och några få andra personers hågkomst är den rikedom jag samlat under mitt 27 åriga vistande i Lund, och den jag hoppas ingen skall betaga mig. Jag vill *svepas* deri när jag en gång ligger i min graf: det skall bli den skönaste inscriptionen på plåten som pryder min likkista. Ack! ett namn berömdt i dag, och i morgon förgätet eller smädadt är litet för ögonblicket, och intet för framtiden: men goda menniskors tillgifvenhet *balsamerar* hjertat och bevarar det för förruttnelse, så vidt annars ett poëtiskt, ett hysteriskt, ett misskändt hjerta *kan* bevaras derföre. Det är möjligt att *jag* missförstått mångas: men säkert är det att mitt blifvit missförstådt, helst af dem för hvilka jag öppnadt det, af dem som lättast kunnat och bordt fatta det: men jag är både glad och högmodig att jag bibehållit och framdeles hoppas att bibehålla Biskopinnan Faxes tillgifvenhet och förtroende. Svik mig icke i detta hopp: jag tål ej *flere* förluster i det afseendet.

Anna har förmodeligen skrifvit om våra obetydliga reseäfventyr och de triviala öden som sedermera mött oss i detta *främmande* land. Dock är det egenteligen menniskorna som äro och bli mig främmande: landet är rätt vackert, och dermed har jag, som en älskare af det vackra i allmänhet, snart gjort förtrolig bekantskap. Tufvan i synnerhet ligger rätt väl emellan ett par sjöar, af hvilka den ena i synnerhet är lyrisk, full af vikar och allehanda digressioner, ett litet Pindariskt Ode med klippor och löfskog i marginalen. Jag kan här hela sommarn när som helst fira *Löfhyddones* högtid; ty hvart jag vänder mig sta björk och al, och bok och ek, som ett gladt *närvarande* för mina ögon: på

längre afstånd är furuskogen, ett mörkt och allvarsamt *tillkommande*. Vägen mellan staden och hit går genom en park, som kanske finnes vackrare i Blekingen, men för öfrigt ingenstädes i södra Sverge. Var endast god och kom hit och se en gång om jag ljuger. Ack! den dagen skulle bli mig och de mina en glädjedag. Hur går det med Stockholmsresan? Jag hoppas den måtte ske i nästa månad. Låt mig endast veta derom postdagen förut: jag skall om så fordras lysa messfall öfver hela Stiftet för att kunna vara hemma de dagarna . . .

De enda hyggliga Fruntimmer jag hittills sett i Småland äro de jag förde med mig från Skåne — nemligen i porträtt. De hänga nu, som husgudar, öfver min soffa. Öfver dem befinner sig Göthe, en gammal Fruntimmersvän, som de fleste Poëter, de må i öfrigt vara stora eller små. Han kom *hel* hit: men på väggen har han *spruckit*, förmodligen af artighet, för att ej vara bättre än kamraterna. Bland mycket annat som jag här kommer att sakna, jemförelsevis med Lund, är i synnerhet Fruntimmersumgänge. Inga vackra röster, inga vackra ansigten, inga vackra själar. Jag blir en Eremit midt i den folkrika ödemarken. Ty att jag skulle vänta mig någon glädje af det tvåbenta djurslägte som här kallas för Karlar, det förstås af sig sjelf ej låter tänka sig.

Jag hade ännu tusende saker att skrifva om, tusen anledningar till saknad att upprepa; ty när hjertat börjar att utgjuta sig, flödar det som Nilens källor. Men tiden räcker icke till och jag måste åter i Scholan, dit jag nu blifvit satt på gamla dagar. Anse derföre detta bref endast som en inledning och tillåt mig att framdeles få något omständligare yttra mig öfver min egen belägenhet och de menniskor som här omgifva mig. Får jag emedlertid hoppas om också blott två eller tre rader från den kära handen, så uppmuntrar det mig mycket. Tro icke att jag är svår att skrifva till: jag misskänner aldrig hjertats språk. Ju enklare det är, ju bättre: *guld* behöfver ingen infattning . . .

Varberg d. 11 Juli 1826.

Sedan månadens början är jag här i Varberg och insaltas som en sill i skärgården. Stället är tråkigt, badgästerna likaledes, tiden lång. Under sådana omständigheter tänker man med dubbel saknad på fordna vänner, och är glad att ett ögonblick kunna göra sig påmint hos dem. Bland vänner tänker jag först på de Skånska, och bland dessa först på Cousin, åtminstone då frågan är om Fruntimmer. Jag har dessutom ett dyrbart, ett vänskapsfullt bref att tacka för, utom så mycket annat. Tillåt mig derföre att ännu en gång få föreställa mig att jag är på en af de gamla, goda förmiddagsvisiterna, sitter i Cousins soffa och pratar bort en mulen stund.

Hvad Vexiö angår så har jag derom föga annat att säga än hvad jag redan skrifvit till flere af mina bekanta. Jag finner det alldeles som jag väntat det och kan således ej klaga att jag blifvit narrad på mina förhoppningar. Jag tänker att jag der skall finna mitt lif drägeligt nog, och detta är det högsta *jag* åtminstone kan begära af menskliga lifvet. De stora anspråkens tid är längesedan förbi, och man vinner

i allmänhet på att fordra litet. Bär man dessutom sin fiende inom sig i ett retligt lynne, så kan det vara likgiltigt hvarifrån retspetorna komma: de växa öfverallt, och hur man flyttar flyttar man alltid till dem, nemligen innan man företar den långa flyttningen. Jag har dessutom varit mycket sysselsatt allt sen jag kom till Småland och föga haft tid att filosofera öfver min förändrade belägenhet. Mot ledsnad i vanlig och trivial bemärkelse har jag i allt fall 2:ne bepröfvade läkemedel: gamla böcker och gamla minnen. Bland böcker räknar jag äfven den *gröna* boken[1], som dock nu på en tid måst hvila — — —.

Trakten häromkring är den rysligaste jag sett, det är Svea Rikes sanddosa. Så långt ögat kan se, icke ett träd, icke en buske, och helst under denna långvariga torkan knappast en grön fläck. Varbergs bad äro verkeligen att förlikna med Moses som gjorde sina under i öcknen. Men det lär vara med fula ställen som med fula Fruntimmer: de äro nyttiga för helsan. Likväl, hvad mig angår, så ehuru jag badar tvenne gånger om dagen, har jag hittills ej deraf märkt någon annan verkan än den att jag blifvit ren, som visserligen också är en fördel. I början när jag kom hit drack jag, för att göra insaltningen complett, äfven saltpyrmonter. Men deraf fann jag mig icke väl, jag kände mig full och yr i hufvudet hela förmiddagen. Att vara full af *vatten* är stridande emot min ambition . . . För öfrigt lefver jag här så godt jag kan. Staden har icke mindre än 3 trädgårdar, paradis planterade på rödsand, och hvardera nästan så stor som Jacobs kammare i tornet[2]. Till alla dessa har jag skaffat mig fritt tillträde. Dessutom rider jag eller också vandrar i öcknen. Jag hämtar mat från värdshuset och äter ensam: men det är vissa saker som det är mot naturen att göra på en man hand, och dertill hör äfven äta; men nöden har ingen lag. För öfrigt är här dyrt: när jag räknar allt kan jag med dräng ej lefva här någon dag under 8 à 9 rdr. Det enda som här kostar ingen ting är skrifsand; ty den blåser in genom både dörrar och fönster gratis. — — —

Anna dricker nu brunn vid Evedal. Gud gifve att både brunns- och maskkur måtte gå väl. Jag är icke utan oro i detta afseende.

Papperet slutar och klockan slår 12 på min förmiddagsvisit. Jag hinner således blott innesluta många hjertliga helsningar till Faxe, Jacob och öfriga familjen . . . Jag blir här till d. 26 el. 27. Tänk, om tillfälle gifves, någon gång emedlertid på Profeten i öcknen, på

Tegnér.

P. S. Helgonabacken eller rättare *Gerda*, stackars flicka, ligger hos Brinkman, utan att det likväl skadar hennes reputation som flicka. Jag erkänner att jag ej gerna ville se henne ute i verlden innan hon blir fullklädd: och Gud vet när det sker. Hvad de öfriga poëmerna angår så har jag glömt dem hemma: men om det gör Cousine ett nöje så skall jag skicka dem från Tufvan. — — —

---

[1] Tegnérs stora pappask i bokform för koncepten till hans dikter.

[2] En tornartad byggnad i den gamla, sedan rifna biskopsgården vid Kraftstorget.

Tufvan d. 11 December 1826.

Min älskade Cousin!

Bland de många förebråelser jag har att göra mig, synnerligast för hvad jag *uraktlåtit* mot Damer, måste jag äfven räkna min försummelse att så länge ha dröjt med att skrifva till den bästa af alla mina Cousiner. Jag hade likväl ofta föresatt mig det; men goda föresatser komma sällan till verkställighet, helst hos Biskopar. Sedan Juli månad, då jag reste från det bedröfliga och förtorkade Varberg, har jag dels varit sjuk, till välförtjent straff för min enfaldighet att vilja försöka någon slags vattenkur, dels alltjemt fört en kringstrykande och orolig lefnad. I Stockholm satt jag dels i Commitén, dels till bords dagarna igenom (och af dessa Sessioner voro de sistnämde nyttigast). Sedan jag ändteligen kommit hem har jag för det mesta bott antingen i Scholdammet eller i Consistoriioset. Under all denna tid har jag likväl mångfaldiga gånger tänkt mig tillbaka till Lund i Cousins glada och oförgätliga sällskap; men tyvärr har det alltid stadnat vid tanken, och icke en gång kommit till ett bref. Äfven nu har jag egenteligen ingen ting annat att säga än det gamla, aldrig nog sagda, om en innerlig vänskap och tillgifvenhet, ingen annan afsigt att uppfylla än den att göra mig påmint hos en ömt saknad och värderad vän.

Beträffande min Stockholmsresa så är föga märkvärdigt att berätta. När jag sagt att under de 7 vickor jag var der jag var på några och fyrtio kalas, till större delen hos menniskor som voro äfven så främmande för mig som jag för dem, och hvilka följakteligen ej på något sätt kunde interessera mig, så har jag med det samma sagt det hufvudsakligaste. Mat och complimenter får jag i öfverflöd hvart jag kommer. Den förstnämda är ofta skadlig för min mage, och min själ vämjes vid de sednare. Hvad Commiténs öfverläggningar angår, så kunna de icke interessera Cousin. Jag föreslog väl att vi skulle inkalla Fruntimmer deri, emedan de bäst förstå hvad som hörer till *barnaskapet*; men det blef icke antaget...

Af Stockholmsbekanta kan jag helsa från flere. Först President Billberg som var så god och drack Brorskål med mig på ett kalas, hvilket af hjertat fägnade mig, icke för Presidenten utan för Systerns skull... Vidare kan jag helsa från Hagberg. Han är sig lik, from och god och hjertlig. Men i Commitén spelte han en svag rol, och uppbar endast släpet åt Wallin. Agardh har förmodligen i detta fall lemnat interessanta underrättelser. Med Wallin sjelf såsom Principal stämde jag ej väl öfverens; icke derföre att vi se nästan allting olika; (ty jag vet ingen med hvilken jag i allt hufvudsakligt tänker så olika som med Geijer, men också ingen som jag, detta oaktadt, mer både värderar och älskar:) utan derföre att han saknar, så Dalkarl han affecterar att vara, all slags öppenhet och franchise, och tvingar mig, som är ett fromt barn, att mot min vilja förakta den jag gerna ville, icke blott beundra, utan äfven älska. Ordspråket säger att två Store ej gerna rymmas i en påse: men detta gäller icke om oss; ty Wallins genialiska öfverlägsenhet har jag aldrig tvekat att erkänna, ehuru jag icke böjer knä för Baal, som Hagberg. Men en man utan öppen redlighet, liksom

en qvinna utan lättrörd känslighet, kan jag i längden ej tåla, ehuru jag tyvärr stundom måste beundra den förra och bli kär i den sednare: men det har en öfvergång, och lemnar liknöjdhet, om icke förakt, qvar på botten af hjertat . . .

Papperet slutar förr än jag ville. Lycka till Julen, lycka till Nyåret, lycka till många år efter detta, som för mig varit det olyckligaste emedan det fört mig ifrån älskade Vänner. Men i April eller Maj hoppas jag få se om Er ännu en gång. Helsa hela Familjen och tänk någon gång på en

stackars vän

Tegnér.

24. Originalet som n. 19.

25. Dikten öfver Nils Trolle ofvan s. 20 ff. Jfr ock n. 23 och kommentaren därtill.

C. G. Schönbeck var nu lasarettsläkare i Lund.

J. H. Kinnberg, nu kyrkoherde i Grönby, var gift med biskopinnan Faxes släkting Margrete Lovisa Schlyter.

Brefvet har ett postskript af biskopinnan med uppdrag att köpa något tyg. Hon tillägger en önskan om att biskopinnan Faxe icke måtte besväras af drottningens besök. »Vår höga Gäst har ej besvärat oss det minsta.» — Nu skulle Tegnér snart resa till Värmland och följdes då af Sara Hertz.

26. Om de i detta bref nämnda släktingarna se E. WRANGEL, *Tegnérska släktminnen och ungdomsbilder.* Svågern B. Myhrman bodde nu på Björkborn i Karlskoga. Assessor E. Odhelius var en bland samtidens mest betydande läkare i västra Sverige.

Gamla fru Myhrman medföljde nu sin måg till Östrabo, där hon bosatte sig för några år.

»Mormor», som prosten Lidéns barn kallade henne, var Tegnérs åldriga moder; till henne hade han på nyåret s. å. (den 21. 1.) skrifvit ett bref, hvarur här må anföras följande: »Jag beder till Gud att han måtte förlänga Mammas lifstid så att jag ännu en gång måtte få se och omfamna min gamla goda Mor. Hade icke sjukdom hindrat mig sistledne Augusti så hade jag visserligen kommit till Vermland; men nu var jag nödsakad att för Commiténs skuld resa directe till Stockholm, dit jag ändå kom 14 dagar sednare än jag bordt. — Denna resa kostade mig väl egenteligen inga pengar; ty utan det att jag bodde fritt hos O. Myhrman och alla dar var bortbjuden, så hade jag 6 rdr om dagen och skjuts för 5 hästar. Men dels kostade de ständiga kalaserna på helsan, dels hade jag äfven mycket arbete, då vi alla dar hade sammanträden både för och eftermiddag, och liten tillfridställelse då egenteligen ingen ting blef afgjordt och pluraliteten hänger fast vid det gamla, huru odugligt och förruttnadt det må vara. Nästa September skola vi troligtvis åter sammanträda; men om jag blott får vara frisk hoppas jag då kunna göra mig ledig så att jag kan taga uppvägen om Vermland och ännu en gång få se slägtingar och vänner. Visserligen vore det då äfven en glädje om Anna och barnen kunde komma med; men

dels blefve resan härigenom mycket dyr, dels vore de nödsakade att resa ner på egen hand, då jag naturligtvis ej kunde ta dem med mig åt Stockholm.

Här i Småland finna vi oss efter omständigheterna. Stället som vi bo på är vackert om sommaren, men kallt om vintern. För Anna är det äfven besvärligt genom afståndet från staden, hvarifrån likväl allt måste köpas, ty vi ha hvarken ladugård eller åkerbruk. Dyrt är här också i år allting: blott mjölk kostar omkring 15 rdr i månaden, och till utsäde och brödföda måste jag köpa säd efter 18 rdr Tunnan. I vår sommar [sic!] måste jag äfven inköpa kor, dragare, åkerredskap o. s. v. Ty ehuru jag ej ämnar bruka mera än Biskopsgården sjelf, kan jag dock icke hoppas i år få mera än halfva min ladugård uppsatt. I anledning häraf får jag be Mamma vara god uträtta en commission hos Lidén. Jag behöfver ett par hästar dels till arbete, som dock blir obetydligt, då det mesta måste göras af oxar, dels äfven för mina resor i Stiftet under sommaren. Jag ville derföre ha ett par Norrbaggar, ej för små, unga, felfria och lika: färgen är mig likgiltig endast de icke äro svarta, ty det har jag aldrig kunnat tåla. Som nu Lidén bor i rätta hästbytarebygden hoppas jag han utan svårighet kan skaffa mig ett par sådana i Juni månad, ty förr kan jag icke föda dem, helst Biskopinnan Mörner lär äta opp allt vårfoder sjelf. Denna affär kan äfven bli en anledning för Lidén och mig att upplifva vår länge afbrutna brefvexling. På förhand kunde han underrätta mig hvad ett par dylika djur ungefärligen kunde kosta.

Beträffande åter mig sjelf så har jag mycket att göra med mitt Embete, helst detta, liksom Carlstad Stift, genom en slapp och sömnig styrelse är alldeles desorganiseradt och presterskapet fullt af okunnighet och svinaktighet. Scholverket är också förfallet. Jag gör hvad jag kan för att få något skick på beggedera, men uträttar visserligen föga, och ådrar mig mycken oro och mycken ovänskap; men så länge man ej är lastgammal måste man sköta sin tjenst så godt man förmår, för att med något skäl kunna hvila på ålderdomen.» —

På uppvägen till Värmland hade Tegnér besökt Skara och där gästat sin gamle vän lektor Is. Kullberg. I ett bref till honom af d. 1. 10. 1827 heter det: »Tillåt mig, att ehuru sent, af uppriktigaste hjerta få tacka dig för all vänskap och broderlighet som af dig och din Fru visades mig i Skara. Det borde skett långt för detta, men under resan, hvarifrån jag nyss är återkommen, var föga tillfälle till någon brefvexling. Emedlertid har jag hvarken under denna resan, och kan ej heller under den längre resan genom lifvet förgäta din trogna och hjertliga välvilja emot mig. Det skulle derföre ha varit mig dubbelt kärt att på återvägen få se dig ännu en gång; men dels blef jag öfver förmodan uppehållen i Carlskoga Bergslag, hos min sjuka Svåger, Bergmästaren, som troligtvis ej har mycket qvar af sin jordiska vandring, dels ville min Svärmor träffa några slägtingar som hon har i Askersund, hvarigenom det blef nödvändigt att taga östra vägen.»

27. Originalet som n. 13.

Den unge Jules von Schwerin, som nu aflagt officersexamen vid

Karlberg (»blankstöfvelsvägen»), började sedan sina juridiska studier i Lund, där han omhändertogs af professor B. M. Bolmeer.

28. Originalet i arkivet å Ericsberg.

Generalpostdirektören frih. Carpelan hade låtit i brons utföra en porträttmedaljong af Tegnér och hade infattat ett exemplar däraf i prydlig ram för biskopinnans räkning. Han skref till Tegnér om detta porträtt: »Medaljongen är väl icke så alldeles lik sitt original — och hvad är det väl som är likt Tegnér? — Men samma reformerta skola likväl erkänna att den *föreställer* dig.» [E. T.]

Christofer Tegnér bodde nu i Lund hos postmästaren Sommelius hvars fru Margarete, f. Abrahamsson — som bar smeknamnet »mamma Meli» — tog sig mycket vänligt af honom. I flera bref tackar Tegnér henne därför. Dessa bref handla annars till stor del om postmästeriet i Lund. Den 31. 3. 1828 skref han från Stockholm:

»Baron Carpelan, som under sin resa legat sjuk i Östergöthland, är i dessa dagar återkommen; och jag har talt med honom å nyo om Herrskapets angelägenhet. Han vill visserligen göra allt hvad han kan: men det är inte så mycket som det borde vara i sådana frågor, sedan Kungen vid dylika beställningar börjat att i allmänhet föredraga Militairer. Carpelan tillstyrker emedlertid, hvad han äfven lär ha nämnt i Lund, att Sommelius, ju förr ju heldre, begär tjenstledighet som vid hans ålder ej kan nekas. Carpelan tror då att han skall kunna skaffa förordnande för sonen, hvilket kunde vara ett steg att framdeles få tjensten; men om detta begärdes genast så är det mer än troligt att det misslyckades. Emedlertid finge man se omständigheterna an och försöka att småningom bereda målet. Skulle man inse att detta ej vill lyckas, återstår ändå alltid att söka accord, hvilket jag för min del från början ansett för det säkraste.

Detta är den enda plan vi kunnat uppgöra; men jag ber Cousine vara försäkrad derom att Baron Carpelan liksom jag uppriktigt önska familjens bästa, ehuru medlen dertill möjligtvis ej torde bli alldeles de föreslagna.»

Gustaf Sommelius — sedan bekant som en mycket duglig skolman af gammaldags barskhet (rektor för Lunds katedralskola) — fick verkligen förordnande för fadern och detta upprepades också, ehuru G. S. genom sitt beteende mot publiken framkallat klagomål. I ett bref af d. 1. 12. 1829 skrifver Tegnér följande (t. f. postchef var då statssekreteraren C. D. Skogman): »Jag har måst lofva Skogman att låta Gustaf veta det han måste ta sig till vara för ohöflighet och snäsor till hvem som helst och att härnäst några klagomål förspörjas han ovillkorligen förlorar förordnandet. Var god och allvarligen säg honom detta. Att han skulle kunna få tjensten efter sin far är, som jag alltid sagt, otroligt.»

29. Om Agardhs uppfostringshandlingar se ofvan under n. 14. — Om de tyska skolorna m. m. se Agardhs bref till Tegnér, tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* n. 282 ff. — Agardh fogade sig i Tegnérs önskan och

infann sig vid Uppfostringskommitténs sammanträde i januari 1828; han gjorde då sällskap med Tegnér till Stockholm.

30. Den framstående teologen professor Ahlman, som Tegnér alltmera lärde värdera, hade till honom vid besöket i Lund på sommaren s. å. öfverlämnat sin recension af B. J. Bergqvists arbete Förnuft och uppenbarelse I (1826), hvilken recension nu skulle tryckas i första häftet af Theologisk Quartalskrift.

31. Om Agardhs deltagande i kommitténs senare sammanträden och resa med Tegnér till Stockholm se ofvan under n. 29. — Efter framkomsten till Stockholm d. 20. 1. 1828 skref Tegnér en biljett till C. G. von Brinkman af följande lydelse: »Jag kom kl:n 11 i dag förmiddag och sökte dig strax efter 3 men fann hvarken dig eller någon af ditt folk hemma. Jag hade allehanda att tala med dig, men kan förmodligen ej träffa dig i dag, då du lär vara ute på Courtoisié der man ej kan uppsöka dig, emedan den är spridd öfver hela staden och i alla fyra Riksstånden. I morgon är jag hemma till kl:n 10 och bor (infamt) i StadsMajor Wiborns hus, midt emot Dufvan, ingången i Gråmunks Gränd, till venster från WesterLångGatan en trappa upp.»

32. Originalet som n. 13.
Om J. V. Tullberg se ofvan under n. 13. Han fick sedan missiv till Växjö, jfr nedan under n. 45.
Gamla friherrinnan E. M. von Schwerin, f. Lagerbring, hade aflidit d. 22. 4. s. å. Friherrinnan Charlotte Åkerhielm, f. af Ugglas — »Ängeln» — hade aflidit d. 7 i samma månad. Tegnérs vers öfver den förra se ofvan s. 27, dikten öfver den senare s. 22 f.

34. Om Uppfostringskommitténs arbeten se vidare Agardhs under n. 29 ofvan citerade bref till Tegnér.
Agardhs slutbetänkande är tryckt i nämnda kommittés Betänkande Bil. 2. Inledningen af Hartmansdorff samt afdelningarna om Folk- och Elementarskolorna trycktes först i själfva Betänkandet. [E. T.]
Domprosten i Växjö Lamér (se ofvan under n. 18) hade aflidit i febr. s. å. Heurlin utnämndes till domprost d. 28. 3. 1829.

35. Originalet skall numera vara förstördt.
I jubelfestuppl. voro abiturienterna från Växjö blott betecknade med bokstäfver, namnen äro här rekonstruerade efter notisen i Vexiö Stiftstidningar samt A. H. Lundin, *Småländska nationen i Lund*, till hvilket arbete för (de flesta) personernas biografier må hänvisas. C. J. Ek blef sedan professor (i latin) och inspektor för nationen.
A. O. Lindfors, som hört till Tegnérs ungdomsvänner, men sedan stod honom mera fjärran, var medlem i Uppfostringskommittén, där han kämpade på den konservativa sidan, liksom Hartmansdorff och Järta. Rörande den sistnämnde hade Tegnér d. 29. 1. 1828 skrifvit till sin hustru: »Sedan Järta kommit in i kommittén är ingen fred

att vänta. Han är helt och hållet polemisk, och det gamla systemet, som förut låg under, har i honom funnit en ganska god advokat. Jag kan ej undandraga mig, så fredlig jag är, att strida mot honom ... Jag har åtminstone en bättre sak att försvara. Men jag har mycken aktning för hans talang och mycket förakt för hans principer. Det är rätt svårt att finna medelvägen.» [E. T.]

Lindfors' svar tr. i *Ur Es. Tegnérs papper*, s. 295 ff.

36. Originalet som n. 1.

Den åsyftade tidningen var Heimdall, där verkligen »Jätten Finn» följande år trycktes, liksom några af Tegnérs smådikter (se ofvan).

37. Originalet i det Tegnérska privatarkivet i Lund.

»General Sparre» var sannolikt den bekante fortifikatören frih. B. E. Franc-Sparre, hvars fru var tyska. Kammarherre C. J. Croneborg, som varit chargé d'affaires i Wien, hade där gift sig med baronessan Barbara von Geymüller. Om Mathilda Montgomery jfr ofvan flerstädes samt bref n. 39.

Utdrag ur andra bref till hustrun från dessa års Stockholmsvistelse äro publicerade af Elof Tegnér i *Från farfarsfars och farfars tid*, s. 256 f., 267, 324 ff. (o. flerst.).

Till A. G. Ahlstrand hade Tegnér ett par dagar förut (d. 26. 12.) skrifvit: »Om Riksdagen lönar ej mödan att skrifva. De som dermed äro missnöjda äro 2, nemligen 1:o Konungen, 2:o Folket, alla Riksdagsmänner utan undantag inberäknade i det sistnämnda. Jag har lust att se hvem som härnäst skall tvinga mig att besöka detta Nationalspektakel.»

38. Originalet som n. 37.

Tegnér bodde under riksdagen tillsammans med Heurlin i assessor Oldes hus i Salviigränd; jfr nedan under n. 56 och brefvet till fru Olde ofvan n. 61 samt Elof Tegnér, *Från farfarsfars och farfars tid*, s. 326 f.

Med hofmedicus C. J. Ekström (1830 adlad Ekströmer) hade Tegnér knutit vänskapsband och brefväxlade också sedan med honom. Ett bref af d. 11. 7. 1830 visar, att E. också försträckte Tegnér penningar; om denna affär handlar också ett annat bref (förvaradt i Kgl. biblioteket) af d. 22. 10. s. å., Tegnér tackar då för välvilligt anstånd med betalningen af större delen af skuldsummans belopp.

Gustaf = svågern G. Myhrman, se n. 33. Till vänskapskretsen hörde hofmarskalken frih. Gustaf Ridderstolpe och frih. Henning Wrangel, make till den ofvan under n. 13 omtalade musikaliska Hedda W.

»Smärre samlade Dikter» hade nyss utkommit och däraf nedsände Tegnér nu ett exemplar. Några dagar förut hade han skrifvit till hustrun: »Gud gifve att man måtte köpa den flitigt, ty upplagan kostar mig 2,000 rdr rgs, och om försäljningen ej går friskt, så blir min förlust blott i räntor känbar. Olof hoppas likväl det bästa, emedan 100 exemplar voro sålda till middagen; men jag fruktar med skäl, att man icke köper den sedan man börjat läsa derpå.» [E. T.]

39. Originalet i arkivet på Segersjö.
Om Tegnérs förhållande till grefvinnan Mathilda Montgomery se ROBERT MONTGOMERY-CEDERHIELM, *Mathilda Orozco* (1919) s. 58 ff., där n. 39 och 42 äro aftryckta.
»Elden» hade (liksom sannolikt »Florentinaren») tonsatts af frih. C. C:son Rappe. [E. T.]
Om musiken till Fogelleken se ELOF TEGNÉR, *Från farfarsfars och farfars tid* s. 325.

40. Originalet som n. 7.
Brinkman lät nu under Tegnérs Stockholmsvistelse denne läsa sina metriska, d. v. s. efter antiken bildade verser, se E. WRANGEL, *Brinkman och Tegnér* s. 220.
Den unga grefvinnan Henr. Ch. Gyldenstolpe, dotter till den af Brinkman högt värderade grefvinnan Hedv. Ch. von Essen, f. von Krassow, hade två dagar förut aflidit och Brinkman hade anmodat Tegnér att skrifva en dikt öfver henne.
Biskop Fredr. Plum utgaf sedan 1819 i en följd häften »Efterretninger om den udenlandske nyere theologiske og pastorale Literatur».
Åtskilliga mindre biljetter af Tegnérs hand från riksdagstiden, särdeles från detta år, äro bevarade. Utom till Brinkman har utg. sett sådana till Beskow (i Sv. akademiens arkiv), till Hartmansdorff (i Riksarkivet), till O. Nordenfeldt (i Segersjö arkiv), till C. F. Dahlgren (i Kgl. biblioteket) etc. Ett par till grefvinnan af Ugglas omtalas nedan under n. 47.

41. Augusta Billow blef gift med L. Meurling, bankkamrerare i Västerås. Se vidare E. WRANGEL, *Rämen och Tegnérminnet* s. 222 ff. Om syster Hanna (Jeanna) Billow se vidare under n. 55.
Tegnérs svåger kapten Johan Myhrman var nu disponent på Rämen. Ur ett bref till honom af d. 18. 6. 1830 äro några rader citerade i nyss nämnda arbete s. 224 och 228. Om Alrik Myhrman se ibid. 197.

42. Originalet som n. 39.

43. Originalet som n. 37.
»Molla», ett inom familjen vanligt smeknamn = Mor lilla.
Om riddarhusoppositionen och Tegnérs ofvan s. 34 ff. meddelade dikt se E. WRANGEL, *Oppositionstalarne*, tr. i *Liber librariorum. Bokhandlarnes bok* I, 1919, där äfven utdrag ur ett par andra bref till hustrun meddelas äfvensom notiser om Fr. Boije, Hamilton etc. Jfr också kommentaren ofvan till s. 34.
»Puttorna» kallades smeksamt döttrarna i det Tegnérska hemmet (också »Tito» och »Ito»).
Det af Tegnér uppsatta Betänkandet öfver grefve Hamiltons motion, som väckte oviljan på riddarhuset, skickade han d. 3. 3. s. å. till Växjö under A. G. Ahlstrands adress. Han skref i det bilagda brefvet: »Det har här väckt uppseende och skaffat mig både vänner och ovänner. Motionen var skandalös.» Den 17 s. m. skickade han till Ahlstrand

12 ex. af Betänkandet »att utdelas i Contracterna»; han tillägger i det åtföljande brefvet: »I anledning af debatterna däröfver på Riddarhuset, kända genom Riksdagstidningen och Dagligt Allehanda, har en lika poëtisk Commentarius utkommit hvaraf en afskrift i dag går till Hagelberg.»

44. Originalet som n. 37.
Se föreg. anm. I där nämnda uppsats anföras åtskilliga aktstycken belysande polemiken med riddarhusoppositionen.
Lektor S. Elmgren, sedan domprost i Växjö, g. m. Christina Rogberg; de synas nu ha förlorat ett barn.

45. Originalet som n. 13.
Om Heurlins utnämning till domprost, se ofvan under n. 34.
Om J. V. Tullberg, se ofvan under n. 13 och 32. Tegnér kunde nu genom Heurlin uppfylla herrskapet von Schwerins önskan att få Tullberg missiverad till Växjö stift.
Om riddarhusoppositionen se ofvan under n. 43.
B. M. Bolmeer var nu riksdagsman för Lunds stift.

46. Om stadskassören G. Sjöström, Agardhs svåger, se E. Wrangel, *Gamla studentminnen från Lund* s. 195. Han sökte nu en plats i Jönköping (som landskamrerare), hvilken han icke fick. De personer, till hvilka Tegnér vände sig på Agardhs begäran att söka utverka denna befordran, voro statssekreteraren M. Danckwardt och presidenten i kammarrätten S. Löfvensköld.
Kansliradet N. M. af Tannström blef nu kanslerssekreterare för Lunds universitet. J. F. af Lundblad önskades ju till denna plats af vännerna Tegnér och Agardh. J. E. Rydqvist, utgifvare af tidskriften Heimdall, var nu amanuens vid Svenska akdemien (ordboksarbetet). Sven Rydberg, e. o. adjunkt vid Lunds universitet, blef icke bibliotekarie (efter Lidbeck); platsen upprätthölls t. v. af vice bibliotekarien P. Wieselgren. Om F. W. Ekenstam, som ansågs ha lönetursrätt vid Lunds universitet, se ofvan under n. 12.
Karlstads stift var nu ledigt efter O. Bjurbäck. J. J. Hedrén blef dennes efterträdare.
J. P. Wåhlin blef kyrkoherde i V. Vingåker 1830 (ej i Jämshög).
N. Lindgren, som varit primus vid föregående promotion, nu e. o. adjunkt i historia, blef sedan lektor i Växjö.
Agardh hade i n. 9—23 af Lunds Veckoblad 1829 låtit införa en serie artiklar om spannmålshandeln. [E. T.]
Christofer Tegnér försvarade s. å. under Agardh dennes afhandling »Granskning af statsekonomiens grundläror».

47. Originalet i det Brinkmanska arkivet å Trolle-Ljungby.
I denna samling har jag påträffat några tidigare bref från Tegnér till »lilla grefvinnan», såsom ett längre (af d. 18. 9. 1823) med tack för »de få men sköna ögonblick» hon skänkte honom under sista besöket i Stockholm (brefvet inneslöts i ett bref till Brinkman tr. i *denna*

uppl. bd. IV s 311 ff.; se yttrandet s 314) samt ett par biljetter af 1826 och 1829. I den senast åsyftade (af d. 10. 4. 1829) klagar Tegnér öfver att han måste hålla sig inne för frossbrytningar, »som äro den Stockholmska vårens Lärkor», och han tillägger: »Att jag icke får andas en Vårluft med goda 12 Graders köld bryr mig föga; men att jag på en half evighet icke fått eller kanske får se Grefvinnan oroar mig mera.»

Alexander Dumas d. ä:s skådespel »Henri III et sa cour» var det första romantiska drama, som blef antaget till spelning i Paris (1829).

»Något af Stambokslitteraturen» sannolikt af sådant slag som ofvan s. 38 ff. meddelade stycken.

48. Originalet som n. 13.

Tegnér befann sig nu i Skåne i anledning af magisterpromotionen i Lund (se ofvan s. 41 och kommentaren därtill).

Om Tullberg se ofvan under n. 45. Friherrinnan von Schwerins dotter Ebba blef (1832) gift med statssekreteraren D. von Schulzenheim. Tegnér blef kommendör d. 31. 8. s. å. (1829). Till sin hustru skref han en gång om denna sak: »Om jag är Commendör eller Riddare frågar väl både samtid och efterverld lika litet efter som jag sjelf. I brist på någon bättre, hjelper jag mig nogsamt fram med min egen stjerna, den der lyser nästan så godt som Faxes och Wallenbergs.» [E. T.]

49. Detta liksom andra bref till kyrkoherden och konsistorialrådet Mohnike i Stralsund, öfversättare af flera Tegnérs dikter och prosaskrifter, finnes i Tegnérsamlingen i Lund i afskrift af Disa Tegnérs hand. (Stafningen här på några ställen normaliserad efter Tegnérs vanliga stafsätt denna tid.)

Planen att utge en samling af Tegnérs dikter i Tyskland kom nu icke till utförande; först 1835—1837 utgafs en sådan öfversättning i två band af Meyerhoff. [E. T.]

Mohnike hade s. å. utgifvit en till A. Manzoni, K. A. Nicander och Es. Tegnér dedicerad samling »Napoleon. Stimmen aus dem Norden und Süden.» — De år 1827 utgifna »Zwei Reden» voro talet vid de akademiska föreläsningarnas slut samt i Jönköpings skola 1825. Flera andra af Tegnérs skoltal utgåfvos sedan i öfversättning af Mohnike. Jfr Mohnikes bref till Tegnér tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 300 ff.

50. Originalet som n. 37.

Tegnérs systerdotter Sara Hertz var nu förlofvad med konsistorienotarien S. G. Mellin (de gifte sig 1830; se nedan under n. 64).

Mina var Franzéns andra dotter, nu gift Vult von Steijern.

Wallin — icke Franzén — blef utnämnd till öfverhofpredikant (1830).

»Skålarna» se ofvan s. 381.

Bellmansbysten å Djurgården invigdes nu med stora högtidligheter.

Lifmedikus M. M. af Pontin bodde på Djurgården. Till hans umgänge hörde Tegnérs svägerskor fruarna Sofie och Luise Myhrman, den förra änka efter Asmund M., den senare gift med Gustaf M.

Öfverstinnan Malla Silfverstolpe, född Montgomery, hade tydligen framfört sin lyckönskan till döttrarna Tegnérs förlofning, Göthilda med löjtnanten frih. C. Rappe och Disa med löjtnanten J. P. Kuhlberg.
Den bekanta (föga porträttlika) Tegnérbysten af Byström tillkom nu men synes icke ha blifvit mycket spridd i gipsafgjutning.

51. Agardhs plan att få Kalmar stift, där han uppförts på förslaget, gick om intet, likasom hans — alternativa — spekulation att bli statssekreterare efter Kullberg, sedan denne, som erhållit första rummet på förslaget, utnämnts till biskop i Kalmar. Jfr n. 64.
Justitierådet S. Themptander synes ha varit ifrågasatt till biskopsstol.
Om Agardhs svåger Sjöström se ofvan under n. 46.

52. Originalet som n. 37.
P. A. Fröst var nu pastorsadjunkt i Jakob och Johannes församlingar (sedan hofpredikant och prost).
Om resan till Ön se följ. bref samt n. 55. Om Sofie och Luise se under n. 50 ofvan.[1]
Den 22 augusti var Tegnérs bröllopsdag.

54. Om förbindelsen med Oehlenschläger och hans familj — Charlotte var hans dotter — samt med biskop Münter och hans familj se Cecilia Bååth-Holmberg, *Morfars bok*. Jfr n. 57 och kommentaren därtill.

55. Med »Biskopinnan» menas sannolikt biskop Murrays änka Chr. M. Lamberg.
Jeana Åberg, född Bagge, hade i första äktenskapet varit gift med Tegnérs bror Elof.
Notarien G. Billmanson blef sedan gift med ena dottern på Ön Hanna (Jeana) Billow. De kursiverade orden hörde tydligen till hennes favorituttryck. Hennes äldre syster sedan gift Meurling, se ofvan under n. 41.

56. Originalet som n. 7.
Emilie Olde var dotter till assessor J. Olde (i hans första gifte), i hvars hus Tegnér och Heurlin bodde under riksdagen (jfr ofvan under n. 38). Hon blef sedan gift med kyrkoherden i Klinte (Gottland), prosten C. Ahlberg.
Om Greta Wallin se nedan under n. 67.
Verserna till Byström ofvan s. 47 f.

57. Detta bref är svar på Oehlenschlägers bref till Tegnér, tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 300.

58. Jfr kommentaren under n. 51 ofvan. Om Sjöström se ofvan under n. 46.

59. Originalet som n. 7.
»Tröstengeln» dikt af Brinkman, tr. i hans VitterhetsFörsök I s. 65.

Den var riktad till fröken Ulla Morman (jfr *denna uppl.* V s. 198), hvilken unga dam B. ännu icke sett.

Om F. Plums arbete se ofvan under n. 40.

60. Originalet som n. 7.

Tegnérs grafdikt öfver Leopold ofvan s. 49 ff.

61. Originalet i borgmästare G. Lindqvists autografsamling, Mariefred.

Fru C. J. Olde, f. Wickman, var assessor Joh. Oldes fru i andra giftet. Jfr ofvan under n. 56.

Om Tegnérs systerdotter Sara Hertz och S. G. Mellin se ofvan under n. 50.

Gamla fru A. M. Myhrman, född Tingberg, vistades denna tid på Östrabo (jfr ofvan under n. 26); hon gaf Tegnérs ett par silfverstakar.

»Pelarbordet» var sannolikt afsedt såsom bröllopspresent till Tegnérs dotter Göthilda, som på hösten s. å. skulle stå brud.

Pettersson var Tegnérs betjänt.

Ett ex. af Frithiofs Saga, 3. uppl., dediceradt af Tegnér till Emilie Olde, förvaras ännu i familjen (hos artisten Sven Walberg, Lund).

»Domprosten» var Heurlin.

62. Originalet i Kgl. biblioteket.

Askelöf, som föregående år utgifvit riksdagstidningen »Den objudne Gästen», hade nu börjat utgifva »Svenska Minerva».

Om den tillämnade vittra journalen se brefvet till Beskow n. 68.

Någon andra del af sina Smärre dikter utgaf Tegnér aldrig.

A. v. Hartmansdorff (»H») blef verkligen statssekreterare efter Kullberg. Statsrådet frih. C. G. af Nordin (»N») var till en början en befordrare af Agardhs plan på nämnda plats, jfr n. 51 och 58.

Heurlin flyttade nu från Tolg till domprostegården i Växjö.

63. Brefvet är först tryckt i Ny Illustrerad Tidning 1872 n. 6. Franzén var (ännu) sekreterare i Sv. akademien. Där invaldes nu professor S. Grubbe med öfvervägande majoritet, Agardh erhöll blott Tegnérs röst.

På högtidsdagen 1829 hade Valerius' poem »Återblick» blifvit uppläst.

Franzéns dikt »De tvenne Uren» behandlade i sin senare del minnen från Sv. akademien.

I bd 3 af sina Skaldestycken hade Franzén 1829 publiceradt »Svante Sture eller Mötet vid Alvastra, poem i tjugu sånger».

Franzén hade nyss förlorat sin (andra) hustru Sofia Wester.

M. M. af Pontin hade vunnit akademiens pris för sitt poem Östergötland.

A. F. Sköldebrand hade 1829 utgifvit en tragedi »Carl XII:s död».

C. F. Dahlgren hade nyss utgifvit »Odalgumman, ett poetiskt quodlibet för 1830». Till Julen hade också utkommit »Psyche, poetisk kalender för år 1830».

Om Tegnérs tilltänkta tal i Vitterhetsakademien öfver Leopold se n. 67; planen blef aldrig utförd.

64. Jfr Agardhs bref till Tegnér, tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 304 f.

»Förra Histor. Professorn», d. v. s. A. O. Lindfors, Agardhs motståndare.

Agardh fruktade Hartmansdorff som statssekreterare för ecklesiastikärendena bl. a. därför att H. ansågs vilja arbeta för indragning af Lunds universitet.

Om Sjöström se under n. 46.

Docenten i klassiska språk M. Malmström, sedan kyrkoherde i Borgeby, hade hört till Tegnérs yngre kolleger i Lund.

På Östrabo hade nyss firats bröllop mellan Sara Hertz och konsistorienotarien S. G. Mellin (se n. 65).

Agardhs fru var dotter till handlanden J. Lindskog i Lund.

65. Originalet som n. 10.

Om systerdottern Sara Hertz och S. G. Mellin se föreg. anm.; se också bref n. 66.

S. Gumælius var kyrkoherde i Svartorp, O. Nordin kyrkoherde i Villstad.

66. Originalet i arkivet å Margarethelund. Om S. G. Mellins giftermål och sjukdom se föreg. bref.

Presidenten frih. S. A. Leijonhufvud gifte sig d. 25. 2. s. å. med hoffröken M. H. von Rehausen; jfr dikten ofvan s. 59 ff.

Adressatens far var den gamle excellensen, krigaren och diplomaten grefve C. B. von Stedingk. — Frih. G. F. Åkerhielm var änkling efter hennes svägerska Ch. af Ugglas.

67. Originalet som n. 7.

Om de flesta af de här nämnda damerna se E. Wrangel, *Tegnér och den Brinkmanska »Seraljen»*, i Ord och Bild 1905, samt densamme *Brinkman och Tegnér* s. 222 ff. (o. flerst.).

Ebba var sannolikt fru Skogmans dotter, nu fyra år gammal, som väl sagt något lustigt då Tegnér tog afsked.

Grefvinnan B[jörnstjerna], Elisabet Charlotta, se ofvan kommentaren till s. 26. Hennes svägerska var friherrinnan L. I. von S[tedingk], f. von Haxthausen.

Fru Johanna Carolina P[onti]n, f. Elfving, var gift med den bekante läkaren M. M. af Pontin, som också framträdt som vitter författare med poemet Östergötland m. m. (se ofvan under n. 63).

»Din fru M.» = fru Sofie Myhrman, född Ljungquist.

E. G. Geijers fru hette Anna Lisa Lilljebjörn — den »historiska» fru Geijer — och hans bror kamreraren C. F. Geijers fru Sofia Agneta Lagerlöf — den »poetiska» fru Geijer; se E. Wrangel, *Tegnérska släktminnen och ungdomsbilder* s. 25 f.

Greta Wallin var J. O. Wallins fosterdotter, se dikten ofvan s. 63 och kommentaren därtill.

Maria Röhl se dikten ofvan s. 62 och kommentaren därtill.
Medicinalrådet N. Almroth var gift med Eleonora Carolina Hagströmer.
Kommerserådet J. O. Wennberg synes de senare åren ha stått Leopold nära. — Planen på ett tal öfver Leopold kom icke till utförande (jfr ofvan n. 63).
I Heimdall stod 1829 (n. 49) en nekrolog öfver Leopold. [E. T.]
Sköldebrands tal vid Leopolds graf blef särskildt tryckt 1829.
Om valet i Sv. akademien se ofvan under n. 63; Agardh hade vunnit dubbla priset för sin afhandling öfver Linné. Följande år blef Agardh invald (efter grefve Fleming).
»Karlbergsmetoden» d. v. s. professor S. P. Ågrens geografiska undervisningsmetod, se ofvan under n. 4.
Valerii poem Återblick (se ofvan under n. 63) blef icke tryckt i Akademiens Handlingar. [E. T.]
Med Bloms kritik åsyftas Historisk och kritisk afhandling om svenska vitterheten före von Dalin, tr. i bd. IV af Sv. akademiens Handlingar. [E. T.]
Grefve C. J. Puke var under denna tid direktör för kgl. teatern.
Om Odalgumman, Sköldebrands tragedi och Psyche se ofvan under n. 63.
En biljett till C. F. Dahlgren från Tegnér omtalas ofvan under n. 40.
Andra (tillökade) upplagan af Beskows Vitterhetsförsök I hade utkommit i slutet af föreg. år.
»Maxel. Parodi på Axel» af J. P. Krok, som dedicerat sitt opus till »Frithiofs skald» m. fl., hade utkommit på nyåret 1830.
Med »den dödfödde statssekreteraren» menas sannolikt M. Danckwardt.
Presidenten G. Poppius, svåger med Berzelius, var gift med den förut i brefvet omtalade fru Anna Gustafva P., f. Hochschild.
Med Forssell åsyftas professorn vid konstakademien Chr. D. Forssell Maria Röhls lärare, den bekante kopparstickaren.

68. Originalet som n. 1.
Om Beskows dikthäfte se föreg. anm. I detta häfte förekomma bl. a. en del dikter förenade i en cykel »Laura».
Franzéns recension stod införd i Heimdall n. 5 ff. för 1830.
Den i brefvet omtalade planen att utge en litterär tidskrift i Stockholm utgick från Beskow och Atterbom och understöddes äfven af Geijer. På Tegnérs bifall berodde dock mycket, och när detta uteblef, förföll planen, och en föga berättigad bitterhet eller missräkning gjorde sig hos de nämnda litteratörerna gällande. Jfr E. Rydqvists biografi öfver Beskow i Sv. Vetenskapsakademiens *Lefnadsteckningar* bd. I s. 435, Atterboms bref i *Udvalg af Breve til P. Hjort*, ny Saml. (1869) s. 361 samt Geijers *Samlade skrifter* (1875) bd. VIII s. 644. [E. T.]
Pontins poem Östergötland trycktes först i hans Samlade skrifter II.

69. Originalet som n. 12.
Stenbrohults nya kyrka var nu snart färdig. Invigdes först 1833 med tal af Tegnér.

Runristningen på ett gångjärn, som från Elghults gamla kyrka öfverflyttats på dörren till den nya (af år 1806), har tolkats sålunda: »Denna dörr ihakades 1258».

Om Forssander och hans samlingar se ofvan under n. 12. (Till denne Forssander finnas i Växjö Gymnasii- och stiftsbibliotek ett bref och några biljetter af ekonomiskt innehåll.)

70. T. f. regementsläkaren A. André hade i tidningen Nyare Helsingsborgsposten för 1836 n. 6 fått införd en för Lunds universitet förklenande artikel, »Tidens tecken», hvari särskildt de yngre lärarna blefvo angripna. Agardh införde i Lunds Veckoblad en motskrift »Tidens tecken sedda till höger», och universitetets yngre lärare väckte tryckfrihetsåtal mot redaktören af Helsingborgsposten, i hvilken tidning (n. 19 ff.) handlingarna i detta på sin tid ryktbara mål aftryckts. Redaktören blef fälld af juryn, och André erhöll på begäran afsked från sin befattning vid regementet. [E. T.]

Om Hartmansdorffs ställning till universitetsfrågan se ofvan under n. 64.

»Rosenblads bleka brorson» var sannolikt Bernhard Emanuel R., som varit legationssekreterare i Berlin (och sedan blef kommerseråd).

Om Sjöström och stalldrängen se n. 64.

71. Originalet som n. 19.

Den 10. 1. s. å. hade Tegnér, efter återkomsten från Stockholm, skrifvit till Kullberg: »Jag tackar för all visad vänskap under mitt sista långvariga Stockholmslif, och önskar dig på det nya året helsa, lycka och framgång. Måtte du, efter du så vill, innan dess utgång få sofva Biskopssömn, hvilken dock ej alltid medför de angenämaste drömmar.»

72. Originalet som n. 1.

Om tidskriftsplanen se ofvan under n. 68.

Tegnérs Tal öfver Kronprinsens förmälning se *denna uppl.* IV s. 87 ff.

Om »Svante Sture» se ofvan under n. 63.

Månadsskriften »Die Horen» utkom blott åren 1795—1797, G. Adlersparres Läsning i blandade ämnen åren 1797—1801. Iduna hade med 10 årgångar utgifvits åren 1811—1824.

73. Originalet som n. 13.

Heurlin hade som domprost i Växjö till pastorsadjunkt antagit huspredikanten hos frih. von Schwerin J. V. Tullberg; jfr ofvan under n. 45.

Carl von Schwerin, en son till adressaten, var utskickad till sjöss och gick sedan in vid kgl. flottan, hvilket däremot Tegnérs son Lars Gustaf icke gjorde.

Disa Tegnérs bröllop kom att hållas samtidigt med den äldre systern Göthildas (d. 13. 11. s. å.); jfr brefvet n. 77. — Friherrinnan von Schwerins dotter med samma förnamn blef icke gift.

Den vackra egendomen Råda vid Göteborg hade M. von Schwerin nu tillträdt efter sin mors död.

Om Brinkmans förhållande till grefvinnan af Ugglas se brefvet n. 66 ofvan.

74. Originalet i arkivet å Ericsberg.

Lektor Enberg hade med ett bref, tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 308 ff., skickat till Tegnér sitt s. å. utgifna arbete »Moralfilosofiens elementer».

Oehlenschlägers tilltänkta resa till Sverige blef denna gång icke af, se n. 76.

Agardh utgaf s. å. »Lärobok i botanik I: Organografi», som han dedicerade till den tyske filosofen Schelling, och som han försett med ett företal, hvari han utvecklade sina åsikter rörande universitetens betydelse för den allmänna bildningen. [E. T.]

»Contubernium», som af Agardh planerats, sattes s. å. i gång och blef den alltjämt bestående Akademiska Föreningen i Lund.

Om tidskriftsplanen se ofvan n. 68 och 72 samt n. 78.

Aurora Aschan (f. 1808), dotter till bergsrådet Aschan på Lessebo, blef 1833 gift med (sederm.) öfverstelöjtnanten R. R. von Baumgarten.

Om B. E. Rosenblad se ofvan under n. 70. — L. E. Cassel blef sedan kammarråd. — A. C. af Kullberg, som vid jubelfesten s. å. blef teologie doktor, utnämndes till biskop i Kalmar d. 1. 7. s. å.

76. Efter A. Hylander var den teologiska professuren i exegetik ledig. Bolmeer hade 1824 blifvit professor i orientaliska språk.

Lagman L. H. Gyllenhaal blef icke statssekreterare (1836 president i Svea hofrätt).

77. Originalet i Skara museum. Förut tryckt i Västergötlands fornminnesförenings tidskrift 1917.

Om Tegnérs besök hos denne Kullberg i Skara 1827 se ofvan under n. 26.

Det hade nu beslutats, att båda Tegnérs döttrar skulle stå brud på hans födelsedag s. å., jfr ofvan under n. 73.

I ett bref af liknande innehåll till svågern Johan Myhrman af d. 18. 6. s. å. säges, att Disa skulle gifta sig »förmodligen nästa sommar».

Planen att Christofer Tegnér skulle bli legationspredikant i Konstantinopel blef icke realiserad. Han blef docent i Lund följ. år.

Sven Lundblad hade blifvit biskop i Skara föreg. år.

78. Originalet som n. 1.

Om det litterära tidskriftsföretaget se ofvan under n. 68.

Tegnér hade tänkt utgifva en andra del af sina Smärre dikter, men denna plan kom icke till utförande, såsom ofvan nämnts.

Jfr Beskows svar tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 311 ff.

79. Agardhs yngsta dotter, som födts s. å., uppkallades Gustafva Fredrika efter frih. G. F. Åkerhielm (som blef statsråd 1831).

Generalkonsul J. B. S. Dehn var en intim vän till Brinkman.

Svenska Minerva utgafs af Agardhs vän J. Askelöf.

Om Chr. von Weigel, som tillsammans med sin kollega Ekström (Ekströmer) samt Berzelius — alla tre Tegnérs vänner — nu gjorde en längre resa, se ofvan under n. 4.

80. Detta bref utgör svar på Agardhs af d. 5. 11. s. å., tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 313 f.

A. C. af Kullbergs utnämning till biskop i Kalmar var tillräckligt väl förberedd, så att statsrådet C. J. af N[ordi]n säkerligen insåg det omöjliga i att arbeta för Agardh till denna plats. Liknande torde varit förhållandet vid Hartmansdorffs utnämning till statssekreterare efter Kullberg. — W—t = statsrådet grefve Wetterstedt.

Scandia skulle blifvit titeln på den af Beskow m. fl. planerade tidskriften.

Tidskriften Svea, som senast utgifvits af Palmblad och Atterbom, utkom ännu åren 1831—1832 med E. A. Schröder som redaktör. Agardh var bland medarbetarna.

Den af Agardh m. fl. påtänkta tidningen i Lund kunde nu icke sättas i gång.

Den af Reuterdahl och Thomander redigerade Theologisk Quartalskrift hade börjat utgifvas 1828.

81. Brefvet först tr. af P. Wieselgren i Lindeblads biografi, som inleder det 1851 utgifna bandet af hans Nya vittra Skrifter.

Assar Lindeblad, som åtnjutit stor välvilja af Tegnér i Lund och hvilken som diktare sökte tillägna sig den Tegnérska stilen, hade tillsändt Tegnér en hyllningsdikt på hans födelsedag s. å., då också bröllop hölls för Tegnérs båda döttrar; jfr brefvet n. 77, och kommentaren därtill samt Elof Tegnér, *Från farfarsfars och farfars tid* s. 280.

82. Originalet som n. 10. Tr. (dock icke fullständigt) i där nämnda publikation (1894).

Om Tegnér och oppositionen se ofvan under n. 43.

Om hans och Heurlins värd under Stockholmsvistelsen se ofvan under n. 63.

Biskop A. C. af Kullberg var visserligen invigd till sitt stift men skötte en tid ännu statssekreterarebefattningen (»biskopsledigheten»).

Tegnérs betänkande i löningsfrågan se ofvan s. 334 ff.

Om bråket med prosten Bråkenhjelm (jfr ofvan s. 350 ff. och kommentaren därtill) som just nu upptog Tegnérs sinne (jfr skriften till Kgl. Maj:t ofvan s. 368 ff.), se E. Wrangel, *Oppositionstalarne* (cit. ovan under n. 43).

Kullberg blef verkligen primus vid doktorspromotionen följ. år.

Biskopinnan Fredrica af Wingård, f. Björnberg, hade insjuknat i obotlig sinnessjukdom.

De skickade skoltalen voro sannolikt de ofvan s. 199 ff. och s. 298 ff. tryckta.

Wingårds svar läses i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 315 ff.

INNEHÅLL.

DIKTER.

PROSAISKA UPPSATSER.

INNEHÅLL

BREF.